

Wier

Inys m. 305.

<36611127530014

<36611127530014

3
Bayer. Staatsbibliothek

R

IOANNIS VVIERI
DE
PRAESTIGIIS

DÆMONVM, ET INCAN-
tationibus ac ueneficijs Li-
bri sex, aucti & reco-
gniti.

*Accessit Rerum & uerborum copia-
sus INDEX.*

Cum Cæs. Maiest. gratia & pri-
uilegio.

BASILEÆ, EX OFFI-
cina Oporiniana. 1568.

ILLVSTRISSIMO ATQVE
 EXCELLENTISSIMO PRIN-
 cipi ac Domino, D. Gulielmo Cluixæ, Iu-
 lia & Mont. Duci, Comiti Marchiæ ac
 Rauesburgi, Domino in Rauestein, &c.
 suo Domino Clementissimo perpetuam in
 Christo I E S V felicitatem precatur
 IOANNES VVIERVS

MEDICVS.

N tam pernicioſa uarietate fanatis
 carum & peſtilentium opinionum;
 quibus hoc æuo miſerè orbem cõcu-
 tit Chriſtianum Satan, non mini-
 mum eam momenti eſſe ſentiſſo, Prin-
 ceps illuſtriſſime: quam idem ille uelut perditifſi-
 mum ſeminarium, mentibus hominum inſeuit in-
 cantamentorum nomine. E: ſi enim multifariam
 in religionis noſtræ controuerſijs, uel ob diuerſos ce-
 remoniarum ritus, non aquè intellecta Scripturæ
 loca, animi diſtrahantur, ſententiæq; uariant faces
 ſubdente antiquo ſerpente: non tamen inde tam
 deploranda ſubſequitur calamitas, quàm ex ſemel
 imbibita, ipſius inſtinctu, perſuaſione de eo mali
 genere, quod hominibus & beſtijs citra ueneni uel
 propinationem uel applicationem, inferre credun-
 tur quedam dementata anus, quas Lamias uel ſa-
 gas nuncupant. Licet enim ex prioribus quidem
 diſceptationes hinc inde oriantur diuerſa uel pro
 hominum affectu, uel prout cui libet ſua ſatisfac-

Controuerſia
de religione

4
 Rom. 14. *remens uidetur, aut pro talenti à Deo donati pondere & qualitate: tamen momenti tantum ea sepius non habebunt, ut aut anima salutem aliquo attingant modo, aut etiam amicitias omnino turbent, uel diffuant. At quàm execrabilem à Deo alienationem, quàm coniunctam cum demone necessitudinem, quanta inter proximos odia, quàm rixosus uicinarum factiones, quas rusticorum similitates, quæ urbium dissidia, quàm frequentes infantium cedes parente iragædo diabolo, gignat fœcundissima illa calamitatum mater, opinio nimirum concepæ de Lamiarum maleficij (non inquam ueneficij) prodigiosa potestate, quotidiana docet experientia. Et quum pauci sint morbi, quorum causus ad Lamiarum opus non referat, perversè in religione Christiana institutum uulgus: uix alius hominum ordo comperitur, cui uniuersum hoc impietatis negotium penitus sit notum, & iustior de hoc actionem instituendi occasio incumbat, quàm medicorum: quorum eo incredulitatis genere ita turbantur animi, & aures raduntur, ut nihil in ijs aquè concrepet apud egrotos, quàm mordax illa falsaq; innocentium muliercularum de inflicto eiusmodi malo criminatio.*

Causa feri-
bendi. *Quam Camarinam aliquandiu non tam uirulentum expirantem fœtorem, cum paulatim sana ex Dei uerbo institutione prorsum interituram spes esset, eam demò grauiter moueri, ut contagionis uirus iam multò longius latiusq; cum plurimorum pernicie, procellatum spiritu horribiliter afflan-*
te, ex-

te, exhalet, quàm haectenus unquam, indies magis ac magis sentio. Tanta uigilantia quamcunque obseruat occasionem ueterator ille, somnolenter huius artes permittentibus ijs, quorum intererat die noctuq; doctrinæ Euangelicæ machinis, ipsius propugnacula concutere, funditusq; euertere.

Dum itaque ad grauem hanc impietatem silentio conniuent Theologi pleriq; omnes: dum opinio- num falsitatem in morborum causis, eorumq; im- pijs curationibus tolerant Medici: dum senten- tias ex persuasione, longa annorum serie & præ- scriptione non tam ratione discussa, quàm præiu- dicio quodam citra contradictionem usurpata, hic pronunciant Iurisconsulti: dum denique nemi- nem audiam, qui mortalium misertus, aut totum hunc Labyrinthum nobis aperuerit, aut saltem exitiali medendo uulneri manum admouerit: ope- ra mihi precium facturus uidebar, si ego uelut

κολοιοῦς ἐν ταῖς μέσαις, garritu saltem alijs ueter- num excuterem: & arduam hanc rem, qua no- stra religioni Christiana summa fit contumelia, altius perscrutandi, discutiendiq; qualemcunque ansam fusiori oratione & quantulacunque de- monstratione subministrarem. Etsi non eram ne- scius, praua opinionis sine ratione pertinaciam, inexpressibilem esse iuncturam, & que elui neque- at, ut scitè à Galeno nostro scribitur, his uerbis:

ἔστι δὲ ἡ δὲ μέγιστη βαρὴ δ' ἀσοποιοῦς οὕτως, ὡς τὸ τοῦ ἀλλοιοῦ λογισμῶς πρὸς τὰ μοχθηρὰ δόγματα πᾶσι & γὰρ ἐστὶ μεταπεῖσαι τὰς αὐτοῖς ἐντραφέν- τας.

Prava opi-
nio, inexpressi-
bilis iunctu-
ra.

τας. Sic enim educatos, ad resipiscenciam aut ueritatis frugem non posse reduci arbitratur. Tam non facile est, nouam rem ad communē hominum mentem & assensum accommodare.

Nec tamen hoc meum institutum quisquam calumniabitur, quasi nimis Suffenus, minusq; tenuitatis mee conscius, quicquam prae alijs intelligere, aut posse, mihi temerē presumam. Quam sit mihi curia supellex, probè noui, & me certius nemo: atque hoc scio, quod nescio. Nemini hic praedicatur. Accedunt quotidiane medicationes, & profectioes assidue, quae certè ferias eiusmodi lubricationibus sedulo donandis mihi praeripiunt: ut hoc nomine superioribus uenationibus Hambachi institutis, dum tuae Celsi, atq; eiusdem illustri generosq; soboli ex officio inseruirem, huic potissimum studio uacauerim.

Complures igitur alios infinitis partibus longè meam hanc infantiam superare potuisse & posse etiamnum penitiorē ueritatis inquisitione oratione luculentiorē, & demonstratione euidentiorē, magisq; neruosa, cum ob ingenij acumen, ac doctrinae excellentiam, tum uerò maximè propter amplioris ocij accessionem, non modo libenter & ingenuè agnosco, sed quoq; palàm liberè profiteor. At interea ieiuno meo scripto felicia illa ingenia prouocatum iri sperare uolo, ut uel dicendo, me rectius erudiāt, qui eiusmodi collationum solet esse fructus: uel, tacendo meā hanc sententiā ab inolita religione, ipso seculo opinione diu, διὰ πατρῶν dissonantem,

com-

cōprobenr. Hac ratione reportasse me ex laboribus
 usuram satis :berem cōfidam: nec me prestita pœ-
 nitebit opera, si saniore doctrina in ueritatis cog-
 nitionē reuocer, aut saltē in rara paucisq; audita opi-
 nione cōfirmer. Etenim ut naturā in profundo ue-
 ritatē penitus abstrusisse, rectissimè docuit Demo-
 critus, ita eam uigilantius inquirere, inuestigare
 & rimari decet. Id siquidē cū maiori aequitate cō-
 iunctum est: quā sententiam, quā temerè quis
 amplexus sit, pertinaciter defendere.

Veritatis in
 profundo ab-
 strusa.

Argumentū autem huius cōmentationis no-
 stræ partim est Theologicū, quo diaboli artes & flu-
 dia, Sacrarū literarū testimonijs produitur: & quo
 ijs modo tutissimè obuiam iri possit, docetur. par-
 tim etiam Philosophicum, dum naturalib. conuin-
 cuntur rationibus uana satanæ ludibria, & corru-
 pta sagarum imaginatio: partim item Medicum,
 ubi secundum naturæ legem, morbos, eorum cau-
 sas & symptomata Lamys perperam hætenus im-
 putata, oriri demonstratur. Partim id etiam Iu-
 risprudentiæ placita spectat, quum de magorum
 infamium, lamiarum & ueneficorum pœnis, pro
 delicti qualitate & magnitudine, alio quā hæ-
 tenus usurpatum est modo, agatur.

Argumento
 operis.
 Theologicū:

Philosophi-
 cum.

Medicum.

Iuridicum.

Historias autem inferui passim uarias, eo potis-
 simum sine, quòd quū tam diuersa tamq; multifa-
 ria sepe numero in hoc satanæ negotio à multis
 referantur: ex nostrarum narrationum collatio-
 ne, ἀναλογία & qualicunq; explicatione, citius in
 actionū prestigiarumq; demoniacarum, & rerum

Cur uariæ in-
 serantur hi-
 storiz.

multijugarum cognitionem ac iudicium perueniri posse arbitratus sim.

Ne autem hic mei ingenij metus & professionis limites temerè præfractaq; opinione, nimis proprio fissus cerebro, transiisse censerer, hæc mea & doctæ plerisque doctissimis, etiam ex tua Celsi familia uiris, Theologis, Legum peritis, & collegis excellentissimis, eo animo legenda excutiendaq; proposui, ut horum censura uel starent, si ratione nitrentur: uel caderent, si conuincerentur erroris: uel mutarentur, si qua aut additione aut castigatione egerent. Nec enim quicquam eodem tempore simul inchoatum ac absolutum fuit.

Malleus maleficarum.

Iam uerò si maleficarum Malleum hoc absoluisse pensum quis obijciat, is ubi illius libri congestas à Theologis, Henrico Institoris & Iacobo Sprenger ineptias absurdas, sæpe etiam impias, legerit: & cum hoc nostro scripto affectu omni seiuncto, contulerit sententiam: profectò aliam omnino, imò contrariam me sustinere ac defendere intelliget. Penelopes enim telam retexere, actumq; agere, profectò lubet minimè. Pauca quidem in hanc rem dixit Vtricus Molitor, Sigismundi Bohemia regis consiliarius in Dialogis de Lamijs & Sithonicis: nonnihil quoque de strigibus scripsit Ioannes Franciscus Picus, Abbas item Spanheimensis Ioannes Tritemius quaestiones quinque Maximiliano Cesari proposuit: nostra quoq; lingua argumentum hoc attigerunt quidam

quidam Germani: quo autem iudicio, operis nostri collatione innotescet.

Ceterum præter multas grauesq; causas, quæ ut tuæ Celsitud. has meas qualescunque cogitationes consecrarem, me impulerunt, hæc quoque induxit potissimum: quod quum iam decimumtertium annum tuæ Celsitud. à medicinis sim, ac diuersas sæpenumerò in tuæ Cels. aula audierim de Lamiarum iam denuò in amplissimis dititionibus tuis renatarum, potentia & incantamenti sententias: uix à nemine tamen certiozem, mea consonam magis, & è ueritatis fontibus erutam penitus, me unquam hîc cognouisse, atque illam quam aliquoties à tuæ Celsitud. ore his hauserim auribus, uelim nolim fateri cogor: nimirum Lamias nemini ulla uoluntate maligna, quacunque dira imprecatione, aut intuitu malicioso nocere posse: sed uitiata per occultos demonis cuniculos phantasia, eas tanquam melancholia agitatis, in mentem sibi inducere, quæcunque mala ab ipso satana illata, uel naturali occasione ex abstruso Dei consilio prognata, abs se perpetrari. Vbi enim actionum modos ad trutinam uocatur, & earum organa indagine circumspectiore obseruantur, luce clarius mox omnium oculis patet rei à diuinitate & falsitas. Veneficium solummodo à Φαρμακὸς & regius uel ueneficis, ueneno uel propinato uel illito, noxiè fieri in hominum & animantium interuersionem, doctè, prudenter & piè concedit tua Celsitudo. Hinc fit, quòd non mulierum mo-

Sententia du-
cis Cluif. de
Lamiis.

Veneficium.

re pœnam delusis aniculis statim seuerè infligi iubeat: sed matura deliberatione prius de ueneno dato exactè inquire post si de ea indubitanter constet, legum præscripto satisfieri, à Deo ad hoc constituta tua Celsitud. uelit. Hoc profectò accedit meritiò ad reliquas præclarissimas & innumeras animi ingenijq; dotes, quibus ita quotidie quam nactus es Spariam (καὶ τὸ ἀπὸ Φεγγυαῖα à tua Cels. celebrari solitum) adornas, illustrasq;, ut & tuorum & uicinorum omnium oculos in te conuertas. Nihil hic præter institutum dicam, de non uulgari tue pietatis studio: cuius ut plurima, & quidem memorabilia, ita imitatione dignissima possem adducere exempla, ni hinc potius inclementiam expectandam, quàm fauorem, uererer. Sit autem hoc unū, quòd neq; solem exorientem unquam uideas, neq; uesperis te lecto componas, quin ardentè prius suffis ad Deum precibus, à sacrà lectione te totum, & omnes tue Cels. commissos ipsius patrocinio fideliter commiseris. Nihil addam de temperantia in potu quo unico nomine non modo tuis subditis omnibus numerosissimis exemplar existis admirabile: sed & tui ordinis illustrissimis, eisdemq; potentissimis heroibus optimo præluces iure: ut ebriam tuam Cels. uidisse neminem, non minima laus sit: imò ratam esse uelis. Assueri regis legem, qua ne quis poculorum certamen urgeat, seuerè cauetur. Sed tamē — non sic inflectere sensus Humanis edicta ualent, quàm uita regentis. Quo fit etiam ut nemo te presente non solum de-

ierare,

Mores principum plus legibus ualent.

Ether.

Claud.

ierare, uerum etiam iurare audeat. Conscijs est enim unusquisque quam Celsitud. tua odio plusquam Vatiniانو habeat omnes, qui assiduis suis deierationibus tremendum Dei nomen prophana-re non erubescunt: qua blasphemia omnes prope-modum horribiliter concrepare aulas, est quod Christianæ religionis homines meritò doleant, tugeantque, plagis hinc enatis palam uisis. Taceo continuos in quorumcunque libellorum supplicum, & aliorum scriptorum quotidie affluentium lectione, maturâ que responsione labores: quo uel unico incomparabili exemplo, uerè paternum affectum erga commissum tue tutela subditorum gregem, quis non exosculetur? quibus ut nec contemptum hic Carlorum nomen, in aliorum ore innatans assidue, unquam à tua Celsitud. obiectum fuisse, quis audiuit, ita saepenumero eos blandissimo filiorum nomine dignaris: nec quicquam usqueadè tue Celsitud. studio curâ que esse norunt omnes, quam tuam rempublicam in summa tranquillitate perpetuò conseruare: id quod cum rara, imò diuina prudentia proximis aliquot annis turbulentissimis, undequaque bellico strepitu circum maximas tue Celsitudines sauiente, nec tamen eas concutiente, testatus es. Nec postremâ meretur laudem, quin imò apud omnem posteritatem propagandam, quòd uelut doctorem Mecænas, singularem facias interdum ingeniorũ delectum in ijs, quos ad exterarum regiones & præclaras in quacung. facultate

Aca.

Academias tuis impensis ablegari, ali, studio-
rumq; curriculum feliciter perficere uoluisti, quò
aliquando tuæ Cels. & reipublice decori usuiq; esse
queant: ut ea ratione insignibus doctrina, pru-
dentia, existimatione, & rerum cognitione usuq;
uiris, illustrem illum tuæ Cels. comitatum esse or-
natū, ad reliqua celeberrima tuæ aula ornamenta,
nō immeritò referri debeat. Minus tamen id mi-
rum uideri debet, quòd ipse doctus, eruditos sem-
per eo prosequutus sis studio, ut quibuscunque ho-
norarijs & stipendijs eos in tuam amplissimam
pellicere accireq; familiam, iam inde à quo prin-
ceps es, non intermiseris. Sic prouidentia non
uulgari factum est, quòd hīc in uenerando ordi-
nis Senatorij consessu, primo sit dignata loco tua
Cels. uirum doctrina multijuga, nec uulgari pru-
dentia, rerumq; uariarum usu & eximijs animi
corporisq; dotibus clarissimum, D. Henricum Bar-
zium, Olislegerum nuncupatum, Ll. Doctorem
& Cancellarium Cliensem uigilantissimum, pa-
triarq; amantiſſimum: sit is certe πῶδων ἀντάξι &
ἀδων. At prorsus calamo hīc imperasse præ-
stat, quàm leuiter oratione ieiuna uerè heroicæ
tuæ Cels. uirtutes omnem omnium laudem post
se relinquentes attigisse: quas non aliorum relatu
cognoui, sed hisce oculis in tua Cels. uelut in luci-
dissimo speculo quotidie contueor. Tali itaque
ac tanto Principe patrociniū non denegante,
mordaces uilitigatorum insolescentium dentes
haud difficulter uicturum me confido: præser-
tim

*sim cum à meis partibus in procinctu stare inui-
 Etam ueritatem non dubitem. Precor Deum
 opt.max.patrem Domini nostri I E S U C H R I -
 S T I, ut quod pro sua bonitate immensa in tua
 Celsitud.feliciter cœpit, maiore sui Spiritus acces-
 sione uberius augeat, ad nominis sui gloriam,
 Celsitud.tue salutem, & florentissima-
 rum ditionum tuarum fe-
 licitatem.*

P R A E-

PRÆFATIO DE TO-
tius Operis argumento.

RE M profectò arduam, & omnino tenuitatis meæ vires exuperantè aggressum me esse fateor, qui cum fraudulentis spiritibus, laruis & mundi dominis in theatrum prodire, luctarique audeam: quum tot illi habeant modos fallendi incomprehensibiles, & cuniculos, occultosque elabendi recessus, quibus ob essentiaë subtilitatem, motus celeritatem, uitæ longissimæ usum, & uoluntatis peruersitatem, longè lateq; crassitiem nostram terream eludant, ut quibuscunque eos adoriaris rationibus, defraudatum te esse palàm uideas. Quanquam uera hæc esse non inficiar: in alia tamen enutritus schøla, atque ab alijs institutus præceptoribus, quàm Plato ethnicus apud supersticiosos suos Aegyptios & uates Memphiticos, uel Proclus apud suum Marcum, dæmonum clientem: ex D. Pauli, uasis electi & pugilis aduersus spirituales astutias in cœlestibus inuicti consilio, manibus indubitataë fidei firmissimis arripui doctrinam Conditoris cœli & terræ, omniumque quæ in eis sunt, & uerbum Christi (in cuius nomine horum spirituum genua flectuntur, ipsique dicto citius fugantur) gladium quippe spiritus ancipitem, tentaturus quid cum diuini luminis radio & rationum machinis, in luce cum rectoribus tenebrarum seculi huius potero, in eo potissimum fraudium genere, quo illi hæctenus tant denas hominum oculis offuderunt nebulas: ut
quò

Actor. 9.

Philip. 1.

Ephes. 6.

quò se conuertere securè debuerint, tanquam in ipsa caligine palpitantes, ignorarint quàmplurimi. Id autem est ille incantamentorum labyrinthus: cuius ut, inuento qualicunque filo, explicandi commonstrarem uiam multo aliam, quàm hætenus obseruatam uidere licuit, hoc institui Opus. Ne uerò obscuritatem gigneret orationis perpetuitas, in sex illud distribui libros: ut eius ordo tamen, quasi rectè instituta rerum æconomia, suis conuenienter cohæreret partibus.

Occasio operum.

Cæterùm quum uniuersum id negocium sit dæmonum præstigijs ac dolo implicatum, ut ad eorum quæ in reliquis dicentur libris, intelligentiam sterneretur uia, in Primo libro, diabolus quid sit, quæ eius origo, qui primi dolosi eius conatus, perniciosiq; progressus ab Eua in rerum primordijs, ad hæc usq; tempora, quæ item ipsius potentia, quid etiam prorsus non possit: quodq; limites illi à Deo præfigantur, ultra quos ferri nequit, describitur.

*ARGVMENTVM.
libri Primi.*

Hinc, quid per suam clientelam operetur, ostenditur: ad magos infames, dæmonum operâ quascunq; præstigias oculis nostris destinato studio multifariam obijcientes, diuinationumq; uarijs laruis alios deludentes, & medicinæ sacra suis imposturis satanicis sædè cõspurcâtes, progredior: quos etiam Tertio libro à Lamijs segrego, ut quæ sexu inconstantes, fideiq; lubricæ, & ætate non satis mentis compotes, diaboli ludibrijs magis sint obnoxix: qui in illarum uim imaginatiuam siue uigilantibus siue dormientibus se insinuans, quascunq; formas ipsis inducit, ea dexteritate

SECUNDI.

Magi infames.

*TERTII.
Lamia.*

con-

concitatis in hunc dolum humoribus & spiritibus, ut nihil aliud illæ sciant, aut queant fateri, quàm rerum à dæmone ex Dei abstrusa uoluntate uel consensu peractarum, aut plagarum hominibus bestijs uel inuectarum, siue designatorum flagitiorum, aut malorum pronatorum naturæ ductu, se effectrices esse: quemadmodum mentem quoque lædi, multifarijsq; imbui imaginibus, sæpe in ijs quorum cerebrum atra bilis uel eius uapor uitiarit, spectamus. Nullos quoq; libros eas habere, nullos exorcismos, characteres, aut similia monstra, uelut magi infames: nullos etiam præceptores alios, præter læsam à dæmone mentem, aut corruptam imaginationem. Unde & à Magis illis infamibus non parum differre, omnibus erit perspicuum. Illi namq; uiri sunt sæpe docti & cordati, sed curiosi, longius etiam peregrinantes, ut artem imbibant dæmoniacam, qua saltem præstigias & rerum ludibria, præter naturalem morem ostentant: hæ uerò ut plurimum fœminæ, eademq; uetulæ, & mente titubantes, domiq; latentes: in quarum, uti organorum conuenientium, phantasiam propè torpidâ, uelut sedem suis studijs accommodatam, in melancholiæ morbo, mœrore, uel extrema desperatione, ut spiritus est, illabitur: nec tam præstigijs deludens, quàm quæcunq; hominum infortunia, calamitates & interitus tanta uehementia imprimens, ut qualia quantaq; ea sint, se perpetrasse, ut dixi, arbitrentur: à quibus tamen hæ fuere alienissimæ & prorsus insontes. Has itidem à ueneno

Veneficis. ficis, quos *φαρμανεύεις* Græci dicunt, separo: qui *φαρμανεύουσιν*. ueneno uel propinato uel illito, uel eo loco ubi halitu

halitu feriat collocato, homines uel bestias lædunt. Sic plurimum interesse inter prophanos magos lamias & ueneficos intelligitur: de quibus tamen, uelut ijsdem, hætenus cōfuse actum, disputatum, & pronunciatum est.

Vt autem hæc innotescerent clarius, Quarto libro eos qui Lamiarum maleficio affici putantur, propono, demonstrans eos à dæmonibus exacerari, uel obsessos esse, ex occulta Dei permissione, citra ullam ullius Lamiæ aut hominis alterius cooperationem. QUARTI.

Hinc iusto ordine, libro Quinto, ad eorum qui eiusmodi maleficio collisi creduntur, curationē, infinitis partibus aliam quàm hucusq; obseruata sit, me confero: ubi, quæcunq; curationes illicitæ à dæmonijs in sui regni confirmationem effictæ, per uetitas coniurationes, characteres, ligaturas, periapta uel appēsa, annulos, sigilla, imagines, & similes umbrarum furias sacrosanctæ Scripturæ autoritate & rationum pondere conuincuntur, explodunturq;: ut ab ijs fæcibus, uelut expurgato Augiæ stabulo, liberatę mentes, in quacunque afflictione ad ordinata à Deo remedia posthac confugiant. puris manibus in cælum sublatis, ac medicinæ sacra in hoc negotio incorruptius cōscientia synceriores tractentur: qui præcipuus fuit huius instituti mei laboris scopus. QUINTI.

In hac tamen graui meditatione aliquandiu sit præ quàm dici potest occupatus, quantumq; (no uic ille quem nihil latet) excruciatas, quòd uetulas illas dementatas, à dæmone illusas, Lamias uulgò dictas, quæ nihil flagitij singularis commississent (non enim loquor de ueneficis) tam atro-

b citer,

citer, sine ulla commiseratione multis in locis in caliginosos squalidosque carceres, horrida umbrarum hospitia & dæmoniorum domicilia inconsideratius præcipitari, inde in carnificinam truculentius rapi, ac demùm flammis deuorandas temerè obijci uiderem: propriæque amenitium anicularum confessioni stari, nec satis inter Lamias & ueneficas discerni: & Magos sacrilegos, in lege ueteri multatos grauiter, iam impunius, imò cum laude apud plerosque uersari: non potui non inquam argumenti ratione, conscientiae impulsu actus, meam hac de re sententiam qualemcunque, quatuor ijs libris adiungere: Sextoque libro uelut appendice declarare, quid & quibus rationibus nixus, sentiam de punitione Magorum infamium, à CHRISTI ueritate rempubl cum Simone & Elima auertentium, eamque sedatam turbantium: quid item de modo puniendi Lamias à diabolo seductas, uelut melancholia agitatas, uix autem hæreticas: (eæ enim mente illæsa, sed præfracta constant) postremò etiam, quid de ueneficorum supplicio statuendum existimem, subiunxi: ubi locum habet promulgatum ex Dei uoluntate Mosis editam, Græcè à Septuaginta senioribus redditum, & uelut explicatum in uaria illa Hebraicarum uocum significatione, φαρμάκων ἢ περιβώσσει, Veneficos (uel ut Hebræi habent, ueneficas) non finetis superuiuere.

Nec sibi hîc leges à me arrogantius præscribi criminentur Magistratus, aut legum periti. hoc enim meum fuisse institutum minimè, testor Deum: sed ex commiseratione meditationem

FINIS

S E X T I.

Actor. 13.

Hæretici.

Contra ueneficas editum Mosis.

Exodi 22.

meam solummodò alijs cordatioribus & pijs uiris, necnon ueritatis inquirendæ potius, quàm opinionis inconsideratius multis seculis imbitæ affectu defendendæ studiosis, excutiendam sereno mentis oculo, summissè offero. Qui operæ precium me præstitisse agnoscent, ingenuam hanc libertatem bene interpretentur: qui secus censebunt, ignoscant bene uolenti. Interim mea qualiacunque argumenta, quibus toto hoc Opere nitor, *ἀντὶ πάλιν* conferri cupio, dum in consilium uocantur Speculator & Iohann. Andr. titulo de Sortilegijs: aut Summistæ, Hostiens. Gotfridus Reinerius in Summ. de Sortilegijs: Canon in c. 1 & 2. ubi Alb. post Iohan. And. de sortil. in antiquis: Alb. conf. 55. 1. uolum. incip. Casus ralis, per Oldrad. consilio illo 210. incip. Regularis: uel etiam recentiores post gl. in c. accusatus. f. de hæretic. initijs: Alber. de Rosatis in Dictionario, super uerbo Sortilegium: siue Bonif. de Vitalin. in titul. de Sortilegijs, in tractatu Criminalium: aut Matth. de Afflict. in constitution. Neapolit. de malis & noxijs medicamentis, parte tertia: item auditor eius Grillandus, aut etiam 2. Lib. Syluestri Prieratis de Strigomagis: seu Bonauent. super 3. Sent. Quibus autem firmamentis sua scripta munierit quilibet author, horum librorum collatione manifestius intelliget æquus Lector.

Porro de re ipsa & materia, quoniam ad ueritatis doctrinam, & Ecclesiæ CHRISTI quietem, ac proximi utilitatem spectat, non est quòd multis agam: quum ea sit huiusmodi, ut quantumlibet

libet inelegantem sit sortita artificem, satis tamē ipsa per se, omnium oculis sese queat & debeat commendare: præsertim ob res non paucas in lucem magis erutas, quæ hætenus uel ut incognitæ, uel ut obscuræ latuere. Solitum uerò esse apud Græcos olim prouerbij loco, hominibus parum scitè in re præclara uersantibus obijci, Proba quidem materia, si probum nacta fuerit artificem, non ignoro: at cui libet liberum permitto de artificis opere statuere, quod illi libitum erit. Quod enim ad me attinet, ut nullius uel nasuti Momi, aut perspicacis Aristarchi reprehensionem, siue seueri Catonis censuram deprecor, si merear: ita nec auram popularem, aliam uel laudem magnopere uenor, bona fretus conscientia, qua hanc aggressus sum telam. Dies erit, quando unicuique à Domino laus sua accedet: dummodò illius accrescat gloria, & satanę tyranis imminuatur, abundè satis erit factum meis uotis,

A D

AD AVGVSTISSIMVM TOTIVS
orbis Christiani Cæsarem, Reges serenissimos,
Principes & Duces illustrissimos, Comites ge-
nerosos, & quoscunque ullum magistratum ge-
rentes, tam seculares quàm ecclesiasti-
cos, Libellus supplex.

INVICTISSIME Imperator, Reges &
uiri principes, quibus ordine legitimo, ratio-
nibusq; grauissimis gladium ad coercendam
merito supplicio maleficorum effrenem ino-
bedientiam: ad eos uerò qui se rectis politæ le-
gibus inculpate submitunt, uigilanter defendendos, eoq;
nomine tranquillitatem reipublicæ ritè constitutæ sedulo con-
seruandam, commendauit Rex regum, & Dominus dominan-
tium: uobis demissa oratione hunc supplicem libellum cum
omni subiectione reuerenter offero, ex cordis penetralibus
orans, obsecrans & obtestans quàm humillimè, ut concedere
non dedignemini in illis demonum prestigijs, quibus à rerum
primordijs tam densas hominum oculis offudit tenebras ille
primus uniuersi mali architectus: & in ijs quas senescente
mundo demum idem ille ueterator mille artifex in deliris stu-
pidisq; quibusdam mulierculis fabricatus est in Christianæ
Europæ foedissimam labem, hominum errorem crassissimum,
cædem insontium frequentissimam, & uulnus conscientiarum
magistratus hæud profectò leue: concedere inquam clemen-
ter, mihi minimo obsequentissimoq; uestro clienti, tempus a-
pud uos proponendi his sex libris meam qualemcunque sen-
tentiam. Que si supremi ordinis uestri punctum non tu-
lerit, eam uti meritò exhibendam explodendamq; ut quàm
ocysimè, ita & libentissimè palinodia supprimere non gra-
uabor, rationibus argumentisq; neruosioribus conuictus. Sin
uerò auctoritatis uestre calculo ea confirmabitur, ope pre-
b 3 cium

cium me fecisse, in animum inducam: non minori denuò sup-
 plicans studio, ut huic sententiæ tum locus detur, semota ue-
 ritatis religione, & opinionis tot seculis imbibitæ affectu
 posito: si quando cùm uestri Imperij regnis, prouincijs & di-
 t. onibus se offerat occasio deliberandi, iudicandi & pronun-
 ciandi in causis illis diabolicis, & potissimam in Lamiarum
 negotio hæcenus tam multifarijs tricis inuoluto. Hoc mo-
 do sereniore mentis oculo huiusmodi dæmonum ludibria di-
 scretum iri, omnesq; uerè Christianos non tantam eorum ef-
 se potentiam cognituros, ut dubito minimè: sic quoque mi-
 nus innoxij sanguinis, quem audissimè fuit ille ab initio ho-
 micida, fundetur: nec ita quietis publicæ, cui ipse tragœdia-
 rum author inuidet summopere, compages luxabuntur: &
 conscientie rariore pungentur aculeo: satana item imperium
 indies magis ac magis collabascet, atq; Christi
 regnam longius latiusq; propa-
 gabitur.

AUTHOR

A U T H O R A D

Lectorem.

Omnigenæ uasri præpono dæmonis artes,
 Quid potis est, & quæ iurè negata sient.
 Quid magus infamis monstratur, s' sagax; mente
 Turbata, hinc meritò quæq; uenefica erit.
 Ordine succedunt uarijs cruciatibus acti
 Astu dæmonij, nec renuente Deo:
 Hi quibus auxilijs licitè sanarier' artis
 Ritè queant, sine ui carminis, inde uides.
 Post, quæ pœna Magis statuenda est, quæ Lamij's' ue,
 Quæ ue ueneficijs, ultima clas̃is habet.

IOANNES EVVICH DO-
 ctor Medicinæ.

Dæmonis exortum, studium, uiresq; , dolosq; ,
 Qui uelut in media luce uidere cupis :
 Qui quæ carminibus sit uis, & quanta nocendi,
 Si desint sacris philt'ra parata modis:
 Qui miserè uarijs homines cruciatibus actos
 Nosse cupis, quæq; hos arte leuare queas:
 Tandem quæ pœna infandæ legitima sectæ,
 In fonti ut parcas, constituenda fiet:
 Hunc lege, quem Ianus Vuierus condidit arte,
 Iudicio, & magna sedulitate, librum.
 Viue opus eximium, meritumq; attolle trophæum,
 Victa est Circeæ turba prophana scholæ:
 Viue etiam æternos, Author, sollicitè annos,
 Non erit ingenij fama sepulta tui.

IOANNES BRACHELIUS LL.

Licentiatus ad Lectorem.

Cùm Deus immensi spaciola uolumina cœli
 Conderet, & medio suspenderet æthere terras,
 Ornaretq; pelum stellis, atq; æthera nimbis:
 Ille sibi pariter famulos, diuina creauit
 Corpora, qui tenues ferrent sua iussa per auras.
 Quiq; procul curis agerent terrestribus æuum.
 Horum de numero genitor iustissimus unum,
 Sic meritum, Stygias cœlo detrusit ad undas:
 Illic & manicis & dura compe de uinctus,
 Ad scelerum poenas sedet, æternumq; sedebit,
 Tristia commissæ persoluens crimina culpe.
 Quas tamen interea fraudes, quasq; improbus artes
 Nocte dieq; struat miseris, quæ retia tendat:
 Quid'ue potis, si forte tibi cognoscere curæ est,
 Hoc lege, Lector, Opus, docti monumenta. **VVIERI:**
 Hinc optata feres, hinc te tua uota docebis,
 Insuper & magicis quæ sit fiducia rebus
 Attribuenda, modò crudelia pharmaca desint:
 Quæ'ne ueneficijs presso medicaberis arte,
 Quam'ue satis dignam pendent sub iudice poenam
 Sagarum furiæ genus, miro ordine narrat.
 Sed tibi cur tantos memorande **VVIERE** labores
 Sumpseris, haud equidem sat adhuc discernere possum.
 Publica me, dicis, mouerunt commoda. Sed quis
 Publica nunc curat, præclaraq; pectora uulgo
 Suspicit, & meritos rebus persoluit honores?
 Tu tamen hoc fessam nimium solabere mentem,
 Quòd tua non ullo moritura est tempore fama.

I N

IN ILLVSTRISSIMI CLIVORVM MONTIVM IVLIACIQVE
 Ducis, &c. GVILIELMI laudem
 allusio.

TE quoq; CLIVORVM DVX augustis-
 sime nostro

Carminē laudatū postera fama canet.

Quo DVCE virtuti suus est honor, aurea mundo

Quo DVCE cōspicimus secla renata, DVCE.

*Quo DVCE per CLIVOS dūctantibus agmi-
 na Musis,*

Cernitur ACCLIVI Pieris ire via.

*Hinc tibi (CLIVOSO quem ducit ad aethera
 virtus*

Tramite) Clinorum contigit esse Duci.

T. C. deditissimus cliens

Car. Vtenhouius F.

IN IOHAN. VVIERV M
 ILLUSTRIS. CLIVORVM
 Ducis Archiatrum,

E CAR. VTENHOVII F.
 Allusionum Lib. I.

EPIGRAMMA.

Ille VIA tota totoq; ERRARE uidetur
 ERRO uagus cælo docte VVIERE mihi.
 Qui Paracelsistæ latitans sub nomine sectæ
 Nomen ab ERRANDO credidit esse tibi.
 Ni quòd ABERRANTES recto de tramite, rectam
 (Ceu Paracelsistas) cogis inire uiam.
 Nam neq; cognomen tibi DEVIVS indidit ERROR,
 Quem neq; transuersum DEVIVS ERROR agit.
 Non VIA tartarei quæ fert Acherontis ad undas
 LATIOR: Angustum dat tibi nomen ITER.
 Fit VIA VI quæ nos supera ad conuexa polorum
 Ducit, & accliu surgit in astra VIA.
 Tu modò qua ducit VITAE VIA, perge, beate,
 VI'QVE tibi cælo sterne VVIERE VIAM.
 Sic fueris Latia VITAE'QVE VIAE'QVE CVPIDO,
 Argolicaq; BI'QY uoce VVIERSVS EPΩΣ.

ΟΥΘΕΝ, ἀτόρ μασίωρ λιχχαρίτων, ὀ-ΒΙΟΣ.

Basilea 1568.

CAR. VTENHOVIUS F.
 Gandauus.

AVTHORES IN HOC

Opere citati.

A

- Abdias Bab. episc.*
Abenezra.
Accursius.
Aelianus.
Aelius Spartanus.
Actius.
Aeneas Syluius.
Henr. Corn. Agrippa.
Aias.
Albertus de Rosat.
Albertus Mag. Teutonicus.
Alchindus Arabs.
Alciatus.
Alexander I.
Alexander ab Alexan.
Alexander Benedictus.
Alexander Trallianus.
Almansor.
Aloysius Cadamustus.
Amatus Lusitanus.
Ambrosius.
Andreas Mafius.
Andreas Theuct Angoul. hist.
Andreas Vesalius.
Angelus Politianus.
Anselmus Parmensis.
Antiphon.
Antonius Beniuenius.
Apollonides.
Apollonius Molon.
Apollonius Tyaneus.
Appion Grammaticus.
Apuleius.
Archelaus.
Aristophanes.
Aristoteles.
Arnoldus de Villa noua.
Artemon.
Artephius.
Athanasius.
Athenæus.
Athenagoras.
Auerroës.
Augerius Ferrerius.
Augustinus.
Augustinus Steuchus Eugub.
episc. Kifam.
Auicenna.
Azaraius.
 B.
Baldus.
Bartolus.
Bartholomæus Pisanus.
Basilius Magnus.
Basianus Landus.
Benno Cardinalis.
Berosus.
Boccatius.
Boetius.
Bonauentura.
Bonifacius de Vital.

Cesar

C.

Cæsar Constantinus.
Iul. Cæsar Scaliger.
Hier. Cardanus.
Carolus Bouillius.
Carpocrates.
Caspar Peucerus.
Cassianus.
Cassiodorus.
M. Cato.
Celsus.
Chrysippus.
Chrysostomus.
Cicchus Asculus Florent.
Cicero.
Cyprianus.
Claudianus.
Clemens author lib. Recogn.
Beat. Clemens de Constant.
Apostol.
Cleopatra.
Cœlius.
Columella.
Constat. Imperat.
Cornelius Nepos.
Costaben Luca Hebr.

D.

Damon.
Dauid Kimbi.
Decretalia.
Democritus Abderites.
Diodorus Siculus.
Dionysius.

Dioscorides.

Duris.

E.

Eduardus.
Empedocles.
Epiphanius.
Eurycles.
Euripides.
Eusebius.
Eustachius.

F.

Gabr. Fallopius.
Ferdinandus Corthesius.
Ioan. Fernellius.
S. Fontainus.
Franciscus Morand.
Fulgentius Placiades.
C. Furius Cresinus.

G.

Galenus.
Gaudentius Merula.
Gausfridus Antisiod.
Gellius.
Georgius Agricola.
Georgius Pictorius.
Georg. Sabinus.
Gerson.
Gesnerus.
Gyraldus.
Gordonius.
Gotfridus Reinerius.
Gratianus.
Gregorius.

Gre

- Gregorius Nazianenus.**
Grillandus.
Grugna Stryac.
Guilielmus Brabantinus hist.
Guilielmus Malmes hist.
Guilielm. Turnerus Angl.
H.
Harpocraton.
Hector Boethius hist.
Helmanus.
Heliodorus.
Heimricus Instit.
Hermes.
Hermogenes.
Herodotus.
Hesiodus.
Hicronymus.
Hilarius.
Hippocrates.
Hippol. Marsil.
Homerus.
Horatius.
Hugo Cluniacensis.
I.
Iacobus de Chusa.
Iacobus D. in Leichtenburch.
Iacobus Meyerus.
Iacobus Ruffus.
Iacobus Sprenger.
Iamblichus.
Iason Pratenfis.
Igmarus Remensis archiepif.
Ioann. And.
Ioann. Baptista Porta.
Ioann. Francif. Picus.
Ioan. Franc. Ponzinibius Placentinus.
Ioann. Guinterius Ander.
Ioann. Herold.
Ioann. Langius.
Ioann. Leo Africa.
Ioann. Nider.
Ioann. Sleidanus.
Ioann. Vassus.
Iosephus.
Irenæus.
Isodorus.
Isogonus.
Iulianus Apostata.
Iulius Cæsar.
Iulius Obsequens.
Iustinus.
Iuuenalis.
L.
Labeo.
Lactantius.
Lælius.
Laertius.
Leui Gersonis filius.
Lilius Gregorius Gyrald.
Lysimachus.
Liuius.
Lucanus.
Lucianus.
Lucretius.
Ludouicus Cælius Rhod.
Ludo-

Ludouicus Milichius.
Ludouic. Roman. Patrit. hist.

M.

C. Manilius.
Marcellus.
Martianus.
Marsilius Ficinus.
Martinus de Arles.
Matthæus Curtius.
Matth. de Afflict.
Matthiolus.
D. Maximus.
Maximus Tyrius.
Melanchthon.
Memphodorus.
Menander.
Mercurius Trismegistus.
Mesue.
Methodius.
Moses Aegyptius.

N.

Nauclerus.
Nicolaus.
Nonius.

O.

Ostauianus.
Oenomaus.
Olaus Magnus.
Oldrabus.
Origenes.
Ouidius.

P.

Pamphilus.

Paulus Aeginetd.
Paulus Venetus.
Pausanias.
Petrus Aponensis de Ebano.
Petrus Argelus.
Petrus Bellonius.
Petr. Lombardus.
Petrus Pomponatius.
Petrus Præmonstratensis.
Pheretides.
Philarchus.
Philo.
Philochorus.
Philostratus.
Picatrix Hispanus.
Pythagoras.
Platina.
Plato.
Plinius.
Plinius Iunior.
Plotinus.
Plutarchus.
Pontanus.
Porphyrius.
Posidonius.
Priscianus Philof.
Proclus.
Propertius.
Psellus.

Q.

Quintilianus.

R.

Rabi Moses.

Ray.

Raymundus.
Reuchlinus.
Rhases.
Robertus Anglicus.
Rogerus Bachon.
Rondeletius.
Ruffinus.
Ruffus Ephesius.
S.
Saadias.
Sabellicus.
Saxo Grammaticus.
Seneca.
Serapion Ascalonites.
Q. Serenus.
Seuerus Sulpitius.
Sigebertus.
Iac. Syluius.
Syluester Prioras.
Synesius.
Socrates.
Solinus.
Sopronius.
Speculator.
Strabo.
Suetonius.
Suidas.
T.
Tacitus.

Tatianus Assyrius.
Tertullianus.
Thebit.
Themison.
Theocritus.
Theodorus Byzant.
Theophrastus.
Theophras. Paracels.
Thomas Aquinas.
Tibullus.
Ioan. Tritemius.

V.

Valerius Maximus.
Varignana.
Varro.
Vegetius.
Vincentius.
Virgilius.
Vlpianus.
Vlricus Molitor.
Vopiscus.

X.

Xanthus.
Xenocrates.

Z.

Zonaras hist.
Zoroaster.
Zozimus.

D E D I A B O L O,
 E I V S O R I G I N E,
 S T V D I O E T P O -
 tentia, Liber I.

De diaboli origine, quando sit creatus, quæ eius
 essentia, & de illius lapsu.

Caput I.

DAEMONVM præstigias & incanta-
 tamenta explicaturus, à primario
 eorum authore diabolo, huius arti-
 bus, studijs & potestate exordiar: ut
 eo cognito, illiusq; autoritate ac
 extirpatione perspecta, euidentius de omni ipsius
 opere censeatur: atque cunctas eius actiones unius-
 quisq; dilucido mentis oculo introspicere, & post
 hac minus impedite penitusq; iudicare queat.

Religionis autem Christianæ sacramplexus
 doctrinam, fideique indubitæ confessionem,
 quemadmodum Aristotelis Peripateticorumq; nō
 esse dæmones in rerum natura contendentium, pla-
 cita prorsus rejicio: sic & Platonis commenticiam
 distinctionem omnino approbare, aut etiam Por-
 phyrj, Pselli, Procli, Plotini & Iamblichi opinio-
 nibus subscribere nequeo, qui copiosè quidem de
 dæmonibus, uerùm multa quæ non uidere aut co-
 gnouere, tanquam rei notæ historiam conscripse-
 runt.

*Peripat. ne-
 gant damo-
 nes.*

*Fabula de
 dæmonibus*

Omnipotentem itaq; uniuersū architectum Deo *Gen. i.*
 um, ante aspectabilis huius mundi opificium, *Hebr. i.*
 incorporeum illum admirandis spirituum ordini-

c bus

Angeli quã do creati. Exod. 33. bus in ministerium pulchrè ornatum condidisse; ex historia sancta Moïsi, diuinæ Maiestatis legati, atque fidelissimi scribæ (cum quo facie ad faciem quasi cum amico loquutum esse Deum, perhybet Sacrarum literarum ueritas) firmiter credendum est. Boni uerò hi spiritus erant omnes, quemadmodum omnia à summo bono creata: naturæ nimirum intelligentes, ἀσώματα: essentia sua diuinæ naturæ quadantenus conformi, sed finita: à quibus agnosceretur & coleretur Deus eo, quo ipse uellet & præscriberet, modo: quibus & suam uicissim bonitatem in omni æternitate communicaret. quare illis excellentem intelligentiam, eximiam perspicaciam, notionesque æternæ & immotæ iusticiæ suæ illustres, tanquam radios de æterna sapientiæ suæ luce accensos indidit.

Dæmonum origo. 2 Pet. 2. Iud. epist. Iob. 4. Luc. 10. Sed ubi quidam, ob dotes quibus condecorati erant, præstantissimas, proprio efferrentur arbitrio, & adeò insolescerent, ut sese tandem Deo conferrent, non seruantes suam originem, relinquentes suum domicilium, ac peccantes: eos honoribus nudatos, ministrorum suorum numero exciuit iratus Deus, repulit ac præcipientes egit, uinculisque perpetuis sub caligine ad magni illius diei iudicium seruauit. Huc illud Esaiæ uaticinium de superbissimi Babylonæ regis (quem *Esaiæ 7.* Luciferam uates nuncupat) factu & altissimo lapsum contorquent quam plurimi. Hic draco ille magnus, in terram proiectus cum suis angelis, serpens antiquus, qui uocatur Diabulus & Satanus, ut Ioannes ait, tortuosus serpens Esaiæ. Hunc casum, non solum nostri & Hebræorum Theologi docent: uerùm etiam Assyrij, Arabes, Ægyptij & Græci suis dogmatibus confirmant.

Phefe-

Pherecydes dæmonum lapsum describit: & Ophih, hoc est serpentem dæmoniacum, rebellantis, & à diuinæ mentis placito deficientis exercitus caput & antesignatum fuisse tradit. Eandem ruinam & Trismegistus in Pimandro depingit: & uetustissimum Empedocleim, dæmones *Spiritus* cælo ruentes uocantem, eorum casum nouisse, significat Plutarchus in sermone de Fœnore.

Ophih

Eleganter hic Augustinus: Quæris unde diabolus? Inde utiq; unde & cæteri angeli. Sed cæteri angeli in sua obedientia perstiterunt, ille inobediendo & superbiendo lapsus est angelus, & factus est diabolus. Item de Vera religione, cap. 13. Diabolus in quantum angelus est, non est malus: sed in quantum peruersus, propria uoluntate. Magis enim seipsum quàm Deum diligendo, subditus ei esse noluit, & intumuit per superbiam, & à summa essentia defecit.

Tract. in lib.
an. 4to

Hi ergo spiritus antea diuini, cœlestes, puri, lucidi, nullius maliciæ conscij, Dei solius nutum obseruantes, in ministerium emittendi propter eos qui hèreses futuri essent salutis, angelicam essentiam non omnino perdidērunt: sed perditissimè, lumine gratiæ priuati, uitiarunt, denigraruntque, ut iam aerei, mundani, obscuro, tenebrosi, & (uno uerbo) immundi malique dicantur & sint: ac licet lumen intellectus naturalis etiamnum obtineant; lapsus tamen pœnam infinitis partibus duriozem; obscurata obfuscataque diuinæ sapientiæ luce sustinent: & grauiorem expectant, quàm ex transgressione genus humanum. Quanquam si hoc quoque supremæ prudentiæ radios, quos in primorum parentum a-

Hebr. 1.

Psal. 103. 6

104.

Spiritus immo

mundi 6

imals.

Ephes. 2. 6.

1. Corinth. 11.

Zach. 13.

Matth. 3. 12.

Marc. 1. 3. 2.

Luc. 8. 9. 11.

Act. 19.

Iudic. 9.

Genus humi

num.

- Genes. 1.* nimis de suo æterno lumine Deus incenderat, retinuisse, plurima acumine mentis perspicacissimo intueretur clarius, penitius intelligeret, certiusque dijudicaret: quæ nunc hebetato mentis oculo, ceu solis faciem, per densas nubes aut atras in aere nebulas conspicit.
- Genes. 8.*

Quare & quomodo Euam deceperit diabolus,
& primùm corruerit mundum.

Cap. II.

*Diaboli erga
Deum odium
immedica-
bile.*

PORRÒ ex hac sui exclusione, repulsa ac ignominiosa ex patrijs sedibus deturbatione, tam ingens & immedicabile erga Deum odium conceperunt hi spiritus, ut quæ eum offendere, uel eius gloriam labefaciare, aut quod admiranda prouidentia fabricatus fuerat mundi opificium, deformare, uitiare & corrumpere posse uiderentur, acerrima indagine inuestigare, & studio indefesso conari cœperint. Ac primùm nobilissimâ inter creaturas, clarissimo sapientiæ cœlestis lumine illustratam, absq; labe Deo fœdere consociatam, primam parentem nostram Euam adoriūtur: quam partim amissi status dolore, partim alienæ felicitatis inuidia à Deo alienare, suiq; exitij sociam reddere satagunt, deluduntque actu quàm blandissimo, ubi nullus uidebatur subesse fucus, submota mortis minarum opinione, his quippe uerbis: Nequaquâ moriemini. Deinde fraudulenter elusis & abiectis præceptionibus à Deo impositis, Euam erigunt falsis pollicationibus in spem longè maiorum ornamentorum, excellentiorisq; potentæ, hoc modo scilicet: Deus nouit, quòd ipso die quando comederitis ex ipsa arbore, aperientur oculi uestri, eritisque sicut dii, scientes bonum & malum. Idem profectò laqueus

Genes. 3.

Iaqueus, quo semetipfos statim à creatione sua & allectos, & irretitos fuisse sentiebant. Sic perfecērunt tandem, ut misera à mandato descisceret, sequereturq; consilia in suam interneconē contra Deum instituta atq; ordinata. Nam satan iam inalus, malumq; trāgressione edoctus, & causę sui lapsus probē cōsciū, quōd nimirum præscriptas sui ministerij metas fastu transilire cogitasset, in idem studium Eūā pertrahere conatus est gratæ persuasionis illecebris, quōd ab esu vetito oculis Eūæ & Adæ referatis, dijs adæ quarentur, scientes bonum antea solummodò cognitum, & malum nondū notum. Nec illi, subsequituræ ex inobedientia calamitatis præscio, labor fuit inanis: licet illa se à serpente falsam, serò agnosceret, confitereturq;. Violata siquidem obedientia, factus est hostis Dei homo, in pœnas il-

lapses transgressioni diuinitus constitutas, cōdemnationem nempe, diaboli tyrannidem ac mortem tū hanc, tum æternā: deniq; & exutus honoribus, dignitate & dominatu, quib. maxima cum auctoritate ipsum ornat Deus. Proinde Tatianus Assyrius cōtra Græcos: Verbū, inquit, ante creatos homines produxit angelos: utraq; uerò creatura, arbitrij sui libertati permiffa est, &c. & paulò post: Postquā uerò homines callidiorē quendā, utpote prouertio-rem ætate, sequuti sunt, & diuinæ legi se opponentem pro Deo habuerunt, tum uerbi potentia & huius dementiæ authorem, & obsequutos ei homines, cōmercio suo priuauit: & qui ad imaginē Dei factus erat homo, potentiore spiritu iam exutus, mortalis fit: angelus autē ille primogenitus in dæmonem mutatur: & alij phantasmata eius sequuti dæmonum exercitui deputantur, & propter arbitrij libertatem stulticiæ suæ permittuntur. Scitè

*Hostis Dei
factus homo
ex inobedien-
tia.*

*Quando crea-
ti angeli, &
quales.*

*Quid ille
quid.* admodum quoque Augustinus hic scribit ad Iulianum comitem: Diabolus est angelus per superbiam separatus à Deo, qui in ueritate non stetit: & doctor mendacij, quia ab ipso primùm inuentū est mendacium. Ipse est aduersarius effectus generis nostri, inuentor mortis, superbix institutor, radix malicię, scelerum caput, princeps omnium uitiorum, persuasor turpium uoluptatum. Hinc ergo, cum illum primū hominem à Deo factum, Adam patrem omnium nostrū intueretur, uideretque hominem ex limo terrę ad imaginem Dei factum, pudicitia ornatū, temperantia compositum, charitate circumdatum, immortalitate uestitum: æmulus atque inuidus tantam beatitudinem hominem accepisse, quam ipse dum angelus esset, per superbiam agnoscebat amisisse, inuidit statim insatiabilis homicida, primūq; parentem nostrū tantis & talibus bonis expoliavit, & nos interemit.

*Flaminium
ante lapsum
factus.*

*Cain Ab-
elem occidit.*

*Genes. 4.
Joann. 8.*

Hoc auspicato primi conatus successu effrenatus insolescentes hi maligni spiritus, potissimū recepto à Deo rursus in gratiam homine, multa imposta, ac promissione facta de CHRISTO, mulieris semine caput serpentis contrituro, & mediatore apud Deum, pro genere humano, aduersus eorum uolentiam: deinceps porro furere, uarijsque modis ferocius insidiari occipiunt, & machinari omni arte doloq; ea que ad pmissionis huius deprauationē, abolitionēq; in Dei cōtumeliā, & hominū perniciem facerent. Sic Cainum, tertium hominem, inuidix facibus innox inflammant in Abelis iusti, numero quarti, crudelem cædem, homicidæ ab initio: sic deinde Caini sobolem, & uniuersum generis humani sumentum paulatim ea maliciæ

maliciæ scelerumq; tum magnitudine tum multitudi-
tine deprauarunt, ut Deum fecisse hominem
pœnituerit: cumque, prorsus, exceptis octo in ar-
ca conseruatis, aquarum inundatione absorpserit.

Gen. 6.

Genes. 7.

*Quid in alterius mundi initio machinatus sit dia-
bolus, & quando Magia infamis ex-
perit. Cap. III.*

Hic deleto propemodum hominū genere ob
prosperas suas machinationes, exoptatos-
que successus triumphum se acturos hi spiritus spe-
rabant. Qua propter siccata aquarum diluuii, sta-
tim in alterius huius mundi renascentis quasi in-
fantia, in Nohe patris inebriati irrisionem puden-
dis eius denudatis, Chamum filium minorem, ut
inde patris execrationem audierit, extimulant:
cuius filium Misraim, ab his spiritibus haud du-
biè institutum, magiæ infamis blasphemiam im-
pietatem primùm comperisse, atq; hinc Ægyptio-
rum, Babyloniorum & Persarum duci originem,
postea docebitur. At Nohe item sobolem, Iouis
Hammonis oraculum, tanquam à Chamo (quod
nomen Hebræi aspiratione paulò duriore pronun-
ciât) refertur alicubi: quemadmodū Dodonæū
ad Dodanim, Nohe nepotē, qui Epirū, Dodonam
prius uocatā, occupauit, excoluit, suoq; insigniuit
nomine: ut sanctas patrū Ecclesię sedes in
la demonū, impediō flagitiosa, degenerasse sit ue-
risimile. Horrendas uerò idololatrias confestim à
diluuiō, Noha adhuc superstite, in desesso dæmo-
num studio in Ecclesiam Dei irrupisse, quas in sua
posteritate non sine ingenti animi dolore miserum
senem contueri & tolerare oportuit, cum prohi-
bere non posset, testatur sacra Historia. Inde tam

Diluuiō mū-
dus interyt.Execratio
Chami.

Gen 9.

Magia infis-
mis inuentor.

Clem. lib. 4.

Recog.

Iouis Ham-
monis oracu-
lum.

Dodonæum.

Epirus Do-
dona.

Sodoma &
Gomorra e-
xistium
Gen. 19
Esaiæ 13.
2. Petr. 2.
Epist. Iud. b.

Loth ebrj
incestus.

Gen. 17.
Gen. 37.
Gen. 39.

2. Regum 24.
1. Paral. 21.

inauditis turpissimæ libidinis furijs, populosissimas Sodomorum & Gomorræ ciuitates exagitat ille spirituum cœtus, ut ne decem quidem in tanto numero inuenti sint iusti: & missis à Domino de cœlis sulphure & igne, subuersæ sint urbes illæ, & in cinerem redactæ, cum tota planicie, omnibus habitatoribus, simulque germine terræ. Hinc euestigiò Loth egressum, ebrietate & incestu cum filiabus nefario grauiter uulnerat. Non ne & Esau de innocētis fratris Iacobi nece inferenda, strenuè sollicitat? Pòst & in iustum Iosephum æmulatione fratres excitauit, propemodum fratricidas factos: illum etiam, obiecta adulterij occasione captiosa, tandem perdere uoluit. Non ne etiam, quò Israelem numeraret, Dauidem excitauit satanas? ut per silentia inde ceciderint uirorum septuaginta milia?

Quomodo pro dijs haberi uoluerint dæmones,
& præsidere regionibus: eorumque in
hoc officio nomenclaturæ.

Cap. IIII.

Dæmones ut
dij habiti.

Eiusmodi de postò felicibus auspicijs audaciores redditi dæmones, in huius mundi principatum exules proteruius grassati sunt: cultusque simul multifarios & oracula inde diuersa diuinis contraria effinxerunt: ac ad ea inuitarunt, pelle runtque animas uacillantes, ita ut uniuersum propè orbem pedetentim quasi obsidione quadã subiugarint: obtreperumque diuinæ legi, contumacem idololatriarum & contemptus eorum, quibus morem gerere decuit, ac cuiuscunque uitiositatis plenum reddiderint. Eò demum audaciæ & petulantis fastus excreuit horum insolentia & ars, ut pro dijs haberi apud Ierosolimitanos imperitosque uoluerint,

rint, & præsidere regionibus, populis, insulis, montibus, fontibus, locis, urbibus, vicis, familijs, tanquam dij proprij, tutelares & patrij: quorum nomenclaturas partim Hiltoria sacra, partim Origenes, Tertullianus, Apuleius, Diodorus Siculus, partim alij recensent hiltoriographi & scriptores haud ignobiles. Eorum uerò nominum explicati-
one, ut plurimum studia dæmonum prodi non dubium est: sic Bel, uerultū, nihil, cōfusus sonās, Babyloniorū habebatur deus: Esaïæ 46 Daniel. 14.

Beelzebub, dominus muscæ: qui omnibus re-
tia tendens, muscam saltem, id est infirmum capit. Spurcissimum Accaronitarum idolum, qui sunt quidem in regione Iudææ, sed impij. 4. Reg. 1. Ab hoc principem dæmoniorum Beelzebub nuncuparunt Hebræi: Matth. 12. Luc. 11. Plutōnem Græci, ut Trismegistus, *Δαιμόναρχος* dixerunt: pleriq; Latini Sumanum, quasi summum deorum manium: à gentibus Priapus appellabatur. Serapim & Proserpinam, malignorum dæmonum primarios uocat Porphyrus.

Baal, idolum aut dominans uel subijciens, aut possidens, nomen idoli à Sidonijs ad Iudæos profecti, Samarizæ & Moabitarū numinis: Martē Græci putat. Num. 22. Rom. 11. Id Gedeon destruit, Iud. 6.

Beelphegor, dominus hiatus siue nuditatis, Moabitarum deus: Osee 9. 11. Num. 25. Deuteronom. 4. Sic & Phegor: Num. 25. Deut. 3. 4. Iosue 22.

Adramelech, pallium regis, siue magnitudo uel potētia regis uel consilij, idolum Sepharuaim: quæ fuit Assyriorum urbs: 4. Reg. 17.

Anamelech, afflictio siue responsio regis, deus Sepharuaim. Succot Benoth, tabernacula filiarū,

Tertull. in
Apolog. ad
uerj. gentes
cap. 13.
De djs genti-
um Iulian.
Gregor. Cy-
rill.

De cognomi-
nib. deorum.
Julianus An-
tist. Le. f. &
Germanicus
libris sex Iu-
nis Heroid.
Dæmones p-
dus habiti, &
eorum nomina.
Bel

Beelzebub.
Lactant. lib.
2. cap. 15. de
Orig. err.
De Priapo.
hermaphrodi-
tis Dionysio.
gentium djs.
Diodor. Sic.
lib. 5. cap. 1.

4. Reg. 17.

Babylioniorum numen.

Nergal, explorans, aut lucerna tumuli, idolum Cuthæorum, qui ex Perfide erant, ac Media oriundi Ioseph. lib. II. cap. 2.

Asina, delictum, idolum uirorum Emath.

Nibhas, prophetans, aut potius loquens uisionē, aut fructus uisionis, deus Heueorum.

Tartac, concatenatus, Heueorum numen. 4. Reg. 17.

Nisroch, tentatio delicata, idolum adoratum à Sennacherib rege Assyriorum: 4. Reg. 19.

Chamos, quasi palpans, aut quasi recedens, uel auferens, Moabitarum numen: Numer. 21. 3. Reg. II. 4. Reg. 23. Jerem. 48. Ammonitarum, Iud. II.

Melchom, rex uel consiliator eorū, idolum quod colebant filij Ammon: 4. Regum 23. I. Paralip. 20. Jerem. 49.

Dagon, frumentum, aut dolor, uel denique piscis eorum, Philistinorum idolum: Iudic. 16. I. Machabæor. 10.

Astarte, quod à caula siue grege dici uidetur, nomen deæ Sidoniorum, à Salomone cultæ: 3. Reg. II. 4. Reg. 23.

Sumpsisse præterea quandoque nomina hos spiritus à pessimis hominibus, aut pessimorum hominum habitationibus, in literis Sacris comperimus. sicut Astaroth, Palæstinorum fuit deus, Iosepho teste: quem sustulerunt Iudæi Solomonis iussu, I. Regum 7. Item deus à Salomone adoratus, 4. Regum 23. Et quanquam significet greges, aut etiam diuitias, faciens explorationem siue tineam legis: fuit tamen olim nomen ciuitatis Og regis Basan, in qua habitauerunt Gigantes: item urbis Amoræorum.

*Astaroth.
Eub. 6. ca. 14.
antiq. Iudæi.*

Legun-

Leguntur & aliæ in Biblijs, horum numinū nomenclaturæ: ut Baalim, Plurali numero: 1. Regum septimo. 2. Paralipomenon. 28. Ieremiæ secundo.

Baalberith, dominus fœderis: Iud. 9.

Rempha: Act. 7.

Remmon, id est altitudo. 4. Reg. 5.

Adonis, in Hebræo Thamuz, hoc est consumptus, seu incendium, Syrum est: Ezech. 8.

Narrat Philo, fuisse Amorrhæis septem simulachra aurea, quas uocabant Nymphas sanctas: quæ inuocatæ ostenderunt Amorrhæis per singulas horas opera eorum, & nomina eorum: nomina mulierum, quæ fuerunt uxores septem uirorum peccatorum, qui eas consecrauerunt post diluuium, uidelicet Chanaan, Phut, Selath, Nembroth, Abirion, Elath, Desuat.

Deus Vualdat: Abd. episcop. Babyl. libro 8. Hist. Apostol.

Adorabantur & uituli aurei: 3. Regum duodecimo. Militia cœli: 4. Regum 17. Regina cœli: Hieremiæ 44.

De prouinciarum dijs, Græcorum idololatria. Romanorum deorum distinctione & sacrificiorum numero, item quòd in Dei populum peruaserit idololatria.

Cap. V.

COluerunt & reliquæ prouinciæ suos deos: *Prouinciarum dijs.* Egyptij, Osirim & Isidem: quorum filius Anubis, quòd canib. gauderet, in specie canis etiam ab iisdem cultus est. unde Virgilius inquit:

Omnigenumq; deum monstra & latrator Anubis.

Nam quædam, ait Strabo, animalia sunt, quæ Egyptij

gyptij uniuersi colunt, quemadmodum ex animalibus terrestrib. tria, bouem, canem, felem: ex uolatilibus accipitrem atq; ibim, ex aquatilibus duo, lepidotum piscē, & oxyrinchū. Sunt alia quę quisque seorsim colit, ut Saitæ & Thebani ouem, Latum piscem Nil: Latopolitani, lupum Lycopolitani, Cynocephalū Hermopolitani, cepuin Babylonij qui sunt iuxta Memphim, aquilam Thebani, leonem Leontopolitani, capram & hircum Mendesij, murrem araneum Athribitæ. Item alij aliud. Æthiopes, Meroen incolentes, Iouem & Bacchum: Arabes, cū Baccho Venerē, & Diasaren: Bœoti Amphiaraum, Aphri Mopsūm, Scythæ Mineruam, Naucraticę Serapim, Syri Astartem, Norici Tibilænum, Mauri Iubam, Macedones Gabirum, Pœni Vranum, Samos Iunonem, Paphos Venerem, Lemnos Vulcanum, Naxos Liberum, Lampfaceni in Helesponto Priapum, in Diomedea insula, Diomedem: in cuius templo, mirabili obsequio aues aquam rostris adferunt, aduenas exteros infestē persequuntur & pellunt: Gręcos homines nō solūm admittunt, sed ipsis etiā adulantur, idq; demonū instinctu, quorū interest persuasisse deum factū esse Diomedē. Sic Delphi colunt Apollinē: & quemadmodum canit Ouidius in Fastis,

*Pallada Cecropidæ, Minoia Creta Dianam,
Vulcanum tellus Hypsipylæa colit:
Iunonem Sparta, Pelopciadesq; Mycena,
Pinnigerum Fauni Mænalis ora caput.*

Græci ad hæc, quorum post Ægyptios uanitas, præcipua & superstitio celebratur, cælo Iouem, mari Neptunum, intimis terræ cauernis & recessibus Plutonem præfecerunt, ac horum singulis alios infinito numero adiunxerunt. Saturnum & Cybeleim Ioui: item Mercurium, Apollinem, Martem, Iunonem,

*Strabo lib. 16.
& lib. 17.*

*August. li.
18. de ciuitate
Dei, cap. 18.*

Græcorum idololatria.

nonem, Mine ruam, Venerem, Dianam Ephesiorū deam, Aëtorum decimonono. Neptuno Nereum, quem Ἰωνίων & Ἰόνιον nominarunt, Latini Portunum, & cohortes Nympharum. Imò singulis in natura corporibus adesse peculiare numen, ut crederetur, persuasit diabolus: eamq; opinionem, numinum illorum sese specie ostentans, auxit & confirmavit.

Nec ferè pauciores deos Romani habuerunt: inter quos numerantur ab antiquioribus pro euocandis fulminibus, Statores, Tonantes, Feretrij, Iupiter Elicius: deinde dij maiorum gentium, Iuno, Vesta Trojanorum dea, quam profugus Æneas in Italiam transtulit: item Minerua, Ceres, Diana, Venus, Iupiter, Mars, Mercurius, Neptunus, Vulcanus, Apollo, qui ab Ennio enarrantur, & Consentes dicuntur, cum Ioue de rebus omnibus consultantes: quibus octo adiungebantur, ut coadiutores, selecti dij nuncupati, Ianus, Saturnus, Genius, Plutus, Bacchus, Sol, Luna, Tellus: Penates, Iuno & Minerua: dij cōmunes, Mars Latio uenerandus erat, quia præsidet armis: item Bellona, Victoria: dij geniales, Terra, aqua, aer, ignis, sol & luna, quibus natali die quisque sacrum faciebat, quòd rerum gignendarum & pro-
ducendarum uim obtinere exultarentur. Genij duo, Lares, quos priuatarum rerum, triuorum uiarumq; & urbis curam agere opinio erat. Vnde appellabantur inferiores ac minorum gentium dij, & Præstites Ouidio 5. Fastorum dicti,

Quòd præstent oculis omnia tuta suis:

id est, quòd res omnes conseruent & tueantur in e-
dibus: pacato enim & quieto numine domum possidere putabantur.

Affixerant & deos indigetes: qui ex hominib. ob exi-

*Romanorum
dij.
Ioues.
Dij maiorū
gentium.
Vesta.*

Consentes.

Dij selecti.

*Penates.
Dij cōmunes.*

Dij geniales.

*Genij.
Lares.*

Præstites.

Indigetes

Dij Patrij et tutelares
Olaus Maz li. 2. ca. 3. hist. Septent.
Jæm. Oenomaus & Hesiodus.
Deorum numerus.

ob eximias belli & pacis artes & bene merita, inter deos erât relati. His accedebât dij patrij & tutelares, & reliqua familia Faunorû, Syluanorû, Satyrorum, Lemurum. Potentissimû suum numen Thor appellarunt Gothi, alterum Odhên, tertium Frigga. Varro, qui Ethnica numina singulari conquisiuit diligentia, supra triginta milia commenticiorû deorum reperisse se, literarum monumentis tradidit. Hinc etiam ritû & sacrificiorum excreuit numerus, quorum sexcenta sexaginta sex genera Aegyptijs in usu fuerunt: Græcis & Romanis non multo pauciora. Et quanquam hi ab illis deorum numero & sacrificijs olim superati putantur, factâ tamen temporis successu multam uicissitudinem; Romanosque superstitionis uictoria potitos esse, dolens uereor.

Dij gentiû n. demoni. Psal. 95.

Prolixior uerò in recitando gentiliciorum deorum catalogo fui, ut in suis exorcismis & preculis sub barbararum & ignotarum uocum pallio sæpe dæmonia tegi meminerint, qui illas usurpant liberius. Deos gentium dæmonia esse, affirmât regius ille uates Dauid: quæ dicuntur etiam in Sacris literis dij gentiû, terrarû, & dij populorû terre, 2. Paralip. 32. dij populorû. 1. Paral. 16. dij terre, Iud. 3. Idola nationû, Sapient. 15. dij montiû, 3. Reg. 20. dij filiorû Seir, 2. Paral. 25. dij Damasci, 2. Paral. 28. Dij aut alieni frequenter nûcupâtur, quales ex e de Domini abituit Manasses, 2. Paral. 33. ite Iosias. 4. Reg. 23.

Idololatriæ in pop. Dei.

Gen. 31. Gen. 37.

Nec solum abominanda hæc idololatriæ portenta inualuerunt, peruagataque sunt omnes gentes: uerum etiam in populum Dei molimine diaboli peruaserunt, uirusque seminarium sparserunt. Nam deos Laban patris sui, & soceri Iacobi, furabatur Rachel fugiens. At Iacobus tandem domui suæ

stæ, & omnibus qui secum erant, præcipit Inqui-
ens: Abijcite deos alienos, qui sunt inter uos, mun-
damini, & immutate uestimenta uestra. Itaq; eos
illi cum in auribus quæ in illorum auribus erant, de-
derunt Iacobo, quos subter quercum, quæ erat iux-
ta Sichem, ille defodit. Vituli item simulachrum
adorat, ei que sacrificat populus Israel in deserto, di-
cens: Isti sunt dij tui ô Israel, qui fecerunt te ascen-
dere de terra Aegypti. ac tria millia uirorum è po-
pulo ob hanc impietatem interficiuntur à Leuitis
uno die. Et Iudic. 10. filij Israel rursus fecerunt ma-
lum in oculis Domini, colueruntq; Baalim & Asta-
roth, & deos Arâ & Syriæ, deos Sydon & deos Moa-
bitarû, & deos filiorû Ammô, deos deniq; Palæstina-
rum: deserueruntque Dominum, & non serui-
erunt ei. Item, particeps idolorum Effraim. Osee
4. & Ezechielis 8. 18. & multis alijs locis.

*Exod. 32.
Vituli adô-
rantes*

*De humani sanguinis uictima, à diabolo inuenta, celebra-
taq; in populo Dei, apud Græcos, Romanos
& alios: item de diuinatione ex ma-
torum hominum uisceribus.*

Cap. V I.

SVb hoc quoq; fraudulentò blasphemiarum, fa-
sificiorum & uaticiniorum prætextu (quod
magis deplorandum) teterrima flagitia & hor-
ribiles cædes fabricatus est mille artifex ille, in cœ-
tu Israelis sancto: ut is abiectis contumacissimè le-
gibus cœlestibus & oraculis sanguine humano lita-
uerit, filiosque & filias per ignem duxerit, in gra-
tiam & cultum Moloch idoli Ammonitarum, in
ualle Gehennon, crudelitate plus quàm ferinæ.

*Humanis san-
guinis uicti-
ma.
2 Paral. 33.
Hierem. 32.
Psal. 106.*

Quum etiam Græcis & Romanis, in nefanda ac
multiplici idololatria, multa sint communia: & ut
alia plura, ita quoque ritus certorû sacrorum Ro-
mani

Sapient. 14. mani à Græcis sint mutuati: eo demum insanæ & inhumanitatis utrosque redegit diabolus, ut ad sua ipsius iussa humano quoque sacrificarêt sanguine.

Tiresie & Calchantis uaticinia. Hoc enim auctore, uaticinia Tiresiæ & Calchantis iubebât mactare humanas uictimas: fanciebantq; præsentem *ἠδολομαχίαν*, atque prodigiosam illam de plurium deorum numero opinionem. Tiresias pollicetur Thebanis uictoriam: sed ea lege, ut Creontis filius mactatus sit uictima pro patria. Calchas uaticinatur de Troiæ excidio, & successus spõdet: at simul Agamænonis filiã Iphigeniã immolari iubet. Ionibus remedium desiderantibus ab oraculo Delphico, aduertus sæuisissimam luem in tota uicinia horribiliter grassantem: respondet Delphicum numen, Non remittendam pettem, nisi offeratur Dianæ Triclaræ Menalippus cum Comethone, quam in Dianæ templo ipse stuprauerat: & nisi annuat in eodem tempore pro Menalippo elegantissimus iuuenis, pro Comethone puella uenustissima ad Dianæ aram mactetur. Idem in Messenijs in longo illo & diuturno bello, quod cum Lacedæmonijs gesserunt, consulentibus de exitu, prædicit uictoriam: uerùm ea conditione, si uirginem incorruptam de Aepytidarum fanilia Deo sacrificarent. Ibi quùm Aristodemus, unus ex præcipuis familiæ Aepytidarum, gratificaturus patriæ, filiam quam habebat unicam, destinasset immolationi: alius quispiam amore puellæ adactus, quò miseram feruaret, exte grauidam esse, & idcirco Deo litari non posse, fingit. Quo audito, pater effreni exar descens iracundia, euestigiò interemptam filiam dissecat: paulo post noctu secundùm quietem fræda specie sauciatæ & concisæ filiæ à sathana re præsentata, grauitè animo deiectus, ad tumulum eius

Aristodemus filiam et seipsum iugulauit.

eius semetipsum iugulat. Androgei etiam cedes expiari scilicet non poterat, nisi Athenienses quotannis septem adolescentes & totidem puellas in Cretam Minotauro deuorandas mitterent.

Nationem esse omnium Gallorum admodum de-
ditam religionibus, scribit Cęsar: atq; ob eam causam, *Lib. 6. de bel-
lo Gall.* qui sunt affecti grauiorib. morbis, quiq; in pręlijs periculisq; uersantur, aut pro uictimis homines immolant, aut se immolatu-
ros uouent, ministrisq; ad ea sacrificia Druidibus utuntur: quod pro uita hominis nisi uita hominis reddatur, non posse deorū immortalium numen placari arbitrantur, publicaq; eiusdę generis habēt instituta sacrificia. Alij immani magnitudine simulachra habēt, quorū contexta uiminib. membra uiuis hominib. complent: quibus succensis, circumuenti flamma exanimantur homines. Supplicia eorū qui in furto aut latrocinio, aut aliqua noxia sint comprehensi, gratiora dijs immortalibus esse arbitrantur. Sed cū eius generis copia deficit, etiam ad innocentium supplicia descendunt. Non igitur immeritō tanta immanitatis ministros & uates tam Barbaros, quos Cęsar Druidas uocatos dicit, Bardos Lucanus appellat:

Vos quoq; qui fortes animas belloq; perceptis,

Laudibus in longum uates demittitis æuū:

Plurima securi fuditis carmina Bardi.

Druida Bardos.

Tertullianus in Apologet. refert in Aphrica infantes palam Saturno fuisse oblatos usq; ad proconsulatū Tyberij, qui sacerdotes eius religionis in patibulis suspendebat. Summē id placuit illi, qui ab initio hominida fuit. Eodē authore, a Gallis seniores Mercurio offerrebantur: eiusmodi oblatio ludus erat lætus Tauricis. In ciuitate Enchadarū, quidā Iupiter in ludis sanguine humano perfundebatur. Cū Bellona, belli dea, paciscitur sanguine ex lūbis effuso, In officio diuinō
d nobiles

nobiles pueri cæduntur omnes, astantib. parentibus qui ut perdurent hortantur. Temixtitæ in America. idola sanguine hominum oblatorum conspersa fuisse, author est Ferdinandus Cortesius.

*Olaus Mag.
de gentibus
Sept. lib. 3. ca.*

3. 4.

Gothi quoque suum maiorem deum Odhen, id est fortiozem, arinis præsentem, semper crudelissimo placuere cultu morte scilicet captiuorum: arbitrati, bellorum præsidem conuenientius humano conciliari cruore, à quo omnem belligerandi industriam tam absolutè didicissent, ut deuictis Europæ & Asiæ potentissimis imperijs, summum fortitudinis nomen reportarint. Item Froe, Vpsalensis deorum satrapa, deus sanguinis postea habitus, humanorū corporū hostias mactauit. Teutates & Hesus idola quondam fuere Gallorum, quibus etiam non nisi sanguine humano sacrificabant. teste Lucani uersu:

Et quibus inmitis placatur sanguine diro

Teutates. —

Talia certè non ab illa æterna mente, iusta, casta, misericorde, rerum tam conseruatrice quàm conditrice: sed proculdubio ab authoribus dæmonibus oriebantur, qui ueri Dei odio, inde usque à rerum primordijs, in conscientias & corpora hominum quauis occasione immanissimè sæuerunt, & multiplici eorum cæde plurimum delectati sunt, adeò etiam ut uoluptatem hanc, quam ex successu talium atrociorum capiunt, risu nonnunquam inter dira sacra prodiderint. quis enim alius eius risus auctor fuisset, qui ex iugulo uirginis ac puellæ illius ortus traditur, quàm Mithridates aruspicum iussu Furijs immolabat? Accidit hoc L. Sylla, Q. Rōpeio Coss. attestante Iulio Obsequente. Hinc philosophi tradunt, dæmones nidoribus sacrificiorum affici: incantationibus item, quæ plerunque sanguine fuso, suffumigationibus adhibitis celebrantur, præfuisse. At ó miseræ deceptionis errorem, tale nu-

tale numen colere, quod hominum morte placatur: ait Calsiodorus in Epist.

Atqui *ἀνδραπομομαστία*, id est, diuinatione ex mactato- rum hominum uisceribus, primum solumque diaboli instigatione usum Heliogabalum imperatorem, turpissimum & flagitiosissimum monstrum, accepimus: qui paulo post huius immanitatis plusquam beluinae poenas merito dedit, quando crudeliter interfectus, & in latrinam abiectus, inter excrementa com- putruit.

Diuinationem uiscerib. mactatorum ho- minum.

De diaboli uatibus, *Enthusiasticis*, *Pythijs* mulieribus, & *Sibyllis*.

Cap. VII.

VT porrò suam in hoc mundi theatro tragœ- diam idoneis deum cohonestaret organis; & suis undiquaque comuniret membris; *enthusiasticas* & uatidicos ministros quoque finxit dæ- mon, æmulatione ueri Dei, qui per prophetas sanctos cum patribus loquutus est, ne cedere Deo uideretur scilicet, & in grauiorem hominum ru- inam.

Enthusiasticas

Adhibuit insuper eiusdem artis fœminas, uates *Py- thias*, quæ penè apud singulas fuere gentes, atque a- deò Dei populum etiam conspurcarunt: ut Moles le- ge lata strictissimè cauerit, ne consulerentur, easque lapidibus obrui iusserit. Eiusmodi consultationis di- ras luit poenas Saul rex. Huc pertinent pleræque fa- mosæ *Sibyllæ*, à dæmone uelut conductæ, ad ipsius re- gni quod in genere humano instaurarat, conseruationem & confirmationem. ex quarum libris ad uarias ido- fanias cōpellebantur Romani: ut apud alios pleròsq; tū apud *Zozimū* uidere est, à quo multa citantur carmi- na *Gëtiliū* supstitiōe plena. licet *Sibyllæ* uel *Erythreæ* uel *Cumanæ* opus heroico scriptum carmine, Christi

Pythia uatib.

Leuit. 19. 20;

1. Reg. 28.

Sibyllæ.

Ambrōs. iij

Comment. in

epistolâ prior:

ad Corinthi

d 2 præ

præconia declararit. Ex prophetarum enim uaticinijs, potissimum Esaïæ & Dauidis, non obscure ea colligere potuit diabolus. Mansit tamen eiusmodi titulum præcipua autoritas & obseruantia usque ad Christum, æterni Dei filium: quo nato, prodeunteque uellegationis suæ ministerio ex Patris cœlestis uoluntate perfungeretur, cessarunt passim in orbe terrarum oracula, & quæcunque impiarum diuinationum genera: testibus Athanasio, Augustino, Eusebio, Lactantio, Plutarcho, Plinio: conticueruntque dæmones ubique, & tanquam ranæ Seriphie obmutuerunt: ac de fertis quibuscunque enormis suæ nequitie latebris, cesserunt, non quidem ultrò, uerùm compulsi, partim quidem horrendo metu omnipotentis uindictis C H R I S T I: partim uerò condemnationis sui, quam præ foribus iam esse cernebant. Quandoquidem eò C H R I S T V M missum probè norant, ut factanque opera pessundaret, demolireturque, & genus humanum in integrum restitutum uindicaret aduersus diaboli technas, rabiemque ex his Zachariæ uaticinijs diuina uoce longè antea traditis: Eritque die illo, dicit Dominus exercituum, excindam nomina idolorum è terra, ne ultrà eorum fiat mentio: & pseudopphetam & immundum spiritum de terra auferam. Si postea tamen adhuc fuisse audita responsa quis obijciat, ea certè tam fuerunt rara, læsa, manca, & omnino inutilia, ut nulli haberi loco debeant. Pulchrè igitur & uerè Athanasius inquit: Olim dæmonia inani specie ludibrijsque rerum intricabant homines, in fessis alibi fontibus, alibi fluuijs, lapidibus aut lignis, atque ita præstigijs fatuos in furorem agebant: nunc uerò quum apparuit Dei uerbum, spectra huiusmodi & ludibria imaginum cessauerunt.

De

De uno eodemq; diaboli cultu in diftiffimis re-
gionibus, & quàm uariè in Christia-
na Europa illudat.

Cap. VIII.

TAndem & hoc non sine singulari studio & ratio-
ne machinatus est diabolus (quanquam pecu-
liares quasdam cæremonias coluisse plerosque
non diffitear) ut non solum in longissimè diftitis to-
tius orbis partibus, uti olim apud Gallorù Druidas, &
remotiffimos Indorum Gymnosophistas, unus idè-
que eius cultus obseruaretur: sed & (quod multo
magis mirandum, uel potius dolendum) in Christia-
na nostra Europa apud diuersiffimas regiones, in cu-
iuscunque materię uel nominis idolis, non difsimili
ritu honor sibi haberetur. Hanc cecitatem apud com-
moda suis prestigijs organa auxit, uoce, cantu, capitis
nutu, auersione, inflexione ad latera, manuum gesti-
culationibus, aut alijs motibus: eoque modo indicia
propitię uel auersantis atque abhorrentis uolunta-
tis edidit ex statuis: prophanauitque loca, quę certè
erant domicilia & sedes doctrinę cœlestis, sanctissi-
mę scholę patrum, & *ναὶ ἀγίας, ἡγία λατρεῖται ἡ εὐχὴ τῷ θεῷ*, in quę
uelut conuersa suę impietatis & superstitionis lati-
bula, suas blasphemias in Deum contumeliosas, & ho-
minum generi exitiales eruclare atque euomere co-
natus est. Imò in hac mundi senecta nutantibus tech-
nis illis manifestis, se in uero Dei templo collocat, &
hominum mentib. dominatur, in lucis angelum trans-
formatus. Hac ratione, se grauiori diuinę maie-
statis contemptu, atque hominum exitio magis ul-
ciscitur.

*In cuiuscunq;
materię uel
nominis ido-
lis colitur dia-
bolus.*

Sap. 14. 15.

*In uero Deū
templo se collo-
cat diabolus.
1. Cor. 3. 6.
2. Corinth. 11.*

Huc pertinent ludibria quibus nostros homines
etiam adigit, ut nisi sacro baptismo regenerationis la-
uacro ad Christi solummodo membra pertinente, &
*Campanariū
baptismus
exorcisin.*

exorcismis tantùm ubi è sua sede deturbandus est dæmon, ab illis qui eius pellendi singulare donum habet applicandis, campanæ & tintinnabula expientur, sanctificanturq; sponforibus & testibus in sacrilegam uerberioris auri expilationem undique conuocatis, res illas inanimatas mortuasq; è turribus à diabolo ablatum iri, simplicibus persuasum sit. Quinimò foueæ & stagna ostenduntur, quæ etiam uidi, si dignus sum, quò eiusmodi non baptizatas consecratasque campanas à dæmone ex turribus proximis inuectas esse, asseueranter dicunt: audiriq; earum sonum nocturna hora duodecima in Natiuitatis Christi solennibus, uel etiã singulis quatuor anni tēporibus, quæ uocant: & cum comitari, qui audierit. Sic fit, ut à sono caueant imprudentes, nec inueniatur qui audierit: & si aliquem audire contingeret, is proculdubio à dæmone ob impietatem illuderetur: interim tamen hisce religionis nostræ præstigijs illi detinentur. nec ita pridem eò loci prope Abbatiam Knechtstein ductus sum, ubi firmiter adhuc credi hoc sacrilegiũ coràm audiui: monstratur fouea, turrisque ostenditur. Propterea perquam prudenter & piè Cæsar Maximilianus inter graua mina sedis Romanæ à Germanis non toleráda, campanarum cōsecrationem recensuit in hæc uerba: Suffraganei excogitauerunt, ut solum ipsi, & nullus alius sacerdos, laicis campanas baptizarent. Credunt deinde simpliciores, ita affirmantibus suffraganeis, tales campanas baptizatas, dæmones & tempestates pellesse. Quapropter innumeri plerunque adhibentur cōpatres, præcipuè uerò qui fortuna pollent: exorátur, qui baptismationis tempore funem, quo campana ligata est, tangunt, ac suffraganeo præcinente (quemadmodum in paruulorum baptismatione fieri solet) omnes pariter respondent, ac campanæ nomen ingemunt, ueltesque noua (quemadmodum & Christianis fieri

fieri solet) cápana induitur. Inde ad sumptuosa pro-
peratur conuiuia, quibus præcipuè compadres, ut eo
largius munera offerant, adhibentur: nec non suffra-
ganei, & eorum capellani cum multis alijs ministris
regaliter pascuntur. Nec hoc satis est, sed & suffraga-
neo mercedem persoluere necesse est, quam illi munu-
sculum uocare solent. Inde euenit, ut aliquando etiã
in paruis uillis centũ floreni in tali absumantur & ex-
pendantur baptizatiõne. Quæ res non solum super-
stitiosa, sed etiã Christianę religioni contraria, ac sim-
pliciorũ seductio & mera est exactio. Verum etiã epi-
scopi ut suffraganeo, uel uilissima obærare possint
mercede, talia & adhuc absurdiora tolerant. Res igitur
tam nephanda & illicita meritò aboleri debet.

Scribit itaque in hæc uerba, scitè admodum Laetá-
tius: Ita hominum credulitatẽ mentita diuinitate de-
ludunt dæmones, quòd illis uerum aperire non expe-
dit. Hi sunt, qui imagines & simulachra fingere do-
cuerunt: qui ut & hominum mentes à cultu ueri Dei
auerterent, & fictos mortuorũ regum uultus & orna-
tus exquisita pulchritudine statui cõsecrariq; fecerũt,
& illorum sibi nomina quasi personas aliquas induerunt.
Sed eos magi, & ij quos uerè maleficos uulgus
appellat, quum artes suas execrabiles exercent, ueris
suis nominibus cient, illis cœlestibus quę in Sacris li-
teris leguntur. Hi porrò incesti ac uagi spiritus, ut tur-
bent omnia, & errores humanis pectoribus infundãt,
serunt ac miscent falsa cum ueris. Ipsi enim cœlestes
multos finxerunt esse, sed ueritatem mensitis nomi-
bus inuolutam ex oculis abstulerunt. Et paulo pòst:
Illi autem qui descuerunt à Dei ministerio, quia sunt
ueritatis inimici & præuaricatores, Dei nomen sibi, &
cultũ deorũ uendicare conãtur: non quòd ulsum ho-
norẽ desiderent (quis enim honor perditis est?) nec
ut Deo noceant, cui noceri non potest: sed ut homi-

Lib. 2. ca. 17.
de Orig. err.

Magi.
Malefici.

nibus, quos nituntur à cultu & noticia ueræ maiestatis auertere, ne immortalitatem adipisci possint; quæ ipsi sua nequitia perdidērunt. Offundunt itaq; tenebras, & ueritatem caligine obducunt, ne Dominum, ne Patrem suum norint. & ut illiciant facile, in tēplis se occultunt, & sacrificijs omnibus præsto adsunt. Eundemq; sæpe prodigia, quibus obstupefacti homines, fidem commodent simulachris diuinitatis ac numinis. Et post: Itaque sibi apud homines, qui eos nesciunt, auctoritatem ac timorem pariunt. Hac uersutia, & his artibus, noticiam ueri & singularis Dei apud omnes gentes inueterauerunt. Suis enim uitijs perditis sæuiunt, & grassantur ut perdant. Idcirco etiam humanas hostias excogitauerunt, ipsi hostes humani generis, ut quàm multas deuorarent animas.

*Obseruatio diabolici ludibrii
num. l. 14. de
reg. Dante.*

Plura ibidem. Nec mirum, ait Saxo Grammaticus de Rugianis, si illorum numinum potentiam formidabant, à quibus stupra sua sæpenuero punita meminerant. Siquidem mares in ea urbe Karentina, cum fœminis in concubitum accitis, canum exemplo cohærere solebant: nec ab ipsis morando diuelli poterant. Interdum utrique perticis ediuersò appensi, in usitato nexu ridiculum populo spectaculum præbuerent. Ea miraculi fœditate solennis ignobilibus statuis cultus accessit: creditumq; est, earum uiribus effectum, quod dæmonum erat præstigijs adumbratum: qui statuis demolitis, Rugianorum templa & urbes destituerunt.

*ca. 27. in A.
pologes. ad
uers. gentes.*

Sic dæmonem, eiusq; studia depingit Tertullianus: Agnoscimus unde talia suggerantur, quis totum hoc agitet: & quomodo nunc astutia suadendi, nunc duricia sæuiendi, ad constantiam nostram deiciendâ operetur. Ille scilicet spiritus dæmoniacæ & angelicæ paraturæ, qui noster ob diuortium æmulus, & ob Dei gratiam inuidus, de mentibus uestris, aduersus

nos

nos preliatur, occulta inspiratiōe modulatis & subornatis ad omnē, quā in primordio exorsi sumus, & iudicādi peruersitatē, & sequēdi iniquitatē. Nā licet subiecta sit nobis tota uis demonū, & eiusmodi spiritus: ut nequā tamē serui, metui nōnunquā cōtumacia miscēt & ledere gestiūt, quos aliās uerētur. odiū enim etiam uimor spirat: pręterquā & desperata cōditio eorū ex p̄dānatione, solatiū reputat fruendę interim malignitatis de p̄cēnē mora: & tamē apprehēsi subigūt, & cōditioni suę succidunt: & quos de lōginquo oppugnat, de proximo obsecrāt. Hos Augustinus describit spiritus esse nocēdi cupidissimos, à iusticia penitūs alienos, superbia tumidos, inuidētia liuidos, fallacia callidos: qui in hoc quidē aere habitēt, quia de cęli superioris sublimitate deiecti, meritō irregressibilis trāsgressiōnis in hoc sibi cōgruo uelut carcere p̄dānati sunt. Proinde eos potissimū infestant, quibus beatitudinem, quam ipsi amiserunt, promissam cognoscunt. Item in Sermonibus communibus: Quid prauius, quid malignius, quid uē aduersario nostro nequius: qui posuit in cęlo bellum, in paradiso fraudē, odiū inter primos fratres, & in omni nostro opere uizania seminauit. Nam in comestione posuit gulam, in generatione luxuriam, in exercitatione ignauitā, in conuersatione inuidiā, in gubernatione auariciam, in correctione iram, in p̄sulatu siue dominatione superbiam. In corde posuit cogitationes malas, in ore posuit loquutiones falsas, in inēbris operationes iniquas: in uigilando mouet ad praua opera, in dormiendo ad somnia turpia. Letos mouet ad dissolutionē, tristēs autē ad desperationem. Sed, ut breuius loquar, omnia mundi mala sunt ipsius prauitate cōmissa.

Serm. 4.

Simile quiddā apud Gregorū legitur lib. 29. Nihil aliud, super illud Job: Dicitur astutus super terram. Itē apud Leonē pont. Ser. 8. Natusitate

Vnde tam admirandas res, & potissimū uaticinari possunt demones.

Cap. IX.

d 5

Nee

Vnde et ad-
miranda pos-
sunt demo-
nes.

NEc mirum est uaria & infinita eius generis ho-
spiritus conari. quum etenim tenuis sint sub-
stantiæ, sua tenuitate, subtilitate, celeritate in-
credibili, sensuum acrimonia, & lumine naturæ lucio-
diore, quibus omnibus terrenorum corporum inha-
bilitatem & sensuum tarditatem longe lateq; præcel-
lunt, multa Dei permissu, partim uerè, partim præsti-
giosè intelligunt, & possunt. Quibus accessit, teste Au-
gustino, diuturnioris temporis beneficio, quo eorum
uita à primo æuo protenditur, comparata insignis re-
rum logè maiorum experientia, quàm hominibus ob-
breuitatem uitæ momentaneam potest euenire. Id-
circo quædam admiranda faciunt: & quædam, potis-
simùm ob Scripturæ sanctæ & uaticinijs cogniti-
onem, prædicunt, uel etiam probabili coniectura con-
sequuntur: nonnunquam etiam quæ ipsi facturi sunt,
prænunciant, quibus homines alliciunt, inescant, se-
ducunt & defraudant: quo nomine illis mirabilè pru-
dentiam, acutum ingenium & tenacem memoriã tri-
buit Plato in Epinomide. Quapropter tradit Cle-
mens, istos, quum sint dæmoniæ spiritus, & multo
citius scire aliqua, & multo perfectius: non enim tar-
ditate corporis degrauãtur. Hinc addit: Et ideo quæ
medici longo tempore & labore plurimo assequuntur,
hæc illi, tanquam spiritus, absq; mora ulla, & sine diffi-
cultate cognoscunt. Non ergo mirum est, si plus etiã
aliquid quàm homines, sciunt: sed hoc metuendum
est, quòd ea quæ sciunt, non ad salutem, uerùm ad de-
ceptionem proferunt animarum, ut per hæc eas cul-
tum falsæ religionis edoceant. Hic Tertullianus sic
differit: Omnis spiritus ales est, hoc angeli & dæmo-
nes, igitur momèto ubiq; sunt. Totus orbis illis locus
unus est: quid ubiq; geratur, tam facilè sciunt, quàm e-
nunciant, uelocitas diuinitas creditur, quia substãti-
ignqratur. Sic & authores interdù uideri uolunt eorū

In Apolog.
aduersus gen-
tes, cap. 22.
Dimitatio-
nes demonū
unde.

que annunciant, & sunt planè malorum nōnunquam, bonorum tamen nunquā. Dispositiones etiam Dei & nunc prophetis concionantibus excerpunt, & nunc lectionibus resonantibus carpunt. Ita & hinc sumentes quāsdam temporum sortes, diuinitatem æmulantur, dum furantur diuinationem. In oraculis autē quo ingenio ambiguitates temperent in euentus, sciunt Cræsi, sciunt Pyrrhi. Sic præscit diabolus ex Esaię & Danielis oraculis (quorum uterq; adolescentē Alexandrum expressè delineat) eum ipsum Alexandrum superato Dario, potiturum Asia uniuersa, translaturū imperium à Babylonij ad Græcos. Propterea Delphicam uatem consulenti, & ab inuita responsum extorquenti, tandem ipsa in hæc uerba prorumpens, respondit: Inuictus eris Alexander. Postea ad Persas exercitum traducenti, prodigia offudit multa. In aditu Asię, simulachrum Orphei sudore maduit. Hinc Alexandro ad extremū cum Dario confligente, aquila è sublimi supra eius uerticem sese librare, & in aduersos hostes traicere uisa est. Ludibria haud dubiè dæmonij hæc erāt, adornata ad prodigiorū & auguriorū, quib. tunc fidebatur, obseruationes confirmandas. Dariū ediuersò, ancipitib. somnijs in falsam uictorię spè erexit. Prænoui ex Esaię prophetijs, fore ut Tyrus destruatür à Macedonibus. Ita enim ille ait: Ululate naues maris, quia uastata est domus, unde uenire rōsueuerant. De terra Chetim reuelatū est eis. Terrā uerò Cethim Macedoniā esse, asserūt pleriq;, & ab Homero *kenisio* Macedones uocatos. Quidā tamē per terrā Cethim, Cyprios intelligūt. Inde quū fuso fugatoq; Dario, copias ad Tyrū admouisset Alexander, præmonuit quendā qui ciuib. prænuñciaret, Apollinē ciuitatē deserturū esse: ut quū euentus respōderet, idolorū existimationē stabiliret. Ex iisdem Esaię & Danielis uaticinijs præsciuit, fore ut Assyriorū monarchia pelsū iret, & in potesta-

Daniel. 83

Esaię. 131

Vide Ioseph.
lib. 1. antiq.
Iudic. cap. 60.

Esaie 44. potestatem redigeretur Medorum ac Persarum: & quidem à Cyro, cuius nominatum *Esaie* meminit. Vnde coniectatus est, Cræsum etiam de regno Lydiæ periclitaturum esse. Quare & aliquanto ante *Ἰσχυροῦ ἀποστολῆς* Gygis, quòd in Cyri tempora incidere eum prospiciebat, amissurum regnum Lydiæ prædixit, consultus ex oraculi Delphici sede: & postea cùm regnum adeptus esset Cræsus, ut opum suarum fiducia insolentem, superbientem, & regnum Persicum affectantem euerteret, *ἡρωικῶν βιβλίου* uictoriâ in speciem ipsi annuente, ad bellum Cyro inferendû perduxit: quo modo uictus, captus, & regno exutus, uitam in Persia finiuit. Infinita eiusmodi in historijs obseruâtur exempla: sed ad posteriora, nec obscura, conuertamur.

Christum, & ad quid missus esset, prius norunt demones, quàm Apostoli: & quare illum tentarit diabolus.

Cap. X.

Perhibet sacræ Scripturæ autoritas, diabolum prius CHRISTVM penitius nouisse, quàm ipsi quibuscum ille loqueretur, & familiariter degeret, Apostoli: ut etiam ante CHRISTI mortem resurrectionemque sciuerit, testatusque fuerit inuitus, ad quid uenisset CHRISTVS: nimirum, quò cognitum faceret satanam, eiusque fraudes: illius actiones demòiretur, atque regnum euerteret. Quapropter metu iudicij diuini æternarumque pœnarum contremiscens, & penè deficiens, in obsessio ante CHRISTVM procidente, magna exclamauit uoce: Ah, quid rei nobis tecum est IESV Nazarene? uenisti ad perdendum nos. Noui te qui sis, nempe sanctus ille Dei. Et increpauit illum IESVS, dicens: Obmutesce, & exi ab homine. & cùm proiecisset illum dæmon in medium, exijt ab illo, nihilque illi nocuit. Et post: Exibant

*Marc. 1.
Luc. 4.*

bant & dæmonia à multis, clamantia & dicentia: Tu es CHRISTVS ille filius Dei. Et increpans, non sinebat ea loqui, quòd sciebant ipsum esse CHRISTVM. Hic Athanasius: Dæmonis, inquit, sermonem compescebat CHRISTVS, ne simul cum veritate, etiam suam iniquitatem promulgaret: ut nos etiam assuefaciat, ne talia curemus, etiam si uera loqui uideatur. Illud aliàs etiam pios postea latuisse, Sacramentum literarum testimonio docetur: ut alij eum Heliam, alij Iohannem baptistam, alij Hieremiam, alij unum de prophetarum numero esse dicerent. Petro autem pronuncianti, Tu es CHRISTVS ille filius Dei uiuentis: respondit CHRISTVS, Beatus es Simon bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui in cælis est. Id quod Petro à patre cælesti hic reuelatum asserit CHRISTVS, hoc ipsum & satan nouit, & palàm testatus est, nõ rogatus. Hinc ipsius ingenij acumen liquet, cuius ope res etiam abstrusissimas, nostrisq; sensibus apprimè alienas, nouisse potest.

Matth. 16.
Marc. 8.
Luca 9.
Ioan. 6.

Huc facit illud puellæ Pythiæ, de Paulo & Barnaba clamantis testimonium: Isti homines serui Dei excellentissimi sunt, qui annunciant uobis uiam salutis. Atque id genus testimonia ab Astaroth & Berith idolis, & à dæmonio obsessis, de Bartholomæo apostolo, Thoma & alijs data legimus. Veritatem uerò hic confitentur dæmones, non ut populum ad audiendâ amplectendamq; eorum doctrinam permouerent: sed exhorrescentes & reformidantes ministerij Euangelici uirtutem; & sui condemnationē ac expulsionē ex obsessis: quæ hospitia si obtinuissent, statim Apostolorum ministeria seditione potuissent conturbare, aut inchoata post opprimere, nouis rumoribus disseminatis per Pythiam uatem, obsessus & idola, quæ apud stultum uulgus magno habebatur loco. Addatur

Actor. 16.

& il-

& illud mali spiritus responsum: Iesum noui, & Paulum scio, uos autē qui estis? Item: Quid rei nobis tecum est IESU fili Dei altissimi? Venisti huc ad cruciandum nos ante tempus. Obsecro ne nos torqueas.

Act. 19.
Math. 8.
Marc. 6.
Luc. 8.
Genes. 3.
Michea 5.
Math. 1. 2.
Luc. 1. 2.
Esaia 7.

Enimuerò semen mulieris contriturum caput serpentis, prophetarum de CHRISTO nascituro etiam in Bethlehem Iudææ uaticinia: præfinitum hinc tempus, IESUM in diuæ uirginis utero, superueniente Spiritu sancto, & uirtute Altissimi obumbrante conceptum, ex angeli Gabrielis annunciatione, admirandam eius natiuitatem, longinquum magorum ex Oriente iter, ut eum adorarent, sciuerat dæmon. Quapropter inter spem & metum, Herodis animum diris contra IESUM inflammauit facibus, ut inter infantium Bethleemiticorum bimulorum ætateque iuniorum deplorandam cladem, IESUS simul interfectione absumeretur. atqui salutifero magis Dei consilio suos collabescere conatus, infringique, re ipsa experitur diabolus.

Ne quid tamen incredibili eius audaciæ & fastui incomparabili decederet, atque ut adoratione, peculiari Dei prærogatiua honoraretur, uel Christum certius tunc cognosceret, ipsum in solitudine tentat: illique in præaltum montem adducto, omnia mundi regna, ac eorum gloriã ostensam se daturum, si se prostratus adorauerit, ausu plusquam sacrilego pollicetur: quam diuinam maiestatem in hominum regnis atque imperijs solam dominari, eaque cui libet tradere constat. Porrò Christum iam certò cognitum, uoluit etiam perditum: quare ut eum proderet, in cor Iudæ Simonis Iscariotæ immisit, in quem post offulam à Christo porrectam ingressus est. Tantum enim huius solertissimi artificis contra Deum & genus humanum est odium, ut quicquid machinetur, sit in Dei contemptum, & hominum

*Christo
uult adorari
diabolus.*

Math. 4.

Marc. 1.

Luc. 4.

Daniel 4.

Joan. 13.

num detrimentum perniciemque, fraude & extremo dolo cautè testum.

*Multa studia diaboli, & opera breuiter
comprehensa. Cap. XI.*

CETERùm ut instituti mei ratio certius citiusque innotescat, paucis, ueluti fasciculo uno, quædam ex dæmonis actionibus & potentia colligam. Quum angelica eius essentia non interierit, sed malè propriæ uoluntatis affectu degenerarit, accreueritque tam diutino tēpore eximia rerum obseruatio & usus insignis: magnæ illum esse constat uirtutis, calliditatis incredibilis, sapientiæ plus quàm humanæ, perspicacitatis acutissimæ, uigilantię summę, artificij technas struendi perniciosissimas fucos speciosissimo incomparabilis, malicię infinitę, odij erga genus humanum ἀπορίστου καὶ ἀνάνυστο: atque hoc nomine cum sæpe numero (permittente, uel saltem conniuyente Deo) admirandas facere res, & se in bestias, staturas, specus, latebras, cauernas ingerere: in quercus Dodonæ Moloſsidis in Epiro, unde Dodoneū oraculum frequentatum est, insinuare: apud Ægyptum ex Hercule, Apolline, Minerua, Diana, Marte Ioue, Api boue, Latona in urbe Buti, furiosis sacerdotibus Apollinis in Colophone, Thebis in Bœotia, & in Læbadia ex Trophonio, ex uacca Memphi, ex boue Mneo Helio poli, ex crocodilis in Arsinoe, ex Amphiarao uate in Attica, responsa dare, humana uoce, nutu, aliouē gestu, affectis sub inde gestibus furentium, nonnunquam ebriorum, aliàs trementium, aut ridiculè gesticulantibus: quandoque somnijs, amphibolijs interdum, plerunque & ænigmatibus: quia ignorat diabolus quò usque toleraturus sit Deus, aut permissurus, quæ intendit & struit.

Diaboli studia & potentia.

Strabo Geog. lib. 16.

Et sa

Et sanè Deum quibusdam sagaci oribus hominibus has eius technas iam olim sæpe detexisse, testis est Valerius Maximus, hisce uerbis: Nec me præterit
Lib. 1. cap. 8.
 de motu & uoce deorum immortalium humanis oculis auribusq; percepta, quàm ancipiti opinionè æstimationio uersetur: sicut de transitu Iunonis in urbem. Captis enim Veijs à Furio Camillo, unus militum simulachrum Iunonis Monetæ fertur interrogasse, an Roman migrare uellet? Deamq; respondisse, uelle se. Quamuis unus uocem audiuerat, omnes tamen sibi persuadebant, eandem se percepisse. Tradunt alij simulacrum annuisse tantum: alij unum hoc inter milites & uulgum sparsisse. Quo factum est, ut non simulacrum, sed ipsam cælo Iunonem petitam portare se credentes, læti in ea parte Auentini montis, in qua nunc templum eius cernimus, ut inquit Valerius, collocarent. Hic uidemus & qua arte, & quam ob causam ludat in idolis illa Dei simia.

Linim.

Cæterum alia religionis opinione legitur in diuæ Iringardis comitissæ uita, quomodo tertio Romæ peregrinata, D. Pauli templum fuerit ingressa, inuenitque crucifixi imaginem prorsus conformem ei, quæ in templo metropolitano D. Petro sacro Colonie ante sacrarium uisitur. Hic prostrata orationeque intenta audit uocem ex ore imaginis crucifixæ, hunc in modum: Chara & electa filia Iringardis, te oro ut mox ubi Coloniam redieris, in D. Petri templo crucifixum in altari ante sacrarium, mihi admodum simile, salutes. Hæc posito peregrinæ pileo, gratijsque actis, se facturam recepit, si modo digna haberetur: simulque hoc simulachrum uidit à cruce detraxisse brachium dextrum, quò electæ sue sponsæ Iringardi benedixit. Inde rursus gratijs Deo ditis propter longum illud iter nec frustra nec temerè factum, Coloniam reuersa est, & præfato loco prouoluta

luta ante crucem, sic inquit: Mihi singulare, idq; haud leue mandatum Romæ à cruce & imagine in æde D. Paulo sacra, tibi mirè conformi datum est, quæ scilicet salutari te plurimum uoluit. Ad hæc euestigiò Colonienſis crux caput inclinans, inquit: Gratias ago electa mea filia. Ex hoc rumore episcopus cum selecti pompa uenerabile sacramentum in huius simulachri capite inclusit, quod repente etiam seipsum rursus eo modo contraxit occlusitque, ut non fuisse diuulsum uideretur. Hic multa contigisse miracula, & perpetuum ea ratione in lampade fauori lumen narratur. Hæc eadem comitissa insignem pagum Suchtelen in Iuliacensi ducatu legauit D. Pantaleonis hæredibus Colonæ, quare huic etiam in uicina sylua erectum fuit sacellum, quò religionis ergò Martis die post Paschæ solennia confluere solet ingens eorum multitudo, qui uel morbo uel alia calamitate premerentur. At quum eiusmodi prodigia nostro non uideantur seculo, nec iudicium arti medicæ permittatur, hic Theologis non illibenter cedo.

Potuit & ad Iouis Hæmmonis oraculum inquirendum in extimo sinu Libyæ, apud Garamantes, ultra Cyrenen, in solitudinibus uastis, torridis ac siccitate sterilibus, Cambyſen Cyri & Alexandrum instigare: item Pythium Delphis præ cæteris, cultu, religione, fama, opibus & donarijs celebratius reddere. Nouit & uaticinari ex certis indicijs uel coniecturis, siue rerum retroactarum obseruatione, ut hinc etiam cogitatus & sensa peruidisse quandoque credatur: quamquam interim fallat & fallatur, tenebras offundat, ueritatem caligine obscuret, atque etiam mentiatur. Nam rogatus dæmon, Porphyrio teste, etiam quæ non nouit, constanter affirmat: & quæ nouit, si semel uerè, decies illa falsò refert. Potest quoque plerisque locis in simulachris sua exercere ludibria, ut

*Diabolus
quomodo uaticinetur.*

ad ea ex longinquis regionibus confluant imprudentes, ea uenerētur incauti, adorent, eorū opem implorent in rerū angustijs, in ualetudine aduersa, & quacūque afflictione: quo à ueri Dei cultu & inuocatiōe ad suas impolluras in interitū eos auocet. Sic Gallorum rusticis hanc fuisse consuetudinē scribit Seuerus Sulpitius, demonū simulachra cādido testa uel anime, mitera per agros suos circūferre demētia. Nec satanę difficile est, animarū corporis mole exutarū figurā mentiri, circa monumenta uersari, in cœmiterijs oberrare, spectris perterrefacere hæredes aut alios, ut ad illicitos cultus, uetitā religiōis ergò peregrinationē, iustorū & parentaliū præscripta forma persolutionē damnosam imperitos, minusq; Deo fidētes cogat. Conatur itidē imbecilles fide præcipientes agere, tortes uerò diuersis modis semper impugnare, si qua ratione eos agere transuersos posset: item desperantes, credulos, maleq; sanos pollicitationibus & gloria ditare, in spē feliciū successuū illectos perimere, aut tristiū euentuū metu iniecto cruciare. Nouit adhæc uarias ostentare formas, inania idola arte mira cōformare, uisus organū turbare, oculos perstringere, falsa pro ueris singulari dexteritate ne agnoscantur proponere: quæ uerè sunt, ut non appareant, uelare: & quæ reuera non existunt, ut esse appareant exhibere: se in mille species transformare, Proteumq; agere: & ut canit Poeta,

*Li. i. in uita
D. Martini.*

Mich. P. sell.

*Virg. 4.
Georg.*

*Tum uariæ illudunt species atq; ora ferarum,
Fiet enim subito sus horridus, atraq; tygris,
Squamosusq; draco, & fulua ceruice læna,
Aut acrem flammis sonitum dabit:
Omnia transformans sese in miracula rerum,
Ignemq;, horribilemq; feram, fluuiumq; liquentem.*

Consueuit & hominum mentes multifarijs phantasmatum ludibrijs uitiare, uigilantes perturbare, dormientes insomnijs terrere, peregrinantes à recto itinere se-

se seducere, errantes atque etiam alios quandoque ridere, aliàs terrore concutere, multa labyrinthis opinionum inextricabilibus implicare & innectere, terriora mala plerunque boni specie ferere, & ueritatis confessione in suam illicere nassam; grauiusque fallere. Solet quoque lac uaccarum cohibere, & ne in butyrum coalescat impedire: uinũ aliunde adferre, claustra referare: præterea ocysimè res uarias, uelut panhilacinas, ossa, ferramenta, clauos, acus, aciculas, fila, eorumq; globulos, intortum capillitium, ligna, idque genus portenta in uiuorum extremas fauces, nec penitus, quò ore reijciantur, ingerere: in mortuorũ uentriculum & partes alias præstigijs aptas, & post mortem sectas ligna; cultros, & quæcunq; uis alia, fallaciter arte dolosa inter secandum inserere: Quemadmodum etiã non solum talia, sed etiã partes uitales prius ex altantium oculis auferre ac summouere, quàm animaduertatur. Neq; uero per alium, neq; alia ratione in extorum nefanda obseruatione apud ueteres olim ea procurata fuere miracula, ut Cæsari Dictatori exta sine corde sint inuenta: Posthumio uero cõtuli, Cætoni, Decemuiris, Herennio, Lucilio Lupo immolantibus in plurimis uictimis modò iecur, modo caput iecinoris defuerit.

Julius Obsequius de Prædicationibus

Similiter ex parte postica & uteri collo nouit, implicatos crines, arẽq; copiã, clauos ferreos, ligna; uitra cõfracta, stuppam, lapides, ossa, & similia præstigijs mouere; offuscata interim oculorũ acie; insecta auribus: furtiuè immittere, quæ postea uel prodeãt, uel euolêt. Hęc à me uisa sunt alata, ex auribus cuiusdã uirginis Hericæ nomine, miserè à demõnio exagitatæ desumpta: Procliue illi quoq; est, ulcere corpus defœdare, pudendam eliceride uel ulcere sanioso inficere, euirationis peruationem falsò inducere, corpora tota obsidere, eaque sursum ac deorsum distrahere, quando

e z & quam

& quamdiu à Deo permittitur. Illam uirginis prædij
 etæ uiolētam sublacionem in arce Caldenbroce apud
 Geldros, Deo iuuante, aliàs intrepide reluctando im-
 pedire ualuit: à morsus tamē interim influētū, quo ma-
 nus meas mirē impetebat, in horribili illa subuectio-
 ne, auxiē cauendum erat. Cui enim non tam meos
 promouere conatus in iuuando, quàm dæmoni per-
 mittere sua studia in lædendo, potuit Deus? Assueuit
 prætereā uariè corpora transferre, eorumq; humores
 commouere, originem neruorum in cerebro turbare,
 quò atrocissimis rarissimisq; cōuulsionis speciebus,
 iactu tractuq; incredibili, & quasi crepitantibus soni-
 tu horribico iuncturarum compagibus; in admiratio-
 nem, diffidentiam, sinistram de alijs opinionem, ad
 mēdacia, uetita auxilia & cedes, homines compellat.
 Ad hunc modum neruos & musculos præter uolunta-
 tem inordinatē crudeliterq; conuellere potest: ple-
 runq; *ἐκτρανν* ciere, ut ceruix unā cum corpore immo-
 bilis maneat, & in neutram inflectatur partem, sed iu-
 xta in utranque partem intendatur: subinde *ἰμπεραδὲ-
 νων* uel tensionem ad anteriora excitare ualet, ut ca-
 put, ceruix, reliquumq; corpus, iugularibus uenis mi-
 rum in modum circum collum distentis, cōtrahatur:
 quandoq; *ὀπισθιότροπον* uel tensionem ad posteriora cita-
 re tam uehementem solet, ut caput in dorsum & sca-
 pulas grauiter conuellatur, cruribus interim contra-
 ctis: item diuersas horribiliū conuulsionū facies, mul-
 tifarum & inæqualiter in membris producere: non-
 nullis totū corpus, ceu articulis tormento luxatis di-
 uulsisq; eneruare, aut palpitantiū, trepidatiuum uē mu-
 sculorū speciē inferre: quibusdā os & oculos truculē-
 ter intorquere, septū trāuersum in homine ita cōstrin-
 gerē, ut spiratio uix difficulter duci queat, arterijs inte-
 rim pulsantib. leuiculū inferēs impedimētū, sed uētri-
 culū singultib. frequētib. cōuellens. Interim hic præstā-
 tissia

ſiſſimos ſepè medicos ludificat, q̄ eiſcemodi morbo-
rū dira cōtuiti ſymptomata, imò larua, ad naturales ea
referētes cauſas fruſtra curationē medicamētis tētāt.

At aquam etiam corniurationibus ſacratam ſe for-
midare impenſe, geſtibus & uoce in corporibus quę
obſidione coercent regitq̄, ſimulat: quęmadmodum
ſe naribus extrahi, uirtute radicis incluſę anulo ex ſo-
lomonis, ut fertur, doctrina naribus admoto. Deinde
multa obſeruare aſſolet, artiſcioſeq̄; imitari, ſeu uerè
ſeu falſo: plurima eorū quę acta aut prodita ſunt, incre-
dibili ſolertia raticiocinari & colligere: uaria ex notis
naturalibus argutiſſimè elicere, penitiſſimeq̄; erue-
re: diuerſa in imperiorū & hominum priuatorum ne-
gocijs moliri, mira aſtutia contexere telam longam,
uariam nobiſq̄; inextricabilem, qua inop. natò inſpe-
ratoq̄; implicantur & irretiuntur certè plurimi: tan-
dem homines, beſtias, aerem conturbare, prodigia
mete oris ſimilia in cœlo eſtingere, figuras cōſigentiu
exercituū exprimere, clangores tubarū, armorū ſtre-
pitus, ferientium ſe mutuò & ex iſtibus collabentiū
ſonitus, uoces eiulantium aut exultantium imitari, ſce-
leratè abuti natura rerū ad generis humani perniciem
callidè exitioſas præſtigias phyſicis effectibus con-
formare, & multa in ordine cauſarum ſuo tenore pro-
greſſuq̄; agentium confundere mala, quanta poteſt
calliditate attrahere & urgere, in ceruices noſtras co-
gere & cōtorquere, bona abigere atq̄; excludere: quin
imò ea interdum ſuadere, ſed propter mala: ſuade-
re quoq̄; mala ſub ſpecie bonorum: diſſuadere mala
ut ducat ad peiora, tandem etiam cœlum terræ miſce-
re & inuoluere.

*Joſeph. lib. 8.
antiq. Judæi.
cap. 2.*

Proinde in Apologetico ſcitè teſtatū reliquit Ter-
tullianus. inquit: Dæmonum operatio, eſt homi-
nis euerſio. Sic ſpiritalis malicia à primordio auſpica-
ta eſt in hominis exitium. Itaq̄; corporibus quidem

*Aduerſus
gentes. ca. 220*

& ualetudines infligunt, & aliquos casus acerbos: animæ uerò repentinos & extraordinarios per uim excessus. Suppetit illis ad utramque substantiam hominis lædendam subtilitas & tenuitas sua multum spiritualibus uiribus, licet & inuisibiles & insensibiles in effectu potius quàm in actu appareant: si poma, si fruges nescio quod auræ latens uitiū in flore præcipitat, in germine exanimat, in pubertate conuulnerat: si cæca ratione tentatus aer, pestilentes haustus suos effundit: eadem igitur obscuritate contagionis, aspiratio dæmonum & angelorum mentis quoque corruptelas agit furoribus & amentijs, scædis ac scæuis libidinibus, cum erroribus uarijs: quorum iste potissimus, quòd eos ipsos captis & circumscriptis hominum mentibus comedat, ut & sibi pabula propria nidoris & sanguinis procuret, simulachris imaginibus oblata: & quæ illi accuratior pascua est, qua hominem è cogitatu ueræ diuinitatis auertat falsis præstigijs: quas & ipsas quomodo operetur, expediam. Omnis spiritus ales est. Reliqua Tertulliani uerba supra recitantur Cap. 8.

*Mentiendo de sanctorum spiritus, quibus præstigijs
religiosos ludificare solet diabolus, ostenditur
præscripta corundem spirituum inquiren-
dorum formula. Cap. XII.*

VT euidentius omnium oculis pateat, dæmonem quandoque etiam ordinis Ecclesiastici uiris illudere, atque mortuorum sæpe animas imitari, ex Tractatu Iacobi de Chusa ordinis Carth. Theologiæ professoris, de Apparitionibus quorundam spirituum, & quomodo inquiri & agnosci debeant, si uerè aut si fectè appareant, ipsius uerba fideliter hic adiungam, quum etiam mysterij loco præscriptum hoc cõseruari apud eiusmodi professionis homines non ignorem.

Primò

Primò uidetur expediens fieri ieiunium trium dierum cum aliquibus missarum celebrationibus, & deuotis orationibus, scilicet septem Psalmis pœnitentialibus sæpe repetitis. Quibus peractis accersendi ac uocandi sunt quatuor aut quinque sacerdotes deuoti. Crederem hoc aptius fieri per deuotos religiosos à secularibus actionibus exoccupatos, & mète in Deum eleuatos, propter horrore & terrorem propellendû: qui ad locum accedant, in quo spiritus se ostendere consueuit, cum humilitate cordis, & recta intentione, cessante omni superstitionis inquisitione: nô tamen sine certis ceremonijs, cum in collatione omnium sacramentorû & in missis ecclesia utatur ceremonijs. Assumatur igitur candela in die Purificationis benedicta, accensa, aqua benedicta & signum crucis, & si placet, thuribulum cum thure: in accedendo orent septem Psalmos ac Euangelium sancti Ioannis. Ingressi autem, locum aspergant & thurificent. Non tamen dico de necessitate omnia fieri siue requiri, sed æstimo ita expedire: quia non habeo de his fundamentum necessitatis ex Scriptura, sed aliqua exempla sanctorum super his legi. Stola etiam sancta non uidetur esse inutilis. Ingressi igitur locum, flectentes genua, ut uidetur, hanc humiliter per unum eorum dicant orationem sequentem: Domine I E S U Christe omnium secretorum cognitor, qui semper tuis fidelibus & paruulis reuelare salubria & utilia consueuisti, qui que in hoc loco spiritum quendam se ostendere permisisti: humiliter obsecramus benignissimam tuam misericordiam per passionem tuam, & preciosissimi sanguinis tui pro peccatis nostris effusionem, ut digneris præcipere huic spiritui, ut sine terrore & læsione nostra & omnium hominû, se reuelet, significans famulis tuis, nobis uel alijs peccatoribus, quis sit, & cur uenerit, & quid desideriu

fuum existat, ut tum exinde honorari ualeas: & ipse si possibile est, consolari, & fideles tui iam subleuari, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen. Post hæc ad interrogatoria ueniendum est, ut puto, sic dicendum: Obsecramus per IESVM Christum, tu spiritus ut dicas, quis sis: & si est aliquis inter nos cui uelis respondere, & ut nomines eum, aut per signum eum significes. Est ne ille N. aut iste N. & sic de singulis, quotquot sunt præsentés, nominando specialiter: quia expertum est, quod non respondet cui libet. Si autem aliquam uocem aut pulsus fecerit ad alicuius nominationem, illi committantur alia interrogatoria, scilicet, cuius hominis anima fuerit, & propter quid uenerit, & quid desideret? Si suffragia pro se fieri desiderat: an in missis, an in eleemosynis: aut quot missas, tres, sex, X. XX. XXX. &c. & per quos sacerdotes, religiosos uel seculares? & si ieiunia, quæ, quanta, & quot, & per quas personas? Si eleemosynas, quas & quot & quibus personis? aut in hospitalibus, aut leproforijs, aut alijs mendicantibus & pauperibus? & quod erit signum suæ perfectæ liberationis, & propter quas causas sit deputatus pœnis purgatorij? quia beatus Gregorius ponit in Dialogo multa exépla, in quibus animæ defunctorum per se expresserunt uiua uoce causas purgationis. Nulla tamen superflua, curiosas, inutilia, aut superstitiosa sunt ab eo inuestiganda, nisi ea per se proprio motu uoluerit reuelare. Et in diebus festiuis & tempore sobrius, puto ante prædium, conuenientius hanc fieri inquisitionem: aut fortè si tempore noctis magis Deo placuerit, ut fieri solet. Sed si fortè nullum signum appareret illa hora, ex tunc differendum est ad aliud tempus, donec iterum se spiritus manifestet, relicta ibi aqua benedicta & cruce: quia Dei occulto iudicio certis horis & personis non omnibus se reuelant. Nec timendum est, quod spiritus

ille

ille personam talem in corpore lædat, si est bonus spiritus: hoc non est expertum, ut credo, aliquando. nam iam exempla statū merendi aut demerendi: nec peccare amplius potest, sed est in medio statu inter bonos & malos, certus de sua prædestinatione: sed adhuc in satisfactionis statu, scilicet in pœnis ad tempus, &c. Quòd si talis spiritus aliquem offenderet in corpore, iam suspectus esset, quòd non esset unus de bonis, sed de reprobis, salvo iudicio diuino.

Notandum secundum eundem doctorem: Non omnibus hominibus fortè expedit indifferenter prædictis reuelationibus & apparitionibus interesse, nisi ualde fortiter complexionatis, qui non de facili terrentur: quia per experientiam puto scire, quòd aliqui uisus istis aut locis pœnalibus, inciderunt in incurabilem infirmitatem. Oportet ergo dispositos esse tam in corporis complexione, quàm in animæ purgatione, qui de his inuestigare uolunt. Quia enim non est proportio inter animam uiuentem in corpore, & animam exutam à corpore: ideo semper terrore apparent hominibus uiuentibus: nec mirum, quia etiam sancti angeli non nisi cum terrore magno etiam uiris sanctis apparuerunt, sicut patet in plerisque locis Sacrarum scripturarum.

Secundò notandum de tempore apparitionis animarum, quo ad earum reuelationem, credo quòd hoc pendat ex diuina uoluntate, licet frequentius legamus noctis tempore tales factas, propter quietationem sensuum exteriorum, & curarum secularium cessationem, quando homo est magis capax ipsarum, ac magis dispositus. Reperiuntur etiam tempore diei se animæ reuelasse ac ostendisse. Quantum autem est ad se, ipse semper paratæ essent se ostendere propter celeriore liberacionem.

Tum facilius falluntur homines tenebrarum umbru terris, et quòd non factis dyudicent que audiunt & non uident, uel que uident uidentur.

Tertiò notandum, quòd diuersis apparent modis: non quidem semper apparent in corpore, aut in effigie corporali, sicut dæmones leguntur in assumptis corporibus apparuisse, ut in uita S. Martini legitur: sed inuisibiliter, ut solum sonus, uox aut strepitus percipiatur à uiuentibus, scilicet percussio, sibilatio aut sternutatio: gemitus aut luctus aut planctus: aut plausio manuum, ut attentos reddant homines ad inquirendum & respondendum: unde creditur quòd in locis separatis ab hominibus se non ostendant, saltem ista causa liberationis scilicet, qua cessante causa, cessat & effectus, licet in locis seorsum possunt puniri.

Quia ibi nullus fallendus locus.

Quomodo & qua substantiæ commoditate tam uaria machinetur diabolus, ex Psello: interiecta historia de bestiola ex militis dormientis ore egressa, & rursus ingressa. Cap. XIII.

Psellus de demonibus. Marcus dæmonis cultor.

ATqui fusiorem, ea quæ diximus, aliaque similia agendi modum & rationem, Michaeli Psello explicauit quidam Marcus, dæmonij cultor eximius, in Chersoneso Græciæ contermina uitam solitariam degens: Dæmones (ait) licet sexu & propria lingua careant, corpus tamen illud aereum sibi concessum, pro arbitrio uelut nubes uento flante, in uarias formas mutant, contrahuntque atque extendunt, quemadmodum lumbricis uideretur accidere ob substantiam molliorem, ductuque facillimam: neque solum magnitudine diuersitas in eis accidit, uerum etiam figuras coloresque uariant multiformes. Corpus enim dæmonis ad utrunque est natura paratum. qua enim ratione est natura facile cedens, sic in uarias figurarum species transformatur: qua uerò aereum est, diuersos aeris instar colores subit. Sed aer quidem extrinsecus coloratur, corpus uerò

uerò dæmonis iuxta animi sui affectus species colorū mutat, uelut & hominis: sed longè melius, ut quod animæ sit obedientius. Omnia tamen celeriter dilabuntur, ob corporis mobilitatem, tenuitatemque. Sic tanquam uir apparet, & mox occurrit ut fœmina: leonis more fremit, saltat ut pardalis, latrat ut canis, atq; ad utris uasisq; formam se aliquando transfert.

Lubet non inelegantem hoc loco historiam aptè interponere. Refert Helinandus monachus, se audiuisse ab Ebaudo patruo suo, qui à cubiculis erat Henrico Remensi archiepiscopo, Ludouici Gallorum regis fratri: quòd Henrico archiepiscopo ætate quadam in itinere somnum meridianum capiente, miles quidam inter cæteros aperto & hiante ore post prandium dormiret, è cuius ore uisa est ab alijs uigilantibus quædam alba bestiola mustelæ similis exiisse, atq; ad uicinum ibi riuulum procurrisse. Cumque sursum deorsum in ripa riuuli anxia cucurrisset, nec transeundi uiam inueniret, quidam ex altantibus accedens, euaginatū gladiū riuulo angusto ueluti pontē faciens, imponit. Bestiola ilicò riuulū super gladiū trāsgrediens, longius procurrit, & sese subduxit. Paulo post redire uisa, cū iterū notū pontē quæreret, atq; eo iā sublato discurrens transire non ualeret, idè ille qui antea, rursus riuuli ripas imposito gladio cōiungit, atq; abscedit. Tum trāsit bestiola, & ad dormientis adhuc patulū os rediens, uidentib. omnib. ingreditur: ac ilicò qui dormierat expergiscitur, rogatusq; , num quid in somno passus esset? respōdit, se fessum esse, & fatigatū, tanquā ex difficili & lōgo itinere: in quo bis super potem ferreum, flumen transuisset. Vnde socij collegērūt, eum, quē ipsi uiderant, uerè somniasse. Mihi uerò diaboli ludibrium esse uidetur, qui ut uigilantes socios falleret, aut animam hominis corpoream esse, ideoq; interituram cum corpore, ipsis ostēderet per-

- suade.

*Libro Chron-
nicorum 13.*

*Mustela simi-
lu bestiola ni-
detur ex mili-
tu dormitū
ore egredi, rur-
susq; ingreda*

Lib. 7. ca. 52.

suaderetque, idolum hoc, exiens dormientis corpus, & ingrediens, oculis obiecit Reperimus, inquit etiã Plinius, inter exempla Hermetimi Clazomeni, animã relicto corpore errare solitam, uagamque è longinquo multa annunciare, quæ nisi à præsentis nosci non possent: corpore interim semianimi, donec cremato eo inimici, qui Cantaridæ uocabantur, remeanti animæ uelut uaginam ademerint: Aristei etiam uisam, euolantem ex ore, in Proconneso corui effigie, magna que sequitur fabulositate, &c. Simile quiddam de Guntiano rege legitur: neque id mirum est. nam præter supradictã idem etiam Marcus loco paulo antè citato deinde refert: Spiritui qui nobis inest phantastico propinquant dæmones, utpote qui & ipsi spiritus sint: uerba perturbationum & uoluptatum nobis insinuant, non emittentes quidem uocem, pulsatione quadam & sonitu, sed sermones suos absque sonitu immittentes. At quoniam pacto inquam (respondet Pfellus) sine uoce sermones nobis ingerere possunt? Quid mirum (ait Marcus) si modò illud animaduertas, quemadmodum uidelicet qui loquitur, si procul loquatur, uehementiore clamore eget: factus uerò propinquior, in audientis aurem susurrando subloquitur: qui si posset cum ipso animæ spiritu copulari, nullo sono prorsus egeret: sed sermo eius uoluntate conceptus, nullo penitus sono audienti illaberetur. Et paulo post: Sicut aer præsentis lumine colores & formas accipiens, traducit in illa quæ naturaliter accipere possunt, sicut apparet in speculis, rebusque quasi specularibus: sic & demoniaca corpora, suscipientia ab ea quæ intus est essentia phantastica, figuras atque colores, & quascunque ipsi uoluerunt formas, in ipsum animale nostrumque spiritum transfunt, multa nobis negocia præbent, uoluntates & consilia suggerentes, formas subindicantes, suscitantes memorias uoluptatum, simulachra passionum

tionum frequenter concitantes uigilantibus atq; dormientibus: nōnunquam uerò femina nobis & inguina titillantibus incitantes, insanos & iniquos amores subiiciunt & subacuunt: præcipuè autem, si humores calidos humidosq; ad id conducentes naſti fuerint. Sed hi Plutonis galeam subinduentes, perturbant animas arte quadam, & ſophiſtica fraude. Haſtenus Marcus.

Tritemius adhæc nullam figuram magis quàm hominis, dæmones ſibi coaptare docet. Cæterum quâdo ad hanc non inuenerint conuenientem aeris materiam, apparêtem formam ſibi eos inducere ait, pro ut cōtrarius uel humor uel uapor effingat, & ſic in forma conſpiciantur plerunque leonis, lupi, ſuis, aſini, hippocentauri, hominis cornuti, etiã caprinis pedibus, quales uarijs in locis quâdoq; apparuère: ſicut de Morptheo filio Somni fabulantur poetæ. Cui enim melius illud Ouidij conueniat? Excitat artiſicem ſimulatoremq; figuræ Morphea. Docebitur hoc capitibus ſequentibus, per exempla cùm uetera tum recentia.

*Exempla uariæ formæ laruarum & actionum
dæmoniacarum memorabilia.*

Cap. XIII.

Memorabilia uariæ formæ laruarum & actionū dæmoniacarum exempla deſcribit C. Plinius iunior, in hæc uerba, primùm de Curtio Ruſo: Tenuis adhuc & obſcurus obtinenti Africam comes hæſerat. Inclinato die ſpaciabatur in porticum: offertur ei mulieris figura, humana grandior, pulchriorque: perterrito, Africam ſe futurorum prænunciã dixit. iturum enim Romam, honoresq; geſturum, atq; etiam cum ſummo imperio in eandem prouinciã reuerſurum, ibiq; moraturum. Facta ſunt omnia. Præterea accedēti Carthaginē, egredientiq; nauē, eadem figura

*Lib. 8. epiſt.
ad Suram.*

*Dæmon mulieris formæ
Curtio Ruſo
apparet.*

figura in littore occurrit narratur. Ipse certè implici-
tus morbo, futura præteritis, aduersa secundis augura-
tus, spem salutis, nullo suorum desperante, proiecit.

*Sabellic. lib.
10. Exempl.*

*cap. 3.
Damonis ido-
lo infamis do-
mus Atheni-
nis.*

Iam illud nõnne & magis terribile, & non minus mi-
rum est, quod exponam ut accipi? Erat Athenis spa-
ciosa & capax domus, sed infamis & pestilens: per si-
lentium noctis sonus ferri, & si attenderes acrius, stre-
pitus uinculorũ longius primò, deinde proximè red-
debat. mox apparebat lenex idolò, imacie & squalo-
re confectus, promissa barba, horrenti capillo: cruri-
bus cõpedes, manibus catenas gerebat, quatiebatq̃;
inde inhabitantibus tristes dirẽq̃; noctes per metum
uigilabantur: uigiliam morbus, & cõfcente formidi-
ne mors sequebatur. Nam interdium quoq̃; quanquam
abscesserat imago, memoria imaginis oculis inhære-
bat, longiorisque causa timoris timor erat. Deser-
ta inde & damnata solitudine domus, totaq̃; illi mon-
stro relicta: præscribebatur tamen, seu quis emere, seu
quis conducere ignarus tanti mali uellet. Venit Athe-
nas philosophus Athenodorus, legit titulũ, auditoq̃;
precio, quia suspecta uilitas, percũctatus, omnia docẽ-
tur: ac nihilominus, imò tanto magis, cõducit. Vbi cõ-
pit ad uesperascere, iubet sterni sibi in prima domus
parte: poscit pugillares, stylũ, lumẽ, suos omnes in inte-
riora dimittit: ipse ad scribẽdũ, animũ, oculos, manũm
intẽdit, ne uacua mēs audita simulachra & inanes sibi
metus fingeret. In initio, quale ubiq̃; silentiũ noctis, dein-
de cõcuti ferrũ, uincula moueri: ille nõ tollere oculos,
nõ remittere stylũ: sed obfirmare animũ auribusq̃; præ-
tẽdere. tũ crebrescere fragor, aduẽtare etiã, ac iã ut in
limine, iã ut intra limẽ audiri: respicit, uidet agnoscitq̃;
narratã sibi effigiẽ. Itabat, innuebatq̃; digito, similis uo-
cãti. hic cõtrã, ut paululũ expectaret, manu significat:
rursusq̃; ceris & stylo incũbit. illa scribẽtis capiti cato-
ris insonabat, respicit rursus idem quod prius innuen-
tẽm:

*Athenodori
philosophi ob-
firmatus con-
tra demonis
terrulam en-
ta animus.*

tē: nec moratus, tollit lumē, & sequitur. ibat illa lento gradu, quasi grauis uinculis; postquam deflexit in arēā domus, repētē dilapsa deserit comitē: desertus, herbas & folia concerpta signum loco ponit. Postero die adit magistratus, monet ut illum locum effodi iubeant.

Inueniuntur ossa inserta catenis & implicita, quæ corpus æuo terraque putrefactum, nuda & exesa relique ratuinculis: collecta publicè sepeliuntur, domus postea reconditis manibus caruit.

Item, apud Actium M. Antonij fractis copijs, Cæsius Parmēsis, qui partes eius secutus fuerat, Athenas cōfugit. Vbi cōcubia nocte, cū solitudinib. & curis mēte sopita, in lectulo iaceret, existimauit ad se venire hominē ingētis magnitudinis, coloris nigri, squalidum barba, & capillio demisso: interrogatūq; quisnā esset, respōdisse, *κακοδαίμων*. Perterritus deinde tā tetro uisu, & nomine horrēdo seruos in clamaui: sciscitatus que est, si quē talis habitus aut intrātem cubiculū aut exeuntem uidissent? quibus affirmantibus, neminem illuc accessisse: iterum quieti & somno se dedit: atque eadem animo eius obuersata est species. Itaque fugato formō, lumen intrō ferri iussit, puerosque à se discedere uetuit. Inter hanc noctem & supplicium capitis, quo eum Cæsar affecit, paruulum admodum tēpus accessit. Facile huius mortem poterat diabolus prænouisse, ex Cæsaribus in hāc rem apparatu & uerbis. Describit quoque Valerius, Iulij simulachrum, quo post mortem C. Cæsar suo interfectori apparuerit.

Valer. Max. lib. 1. ca. 5. κακοδαίμων apparer Cæsarī Parmensί.

Li. 1. ca. 6. 9.

Dionysius Syracusanus breui antea quā interimeretur, confedit in sua domo, cogitationibus molestis grauatus: tum illi apparuit imago illa deformis, habitus satanici, scopis domum uerrens & expurgās. unde ille usque adeo extimuit, ut noctu solus in ædibus manere noluerit: sed quosdam amicos rogari, qui cum ipso pernoctarent.

Dionysiu Syracusanū exterruit spectru.

M. Bru.

*Plutarch. in
uita Cæsari
paulo aliter.*

M. Brutus, quū ex Asia contra Octavianū & Antoniū aliquid graue moliretur, cōtigit ut in suo cubiculo apud lumen consideret, ardua meditatus & animo uolutans: interim animaduertit aliquem ad se cubiculū ingredi. Apertis oculis circumspiciebat, num aliquis ex familia uel ministris aliquid uellet: inopinatō uidet imaginem formidabilem & admirandam corporis tyrannici & agrestis. Hic Brutus multo animosior liberiorque Dionysio, sciscitabatur, Num spiritus esset, uel aliquis deorum, & quid uellet? Cui occulto murmure respondet spiritus: Diabolus sum, & spiritus malus: in Philippis denuō me uidebis. Inquit Brutus ingenuē, ut uir Romanus, & magnanimus: Imō sine metu te iterum uidebo. Quum autem ex famulis studiosè inquireret, num ingredi aut egredi aliquē obseruassent? respondebant, Non. Hinc perterritus Brutus, infœlicem instituti sui prælij successum uerebatur: quemadmodum euenit.

*Contra diabo
lum magna-
nimitas M.
Bruti.*

Lib. 4. Hist.

Saxones armatos, tradit Saxo, à Sclauis horrenda formā, tanquā bono & optato omine, supernè in uertice mōtis uiso demōnè, fuisse interceptos: quia eo mōstro ueluti diuinitūs dati ducis aduentu firmati, sumptis uictoriæ auspicijs, ex improuiso Saxones eosdē prorsus occiderunt. Quū bellū inter se Romani Albanīq; gererēt, & utraq; in procinctu iā staret acies, extitit repentiē quidam mōstrosa specie, pelle amictus furua, uociferans: Iubere Ditem patrem, deamq; Proserpinam, fieri sacrum sibi, priusquam cōmitteretur prælium. Quo perterrefacti uiso Romani, protinus aram sub terra ædificarunt: & statim sacrificio factō, pedum uiginti aggere contexerunt, ut ea ab omnibus præterquam Romanis ignoraretur.

*Aug. Pol. in
Alij. cap. 58.*

*Mōstrosa spe-
cie apparet
diabolus.*

*Julius Obse-
quens.*

M. Claudio Marcello & Lucio Valerio Flacco Coss. Romæ multis locis species togarū uisæ fuerunt, & appropinquantiū oculos eludebāt. Vnde respōdebant

bant aruspices, magistratum & sacerdotum interitū fore Caio Lælio, Lucio Domitio Coss. Fesulis ingēs multitudo inter sepulchra lugubri ueste, pallida facie interdū gregatim ambulare uisa fuit, cum nil nisi spestra essent, Caio Panfa & Hircio Coss. Cæsari unam hostiam immolanti, duplicia exta apparuerūt Tagen. Extispicinæ & aruspicinæ auctorem Cicero tradit ex Hetruscorū libris, cum terra araretur, & sulcus altius actus esset, repente ex sulco apparuisse pueri specie, sed senili prudentia: & eū qui arabat, allocutum fuisse: & cum eius aspectu obtupefactus bubulcus exclamasset, populum in eum Hetruriæ locum concurrisse, puerū multa locutum, sed nil nisi de nefandæ aruspicinæ doctrina, quod omne populus excepit, & literis mandauit. Si uerum hoc sit, quis dubitet ipsum Tagen dæmonē fuisse in forma pueri declamantem? aut ut cum Lucano loquar, conditor artis Finxerit ista Tages.

Tages.
lib. de Diuinationibus.

Alexander ab Alexandro scribit, quendam suum familiarem, non ambigū fidei hominem, amici funus curasse: & cum inde Romam reuerneretur, nocte adueniente in hospitium uix proximū diuertisse, & ibi se animo & corpore fatigatum quieti dedisse. Cūq; solus degeret, & adhuc uigilaret, ait repente amici nuper defuncti imaginem summo pallore & macie, ac eo ferme habitu oris, quali illum cum ægrotaret dimiserat, ad se accessisse: quem quum fuisset intuitus, & præ timore nec animo nec mente satis constaret, quisnam esset interrogauit. Ille autem cum nihil respondisset, exutis ut uidebatur uestibus, in eodem cui ipse incumbere lectulo se collocauit, ac propè accessit quasi eum amplexurus. Alter uerò cum ferè iam metu exanimis uideretur, ad lectuli spondā fecelsit, illumq; propius accedentē abegit: qui se repulsam patiens uidens, alterum toruo & minus familiari uultu aspectat:

Li. 2. Genial.
dierum ca. 9.

Spectrum mirum.

f. etat:

Etat: resumptisq; mox uestib. è lectulo surrexit, & circum calceatusq; inde abiens, nunquam postea apparuit. Quo timore familiaris ille percussus, graui corripitur morbo, ut propemodù interierit. Addebat his, dum in lectulo cù illo luctaretur, se nudù illius pedè usq; adeò gelidù cõrectasse, ut nulla glacies huic frigori potuerit cõparari. Adhęc, Gordianus amicus meus, spectatę fidei homo, mihi retulit, quò Aretiù cum familiari suo proficisceretur, & ab itinere, ut sit, longè aberrassent per difficilia & deuia loca, ubi nihil uiderèdculi, sed saltè nemora, saltus niuei, & inaccesi obijcerètur oculis, & ipsa terreret solitudo: uergõteq; ad occasum sole, labore fetsi cõsedissent: tandè hominũ uocẽ procul audiri uisum est, quã sequuti, in proximo fastigio triũ hominũ cõspiciunt imagines immanes & formidabiles ukra humanũ modũ, nigris & demissis tunicis, inueste lugubri funestaq;, barba capilloq; summisso, horribili facie. qui quò uoce gestuq; ad se ipsos aduocarèt, ac iam propè illexissent, ingète interim corporis mole, lóge humana maiores apparuerunt: atq; ali us specie nõ absimili nudus, mirificos edidit saltus, gestusq; indecoros. Quo spectaculo consternati fugã hicepsere: uiamq; arduã & precipitẽ emẽsi, uix rustici demum uile hospitium, ubi diuerterent, inuenere.

*Tres uis da-
mones.*

*Genial. diar.
lib. 4. cap. 19.*

Idem Alexander eiusdẽ argumẽti historias describit lib. 4. in hęc uerba: Nup̃ amicus meus summus, ingenio & fide singulari, rem dictu admirabilẽ sibi euenisse narrauit, eius ueritatẽ multorũ cõprobans testimonio: se uidelicet, cùm apud sibi familiarẽ & cõiunctissimũ Neapoli diuerteret, & nocte intẽpesta hominis in uia clamãtis, opẽq; implorãtis uocẽ audisset, accẽso lumine accurrisse, quid rei esset inquisitũ. ibiq; demonẽ & dirũ quoddã numen tetra & horribili specie cõspexisse, quod iuuenẽ uociferatẽ & reluctatẽ in uia infestis manib. inuadere nitebatur. At hũc ppè accedentem

*De iuuent
parcibus in
morizero, &
ab illis ex-
crato, infigne
exemplum.*

dentē miser ille accurrit, uestēq; & manum quam po-
 tuit tenacissimē apprehēdit: multūq; & diu frustra re-
 luctatus, inuocato numinis diuini auxilio, uix tandē a
 demone se uindicat. Quū uerō iuuenē animo turbatū
 in domū recepisset, ut ab ipso dimitteretur, aut palliū
 relinqueretur, nūquā potuit effici: tātus enim illū in-
 uaserat horror, ut mēte euieta sui nō esset cōpos, quū
 illi ppetuō ob oculos uersari uideretur illa species. V-
 bi tadē ad se rediisset, rē omnē quo pacto habuerat, ex-
 posuit. Fuerat aut sceleratē uitē, contēptor Dei & parē-
 tib. immoriger: quos tūc obiurgarat, cōtumeliasq; &
 intolerāda pbra in eos cōgesserat, ut ab illis cōscra-
 tus diris execrationib. abierit. At ne cui hęc uana fi-
 ctaq; appareāt, Thomas monach⁹, homo minimē ma-
 lus, cui⁹ fidē pbitatēq; in reb. nō paucis expert⁹ sum,
 seriō mihi retulit, quū in monasterio & sacris edibus,
 sitis in Lucanis motib. cū plurib. altercatus fuisset, &
 post multa cōuicia rixasq; animo pturbato solus se-
 cessisset p nemora, se speciē hominis uultu tetro, aspe-
 ctu deformi sēuoq;, nigra barba, pmissis tunicis, ob-
 uia habuisse. q. rogatus, qd solus p deuia oberraret lō-
 ca? respōdit, Se equū, quo uehi solet, amisisse, & sua o-
 pinione in proximos excurrisse campos: cūq; p sinus
 inuios equū unā quēsitū pgerent, ad riuulū in cui⁹ al-
 tūo gurgites latebāt formidabiles, deuenerūt. Quare
 monachū calceos exuētē in faciliōrē transitū, magno-
 pere urgebat alter, ut in ipsius cōscenderet humeros;
 trāsferēdus ab eo qui maior erat corpore. ille acquies-
 cēs, collūq; amplexus alterius uada inquirētis, pedes
 ipsius nō humana, sed tetra & deformi specie cōtuet:
 Quare animaduersa, terrore percussus, diuinā implo-
 rat opē: atq; euestigiō demōnē & simulachrū illud di-
 tum, audita inuocatione diuina, murmurē querulo se
 turbine usq; ad cō ualido profugisse asseuerat, ut immi-
 nētē quercū ingēti colliserit impetu, & infractis ra-

*Monacho da-
 mō apparēt:*

f s mis

mis radicitus euerterit: se aut cõternatũ & uelut exanimẽ diu iacuisse & nisi præuidisset, diabolũ in uorticẽs & uoragines flauoli præaltas ipsũ præcipitaturũ fuisse, atq; interempturũ persuasum habet.

Sed præ omnib; quẽ aud uerim aut uiderim, res est admirationẽ digna, quã recẽti memoria euenisse Romã comperimus. Quum apud Gabios quidam infimẽ sortis & obscuris natalibus adolescens, furiosus, corruptorum morum & facinorosẽ uitã, parentem oburgasset, conuicijsq; proscidisset, ijs agitatedus furijs dẽm onem inuocat, cui se deuouerat: Romamq; meditatur, ut grauius aliquod flagitium in patrem moliretur. In itinere dæmonem facie hominis truculentã, sordidã barba & capillo, uesteq; obsoleta & squalida obuiam habuit: qui comitatus, tristitiẽ & anxietatis causam ex iuuenẽ percunãtatur. Hic, sibi quid altercationis fuisse cum patre, & scelus aliquod iam animo constituisse respondit: Cui dæmon, sibi eandẽ obuenisse sortem ait, pergendumq; ut suas simul ulciscantur iniurias. Cumq; nocte appetente ad urbem peruenissent, in proximo diuerterunt hospitiõ, unaq; incubuerunt. Iuuenis uerõ somno oppressi iugulo manus iniicit pestilens illẽ comes: quod iam infregisset, nisi alter expergefactus Deo supplicasset.

*A dæmõ-
nio exagita-
tus iuuenis
parentib; im-
morigeris, re-
suscit.*

Vnde furiam illam teterrimã tanta uis stridula & impetu cubiculũ dicitur exeundo collisisse, ut tigna & tectũ diruerit, tegulasq; penitus profregerit. Hoc spectaculo perterritum, & ferẽ mortuum adolescentem uitiositatis & antea cõtẽ uitẽ pœnituit: qui alio afflatus spiritu perosus scelera, boni exempli uitã procul à populari tumultu egit. Hęc Alexander.

Alię larue demoniacę. Cap. XV.

FASTAM olim Hęc toris & Achillis fuisse mentionẽ in aula imper. Maximiliani huius proau naraturũ

ratur: qui ubi à quodam consiliario uehementius laudarentur tanquam uiri robore & fortitudine præstantes, se optare eorum effigies & magnitudinē cōtueri, ait Imperator. Erat isdem fortè diebus in aula magus infamis, se id tutò præstare posse iactans. Quo cognito, ab Imperatore accitur, suæq; artis specimen edere iubetur. Se id quidē facturū citra læsionē respondit, si modò tātisper dum hi uiri apparerēt, sileretur. Fide taciturnitatis & præmij accepta, in circulo ingenti cū folio regio collocat imperatorē magus, inde quædā ex libello submurmurat: protinusq; ostiū eo modo pulsat Hæctor, ut uniuersa cōtre misceret domus: eoq; aperto, ingreditur sua panopliā instructus, longè splendētē in manu hastā gestās ferreā, oculisq; flamineis terribilis. Statura superabat quoscūq; grādes nostri seculi uiros. Postea simili corporis maiestate apparuit Achilles, uultu toruo Hæctorem intuitus, crebroq; hastam ferream quasi Hæctorem inuasurus, uibrans. Et quum delato Cæsari honore, ter hunc eundo & redeundo præterijissent, mox euauēre. Hos insequutus est laruatus uates Dauid, corona & magnificentia regia insignitus, cytharamq; portans, atque erat huius quàm priorum duorum plausibilior uultus. Hic quoq; suo incessu ter Maximilianum in regia cathedra sedentē citra ullius honoris delationē præterijt, indeq; disparuit. Rogatus ab Imperatore magus, cur honorē denegasset Dauid? respondit, cuncta regna à Dauidis regno uinci, & Christum æterni Dei filium ex Dauidis stemmate ortum esse.

Tibicen quidam Hammelæ ad eliciendos glires cōductus, sequenti rependit facinore ingratitude, cum illi ex pacto non satisfieret. Nam anno millesimo ducentesimo octuagesimo quarto, die uicesimo sexto Iunij, hunc tibicinem Omnicolorem nuncupatū ob uelutis uarietatem, centum & triginta pueri Hamme-

12 nati sequuti sunt, & Caluariz sub monte Koppem dicto perierunt. Vnus superstes relictus narrauit: En dæmonem tibicinem sanguinarium.

Platina de ni
his Pontif.
Benedictus
& pontifex e-
quo nigro
post mortem
uelus.

Sunt item qui referunt, episcopum quendam die in solitudine uidisse Benedictum octauum pontificem 151. post mortem equo nigro insidentem: eumq; interrogasse, quid causæ esset, cur mortuus equo nigro ueheretur? tū Benedictū hominē rogasse, ut pecunias quas occultauerat (locū indicat) pauperib. suo nomine erogaret: quæ antea datæ fuerant eleemosynarū nomine, nihil ei profuisse, quia ex rapinis partas constabat. Facit mandata episcopus: & statim episcopatu se abdicat, monasticam amplexus uitam. Legitur etiam, pōtificem Benedictum 9. anno 1056. à diabolo in sylua iugulatum fuisse, uisumq; postea ab heremita horribilem hirsutumq; uelut ursum capite asinino. Rogatus metamorphoseos huius causam, respōdit: se talem apparere, qualis uixisset. Id genus similia, & alia tum uetera tum recentia terriculamentorū ludibriorumq; diabolicorum testimonia, possem recensere multa: at quū ea infinita multifariaq; sint, & cuius obuia, cognitaq; , ijs longiori enarratione immorari, superuacaneum existimo: potissimū, quoniam multiplicem eius argumēti historiam, commodiori occasione sequentes suppeditabunt libri. In Vitis patrum quoq; ut D. Martini, Antonij, Eulogij, atq; aliorū exempla extāt nō pauca. Inter alia legitur, monachū quēdā ἀρχαίετον, habuisse patrē non procul degentē: qui filiū iniurus, securim cōportabat, qua in rēditu ligna domū cōferenda cēderet: quare dæmon in angeli specie huic apparuit monacho, diabolu in patris forma cū securi aduētare, ut eū iugulet, nunciās, affirmansq; se ea causa præuenire admonitū eremitā, ut is fatanz conatus præuerteret, prius illū occidēs, quàm ab eo interficeretur. Itaq; ratus patrē accedentē salutantēq; esse

diabo.

Naucler. a. ge
nerat. 35.

Soucy. Sulpit.
in uita Mar
tin. lib. 1. itē
de uita Cle
mentis.

diabolū, cōfestim illū interemit, & uicissim monachū dæmon euestigiò strangulat. Fabula esse uidetur: si tamē uera sit historia, diabolū spiritū non alio cōuinci oportuisse gladio, quàm spirituali, ignorauit monach⁹.

Huc apparitionū & figmētōrū Iathanicōrū ingentia possent cōuehi plaustra ex libro Cōformitatū, ob con-

Conformitatum liber.

formitatē B. Frācis̄ci cū uita Domini nostri Iesu Christi, sic inscripto à fratre Bartolomæo Pisano, approbatoq; à fratre Henrico ordinis fratrū Minorū generali ministro, Anno 1389. 2. Augusti, ac impresso Mediolani apud templū sancti Satyri Año 1510. finitoq; die 10 April. : hic Alcoranus Franciscanorū alicubi nūcupatur. In eo legitur, dæmonē per mulierē Rauennatē no-

mine Zantefem, cōfessum fuisse cuidā Iacobo presbytero Bononiensī, Franciscū occupare Luciferi cathedrā: eundē quoq; Iesu Christi esse uexilliferū, atq; ea

Frācis̄cus Luciferi successor, et Christi uexillifer.

ratione Regi proximū, nec ullum ecclesiasticum ordinē esse Christo uiciniorē cœtu Frācis̄canorū, & Franciscū gloriose latus Regis regū claudere: sedere itē supra omnes cœli sanctos, excepta Dei matre, S. Ioanne baptista, & Ioanne Euangelista, & Apostolis. Mirum est cognouisse satanā, Frācis̄cū in eius successisse locū,

& illū in cœlis seruari ordinē, quū à lapsu reuocare eò gradū nequiuert. At id ipsum uisione obseruasse Rudolphū episcopū Erfurtēsem, factū eo nomine monachū gregis Frācis̄cani: duos itē ciues Venetos hoc uidisse scilicet, uelut & fratrem Pacificū extasi in cœlos raptū, alibi in eodē ueritatis opere narratur. Legēda itē antiqua asseuerat, monachū expulisse dæmonē, qui de Frācis̄ci sanctitate rogatus, respondit: nato Francisco, mox metu tātō fuisse percussum uniuersum illud dæmonū collegiū, tāq; graues turbas motas, ut extremū adesse diem fuerint ueriti. Quū uerò hic se falsos uiderent inter, sese dicebant, puerum certē natum esse, qui Auerno grauitē turbato, horrenda ipsos clade

2. Petr. 2. Visionis author manifestus. Rudolphus episc. Erfurtensis.

afficeret. Quare Beelzebub princeps euestigiò in

omnem terram suos ablegat inuestigatum, ubi nam locorum hic puer mundo apparuisset. Tandem intellexere, Franciscum esse hunc, quem nimis coarctatum Tartara, habuerunt persuasissimum. quocirca ut è medio tolleretur, infanti insidiabantur: sed frustra. Angelus enim Domini in peregrini forma uenit ad Francisci matrè, domusque famulam, præmonitum ut ob diaboli insidias singularis haberetur pueri ratio. Quare dæmones indignanter dixere: Esto, si Franciscus tolli nequit, eius tamen ordinem persequemur, uexabimus & affligemus. Alibi adhæc in dicto uolumine scribitur, satanâ ex obfessa fœmina factum esse, cum Christus Deum patrem festinare uideret ob populi peccata ad extremam mundi punitionem finemque; eum rogasse patrem, ut Franciscum sibi adiungeret, in portanda cruce manus auxiliatrices subministraturum. Inde in Francisco apparuere quinque uulnerum stigmata, à Christo illi, ut suo coadiutori & in omnibus ipsi simili impressa. Sed ne ultra clepsydram in hac narratione morer, manum de tabula.

Monachos mentiti dæmones à Georgio Sabino carmine depicti, Eleg. 3. similes item à Melanchthone eiusdem genero detecti.

Cap. XVI.

VRbs antiqua iacet celebri contermina Rheno,
 Vangionum longè non ea distat humo:
 Nescio qui Nemetes hanc incoluisse feruntur,
 Sunt ubi Francorum busta quaterna Ducum.
 Cæsareis sedes fuit illa cohortibus olim,
 Nomen ob id Graium Spira uocata tenet.
 Hic humili modicis à stirpe cohortibus olim
 Exigua quidam nauita puppis erat:
 Qui calamo pisces linoque, madente solebat
 Fallere, iam radios sole tegente suos.
 Is dum forte leues hamos ac retia tractat,

Non

Non procul à ripa lubricæ Rhene tua:
Ecce per obscuræ tenebrosæ corpuscula noctis
Obtulit ignoti se noua forma uiri.
Atro tectus erat monachum simulante cucullo:
Utq; solent raso uertice tonsus erat:
Nauta propinquante consucto more salutans,
Ecquid agis seræ tempore noctis? ait.
Ille sub hæc: Adsum longinquis missus ab oris
Nuncius, ipse tua me rogo lintre uebas.
Ut citò transmissò contingam flumine ripam,
Dixerat, assumptum nauita lintre tulit.
Iamq; ferè medio cursus nox atra tenebat,
Flexaq; lenta pigri plaustra Bootis erant:
Cum procul in uiridi uenientes margine ripæ,
Quinq; cuculligeros rursus adesse uidet.
Exoptatq; illis piscator, ut arte, salutem,
Quoq; uelint media pergere nocte rogat.
E' quibus unus ait: Nos magna pericula cogunt,
Obscura tutas carpere nocte uius.
Omnibus inuisi sumus, intentatq; nefandam
Sacrificis nobis turba profana necem.
At te si quis amor tangit, si cura piorum,
Transuehe nauigio corpora nostra tuo.
Ut tumidis lati superemus fluminis undis,
Ne ue moraturis impediamur aquis:
Sic optata tuis fortuna laboribus adsit,
In tua sic multus retia piscis eat.
Annuit & remo propellens nauita cymbam,
Mox iubet adducta scandere puppe ratem.
Sed mihi quis, dixit, soluet mercede laborem?
Alier adhæc, Nullus scis quòd habemus opes.
Raraq; percipimus discordi munera uulgo,
Non tamen ingratos nos habiturus eris:
Si nos in solido rursus fortuna locabit,
Præmia pro tali digna labore feres.
Soluerat extremo piscator margine nauem,

f s

Iamq;

90 *De prestigijs demonum*

Iamq; ferè medius illa secabat aquas:
 Sidereis remouent subeuntia nubila stellis,
 Præcipiti fertur puppis & ista noto:
 Incipiunt nigris horrescere fluctibus undæ,
 Sæuaq; tempestus imbribus orta furit.
 Ipse repentino fassus pallore timorem
 Nauita, Quid hæc, inquit, uult noua causa mali?
 Nulla tamen pluuia uentura signa notabam,
 Sol ubi flagrantæ æquore mersit equos:
 Nulla lacus usquam circumuolabat hirundo,
 Vlla nec est oculis ardea uisa meis:
 Tum nec Luna nigro surgebat pallida uultu,
 Clarus & occiduo lumine phœbus erat,
 Talia iactanti, disturbant uerba procellæ,
 Impediuntq; graues ora loquentis aquæ,
 Penè procellosi subuersaq; turbinis ictu;
 Nauis & insanis fluctibus hausta fuit
 Ardua sublata tendens ad sidera palmas,
 A superis orans nauita poscit opem.
 Quid facis? e' monachis ait unus, & improbe dixit,
 Desine, uoce tua sollicitare Deum,
 Mox graui tollens immauem pondere contum,
 Nauta parum felix quo prius usus erat:
 Illius hoc humeros pulsataq; terga fatigat,
 Casus ad extremam dum fuit usq; necem,
 Proditus est tandem peruersi dæmonis astus,
 Detectusq; fuit fraude patente dolus:
 Vana recesserunt in inanes corpora uentos,
 Mansit & ingratus naue relictus odor.
 Mox quoq; purgato fugerunt nubila cælo,
 Et redyt pulsus aura serena notis.
 Territus hoc monstro gelidum sine sanguine corpus
 Tollit, & ad ripam nauita puppe redit.
 Isthic in uiridi procumbit languidus herba,
 Donec ab Bois sol fuit ortus aquis.
 Manè sub oceanum pulsus Hyperione stellis

Ducit

Liber primus.

Ducitur à puero prætereunte domum
Omnia commemorans præsentibus æger amicis,
Clasit adhuc illo fata suprema die:
Pòstera quàm croceis fulgens aurora quadrigis
Protulerat roseis ore nitente genas,
Accidit & similis diuerso tempore casus,
Acta sed euentu res meliore fuit.
Summa procul radijs feriente cacumina Phæbo
Carpebat solus manè uiator iter.
Qui Nemetum postquam digressus finibus esset,
Primus ubi positus distat ab urbe lapis:
Aduentare nigro tectum uelamine currum
Conspicit, hic monachis currus onustus erat:
Ordine quem iuncti septem traxere iugales,
Quarta sed ablato defuit axe rota:
Qui manu flexus auriga tenebat habenas,
Terribili naso conspiciendus erat.
Attonitus curru stat prætereunte uiator,
Nec monachos illos, spectra sed esse uidet.
Euolat extemplo sublatus ad æthera currus,
Mistaq; cum fumo flamma sequuta fuit.
Tristis & infausum belli mortalibus omen
Horrida per nubes arma dedere sonum.
Ille statim rediens, quæ uiderat, indicat urbis
Est ea res certa cognita uera fide.
Hæc igitur uobis, alius quos sustinet orbis,
Carminibus duxi significanda meis.
Expositurus eram si res interprete egeret,
Spectra quid infesti dæmonis ista uelint:
Efferæ Germanos agitat discordia reges,
Proq; cuculligeris impa bella parant.
Hæc ea tempestus, hic impar ordo rotarum,
Hæc & cum fumo lucida flamma fuit:
Sed Deus est nobis orandus ut arma quiescant,
Ille precaturis mitis fata dabit.

Narra-

Narravit itē aliās doctissimus Melanchthō, se habuisse amitam: quæ ubi mortuo marito absideret foco tristior, en domum ingrediuntur duo: quorum hic in mariti speciei, se maritū esse mulieris defunctū dicebat: alter lōgus Frāciscani monachi formā induerat. Hic maritus ad focū accedēs, mœstam salutatur uxorē, eamq; sine metu esse iubet, asseritq; se uenisse, ut quædam ei mandaret: hinc longum monachum tantisper in hypocaultū secedere uult, inde sermonē exorsus, sacrificulos tandem conduci, qui missas recitent, maximopere orar, obsecrat, & obtestatur impensē: atque discessurus sibi dexteram porrigi cupit: perterrefactæ autem, exhorrescentiq;, quum se nihil damni facturū promitteret, dexterā illa dat: quæ etiamsi non læderetur, tamen usque adeò uri uidebatur, ut semper manserit nigra. Postea euocat Franciscanum, & simul egressi, incunctanter euanescent.

Eiusdem præterea relatu auditum est, Lutheri quædam accessisse monachum, fores uehemēter pulsitantem: cui quum famulus aperiret, ac sciscitaretur, quid uellet: num domi esset Lutherus, quærit monachus. Recognita Lutherus eum ingredi iubet, quod nullū multo tempore uidisset monachum. Ingressus hic, habere se quosdam errores Papisticos ait, quorum nomine libenter cum ipso conferret: proposuitq; syllogismos, quibus haud difficulter à Luthero solutis, alios protulit explicatu minus faciles. Vnde offensus nonnihil Lutherus, in hæc prorupit uerba: Multum mihi facessis negocij, aliud etenim quod iam agerē, erat: simulque surgens, loci à monacho propositi explicationē ostendit: atque in eiusmodi collatione, manus monachi non esse auium unguibus dissimiles animaduertens, inquit: Tu ne is es? ausculta, sententia hæc aduersus te pronunciata est, & mox locum in Genesi cōmonstrat, Semen mulieris conteret caput serpentis:
 indo

inde subiungit, Nec cunctos tu degluties. Hoc dicto uictus dæmon, indignabundus secumq; murmurans abiit eliso crepitu non exiguo, cuius suffimen tetri odoris dies aliquot redolebat hypocaustum.

*Res naturales & artificiales quandoq; iudicari
dæmoniacas. Cap. XVII.*

PLeraq; oculis nostris subinde obuersantur, quæ præter naturæ legem dæmonum ludibria & actiones censentur, licet ea certis de causis & rationibus haud obscuris ipsa rerum parens natura produxerit: huiusmodi est ignis ille fatuus, quem candelam ardentem etiam uocant, qui exhalatio est ad infimam aeris regionem eleuata, & ibi per antiperistasin incensa. dum enim ascendit, à frigore regionis mediæ repellitur, & quasi saliens apparet, loca decliuiora petens: unde etiam ad aquas noctu ducere sequentem uideatur: imò quædoq; non sine horrore uel ambulantes uel equitantes siue nauigantes aut præcedere aut insequi apparet, diutius in aere perdurans: tale meteoron Plinius Castorem & Pollucem nominat.

*Res naturales
in magno
mundo.*

Ignis fatuus.

Talis etiam existit ignis lambens animantium crines & pilos, hominum item uestes: eiusmodi nimirum exhalatione per aerem dispersa, collisa ac inflammata dictis partibus adhærente. Atq; eiusmodi ignes non urentes & innoxij frequentius uisuntur in locis humidis, uiscosis, putridis, palustribus & fumosis, ut in coquinis, conuallibus, cæmeterijs, sub patibulis & ubique; multa cõputruere cadauera, unde exurgunt fumipingues, crassi & uiscosi, sed minus calidi, quàm ut in supremam aeris regionem ferantur: qui ita cõtinuè excurrentes incenduntur per collisionem, ut dixi, sicut ex duobus collisis silicibus elicitur ignis.

Stellam adhæc terræ nonnulli herbam nuncupant,
quæ

quæ vulgò Lunaria dicitur, & folliculo rotundo semina includit: is noctu apertus, usque adeò lunæ radios admittit, ut lucês uideatur stella. Loci incolæ id uidentes, tanquã spectrũ maleficum fugiũt. Hac ueneficia quidam parãt, hac dẽmones irritant, hac suum Mercuriũ fixum stabilemq; reddunt Chynici. Lunariã Græcam nominat doctissimus Gesnerus.

Sosigenes Alexandri præceptor, tertio uoluminẽ de Visu, rationẽ afferre conatus est, quam obrẽ aliquã tollucere in tenebris uideãtur: Flãmuletã, inquit, hæc quadantenus naturã ætheris & quinti elemẽti partici pãt, ea cognatione fieri, ut ad motũ sibi aerẽ, aut perspicuũ aliud corpus illuminẽt. Quod aut id maximẽ noctib. faciãt, rationẽ esse, quã tũ maior lumẽ absit. Alioquin euenire interdium, ut exiguũ eorũ lumẽ quasi exolescat & offundatur in magno. Noctu ergo cũ refulgẽt, aerẽ proximũ & circũfusum leuiter sublustrãt, nõ ita ut alia itẽ possẽt uideri, sed ut sola se uẽdicẽt à tenebris. Atq; hoc facit exilitas portionis eius, è qua p̄ficiscitur maior natq; lumẽ. nõ & ipse quoq; ignis, quãuis splendorẽ suum lati⁹ & diffusũ, mittat, adeò ut asserat etiã alia tamẽ si remotior sit, caligãt oculi in cetera, ipse ad cõspectũ sui uix sufficit. Sic multa sæpe, p̄ miraculis habẽtur & præter naturã rerũ accidere putãtur in hominib. quẽ tamẽ & naturalia sunt, & sæpe fiũt: ut q̄ Seruio Flacco, Q. Calphurnio Cõs. Rom. infans gẽit⁹ fuerit posterio renaturẽ parte solid⁹, & alius Sergio Galba M. Scauro Cõs. Nursiẽ, q̄ uoce tamẽ missa, expirauit, & Fesulis C. Perpẽna, M. Perpẽna Cõs. ex ancilla. Nos enim in medicis nostris obseruationib. raris neq; nouũ hoc esse docuim⁹, ut puet nascãt sine foramine naturẽ, q̄ extremẽtũ aut humorẽ aut aliud, transmittat, neq; ratione naturali, neq; remedio carere: ut nec illud quod fœmina mutetur in marẽ: q̄ infra 4. lib. cap. 24. plurib. explicabo: licet dẽmoniacum esse putent fortẽ multi. Huc quoq; facit Cap. 16. lib. 4.

Res naturales
MEMPONORUM.

Quæ plurima in sup impitiorib. uisa miracula, manuū expedita agilitate & industria quotidie ab histrionib. & ioculatorib. fieri uidem, miramurq;. Narrat Põponatis, se Mátuæ & Patauij quédã ei, generis hominẽ Reatiũ nũcupatũ uidisse, q̄ incredibilia operabatur, eaq; dẽmonũ arte perfici, uulgò credebátur, quare ab hæreticæ prauitatis inquisitorib. subditus quæstionib. bona fide occultò ostẽdit fraudulẽtas esse suas aetiones, merasq; manuū agilitates, & multis secreta intelligẽtia colludẽtib. pagi. Proinde dimissus, interimĩt tãdẽ à quodã, quẽ deceperat. Turca quã passim p Italiq; urbes oberrãs, inter cætera mirãda, q̄ uidẽda populo exhibebat, manuū dexteritate pacta opa, pistillũ ferreũ pgrãdã pugni illusione, itẽ sola manuū cõtorsiõẽ infringere uidebatur. Quidã circulatoriq; artis nõ imperit, mihi aliàs fassus est, in eiusmodi miraculorũ exhibitioẽ fucũ ab his ioculatorib. foueri, quòd prius idonea ad eiusmodi spectaculũ appararint organa: q̄ manuū celeritate, dũ spectatorũ oculos sermone uario in se defixos se uocãt deludũtq;, multipliciter uariãt. Insignem huius factiois hominũ imposturã iocularẽ recẽset Iulius Scalliger, uti & Matthiolus. In uinũ radicis cuiusdã puluerẽ cuius gustatu fauces cõuellũtur, immiscẽt. & cui fucũ facere uolũt, iubẽt ut in hoc uino intinctũ digitũ, quasi p̄gustandi causa sugat, tũ illico digitũ in uino madidũ in os inditũ, sibi mordicus non sine dolore & clamore premit inuitus. Interea perinde atq; blãditijs mœrẽt cõsolatur circulator, tẽporũ carpiq; arterias alio quopĩã oblinĩt medicamẽto: deinde nũmũ in terrã proiectũ ut tollat, hortatur. Ibi ille p̄nus, primũ sese neq; at tollere, mox unguinis ui amẽs fact, cõcidit: statimq; eius more q̄ metuit ne mergatur in aqua, natat, ac uociferatur simul se fluẽtib. obrui. Ergo à circulatore erigitur, deinde quasi se uindicaturus, primũ maleficiũ obliquo & toruo uultu exprobrare, mox hominẽ aggredã

Li. de lucã.

Miracula manuū dexteritate circulatorib. ed. nõ dentur.

aggredi uidetur: postremò fugientem circulatorem persequi, donec abiterfo tandè illiti medicamèti ueneno, ad sese redeat. Menti autem restitutus, quasi qui euaserit è mari naufragus, capillum uestimentaqué, ueluti uela torquere; exprimerequé brachia tergere; & nares emungere conspicitur. Hæc non sunt fabulæ. Non enim multorum desunt testimonia, qui uiderunt, quiq; imposturam suspicâtes, suis & amicorum famulis (quod Pragæ contigit) hæc fieri iusserunt.

Venetianello.

Funambulorum præterea siue schœnobaton gressus æquilibres uel æquati ad libram, aut ponderibus utrinque librati; naturæ miracula augere solent. Fuit talis superioribus annis per omnem Italiam satis notus, Venetianello cognominatus, eo quòd & Venetus natus, & parvæ staturæ esset, non solum in eo negotio tantæ dexteritatis & peritiæ, ut modò sacco insutus: liberis tamen manibus quibus æquilibrium dirigebat, modò unicuiq; pedi pelue rotundissima supposita, modò pilis magnitudinis oui durissimis ac rotundissimis plantæ pedum subligatis, funi à palatij Bononiensis turri per medium forum ad cacumen domus alligato liberrimè ingrederetur: sed eius etiam roboris ac firmitatis, ut posset ossa crassissima cruræ uerbo in genu illisa confringere, tres clauos ferreos crassos, ut digitus auricularis, manibus sudario inuolutis contorquere, simul ut igne inaceratos, trabem longû viginti pedes & amplius: crassum uerò pedem unum humeris impositum aliquamdiu erectum sine manuû ope gestare, ex unaq; scapula in alteram trajicere. Vidit & retulit hæc mihi filius meus Theodorus iurecòsultus, omnium prædictorum oculatus cum alijs compluribus testis.

In

In animalibus quedam. iusticialia quandoq; uideri
demoniaca. Cap. XV 111.

Quid? in iis animalibus brutis quæ non mi-
racula tum arte tum exercitatione sagacitas
humana excitat ac edit reuera? In suburbio Memphis
apud Ægyptios Bebelloch nominato, cum eiusmodi
multa quotidie uulgò repræsententur, tum plerun-
que histriorum quispiam, ubi nonnihil præfultauerit,
ad asinum conuersus alta uoce Sultanum magni ope-
ris ædificium meditari ait, proinde opus ei fore om-
nibus Alcairi (sic enim nunc Memphis uocatur) asi-
nis ad calcem, lapides, & alia id genus deferenda. Tum
asinus repente in solum prolapsus, pedes in aerem at-
tollit, uentrem turgescit, atq; oculos non secus clau-
dit, quàm si exanimis esset. Interim altantibus histrio
asini casum conqueritur, obnixè rogans ut ad alium
emendum sibi subsidium impertiant. Coacta uirum
qua potest pecunia: Ne existimetis, inquit, asinū mot-
uum. Helluo enim paupertatis domini sui conscius,
hoc de industria confingit, ut munusculis illi collatis;
pabulum sibi emere queat. Deinde ad asinum cōuer-
sus, ut euestigio resurgat, monet. At ille dum se non di-
mouet loco, frequenti fustuario cæditur. Quo nec
excitato, fabulam repetit histrio, & iterum ad plebē
inquit: Scitote Sultanum edictum tulisse, ut cras po-
pulus omnis spectandi triumpho causa ciuitatem exe-
at, ac omnes scæminæ uenustæ & nobiles pulcherri-
mis asinis inequent, ijsq; uicissim auenam & præ-
stantem aquam Nili præbeant. Vix hæc uerba absol-
uit histrio, quin asinus in pedes erectus, prosiliat
fremens, ac ut lætabundus exiliens. Tum fabulam
prosequens histrio: Vici, inquit, nostri Praefectus à
me commodatò petijt elegantem hūc meum asinum
pro deformi & uetula sua uxore. Ad hæc uerba asi-

Miracula in
brutis.
Joan. Leo 111
Asine. ac
scripsit. lib. 7.

Asini mira
dociliam.

nus ueluti dolens, auriculas cōplicat. & altero pede claudicās luxatū se fingit. Tum histrio: Tibi taq; arridēt iuueniculę? Asinus caput inclinās, annuere uidetur. Age igitur, hic plurimę sunt iuueniculę, indica quę tibi præ cæteris placeat. Asinus spectatorū coronā cōspiciens, feminā honestiorē selegit, ad eam procedit, & capite con-

Joan. Leo African. hist. lib. 9. Camels saltatio.

tingit. Spectatores multo risu & clamore: Heus inquit, asini mulier. Sic & camelos ad certos modos saltare docēt. Camelū iuueniculū p̄ semihorā in loco instar hypocausti preparato, cui⁹ pauimentū igne calefactū sit, cōstituit: tū pulsante quodā foris tympano, camelus non ad sonū, sed ob ignē subiectū, quo pedib. offēditur, modò crus unum, modò alterū ueluti saltatores, erigit: cui exercitio p̄ annū uel inēses decē assuetus, in publicū deductus, audito tympano, tēporis quo calorē sub pedib. sentijt reminiscēs cōfessim saltat: ac supra idē pauimentū cōsistere se existimās, pedib. alternatim reductis saltare uidetur: atq; ex usu naturā formās, id perpetuò obseruat.

Columba Mahometi.

Mahomet ex disciplina præceptoris sui Sergij monachi colūbā assuescerat, ut in aure sua pasceretur, quā Spiritū sanctū impostor simulabat, & eam sibi secreta Dei cōsilia nūciare iactabat, quoties ob pabulū ad aures aduolaret. Hoc impia plebs nō animaduvertebat, de lusa scilicet à demone cuius intererat his fundamentis exēdificari sectā infandā. Colūbā aut̄ illā, quę S. Athanasij p̄ urbē euntis aures præteruolabat, statim hæretici, & Arriani schismatici sic accipiebāt, ac si magus esset sanctissimus Athanasius, instinctu p̄fectō eiusdē artificis, quò suspectā eius doctrinā redderet. Ut gentē suā uentri somnoq; deditā homo subdolos Mahometus porro magis faleret, taurū quendā nutriuit, q̄ pabulū ex foliis Mahometis manib. capere cōsueuit. Huic intra cornua librū impijssimū à se cōscriptum, Alcorani titulo, colligauit & aitate simplici plebe altiori uoce in abdito quodā loco latentē, euocauit. Cumq; inulta de legibus declamasse; erumpens subitò taurus, multis ab eo pro-

Taurus Mahometicus.

Actis

stratis uolumē per mediā plebē in manus Mahometis dēponit, ueluti cœlicus missum munus. Quod nebulo re uerēter accipiens, quēdā ex ijs populo mox explanauit. Hæc cōmēto se regē Sērgiū pphetā fecit. Colūba enim literis aureis schedā sic inscriptā attulit in collo suo: Qui cūq; tauro iugū imponet, rex esto. Sergio iugū adferēte, Mahomet id tauro facile imposuit, & ut rex a plebe d. ui no munere datus saluatur, ita Alcoranus sacrum uolumē esse creditur. Ad eō hæc omnia diuina putabantur.

De diaboli machinationib. & earum sine paucis patrū sententiā, & quare eos hominib. aduersarios constituerit Deus. Cap. XI X.

VT porro latius dēmonū innotescāt studia, citiusq; finia, ad huc paucas huc spectantes, nec ad nostrā institutionē inidoneas Patrū sentētias obiter annexere placuit. Amare, docet D. Clemēs, immūdos spiritus inherere corporib. hominū, ut ipsorū ministerio cupiditates suas expleat: & ad ea quę ipsi desiderāt, inclinātes animę motus, suis eos parere libidinib. cogāt, ut efficiant ex integro uasa dēmonū. Et li. 4. Dēmones habere desiderū immergēdi se corporib. hominū, hæc causa est. Spiritus sunt, habētes ppositū cōuersum ad malitiā: p cibos ergo & potus immoderatos ac libidinē, purgent homines ad peccatū, eos tamē q peccādi ppositū gerūt: q dū uidētur naturę necessaria uelle cōplere, nō tenētes modū p luxū, ingrediēdi in semet ipsos dēmonib. faciūt locū donec aut naturę mēsurā seruatur, & modus legitimus custoditur, Dei clemētia ingrediēdi in homines nō eis tribuit facultatē. Vbi uerō aut mēs ad impietatē declinauerit, aut corpus immoderatis cibis & potib. adimplebitur, tanquā uolūtate & pposito eorū qui se ita negligunt inuitati, quasi aduersum eos qui a Deo positā legē soluerint, accipiūt potestātē. Et post: Dēmones quantū uiderint fidē in homine crescere, tantū ab eo refugiūt. Si tamē in aliqua infidelitatis parte resederint, cū tempus inuenient, cogitationes subijciūt cordibus hominū: & *Hi nesciētes unde hæc ueniāt, suggestionibus dēmonū*

lib. 2. Reced. Cur hominū corporibus se immergere cōpian. dāmones.

Quomodo in corpora ingrediendi locū datur dāmonibus.

Aug. si. lib. per homil. 10.

quasi animæ suæ sensibus credunt. Suggestunt ergo alijs, occasione corporeæ necessitatis delicias sequi: aliorum iracundiã excusant per abundantiam fellis, aliorum insaniam nigri fellis uehementia colorant, sed & stulticiã quorundam ob phlegmatis multitudinẽ extenuant. Quod etsi ita esset, tamen hæc singula molesta esse corpori non possent, nisi ex ciborum potuũq; redundantia: qui cum iusto amplius sumuntur, abundantia eorũ quam decoquere naturalis nõ sufficit calor, crudescit in uenenum quoddam: idq; in uisceribus uenisq; omnibus sentinẽ in modum redundans, motus corporis insanos reddit, & turpes. Cyprianus in serm. 2. de Zelo & liuore: Circuit ille nos singulos, & tanquã hostis clausos obsidens muros explorat & tentat, an sit aliqua pars membrorum minus stabilis & nimis fida, cuius aditu ad interiora penetretur. Offendit oculis formas illices, & faciles uoluptates, ut uisu detruat castitatẽ. Aures per canorã musicam tentat, ut sonus dulciori auditu soluat & molliat Christiani uigorẽ. Linguã ad conuicium prouocat, manus iniurijs læssentibus, ad petulantia cædis instigat. Ut fraudatorẽ faciat, lucra opponit iniusta: ut animã pecunia capiat, ingerit perniciosã cõpendia: honores terrenos promittit, ut cœlestes adimat: ostendit falsa, ut uera subripiat. Et quũ latẽter nõ potest fallere, exertẽ & aperte minatur, terrorẽ turbidẽ persecutionis intẽtans, ad debellandos Dei seruos inquietus semper, & semper infestus. in pace subdolos, in persecutione uolentus. Idem epist. 8. l. 1. Vitare linguã diaboli uenenatã, qui ab iactio mundi fallax semper & mēdax, mētitur ut fallat, blãditur ut noceat: bona promittit, ut malũ tribuat: uirã pollicetur, ut perimat. Lucet nũc quoq; uerba eius, & uenena manifesta sunt: pacẽ pollicetur, ne perueniri possit ad pacẽ: salutẽ promittit, ne, cui promittit, ueniat ad salutẽ: Ecclesiã spondet, quũ id agat, ut qui illi credit,

credit, in totū ab Ecclesia pereat. In tract. de Idolorū uanitate, ubi de Romanorū dijs & de dēmonē Socra- tis quoq; agitur, hæc legūtur: Spiritus, insincerus & uagus, qui posteaquā terrenis uitijs immerſi sunt, & à uigore cœlesti terreno contagio recesserūt, nō desinūt perdi- ti perdere, & deprauati errorē prauitatis infundere.

Docet Augustinus, illos spiritus qui decipere uolūt, talia procurare cuiq;, qualib. irretitū eū per suspicio- nes & cōsensiones eius uideāt. Rectē itaq; Lactātius:

lib. 2. de doct.
Christ. ca. 14.

illicita, inquit, desideria immittit dēmon, ut aliena cō- taminēt, quib. habere propria sine delictō licet. Obij- cit quippe oculis irritabiles formas, suggeritq; fomē- ta, & uitijs pabulū subministrat: tū intimis uisceribus stimulos omnes cōturbat ac cōmouet, & naturalem il- lū incitat atq; inflammat ardorē, donec irretitū homi- nē implicatūq; decipiat. Eadē sensit & prodidit Athe- nagoras philosophus Christianus: *ἵταρ ὁ Δαίμων ἀνδρῶν πρὸς σαίνου κακὰ, τὸν οὖν ἵβλησι πρῶτον* : Si quādo dēmon cupiā cōparet mala, mentē labefactat prius. Tatianus scri- ptū reliquit ad Gētes in Apologetico: *Δαίμονες δὲ πολλῶν κακῶν ἱφικίταντες, τὰς μνησμίμων παρ' ἑμῶν ψυχὰς διὰ ἀνοσιῶν ἢ φαντασιῶν ἱφικιτῶσιν*. Demones, ait, in multum scelus

plapsi, animas apud nos initiatorū p inscitias & appa- rētias deceperūt. Proinde uoluit Deus (authore La- ctātio) qui homines ad hāc inilitiā genuit, expeditos in acie stare: & intētis acriter animis, ad inuisibilis ho- stis insidias uel apertos impetus uigilare: qui nos si- cut periti & exercitati duces solēt, uarijs captat arti- bus, p cuiusq; natura & morib. sequens. Alijs enim cu- piditatē insatiabilē immittit, ut opib. suis tanquā cō- pedib. illigatos à uia ueritatis excutiat. Alios inflam- mat irē stimulis, ut ad nocendū potius intentos à Dei contēplatione detorqueat. Alios immoderatis libidi- nibus immergit, ut uoluptati & corpori seruiētes, ad uirtutem respicere non possint. Alijs uerō inspirat

Li. 6. de uero
cultu. ca. 4.

inuidiam, ut suis ipsi tormentis occupati, nihil aliud cogitent, nisi eorum quos oderint felicitatem. Alios inflammat ambitionibus. Illos sunt, qui ad gerendos magistratus omnem uitae suae operam curamque conuertunt, ut factos signent, & annis nomen imponant. Quorundam cupiditas tendit altius, non ut prouincias temporali gladio regant, sed ut infinita & perpetua potestate dominos se dici uelint uniuersi generis humani. Quos autem proos uidet, in anibus implicat religionibus, ut impros faciat. Iis uero qui sapientiam quaerant, Philosophiam in oculos impingit, ut speculantis excæcet, ne quis comprehendat aut teneat ueritatem. Sic hominibus obstruxit aditus omnes, & obsepit omnes uias publicis latas erroribus: quos ut discutere possemus, ipsi uenque auctorē malorum uincere, illuminauit nos Deus, & armauit uera cœlestiū uirtute. Et in proœmio de Opificio Dei: ille consultator & aduersarius noster, seis quam sit astutus, & idem saepe uiolentus. Is hæc omnia quæ illicere possunt, pro laqueis habet: & quidem tam subtilibus, ut oculos mentis effugiant, ne possint hominis prouisione uitari. Eius cibus est ebrietas, inquit Hieronymus, luxuria, fornicatio, & uniuersa uitia. Hæc blanda sunt, & lasciuia, & sensus uoluptate demulcent, statimque ut apparuerit, ad usum sui prouocant.

Eleganter iterum Lactantius: Hi spiritus, inquit, contaminati ac perditī per omnem terram uagantur, & solatium perditionis suae perdendis hominibus operantur. Itaque omnia insidijs, fraudibus, terroribus cōplent. Adhaerent enim singulis hominibus, & omnes ostentatim domos occupant, ac sibi Geniorum nomen assumunt. Sic enim Latino sermone dæmonas interpretantur. Hos in suis penetralibus consecrant, hos quasi terrestres deos uenerantur, & quasi depulsores malorum, quæ ipsi faciunt & irrogant. Qui quoniam

spiritus

*In epist. ad
Damasum.
C. vii. dia-
bol.*

*Lib. 2. ca. 15.
de Orig. gen.*

*Genij.
Damas.*

spiritus sunt tennes & incôprehensibiles, insinuante se corporibus hominum, & occultè in uisceribus operi ualitudinem uitiant, morbos citant, somnijs animos terrent, mentes furoribus quatunt, ut homines his malis cogant ad eorum auxilia decurrere.

Miraculorum itaque, machinarum, & apparitionum diaboli quis finis unquam, & uelut ex professo alius, quàm erroris furorisue manifestè impij, blasphemij, & in Deum cômumeliosi, aut sceleris alicuius confirmatio præceptiue, aut approbatio uel correctio?

*Machinatio
num diaboli
finis.*

Hunc autem, Lactantio teste, constituit homini Deus aduersarium, nequissimum & fallacissimū spiritum, cum quo in hac terrestri uita sine ulla securitatis requie dimicaret. Nam ut uictoria cōstare sine certamine non potest: sic nec uirtus quidem ipsa sine hoste. Ita quoniam uirtutē dedit homini, statuit ei e contrario inimicum, ne uirtus torpens naturā suam perderet. Noluit enim Deus hominem ad immortalem illam beatitudinem delicato itinere peruenire.

*Lib de opif.
Dei c. 19. 20.
Quare d. n. o
nem hominibus
aduersarium
constituit
Deus.*

Nomina diaboli, ipsius studium prodentia, quibus nuncupatur in Sacris literis. C. p. X X.

SVa uerò nomina aptè ipsius studium & fabricam prodentia, sortitur diabolus tum alibi, tum maxime in sacrosancta Scriptura: quæ hic recensere lubet, ut præter nomenclaturas suprâ recitatas copiosius, quibus Deum mentiebatur satan, eiusq; sibi honorem assumebat, denominationibus nunc his, qualis est affectu & opere, cognoscatur plenius. ipsa siquidem nominum diuersitas, diuersa illius uitia commōstrat, cui nomina mille, mille nocēdi artes: ne quis præter ordinem, nouum hic dæmoniæcorum nominum catalogum contexi arbitretur.

Behemoth Elephas ubi in lobo describitur, Behemoth uocatur, id est bruta, ut Græcis frequenter *βηαια*. Et quidem plurali numero, designatur eius uastitas. Sub allegoria uerò elephantis, satanæ potentia docetur.

Behemoth
Iob. 40.
Behemoth
in ca. 1. p. foru
Ihu. 11. a. prode
na.

Behemoth (respondens Dominus è turbine, ipsi lobo inquit) fœnum comedat ritu bouis: hoc est, paleas igne comburendas. Ecce uirtus eius existit in lumbis eius, & robur illius in umbilico uentris sui. Illecebris enim ueneræ uoluptatis, quæ circa lumbos & umbilicum præcipuè sentitur, frequenter impugnat. Ossa eius uelut stulæ æris, & cartilago eius quasi laminæ ferri. Ad duritiem diaboli ista referuntur, quoniam à malicia, quam semel amplexus est, nequit dimoueri, ære & ferro obduratior. Quem arbuta tegunt umbra sua. Hoc illud est quod in Psal. legitur de impio: Sedet in insidijs in occultis, ut intericiat pauperem, dum attrahit eum.

Psal. 9.

Leuiathan.

De Leuiathan idem ferè alijs uerbis prædicatur, quod de Behemoth: & uis naturæ dæmoniacæ exprimitur, supra modum potens atq; uersuta: quæ utiq; cuncta humana subuerteret, nisi diuini aribrij habenis coerceretur. Vide integrum Iobi caput 40 & 41. Sonat aut Leuiathan, sibi traditus, uel appositio: qui uerbo Dei & rebus quibuscunq; addit. Esaiæ 27. Iob. 3.

Asnodæus.

Asnodæus, spiritus uel deus cæcitatibus, destructor, dissipator, aut delicti abundantia, uel peccatum abundans, siue ignem mensurans. Tob. 3.

Mammona.

Mammona, uoce Syriaca, cupiditas pecuniæ aut diuitiæ: Matt. 6. His ille imprudentium mentes implicat ne deo seruire queant, cum mammonæ cœperint famulari.

Diabolus.

Diabolus Græcis, calumniator. Matt. 4. Iohan. 8. Apocal. 12. & alibi sæpius.

Dæmon.

Dæmon & Dæmonium, sciens, callidus, & multarum rerum peritus. Matth. 8. Iac. 2. *αυτι το αυτι*, scio.

Plat9

Plato quoq; in Cratylo arbitratur ex Hesiodi sententia, dæmones quali *δαίμονας* dici, hoc est prudentes & scientes. Sic autem eos dici ob terrorē, vult Euseb.

Cacodæmon, peruersè sciens. Quoscuq; uetustas deorum cultu uenerata est, omnes *κακοδαίμονας* fuisse, author est Porphyrius. Dicitur & malus dæmon: & dæmon *βλαβερότατος*, id est nocentissimus, in Symposio septem sapientum. *Cacodæmon.*

Satan, Hebræis aduersarius, qui obsistit atq; ob-
turbat. Job. 1. 2. Zachar. 3. item Satanas. Matt. 12. Marc. 1. Apocal. 12. *Satan.*

Abaddon Hebraicè, perditor, aut perdens: Græcè *ἀπολλύω*, Apoc. 9. *Abaddon.*
ἀπολλύω.

Principatus, potestates, mundi domini, rectores tenebrarum huius seculi, spirituales astutiæ in cœlestibus, à Paulo inscribuntur hi spiritus: Eph. 6.

Legio, quia multi sunt: Marc. 5. Luc. 8.

Item *Princeps* cui potestas est aeris, qui est spiritus nunc agens in filijs contumacibus: Eph. 2.

Deus huius seculi, sensus incredulorum excæcans. 2. Corinth. 4.

Princeps huius mundi: Ioann. 8. 12. 14. Habens mortis imperium. Heb. 2. Qui seducit totum terrarum orbem. Apoc. 12.

Spiritus mundi. 1. Corinth. 2.

Rex super uniuersos filios superbix. Job. 41.

Celsitudo quæ tollitur aduersus cognitionem Dei. 2. Corinth. 10.

Spiritus Dei, spiritus Dei malus. 1. Reg. 16. Spiritus malus. 1. Reg. 16. Act. 19.

Spiritus ad uindictam creati, qui in furore suo confirmauerunt tormenta sua, & in tempore consummationis effundent uirtutem: & furorem eius qui fecit illos, confundent. Eccles. 39.

Aduersarius noster diabolus, qui ut leo rugiēs ob-

ambulat, quem devoret inquirens. 1. Pet. 5.

Homicida ab initio, qui in veritate non permanfit mendax, & pater mendacij Ioan. 8.

Author peccati 1. Ioan. 3.

Spiritus qui non confitetur Christum in carne venisse, spiritus Antichristi. 1. Ioan. 4.

Spiritus Aegypti, & uertiginis, qui fecit errare Aegyptum in omni opere suo, sicut errat ebrius & uomens. Esaia 19.

Spietus Pythius, uel dininationis Leuit. 20.

Spiritus mendax. 3. Reg. 22.

Spiritus immundus Luc. 11.

Spiritus impostor. 1. Timoth. 4.

Spiritus dæmoniorum. Apoc. 16.

Spiritus mutus & surdus. Marc. 9.

Spiritus iræ Iob. 4 Psa. 17.

Spiritus soporis. Esaia 29.

Spiritus timoris 2. Timoth. 1.

Angelus Domini. Psa. 34. Ita uult Hieronymus. 2.

Paral. 21

Angelus uel nuncius satanæ. 2. Corinth. 12.

Angelus crudelis. Prouerb. 17.

Angelus abyssi. Apoc. 9. Habens iram magnam.

Apoc. 12.

Accusator sanctorum fratrum. Apoc. 12.

Loliorum seminator. Matt. 13 Marc. 4. Luc. 8.

Malus. Ephes. 6. 1. Ioan. 2. Malus ille. Matt. 13.

Quoniam omnium scelerum princeps est & inuentor, per excellentiam uocatur *inuentor*.

Inimicus. Luc. 10.

Inuidus. Sapient. 2.

Meretrix Babylonica, bestia habens septem capita, &c. Apoc. 13. 14. 16. 17. 18.

Abominatio desolationis. Matt. 24. Dan. 9.

Venator: illius astus, laqueus: timor nocturnus, sagitta

sag'itta uelans in die, peltis in tenebris grassans, exterminium meridianum. Pſal. 90.

Volucres cœli. Matt. 13. quia semen uerbi Dei, quod in duro solo & nullo compunctionis uomere profuſo cecidit, rapiunt protinus, & abſumunt.

Aspis & baſiliſcus illis dicitur, quos primo cōgreſſu ſuperat: aspis quippe morſu, baſiliſcus aſpectu ſta tim perimit. Pſal. 90.

Leo, quia aperto Marte nos inuadit ut dilaniet: Draco, quia occultè nobis inſidetur, uiroſo aſſatu perdens. Eſaiæ 13. 34. Pſal. 90. Apoc. 16. 20. Viro autem iuſto promittitur: Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.

Draco magnus, Apoc. 12.

Serpens, ſcorpio: Genef. 3. Luc. 10. Mera enim uenena, ſunt quicquid diabolus ſuadet.

Vnde tamē ſuos liberat Saluator dicēs: Ecce dedi Luca 10, uobis poteſtatē calcādi ſuper ſerpētes & ſcorpiones,

Serpens antiquus, Apoc. 12.

Serpens tortuoſus, Eſaiæ 27.

Ohlim, onocrotalus, ericius, ibis, coruus, ſtruthio, onoceraurus, ſatyruſ, lamia, miluus, ululæ uel zijm Hebraicè. Eſaiæ 13. 34. Perdix, malleus, thaminim: Hieronymus in epiſtola ad Damafum.

Locuſtæ ſimiles equis in prælium paratis, quia feroces demones: & ſuper capita earum tanquam coronæ ſimiles auro, quia ſuperbi: facies earum uelut facies hominum, & capilli ſicut capilli mulierum, qui utrique ſexui inſidiantur: & dentes quaſi leonum, quia quos uicerint, perimūt: loricas ſicut loricas ferroas habēt, quia in malicia obduruerūt: alis perſtrepūt, quia uelociter omnia permeāt: caudas ſcorpionū aculeatas gerunt, quia unus eorum ſinis eſt nocendi hominibus. Et habent ſuper ſe regem, angelum Abyſſi, cui nomen Hebraicè Abaddon. Apoc. 9.

Ium: eq:

Greg. lib 14.
Moral.

Iumentum ijs quos luxuria inflammat, auis ijs quos superbia euehit.

Diaboli mēbra & expressa imagines.

Plerisq; tamen hisce nominibus satanę quoq; membra nuncupari possent: uelut Ioannis sexto, Iudas diabolus à Christo nominatur. Sunt & eius figurę imaginesq; expressę, Pharao, Antiochus, rex Babylonis, Assur & omnes impij.

Nomina demonum ex actionis uarietate apud Ethnicos: distincta quoque ex officijs apud Latinos: demonum poeticorum nomenclaturę, ternistratores, uirunculi terre & montani, demones familiares, Sibylle albę, atque quorundam gentuliorum demonum nomina.

Cap. X X.

De spiritibus quoque alijs suis: in ditione.

Diuersę, adhęc pro actionis uarietate frequenter Etnici dæmonio cominutarunt nomina, ut quod uarijs formis aut spectris sub meridiem, quando inferis parentatur, calamitosis iubente Hecate obuerfatur, *ἑκατοστά* nominant: quamadmodum Aristophanis interpres docet. nominis ratio est: quia uno incedat pede. ut Eustathio placet: uel (ut alijs) quia alterum pedem habeat æneum. Id genus terriculamēta dicuntur quoq; à Gręcis Hecatæa, quòd ab Hecate immittantur.

Hecatæa. *ἑκατοστά*.

ἑβιάται.

ἑβιάται etiam uocant, quòd terrorem incutiat representatione uel imitatione. Erant & dæmones quidam Dionysiaci, asperi & immites: sunt quos *ἑβιάται* nuncuparunt, quasi dicas ludificatores. Qui uerò dæmon interuertere & elidere res bonas ac salutare, calamitates autem & incommoda tum inferre, tum si impenderent, maturare, atq; in capita nostra cogere, & uelut per præceptum agere, omninoq; ad scelera & flagitia propellere, indeq; in discrimina uitę adducere, uel in subitum præcipitare exitiũ putabatur, *ἀντίρριον, προσπρωταίον, καλαματαίον, & Λάιμονα ἐνδόντα τὰς ἄρας* appellarũt antiqui.

antiqui. Qui ad uitę tædium & dispedium uigent de
mones, *απειθεσι*, assessores illis uocatur. Diabolicã uir- *απειθεσι*
tutem, cuiusmodi fuerat in Simone mago, paredrum
dici, annotauit Eusebius: & sic deinceps.

Ex officijs quoq; dæmones distinxere Latini, ut hi
qui regionũ administrationi præsidere cęsentur, antę
recitati Penates dicantur: qui pacatis ędes possidēt, *Penates*
Lares: aut si quando exterreant, domosq; incurssioni *Lare.*
bus infestent, Laruę. Qui autem nobis singulis desi- *Larua.*
gnati sunt, genij mali: item manes, quos Gręci Heroas *Genij mali*
indigitarunt: & iracundos occurrantibusq; infestos *Manes.*
fuisse, Menander signat Hos Lemures Latini ueteres *Lemures.*
appellare solent, Italıs Folleti dicuntur, & Empeduse. *Folleti.*
Empedusa.

Dæmones ficticij & poetici, ut Matuta, Oceanus, *Dæmones*
Gallacia, Phorcis, Saturnus, Opis, Iupiter, Iuno, me *poetici.*
moratur a Platone in *Timæo*, a Marco in lib. de Vni-
uersitate. Ternistratores dicuntur etiã dæmones, quod *Ternistrato-*
triplici calle ad animarum properent interitum: uer- *res.*
bo nempe, cogitatione, & opere.

Sunt ex Larum & Laruarum familia, qui uulgò no- *Terei uirum*
strati dicuntur terrei uiruculi, iam detectis nõ nihil ma- *culis.*
nifestis dęmonũ imposturis infrequētiores quã o-
lim. Horũ duplex genus. Sunt enim aliqui mites, me-
ritò Lares familiares nũcupandi, qui in domib. concu-
bia potissimũ nocte uersantur, atq; ministrorũ mu-
nia peragere, auditui apparēt, descēdere scilicet ę gra-
dibus, ostia aperire, struere ignē, haurire aquã, cibum
& quęcunq; alia cuiq; domui cõsueua apparare, quũ
prorsus nihil faciant. Horũ pleriq; rerum quoq; futu-
rarum ex occultis indicijs præscij, ea quę paulo post
comperimus perfici, antea administrare audiuntur: ut
etiam breui adfore mercatores signis prænuncient,
qui merces uenales sint ablaturi. Id quod aliquoties
in ędib. parentũ Theodori & Agnetis (quorũ Deus p
ineffabili sua misericordia meminerit in resurrexione
iustorum)

i astorū) obseruauit puer, admodū territus, unā cū fratrib. Arnolde & Matthia: ubi quū in tabulato ingentis lupuli afferuaretur copia, si quādo uenturi essent emptores, p̄cedēti nocte per gradus deijci eo modo au diebātur sacci, quo ueritatē subsequens ostēdebat dies. Omen id ut faustum, plausu semper excipiebatur. Quum enim de rebus suis statuunt mercatores, aliquo mercium causa profecturi, de ijs antea loquuntur, ingredi que se earum nomine iter fatentur. Quod intelligens diabolus, sua his ad quos cōtendunt mercatores antē ostēdit ludibria, quā illi adueniāt. Tempus siquidē suppeditat locorū distātia. Ita & p̄nouisse & p̄nūciare uidetur demō, quę iā fieri cōpta sunt.

*Tetrici fami-
lares damo-
nes.*

Alij tetrici sunt, familiam quocunque modo uel turbantes, uel exterrentes. Hos dæmones etiam in subterraneorum, ut Theologis placet, substantiarum numero habitos, in quibusdam uersari fodinis, tradit uir eruditissimus ac metallicarum rerum inuestigator acerrimus, Georgius Agricola: truculenti autem & aspectu terribiles, plerunque in tallicis infesti atq; inimici sunt. Talis fuit Annebergius ille, qui operarios duodecim amplius statu interfecit in specu, qui Corona rosacea appellatur: eo nomine relictus, quantumuis argento diues esset. Flatum uerō emittebat ex rictu. equi enim specie, habētis procerum collum, & truces oculos, dicitur uisus. Eiusmodi etiam fuit

*In lib. de ani-
mā. subter-
raneo.
Annebergi-
us demon.*

*Snebergius
demon.*

Snebergius, nigro cucullo relictus, qui in fodina Georgiana operarium ē solo si blatum, in superiore loco maximæ illius concauitatis quondam feracis argenti collocauit, non sine corporis attritu. Quæstuosam admodum fodinam de'erere apud Turcas cogebatur Iudæus à dæmone metallico, hominibus frequenter in forma capræ aurea cornua gerentis apparente. Pfeillus certē, cū sex genera dæmonum definiat numero: hoc cæteris p̄ius esse dicit, quōd ipsi amictui
fit

fit crassior materia. Quidam philosophi hos & similes dæmones, qui nocentes sunt, & natura improbi, nominât brutos, & rationis expertes. At sedatos illos Germanorû alij, ut etiâ Græci, Cobalos uocant; quod *Cobali.* hominû sunt imitatores. Nam quasi læticia gestientes ridet, & multa uidetur facere, interim nihil planè efficientes. Alij uirûculos môtanos nominât, staturâ significâtes, qua plerûq; apparent: nèpe nani, tres dodran- *Viruncul*
montani. tes longi. Videtur aut esse seneciones, & ueluti more metallicorû: id est, uitteto indusio, & corio circû lumbos depédete induti. Hi damnû nõ solêt dare metallicis, sed in puteis & cuniculis oberrât: & quû nihil agât, se tamè in omni laborû genere uidetur exercere, quasi modò fodiant uenas, modò id quod effossû est in uasa infundât, modò machinâ uersèt tractoriâ. Quâ quâ uerò interdû glareis operarios lacesunt, rarissimè tamè eos lædût. Nec lædût unquâ, nisi prius ipsi cachinno aut maledicto fuerint lacesiti. Itaq; nõ admodû sunt ab similes dæmonibus, tû his q; rarò hominib. apparêt, quû quotidie partè laboris domi perficiât, & curèt iumêta: quib. quòd nostri causa benignè faciât, generiq; hominû sint, aut saltè uidetur esse amici, nomen imposuerût Germani (Gutelos siquidem appellât:) tû Trullis uocatis, quos sexu tam mulieris quam uiri emêtito, cû apud alias nationes, tû maximè apud *Dæmones*
montani. Suionas in famulatu fuisse ferût. Sed dæmones môtani potissimûm laborât in his specub. è quib. metalia iam effodiuntur, uel ea effodi posse spes est. Quocirca à laborib. nõ deterrêtur metallici: sed omè inde capiètes, alacriori sunt animo, & uehemétius laborât, eosq; exoptât. Familiares quoq; referûtur dæmones priuatorû *Dæmones*
militares. hominû, se nutû obseruare simulâtes. Tali cõsiliario fretus legitur Socrates, què deû appellauit Apuleius: de quo peculiarè huius uidi librum, & Sermonè 26. & 27. Maximi Tyrij philosophi Platonici: uade hoc consequutus est, ut nihil suo iuante Deo uitæ finem

finem ueneno coactus sit facere: quemadmodum Q. Sertorius, qui ceruam Dianæ, ut prædicabat, numine afflatam, consultricem habuit nullo suæ deæ monitu edoctus, domestica fraude periit. Eâdem ratione Numam quoq; Romanorum regem, nympham Aegëriam coluisse, consuluisseq;, memoriæ proditum est.

*Clem. lib. 1.
Recogn.*

Pueri quoq; incorrupti & uiolenter necati animam, adiuramentis ineffabilibus à se euocati assistere sibi, & per eam omne quod iuberet fieri, iactabat Simon Samaræus. Erat autem familiaris illi diabolus: quem pueri animam esse prædicabat, ut diuinitatem suam mentiretur cautius.

Benedicti tertij pontificis Romani tempore, in urbe Moguntinensi dæmonium quoddam, sub cuiusdam sacrifici pallio, dum aquam lultralem spargeret, quasi familiare esset latitans, illum accusabat, quod ea nocte cum procuratoris filia cõcubuisset: ut Sigebertus atque Vincentius tradunt.

Huic numero accensendi dæmones, qui hominibus plerisque peculiaribus tanquam familiares, morituri alicuius notas uel gemitu uel strepitu uel pulsatione in claudenda clauis theca futuri cadaueris, siue etiam in commonstrâdo pullato funeris adhuc ignoti, subsequuturi tamen comitatu, sub ipsa meridie uel aliàs ostentant.

*Alba mulieres:
Sibylla alba.*

Ludibria insuper quædam diaboli ad nostræ ætatis crepundia, ante doctrinam Euangelij, è superstitionum tenebris minus euolutam repurgatamq;, in Germaniæ nostræ locis plurimis obseruabantur, familiaria adeò, ut publicæ leniurum (albas mulieres, & Sibyllas albas uernaculo sermone appellabamus) choreæ hoc uel illo loco, celebratæ narrarentur. Erat quæ hoc laruarum genus apprimè infestum puerperis, & infantibus lactentibus, cunis adhuc inhærentibus. Quod etsi olim erat frequentissimum, cum satanæ præsti-

præstigijs nimium tribueretur, Christoq; eius supplan-
tatori ac nostro patrono unico ignauius adhærent
animi, diabolo ludente, ridente, uarijsque, artibus, qui-
bus ad se imperitam multitudinem illexerat, impium
cultum stabiliente: tamen post puriorem feruentio-
remque Euangelij prædicationem mentibus hominũ
insonantem, id usque adeo euanuisse, est quod Deo
gratias agamus summas, ut ne letitia quidem eius ue-
stigia uideantur reliqua. Hoc dæmoniorum genus
intellexisse apparet Hieronymum, ad Paulam super
obitu Blefillę in epistola sic scribente: Quid causę est,
ut sæpe bimuli & trimuli, ac ubera materna lactantes;
à dæmonio corrumpantur?

Deumum nuncupatũ cacodæmonẽ ueneratur rex *Deumũ*
temporij Indiæ celeberrimi Calechut, confusus illi fa-
ctam à Deo potestatem iudicandi orbis terrarum, &
tribuendi unicuiq; pro benefactis uidelicet & malefa-
ctis mercedem meritam. Eius imaginẽ ut monstrum
horrendum ingens, sedentem capite redimito diade-
mate, Romanorũ pontificum modo; scribit Ludouic- *Lib. 5. Nauis*
cus Romanus patricius regem habere in sacello suo. *gat. cap. 22.*
Hoc autẽ illi accedit, quod diadema ipsius ternis insi-
gnitur cornibus. Deum uerẽ maximum Tamerani *Tamerani.*
appellant incolę.

Agnan uocatum dæmonẽ nunc hac, nunc alia for- *Agnan*
ma uidere Americanos, ab eoq; multum infestari, tradit
frater Andreas Theuet Angoulesme, in obseruationi-
bus suis in America cap. 35 & 36.

Grigri dictum dæmoniũ apud eosdem in Canada & *Grigri*
Guinea, maximẽ uerò in eorum syluis conspicitur.

Habent etiam suos dæmoniorum sacerdotes aut
uates, Pages uel Charoibes uocatos: horum aliquis
postquam dies nouem ab uxoribus abstinuit, in nouo
quodam tuguriolo importatis ad uictum, ut regio
fert, necessarijs mundo lecto à uirgine annorum duo-
la decim

Fonionli-
ra. decim strato, totus decumbit solus, semoto populo in uocans dæmonem quem Houioulira nuncupant, per horæ & amplius spacium, adhibitis suis ceremonijs. Facta deinde inuocatione, dæmon tandem accedit, inspirans quæ scire desiderabat uates: Exauditur etiam aliquoties aduenientis strepitus & rugitus ab astante populo, qui tum acclamat: Precamur ut uera proferas, & denuncies prophetæ nostro intus operienti. Paulo post rebus intus peractis prodit uates, ac à dæmone intellecta, longè explicat.

Vide lib. 4.

cap. 11.

Plumifascia.

Plumpes.

Rosearbor.

Hornuar.

1. Cor. 3. 5.

Nomina adhæc ridicula admodum, frequenter sibi dant dæmones rogati. Sic cum in obfessis nomē alter alterius haud ita pridē Hammonæ coram pastore inquireret, unus plumarum fascem, uel plumifascē se nuncupari, alter planipedis sibi nomen esse, tertius roseam arborem se appellari respondit: ita qui scelestus & uaser eas in Kentorpio cænobio tragædias tū mouebat, Elisæ familiaris, Hornuar se uocari dixit. Cōmētiōrum horum & futiliū nominum, quorū nullus est finis, enarrationi diutius immorari tædet. Orandus sedulò & ardentè Deus, per filium, ut nostros animos, natiuum suum templum, ab illius maligni conspiratione & sordibus expiare, clementerq; conseruare dignetur.

Distinctio dæmonum secundum Theologos & philosophos: item bonorum & malorum dæmonum differentia.

Cap. XXII.

Idem.

SVnt etiam ex Theologorum schola, qui malos dæmones in nouem distribuunt gradus, ueluti ipsis nouem angelorum ordinibus aduersantes: quorum primi, *Abolites*, hoc est falsi dii dicuntur, qui assumpto diuinæ maiestatis nomine, pro dijs coli uolunt, sacrificijsq; & adoratione honorari: sicut fatan

fatan ille Matthæi 4. Marc. 1. Luc. 4. eos suprà latius recensui. Secundum habentur loco spiritus mendaciorum: cuiusmodi fuit ille, qui egressus est spiritus mendax in ore prophetarum Achab. Hoc dæmoniorum genus sese oraculis immiscet, & Pythiorum uatum diuinationibus ac prædictionibus homines ludificat. Tertio ordine cèsentur iniquitatis uasa, q̄ spiritus sunt inuétores malorū, omniumq̄ artium prauarū: qualis apud Platonem Theutus ille dæmon, qui ludos & aleam docuit. Vasa furoris, Esa. 13. uasa iræ, Jeremiæ 50. uasa mortis, Dauid Psal. 7. Quarto loco, ultores scelerū. Quinto, præstigiatores, qui miracula imitantur, & Magis infamibus maleficisq̄ inseruiūt, atq; ita populū seducūt. Sextæ classi assignantur aeræ potestates, se tonitruis, fulminib. & fulguribus miscentes, corrūpentes aerem, pestilentias & alia inducetes mala. Septimam mansionē tenent furix, seminatrices malorum, discordiarum, bellorum, & uastationum. Octauam, criminatores & exploratores. Postremam, tentatores & insidiatores, qui singulis adesse hominibus creduntur, mali Genij idcirco nuncupati.

Nolo hic dæmones in igneos, aereos, aqueos, terreos, subterraneos & lucifugos, in Iouiales, Saturnios, in orientales, occidentales, meridionales, septentrionales, indiurnos, nocturnos, meridianos, in syluestres montanos, cæpestres, domesticos, cum Psello & reliquis Magis secernere: nec eorum itidem numerum & officia secundum duodecim signa zodiaci, iuxta decurios cæli, quinarios, triplicitates, elementa, planetas, & reliquam Magorū, bonos interim dæmones, prætexētium, cōmenticiam scenam recensere: aut Marci cuiusdam imbibitas ex dæmonū institutione opiniones, à Psello recitatas & creditas, enarrare in quā nolo, hic doctrinæ sacrosanctæ & religionis nostræ (ut in exordio fassus sum) limitib. contentus;

h 2 Philoso-

3. Reg. 18.

Eccle. 39.

Apoc. 13.

Apoc. 7.

Apoc. 9.

Mali genij.

Damonum
uaria apud
diuersos di-
similito.

*Dæmonum
differētia se-
cundum phi-
losofos.* Philosophi, qui dæmones esse cred derunt, trifariâ
eos diuiserunt. Alij immortales, & omnes malos esse
putant, ac imbecilles, ut Psellus: qui cum esset Chri-
stianus, Christianorum sententię subscripsit: Alij mor-
tales, aliosq; bonos, alios malos. potentes, sed qui me-
tu mortis sibi prospicerent. Tertia Platoniorum est
discretio, qui eos immortales, potentesq; ac nobis fa-
miliares, partimque bonos, partim malos esse affir-
mant. Omnium adhęc philosophorum is est con-
sensus, naturæ esse dæmones, quos Plato ueneficijs,
incantationibus, magicæ, *γουργιæ*, sacerdotûq; artibus
& oraculis præficit.

*Bonorum &
malorum dæ-
monum di-
stinctio.* Porro clarè, & Proclo apertius, bonos à malis dæ-
monibus distinguit Iamblichus de mysterijs: Dij (in-
quiens) angeli, dæmones boni non apparent phanta-
stico modo, sed proprio profus, & uero: at spiritus
mali, phantastico, fallaciq;, simulant deorum præsen-
tiam, dæmonumq; bonorum: idcirco cultorem suum
iubent esse iustum, ut ipsi uideantur boni, sicut & dij.
Quoniam uerò natura sunt mali, rogati mala inferre,
libenter inferunt, atque nobis ad iniusta conducunt.
Hi sunt omnino, qui & in oraculis mentiuntur & fal-
lunt, & turpiâ consulunt atque peragunt. Dij autè bo-
niq; dæmones neq; fallunt unquam, neq; conferunt
ad iniqua. Est insuper malorum natura dæmonum si-
bimet inconstans, instabilis, secumq; disfidens, aliàs
alia suadens. Superiorum uerò natura sibi constat af-
siduè, eundemque seruat semper in actione tenorem.
Dæmones malos arbitratus est bonos Plato interdû,
& Porphyrius, & multi alij Platoniorum. nam Plato
suam eam philosophiam ab Ægyptijs, cæterisque bar-
baris, Plutarcho iudice, hauserat.

Amusis autem qua interstinguuntur spiritus, ita
proponitur à Petro apud Clementem lib.3. Recog. Il-
le qui à malo est, signa quæ facit, nulli præfunt: illa ue-
rò

rò quæ facit bonus, hominib. profunt. Nâ dic quæ so,
quæ utilitas est, ostendere statuas ambulantes? latra-
re æ reos aut lapideos canes, salire montes, uolare per
ærem, & alia his similia, quæ dicitis fecisse Simonem?
Sed quæ à bono sunt, ad hominum salutem deferuntur:
ut sunt illa quæ fecit Dominus noster, qui scit cæ-
cos uidere, fecit surdos audire, debiles claudos erexit,
languores & dæmones fugauit, mortuos fecit resur-
gere, & alia his similia, quæ etiam per me fieri uidetis.
Ita ergo signa quæ ad salutem hominum profunt, &
aliquid boni hominibus conferunt, malignus face-
re nequit.

A' diuo Antonio, quem admodû perhibere D. Atha-
nasiû scribitur, hac ratione discernuntur. Sancti spiri-
tus plausibili & sedato uultu apparent. Non enim cõ-
tendunt, neq; clamant, nec uox eorum auditur, quum
occulto instinctu gaudium & fiduciâ peccatorib. in-
fundant: Dominus siquidem fons & origo læticiæ cû
ijs est. Quare tû animus noster minimè turbidus, sed
lenis placidusq; lucis angelorû radijs illustratur, tum
idem cœlestiû munerû studio flagrans, cupit ab hoc
corporis hospitio & mortali domicilio exonerari, festi-
natq; cû ijs quos uidet, ad æternû illud tabernaculum.
Licet adhæc quis pro humanæ fragilitatis sorte, primi
intuitus fulgore nō nihil terreatur: tamè tanta eorû est
gratia, ut omnè repentè tollant metû. Ita Gabriel quû
Zachariæ in templo loqueretur, & angeli quâdo diui-
num uirginis partum pastoribus nunciarent, ut & ij
qui circa Dominicû corpus excubias agerent, securis
uidetiû se mentib. ostendentes, ne metuerent, impe-
rabant. Malorum uerò spirituum uultus truces, so-
nitus horrendi, cogitatus sordidi, plausus gestusque
dissolutorum iuuenum uel latronum, unde confestim
animæ timor, & sensibus torpor incutitur: accedit &
odium Christianorum, monachorum mæror, tæ-
dium

dium suorum, recordatio & metus mortis, cupiditas nequitiae, lassitudo uirtutis, cordis hebetatio. Si igitur post timorem horrore concepto successerit gaudium, & ad Deum fiducia, atque ineffabilis charitas, auxilium præstò esse memineritis, quod animæ securitas, præsentis diuinæ maiestatis indicium sit. Sic namque & patriarcha Abraham Deum uidens, gauisus est: & Ioannes præsentiam Mariæ sentiens, quæ in sacri uentris hospitio uniuersitatis gestaret parentem, exultauit præ gaudio in utero matris. Sin uerò iniectus timor durauerit, hostis est qui apparet, qui non modò reficere nequit, quemadmodum Gabriel pauentem uirginem securam esse iubet: sed & pauorem duplicat, & usque ad profundam impietatis foueam, ut nimirum ipsi genua flectant, mortales, impellit. Proinde misera gentilitas edicti diuini ignara, falsò demones deos opinata est.

Quod diabolus non omnia, & nihil sine Dei consensu potest: & quare Deus illi multa permittit, constitutis limitibus.

Cap. XXIII.

Quanquam Deum omnipotentem & misericordem suo consilio, & nostro merito, ut dæmon sua ludibria & tyrannidem in cuiuscunque ordinis homines exerceat, quandoque permittere, ex præcedentibus, sit palàm: non tamen indulget ei, conuiuetque ad omnia: nec infinitam, nullis uel astrictam limitibus licentiam concedit: alioqui uno momento à diabolo enecti interiremus omnes: sed metas constituit, quò usque illius actiones tolerare uelit (interea tamen nos clementissimè alarum suarum umbraculo complexos custodit, fouet & patrocinatur) quibus tam angustè satanam coercuit, ut citra eius assensum, ne in bestias quidem aliquid possit, multo

Agendi limites diabolo constituantur.

Citra Dei assensum, ne uictillum quidem potest satan.

multo minus in homines. Exemplum habes Mat-
thæi octauo: ubi porcos ingredi nequiuit, nisi singu-
lari CHRISTI permissione. Nec unquam illi Deus
in homines uel tantillum concedit, nisi ut uel pro-
bentur, si boni sunt: uel castigentur punianturque, si
peccatores. præfixis terminis, ultra quos ferri non si-
nitur. Ut infideles (ait Clemens) à fidelibus, & pij
discernantur ab impijs, permissum est maligno uti
his artibus, quibus singulorum erga uerum parentem
probenatur affectus. Sic Deuteronom. capite 13. per-
missæ tentationis explicatur causa: Si surrexerit in
medio tui propheta, aut qui somnium se uidisse dicat,
& prædixerit signum aut portetum, & euenerit quod
loquutus est, & dixerit tibi, Eamus, sequamurque
deos alienos quos ignoras, & seruiemus eis: non au-
dias uerba Prophetæ illius, aut somniatoris: quia ten-
tat uos Dominus Deus, ut palàm fiat an diligatis
eum, an non. Pulchra Gregorij est sententia: Dia-
bolo ex se uoluntas semper mala est: sed potentia eius
quam à Deo habet, nunquam. Voluntatem etenim
iniquam non permittit illi Deus: sed ut rectè agat,
quemadmodum ipse uult. Propterea non est iniuste
timendus, qui nihil quàm quod Deus uult & permit-
tit, potest. Terminum uerò hunc statutum esse, au-
thor Clemens existit, ut nisi quis prius fecerit dæ-
monum uoluntatem, dæmones in eo non habeant
potestatem.

*Quare diabolus
aliquid in
homines per-
mittitur.*

*August. in
Euang. Ioan.
tract. 7. item
serm. 241. de
Tempore.*

Li. 2. Recog.

Li. 2. Moral.

Li. 3. Recog.

Permittit Deus, ut præstigijs miracula quædam
Mosis, adminiculo diaboli imitentur magi Ægy-
ptij, uirgasque in dracones uideantur uertere, flu-
mina sanguine tingere, ranas ex fluminibus euoca-
re: ac cyniphe ex terræ puluere productos, uel mu-
scas domus Ægyptiorum solas infestantes, uel fræ-
da hominum & pecorum ulcera, aut reliqua Mo-
sis opera imitatione mentiri, minimè conceditur, ut à

Exodi 7. 8.

Daniel. 4. solo Deo ea proficisci cogentur fateri. Annuebatq[ue] satanę, ut regem Babyloniorum Nabucadnezar in furorem actum, & ab hominum usu in solitudinem propulsus, forma miserè defœdata, durissimè affligeret & exagitaret totum septenniũ: ne autem animæ uim faceret, prohibebatur. Interea nec penitens illum reiecit Deus, nec pœnis obrutum deserit: sed exacto septennio liberatum à furijs, regno restituit. Itidem illi
Job. 2. Deus assensit, ut in fortunas & corpus Iobi sequeret: ne tamen animam illius læderet, mandato cauit. Concedit ut septē uiros Saræ uirginis uita priuaret dęmon: propter effrenem in illam affectum, cuius illi erant indigni matrimonio: at in castum iuuenem Tobiam, nihil illi licuit. Quam Iosue princeps sacerdotum (per quem IESVS significatur) coram Dei angelo confisteret, permissum est satanę ad dextram stare, ut ei aduersaretur. Christum adhęc tentare permittitur, sed usque ad aras. Petrum expetiuit satanas, ut cribraret sicut triticum: nec illi concessum est. Nec ullo modo admittendum sentio, uel leuissimum quiddam illum posse, cui ex sacrosanctis literis uel probæ monetæ libris exemplum uel *ἀπαλογία* non attestentur: quũ huc maximè ueteris & noui Testamenti monumenta, prophetarum concio, Christi aduentus spectent, ut diabolus, eius artes, conatus & potentia innotescant, neruus illius infringatur, opera dissoluantur, regnumq[ue] pessum eat. Quapropter si quid præter omnem fidem ad diaboli potentiam relatum audiatur, non confestim confugiendum est ad illud imperitorũ axioma, diabolũ uidelicet Deo permittente hæc & illa indiscriminatim posse. Cõsiderandũ siquidẽ, quis ea in re maiestatis diuinæ à rerum primordijs fuerit ordo & modus, num hunc contraueniat quod accidisse narratur, quũ nihil promiscuè aut citra ordinẽ condiderit uniuersi ordinis causa, imò ipsus ordo. Vnicuiq[ue] enim
rei

Quid in diaboli permissa potentia considerandum.

rei suam essentiã, formam, proprietatem, uires & inu-
nus indidit, ut quodecũq; cõditũ uel agere uel nõ age-
re debeat queatq; ex insito naturæ motu, & extra hãc
indiciã à principio potentiã, nihil id ipsum possit, neq;
aliud huic quàm quod ea ratione potest, à Deo cõce-
ditur: alioqui sibi ipsi Deus aduersaretur, quod ab eo
est: prorsus quàm alienum. Ut aut clarius intelligar, exem-
plo quid uelim, ostendam. Si à diuina maiestate mi-
hi permittatur, ut per aera cum auibus uolem, aut per
terre uiscera cum lumbricis serpam, uel in aquis cum
piscibus degam: id certè nequirem, quia Dei ordi-
nis ab origine constitutum, & insitam mihi à Deo
naturalem potentiam contraueniret, quum me ho-
minem, quem in terris cum hominibus uiuere oport-
teat, crearit. Ita ab initio uolucris ut in aere uo-
lent mandatum, aquarum hospitium piscibus com-
missum, arboribus & plantis terræ superficies præfi-
xa est: lumbricis & uermibus eam altius persulcandi
factæ est potestas:

Non uerò ut celeres pascantur in aethere cerui,

Aut freta destituant nudos in littore pisces,

Siue pererratis amborum finibus exul,

Aut Ararim Parthus bibat, aut Germania Tigrim.

Non minus spiritibus suæ potentiae leges & limi-
tes præscripti, ultra quos ne latum quidem pilum fer-
ri queant, etiamsi Deus conuieret, cunctaque per-
mitteret. Nihil autem permittit, quod in suo ordine
fieri nequit. Hic Dei omnipotentiae nihil derogatur,
sed dæmonis impotentia ostenditur. Creare ne mu-
scam uidem hic potest (hoc siquidem solius Dei
munus est, qui cuiuscunque ueræ essentiæ unicus
fons est: & origo) nec id officij ulla sibi tribuere po-
test creatura, sit uel angelus uel homo. Concubitum
item exercere, eoque generare nequit dæmon: de-
sunt etiam ei organa & materia, illis animalibus so-

lum ab initio mandata, quæ carnem, sanguinem, spiritum & ossa, quibus carent dæmones, habent. Vides quantam hic ruinam facit falsissima illa cunctipotentia diabolicæ persuasio. Imò à me asseritur, illum nihil omnino posse extra inditam ei à rerum origine uim, quæ ipsius essentia consona est, & ei naturalis dicitur. Ex huius potentia quicquid operari potest, Deo annuente, concedendum ei est: uerùm in eo exequendo sæpius etiam freno coercetur, ut quod possit, non efficiat. Ad uindictam quidem Dei minister est, exequutor iustitiæ eius & tortor, in eo genere quod naturali uirtute ualet, neque amplius.

Eadem ratione citra negocium conuulseris, uulgarem de Lamiarum uiribus obiectionem, has nimirum rerum miracula humanas uires superantia, diaboli adminiculo præstare. Imò nec hæc extra conatam naturæ humanæ uirtutem quicquam ualent, etiamsi millies cooperetur dæmonium: at potius ob sexum & ætatem ex corporis inidonei constitutione frigida, humida, crassa & torpida, tenuis substantiæ dæmoniacæ opus impediunt, ut si ille harum cooperationem requirat, in sui operis executione turbetur inhibeatque. Multa siquidem huic ut spiritui sunt naturæ ductu possibili uel naturalia, quæ ob humanæ essentia crassitiem & tarditatem, nostræ naturæ metas longè latèque uincant.

Proinde non quiduis concedere iustissimum Deum asserendum est, sed ea solum quæ naturalis ordo diuinitus constitutus postulat: in cuius rationem si ex ordinatis rerum principijs & ratione peruenire nequueris, in ueritatis libros mentis oculos conuerte, lucidoque radio contemplare quid actenus diabolo concessum sit: in ijs enim uelut in terrisissimo

fissimo speculo, totius harmoniæ & diuinæ ordinationis idæam, euidentissimè cernis; ad quam *ἀναλογία* quadam facillè referri poterit, quicquid in huiusmodi meditatione tibi remoram obijcit.

Quæ diabolo sunt impossibilia: ubi multa maleficia illi hæcenus falsò attributa recensentur. Cap. XXIIII.

Porro quemadmodum mirificas satanæ uires actionesque præstigiosas confessus sum: ita quoque machinetur, fabricetur, architectetur, molietur, formet, reformet, fingat, mutet quadrata rotundis, artem quacunque iacet, oculos præstringit: plurima tamen illi *ἀμύμωρα* atque impossibilia proponam, constanter negans, illum aut illius angelos uel minimum corpus posse creare, siue res ex nihilo condere, aut uerè pro suo nutu transmutare, aut suis aliam induere formam, uirtutem, uel proprietatè. Nequit corpus in salis petrâ rouera immutare, quod uxori Loth cõtigit. Nec potuit uirgas in dracones uerè cõuertere, nec aquâ in sanguinè, nec gignere ranas, nec cyniphes uel pediculos expuluerè, pducere, nec mare seiungere ut nudis trãsiretur pedibus, nec aquâ amarâ reddere dulcem, neq; eam ictu è petra elicere, quæ cuncta Moses præstitit. Non itè res exiguas reddidit ampliores, quod in seminib. & quibuscũq; creatis à Deo quotidie fieri uidemus. oleũ quoq; in uasib. uiduę uacuis auxit Helisē: & panib. quinq; hordeaceis piscibusq; duob. tot hominũ millia cibauit Christus, relictis duodecim fragmentorum cophinis. Nec sua uirtute potest aquâ in uinũ trãsformare, elephãtia cos mũdare, cecis uisum, surdis auditũ, claudis gressus firmitatè restituere, aut ullũ morbũ uerè sanare, uel steriles fœminas fœcundas reddere. Nequit etiã diabolus cum suis mēbris, alicui uitã dare, aut extinctos ad uitã reuocare: aut eorum animas in manu Dei existentes, &

Diabolo impossibilia.

*Genes. 19.
Exod. 7. 8.
Videlib. 2.
cap. 3.*

*Exod. 14.
15. 17.*

*4. Reg. 4.
Ioan. 6.*

Sapient. 3. res, & in Domino obdormientes, è sua quiete turbare, uel institutum diuinitus naturæ cursum impedire (quemadmodum Iosue Amorrhæos expugnante, & postea Ezechia conualescente, ac Domino nostro IESV in cruce pendente, reuera factum legimus) destruere aut mutare.

Nec quoq; penitus destructa redintegrare potest: nō cælo deducere lunā: nec quæ adhuc in herba sunt, aut fatas aliò traducere messes: nō honestos bonosq; homines diligere, nō improbos odisse: nō introspicere, ac integrè pernoscere sensus & cogitata hominū cōtra Platonem in Epinomide: nō duras, asperas & acutas materias, per solidas corporis partes illæse, aut per strictiores ineatu magnitudini materierū certa proportione aut dimensione secundū naturæ legē neutiquā respondentes, in ipsa corpora immittere: non ad ullum malū (in quod nocte diuq; ipse totus malus, malignaq; uoluntate quoscunq; pessimos mortales uincens, spōte propēdet, nec uitata natura aliter potest) ullius hominis imperio uel arte, uel ex fœdere cōpelli: non se in hominum corpora pro sua uoluntate, aut ad alicuius maliciozæ & maleferiatæ anus arbitriū imprecationē ite insinuare, nec eiusdē edicto è corporib; egredi: nō deniq; præuidere prius, quomodo fata mūdi, imperiorū aut priuatarū rerū dispēsaturū sit Deus, quàm illa uoce diuina, promulgantur, declaranturq;.

In Decretis est: Quisquis credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius deteriusue immutari, aut in aliam speciem uel similitudinē transformari, quàm ab ipso omniū Creatore, pagano & infideli deterior est. Omnibus itaque publicè annunciandū est, quòd qui talia credit, & his similia, fidem perdidit & qui rectam fidē non habet, hic nō est eius: sed illius in quē credit, id est diaboli. Nā de Domino nostro scriptum est: Omnia per ipsum facta sunt. Scribit Psellus Platonicus & Chri-

*August. de
Disinit. Ec-
clesiast. c. do-
gnatum.*

*1. parte. 26. q.
5. episcopi.*

Joan. 1.

Christianus, demonia sæpe hominibus diuitias polliceri, item & gloriam, uictoriam, amorem, cum tamen tradere ex se non possint: quippe quòd nullum imperium habeant. sed uisu tandem quædam inania suis cultoribus afferunt, uaria prorsus & instabilia, quæ tamen impij diuina esse spectacula putant. Hinc multa, quæ tanquam uerè gesta, hætenus diabolo & illius mancipijs attributa sunt, ut fraudulenta aut præstigiola, uel non eo quo apparuere modo, reuera existentia, collabascere oportet: quemadmodum luculentis porrò demonstrationibus, fusius in sequentibus docebitur libris.

DE MAGIS INFAMIBVS.
Liber Secundus.

Quibus nominibus magi infames & uenefici, in ueteri Testamento significantur. Cap. I.

QUANTUM mota interdù quæstione, uel disputatione instituta de Lamiarum actionibus, sacræ mox obijciuntur Scripturæ testimonia, in quibus magi uel malefici, siue incantatoris aut uenefici, uel etiam præstigatoris, ut alij interpretantur, nomen legitur, eoquæ denotari nuncupatas uulgò Lamias uel sagas, mox indilinctius asseratur: comperio tamen, prodigiosos hos homines cum suis artibus, præstigijs, illicitisque diuinationibus, uariè à Rabinis & Hebræis interpretibus exponi, diuersis etiam nominib. reddi à nostris Latinis: nec Hebraismo exactè, uel Latinæ translationi consonare Græcam. Manifestum id erit, si cõtextum Hebraicum cum quacunque uersione non oscitanter contuleris, Rabinorumque

que & interpretum iudicia attentius obseruaueris omnibus his locis, ubicunque ulla horum portentorum sit mentio: uelut Exodi cap. 7. 9. 22. Leuit. 19. 20. Deuter. 18. Hierem. 27. Daniel. 2. 4. Reg. 21. 2. Paral. 33. Ob eiusmodi diuersitatem interpretum, & dissidia, prædictis in locis uirum undequaque doctissimum, & linguarum peritissimum D. ANDREAM MASIVM consului, qui uoces Hebraicas, rem magicam spectantes, atque hic usurpata numero septem, his

Chasaph.

explicuit uerbis. Primam, uidelicet חַשַׁפִּיחַ Chasaph, uideo constanter in uulgaribus Latinis Biblijs ita redditam, quasi id maleficium significet, quo à dæmone dementati homines, per malas artes pecudibus, segetibus, imò etiam ipsis hominibus nocent, aut saltem nocere se existimant: à quibus facinoribus malefici uocantur, quos lex Mosis è uita sublatos uoluit, Exodi

*Mechasse-
pha.*

22. hoc decreto, מְכַשֵּׁפִים לֹא תֵחִיֶּינָהּ: hoc est, Maleficam non patieris uiuere. Nomen enim מְכַשֵּׁפִים Mechassepha, quo lex hic utitur, à חַשַׁפִּיחַ Chasaph deflectitur: positumq; est in Fœminino genere, ut aiunt interpretes: non quòd uiros impunes lex esse uelit, sed quia ille sexus ob genuinam simplicitatem dæmonis insidijs frequentius patet. Quare Græca tralatio, quam Septuaginta senioribus ascribimus, decretum illud liberius reddidit, φαρμακὸς ἢ πορβιόσιος: hoc est, Veneficos (ut Masculino genere fœmininum comprehendam) non retinebitis in uita. Animaduerto autem prædictū uocabulum חַשַׁפִּיחַ Chasaph, & quæ ab ipso deducuntur, uix usquam in prædicta tralatione Græca aliter exponi, quàm ut ueneficium significant: hoc est, hisce Græcis uocabulis, φαρμακὸς, φαρμακίος, φάρμακον, & quæ huius sunt inflexionis. Nā & uulgò etiā creduntur illi quos uocamus maleficos, nefarias suas artes non sine medicatis quibusdam rebus exercere atque efficere: ut

*φαρμακὸς.
φαρμακίος.*

taceam authotes tum Græcos, tum Latinos. Aben-
ezra

ezra autem apud Hebræos magni nominis scriptor, dicit uocem חַפָּזִים Chafaph proprie ad præstigias spectare: hoc est eas delusiones, quibus res aliter atque se habent, nostris oculis exhibentur. Quod ut ipsi concedamus, tamen mihi sanè non uideatur facile ex sacra Scriptura id euinci posse: tamen Danielis secundo capite ubi legimus, Nabugodonozerem inter alios somnij sui interpretes adhibuisse etiam מְכַשְׁפִּים Mechassaphim: si præstigiatores uertas, non uideo quid illi ad explicandum somniû adferre sua arte potuissent, quæ tota fallax & delusoria est. Quare eius loci interpres, Leui Gersonis filius, summus in illa gente philosophus, ait, Machassaphim esse eos qui artè profitentur astrorû, genios cœlo deducèdi, atq; in characteres quosdã certis horis siderûq; cursib. fabrefactos cõcinnatosq; pelliciendi, & illectos in eorû hominû quos uelint, aut commodum aut incommodû incitandi, uel ad quæuis etiam alia officia adigendi, ueluti ad præfagia significationesq; rerum abditarum. Ego uerò, si meum iudicium etiam requiris, putarim illud uocabulum latè patère, atq; ad quamuis magicam artem spectare: & in hac sententia uideo etiam esse uulgus Hebræorum. Secunda uox erat קַסָּם *Kasam:* Kasam. ea uidetur, etiam Hebræis autoribus, peculiariter ad futurarum rerum præfagia pertinere. Quare & in Græcis Biblijs ubique, quod sciam, significatione uerbi *μαντινίσματα*, quod uaticinari significat, redditur: ueluti Deuter. 18. Hierem. 27. & alibi: in Latinis uerò Biblijs (loquor autem semper de uulgari translatione) interdum uertitur hariolandi, interdum diuinandi uerbo: ut in ijs locis quos iam citauim. Tertia וֹנֵן *Onen*, in Latinis Biblijs aliquando obseruare somnia, ut Deuteronomij 18, & 2. Paralipom. 33. aliquando augurari, ut Hieremiæ 27. interdum etiam diuinare, ut Micheæ 5. uertitur. In Græcis uerò,

latione Python, aut Pythonicus spiritus : ut Deut. 18. Esa. 19. 1. Reg. 28. & 4. Reg. 23. ac alibi crebrò. interdum etiam, sed ut mihi uideatur, minus propriè, magus: ut 2. Paral. 33. In Græca autem ferè semper *ἰγγασπίμυθ* nisi quòd 4. Reg. 21 & 23. interpretetur *διὰ τῆς*, & nescio an usquã alibi. Significat uerò uox *אב* Ob, Hebræis utrè aut lagenã: unde & eos dæmonas qui obscuris uocibus, ex femotiorib. corporis humani partibus (ueluti ex axillis, aut fœminarũ pudèdis responsabãt, quasi ex utre aut laguncula, *אב* Ob, aut plurali numero Oboth, ea gēs uocauit. Græci uerò apposita uoce appellarunt *ἰγγασπίμυθ*; aut *ἰγγασπίτας*; eo quòd ex uètrib. hominũ profarentur. Quã uocẽ Græcã imitati Latīnorum quidam, non ineptè uentriloquos dixere. Accommodantur autem illa uocabula propriè ad ipsos malos spiritus : interdum tamen etiam ad ipsos homines qui illos patiuntur. Eius generis dæmoniũ nobilitauit olim apud Athenienses quendam Euryclẽ magum, ut author est Aristophanes in Vespis : ubi ait, se suppositicijs suis comœdijs multũ commodi attulisse Reipub. Atheniensĩũ, quas, Euryclis imitatus oraculũ & morẽ, in aliorũ poetarũ uentres ingressus, clãm recitãdas curarit. Ab illo Eurycle (ut doctĩssima cõmentaria Græca ostendunt) uates eius generis postea dicti sunt *ἀρπυγῶν*, & *ἰγγασπίμυθοι*, uel etiam *ἰγγασπίται*. Memini etiam me legere, Delphicũ illud celebrẽ oraculum per uatidicæ Pythiæ, diuaricatis cruribus, diductisque feminibus tripodi insidentis iguen concepto dæmonio pronuciari solere. Puellam quoque cuius in Actis Apostolorum cap. 16. fit mentio, uentriloquam fuisse, author est diuus Augustinus in eò libro quem de Doctrina Christiana composuit. Sed de hoc satis. Postrema uox Hebræa erat *אבירא* Iidoni, quam ab Hebræo uerbo *אבירא* iada, quod scire atque cognoscere significat, deductam puto : quanquam

ἰγγασπίμυθ
δοι.

ἰγγασπίται,
Part. 2. causã
26. q. 30

Ventriloquã

non ignorem quas nugas Hebræi adferât de animali quodam terrigeno, humana forma, cui nomen Iadua fingunt, & cuius ossè uaticinentur ij qui Iidonijm uocentur. Est enim illa gens nimis quàm stulta, in eiusmodi anilibus delirijs & fingendis & credendis. Vocabulum Iidoni uertitur Latine aliquoties Diuinus, ut Deuter. 18. Leuit. 20. & fortasse alibi: nonnunquam etiã hariolus, ut Leuit 19. item 4. Reg. 23. Esaiæ 19. Græcè uerò interdù *μανδός*, ut 2. Paral. 33. Leuit. 19 & 20. interdù aut̃ *γυνῆς*, quod illi (quã dixi) etymologiæ appositisimū est, ut 1. Reg 28. 4. Reg. 21 & 23. Est aut̃ ubi uertitur, *ἀπὸ τῆς γῆς κτυπῶ*, qui è terra clamitet: ut Esa. 8 & 19. Quod an ad oraculum è terra redditū spectet, an uerò ad manes sepulchris exciendos, quale 1. Reg. 28. narratur factū, nō satis scio. Equidē putarim, uocabulū hoc Iidoni, omne dæmonū uaticinantiū atq; responsa dantiū genus cōplecti; illosq; ab rerū omniū cognitione, quã profitetur, sic esse appellatos. eam uerò quę hanc proximè antecedit, dico *באז* Ob, horū certā speciē, ex uentrib. scil. aut axillis, aut alijs secretiorib. humani corporis partib. obscura uoce profantiū significare. Cuius rei uel id argumentū esse potest, quod in uniuersis Biblijs hæ duæ posteriores uoces, uix altera sine altera scriptę usquã habeatur: certè ultima hæc Iidoni, nusquã omnino nisi mox post illā penultimā. Atq; ita fiet, ut illarū septē uocū quas cōmemorauimus, priores quinq; ad hominū sup̃stitiosas uanitates, aut ueneficia etiã, quib. uel res abditas cognoscere, uel iniacula efficere se posse putāt, uideantur spectare: duæ uerò postremę, ad ipsa malorū dæmonū, aut dæmoniacorum hominū (ut sic dicā) oracula. Hucusq; Masius.

Hartumim.

Hic præcipua illa horum monstrorum uox non erat prætermittenda, nimirum Hartumim. sic eos dici ait Rabbi Leui, qui naturali modo mirabilia faciunt, aut facere censentur ab his qui eorum dexteritatem
 minus

minus diligenter observant. Aben Eldrá interpretatur; qui secreta qualitatum rerum & naturæ cognoscunt. Attales non fuisse, res ipsa docet. quum naturali potentia illi produci effectus, quales Exodi 7 & 8; leguntur, nequiuissent. enimvero sic fuissent magi naturalium rerum periti; Deo grati, nihil in eius contumeliam præfractè molientes. At Hartumim in Exodo, potius magi fuère infames: qui ut diaboli in incipia, nihil non præstigijs dæmoniacis conati sunt, ut Mofi & Aaroni legatis Dei fides derogaretur.

Nostris adhæc Germanis uno eodemque nomine Zauberer nuncupatur magus, ex professo illusor, & frequenter cruditus, saga uel Lamia ob mentis imbecillitatem & corruptam phantasiâ à diabolo delusa, & uenenum studio usurpans ueneficus. Hinc evenit, ut quando sagarum sit mentio, uel ueneficorum, mox Pharaonis præstigiatores, longè à sagarum & ueneficorum actionib. alienos opponant, æquiuoco Germanico falsi. Proinde omnes scriptores Germanicos, quoquot me hætenus in ea lingua legisse cõgigit, grâ uiter in hoc argumenti genere impegisse, etiâsi speciosos librorû forib. præfixerint titulos, atq; sacræ Scripturæ testimonia produxissent uideantur, palàm testari minimè pudet: maximè quòd in aere turbando morbisq; cõciliandis nimiù eos Lamij tribuere, gladiùq; strictù & fasces inflâmandos crudelissimis carnificib. sine iudicio, discretionè, uel ulla cõmiserationis notâ imprudentius subministrare uideâ. In ea opinionû uarietate, ne tenebras offundat nominû cõfusio, ad hoc nostrû institutû uarijs de causis libuit, Magû infamè à Lamia & uenefica seiungere: ut clarius, exulceratissimo hoc nostro seculo, & adhuc (in hoc negotio) rã in docto, res innotescât (cui usui uoces seruire oportet) & hi internoscâtur de quib. mihi sermò est: atq; palàm uideatur, ubi ab aliorû malè inolita opinione, rationis

Magus illud sor, et Lamia delusa. & ueneficus, eodem nomine à Germanis dicuntur;

& sacrosanctæ Scripturæ basi innixus firmissimè, non temerè dissentiam. licet his hominibus, ac eorum artibus, quædam esse communia non diffitear.

Quid magus infamis. γουτεία & θεργία.

Cap. I I.

Magus infamius.

Magiã Aegyptiorum in auspiciatam Calasiris apud Heliodorũ de Histor. Aethiopica ex Aegypto πορϕύρε, id est magia anister, duplicem facit.

Magi itaq; infamis nomen generalius erit, nec tam angustis constrictum cancellis: Lamiarũ uerò & ueneficarum appellatio, strictioribus circumscribetur limitibus. Magum enim nuncupo, qui à dæmone uel ab alijs, aut è libris uoluntariè edoctus, præscripta aut barbarorum, ignotorum aut cognitorum uerborum formula recitata, submurmurata, applicataue, uel characteribus quibuscunque, aut exorcisimis, dirisq; execrationibus aut ceremonijs, solennibus ritibus, aut rebus plerisque adiunctis, pro suo arbitrio, dæmonium in præstigiosum, fallax, uel alioqui ludicrum ministerium, illicitè euocare conatur, ut asciticia sese uel conspicua ostendat imagine, uel aliter prodatur, ad quæsitãque uel uoce uel susurro respondeat, uel pieturis, uel notis, uel quocunque alio modo: uel qui aliud opus, simili ratione præternaturæ legem, perficere nititur. Sub hoc etiam nomine illos omnes comprehendo, qui ab Hebræis, Græcis & Latinis hic uarijs dicti nominibus, superstitione modoq; uetito futura prædicunt. Ferè etiam ad hunc numerum, quanquam improprie, ob *συμπάθειαν* tamen, illorum quodam merito, eos ascripsero, qui uaticinijs his superstitione impietatem & dæmonem aetherem redolentibus fisis, eorum architectos consulunt.

Hunc magum *γούτα* uel *ιανϕόδερ* (licet hæc uox minus generale magorum sit nomen) Græcis dictum, supernaturæ ordinem sæpe etiam aliquid moliri apparet: in formando multifariam ficto aere, in quacunque specie ostentanda, in mortuorum spectris educèdis, in re
rum

rum abstrusarum, aut alioqui longissimè disitarum
 commonstratione, uel etiam de ijs diuinatione: breui
 ter, miracula extra rerum naturam hic facere creditur
 Magorum artem omnem ac potentiam aspirationib.
 dæmonum constare, perhibet Lactantius: à quibus in *Li. 2. ca. 15. de*
 uocati, uisus hominum præstigijs obsecantib. fallunt, *Orig. err.*
 ut non uideant ea quæ sunt, & uidere se arbitrêtur ea
 quæ nō sunt. Sic Clemētis & fratrum oculos effascina- *Clem. lib. 10.*
 rat Simon magus, ut patris Faustiniiani uultui facies ui- *Recog.*
 deretur impressa Simonis: Petrum uerò deludere pote-
 rat minimè. Hoc uerè incantare, fascinare, effascinare *Incantare.*
 dicitur: γουτιύμ Græcis, *Fascinare.*
 uel etiā βασανίση (quæquæ *γουτιύμ,*
 duæ hæ uoces minus generales existant) qua dictio- *ιωάδου.*
 ne Paulus usus est: O' insensati Galatæ, *βασανίσημ.*
 quis uos incantauit, & oculis ueluti præstigio impo- *Gal. 3.*
 suit, ut non crederetis ueritati? De oculis delusis Pau-
 lum intellexisse, testatur sequentia. Est aut planè præ- *Præstigium.*
 stigij genus, ut id quod sit, non uideas: tum quod non
 est, te uidere putes: ita uisus intuentium præstringitur.
 Fascinum id, fascinationem, incantationem, malefici- *Fascinum.*
 cium uel carmen appelles licet: Magiâ uoce Persica, *Magia infam.*
 magicam magiam infamem, magicam artem, immun-
 dorum spirituum commercijs inauspicatam: Græcè *mu.*
ιωάδου & *ιωάδου*, quasi dicas excantatricem: uel cele- *ιωάδου.*
 briori uoce, *γουτιύμ*, incantationibus & carminibus ne- *γουτιύμ.*
 farię curiositatis arte cōpositis concinnatâ, quâ hone-
 stiore uocabulo etiam *δυσργία* uocare audêt, licet quo- *δυσργία.*
 dam discerniculo: quasi illius cultores, ut artibus illicitis
 deditos, putent damnandos: huius uerò patronos,
 laudabiles. quamuis utriq; sint ritibus dæmonum fal-
 lacib. obstricti, sub angelorum nominibus. Quando-
 quidem & Porphyrius quandam quasi purgationem
 animæ per theurgiam, cunctanter tamen & pudibun-
 da quodammodo disputatione promittit: reditum au-
 tem ad Deum hac arte præstari cuiquam, inficiatur o-

nino. Quibusdā uerò cōsecrationibus theurgicis, quas
rituā. nuncupant, idoneam fieri atq; aptā susceptionē
 spirituum & angelorū ad uidendos deos (uel certius,
 meo quidem iudicio, dæmones colludentes) arbitra-
 tur. Hanc & Augustinus reijcit. At *magici* esse boni, ad
 bonū aliquod, dæmonis aduocationē, Græci quidā fu-
 co illito uolūt: cuiusmodi fuerunt Tyanei Appollonij
 uaticinia. *γούδαυ* autē mortuos excitare: unde etiā *άνδ*
τῶν γούου, id est à luctibus deducūt, qui ad sepulchra edī
 noctu assueuerūt, atq; noxios dæmones in subsidiū per
 mouere & excire credebātur: & ob id illa aspergine lu-
 stralis aque & tedarum igne expiabantur, ne dæmo-
 nes ea uel obsiderent, uel læderent. Hāc artem omniū
 placita legum exterminant execranturq;. Hinc inter
 sacrilega Manassis regis flagitia, quibus Deum irritauit,
 connumeratur, quod fuerit maleficus, magiam ex-
 exercuerit, & Pythonem consuluerit.

*Magiæ origo, et qui primi eius cultores: in super
 Magici libri patribus falso inscripti.*

Cap. III.

*Lallant. Eu
 scribus.*

HVius artis originem ab angelis præuaricatorib.
 deducit apud Clementē Petrus lib. 4. Recog.
 referēs, eos docuisse homines, quod dæmones
 artib. quibusdā obedire mortalibus, hoc est magicis in-
 uocat onib. cogi possent: ac uelut ex fornace quadā &
 officina malicię, totū mūdū, subtracto pietatis lumine,
 impietatis fumo repleuerint. Ita introductū diluuium.
 Chā uerò superstitis Noe filius, cui dā ex filiis suis qui
 Mesraim appellabatur (à quo Ægyptiorū & Babyloni-
 orum & Persarum ducitur genus) malè compertam
 magicæ artis tradidit disciplinam. Hunc gentes
 quæ tunc erant, Zoroastrem appellauerunt: admira-
 tæ primum magicæ artis auctorem, cuius nomine
 etiam libri super hac plurimi habentur. Hic à dæ-
 mone,

*Non multō
 cus. Hieronius
 scribit.*

mone, quem importunius fatigabar, igne succensus cōcrematur. Huius cineres, tanquā fulminei ictus reliquias, colligentes hi qui erant primò decepti, deferunt ad Persas, ut ab eis tanquam diuinus è cœlo lapsus ignis, perpetuis conseruaretur excubijs, atq; ut cœlestis Deus coleretur. Plura ibidem: & quomodo hinc templafing constructa, imagines erectæ, mysteria, ceremoniæ ac sacrificia instituta, ut eo licentius peccarint homines, idola nec uidere, nec audire, nec in aliquo moueri scientes. Sic Plinius quoq; in Perside à Zoroastre (qui *Li 30. cap. 1.* Perfa Oromasi filius erat, quē aliqui filium Nohæ Chāputant) ortam magiam commemorat: fufus eius originem, quando & à quibus cœperit, & celebrata fuerit, enarrans. Iustinus in sua Epitome hunc Zoroastrē, qui magicam reperit artem, Bactrianorum regē fuisse scribit, qui (teste Eusebio de Temporibus, & in decimo de Preparatione Euangelica) plus 800 ferè annis ante tempora Troiana fuit, quo etiam tempore Abraham & Ninus uixerunt, cūm ageretur annus ab orbe condito ter millesimus ac centesimus octogessimus quintus. Zabulum & Zamolxidem in illi-citas artes pronos, hanc primos excogitasse, uel potius propagasse, ut à patre diabolo haud dubiè natam, ferunt alij. Ex Perside in Græciam illatam prodiderunt Græci à quodam Olthane, qui Xerxem Persarum regem bellum Græciæ inferentem comitatus, semina artis portentosæ obiter disperferat, infecto quocunque commeaueat mundo. Hunc ad rabiem, non auiditatem modò scientiæ eius, Græcorum populos egisse, certò asserit Plinius.

Horum uestigia sequuti sunt Alinadal, Alchindus & Hipocus ex Arabum turba, Apuscorius & Zaratus apud Medos, Marmaridius apud Babylonios, Zarmocenidas apud Assyrios, Abbaris item apud Hyperboreos, Charondas, Dæmogorgon (alijs Dami-
i 4 geron)

Zamolxis Pythagoreus dicitur Strabon. lib. 16. Magi.

Cōtra Almadalem et Alchindum de effectu proiectuq; radiorū Ioan. Fr. Picus li. 7 cap. 5 & 6. ex professo.

geron) Eudoxus, Hermippus: exiterūt & alij clariores antistites, ut Trismegistus Mercurius, uel Hermes, qui tempore Moſis uixit apud Pharaonē, quē mare rubrum abſumpſit: Apollonius Tyaneus, Dardanus, Gog Græcus, Germa Babylonicus, Porphyrius à poſteriorē gētilitate maximē cultus, & inter Platonicos ob excellentiam philoſophus cognominatus, ſed hoſtis ille Chriſti aſophos uel miſoſophos potius appellandus, cuius præceptor Plotinus Italicæ ſcholæ Platoniceæ patronus, ut Iamblichus Ægyptiacæ, & Proclus Aſiaticæ: hic habitus omniū Platonis myſteriorum conſultiffimus, cuius librum de Sacrificio & magia nō minus grauiſſe quā acerbē perſtringit Ioannes Fræciſcus Picus lib. 7. cap. 5. de Prænotione ſuperſtitioſa. Hi ſimul operam dedere, ut cum ſtudio & labore inſanirent, philoſophi alioqui ſua laude digni. Amphionē quoq; & Orpheū magicis artibus ualuiſſe, tradit Pausanias. His adde Apuleium, & Artepſiū: qui in Compendio ſtudij Theologiæ affirmat, ſe peragraſſe omnes Orientis regiones exquirendæ ſapientię gratia: & ad Tantalum perueniſſe in aũſco throno ſedentem, deq; cœleſtibus, de natura, de moribus doctentem, qui nihilominus ab Artepſio ſit doctus. Illuſtrata hæc magia eſt, & ferē absoluta à Democrito Abderite, qui Dardani Ægyptiorum magi peritiſſimi libros de Magia conſcriptos, & in eius monumēto abditos eruit, atq; iuſtis cōmentariorū uoluminibus ex diſciplina Apollonicę, Captidenis & Dardani Phœni cū explicauit. Eodē Dardani exēplo duodecim libros à ſe de hoc præſtigiariū genere concinnatos, in ſepulchro ſecum recondi uoluit Numa Pompilius, rex & pōtifex Rom. Extāt & de hoc artificio Hermetis libri.

Ad hanc præterea artem diſcendam Pythagoras, Empedocles, Democritus & Plato (Plinio authore) nauigarunt, exilijs potius quā peregrinationibus ſuſce-

*Aduerſu
Apollonij
Tya. magica,
idem li. 7. ca.
10. cōtra Por
phyrum &
illius lib. de re
ſponſis, idem
lib. 7. cap. 4.
Porphyrius.
Plotinus.
Iamblichus.
Proclus.
Ioan. Pic. l. 2.
c. 5. de Præ
dici.*

Li. 30. cap. 1.

susceptis. Hanc reuersi prædicarunt, hanc in arcanis
 habuerunt. Quin & Pythagoram, Platonemque, ob
 eam capessendam Mēphiticos uates accessisse, & pe-
 nē totam Syriam, Ægyptum, Iudæam, & Chaldæorū
 scholas perlastrasse, compertum est. Enimvero hanc
 apud Chaldæos, religionem etiam in sapientiam phi-
 losophicam cōmutantes, Assyrios, Persas, Arabes, Æ-
 thioptes & Indos plus ab initio cultā fuisse atq; cele-
 bratā, quā apud ullas alias gentes, cōstat: Ægyptios
 adhæc, natura superstitiosos, ac in aniles fabulas & hi-
 strionica commenta religionē uertentes, in primis ea
 claruisse, quod potissimū apud eos dæmonum ui-
 guerit cultus: quibus nihil studio maiori fuit unquā,
 nihil prius, quā ut quibuscunq; possent modis, a ue-
 ra Dei & naturæ contemplatione abreptos, transuer-
 sos homines suis illaquearēt uasfragmentis. Ita Græci
 amantes & perquā studiosi nouarum & ingeniosa-
 rum inuentionū, in Pyrronias disputationes religio-
 nem transfuderunt: quemadmodum Romani domi-
 nationis natura cupidi, eam ad suos similiter inflexe-
 runt, attemperaruntq; affectus, & imperio conforma-
 runt politico: qua ratione utriq; dæmonum artibus
 manum quoq; pronius dedere.

At quanquā naturalem magiā plerosq; eos coluisse
 authores obijciatur, plurimū tamen eosdē superstitio-
 nis impiæ infamisq; magiæ admiscuisse cōperitur: ut
 naturalis illa goetiæ & theurgiæ illecebris confusa, ma-
 lorumq; dæmonū imposturis irretita, non satis secer-
 natur. aliàs penitissima illa rerum naturaliū abstrusa-
 rum speculatio & cognitio, uera nimirū philosophia,
 sanctiorq; magia, a sapientib. solenni plausu excipien-
 da, colendaq;, a me hic non eleuatur, cui etiā nulla ex
 parte quicquā derogatū uolo. Nā quos Græci sophos
 aut philosophos, Chaldæi etiā magos uocāt, ut in Da-
 nielē testatur D. Hieronymus: hos cōmendat uerita-

*Ægyptij na-
 tura supersti-
 tiosi.*

*Naturalis
 magia quid,
 & eius com-
 mendatio.*

ris historia, Matth. 2. momentū enim, locumq; nati filij Dei, ex prophetijs, quas in illo regno & Babylonico Israeliticæ captiuitatis tempore sparserant, stellæ monitu agnoscunt. Quam quidē stellam non fortuito illuxisse, neq; ex materia physica naturæ ductu inflammata exarsisse, uerū diuinitus accensam, ut Christi natiuitatē designaret, ipsosq; ad locū in quo erat deduceret, intelligunt. Superiorū uerò infamia uel hinc magis elucescet, quod in Diuinationib. Cicero scribit, in Persis augurari magos, & diuinare, cōgregariq; in phano commentandi causa, atq; inter se colloquendi. Et quod grauius multo est, in libro de Sacrificio & Magia Proclus, dum hanc naturalium sympathiam cognationemq;, & si uoles, comparsionem latissimè demonstrat, etiam numinum aduocatione uti solitos magos, per huiusmodi rerum consensum, tradit. Eos quoque multæ idololatriæ occasionem dedisse, fabricatos temerè superstitionum & falsæ credulitatis plurima genera, testatur Laertius. Ex quo artis liquet ignominia, quòd numinis appellatione prætenta, ad dæmonum inclinans uersutias, impeditissimis & ipsa erroribus obretita, minus prouidos in interitum præcipites rapiat.

Sed utinam posteriorib. Magis ea mansisset religio, quæ Magorū Persarum erat, & Ægyptiorū sacerdotū, & Druidum Gallorū: qui nefas esse arbitrabantur, ea magiæ sacra literarū monumētis cōmittere, ne uulgò innotescerent. Ita tandē fuisset sperandū, illud prodigiosum diaboli artificiū, atq; generi humano exitiosum, prorsus interiturū: quēadmodū & iam Theologis & Medicis quocunq; moliminis genere conandū, ut artium hæc perniciosissima, fraudib. plena, è religione nostræ sacris quàm longissimè exulet, & è diuinæ Medicinæ castris omnino procul exterminetur, quū utraq; suis fucatis exorcismis, barbaricarū uocū preculis,

culis . obscurorū nominum recitatione, sacrosancti eloquij abusu, ligaturis, periaptis, carminibusq; ad salutis & uitæ hominum perniciem conspurcarit. sicuti apud Iudæos secretiorem diuinę legis interpretationē Cabala nuncupatam, identidem ab ea defædatam uitiatāq; legimus: ut Cabalistica eiusmodi magia, Christum incomparabilia effecisse miracula, altruere non exhorrescant perfidi Iudæi.

Cabala à magica infamius uisitata.

Et hodie adhuc titulis, quos præ foribus sylëdidos suspendunt hi magi, e mentitis circumferuntur libri sub nominibus Adæ, Abelis, Enoch (quem diuiniorem ante cæteros fuisse asseruit uetustas) item Abrahamæ, Aaronis, Dánielis ob somniorū explicationem, Solomonis (in signi coniectura ita ex Iosepho augurantur sacrilegi, indoctis auribus irrepentes) adhæc Zachariæ Babylonij, Pauli, Honorij, Cypriani, Thomæ, Hieronymi & Eboracensis cuiusdam: ut ob speciosa hæc nominum lenocinia magis arrideant, illicitantq; & citius fidem sortiantur. Verum acrius intuenti, apertè se prodit horum furciferorum circulatorumq; fallax præstigium, & nostro æuo iam pridem conficta sese profitentur ipsa uolumina. Ioseph quoque Ifracelis filio, ex peculiari Dei munere uaticinanti, somnia interpretanti, in fratrum ministerium à providentia diuina segregato, Christiq; typum gerenti, eam aspergit maculâ Iustinus, illum magicas nouisse artes, easque ad Mosen & reliquos peruenisse scribens. Idem de Mose tradit Plinius, & Tacitus: quem etiam Ægyptium sacerdotem dixere non ualde diligentes (teste Capnionem) quidam rerum scriptores, ut Strabo Cosmographiæ libro sexto decimo. Magum item & fallacem eum appellat Possidonius, & Lysimachus, & Apollonius Molō, & pleriq; alij, similiter Apiō: quos mendacij, ignorantix & insaniæ insimulat Iosephus multis argumētis. Eā labē in primitiua Ecclesia quoq;

Libri magici.

Enoch.

Lib. 2. antiq. Iud. cap. 2.

Vide sequenti lib. 4. cap. 1. 2. eam de Solomone opinione uicis dilutam.

Iustin. lib. 16.

Li. 30. ca. 2.

Li. 1. et 2. contra Apionē. Magi pr. ph. asti.

multis

multis Christianis illeuerunt gentes, qui tantum dif-
ferebant à magis, quantum à tenebris lux, à menda-
cio ueritas, ab ima uanitate, summa & sincera pietas.
Hos Origenes defendit.

*Ex magis
multi hæreti-
ci prodierunt.*

*2. Timot. 3.
Simon Sama-
rit. magus hæ-
resium semi-
narium.*

*Abdias epi-
scop. Bab. lib.
1. certam. a-
postol.*

Ex eo magorum collegio etiam ingens hæreticorū
numerus in Ecclesiā irrepfit, qui sicut Iannes & Mam-
bres restiterūt, Moysi, sic & illi Apostolicæ ueritati ob-
latrarunt. Horum princeps extitit Simon Samarita-
nus, qui Romæ sub Claudio Cæsare propter hanc rem
stātua donatus est, cum hac inscriptione: SIMONI
SANCTO DEO. hic tandem uelut in aere uolans,
à dæmon. b. uectus, Petro orante, exaltatus dilabitur,
misereq; interijt. Eius blasphemias prolixè recensent
Clemēs, Eusebius & Irenæus. Ex hoc Simone tanquā
ex hæresium seminario, pullularūt per multas succes-
siones; monstrosi Ophitæ, turpes Gnostici, impij Va-
lentiniani, Cerdoniani, Marcionistæ, Montaniani, &
multi alij hæretici, propter quæstus & inanis gloriæ
aucupium mentientes aduersus Deum, nec quicquā
utilitatis aut beneficiorū conferentes hominibus: at
decipientes, & in errorem perniciemq; præcipitantes.
Huc pertinet famosissimi magi Cynopis historia, qui
eum Ioanni euangelistæ, iussu Domitiani, in Pathmō
exulanti, controuersia erat. Exempla quoq; leguntur
apud Iosephum lib. 20. antiq. Iud. cap. 6.

*Qui Magiam infamem postea coluere, & functus
quorundam interitus. Cap. IIII.*

*In Rogerium
Bach. scribit
Ioan. Franc.
Picatrix 7. ca.
7. et cōtra Pe-
trum. Apon.
& Albertū*

Superiorū magorum nugamenta insulse sequuti
sunt, Appion Grammaticus, Iulianus apostata,
Artephtus, Robertus Anglicus apud Heluetios
miserè mortuus, Rogerius Bachon, Petrus Aponen-
sis Conciliator dictus, Albertus Teutonicus, Arnol-
dus de uilla noua, Anselmus Parmensis, Picatrix Hi-
spanus, uel author libri ad Alfonsum sub Picatrixis no-
mine,

mine. Cicchus Asculus Florentinus, & pleriq; alij ob-
 scurioris nominis scriptores, deplorati certè ingenij
 homines: qui quum se magiam tradere pollicentur,
 non nisi aut deliramenta quædam, nulla ratione sub-
 nixa, aut superstitiones, pijs omnib. indignas congef-
 ferunt: quorū plures etiam in hac arte florentissimos,
 fama multatos, & quàm miserrimè hoc mūdo defun-
 ctos fuisse, se partim cognouisse, partim testantib. fide-
 lissimis hominibus audiuisse, asserit eximium illud o-
 lim Germaniæ decus Ioānes Reuchlinus, linguarum
 peritissimus. Quandoq; enim eiusmodi societatis iu-
 re deuinctos, uel ancipitibus falsisue præstigijs ad
 mentiendum permotos perdunt dæmones, & iudici-
 bus uinciendos, excarnificandos, enecandosq; pro-
 dunt: uel ipsi tragico aliquo tristicique supplicio inter-
 emptos abripiunt. Solent eiusmodi quidem hono-
 re, tenebrarum potestates suam afficere clientelam.
Zarocet & Arfaxat magos in Perfidis ciuitatibus ludi-
 ficantes homines, ipsa hora martyrij Simonis & Iudæ
 apostolorū fulguris ictu exustos fuisse, tradit Abdias
Bab. episcop. libro sexto certam. Apostol. Sic & Cyno-
perum magorū principē, Ioanne euangelista orante, flu-
 ctus absorpsisse legimus. L. Piso primo Annalium au-
 ctor est, Tullum Hostilium regem, ex Numę libris, eo-
 dem sacrificio quò Iouem cælo deuocare conaretur,
 quoniam parum ritè quædam fecisset, fulmine ictum.
Amphiarus Argius uates & augur, cauere sibi non
 potuit, quin primo die quo Thebas ueniret, hiatu ter-
 ræ absorberetur.

Scribit Olaus Magnus lib. 3. cap. 4. de gent. Septēr.
 quòd Methotia quidam arte magica insignis, excel-
 lentem fictæ dignitatis, uel potius diuinitatis opinio-
 nem sibi assumens: simpliciu animos præstigiôsæ ar-
 tis fama seductos, ad præstigiôsâ libamenta sibi pen-
 denda adduxerit. Hic cum esset summus deorum
 pon-

li. 4. ca. 9. &
 lib. 7. cap. 8.
 & 7. de Pra-
 not. superfl. ne
 lut & aduer-
 sus Indorum
 Brahmañu
 & Cymno
 pistam. &
 thopu mar-
 ca. ca. 9. li. 7.
 Li. 2. de uer-
 bo misf.

Zarocet. Ar
 faxat Mag
 fulguris ictu
 mortui.
 Cynops ma-
 gus a fluctib.
 absorptus.

Statim in
 Thebade.

Methotip
 magus occi-
 ditur.

pontifex, sacrificia ceremoniasque ita distinxit & ordinavit, ut discretus superum cuique cultus & libatio observaretur, asserens deorum offensas communibus sacrificijs aut permixtis ceremonijs expiari non posse. Tandem sceleribus eius detectis, concursu populi occiditur: occisusque pestifera cadaueris sui contagione plurimos perimens, tumulo extrahitur, ac palo infigitur, quemadmodum vanitatis ipsius ineruerant præstigiæ. Et eiusdem libri capite 18. hæc narrat: Colebatur etiam, inter alia Aquilonis numina, magus quidam Hollerus nomine, non minori fraude, quam singulari superstitione, diuinitatis opinione & cultum sibi in gente curiosa uendicans. Is siquidem parem cum Othino amplitudinem in medio deorum affecutus, adeo armorum & præstigiarum usu clarus euasit, ut ad traicienda maria uisæ, quod diris carminibus, obsignauisset, nauigij loco uteretur: nec segnius eo, quam celerrimo uelorum uentorumque usu præiecta aquarum impedimenta superaret. Tandemque ut diuinitas eius ostenderetur esse mortalis, ab æmulis suis truculentissima morte est interemptus. Præterea Oddonem, Danicum piratam maximum, tradit absque carina altum pererrasse mare, & hostilia sæpe nauigia concitatis carmine procellis euertisse: ac postremo peritioris hoste circumuentum, gurgite submersum esse, qui marinos uortices præstigiolis carminibus olim calcare consuevit.

*Hollerus magus
qui traiecit
maria.*

*Oddo magus
pirata.*

Ioannes Faustus Ioannes Faustus ex Kundling oppidulo oriundus, Cracouiæ magiam, ubi olim docebatur palam, didicit, eamque paucis annis ante quadragesimum supra sesquimillesimum, cum multorum admiratione, mendacijs & fraude multifaria in diuersis Germaniæ locis exercuit. Inani iactantia & pollicitationibus nihil

nihil non potuit. Exemplo uno artem ea conditione Lectori ostendam, ut se non imitaturum, mihi prius fidem faciat. Hic scelestus ergo captus Batoburgi in Mosæ ripa ad Geldriæ fines, barone Hermannò absente, mitius ab eius facellano D. Ioanne Dorstenio tractabatur, quòd huic uiro bono nec callido, plurium rerum cognitionem artesque uarias polliceretur. Hinc & tamdiu uinum, quo Faustus unicè afficiebatur, promissit ille, donec uas euacuaretur. Quod ubi Faustus intelligeret, atque Grauiam sibi abeundum esse, ut raderetur barba diceret alter, uinum is si adhuc curaret, artè denuò promittit singularem, qua citra nouaculæ usum, tolleretur barba. Conditione accepta, arsenico confricari eam citra ullam præparationis mentionem iubet: adhibitaque illinitione tanta successit inflammatio, ut non modò pili, sed & pellis cum carne exurerentur. Cum stomacho idem ille mihi facinus hoc non semel recensuit. Alius mihi non incognitus, barba nigra, reliqua facie subobscura. & melancholiam attestante (spleneticus etenim erat) quum Faustum accederet, incunctanter hic ait: Profectò te sororium meum esse existimabam, propterea & pedes tuos mox obseruabam, num longæ & incuruæ in ijs prominere unguæ: ita hunc demoni assimilans, quem ad se ingredi arbitraretur, eundemque sororium appellare consuevit. Hic tandem in pago ducatus Vvittenbergici inuentus fuit iuxta lectum mortuus inuersa facie, & domo præcedenti nocte media quassata, ut fertur.

Ludimoderator apud Gossarienses ex Fausti magi, uel uerius infauisti mali doctrina instructus, modò quo carminibus in uitro coerceretur satan, didicit.

Vt

*Faustini in
terity in pag
Wittenbergic*

Vt itaque impediretur à nemine, die quodam in syluam abiit: ubi in magica execratione aberranti apparuit dæmon horrida admodum forma, oculis flammeis, naribus ad cornu bubuli morem intortis, oblongis dentibus, aprinis non dissimilibus, genis felem referentibus, & in uniuersum terribilis. Hoc idolo terrefactus hic prostermitur, iacetque horas aliquot semimortuus. Tandem respiranti non nihil, atque ad ciuitatis portas progredienti, quidam familiares obuij, uultus mutati, pallorisque causam rogant. Hic tremens & uelut furibundus obmutuit, inde domum ducitur, ubi horrendos edere sonos, & prorsus insanire cœpit. Anno tandem exácto sari denuo incipit, & ea specie sibi dæmonem apparuisse narrat. Cœnæ uerò Dominicæ communionem ubi tum celebrasset, tertio post die Deo commendans, calamitosæ huic uitæ ualedixit.

Quidam item magus in pago uix ab Ithena oppido dimidium miliare, medicinam fecit: lite que inter hunc & uicinum fabrum lignarium orta, hic alterum conuicijs acerbioribus irritauit. Post menses aliquot periculoso afficitur morbo faber, qui prius offensæ ueniam precatus, magi opem implorat. Hic dissimulata iniuria, iubet ægrotum in potione uti radice, cui à Verre nomen est (sic legitur) cum alijs uenenatis herbis. Ea bibita tam atrocibus exercetur cruciatibus indies magis ac magis auctis, ut tandem cum morte uitam commutarit. Homicidij accusatur magus à fabri coniuge & consanguineis. Causa uerò ad magistratum Ithenensem delata, uinculis ille coercetur: & quæstionibus subditus rem omnem confitetur, ac in primis quòd uindictæ studio tabrum perdidisset, subiungens artem se edoctum fuisse à uetula non procul ab Hercinia sylua degente: item dæmonem sibi semper præstò fuisse, commo-
nefacien-

nefacientem inspirante inq; quid consilij tam absentibus quam præsentibus præitari oporteret. Quare pallo affixus, Vulcano consecratur.

Alloquutum se plurimus asseuerat Ioannes Franciscus Picus, qui uana spe futurorum delusi ab apparente sibi dæmone, per inita pacta uocato, usque adeo uexati fuerunt postremò, ut optimè securi putarint actum, ne uitam amiserint. Abum quoq; intellexit ab eiusdem socijs adhuc uiuis, à dæmone quinquaginta ferme abhinc annis uiuum abiutum, nulquam comparsisse, dum curioso cuidâ & malè sano principi Troie oppugnationem repræsentare, quasi in scena, pollicitus esset, Achillemque & Hectorem introducere præliantes.

*De Prænot.
superst lib. 4.
cap. 2.*

*Marcellinus
à diabolo ab-
latus. Troie oppug-
nationem repræsentare
pollicitus.*

Comes item Matisconensis magicæ factionis, hora prandij coram multis Baronibus & militibus abreptus fuisse à dæmonibus legitur, ac ter circum ciuitatem Matisconensem uelocissimè uectus cunctis uidentibus, atque ter miserabiliter exclamasse, Succurrite ciues, succurrite: unde tota ciuitas fuit commota, atque ille factus perpetuus dæmonum comes, ut fusius docet Hugo Cluniacensis.

*comes matiscensis
uinc abreptus.*

Recenti adhuc memoria, Anno 1530, sacerdoti in cristo thesauros Norbergæ ostenderat dæmon: hoc cum loco perfosso ante urbem quaereret sacerdos, adhibito amico spectatore, & iam in specu arcam uidisset, atq; ad eam cubantem canem atrum, ingressus sacerdos in specum, opprimitur interficiturque, ruente cacumine, & specum rursus complente.

*Sacerdoti in
crystallo the-
saurus ostendi-
tur à demo-
ne. Et ab eodè
opprimitur in
specum.*

Saltzburgi incantator iactabat, se omnes in uicinia ad miliare serpentes posse in unam perducere foueam, & interimere: quod cum tentaret, tadè antiquus & ingens proserpit serpens, quem quum carmine in foueam compellere niteretur, ille exiliens, incantatorè uelut cingulum amplectitur, trahitque in foueam, &

*A serpente
magno enecat-
tur.*

k enecat.

eneat. Hæc magiæ huius stipendia, hi simulatæ fructus amicitia, hæc ementitæ phialæ, annuli, carceres, ficti compedes, & uesana perniciofaq; ludibria.

Lib. 2. Sententiarum, dist. 7.

Rectè igitur ac piè Petrus Lombardus ait: Dæmonum scientia & uirtute exercentur artes magicæ, quibus tamen tam potestas quàm scientia à Deo data est uel ad fallendum fallaces, sicut Ægyptios: & etiam in ipsos magos data est, ut eorundem spirituum operatione uiderentur admirandi, à quibus erant damnandi: uel ad monendum fideles, ne tale quid facere pro magno desiderent, uel ad exercendum seu probandum iustorum patientiam. Nec putandum est dæmonibus, hanc rerum uisibilium materiam ad nutū seruire: sed Deo potius, à quo hæc potestas datur.

De libris quibusdam magicis.

Cap. V.

Libri magici.

PRæterea non eximios tantum uiros, sanctos patriarchas & Dei angelos tam sceleratorum execrandorumque dogmatum iactant authores, hi magi: uerùm etiam libros à Raziæ & Raphaele, Adg & Tobia angelis, traditos ostentare non erubescunt, ut hoc fuce suam pulchrè adornent Empusam: qui tamen libri ut & superiores, penitus introspectanti præceptorum canonem, rituum modum, uerborum consuetudinè, characterum genus, barbarū constructionis ordinem, indoctam phrasim, sententiarū uim, res insulas, manifestè sese produnt, & inscriptiones esse adulterinas suppositiciasq;: nec nisi meras imposturasq; eos cōtinere, nec nō ita pridè ex unius cōspirationis uolutabro cūctos nostra ætate scaturijisse, ministramq; Chaldæorum & Hebræorum linguam uetustatemque respicere: nec duplicem Ægyptiorum characterem, unum in sacris, alterum in prophanis agnoscere, certum est: ac interim à perniciosissimis abominatum

nationum architectis ueræ sapientiæ ignaris fabricatos esse ex gētilitij quibusdam obseruationibus, nostræ religionis ceremonijs, ueluti ex insidijs, ut circumueniant citius, studio immixtis, insertisque multis ignotis nominibus & signaculis, ut stupori terrorigue sintrudioribus, simplicibus & incautis.

Optimo iure his annumeretur abominabilis libellus nuper in lucem ab impio homine emissus, tributusque Henrico Cornelio Agrippæ, meo olim hospiti & præceptori honorando, circiter annos uigintiseptem iam mortuo, ut hinc falso eius manibus iam inscribi sperem, sub titulo quarti libri de Occulta philosophia, seu de ceremonijs magicis: qui insuper clauus librorum trium de occulta philosophia, omniumque magicarum operationum iactatur. Sed

Parturiunt montes, generatur ridiculus mus:

inertæ sunt nugæ, & scopæ dissolutæ, ut nihil ex eo certi constituere queas, etiamsi huius uanitatis studiosissimus singula quo iubet author ordine, industrie prosequaris, inchoesque ex figura mundi, collectis literis ab ortu corporis planetæ secundum successiorem signorum per singulos gradus, atque ex singulis gradibus ab ipso planeta aspectis, facta projectione à gradu ascendente, ut ille proponit, & fusius nugaciusque docet. Idem dictum uolo de tabulis, per quas malorum spirituum nomina extrahuntur: & de calculatione, quam Ægyptijs literis tradidisse Trismegistus dicitur, qui etiam omnium primus extitisse fertur, qui de nominibus spirituum eliciendis tractarit. Fabrica quoque exquisita in hoc libello subsequitur de characteribus bonorum & malorum spirituum: quos tamen ita effectos esse ad deceptionem, nec ijs quicquam inesse uirium, quilibet sanæ mentis haud difficulter iudicabit. *Accedit & tabula, per quam figuræ quædam malorum*

k 2 spiri

*Quartus liber de occulta philosophia impus.
Cardanus li. 18. de subtil. alio titulo eius libri minus.*

spirituū familiares, & imagines inueniuntur, sub quarum forma inuocantibus occurrere & comparere illi solent: item formæ familiares spiritibus Saturni, Iouis, Martis, Solis, Veneris, Mercurij, Lunæ. Pentacula describuntur quoque tanquam figura quædam sacra, à malis euentibus nos præferuantia, & ad malorū dæmonum constrictiōem, & exterminatiōem adiuuantia: malos etiam spiritus allicientia, nobisq; conciliantia, quæ ex characteribus, picturis, nominib. bonorū spirituū variè cōponūtur, quib. abominabilis, imò blasphemus sacre Scripturæ adhibetur abusus. Inter reliquas preces, rogatur etiam malus spiritus ad cogendos homines, cuius nomen similiter inseritur: sit quæ hoc, si ad malum tendit operatio, ut ad uindictam, pœnam uel destructionem. Præterea si quis uersiculus in Psalmis, uel aliqua parte literarum sacrarum, desiderio nostro congruus habetur, ille orationib. immiscetur: & post orationem ad Deum, quandoq; oratio cōuertitur ad exequutorē illum, qui minister in præcedēti oratione optatur, siue unus sit, siue plures: siue angelus, uel stella, uel anima, uel ex Heroum numero aliquis.

Subsequuntur & uariæ consecrationes rerum aliarum, tum libri, per quem malorū dæmonū ministerio plurimū quidam utuntur, cui spiritus inscripti procliuē obedientiam sacro quodam suo iuramēto nouerunt. Hic post consecrationē conseruatur religiosè, ne extra institutum aperiatur. Fumi certè & anicularum deliramenta. Idem sentiendum de inuocatione bonorum spirituum ibi descripta, ubi post deliria multa, recitatur genibus flexis Psalmus, Beati immaculati in uia, cum diuinis & angelicis nominibus: eoq; finito surgit actor, & incipit ab Oriente in Occidentē cōtinuo uortice intra consecratū circulū circuire, donec uertigine correptus humi in circulo procumbat, ubi quiescit.

quiescens statim in extasi rapitur, in qua is se prodit qui cuncta annuntiabit. Sic & oracula per insomnia redduntur, si post alia ex præscripto administrata, lectū ingrediatur actor cogitatu illi rei inhærente, quâ cognoscere desiderat, eoq; indormiat modo. Hisce somnijs haud dubiè insinuat se diabolus, quâdo res imaginationi cogitationiq; tâ ualidè impressæ adhuc in organis imaginationi inferuentib; hæret. Quæ etiâ in mali spiritus inuocatione requiratur, eadē religione psequitur. Vbi adhibetur quoq; cōsecrate res, necessariæ tam ad defensionē inuocatis & sociorū eius, quàm etiâ ad uincula & constrictionē spirituū: quales sunt sacræ chartæ, laminæ, picturæ, pentacula, gladij, sceptræ, uestes, ex materia & colore cōuenienti. Apponuntur & sedilia pro spiritibus, qui quoq; inuocati ad potū & esum inuitantur. Inde pestilētissimus subiungitur libellus, Heptamerō inscriptus, siue elemēta Magica Petri de Abano. quē, ut reliquos id genus omnes, inter lectionis reiectæ libros, Vulcano cum primis cōsecrare decet. In eo circulus & eius cōpositio describitur, itē nomina horarū & angelorū eis præsidetiū, barbara nimis, quē admodū & angelorū quatuor anni tēporū nomenclaturæ: cōsecrationes quoq; & benedictiones circuli ac suffumigiorū, exorcismus ignis cui superponuntur fumigia, uestis & pentaculū factū die & hora Mercurij, crescēte luna, in charta, mēbrana scilicet hædi, ubi prius super illo dicta fuerit missa Spiritus sancti, & aspersa baptismatis aqua. Succedit modus operationis, exorcismus spirituū aereorū impius, oratio ad Deū blasphemica, in quatuor mūdi partib; recitata in circulo, deinde uisiones & apparitiones uirtute exorcismi excitatæ, cum inuocatione horrenda exorcistæ: nomina item angelorum absurda diei Domini, & eius coniuratio, ut & singulorum totius septimanæ dierum.

Elemēta Magica Petri de Abano.

Usus missæ & aquæ baptismatis.

In epist. ad
Germanum
Catanum
Reg. consiliar.
Tritemius
magus.
Steganographia
Tritemii.

HVC pertinet Steganographiæ opus Ioannis Tritemij abbatis Spanhemensis, cuius in hæc uerba meminit Carolus Bouillus: Ad Tritemiū diuerſi, quæ reperi magū, nullā philosophiæ parte insignē. Eius Steganographiā euolui uelitatim nullorū capitum perlegēs initia. uix horas duas librū in manib. habui: abieci enim eū illico, quod terrere cœperat me tantæ adiurationes, ac tã barbara atq; insolita spirituum (ne fortè dicam dæmonū) nomina: uniuersa uerò huiusmodi nomina (quoad uidere uisus sum) ignota linguæ sunt. Aut enim Arabica, aut Hebraica, aut Chaldaica, aut Græca. Latina pauca, aut fermè nulla. Innumeri autē sunt characteres, quib. adiurationes singulæ notantur. Quod in epistola ad Bosciū Tritemius scribit, uerba esse plana, lucida, sine omni literarū aut uocabulorū trãspōsitione, ita ut omnes legāt & intelligāt; secretū tamen illius qualecunq; erit, manere ignotū: hæcenus uerā loquutus sit. Nā in tota huiusmodi Steganographia passim sanctissimas ac pijsimas orationes inserit, quæ ad amicū epistolarū loco mittantur: re autē uerā lachrymę sunt crocoddī. Id enim mihi facere uideatur, quod D. Dionysius in epistola ad Sosipatrum de Apollōphane sentit: Diuinis aduersus Deum nefariè utitur, ac per mundanam inanemq; sapientiam, diuinam sapientiam euacuare molitur. Quod autem sine adiutorio spirituum omnia polliceur se facturum, rectè (ut ait Daniel) in caput suum mendacia confingit: manetq; puto angelus Dei bonus, ut secet eum medium, dissoluatq; fœdus iniquum, quod cum nocentibus angelis inijsse ac sanxisse, palàm ex ipso opere declaratur. Porrò, si ritè memini, hunc ipsum in Steganographia illa ordinem seruat:

Daniel. 13.

Ordo Steganographiæ.

seruat: in primis spirituum ipsorum nomina digerit, hinc eorum adiurationes disponit, ac singulorum characteres subscribit: postremò figuras distinguit, è quibus pro adiurationib. singulis apta spirituum nomina, quoties necessitas ingruerit, depromere atq; elicere liceat. Partitur autè in huiusmodi figuris, spiritus ipsos in quatuor, Imperatores, Duces, Comites, & Seruos: Imperatores uerò totius orbis esse tantum duodecim, quotquot & uenti à philosophis esse traduntur. Ex his quoq; quatuor designat præcipuos, Oriētis, Meridiei, Occidentis & Septentrionis: quos, ut magnos, Imperatores appellat. Sub quolibet Imperatore statuit Duces, puto trigenos aut quadrigenos. Sub Ducibus singulis rursus Comites, maiore numero: & Seruos sub Comitibus innumeros. Hoc igitur pacto, ad artis suę effectum cōuertitur. Cùm uult disisito amico sua aperire consilia, (hęc enim uocat secreta) scribit epistolæ loco orationem quandam miræ sanctitatis & deuotionis fūco affectatā, eamq; caractere cuiuspiam duodecim Imperatorum imprimi, & ad amicum, qui (ut ait) nouerit artem, mittit. Exceptam igitur chartam aperit is amicus: & in calce epistolæ, characterem in primis cuius nam sit Imperatoris, attendit. Si est Orientis princeps, uersus ad Orientem, literas in eam cœli plagam patentes expandit, requiritq; festim ex suis libris, quibus adiurationibus princeps ille cogatur, ut suorum quempiam subditorum ad se mittat. Elicit autem adiurationes duas, ac primam quidem super patentes adhuc literas: spectasq; in aurorā profert, quaritè prolata, mittit ilico Imperator ille quendam suorum aut Ducum aut Comitum aut Seruorum, qui protinus aguilans, fit uiro eminens uisibilis, uelut nebula aut caligo in aere pendula. Vbi deinde secundæ coniurationis uerba expleuit, spiritus ille propius accedit, cominusq; ad eius aures expetita amici

secreta propalat & nunciat. Sunt autem (quod sententiâ) ad iurationes ipsæ haud continua oratio, sed aggregatio quædam nominum ipsorum spirituum ad uarium quendam magicæ artis modum ordinatorum, suntque huiusmodi nomina (ut dixi) omnia ferè ignota, uelut Arabica, &c. Memini item me in ipsius Opere ita legisse: Hi autem spiritus perniciosissimi sunt, & nequam. Odio quàm maxime habent lucem, tenebras diligunt. Forti ad iuratione opus est, ut ad necessaria nostra cogantur. Quod si in his ad iurandis territus, paucillum trepidaueris, aut in explenda ad iuratione (sive uocabuli omissione, sive seriei immutatione) aberraueris, te illico necabunt. Hos igitur tam in uindictam paratos, quis adeò erit mente captus, ut bonos clementesque spiritus esse probet? Vidi in eo Opere ad iurationes nonnullas, quas uocat potentes, quibus possit unusquisque, qui assiduè cupit spirituum uti ministerio, alligare apud se spiritum, ac cogere ut in eius domo maneat semper, eique in cunctis famuletur. cæterùm in semotissimo (ut ait) à turba loco is spiritus locandus est, ne temerè ad se ingredienti necet, &c. Satis superque me fecisse uideor, si tibi hæc exposui, quibus liquidius & uiri, & artis quam pollicetur, fuci, ne dicam mendacia, tibi pateant. Hactenus Bouillus: quem licet mendacij & impietatis accuset Tritemius, se purgans in Præfatione lib. Polygraphiæ ad Maximilianum Imperatorè: res tamen ipsa secus docebit, si quis Steganographiæ libros accuratè legerit: quorùm partè scriptam cū figuris & spirituum nominib. apud Henticū Cornelium Agrippam felicitis memoriæ, ego ipse olim legi, atque eo incio exscripsi. Studiò in argumētis famosorum horum librorum describendis longior fui, ut ijs cognitio promptius de reliquis eius fari næ blasphemij censeatur. Congestos eiusmodi tenebrarum libros, ut damnabiles, improbatæ lectionis uocat

nocat Vlpianus prorsusq; corrupendos esse statuit. Eisdem ignibus absumi uoluit Paulus apostolus.

Act. 16.

Hic disciplinæ & artis fons, origo & firmamenta, ac sacrilegi negocij methodus: cuius tamen ui obedire manes, cogi numina, turbari sidera, elementa seruire, eiusq; inexpugnabili potestate & cæca numinum coactorum uiolentia, stupenda supra naturam se opera perficere, sibi persuadent, iactantq; in sinu ridetes, bis certe miseri homines: quod uani testantur exitus, & post immensa laboriosaque studia frustrati euentus. Præstigias ostentant, non miracula: quæ non Dei assistentia, sed Dei permissione ob hominum incredulitatem, & dæmonum pactione sortiuntur effectum.

Huius scholæ artes iactantur, ars Almadel, ars Noro Magia artes quedam. ars Bulaphiæ, ars Artepij, ars Paulina, ars Reuelationum, & similia impietatis monstra plura, ne utiquâ toleranda: quæ hoc ipso sunt magis exitialia, quo indolis apparent diuiniora.

Incantationum uarij modi.

Cap. VII.

Incantationum uerò diuersi admodum omnibus seculis extiterunt modi, quorum unus alio crebrior, hoc uel illo tempore fuit, atque hisce uel alijs locis celebrior. Huc refer uniuersum illud præstigiarum genus & illusionum, quibus malefici hi, qui se honestiori Magorum nomine appellari malunt, phantasmata phantasmataque edunt, multa miracula fraudulentè ostentantes, plerunque Goeticis incantamentis, coniurationibus ineptis, illicitis gentilitijs sacrificijs, imprecationibus, mentione diuinorum nominum, recitatione uerborum sacrorum aut barbarorum, siue adhibito quocunque murmure: nonnunquam plantis, animalibus, eorumq; partibus, præter rem uel superstitiosè uel dolosè admotis: interdum etiam certis suffumigijs, lumi-

k 5 nibus,

nibus, collirijs, *επιάνθις* seu allegationibus & suspensionibus: insuper metallis, aut arte fabrefactis corporibus, simulachris, imagunculis, annulis, sigillis: characteribus hoc uel illo modo usurpatis, quibus admirandas rebus imprimi uires commentantur: item speculis, & similibus huius magicæ artis monstris organisque: quibus licet interdum aliquid uirtutis naturalis inesse potest, tamen ut plurimum ad eorum constructionem aut usum adhibentur nefandè uel sacra Dei oracula, uoces siue sententiæ, uel blasphemata uocū diabolicarū deblateratio, à quibus uim omnem manare propagarique in hæc media, ab iisdem pendere confidunt, dæmonio interea colludente cooperanteque: immò rem omnè Dei permissu, ob magi impietate & astantiū incredulitate expediente, quam elusus incantator alioqui frustra machinaretur: quod equidem ad omnes horum hominū mirificas, naturalisque potètiæ cursum & modū exuperantes actiones, semel hic dictum responsumque uolo. Enimuerò eò usque horum hominū animos sathanicæ huius professionis castrū peruasit, ut creditū sit, id genus imposturis dæmoniacis omnino perfici quæ requiruntur, aut naturis rerum uel nouas indui uires, uel priores adimi, infirmari aut uegetari, siue naturæ cursum mutari, fulmina cieri, tonitrua, uentos, pluias inopinatò concitari uel sedari, serpentes feritate uirulentiaque: exui, bestias indomitas coerceri, ferrum rumpi, morbos infigi & curari, manes ac umbras euocari, & (ut Apuleius ait) animas agiles reuerti, pigrūque mare colligari, & noua corpora creari. Nec portentosas eas res enumerare hic lubet, quas cum Coracesia, Callicia, Menaide, Corinthade, Aproxo, à Pythagora celebratis herbarū nominibus, ad hoc certè aptis, si non excogitatis, ut sono terreat: & cum Democriti Chirocineta, Aglaophotide, Marmarotide, Achemenide (qua in hostiū aciem cōiecta,

trepid-

*In actionibus
illius magorum
naturæ cursū
superantibus
dæmon opera-
tur, Dei per-
missu, ob ma-
gi impietate,
et astantiū in-
credulitatem.*

trepidare agmen, & terga dare, scribit Plinius) Hippo Li. 24. ca. 17.
 phanade, A diamantide, similibusq; terrificis plantarū
 monstris, apud magos usurpatis, & iam singulari Dei
 bonitate in hominū utilitatē memoriæ excusis, pe-
 nitusque abolitis, quandoque prorsus sublatas uolet
 Deus. Immēsus siquidē est harū fallaciū actiōnū & re-
 rū numerus, quas latere præstat: saltē incautos nimis
 que credulos præmonuisse utile est, ne impiē attractis
 diuinis nominibus, uel sacrę Scripturę uerbis iniquē
 cōtortis fallantur, seducaturq;, quēadmodū hactenus
 factū animaduertimus: ut hoc nomine, quo grauissi-
 mē delinquitur, se purgēt excusentq;, quod nimirū no-
 mina sacrosancta inuocēt, uerbūq; Dei cōmisceant in
 hoc opificio diabolico, ubi scelere horribili sanctissi-
 mum Dei nomen prophanatur, atq; abusu abominan-
 do Scriptura conspurcatur diuina.

Et quāquā iniquis impijsq; his rationib. dæmones
 se accersere, aut ijs imperare posse, maleferiati hi ho-
 mines gloriosius iactent, & ad horū illicita murmura
 nutūq; illi obedire uideatur quasi obstricti cōpulsq;:
 interim tamē suos hos dominos & imperatores, sibi
 magis deuinctos seruilesq; habēt, ut quibuscūq; dæ-
 monū spectris, laruis aut propositis imaginū dolis seu
 ludificātib. formis, fidē adhibere cogātur: unde tamē
 ipsi nunquā usque adeo multū cōmodi sperandū, nisi
 quod sibi hac ratiōe magis placeāt, aliosq; in admira-
 tionē pertrahāt, tāquā rerū nō uulgariū, aut curiosarū
 periti. Interim ab his cogi se simulāt dæmones: quāquā
 uenire optēt, teste Porphyrio, ut suis deinde alios præ
 stigijs irretiāt. Sic quēdā uidisse Ioānes Fernelius scri-
 bit. ui uerborū spectra uaria in speculū deriuare, quę il-
 lic, quęcūq; imperaret, mox aut scripto aut ueris ima-
 ginib. (ut ille ait) ita dilucidē exprimerēt, ut promptē
 & faciliē ab absidētib. omnia internoscerētur. Audiebā-
 tur quidē uerba sacra, sed obscœnis nominib. spurcē
 conta-

*Lib. 1. de abo-
ditis rerum
caus.*

contaminata. cuiusmodi sunt elementorum potestates, horrenda quædam & inaudita principū nomina, qui Orientis, Occidentis, Austri, Aquilonisque regionibus imperent. Hæc ille. Et si uerò huiusmodi formæ & literæ appareant, à præstigiatore mendacijque parente nostris oculis obiectæ: non tamen non debēt esse præstigiōsæ, mendacesque; uel mendacij inuolutæ, ut mercedem requisitam dignamque curioso hominum studio reponat liberaliter, naturæ suæ immemor nunquam.

Incantamentorū etiam peculiare modos apud Septentrionales obseruatos, his uerbis describit Olaus Magnus: Inter Bothnicos homines Septentrionis partem reperiēbātur malefici ac magi, tanquā in proprio loco, qui per summam ludificandorum oculorum peritiam suos alienosque; uultus uarijs rerum imaginibus adumbrare nouerant, fallacibusque; formis ueros obscure conspectus. Nec solum pugiles, uerū etiam feminae & teneræ uirgines pro uoto suo laruas liuidō squalore terribiles, faciesque; adulterino pallore distinctas, ab aeris teneritudine mutuari cōsueuerūt: & rursus ablegato nubilæ inumbrationis uapore, prætetas ori tenebras sudis perspicuitate discutere. Tantamque; uim carminib. eorū adfuisse cōstat, ut rē remotissimè positā, & quātalibet nodorū cōsertione perplexā, è longinquo soli sibi conspicuā ad contactū euocare posse uideretur. Talibusque; præstigijs id ipsum hoc modo demonstrāt. Scire cupientes statū amicorū aut inimicorū, longinquo terrarū spacio quingētorū uel mille miliariū inde distantiū, Laponē seu Finnonē huius rei peritū, dato munere, lineæ scilicet uestis aut arcus, rogāt ut experiatur, ubi nā fuerint & quid agāt amici uel inimici. Quocirca cōclauē ingreditur, uno comite uxoreque; cōtentus, ranā æneā aut serpentē malleo super incudē præscriptis ictib. cōcutit, carminūque; murmure
hinc

*Lib. 3. ca. 19.
Hist. de
gēt Septent.
Incantationū
modi apud
Septentrionales.*

*Saxo Grammat. in initio
lib. 7. Hist. Dan.*

hinc inde reuoluit: continuoq; cadens in extasin rapitur, iacetq; breui tēpore ut mortuus. Interea diligentissimè à prædicto comite, ne quoduis uiuens culex aut musca, uel aliud animal eū contingat, custoditur. Carminū namq; potentia spiritus eius malo dæmone ductore à longinquis signa (annulū uel cultellū) in testimoniu expedite legationis seu cōmissionis reportat: ilicoq; resurgens, eadē signa cū cæteris circūstantijs cōductori suo declarat. Idē cap. 18. lib. 3. de Ventis uenalibus, illud miraculū tradit: Solebant aliquando Finni inter alios gentilitatis errores, negociatorib. in eorū littoribus, contraria uentorū tēpestates impeditis, uentū uenale exhibere: mercedeq; oblata tres nodos magicos, non Casioticos loro cōstrictos, eisdem reddere: eo seruato moderamine, ut ubi primum dissoluissent, uētos habere placidos: ubi alterū, uehementiores: at ubi tertium laxassent, ita sæuas tēpestates se passuros, ut nec oculo extra prorā in euitandis scopulis, nec pede in naui ad uela deprimenda, aut in puppi pro clauo dirigendo, integris uirib. potirētur. His addit Olaus: Infana certè sunt documenta, quæ nostra excogitauit credulitas, ut acrius torqueremur. Vtinā facesseret à mentib. hominū tale figmentū: quod esse falsum, & nullius momenti, etiam à maiorib. est ostensum. Sed hæc gens Aquilonaris, arte hac post susceptam Christianæ religionis confessionē, legis inhibitione, nunquā uisa est uti palām: nec alios eā, nisi cum uitæ discrimine, docuit. Multa alia eiusmodi maleficorū opera enarrat Olaus impudēter satis, in eiusdē libri capitib. diuersis, quæ profectò nō semper fidē merentur: proinde in ijs recēsendis breuior esse uolui. Ventos tamē ita magis sedari, testatur Herodotus quoque lib. 7. de præfectis Xerxis: quòd ij triduana tēpestates quadringētas naues amisere, donec quarto die magi incisiones faciēdo, & ueneficijs incātando, uentū The-
tidi &

Venti uenales.

tridi & Nereidibus sacrificando, tempestatem compe-
scuerunt: siue eadem tempestas aliter cessarit.

Li. 1. de Asi-
no aureo. Interijciatur hic Apuleij commentum, cuius hæc
sunt uerba: Athenis, proximè & ante Pœcilem porti-
cum, isto gemino obtutu circulatorè aspexi equetrè,
spatham præacutam mucrone infesto deuorasse: ac
mox eundem inuitamento exiguæ stipis uenatoriam
lanceam, qua parte minatur exitium, in ima uiscera
condidisse: & ecce ponè lanceæ ferrum, qua bacillum
inuersi teli ad occipitiû per inguen subit, puer in mol-
liciem decorus insurgit, inq; flexibus tortuosis, ener-
uam & exossam saltationem explicat, cum omniû qui
aderamus admiratione: diceres Dei medici baculo;
quod ramulis semiamputatis nodosum gerit, serpen-
tem generosum lubricis amplexibus inhærere.

Ritus incan-
tationû Ar-
tephij.

De uarietate
li. 16. cap. 91.

Paetes ludifi-
catur magi-
cis.

Menippus
Lycus delu-
sus à sua spo-
sa.

Aqua tri-
bro hausa.
Lib. 28. c. 1.
Valer. Max.
lib. 8.

His adde uarios incantationum ritus cultoris ma-
gicæ stulticię maximi Artephij, à Cardano enarratos:
ut hinc non solùm dolosos, sed & mente captos esse
eiusmodi magos, quis iurè censeat. Adhæc, à Græco-
rum plerisq; literis proditum est, fuisse Paetem quen-
dam, inter magicæ uanitatis confestatores primę no-
tæ, qui carminum potentia refertissimû repentè con-
uiuî hospitibus discubitoris præmonstrare consue-
uerit: idq; cum libuit, mox euanuisse rursus, ut nihil
omnino apparatus uideretur, discumbentib. omni-
bus fame & siti elusis. Si quid precio comparasset, id
agebat, ut erogati nummi in uenditorû loculis, appa-
rerēt, illis interim ludificatis. Simile quid passum esse
Menippû Lyciû machinatione sponsæ literarû monu-
mētis traditû inuenitur, in nuptijs ubi aurea supellex
& imaginariû argentum, uelut fumus effluxère, ad-
ministrî & coqui ac reliqua familia increpata euauit:
Iacciam uirginem Vestalem incesti criminis ream
Romæ, cum precatione certa aquam cribro hausisse,
anno urbis 609, commemorat Plinius. Huius &
Ter-

Tertullianus meminit in hæc uerba: Quid ego de cæteris ingenijs, uel etiam uiribus fallacię spiritalis edisseram? phantasmata Castorum (qui scilicet toties Romę uictorias nunciarunt) & aquam cribro gestatam, & nauem cingulo promotam (à Claudia Vestali) & barbam tactu irrufatam: ut & numina lapides crederentur, & Deus uerus non crederetur. L. Domitio rure quondam reuertenti, iuuenes gemini augustiore forma ex occurſu imperasse traduntur, nunciaret Senatui ac populo uictoriam, de qua incertum adhuc erat, atque in fidem ueritatis adeò permulſiſſe malas, ut è nigro rutilum, & riq̃ueſimilè capillum redderēt: unde *Æno* barbarum cognomen. Suetonius. Habet etiam hoc hominum genus suos modos, quibus uinum uel butyrum & id genus alia, numerata prius pecunia, ex locis diſſitis, fatanę opera adferri iubet. Tales aliquot inſignes noſtro æuo nouit Germania.

In Apologet. aduerſus gentes cap. 12.

Æno barbarum cognomē uide.

Magos quoque ipſos, quibuſcum dæmon colludit, non eſt mirum quandoque uel transferri ſubitò, uel ita apparere: quum pleroſque dæmonum uexationibus obnoxios, uel eorum ludibrijs deditos, trãſuehi nonnunquam aliò ſciamus. ſic Pythagoram uero momento & in Thurijs & in Metapontijs fuiſſe, Apollonium adhæc è Smyrna celerrimè Ephesum uerbo dicto translatum eſſe, ferunt hiftorię. Atqui meritò omnem dæmonum quauis arte comparatam neceſſitudinem, cunctamq̃ue harum deluſionum rationem, peſtiferam fraudem eſſe, in extremum hominum exitium introductam, in conſeſſum uenit.

Magi & dæmoniaci trãſferuntur interdm.

Præſtigiator quidam magicus Magdeburgi equulum in theatro frequenti per circulum tranſilientem oſtentabat certa ſtipe: in fabulę exitu paucã ſe apud mortales collegiſſe pecuniam queſtus, ſe in cælum conſcendere uelle ait. Hinc in ſublimi eiecto fune, cõſequi:

*Præstigiator
magicus in
aera cum e-
quulo conscen-
dere uidetur.*

sequitur in altū equulus: præstigiator quasi eum cau-
da retenturus, quoque ascendit: cuius uxor maritum
apprehendens affectatur, itidem ancilla, ut uideretur
ascensu contiguo uelut concatenati, simul aera pete-
re. Hæc dum populus ad stuporem spectaret, cuidam
cui eo fortè declinanti, quærentique quid nam rerū
ibi ageretur? responsum est, circulatorem cum equu-
lo in aera conscendere: hic se statim uidisse eum in ui-
co ad diuersorium abeuntem asseuerauit. Illusos itaq;
se ubi animaduertent, discesserunt.

*Magorum Pharaonis actiones præsti-
giose. Cap. VIII.*

CÆterum ut omnium obtutui hæc magorū fa-
bula & potestas, uel potius ludibria magis pa-
teant, penitiusque cognoscantur, agite oculis
non delusis contemplerur, solerti que indagine inue-
stigemus magorum uel maleficorum Pharaonis cona-
tus, opera & potentiam: sic & illis satis fiet, qui, cum
deceptarum mente que læsarum quarundam mulier-
cularum fit mentio, confestim ad uoluntarios Pharao-
nis magos confugiunt, quasi eadem utrorumque sit pro-
fessio: quam longè lateque differre sentio.

*Exodi 7.
Verius trans-
formationis
in opere Mo-
sis.*

*Præstigiæ ma-
gorum Phara-
onis.*

In manu Mosis, electi omnipotentis Dei ad Pha-
raonē legati, uirga reuera in uiuum, Dei uerbo, trans-
formatur draconem. Quo argumento se, à Deo cœli
& terræ, & omnium quæ in eis sunt, conditore unico
(cuius quippe solius est creare, & res uerè transmu-
tare) missum esse testatur. Quod autē id ipsum à Pha-
raonis Magis, carminibus factum dicit Scriptura, rem
altius introspiciens, nec eandem quæ à Mose uerè o-
stensa est, metamorphosim intelliget: sed saltem dra-
conis præstigiiosam formam, obtutibus regijs offusam
apparuisse. quare etiam mendax draconis magicæ ua-
nitatis facies, in præstigiij reuelationem, à uero Mosis
dracone deuorabatur: ut mendaciū à ueritate absor-
betur,

betur, uinciturq; . Propterea, Iosepho teste, Moses inquit: **Iam declarabo manifestè, non esse hæc præstigijs ueritatis specie parum cautis imponentes: sed ipsissimam Dei uirtutem, argumentum omnipotentis illius uoluntatis apud incredulos futuram. & cum dicto, uirgam in terram mittit, iubens ut fiat draco: quæ mox dicto parens, Ægyptiorum uirgas, quæ draconum specie reptabant, unam post aliam aggressa, omnes ad unam deuorauit. Enim uero si uerus extitit magorû draco, dæmonis ope ex uirga ita transformatû esse oportuit. ineptam autè prorsus esse in uiuæ bestiæ transformatione uirgæ materiè, cuius liquidò cõstat: quæ admodû creare etiam ex nihilo, uel rem in multo dissimillimam, aut etiam contrariam pro suo arbitrio uerè transfundere essentiam, penes diabolû est minimè. Corpoream materiã non subijci potentie dæmonis, quantum ad transmutatione ipsius ad formam, confirmat Augustinus: Non est putandû, inquit, istis transgressoribus angelis ad nutum seruire hanc rerum uisibilibus materiẽ, sed soli Deo. Fatendum tamen, dæmones etiam celeritate incredibili, quibusdam rebus emotis, serpentes, dracones, uel quid aliud earum loco subijcere posse. Magi signa uidebantur potius facere, quàm faciebant: ait Clemens. Rectè item Iamblichus de Mysterijs: Quæ fascinati imaginamur, præter imaginamenta, nullam habent actionis & essentie ueritatem. Eiusmodi namq; finis est magicæ artis, nõ facere simpliciter, sed usque ad apparentiam imaginamenta porrigere, quorum mox nec uola (quod dicitur) nec uestigium apparet.**

Eodem censendum modo de reliquis signis: quod nimirum Moses eleuans manum, uirga ferierit fluminis aquam coram Pharaone & seruis eius; quæ tota mutata est in sanguinem: mortuisque piscibus tantus extitit fætor fluminis, ut Ægyptij de eius aqua biberere

*Li. 1. ca. 5. 213
119. Iudaici*

*August. 3.
Trinit.*

Lib. 3. Recler.

*Aquã in
sanguinem
mutatã*

bere non possent, totaq; Ægyptus sanguine redun-
daret. Idem suis Incantationibus Ægyptiorum ma-
gi effecerunt, a quibus pleriq; omnes Ægyptij, idolo-
latræ & idonea satanæ organa pendeant: quorum
oculis cuiuscunq; coloris aut imaginis spectrum frau-
dulenter offerre, Dei permisso, dæmonio facile erat,
ut cor illud Pharaonis (quod Deus præuidebat fore
ut induraretur) iusto Dei iudicio, maiori occallesce-
ret duritie, meritamq; tandem ille lueret pœnam. Ma-
gorum autê fuisse præstigias facinus illud, uel hinc pa-
lâm est, quòd unicus ille Ægypti fluuius Nilus in san-
guinem conuersus erat, eiusq; pisces computruerant
opera Mosis serui Dei. Nec ulla præterea erat reliqua
uniuersæ Ægypti aqua nô tincta: ut Ægyptij omnes
undique circum flumen aquam effodere cogentur,
quam biberent. Vnde proculdubio colligendum, ma-
gos tantûmodo pauculæ aquæ antea in uase conser-
uatæ, uel effossæ, rubicundâ præstigiöse faciê ostêdisse
suis carminibus uel fascino, ut Scriptura testatur. hoc
est, iudicante dæmonû operatione, qui etiâ agitat
ad hanc delusionê cõmodis humoribus, spiritum op-
pticum uel uisualem quibuscunq; imaginib. imbue-
re queunt: quemadmodû plerisq; melancholicis usue-
nire obseruamus, atq; in hypochymatis uel suffusio-
nis oculorû initio ex humoris affluxu ad uisus orga-
na ueluti pusillos culices obuersari intelligimus, inter-
dum quasi lucentia quædam corpuscula, plerunq; ue-
luti caliginosa se oculis offerre. nonnullis tanquã lana-
rum filamenta & araneorum telas apparere, quibusdã
circa lucernas circulos uideri: itê plerisq; regio mor-
bo laborantibus, propter suffusam bilem omnia lutea
& flauescêntia sese ostendere: atq; hæc fiunt magis uel
minus, hac uel illa forma, secundum humorum & spi-
rituum uisiorum constitutionem, quemadmodum
naturæ peritis cognitum & perspectum est.

Quid

Quid aliud dicendum de ranis ex Ægypti fluminibus eductis, quibus terra cooperta est, Dei mandato Aaron manu uirgam in fluuios & lacus protendente? Magorum ranas solummodo fuisse eadem ratione merè imaginarias, hinc luce meridiana clariùs euadit, quòd tantam ranarum colluuiem eos creare oportuisset, munus Deo omnino peculiare, nec ulli unquã creaturæ, multo minus satanæ eiusuè clientelæ concessum. Singularis hæc Dei ab initio fuit & mäsit prerogatiua, qua neminem dignatus est. Præterea si ueräs in terram ex aqua magi produxissent ranas, utique & reducere uniuersum hoc ranarũ genus eadẽ arte potuissent. Procliuius etenim multo fuit, uisas in natiuũ naturalemq; suum locum; fluuium nimirũ & lacus repellere, quàm in domos, penetralia, cubicula, cubilia, furnos; cellas, loca hisce animalib. aliena, immò aduersissima, primũ eas nõ apparètes excire, ubi illis moriendũ est: quũ in aquis, ut designato his uiuario, liberè uictitent: aut saltè uitã illis adimere, quib. donasse uidebatur, facilimũ fuisset. Vel quã sortitos credemus magos nocèdi aut perficièdi potentiã, si ne ranas quidẽ lædere, aut carminibus, quib. eductæ putabantur, tantũ abigere ualuerũt? Hoc usq; ad eò nequiuerunt; ut Pharaõ rex posito priore supercilio, coactus fuerit suos aduersarios Aaronẽ & Mosẽ hortari, ut Deum pro depellendis à se suoq; populo ranis deprecarentur. Quod etiam ita factũ est, definitoq; diè ranæ sunt exterminatæ à dõmibus: ijsq; mortuis in cumulũ coaceruatis scetebat regio. Sic Pharaõnẽ etiã inuitũ Domino Deo incõparabili honorẽ deferre oportuit: quẽ admodũ & ipsos magos, penes quos ea potestas minimè fuit. Nã quũ Deo nõ amplius præstigijs permitte, cyniphes uel pediculos, tum homines tum bestias infestantes producere, Aaronem & Mosẽ imitati, ne quicquã tentassent: coram Pharaõne cõfessi

Exod. 8.

Rana Act. 16.

p. 112.

Genes. 1.

Creare solim

Dei est.

sunt, *Digitus Dei est hic*. quasi dicerent: *Digitus uel potentia Dei est, quæ uerè progignit & condit ex puluere, uel etiã nihilo, quicquid pro suo arbitrato uult, & quando illi placitum est. Id uerò quod à nobis effictum uidisti, satanæ digitus est, qui nihil unquã reuera procreare, sed phantasticam solum rerum imaginẽ dolose ostentare potest. quare nos eius clientes, ministrorum ipsius omnipotentis Dei ueritatem imitati sumus præstigijs, quibus te ac tuum populũ hactenus illudimus, Deo uero ob tuam incredulitatẽ & cordis duriciem conuiuente. At cessat iam illa permissionis hora, ut non amplius satanæ ludibrijs supersit locus, sed Dei uiuentis ueritati testimonium perhibere cogamur. Ita Dei manum iam agnoscunt, qui ei antea suis imposturis derogarunt: Dei gloriam prædicant, qui eam suis fucis prius obscurarunt. Nec postea uiuum usq; adeò glorificassent Deum, nisi antea impediti, frustra suam tentassent artem. Nec Deo tam iusta puniendi cõtumaces occasio fuisset reliqua, nisi prius ad præstigias conuiuisset: deinde impedijisset, quo se suamq; potẽtiam notam faceret, ostenderetq; illam lógè esse aliam, ac ueluti ex diametro pugnantẽ cum ea quam Ægyptij idololatræ & magi in ueri Dei contemptum hactenus adeò uenerati essent.*

Sancti Iamnes
in aliquo
scripto
scopi.
August. de
Cimit. Dei.

Non abs re hic *Decretorum testimonium acciuro*, in quibus hæc leguntur: *Nec mirum de magorum præstigijs, quorum in tãtum prodire maleficiorum artes, ut etiam Mosis in illis signis resisterent, uertetes uirgas in dracones, & aquam in sanguinem. In gentiliũ etiam libris legitur, quòd quædam maga Circe socios Vlyssis mutauerit in bestias: item de sacrificio, quod Arcades de suo Lycæo immolabant, ex quo quicunque sumerent, in bestiarum formas conuerterentur. Sed hæc omnia magicis præstigijs potius fingebantur, quàm rerum ueritate completerentur. Ut ergo ipsi*

ipsi errores ignorantibus manifesti fiant, de eorū proprietate atque inuentoribus iuxta traditionem maiorum patrum dicere congruum arbitramur. Magi sunt, qui uulgò malefici ob facinorum magnitudinē nuncupantur. Hi sunt, qui permissu Dei elementa concutiunt, turbant mentes hominum minus cōfidentium in Deo, &c. Hucusq; decreta.

*Pythia mulier in Endor, non Samuelem, sed huius
imagine diaboli spectrum excitauit.*

Cap. IX.

HInc, ut ad mulierem in Endor maleficam, uel Pythonis spiritu imprægnatam, meo proposito obijciendam, confugiatur, per me licet: quum nullum hic æquè atque sacræ Scripturæ testimoniū admittam. Ea Samuelem excitasse legitur, è terra ascendentem, solito corporis habitu & uestitu, ac futura in Dei manu adhuc posita prædicentem. Ecclesiastici quoque author tradit, ipsius Samuelis hæc acta & uaticinia fuisse, quum ait: eum dormiuisse, regi notum fecisse finem uitæ suæ, exaltauisse uocē suam è terrā, & uaticinatum esse, delendam esse impietatem gentium.

Et si uerò historię circumstantiæ, & Iesus Syrach afferere uideantur, ipsum apparuisse Samuelem: penitus tamen rem intuenti ostendam, non ipsum Samuelem, sed illius imagine diaboli spectrum, Pythiæ fœminæ libenter obsequutum, ut ludificaret, usum fuisse.

Primò disertè se ueroq; edicto à mortuis quæri ueritatem uetuit diuina uox, mulcta mortis constituta: nec per eos doceri uult uiuos, nec ab ijs aliquas expectare patefactiones. Non inueniatur in te consulens mortuos: qui hoc facit, est *βδαιτυμια* Deo suo: hoc est, res talis, quam odit Deus, abominatur, & in æternam

*Pythia
fœmina non
Samuel, sed
huius imagi-
ne spectrum
diaboli exci-
tur.*

*Mortuis
nō querenda
ueritas.*

Leuit. 19. 20.

Deut. 18.

βδαιτυμια.

adiicit dānationē. Proinde nōs suo uerbo, in quo sese & uoluntatē suā expressē declarauit, inniti firmissimē

Luc 16. uoluit Christi, inquiens: Mosen habēt, & prophetas.

Magorū car-
minibus non
abdicunt bea-
torū anima.

Adhæc, animas maleficarum carminibus è defignata à Deo sede euocari, & in corpora inhumata cōpelli, uel falsissimum est: uel ne in sinu quidem Abrahæ loco beatis assignato, tutē existunt eorum animæ, in Domini manu conseruatae. At satanam nihil unquam ab hac morte in sanctorū animas potuisse, nec bonos spiritus magicis artibus obedire: nec secretas semel à corporibus & collocatas in definitis sedibus animas, si reuocentur, redire, ut Ethnicis persuasum erat, confessum est hæctenus: sed asciticia se illarum imagine ostentant dæmones. Quocirca non à mortuis ipsis, uerū à dæmonibus illorum habitu uestitis, *νεκρομαντεῖς* responsa accipiebant: quæ, si illi integris & expressis mortuorum corporibus cernerentur, *νεκρομαντεῖς* sin uerò tenues, nebulosas & euanidas sibi circūfunderent umbras, *νεκρομαντεῖς* nuncupabantur.

νεκρομαν-
τεῖαι.
νεκρομαντεῖς.
J. Matt. ho-
mi. 29.

Verè D. Chrysolomus ait: Non anima defuncti est quæ dicit, Anima talis ego sum: sed dæmon, qui hæc, ut homines decipiat, sic confingit.

Antea quoque Samuel plus minus biennio mortuus fuerat: & eius corpus si non omnino computruerat, tamen ita deformatum fuisse certum est, ut eximia illa specie uiua, qua antea innotuerat, & qua se nunc denūo fictus hic sistit Samuel, apparere nequiverit; neque etiam deorum magnificentiam referre potuisse caduerosum corpus, quilibet nouit: quū tamen deos è terra ascendere, se cōtueri affirmaret diuinatrix, multo quīuit minus loqui & uaticinari.

Quorsum etiam Samuelis pijsissimi uatis tamdiu sepulti corpus, pallium consuetum eodem momēto, ex impiæ fascinatricis mulierculæ imperio incorruptum assumpsisset, quod in sepulchrum secum non assumpsit,

sumpsit, nec eo amiciebatur mortuus? Hoc autem sanctissimi uiri spectrū ostentare, facile fuisse illi, inficias ire nolo: qui se in lucis angelū transformat, cum primis apud impium regem, tum perditam satanz seruulam. 1. Corinth. 11.

Deinde cum ipsa historia paulo antè testetur, Deū contumaci & abiecto regi ipsum consulenti, responsa dare noluisse, uel per uiuentes prophetas aut sacerdotes, uel per somnia: multo minus per diuinum uatem ex morte suscitātū, uel per angelum è cœlis missum, respondit regi, quem in furore suo omnino repudiārat, qui hoc etiam nomine motus, Pythiam diuinatricem professionis ergo, publico edicto iuxta Dei uoluntatem ex Israel exulantem, furtiuè uerò latentem, iniqua ratione consulere uoluit: quasi indignabundi animi institutum fuisset,

Flectere si nequeo superos, Acheronta mouebo.

Ideo non potuit non odisse & execrari hoc factum Deus, & iusto iudicio deploratam illusionem dæmoniaca Saulis impietatem contra suum & ipsius præceptum, contra etiam conscientię testimonium designatam punire, ut in præfracti Saulis mentem satanz fascinum merito permiserit. Nec nouum aut inauditum hoc est: ubi quos pertinacis impietatis homines esse præuidet, præscitque, magis solet excæcare, indurare, spiritui mendacij relinquere, & in reprobam tradere mentem. Exemplo sit Pharaonis inuicta pertinacia, fides mendacibus spiritibus data, & extrema inde punitio. Exod. 7. 8. 9.
10. 11. 14.

Quòd porro historia commemorat, Samuelem senem pallium indutū indignè tulisse, quòd è sua quiete excitus esset, atque eum Sauli regi loquutū uaticinatumque fuisse: hinc non conuincitur, uerum extitisse Samuelem hoc spectrum: quod diabolo spiritui mille artifici non sit difficile quamcunque formam men-

l 4 tiri,

iri, quiduis fingere, simulare, & de futuris iam antea uaticinio patefactis prædicere: maximè uerò, de quibus manifesta præludia, & euentus minimè dubij in di-
cia in foribus ferè uidebantur. Nec ignorauit satan, cer-
tissima esse quæ Sauli uaticinatus fuerat uir Dei Sa-
muel: ideo à Samuele antea prædicta repetit, potuit quæ
non temerè coniecturam facere ex apparatu hostium
magnifico & instructis copijs, itè ex dictis, factis & cir-
cumstantijs reliquis belli præsentis, quam sortem in
eo cõflicta assequeretur Saul: potissimùm cùm ipsum à
Deo abiectum, nec resipiscentem, & aduersus Dei manda-
tū postremo Pythiam uatem diaboli mancipium con-
sulentem, in sua haberet potestate, atque pro suo impel-
lere nutu, & præsentis prælij obijcere posset exitio.

¶ *Paral. 10.* Ideo quæ Saulum mortuum testatur Scriptura in trans-
gressione sua, qua præuaricatus erat contra Dominum:
nempe contra Domini uerbum, quod non custodi-
uit, & quod Pythonem consuluit interrogando, neque
requisit Dominum: ob hoc interfecit eum, translato
regno ad Dauidem filium Isai.

*Iesu Syrach
auctoritas.*

Porro si Iesu Syrach testimonium urgeatur, quan-
quam (Hieronymo teste) illi ab Ecclesia non conce-
datur auctoritas dogmata confirmandi Ecclesiasti-
ca, nec rerum earundem controuersias dirimendi:
hæc tamen quoque addere libet, ne pia huius libri do-
ctrina eleuari putetur, Iesum Syrach solummodo ex
primo Samuelis libro historiam proponere: quod
factum est, simplici enarrare oratione, quemadmo-
dum legitur, ut ad auitæ uirtutis æmulationem poste-
ros inuitaret, prouocaretque: Samuelis laudes succin-
ctè recensere: minimè differere uoluisse, uerane an fi-
cta fuerit Samuelis apparitio.

*Illusionè suis-
se Samuelis
apparitionè,
censent Ise-
brai,*

Inter Hebræorum Rabinos autem quanquam pau-
ci aliter sentiant, tamen Pythonum opus esse, ferè o-
mnes censent: & nihil aliud præter præstigias, uanita-
tem,

tem, mendacium & deceptionem. Samuelem intelligunt spiritum Pythonicum, qui induerat Samuelis speciem: item Samuelem uisum esse dicere Sauli. Mulier uidebat Samuelem, neq; tamen audiebat eum alloquentem Saulem: sicuti nec Saul uidebat Samuelē, hoc est, illusionem illā diabolicam, quæ uidebatur illi Samuel. Sunt inter eos qui hæc omnia mulieris putāt arte conficta, quæ ex certis cōiecturis sic deluserit Saulem. Kimhi contra aduersarios sic arguit: Si Deus susceperat Samuelē, ut futurum euentum indicaret Sauli: cur euentū illū nō magis reuelauit per somnia aut per prophetas, aut per sacerdotum oracula, quàm per maleficam mulierem? Saadias uerò, & Aias, quòd ipsa mulier, cum præter solitum morem miranda uideret, stupefacta, cœperit magna clamare uoce, hanc ueram fuisse uisionem, non quidem mulieris arte, sed Dei uirtute apparentem, falso existimarunt.

*De uero Samuele non euocato à diuinatrice,
Augustini sententiæ. Cap. X.*

CÆterum ut huic nostræ sententiæ roboris aliquid accrescat, audi argutissimum sanctioris Theologiæ cēsorem Augustinum, lib. Quæstionū ueteris & noui Testamētī: Indignū facinus æstimo, inquit, si secundum uerba historiæ cōmendetur assensus. Quomodo enim fieri poterat, ut arte magica attraheretur uir & natiuitate sanctus, & uitæ operibus iustus? aut, si non attractus est, consensit: quod utrunq; de uiro iusto credere absurdum est. Si enim inuitus ad ductus est, nullum suffragium habet iusticia: si autē uoluntarius, amisit meritum spirituale, quod positus in carne quæsiuerat: quod ualde absurdum est, quia hinc qui iustus recedit, permanet iustus. Porrò autem hoc est præstigiū satanę, quo ut plurimos fallat, etiam in potestate se habere cōtingit, quod Apostolus inter cæ

*Quæst. 27. itē
part. 2. caus.
26. quæst. 5.
Nec mirum.*

2. Corinth. 10.

tera ait: Ipse satanas transfiguratur se in angelum lucis. Ut enim erroré faceret, in quo & ipse gloriaretur, in habitu uiri iusti & nomine se subornauit: ut nihil proficere spem, quam prædicabant Dei cultoribus, mentiretur, quando hinc exeuntes iustos finxit in sua esse potestate. Sed hoc quosdam fallit, quòd de morte Saul & filiorũ eius non sit mentitus: quasi magnum sit diabolo, ante diẽ, occasum corporis præuidere, quum signa soleant quædã apparere morituris, quippe à quibus Dei protectio amota uidetur. quãto magis diabolus, quẽ angelica maiestate sublimẽ prophetica oracula fuisse testatur, de cuius magnitudine Apostolus ait: An ignoratis altitudinẽ satanæ? quid mirum ergo, si imminerẽ propè mortẽ potuit præuidere, cum hoc sit unde fallit, & se in Dei potestate uult adorari? Nã tâta hebetudine demens effectus est Saul, ut ad Pythonissam confugeret. Deprauatus enim causa peccati, ad hæc se contulit, quẽ damnauerat. Sed si quis propter historiã, ut ea quę uerbis expressa sunt, putet nõ prætermittẽda, ne ratio historiæ inanis sit: rectè faciet quidẽ, si tamen minimè istud ad ueri rapiat rationem, sed ad uisum & intellectum. Saul namque reprobus factus, poterat bonum intellectum habere. Historicus enim mẽtem Saulis & habitum Samuelis descripsit, ea quæ dicta & uisa sunt exprimens: prætermittens, si uera an falsa sint. Quid enim ait? Audiens in quo habitu esset excipatus, intellexit (inquit) hunc esse Samuelẽ. Quid intellexerit, retulit: & quia nõ bene intellexit, contra Scripturã alium adorauit quã Deum: & putans Samuelẽ, adorauit diabolum, ut fructum fallaciæ suæ haberet satanas. Hoc enim nititur, ut adoretur quasi Deus. Si enim uerè illi Samuel apparuisset, non utique uir iustus permisisset se adorari, qui prædicauerat Deum solum esse adorandum. Et quomodo homo Dei, qui cũ Abraham in refrigerio erat, dicebat ad uirum pestilentię dignum

1. Reg. 28.

dignum ardore gehennæ, Cras mecum eris: His duobus titulis subtilitatē fallacię suę prodidit improvidus satanas: quia & adorari se permisit sub habitu & nomine Samuelis, cōtra legē: & uirū peccatis pressum, quū magna distantia peccatorum & iustorum sit, quum Samuele iustissimo futurū mēitus est. Verum potest uideri, si de Samuelis nomine taceatur, quia Saul cū diabolo futurus erat. Ad eū enim transmigravit, quē adoravit. In recitandis his Augustini uerbis copiosior sum studio: quòd haud ita pridem monachū audierim, qui in publica concione ipsius Samuelis spiritum uerè euocatum fuisse, ex Augustino defendere conatus sit. Idem ad Simplicianum, ubi ultro citroq; quęstionē de excitato Samuele agitasset, tandem ait: Quanquam in hoc factō potest esse alius facilior intellectus, & expeditior exitus, non ut uerè spiritum Samuelis excitatum à requie sua credamus, sed aliquod phantasma & imaginariam illusionem, diaboli machinationibus factam: quam propterea Scriptura nomine Samuelis appellat, quia solent imagines rerum earum nominibus, quarū imagines sunt, appellari. Quis enim, qui hominem pictum dubitet uocare hominē? quandoquidem & singulorū quorumcunq; picturā cū aspiciamus, propria quęque nomina incunctāter adhibemus: ueluti cum intuentes tabulam aut parietem, dicimus, Ille Cicero est, ille Salustius, &c. quū aliud nihil sint quàm pictę imagines. Et paulō pōst: Si uerò liquido constat, nominibus earum rerum, quarum imagines sunt, easdem imagines appellari: non mirum est, quòd Scriptura dicit Samuelem uisum, etiamsi forte imago Samuelis uisa apparuit, machinamento eius qui transfigurat se uelut in angelum lucis, & ministros suos uelut ministros iusticię. Iam uerò, si illud mouet, quomodo à maligno spiritu Sauli uera prædicta sint: potest & illud mirum uideri, quomodo dæmones

Li. 1. quęst. 3.

2. Corinth. 11.

Math. 8. dæmones agnouerint Christum, quem Iudæi non agnoscebant. Cum enim uult Deus etiam per infimos & infernos spiritus aliquem uera agnoscere, tempora lia duntaxat, atq; ad istam mortalitatem pertinentia: facile est, & non incongruū, ut omnipotens & iustus, ad eorum pœnam quibus ista prædicantur, ut malum quod eis impendit, antequam ueniat prænoscendo patiatur, occulto apparatu mysteriorū suorum, etiam spiritibus talibus aliquid diuinationis impertiat: ut quod audiunt ab angelis, prænuncient hominibus. Tantum autem audiunt, quantū omnium Dominus atq; moderator uel iubet, uel finit. Vnde etiam spiritus Pythonicus in Actibus Apostolorum attestatur Paulo apostolo, & euangelista esse conatur. Miscet tamen isti fallacias suas: & uerum quod nosse potuerint, non docendi magis quàm decipiendi sine prænunciant. Et fortè hoc est, quòd quum illa imago Samuelis, Saulem prædiceret moriturum, dixit etiam secum futurum: quod utique falsum est, &c. Hactenus Augustinus.

De necromantia, quid sit, & qui ea usi fuerint. Cap. XI.

νεκρομαν-
τῶν.
νεκρομαν-
τῶν.

NΕΚΡΟΜΑΝΤΕΙΩΝ uerò, & ΝΕΚΡΟΜΑΝΤΕΙΩΝ, eam uocāt, quæ sacrificijs solenni ritu institutis & peractis, atque diris execrationibus ab Orco manes educit, accitosq; de futuris sciscitatur: ita Samuelem mulier excitauit in Endor. Hanc Æneā quoq; exercuisse traditur, quum in Italiam uenisset, occiso Miseno tubicine. Apud Lucanum quoq; Erichthonē maleficam Thessalam, fascinatricēq; euocasse mortuū narratur, qui belli Pharsalici euentum Sexto Pompeio denunciat. Dicitur & Apollonius Romæ uerbis occultè pronuntiatis, puellam nuptiarum die resuscitasse, cuius illum nobilem scriptorem Philostratū testem esse miror.

Lib. 6.
Erichtho
malefica.

Philostr. l. 4.
in Apollonij
μίτῶν.

miror. Idem gloriatur se Achillis animam ab inferis euocasse, ut corporis sui molem ostentaret, & ad interrogata de gestis in bello Troiano ipsi responderet: Non, inquit, sicut Vlysses terram effodiens, agnorum sanguine manes Achillis eduxi: sed omnes adhibui preces, quas placandis heroum animabus sacerdotes Indorum dici iubent. Appion quoque Grammaticus me morie prodidit, se umbram Homeri euocasse, ut ab ea percunctaretur, cuius esset, & quibus parentibus editus. Sed eadem est ratio, & mera dæmonij ludibria, si ea uidebantur ita acta esse: ijs enim mirè erat exposita antiquitas, Dei ignara. quemadmodū ea & ad herbarum facultates usque adeo fuit attonita, ut ad uitam reuocari mortuos herba quapjā crediderit. Sic Xanthus historicus in primo lib. Historiarū scripsit, occisum draconis catulum herba quapiam resuscitatum, quam magi Balim uocant: eadem Thilonem, quem draco interfecerat, uitæ restitutū: & Iuba rex Mauritaniz, herba itidem in Arabia hominem uitæ redditū esse tradit. Hoc autem quum fieri nequeat, illos in lipothymiam uel animi deliquium illapsos, uel alioqui morbo propè uictos, admota illa herba uires uel excitante siue recreante, uel etiam naturæ respirantis uirtute quasi reuixisse fuisse uisos, mea est sententia.

*Horat. lib. 2.
Ser. Sat. 8.*

*Plin. lib. 15.
cap. 2.*

Balis.

Nec uerò ex Israelis cœtu hic solus deliquit Saul, nec etiam soli Ethnici dæmones mortuorum umbris inuolutos consuluerunt: quos, quum nescirent Deū, minus mirum est uarias exquirendæ uoluntatis diuinæ, placandorum numinum, & explorandorum futurorum rationes esinxisse: sed & in reliquū Dei populum peruasit furor ille, qui etiam usque ad hoc nostrū seculum in quibusdā malè sanis perdurauit ingenijs. Vsitatissimam etenim superiorib. annis fuisse cōsuetudinem acciendorum & interrogandorū manium, norunt

norunt maiores, & hac de re peculiaria & magna uolumina fuisse confarcinata, eademq; in quibusdā scholis palam proposita, sunt qui meminerunt. Nobis autem cura mandata incumbit, ut omnem consociationem cum dæmonijs & eorum ministris execremur; ne eorum usu polluamur, & oscitantia uel securitate eorum retibus implicemur incauti.

De diuinationibus Magicis.

Cap. XII.

PORRò ritus, quibus commoueri ex imo animas, produciq; arbitrabantur, item uariarum diuinationum magicarum monstrosas species, prodigiososq; modos, satanæ artificio in æternam hominum perniciem dolosè confictos, in historijs annotatos, & ab Ethnicis usurpatos, eruditè in doctissimis suis Commentarijs, de Præcipuis diuinationum generibus, describit multijugæ lectionis uir G A S P A R P E V C E R V S: ubi licet plurima lectu dignissima, atque huc facientia, comperies; nos tamen alia non pauca nec obseruatione indigna sequentibus Capitibus proponemus. Et Incantatores quidem, ariolos, haruspices, augures, pythonissas, genesianos, saltiores, sortilegos discernit diuus Augustinus libro de Natura dæmonum: id quod in Decretis annotatum etiam est 26. q. 3 & 4. c. igitur. Diuini autem omnes dicuntur, quum uel inita cum dæmonibus manifesta societate uaticinantur, uel superstitionis quibusdam artibus, quæ ex occulto cum dæmonibus pacto scaturiunt, mancipati idè efficiunt: Ad species ueniamus.

Diuini.

Διαμαντίζουσα describit Psellus, & eam fuisse in usu apud Assyrios ait: sed & Chaldæis & Aegyptijs familiaris fuit. ea etiamnum hodie utuntur Turcæ, licet non nihil diuersè. In peluim aqua repletam imponebantur aureæ & argenteæ laminæ, lapidesq; preciosi characteribus certis signati: & postquam consueta essent

*Διαμαντίζουσα
71a.*

essent prolata uerba, quibus dæmon exciebatur, proponebatur quæstio. tum primò quidem sonitus tenuis absque uoce audiebatur, qui signum erat ingredientis dæmonis: post aqua inundate, uoces exiles ex ea emergebant, quibus ad quæstionem respondebatur: at opera data exiles admodum, ne mendacij cogari posset dæmonium in his quæ non nouerat.

ΓΑΤΡΟΜΕΤΕΙΣ hoc à priore discrepabat, quòd non uoce, sed picturis responsa expediebat. Collocabantur *τύλα* uasa uitrea, rotunda, aquis conferta limpidissimis, & circum collocabantur accensi cerei: cumque euocatio dæmonis secreto murmure finita, & quæstio relata esset, adhibebatur puer impollutus, aut mulier prægnans, quæ uita studiose accurateque intueretur, ac circumspiceret, rogaretque, imperaret & flagitaret responsa. Ea tandem imaginibus aquæ impressis, & per uita pellucida renitentibus, diabolus ostendebat.

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΥΤΕΙΑ, ex nitidis tersisque diuinat speculis, in quibus propositarum rerum imaginés effictæ, reddi- *καταγγελλου-
τεία* tæ à diabolo fulgent. Ea usus est Didius Iulianus imperator: & pleraque satanæ monitu præuidisse, quæ acciderunt, scribitur.

ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΜΕΤΕΙΑ, ex crystallis fabrefactis atque ex- *κρυσταλλομε-
τεία* politis, colludente in his diabolo (in plerisque enim minuta specie aliàs materiæ alterius conditus delitescit) depictas notas atque figuras euentuum ac rerum quæstiarum, quasi uaticinans suis Magis renunciat.

ΔΑΙΤΥΛΟΜΑΝΤΕΙΑ appellatur, quando ex annulis ad cer- *δαιτυλομαν-
τεία* tos cæli positus fabrefactis, uel diabolico ritu consecratis diuinant malefici. At qui uetitis his diuinationum dæmoniacarum modis utuntur, nimis impudè inter Christiani nominis homines degunt quamplurimi. Ex simili officina nuper quidam annulum eadem religione factatum heroi obtulit uiginti coronatis

natis uenum, eius scilicet uirtutis, ut felicem cōsequeretur euentum in quocunque lusus genere, quamdiu hunc comportaret. Cuius rei ut faceret periculum, assumpto annulo lusit, & quidem fortuna annuente, benigna q̄. Quo successu illectus coronatos numerat, redit q̄: ad consuetę negotiationis exercitium & lusum, ac perdidit duplo plus quàm antea lucrificerat. Expertus itaq; se delusum, annulum infringi permittit.

ὁλομομασίαια.

ὁλομομασίαια uariè usurpabatur. Aqua implebatur cyathus, annulusq; filo suspensus ex digito librabatur in aquam: atq; sic cōceptis uerbis postulabatur rei questę declaratio, uel confirmatio. Si quod proponebatur, uerum erat, annulus suo nutu, non impulsus, cyathum feriebat constitutis ictibus. Hanc exercuisse Numam Pompiliū, & excitos in aquam deos consuluisse tradunt. Extant & alij eius modi.

δυνχημασίαια.

δυνχημασίαια perficiebatur oleo & fuligine in unguem pueri alicuius impolluti illitis, soliq; obuersis. Cōfici enim ex mixtione olei, fuliginis & radiorum solarium simulachra rerum expetitarum, opinio erat: quę tamē formabat mille artifex diabolus, ut ex hac mixtura in ungue reddi ac refulgere uiderentur.

κοσμημασίαια.

κοσμημασίαια, & ἀξιωμασίαια, ad perstringendos atque detegendos occultos scelerum authores, & res alias obscuras manifestandas, Magi utuntur. Hanc securi perficiunt rotundo palo infixā, aptatāq; ad normam, & cum præfatione, ordine enumeratis suspectorū nominibus: Ad cuius uerò mentionem securis uel leui impulsu se circumagat aut nutat, eum culpæ reū peragunt. Sic apud Homerum produntur proci Penelope, se ad adhibito lapide Gagatę, & prunis imposito. Illam administrant cribro forcipi imposito, & forcipibus tantum apprehenso atq; eleuato digitis: itidēq; adiuratione facta per sex uerba, nec sibiipsis nec alijs intellecta, dies, nubes, ieschet, benedofet, donuina, enite-

ἀξιωμασίαια.

βίαια.

Enitemaus: deinde suspectorum nominibus recitatis quocumque nominato cribrum uel tremit, uel nutat, uel uolutatur, eum reum statuunt. at quàm uerè, testatur omnis dæmonum ueritas. Potuit & ille qui cribrum in forcipe sustinebat digitis, illud pro suo arbitrio commouere.

Κιραλασιμαστία, a lini capite super prunas affato, nescio quibus perficitur ritibus, olim Germanis familiaris: *κεραμαστία*, cum ceræ liquefactæ, & in aquam distillantis figuræ obseruabantur, Turcis etiamnum in usu.

Κιραλασιμαστία.
κεραμαστία.
Cetomane.

Αεραμαστία ex aeris partibus ac motu sumpta, celebratur ab Aristophane in Nubibus.

Αεραμαστία.

Αλφριμαστία describitur à Theocrito in Pharmaceutria: & αλφριμαστία quoque, quæ in frumento farinæ commisto considerabatur. τυριμαστία per casum fiebat: ιχθυιμαστία uerò per pisces, olim à Tyre, & Polydamante celebrata & usurpata.

Αλφριμαστία.
τυριμαστία.
ιχθυιμαστία.

Λαπιμαστία ex fumo capiebatur incensi seminis papaueris, aut sesami prunis iniecti.

Λαπιμαστία.

Βοτανομαστία per herbas instituebatur, ueluti per salutaris folia: ουκιμαστία, per folia fici: λιβανομαστία, per thus.

Βοτανομαστία.
Dion.

Δαφνιμαστία per laurum. Nam ex eius crematæ strepitu futura colligebant: ex fragroso quidem secunda, testibus Porphyrio, Eustathio in Homerum, Tibullo. At laurus bona signa dedit: ex Tacito autem aduersa. Vnde Propertius:

Δαφνιμαστία.
Iliad. 7.
Lib. 2. Eleg.
Lib. 2. Eleg.

Et tacet extincto laurus adusta foco.

Antiphon, Philochorus, Artemon, Serapion Ascalonites, & ex recentioribus Fulgentius Placiades affirmant, qui lauri frondes sub puluinari capiti suppositas habuerit, uera hunc somnia noctu uisurum. Hinc Claudianus inquit,

Parthas. in
Clau. u. 2. de
rapr. Proserp.
Calvus Ro-
sig. lib. 5.

— Venturi præscia laurus.

m

Quapro-

Quapropter & Apollini deo fatidico sacra fuit, & hinc Laurus Apollinea, Delphica, Fatidica dicta.

τηρημαίντ. *τηρημαίντ* cum cineri digito bacillove res de qua diuinandum est, inscribitur: isque sub dio exponitur. quæ enim remanent literæ, non dissipatæ uentis aut confusæ cinere, ordine suo docere de re quæsitæ putantur.

De Sortilegijs. Cap. XIII.

K*ληριμαντία*, Sortilegium. Quod genus duabus de causis hic explicare libet. Primò, quòd non exoleuerit adhuc, ut superiora diuinationum genera, sed & à uulgo & à prudentioribus etiamnum quandoque obseruetur, heu nimis impiè. Secundò, quòd uideam à nullo sortilegiorum species diligenter inuestigatas, ac distinctè traditas. Isidorus autem Sortilegos esse scribit, qui sub nomine fictæ religionis per quasdam quas Sanctorum seu Apostolorum uocant sortes, diuinationis scientiam profitentur, aut quarumcunque scripturarum inspectione futura promittunt. Superstitionis genus, cui dæmon occultè sæpe colludit. Hinc sortes uariæ, puncta figuræ iactatæ, taxillorum iactus, plumbeæ figuræ in aqua proiectæ, in apertum librum repens oculorum intuitus, occurfus alicuius sententiæ ex improuiso, & alia uæfana indicia, quæ uno sortium nomine comprehenduntur, diuersas species *κληριμαντίας* faciunt: ut *ἀστρογαλομαντία*, quæ per talorum iactus fit, & ex numero oblato sumitur, cum de re numerata ueluti de numero maritorum, uxorum, liberorum, uillarum, & aliarum rerum quæ-

Sortilegi.

Li. 4. Etym.

6. q. 1.

Sortes.

ἀστρογαλομ.

quæritur: aut cum numerus iactus comparatur elogio. Libri enim eiusmodi elogiorum sunt omnibus de rebus & negocijs: ex quibus cuilibet assignatus est suus & situs taxillorum, & numerus quomodocunque cadentium. Qui cui elogio respondere deprehenduntur, id uaticinium ac responsum ad quæstionem propositam esse demonstrant. Tales libros etiamnum cum figuris & numeris alearum excusos, Galli plerunque animi causa habent. Orta profus fuit hæc diuinationis superstitio à Pythagoreis, ut & ἀριθμαντία elementis illi literarum certos tribuebant numeros; numeris uim occulti futuriq̄ præfagam.

ἀριθμαντία sumitur ex cuiuscunque quærentis nomine, per elementa scilicet eius, eorumque figuras. Huic quidem per similes est ἀριθμαντία; sed ridiculo mirabilique modo & inuento exercetur. Locus enim circumscriptus in circulum; distribuitur per partes uigintiquatuor æquales: in quarum unaquaque, litera Alphabeti scribitur, & unicuique literæ granum frumenti imponitur. Inde gallus ad hoc enutritus dimittitur: & obseruantur eæ literæ, quarum ille grana depascit. Valens Imperator cum mirè perplexus ac anxius esset de Successoris sui nomine, gallus uaticicus & Alectriomanticus depauiit grana imposita his literis Θ. Ε. Ο. Δ. quibus Theodosius significabatur. Vide quomodo colludat huic Impiæ persuasioni dæmon: ἀριθμαντία similem

Histrionum Memphiticorum recenset Ioannes Leo, qui exiguas auiculas capsulæ in abaci formam constructæ annexas ostentant, quæ rostro fortium chartulas tam dextri quam sinistri omittis extrahunt. Qui sortem suam scire cupit;

m 2 obolum

obulum auiculæ obijcit : quem rostro excipiens, in capsulam defert: deinde progrediens, responsi chartulam eodem rostro profert. Quomodo his quoque nugis dæmon colludat, ac utatur ad superstitionem animis inculcandam, facilè colligitur ex dicto Leone, qui peius quàm in chartula sorte accepta conscriptum erat, accidisse sibi postea conqueritur.

Ἰλιάδ. 17.

Iam ad *σειχαιμακτία*, quæ repentino in librum apertum oculorum intuitu, ex sententiæ uersusque ad quæstionem facientis occursum sumitur modò ad numerum iactarum alearum, modò sine eo. Et quoniam poemata pro uaticinijs, ut poetæ pro uatibus habebantur, in ijs potissimum exercebatur. Hinc & in publicis causis Sibyllina carmina ita obseruabantur, & inter priuatos Græcos Homerica, Latinos uerò Virgiliana. Socrates audiens in carcere recitari Achilleum illud apud Homerum,

Ἰλιάδ. 9.

ἄματι κεν τρίταιον φίλον ἔριβρον ἰαίμεν.

Prædicebat Æschini se post triduum moriturum. Alexandro Seuero obuinit hic Virgilij uersus,

Æneid. 6.

Tu regere imperio populos Romani memento.

Her. l. 1. c. 5.

Ἰλιάδ. 16.

Post annos aliquot Imperium adeptus fuit Romanus Brutus, exquirens successum prælij Pharfalici, in hunc Patrocli uersum incidit,

ἀλλὰ μοῖρ' ὄλεθ' κεί' ἄπτεσ' ἔπτασεν ἦέ.

Æneid. l. 6.

Claudio imperatori obuinit,

Tertia dum Latio regnantem uiderit æstas.

Nec ultra biennium imperauit. Eidem inquirenti de fratre occurrit uersus, qui & Gordiano iuniori pòst, ex sexto Æneid.

Ostendunt terris hunc tantum fata. —

Decem & septem diebus à suscepto imperio interfectus fuit: Opilius Macrinus num ad Imperium peruenturus esset scire desiderans, in hos incidit Homeri uersus,

ὦ γαίης

ὄγυρον, ἃ μέλα δίδου νῆος τάροι μαχυσταί,
 ρυθὶ βίω λίσσεται, χαλκῶν ἢ σιγῶνας ὀπαιίστ.

Sanè senex ad imperium peruenit, nec diutius qua-
 tuordecim mensibus id retinuit, occisus ab Helioga-
 balo. Adriano imperatori dubitanti de animo ac amo-
 re Traiani erga se, sortes hæ Virgilianz obuenère ex
 sexto Æneid.

*Quis procul ille autem ramis insignis oliuo,
 Sacra ferens? nosco crines, incanaq; menta
 Regis Romani. —*

Pòst adoptatus à Traiano, successit ei in imperio
 Romano. Claudius secundus Aureliani imperato-
 ris prædecessor, inquirens de posteritate sua, incidit
 in illud primi Æneidos libri:

His ego nec metas rerum nec tempora pono.

Genus eius per longam posteritatè stetit. Et hæc
 ferè sunt & sortium & sortilegiorū genera: quæ nõ so-
 lum à sortibus ex urna capiendis, aut aliunde legèdis
 ita dicta mihi uidentur, sed etiam à lectione. Nam &
 uersus sorte oblati legebantur, ut suprà demonstra-
 uimus: & sortes etiam fuisse acceptas pro syngra-
 phis, aut scriptura Oraculorum, responforumūe,
 constat ex Delphicis sortibus. Valerius Maximus
 scribit, legatos ad Delphicum oraculum missos ob
 exundationem lacus Albani, retulisse sortibus præ-
 cipi, ut aquam eius lacus emissam, per agros dif-
 funderent. Et hinc sortilegos dictos existimarem,
 qui sortes istas ex charta uel membrana uel cortice
 legissent. Horatius in arte Poet.

Lib. 1. cap. 6.

— *Et diuina futuri*

Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.

In his autem omnibus speciebus dæmonem suas
 artes, suasque præstigias non omittere: sed ferè
 semper adhibere, uel inde constare potest, quod &
 impijs ritibus fiant, & non nisi ad credulitatem im-
 m 3 piam

obulum auiculæ obijcit : quem rostro excipiens, in capsulam deferit: deinde progrediens, responsi chartulam eodem rostro profert. Quomodo his quoque nugis dæmon colludat, ac utatur ad superstitionem animis inculcandam, facillè colligitur ex dicto Leone, qui peius quàm in chartula sorte accepta conscriptum erat, accidisse sibi postea conqueritur. Iam ad *συχνημαντίαν*, quæ repentino in librum apertum oculorum intuitu, ex sententiæ uersusque ad quæstionem facientis occursum sumitur modò ad numerum iactarum alearum, modò sine eo. Et quoniam poemata pro uaticinijs, ut poetæ pro uatibus habebantur, in ijs potissimum exercebatur. Hinc & in publicis causis Sibyllina carmina ita obseruabantur, & inter priuatos Græcos Homerica, Latinos uerò Virgiliana. Socrates audiens in carcere recitari Achilleum illud apud Homerum,

9. Iliad.

ὄματι κεν τελέειν φίλον ἔριβερρον ἰνοίμην.

Prædicebat Æschini se post triduum moriturum. Alexandro Seuero obuenit hic Virgilij uersus,

Aeneid. 6.

Tu regere imperio populos Romani memento.

Ilor. l. 1. c. 5.

Iliad. 16.

Post annos aliquot Imperium adeptus fuit Romanus Brutus, exquirens successum prælij Pharsalici, in hunc Patrocli uersum incidit,

ἀλλὰ μῦθ' ὄλεθ' κεί' ἄντ' ἐκείνων ἦες.

Claudio imperatori obuenit,

Aeneid. l. 6.

Tertia dum Latio regnantem uiderit æstas.

Nec ultra biennium imperauit. Eidem inquirenti de fratre occurrit uersus, qui & Gordiano iuniori post, ex sexto Æneid.

Ostendunt terris hunc tantum fata. —

Decem & septem diebus à suscepto imperio interfectus fuit: Opilius Macrinus num ad Imperium peruenturus esset scire desiderans, in hos incidit Homeri uersus,

ὄ γ' ἔριβ,

ἄγῃρον, ὃ μάλα ἄσσι νόιοι τάρισι μαχουτά,
 ρὸ δ' ἔβη λίσσται, χαλιπίρ δ' σὶ γῆρας ὀπείσσι.

Sanè senex ad imperium peruenit, nec diutius qua-
 tuordecim mensibus id retinuit, occisus ab Helioga-
 balo. Adriano imperatori dubitanti de animo ac amo-
 re Traiani erga se, sortes hæ Virgilianæ obuenère ex
 sexto *Æneid.*

*Quis procul ille autem ramis insignis oliuo,
 Sacra ferens? nosco crines, incanaq; menta
 Regis Romani. —*

Pòst adoptatus à Traiano, successit ei in imperio
 Romano. Claudius secundus Aureliani imperato-
 ris prædecessor, inquirens de posteritate sua, incidit
 in illud primi *Æneidos* libri:

His ego nec metas rerum nec tempora pono.

Genus eius per longam posteritatē stetit. Et hæc
 ferè sunt & sortium & sortilegiorū genera: quæ nõ so-
 lum à sortibus ex urna capiendis, aut aliunde legēdis
 ita dicta mihi uidentur, sed etiam à lectiōe. Nam &
 uersus sorte oblati legebantur, ut suprà demonstra-
 uimus: & sortes etiam fuisse acceptas pro syngra-
 phis, aut scriptura Oraculorum, responforumūe,
 constat ex Delphicis sortibus. Valerius Maximus
 scribit, legatos ad Delphicum oraculum missos ob
 exundationem lacus Albani, retulisse sortibus præ-
 cipi, ut aquam eius lacus emissam, per agros dif-
 funderent. Et hinc sortilegos dictos existimarem,
 qui sortes istas ex charta uel membrana uel cortice
 legissent. Horatius in arte Poet.

Lib. 1. cap. 6.

— *Et diuina futuri*

Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.

In his autem omnibus speciebus dæmonem suas
 artes, suasque præstigias non omittere: sed ferè
 semper adhibere, uel inde constare potest, quod &
 impijs ritibus fiant, & non nisi ad credulitatem im-

li. 8. Antiq.
lect. cap. 10.

Ἰγγαστιυ-
τοι υἱοὶ quo-
modo uaticini-
entur.

Confilia mor-
tui de Purga-
torio querela.

Denique Cælius Ludouicus, patrum nostrorum memoria fœminam se uentri loquam crebrò uidisse Rhodigij. Italiæ urbe & patria sua, scribit: ex cuius pudendis uocem immundi spiritus per tenuem quidem, sed tamen prorsus intelligibilem sæpe audierit de rebus præteritis, aut præsentibus mirificam: at de futuris plerunque incertam, sæpe etiam uanam & mendacem. At in uiris hi spiritus impuri tanta turpitudine uaticiniorum suorum uoces & sonum edere non possunt: sed per honestiorem corporis partem, os scilicet eloqui coguntur, ut supra dictum est de Euricle ab Aristophane celebrato: cuius Vespas cum anno Christi M. D. L X. Parisijs Hadrianus Turnebus (tum Græcarum literarum post Philosophiæ & Eloquentiæ regius professor) interpretaretur, audientibus meis filijs Theodoro iam iurisconsulto, & Henrico medico, palàm gestabatur olim se Lutetiæ uidisse persimilem illi Aristophanis Euricli hominem astutum, Petrum Brabantiû: qui quoties uolebat, toties ex ima parte corporis, ore quidè aperto, sed labijs immotis loquebatur, & hac siue arte siue exercitatione, siue dæmonis impostura multis passim imponebat. Nam cum Lutetiæ uirginem quãdã formosam, sed patre orbatam, deperiret, nec matrẽ superstitem inducere posset ut eam sibi desponderet; tandẽ, cùm ultrò citroq; hac de re colloquuntur, uocẽ editẽ corpore, qua demortuus mulierculæ maritus de pœnarũ grauitate cõqueri uidebatur, quas ob uxoris diffidẽtiam in purgatorio perpeteretur. quòd eò filiã à Brabãtio toties expetitã, optimo uiro denegaret. Quibus illa questibus exterrita, uiriq; miserta, petitioni nebulonis assensit: quẽ tamen non tam filiã, quàm dotẽ ei à patre in testamento constitutã ambijisse, satis apparuit. Sex enim mensib. post, ubi puellæ bona decoxisset, uxore socruq; relicta, Lugdunum aufugit.

Ibi

Ibi mercatorem quendam ac trapezitam prædiuitem obijisse intellexerat. Qui cū haberetur iniustissimus, eo quòd omnia per fas ac nefas in uita corralisset, filiū *Alius eiusdē dulus.* Cornutū, eius unicum hæredem, in porticu pone cœmiterium obambulantem, adit: & eò se missum innuit, ut quid opus facto esset doceret. Ceterum dū ei de patris anima potius, ac fama, quàm morte cogitandum esse dicit, uox inopinatò inter loquendum patrē referēs exauditur: quā cū Brabantius ex uentre daret, se tamē expauescere mirū in modum simulabat. Monebatur autem hac uoce filius, quē in statum pater iniusticia sua decidisset: & quantis purgatorij cruciatibus tū sui, tum ipsius causa exagitaretur, eo quòd iniquorū eum bonorum hæredē reliquisset: quāq; nullo modo liberari posset, nisi iusta à nato expiatione facta, & debitis in eos elemosynis collatis, qui maximè tum tēporis egebāt: eos autē esse Christianos à Turcis captos, proinde uiro qui cū loqueretur crederet: hūc ad redimēdos eos Constatinopolim à pijs hominib. ablegatum, eiusq; rei ergò diuinitus ad eum missum. Cornutus, homo minimè malus, etsi his auditis dolum haud animaduerteteret: quia tamen durū uidebatur istud de pecunia uerbū, se deliberaturum respondit, & Brantiū eò loci postidie redire iubet. Interea anxius, de loco subdubitabat, in quo uocem exaudierat, quòd umbrosus esset, ac opacus, & hominum insidijs Echoq; aptus. Quare postero die eum in alium apertum, planum, nullisq; uepribus aut umbris impeditū locum deducit. Vbi nihilominus eadem inter loquendū repetebatur cantilena: hoc etiā addito, ut Brabantio statim sex Frācorū millib. numeratis, tres in singulos dies Missas redimeret pro salute patris: alioquin nullam apud inferos fore redemptionem. Vnde filius conscientia ac religione obstrictus, licet ægrè, totidē tamen Brabantij fidei cōmisit, omni legitimo accepti

solutiq; testimonio neglecto. Pater ignibus ac Vulcani iustibus liberatus, in posterum quieuit, nec filiū amplius interpellauit. Verū miser Cornutus dimisso Brabantio, cum solito lætior esset, idq; reliqui mēfarij satis admirari nō possent, mox ut sciscitantib. causam speruit, adeo statim irrisus fuit à cunctis, quòd & nūmis & cerebro emunctus & expurgatus esset, ut præ mœrore post aliquot dies mortuus, & patrem ad inquirendam ex eo rei ueritatem insecutus fuerit.

De γυρομαντεία & circulatoribus.

Cap. X V.

Arabia **R**eperitur Fessæ in Africa circulatorum, magorūq; genus, quod Muhazzimin uocant. Hi omnium promptissimè dēmonia dicuntur eijcere, *min.* Et quia illorū uaticinio nōnunquā succedit euentus, *γυρομαντ.* dici nō potest quā ea res eorū existimationē augeat: quē eijcere nequeūt, aereū esse spiritū asserunt. Modus autē adiurādi dæmonis hic ferè est. Primò characteres circulosq; nonnullos in foculo aut alio quouis loco depingunt: deinde signa quædam in dæmoniacci manibus ac fronte describunt, illumq; miris modis fumigant: postea carmen componunt, ex dēmonē sciscitantur, quā & quomodo huc intrauerit, quis sit, quod illi nomen: tandem ut exeat, præcipiunt.

Zairagia. Sunt & alterius generis, qui regula quadam Caballistica (Zairagia appellant) operantur. Hæc autem multis continetur scriptis. Naturalis siquidem scientia putatur: neque alios Fessæ reperias, qui maiori cum fide magisque indubitanter ad interrogata respondeant. Verū hæc ars difficillima est. Qui enim huic operā dare uult, nō minorem Astrologiæ, quàm Cabalisticæ cognitionem habeat necesse est. *Lib. 3.* Ioannes Leo Africanus testatur in descriptione Africæ, se uidisse quendā eius artis peritum in unius figuræ descriptione

ptione integrum consumpsisse diem, & figuras in hunc ferè componi modum. Primò circulos multos in maiori circulo ducunt: in primo crucè formant, in cuius extremitatibus quatuor mundi plagas appingunt, O. ^{ORIENTEM.} Orientem, Occidentè, Austrù & Aquilonè: in cètro ubi lineę concurrunt, utrūq; notant polū: extra primum circulū, quatuor depingunt elementa: deinde circulū in quatuor secāt partes, & sequentē circulū in totidē: post hæc quālibet partē in alias septē secāt, quarū quālibet characterib. maiusculis Arabicis insigniūt, adeò ut quodlibet elemētū uigintiocto habeat characteres. In sequēti circulo septē Planetas notāt, in alio duodecim zodiaci signa, in sequenti duodecim mensuū Latina nomina, in alio uiginti octo lunę domicilia: in alio 365 anni dies depingunt, extra hunc uerò quatuor mentos cardinales annotant. Deinde unam tantum rei propositę literā sumūt, atq; per omniā ante enumeratā multiplicant, productumq; characteris numerū quodāmodo diuidunt, atq; pro characteris ratione loco aliquo collocāt, utq; elemētū illud exigere uidetur, in quo reperitur character siue figura. His omnib. ita peractis, figurā animaduertunt, quæ cū numero iā producto conuenire uidetur: cū quo eodem modo procedunt, ueluti cum priore progressio, donec uigintiocto characteres habeant, ex quib. unā dictionē colligunt: ex dictione uerò oratio cōflatur, quæ ad rem ipsam in quæstionē uocatā respondet. Ea porrò oratio semper in carmē prioris speciei cadit, quod Arabes Ethauil appellāt, cōponiturq; ex octo stipitib. & chordis duodecim iuxta Arabicę linguę metricā. Carmē igitur ex ijs characterib. compositū, uerum atq; indubitātū rei propositę præbet respōsum (ut credūt) primò quid quærat, deinde rei quęsitę sentētiā. Hi autē rarò errare dicuntur, & Cabalisticā admirādā reddit. Et quāquā naturalis habeatur, nihil tamē se uidisse affirmat Ioan. Leo, quod

Ethauil

quod non præter naturam potius sit: & ita scribit porro. Memini me quondã in loco aperto collegij regis Abulunã (quod Fessę uisitur) in area leuigato marmore strata insignem uidisse figurę descriptionē. *Aræ* quodlibet latus quinquaginta erat ulnarũ: huius duæ tertię partes ijs occupabãtur, quæ ad figurã pertinebant: tres uerò descriptionē faciebãt, quorũ quilibet suũ tantũ curabat locũ, durauitq; ea descriptio per integrũ diem. Huiusmodi quoq; aliã Tuneti à quodã artis peritissimo descriptã uidi: cuius pater duo uolumina cõmentationũ in eius artis Canones cõscripserat, quos qui exactè sciũt, summo habẽtur ab omnib. precio. Ego solum tres, Tuneti unũ, Fessę uerò duos uidere potui: duas quoq; in eius artis regulas, *Explicationes*, & *Cõmentariũ Margiani* cuiusdã, eius parẽtis quẽ olim Tuneti uidi, & aliud ab Ibnu Caldim historiographo cõscriptũ. *Artis regulæ* cum *Cõmentarijs* possunt quinquaginta aureis haberi Tuneti. Breuiter, Fessę tria in uniuersum sunt fatidicorũ & diuinorũ genera: primi, ut diximus *Geomanticis* uel *Gyromanticis* utũtur figuris. Alij aquã catino uitreo infusam olei guttula admixta, lucidam & transparentem reddunt, in qua tanquam in speculo dæmones confertim se uidere affirmant, qui exercitum numerosum repræsentant: quorũ nonnulli in itinere sunt, alij riuum transmittunt, alij terrestre prælium gerunt: quos quietos interrogãt, dæmonibus nutu manuum uel oculorũ indicio respondentibus. ô temeraria credulitas. Vitreum uas pueris interdũ uix octauũ egressis annum in manũ dant, à quib. num hunc uel illum dæmonẽ uiderint, interrogant. Permulti eò dementię rediguntur, ut in his nugis magnã pecunię uim profundant. Tertiũ genus est mulierũ ueneficarũ, quæ se cũ dæmonib. habere familiaritatẽ affirmant: dæmones autem aut rubros, aut albos, aut nigros appellant.

Hodie

Hodie adhuc in cœmiterio uel foro publico Constantinopoli diuinandi artem profitentur, uictū hinc quæritantes, Turcæ uiri & mulieres, cum primis Ægyptiæ, ab initio idololatræ. Hi in arena notatis figuris, uel eiectis colligatis aleis, & notarum numero collecto, in libro nescio quid legentes submurmurâtesq; uaticinantur: uel ceram cum oleo confundentes, donec refrigerit expectant, ex apparentib. deinde characterib. diuinant: nōnunquam ex aqua, speculo, uitro, & id genus similib. organis præfagiunt, haud dubiè ab impietatis & ἀπειρίας magistro ita instructi, ut eos longa annorum serie quasi ab uberib. maternis uirulentū eiusmodi lac exuisse, minimè hæsitent. Sic de quodā diuino, Diophanes nomine, refert Apuleius: Corinthi nunc apud nos passim Chaldæus quidam hospes, miris totam ciuitatem responsis turbulentat, & arcana fatorum stipibus emerendis edicit in uulgum, qui dies copulam nuptialē affirmet, qui fundamenta mœnium perpetuet, qui negociatori cōmodus, qui uiatori celebris, qui nauigijs opportunus. mihi deniq; prouentum huius peregrinationis inquirenti, multa respondit, & oppidò mira, & satis uaria. Sed hæc omnia

Turcarū magica diuinationo.

Li. 2. de Astrologia.

Lafl. lib. 2. de Orig. err. cap. 17.

Ἰστὶν, ἃ πρὸ ἀφρονέου ἀνδρῶν ὁρῶντων κατ' ἕμμεν.

Magicorum uatum oraculis non esse credendum, nec eos esse aduendos.

Cap. XVI.

AT omnes hi prædictionum modi ἀνακτιολήγιστοι dicti, qui nullas in natura causas habent, seuerrissimè in Lege diuina prohibentur, ubi diuersis appellantur uocibus: ut semper apud omnes gentes diuinationum imposturæ fuerunt uariæ. Mirandum uerò magnoperè, eò usque prudentiam hominibus eripi, ut audire, dicto parère, compelli, ligarique

riq; spiritû natura nobilissimû, malicia autē ob rebellionē nequissimû, propria uirtute hominis, natura eo inferioris, & malignitate penē nō imparis quādoq; arbitrētur: quasi se homini præter naturā dederē uoluerit is, qui Deo creatori naturā inuitate subijci recusat. Qui ergo naturę fœdus uiolarit, hic ne in usum nostrû unquā seruabit pactionē? Adde, mendacē mendacijq; parentē, quæcūq; uera ad falsitatem, & quęcunq; bona ad maliciam intorquere. Quis nisi luxatæ mentis huic fidat, ut de futura ueritate percunctetur, quā uel nullo modo sciat, quia eius naturę est minimē nota, uel desuper non reuelata: aut si sciat, malicioso astu mēdacij inuoluat. quòd si purē eā quādoq; proferat, uel coactus id facit: uel si spōte atq; libēter, malo tamē animo, pessimoq; sine proposito, ut scilicet perniciosius offendat in posterû, & ueritate qualicunq; quę in reb. agendis parû emolumenti allatura sit, prolata, demū sub alia (quæ nisi integrē pernoscat, sit graue incommodum uel exitium paritura) atrocius lædat, & mendacium ipsum ceu uenenatam escam & exitiale hamû cautius tegat Tartareus ille piscator. Stultus itaque ille, qui hunc cōsultum abicit: at stultior multo, qui inde redit, nisi resipiscat. Interim non inficior, cum ille rerû naturas cognoscat, multa ex causis naturalib. eū prius scire, quā ab humano intellectu percipiuntur: & tātō exactius, quātō eius ingeniū est sublimius: ea autē ignaris uelut fur prænunciat, præsertim quorū in actu uiderit initia: ut uaticinari & occulta rerum prænouisse credatur. Copiosè, doctè, & piè in hanc rē, contra magicas prænotiones, disputat libris nouem de Prænot. maximè uerò lib. 7, Ioannes Franciscus Pius, philosophus insignis. Chrysostr. in euangelium Ioannis, Homil 18. Prædictio, inquit, futurorum immortalis Dei duntaxat opus est. Quòd si aliquando dæmones aliquid prædixerunt, stultum & incautum uulgus

gus deceperunt. eorum namque uaticinia passim falsa deprehenduntur. Nonnihil in hanc rem quoque dictum est lib. I. cap. 9.

Quare Phauorinus apud Gell. deterrere uolens & *Lib. II. cap. 2*
depellere adolescentes à genethliacis istis & quibusdam alijs id genus, qui prodigiosis artibus futura omnia dicturos se pollicentur, & persuadere eos nullo pacto adeundos esse consulendosque, huiusmodi argumentis concludebat: Aut aduersa, inquit, euentura dicunt, aut prospera. Si dicunt prospera, & fallunt, miser fies, frustra expectando: si aduersa dicunt, & mentiuntur, miser fies, frustra timendo. Si uera respondent, eaque sunt non prospera, iam inde ex animo miser fies, antequam è fato fias. si scœlicia promittunt, eaque euentura sunt, tum planè duo erunt incommoda: & expectatio te spei suspensum fatigabit, & futurum gaudij fructum spes tibi iam deflorauerit. nullo igitur pacto utendum est istiusmodi hominibus res futuras præsagiantibus.

Proinde exquisitiorem artium harum diabolicarum enumerationem permitto illis, qui eas didicerunt, ac magistri doctorisque sui consilio, ductu & opera, exercere perpetuo suo aliorumque exitio audent, quos in nefariorum suorum scelerum communionem perditissimè adducunt. Dolendum autem hanc pestem immaniter in totum Christianum orbem proserpere, grassarique nimis: maximè ubi uox Euangelij obscurius sonat, & nescio quibus gentilitijs, & dæmoniaco astu non dubiè in hominum deceptionem excogitatis superstitionum ritibus diuini cultus ueritas conspurcari uidetur.

De quo-

De quorundam sacrificarum & monachorum magicâ
diuinatione, medicationeq; falsissima.

Cap. XVII.

SVum adhuc locum in familia turgidorū Pythio
spiritu, hic inueniunt, Magorum albo inscribēdi
merito, nec ulla ratione præmittēdi, pleriq; sa-
crifici & monachi, ut indoctissimi, ita & incompara-
bilis impudentiæ, perditissimæque impietatis homi-
nes (uiris p̄js, quos unicè ueneror, nihil detractum
hic uolo) qui medicinæ sacræ, quam ne primis quidē
labris eos gultasse constat, cognitionem mentientes,
facile cuius uulgari (Consulares, uel alicuius doctri-
næ, iudicij, existimationis uē uiros nominare pudet)
de morbo sciscitanti, consiliūque quærenti, è male-
ficio uel incantatione esse morbum progenitum, ore
mendaci respondere, persuadereque non uerentur.
ac Pythij hi uates sæpenumero incantatricem uel sa-
gam notoria sua arte per indicia, si dijs placet, indigi-
tare nefarè audent: honestæ alicui, inculpatæ ac piæ
matronæ hoc cauterium crebrò inurentes, à quo illa
nunquam, uel eius soboles, ne in multam quidem po-
steritatem, sanari poterit. En muerò non rerum sua-
rum lategisse se arbitrantur. quòd morbum mendaci-
ter commententur: nisi etiam infantes calumnijs op-
primant, odiaque plus quàm Vatiniana apud hoc cre-
dulum nimis hominum genus concitent, litibus inte-
gras uicinas personare faciant, amicitias diuellant,
sanguinis necessitudine constrictum unionis uincu-
lum dissoluât, ad pugnas promoueant, carceres pro-
curent, cædes tandem uariè architectentur: aut eorū
qui infontem denotatam huius maleficij ficti effeetri-
cem uel uindicare, uel illi patrocinari student: aut eo-
tiā huius fœminæ: ab alijs cæsæ, siue à magistratu ma-
le instituto punitæ. Horum uiuum si me testem dixe-
ro, men-

*Sacrifici qui-
dam inepti,
maleficij mor-
bū mentuntur,
& eius
reos statuunt
infantes.*

ro, mentiar minimè, etiam si indignatione rumpantur
ilia Codro, aut eius sectæ affectis. Ita hos ecclesiasti-
cos scilicet uiros, eximia sui instituti mancipia, reli-
gionis potissimum pallio, strenuam sibi nauare ope-
ram & experitur & gloriatur heros illorum Beelze-
bub: qui ob pecuniæ aucupium, aut falsæ existima-
tionis cupidine prurientes, hoc modo suas aliorum-
que animas dæmonibus prostituunt & deuouent: me-
dicinam artium ut uetustissimam, ita & utilissimam,
maximèque necessariam, eiusmodi incantationum o-
pione in naturalibus morbis ad uitæ & salutis per-
niciem defœdantes.

*Medicina
sunt uetustis-
sima.*

Ex horum numero quidam nugaci Dialogo nuper
Germanicè (Latinè etenim ob incitiam non potuit)
typis effuso scribit, mulieri cuidam uentrem in eam
extumuisse molem, ut uterum gerere censeretur: &
quum ante Bacchanalia se partum edituram speraret,
eoq; frustraretur, hanc ad ipsius opem confugisse: qui
propinato pharmaco se expulisse duos nucleorum ce-
rasorum iam partim germinare inchoantium, partim
ad digiti altitudinem natorû cantharos (quartas uul-
gus dicitur, sex libris mensura propemodum equiua-
lentes) addito iuramento asserit. Mendacij uerò im-
pudentia hinc cognoscitur, quòd nusquam in alia ca-
uitate huic excretioni idonea, quàm intestinorû sinu
contineri potuerint nuclei. si autem nouem circiter
menses, à cerasorû postremò natorum tempore in il-
lis impacti, tumorem tantum excitarint iam egermi-
nantes: qua uia quæso interea temporis per intestina
arctissimè nucleorum mole infarctâ, distentaq; natu-
ralib. paruit excremētis? Mirum quòd eidem cōmen-
to non assuerit fœminâ hanc medicamenti oblatis ope-
ratione, eadè opera nucleorû germen emittentiû acer-
uò agrum cōseuisse: uel nisi eos expulisset, potuisse a-
ctis loco benè stercoreato (cū uenia id mihi dicere ob-

*Commentum
cuiusdam pa-
storis.*

a rei

rei insultatam liceat) radicibus, post paucos menses læta gignere protrudereq; in apertum aerem cerasa.

*Maleficiū pa-
stori eiusdā
sacilegum.*

Idem ille in celebri apud Geldros oppido, ubi olim medicinam publico feci stipendio, in uirginum arctius oclusarum cœnobio, uni ualitudinis nonnihil afflictae, maleficio esse quo exercebatur, persuasit: nec id nisi missæ sacrificio super puellæ uentrem celebrato, tolli posse, addit. quo permissa, peractoque, eam primū maleficio cœpisse exagitari, quū leuiter antea naturali afficeretur malo, postea sæpe numero monasterij gubernatrix (quam Matrem appellant) nobilitate, ætate & probitate ueneranda exposulauit. Suos interim, qui ipsum ob religionis fortassis nomen admirentur, habet ridiculus hic actor & ineptiarum scriptor, etiam officio pastor: cuius, quanquam mihi intus & in cute noti, nomini parcit calamus, ob conscientiam, quæ modestiam imperat, aliorumque uitia tegi uult. Quare & alios similium maleficiorum reos, eiusdem ordinis homines penitus mihi cognitos, prudens prætereo. qui nisi respiciant, quod ex animo illis optarim, timendum ne de ijs dixerit Isaias: Percussimus scædus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.

Isaiæ 27.

” cum inferno fecimus pactum.

Huc referendus sacer ille magus, qui à dæmonijs edoctus, & extenebrarum officina proserpens, tragicæ comœdiæ actum nuper exhibuit ad hunc modum. Qui Hambachi suam præstat operam in cuniculis insidiandis Petrus, ubi haud ita pridem anno 1563. in principio Augusti, equum suspenso ceruici cymbalo, pascuis mandasset unde exilierat: ille ratus equum furto abductum, adiit sacrificum Pythium Gerardum nomine, uicarium in Blatsum, diocesis Colonienfis: qui consulto prius suo ueritatis magistro, furem cum equo Rhenum Bonnæ traiecisse, ac in diuersorio proximo uenditurum asseruit. Ipse respon-

responsioni fide apposita, incūctanter insequitur, rogatque in Rheni traiectu, num talis equus ibi esset transuectus: quod factum esse intelligit, demonstraturque equi ductus ab uno loco in alium. Tandem post dies aliquot continuo itinere peruenit Hacckenbergum in comitatu Senensi, ubi uirum offendit armatum, qui ipsius uidebatur insidere equo. hunc adortus, de equo sibi restituendo, quem suum esse asseuerabat, agit, meditaturque qua parte non satis munita hunc confodere posset, si fortè ad pugnam ueniretur: in quem solum finem fabulam hanc machinatus fuerat mendax ille & sanguinarius homicida ab initio. Post multam altercationem actor hic contrectat equi testiculos, quos suo equo exemptos sciebat, color a liouei & forma omnino respondebant. Ita hic culpam deprecatus, rem omnem ordine recenset, domumque redit. In itinere autem intellexit, mox post eius abitionem equum inuentum fuisse mortuum, altero pede posteriore casu traiecto per funem collo alligatum, unde solui nequuerat: quæ mortis causa extitit. Sic innotuit huius execrandi uatis & sacrifici ueritas, digno certè flagello punienda. Alter autem sumptus & iacturam circiter dalarorum decem in eo itinere fecerat: hinc grauius adhuc malefico sacerdoti coram me minitabatur.

In maleficium, & diuos, inscitiam suam & errores referunt indocti medici & chirurgi. Cap. XVIII.

NEc interim aliorum quoque ineptorum hominum, medicinæ cognitionem impudenter doloseque iactantium, unicum esse asylum inficiaseo, ut quam morbi essentiam, multoque magis eius curationem, ignorent, coganturque exirperitia uelut cæci de coloribus iudicare, maleficium

a 2 mox

mox esse affirmant: hoc uelamine suam tegentes in artis sacræ operibus inscitiam, elabentesque non secus quàm indocta illa chirurgorum turba, confestim ad diuos, uelut Quirinum, Antonium, uel qualemcunque alium refert gangrænam uel sphacelum uel phagedænâ, aut ulcera alia maligna siue curatu contumacia: quæ tamen ab initio non usque adeò fuerunt praua, quàm paulatim illorum, solum ex quibusdam unguentorum formulis incerta periculosaque ~~imprudens~~ medicantium ignorantia, in eiusmodi maliciam degenerarunt. At calumniam, aut potius iustè in eos instituendam actionem, hoc maleficij nominis prætextu cautè declinare student hi uerè malefici.

*Theophrastus
Paracelsus.*

Cuiusmodi existunt quoque noui illi homines, qui nuper ignis chymici fumo insolescetes, ex cuiusdam Theophrasti Paracelsi, hominis profectò maledicentissimi schola proserpsere: peculiaria arrogantia, ~~præsumptio~~, & inanis gloriæ mancipia: qui uoce Stentorea, pollicitationibus & sesquipedalibus uerbis nihil non possunt, in hoc pulchrè suum imitati magistratum: ex cuius libro Paragrammon inscripto, primùm memoriæ commendarunt uoces non sani hominis spurcissimas, quibus medicam artem ueterem & sacrosanctâ insectantur, calumniantur, reijciunt, pedibusque conterere satagunt, noua ementiti principia cum uocibus nouis: quæ nec ipsi quidem intelligunt, nec rationibus defendent, contenti uerborum inutilium, quibus sua Paracelsus oppleuit scripta, congerie & aceruo. Hic se medicinæ monarcham, ueræque artis inuentorem iactat: talem illum quoque habent, colunt & uenerantur eius sectatores. Hactenus itaque latuit illa artium utilissima, & cum primis in conseruando genere humano, si quid aliud, necessaria. Nihil hic est quòd singulorum à Deo creatorum uires à re-

Genes. 1. rum primordijs cognouerit Adamus, nihil item quòd
à me-

à medicis corpus patris aromatibus condiri uoluerit
 Iosephus, nihil quoque quòd pro medicis leges pro- *Genes. 50.*
 mulgarit ex Dei iussu Moses: uanum similiter elogiù *Exod. 27.*
 Iesu Syrach, quo medicos propter necessitatem ab Al-
 tissimo conditos, honore debito affici uoluit: ineptù
 adhuc, quòd similitudinem ab eo quod in rerum na-
 tura non existerat, sumpserit Christus, docens, medi- *Matth. 9.*
 conon opus esse bene habenti, sed ægroto. Lucam
 quoque medicum, & quidem dilectum, appellasse ac
 salutasse D. Paulum, testatur ueritatis liber. Hi certè *Coloss. 4.*
 ueterem coluère medicinam rationi innixam, usuq;e
 ac ratione confirmatam, quam etiam nū nos usurpa-
 mus. Nihil hic de uenturo in extremis diebus medi-
 cinæ Monarcha & inuentore, Paracelso Theophra-
 sto. Neque hic chymiam haud leuem medicinæ par-
 tem eleuo, quam magnifacio, uti & omnes mecū ue-
 teres: eamq; nunc mirè exornari, est quod arti nostræ
 gratuler: at eius potentia contra quosq; morbos
 extrahi oleum, pulueres & sales confici ex sulphure,
 uitriolo, antimonio, & id genus mineralibus reliquis,
 uti & metallicis: nec tam eximijs dotibus herbas illas
 uarias multiplicesq; uisu, odore, gustu & tactu cog-
 nitas, quas inde experientiæ testimonio contra morbos
 tam felici hucusq; usurpauimus successu, ab initio fu-
 isse ornatas, nondum in animum inducere queo.

Ut uerò institutum prosequar, huius scholæ antesi-
 gnanus, & fictæ nobilitatis oberro, cuius nomen pro-
 palatione indignum est, intra menses tres ad nobilem
 accitus, in terra Iuliacensi ischia de aliquandiu crude-
 liter excruciatum, cui ex præpostera curatione in tu-
 morem atolli cœperat femur sinistrum, intra mensem
 huic bonæ ualeitudinis restitutionem addixit: graui-
 ter in eum inuēctus medicum, qui sub iuncturis cau-
 terium antea impressisset, quod tamen ab hoc Para-
 celsita denuò contra omnem rationē tempore & lo-

co inconuenientissimo inultum est. Hic primum exhibito aliquot diebus puluere sudorifero, imbecillitatem corporis totius ægroto acciuit. Elapsis diebus circiter tredecim, quum in deterius cuncta uergerè animaduertèret æger, inquit: Quid si iam primum numerare mensis dies auspicemur? respondit alter, non: quandoquidem Colonix oleum in igne ad huc foueo, quo femori illito, prædibit etiam si in eo lateat dæmonium. Hinc oleum applicat, & alternis ferè dieb. cochlear propinat uini sublimati in puluerem purgantem aliquandiu infusi: cui suum quoque miscerat calcinatū, ut ille uocat. ita factū est, ut quartanā febrē simplicē, duplicem & triplicē ægroto cōciterauerit breui. En huius artis potentiā: Probatum est. Interim in horrendum tumorem excrescebat femur illud, nulla imminutione facta ex ardenti uino toties purgante: dextrum interea femur contabescebat ex diutini ulceris fluxione, quod sponte proruperat. Cruciatu præterea intolerabiles lenibat quandoque, uigiliasque perpetuas horis pauculis infringebat exhibitione pilularum ad formam stercoris muris apparatusum, unde & Stercus muris Paracelsi nuncupatur: has cum uino Maluatico propinabat etiam in ipsa febre, quas multa cordis angustia consequebatur. Hoc opiatum stercus ex Ducatorum ueterum auro purissimo uichymica extractum prædicabat: & quum hac ratione ægrotus ei ducatos Hispanicos & Roseos nobiles, quos uocant, in ampliorem eius stercoris confectionem numerasset: reuersus ille ex dicta hospitij sui urbe, aurum illud non satis purum fuisse asserit, ut aliud adhuc accederet, ab hoc artifice alterius caloris naturalis quàm chymici potentia decoquendum: id tamen quod impurius iudicabatur, ad nobilem non redibat. Hypericonis adhuc, fuga dæmonis nuncupatz, floribus sacculo infutis,

infutis, capiti que subditis: item corallo cervici appenso, circumligato que supra utrumque carpum, maleficia arcere clam conabatur. Ultra menses duos in curatione hac Paracelsistica perseveratum est.

Simulatque igitur extrema imminere uideret, hic non medicus, sed monarchæ Paracelsi sectator primarius, domum reuertitur, allaturus ex fumo chymico potentiora: reediturum autem se post biduum triduumue, pollicetur. Proinde quibus ueheretur equis, mittit æger: morbum prætexit curator, & paucis diebus post, ad ægrotum hunc nobilem, nuncium ablegat cum literis fidele eius sodalitiū, quibus Paracelsistæ morbum depingit: quod nimirum uoratis tribus uel quatuor granis pulueris, ab uno uomitu cum multa angustia postea euomisset corium, carbones uarios, arenam lapideam, setas porcinas in crucium figuram compositas, & id genus monstraplura: & quod aliud nullum ipse pharmacum admitteret, quàm quod in cistula apud nobilem relicta conseruaretur, eamque se desiderare. nec Paracelsistam secus credere subiungebatur, quàm Lamiam, quæ ipsum hoc infecisset maleficio, ipsius quoque probata sæpe medicamenta impedijse, ne suum sortirentur effectum. calamitoso adhæc morbo per incantamenta nobilem hunc mutilasse. eas penes me habeo literas: nam in extrema illa desperatione, ne nostram ægrotto afflictissimo denegarem operam, rogabar unâ cum docto exercitatoque illustrissimi nostri Principis chirurgo M. Cosma Slotena. Temerè autem huic nihil polliceri uoluimus: solùm uerò iam decem diebus admoliti manum, cataplasmatibus anodynis suppurantibusque cruciatuum intolerabilium lenimen induximus, ac pus promouimus eo studiq, ut ex femore ante dies quinque secto, pus album perfectissimum paulatim effluere siuerimus: & iam ultra

n 4 libras

fibras eius decem ferme in olla reſeruatæ effluxiſſe non mentior. Accessit etiam nonnihil mutationis in quartanarum triade: non enim ea malorum hydra omnino ſuperari poteſt, hoc potiſſimum anni tempore hyberno in corpore uſque adeo corrupto, labefactatis uiſceribus, & proſtratis ex dolorum immenſitate uiribus, qui meſes aliquot continuo eum decubitu ſupino affixere lecto. Quare licet ægrotum hunc iri conſumptum nos iudicemus, à Deo tamen alij ſperant gratiam & auxilium.

En inſcitæ pallium, carmina, incantamentum & maleficium. Naturales enim morbos pati nobilem ægrotum, experimur nimis. Nec pharmaca Paraceliſtæ alio fuiſſe læſa maleficio, quàm malefico igne chymico, & rei ignorantia, teſtatur ipſe effectus. Pulueris enim ſudorifici uncia media quotidie bis ſumpta, ſudorẽ extorſit copioſum: uini ſublimati cum cathartico puluere prius conuſi cochlear, aluum turbauit, mouitque: ſtercus muris narcoticum ex opio nimirum apparatus, ſtuporem ſomnumque induxit: cauterij actualis ulceratum ſtigma, cum eſchara, adhuc apparet: quorſum itaq; hæc à ſuo opere carminib. præpedita fuere? Si in ſuper uera eſt epistolæ miſſæ narratio, Paraceliſtarum oculos fuligine chymico obductos, facile ſuis quiſquilijs perſtringere ualuit indefeſſus ille ab initio impoſtor: ſigmentum uerò fuiſſe in eum ſinem adornatum, ne palàm fieret fucus & inſcitia, cenſent cordatiores: quum etiam intelligant, ex puriſſimo auro & lapidibus precioſis ui ignis diſſolutis, eorũ medicamenta non cõfici, id quod tamen impudenter ſatis iactant, ut milliũ exactione liberiori ægrotorum ciſtas exonerent: interim nihil minus quàm aurũ uel gemmæ, medicamentis ineſt: & quidem rectè, quum nihil ad rem noſtram ſæpe faciant: ſed uenena, aut uenenata ut plurimum ægrotis

ægrotis ingerunt, & si quæ salutaria per se noscuntur, ijs tale empyreuma ab ignis uehementia sæpenu-
 ro imprimitur: ut pro benignis reddantur uenenosa,
 urentia & caustica. Quanquam ignis chymici poten-
 tialiquores, olea & pulueres apparari, quibus summa
 inest tenuitas & uirtus admirabilis, non sum nescius.
 His nihil derogari, quinimò debitâ attribui laudem
 uolo. Mihi solum controuersia est cum ijs, qui sub hu-
 ius artis prætextu & ignorantia maleficiū commen-
 tantur, falsoq; ægrotis eius rei fidē imprimunt. Memo-
 riæ fermè exciderat, eundem nostrum Paracelsitam
 magnifico L L. Doctore, uenerâdo seni, in maligna ti-
 biq; exulceratiōe cōsuluisse, ut hydropiper aquæ Rhe-
 ni, in fluminis aduersi medio exhaustæ immersum,
 parti affectæ applicaret, & paulo pōst aliud similiter
 imponeret, atq; dies aliquot in ea curandi methodo
 persisteret, ablatasq; herbas inter regulas lapideas
 curuas seponeret, uigilâti inspectiōe obseruans, nū
 ex putrescerent, contabescerent: quemadmodum
 enim illæ sicarentur, eodem modo & tibiæ ulcus sic-
 citatē sortiretur. Quatuordecim diebus mutationem
 ulceris fore, ægroto pollicebatur: qui mensem inte-
 gram perseuerauit, sed frustra. Magica certè medica-
 tio, hoc medicorum genere digna.

*Ad diuos, morsus canis rabidi curationem, & epi-
 lepsiam, referunt inepti medici.*

Cap. XIX.

HOc item albo dignabor eos, qui canis rabi-
 di morsus curationem apud D. Hubertum Ar-
 dennatem, ex præscripto emendicandam im-
 piè censent: & qui epilepsiam D. Ioanni, Cornelio,
 Valentino, aut Egidio consecrant. Næ hos eorum
 qui ad diuinos aut Pythiam familiam confugiunt,
 pœnam non immeritò subituros timendū est. Non

*Diuis non est
 ascribenda
 morborum cu-
 ratio.*

n 5 incon-

inconuenienter hic adductam obiter, sententiam ex senioris Hippocratis, uel alterius inemorabilis uiri (ut uult Galenus) libello de Morbo sacro aut Comitiali, quem Epilepsiam Græci dicunt: in quo, quum prius, diuini nihil amplius huic inesse malo quam alijs morbis, demonstrasset, sic inquit: Qui primi hunc morbum sacrum esse pronunciarunt, tales homines mihi fuisse uidetur, quales etiã nunc sunt magi & expiatores & circulatores, & quidam arrogantes, qui se uehementer pios esse simulant, & amplius quid scire. Hi itaq; consilij ac mentis inopiã obuelantes ac prætexentes diuinitatē, quum nihil haberent quod exhibitū prodesset, ut ne manifesta fieret ipsorū ignoratiã, sacram hanc esse affectionē pronunciarūt: & rationib; idoneis collectis, curationē cōstituerūt sibijs secutam, expiamenta offerentes, & incantamenta, & à balneis abstinere iubentes, & à cibis multis ac ineptis ad hominū ægrotorū esum, &c. Deinde pallium nigrum nō esse habendū præcepere: niger enim color mortalis est. neq; pedē supra pedē habendū esse, neq; manū supra manū: hæc enim omnia curationis impedimenta esse. Omnia autē hæc diuinitatis gratia apponūt, uelut amplius quid scientes, & alios prætextus proferentes, quò si sanus æger euadat, ipsis gloria & dexteritas ascribatur: sin moriatur, in tuto positæ sint ipsorū excusationes: habeantq; prætextū, quòd ipsi non sint in causa, sed dij. Neq; enim medicamentū aliquod edendū aut bibendū exhibuerūt, ut ipsi in causa esse uideri possint. Et paulo post: Talia itaq; dicētes & excogitantes, amplius quid se scire simulāt, & homines decipiunt, proponētes his lustrationes ac purificātes, quū uerba ipsorū magna ex parte se ad Deū & dæmoniū extēdant. Atqui mihi sanè nō de pietate uerba facere uidetur, uelut ipsi putant, sed potius de impietate: & quòd Dei non sunt, pietasq; ac diuinitas ipsorū impia est ac

*Contra uersu
nos medicos, et
sacrilegos ma-
gos, eximia
Hippocratis
sententia.*

est ac fœleſta, uelut ego docebo. Si enim & lunã abo-
 lere, & ſolẽ obſcurare, tẽpeſtatemq; & ſerenitatẽ face-
 re, pluuias item ac ſiccitates, & mare ſterile, itẽq; ter-
 rã, & alia huiusmodi omnia, ſe ſcire profitentur, ſiue
 ex ſacrorũ myſterijs, ſiue ex alia quadam profeſſione
 aut meditatione hanc potentiã iactent: qui talia ſtu-
 dio habent, impij ſanẽ mihi eſſe uidentur, & deos non
 eſſe putare: neq; ſi ſint, aliquid poſſe, neque ullum ali-
 quod extremũ etiam malum prohibere. Quod quum
 faciant, quomodo non ipsis inſeſti ſint? Si enim ho-
 mo incantamenti ac ſacrificijs utens, & lunam abo-
 lebit, & ſolem obſcurabit, & tempeſtatem ac ſerenita-
 tem faciet: non utique ego horum aliquid diuinum
 eſſe putauerim, ſed humanum, ſi diuinitatis potentia
 ab humana uoluntate ſuperatur, & in ſeruitutem re-
 ducta eſt. Forraſis autem hæc non hoc ſe modo ha-
 bent: ſed homines uictus indigi, multa & omnigena
 moliantur & euariant, tum in alia omnia, tum in hunc
 morbum, in ſingulis affectionis ſpeciebus cauſam
 Deo aſcribentes. Non enim ſemel, ſed ſæpius eo-
 rundem mentionem faciunt. Siquidem enim capras
 imitentur, & ſi balatum edant & frendant, & ſi dextris
 partibus conuellantur, Matrem deorum cauſam eſſe
 aiunt. Si uerò acutiorem & concitatiorem ſonum
 emittant, equo aſſimilant, & Neptunum authorem
 eſſe dicunt. Sed ſi aliquid ſtercoris etiam emittant,
 quod ſæpe quibuſdam contingit, præ morbo coactis,
 Hecates Enodizæ appellatio additur. Si autem te-
 nuioſam & denſiorem uocem edant, uelut auiculæ,
 Apollo Nomius, id eſt paſtor: ſi uerò ſpumam ex ore
 remittant, ac pedibus calcitent, Mars cauſam habet.
 Quicumque porrò pauores noctu ingruunt, timo-
 resq; ac deliria, & exultationes è lecto, terrores-
 que ac fugæ foràs, Hecates inſidias eſſe dicunt, & he-
 roũ inſultus, expiamentiſq; utuntur ac incanta-
 mentiſ,

*Qui ſe potes-
 tate habere
 æru iactant,
 impij ſunt.*

*Poſteri nimis
 religioſi, idolo-
 rum nomina
 cum noſtra ra-
 ligionis diuis
 commutarũt,
 quib. uarias
 illas epilepſia
 ſpecies dede-
 cauerunt.*

mentis, & scelestissimum ac impiissimum (meo sancto iudicio) faciunt numen. Expiant enim morbo correptos sanguine, itemque alijs sceleribus inquinatos aut iniustos, aut ab hominibus intoxicatos, aut qui scelestum aliquod facinus perpetrarunt: quos contraria his facere oportebat, sacrificare nimirum ac precari, & ad templa progressos dijs supplicare. Nunc uerò horum quidē nihil faciunt: uerum expiant, & alia expiamenta terra occultant, alia in mare proijciunt, alia ad montes deferunt, ubi nemo attingat, neque conculcet. Oportebat autem ea ad templa deferre, ac Deo contribuere, siquidem Deus est auctor. Non tamen ego puto hominis corpus à Deo inquinari, sordissimum scilicet à purissimo. Verum etiamsi contingat ab aliquo inquinari, aut quid perpeti, cupierit utique à Deo purgari ac purificari magis quam inquinari.

*Christiana
Hippocratis
sententia.*

Deus itaque est qui maxima ac sceleratissima peccata purgat & purificat, & liberatio nostra existit: ipsique terminos templorum ac delubrorum dijs designamus, ut nullus qui non purus sit, eos transcendat: & ingressi respergimur, non uelut qui inquinemur, sed si quod etiam prius scelus habemus, purificemur. Et de expiationibus quidem sic se res habere mihi uidetur.

Hic uerò morbus nulla re diuiniore reliquis mihi apparet: sed naturam habet quam etiam alij morbi, & causam unde singuli gignuntur. Naturam autem & causam ab eodem Deo fieri, à quo etiam alia omnia. Hactenus Hippocrates: cuius argumenta, ut nostro instituto non inutilia, fusius commemorare uisum est.

Magicas artes esse uanas comperit Nero, easque

& earum sectatores damnauit

Moses. Cap. XX.

Lib. 30. ca. 2.

AT cum Plinio & Moysis edicto, telam enarrandis breuiter fallacium magorum operibus contextam absoluo. Tradit ille, ætate sua principē Nero-

Neronem uanas falsissimasque comperisse artes magicas. Quippe, inquit, non citharæ tragicique cantus libido illi maior fuit, fortuna rerum humanarum summa gestiente in profundis animi uitijs: primumque imperare dijs concupiuit, nec quicquam generosius uoluit. Nemo unquam ulli artium ualidius fauit. Ad hæc, non opes illi defuere, non uires, non discendi ingenium, aliaque non patiente mundo. Immensum & indubitatum exemplum est falsæ artis, quam dereliquit Nero. Magus ad eum Tridates uenerat, magos secum adduxerat, magicis etiam cœnis eum † initiauerat: non tamen, quum regnum ei daret, hanc ab eo artem accipere ualuit. Proinde persuasum fuit, instabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam ueritatis umbras: sed in ijs ueneficas pollere artes, non magicas. Nero in exquirendis magicis artibus paulo curiosior, quod nullum certæ ueritatis signum argumentumue perspexisset, eas sustulit. Eò etenim earum uanitas proserperat, ut sapientibus etiam ethnicis odio essent, & execrabiles. Interdicuntur quoque & dânnantur earum affectatores seuerissimo Dei mandato in Leuitico, tum etiam Deuteronomio: Non inueniatur in te ducens filium aut filiam in ignem, diuinans diuinationem, obseruans dies, non diuinans ex sortibus, non incantans aut exercens præstigias diabolicas: non cõsulens Pythonem, non interrogans mortuos: quia abominatio est Domino omnis faciens hæc. Quod hi tolerarentur, audirenturque, Esaias uaticinatur casum & interitum Babylonis, cui & in primis exitio fuit huius teterrimæ artis studium, quum ad ultimum à Cyro rege sub Persarum imperium redigeretur. Ita clamat diuinus uates: Venient tibi duo hæc subito in die uno, sterilitas & uiduitas, propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duriciem incantatorum tuorum,

Magicas artes uanas esse comperit Nero.

† alijs initiauerat.

*Leuit. 19. 20.
Deuter. 18.*

Esaias 47.

rum, uehementem. Et subiicit: Sta cum incantatoribus, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si forte quid proficit tibi. Merito itaque apud priscos semper in quaestione fuit, incantamenta ualerent ne aliquid, quam meræ sint præstigiæ.

DE LAMIIS. LIBER III.

Quid Lamia sit. Cap. I.

*Lamia cur
dicitur, indicat
Dārys Liby-
torum lib. 2.
Fast. 6.*

VNC ad Lamiaë historiam me confesso, uulgo strigæ, à strige aue nocturna & infausta, quam pulchrè depingit Ouidius:

*Sunt auidæ uolucres, non quæ Phinæia mensis
Guttura fraudabant, sed genus inde trahunt:*

Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ;

Canicis pennis, unguibus hamus inest.

Nocte uolant, puerosq; petunt nutricis egentes,

Et uitiant cunis corpora rapta suis.

Carpere dicuntur lætentia uiscera rostris,

Et plenum potò sanguine guttur habent.

Est illis Strigibus nomen: sed nominis huius

Causa, quòd horrenda stridere nocte solent:

Siue igitur nascuntur aues, seu carmine fiunt,

Næniaq; in uolucres falsa figurat anus.

Sagam quoque nuncupant, à satagendo. hanc igitur appello, quæ ob fœdus præstigiolum aut imaginarium cum dæmone initum, propria ex suo delectu uoluntate, uel maligno dæmonis instinctu impulsuue, illiusque ope, qualiacunque mala uel cogitatione uel imprecatione, uel re ludicra atque ad inlicitum opus inepa designare putatur: uelut aerem insolitis ignire fulminibus, tonitru terrifico concutere, damnoſa grandinis insoliti multitudine ferire, tempeſtates excitare, segetem in agro lætam aliò transferre aut depo-

de populari, morbos præter naturam hominibus be-
stijsq; ciere & mederi, paucis horis longissimè euaga-
ri, choreas cum dæmonibus ducere, epulari, succubū
agere, homines in bestias commutare, & mille mon-
strorū ludibria ostentare. Ad cuius longiorem
descriptionem facient quorundam poetarū (licet pe-
culiare illud nostrarum Lamiarū genus, quod ob opi-
nionē maleficij hominib. & brutis in exitium eo quo
audietur modo illati, nostro seculo cōburitur, eos nō
nouisse existimem) uersus, ex peruersæ opinionis of-
ficina deprompti. ut Virgilij libro quarto *Æneidos*,
ubi Dido ad Annam sororem ait:

*Hinc mihi Masilæ gentis monstrata sacerdos,
Hæc se carminibus promittit soluere mentes
Quæ uelit, ast alijs duris immittere curas,
Sistere aquam fluuijs, & flumina uertere retrò,
Nocturnosq; ciet manes: mugire uidebis
Sub pedibus terram, & descendere montibus ornos.*

Et in Damone, seu Pharmaceutria, Ecl. 8.

*Carminibus Circe socios mutauit Vlysis. Item:
Picus equum domitor, quem capta cupidine coniuix,
Aurea percussum uirga, uersamq; uenenis
Fecit auem Circe, sparsitq; coloribus alas.*

Omnipotentiam quoque Circes maleficæ prædi-
cat Homerus. Item:

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Quibus non apud Ouidium gloriatur malefica?

*Cum uolui, ripis ipsis mirantibus, amnes
In fontes rediére suos: concussaq; sisto,
Stantia concutio cantu freta. nubila pello,
Nubilaq; induco: uentos abigoq;, uocoq;.
Viperæus rumpo uerbis & carmine fauces:
Vniq; saxa, sua conuulsaq; robora terra,
Et syluæ moueo: iubeoq; tremiscere montes,
Et mugire solum, manesq; exire sepulchris,
Te quoq; Luna traho. —*

Item

Item de Medea legitur:

Verbaq; ter dixit placidos facientia somnos,
Quæ mare turbatum, quæ flumina concita sistunt.

Et paulo pôst:

Ter se conuertit, ter sumptis flumine crinem
Irrorauit aquis, ternis & biatibus ora
Soluit. Et de eadem:

Et miserum tenues in iccir urget acus. Item:

Carmine lesa Ceres sterilem uanescit in herbam,

Deficiunt lesi carmine fontis aquæ.

Illicibus glandes, cantataq; uitibus uia

Decidit, & nullo poma mouente fluunt. Horatius:

Quæ sidera excantata uoce Thessala,

Lunamq; cælo diripit.

Et Tibullus de fascinatrice:

Hanc ego de cælo ducentem sidera uidi,

Fluminis ac rapidi carmine uertit iter.

Hæc cantu funditq; solum, manesq; sepulchris

Elicit, & tepido deuorat ossa rogo.

Cum lubet, hæc tristi depellit lumina cælo:

Cum lubet, æstiuo conuocat orbe ues.

Lib. 6. de
Bello ciuili.

Item de incantationis ui copiosè scribit Lucanus:

Mens hausti nulla sanie polluta ueneni,

Incantata perit. Paulo pôst:

Cessauere uices rerum, d. lataq; longo

Hæsit nocte dies, legi non paruit æther,

Torpuît & præceps audito carmine mundus.

Et paulo antè:

Carmine Thessalidum dura in præcordia fluxit,

Non satis adductus amor. flammisq; seueri

Illicitis arsere ignes. Item:

Gens inuisa dijs, maculandi callida cæli,

Quos genuit natura mali: qui sidera mundi,

Iuraq; fixarum possunt peruertere rerum.

Nam nunc stare polos, & flumina mittere norunt,

Æthera

Arbora sub terras adigunt, montesq; reuellunt.

C. Manilius Astronomicæ suæ lib. I.

— *Linguis dixere uolucrum,*

Consultare fibras, & rumpere uocibus angues,

Sollicitare umbras, imumq; Acheronta mouere,

In noctemq; dies, in lucem uertere noctes,

Omnia conando docilis solertia uincit.

Apud Maronem adhæc sacra inferis Magica se facturam simulans Dido, est

Vnum exuta pedem uinclis in ueste recincta:

uidelicet è ritu & consuetudine nocturnorum sacrorum & maleficiorum: ut & apud Ouidium,

Egreditur tectis uestes induta recinctas,

Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos.

Apud Horatium tamen malefica succincta est,

Vidi egomet nigra succinctam uadere palla

Candidam. —

Sine calceis tamen & capillo passo,

— *Pedibus, inquit, nudis passoq; capillo.*

Quòd autem Horatius addit,

— *Scalpere terram*

Vnguibus, & pullam diuellere mordicus agnam:

eò facit, quòd maleficæ solebant in scrobe sacra facere dijs inferis: ut apud Ouidium,

Haud procul egesta scrobibus tellure duabus

Sacra facit. —

Quòd quidem & ab Homero in Odyssæa cantatur.

Nec est de nihilo à Marone dictum,

Falcibus & messæ ad limam quærentur ahenis

Pubentes herbæ. —

Quandoquidem & æri uim medicatam inesse credebatur, uti ahenis potius falcibus à malefica secarentur herbæ, quàm ferreis. Et ad lunæ lumen lætas herbas efficaciores maleficijs censebatur, quòd

lunam

7. Ser. Sat.
8. Ser. Sat.
3. 5.

lunam maleficijs præesse existimaretur, & herbas sua quadam spuma & salua inficere. Lucanus:

Donec suppositus propior despumet in herbas.

Vbi uerò Lucanus agit de maga illa Thessala *ma-*
nes euocante, maleficij materiem affingit:

Huc, quicquid factu genuit natura sinistro,

Miscetur; non spuma canum, quibus unda timori dicit:

Viscera non lyncis, non dura nodus hyæne

Defuit, & cerui pasti serpente medulla:

Non puppim retinens Euro tendente rudentes

In medijs echineis aquis, oculiq; draconum:

& reliqua. Huc faciunt Grugnæ Stryacis Carosæ

Macaronicorum libri 5. Carmen mirè festiuum est, ridiculumque, Italicis dictionibus singulari lepore & artificio ubiq; immixtis.

Quanquam poetarum assertio, uel etiam contradictio, parum ponderis hic apud me obtinet: tamen ut curiosioribus satisfiat, libet paucis hæc tela obiter eodem retorquere arcu. Si quid Medea, hac arte cumprimis celebris, hic potuisset, minimè prætermittenda erat, à Iasone uincta, cum clamaret:

— *Si possem, sanior essem:*

Sed trahit inuitam noua uis. —

Maleficijs Medæ præponderabat Iasonis forma. Adhæc Circe maga formosissima, quæ quicquid uellet, posse repellere, allicere, ligare, impedire, euocare credebatur, suum nequiuit remorari Vlyssæm: magisque sine arte Vlyssi deuincta est, quàm Vlyssæm cum omnibus suis artibus uel uincherit, uel deluserit. Sic de Vlyssæ cecinit Ouidius:

Nulla recantatus deponent pectora curas,

Nec fugiet uiuo sulphure uinctus amor.

Quid te Phasiacæ inuenerunt gramina terræ,

Cum cuperes patria Colchi manere domo?

Lib. 1. de Remed. amoris.

Quid

Quid tibi profuerint Circe Perseidos herbae,
 Cum tibi Neritis abstulit aura rates?
 Omnia fecisti, ne callidus hospes abiret:
 Ille dedit certæ lintea plena fugæ.
 Omnia fecisti, ne te ferus ureret ignis:
 Longus in inuito pectore sedit amor.
 Vertere quæ poteris homines in mille figuras,
 Non poteris animi uertere iura tui.
 Diceris bis etiam, cum iam discedere uellet,
 Dulycbium uerbis detinuisse ducem:
 Non ego, quod primum (memini) sperare solebam,
 Iam precor, ut coniunx tu meus esse uelis:
 Et tamen ut coniunx essem tua, digna uidebar:
 Quod dea, quod magri filia Solis eram.
 Ne properes oro, spacium pro munere posco:
 Quid minus optari per mea uota potest?
 Et freta mota uides, & debes illa timere:
 Vtilior uelis postmodò uentus erit.
 Quæ tibi causa fugæ? non hic noua Troia resurgit,
 Non aliquis socios rursus ad arma uocat.
 Hic amor & pax est, in qua malè uulneror una,
 Totâq; sub regno terra futura tuo est.
 Illa loquebatur, nauem soluebat Ulysses,
 Irrita cum uelis uerba tulere noti.
 Ardet, & assuetus Circe decurrit ad artes,
 Nec tamen est illis attenuatus amor.
 Ergo quisquis opem nostra tibi poscis ab arte,
 De me ueneficis carminibusq; fidem.
 Porrò quòd Vergilius in Damone dicat,
 Carmina uel cælo possunt deducere Lunam:
 Atq; apud Horatium gloriatur Canidia,
 Polo deripere Lunam uocibus possum meis:
 Et saga apud Ouidium iactet,
 Te quoq; Luna traho: hoc scitè ab Hippocrate dilai- *Libel. de E-*
 tur. Si enim, inquit, homo carminibus Lunam dedu- *pileps.*

cere cælo posset, tū certè Deus & mens diuina, astro-
rum conditor & rector, hominū potestati, magorū q̄
incantamētis (quod dicere nefas est) esset obnoxius.

*De præcept.
connub.
Luna unde
dicatur cælo
deduci.*

Sed hanc fouet eiusmodi opinio causam. Aganice, ut
Plutarchus refert, Hegetoris Thesali filia, siderum in
plenilunijs defectus perita, ac temporis gnara quo lu-
na obiectu terræ umbra obnubilaretur, quū hæc mu-
lierculis credulis præfaga futuri prædiceret, præcanta
tione lunam subducere cælo credebatur. Tamen Pi-
rithoum primum à cælo detraxisse lunam, fingi à poe-

Lib. 1. tis, non ignoro. Hæc Propertius ita ridet:

At uos, deductæ quibus est fallacia lunæ,

Et labor in magicis sacra piare focus:

En agedum domina mentem conuertite nostræ,

Et facite illa meo palleat ore magis.

Tunc ego crediderim uobis, & sidera & annes

Posse Cyrenæis ducere carminibus.

Cap. 12. Quorundam poematum huius argumenti expli-
cationem, etiam circa Libri sequentis finem com-
peries.

At apud hæc poetarum commenta locum merentur infinitæ historiæ, fabulis fabulosiores, XI libris Metamorph. siue lusus asini conscriptæ à L. Apuleio Madaurési, philosopho Platonico. Ex ijs accipe duas, ut cum his conferantur, fidemq; parem sortiantur illa, quæ frequenter adhuc nostro hoc æuo à malè credulo ac dementato uulgo tanquā uera narrantur, licet sint mendacia mera, quibus etiam facilè ab alijs datur fides. Cauponam reginam hoc modo describit: Saga est, & diuinipotens, cælum deponere, terram suspendere, fontes durare, montes diluere, manes sublimare, deos infirmare, sidera extinguere, tartarum ipsum illuminare. Amatorem suum, quòd in alium temerasset, unico uerbo mutauit in feram castorem: quòd ea bestia captiuitati metuens, se ab inse-

*Lib. 1. de A.
sino aureo,
Apuleij fa-
bula.*

quentibus repræcisione genitaliū liberat: ut illi quoque simile, quòd Venerem habuit in aliam, proueniret. Cauponem quoque uicinum, atque ob id æmulū, deformauit in ranam: & nunc senex ille dolium innatans uini sui, aduentores pristinos in fece submissus, officiosis ronchis raucus appellat. Alium de foro quidem, quòd aduersus eam loquutus esset, in arietē deformauit: & nunc aries ille causas agit. Eadem amatoris sui uxorem, quòd in eam dicaculē probrum dixerat, iam in sarcinam imprægnationis obsepto utero, & repigrato fœtu, perpetua prægnatione damnauit. Et ut cuncti numerant, octo annorū onere misella illa, uelut elephantem paritura, distenditur. Et lib. 2. de Pamphile Miloni nuptui tradita hæc scribit: Maga primi nominis, & omnis carminis sepulchralis magistra creditur, quæ furculis & lapillis, & id genus friuolis inhalatis, omnē istam lucem mundi sideralis, imis tartari & in uetustum chaos submergere nouit. Nam simul quenquam conspexit speciosæ formæ iuuenem, uetustate eius sumitur, & ilicò in eum & oculum & animum detorquet. Minus morigeros & uiles fastidians, in saxa & in pecua, & quoduis animal punctò reformat. Alios uerò profusus extinguit. Longioris moræ in ijs recensendis me pudet, quare figmentorū enarrationem obsignabo cum his Apuleij uerbis lib. 1. Næ istud mendacium tam uerum est, quàm si quis uelit dicere, magico susurramine amnes agiles reuerti, mare pigrum colligari, uentos inanimes expirare, Solem inhiberi, Lunam despumari, stellas euelli, diem tolli, noctem teneri.

Lamiarum professionis modus ineptus, nec coherens. Cap. II.

ATqui ut omnia satanæ instituta minimè cohererent, uariaque & mendacia comperiuntur: ita & professionis modus ineptusq; est,

*Professionis
Lamiarū mo-
dus ineptus,
nec coherens.*

o 3 ac di-

Prima secundæ
de partis q.
1 cap. 2. 30

ac diuerse à quolibet eius factionis reo, quæstionibus
q; subiecto narratur. Exempla sunt obuia in Malleo ma-
leficarū, libro sic inscripto, ubi legitur: Modus profitē-
di duplex est. unus solēnis, per simile, ad uotū solēne:
alius priuatus, qui seorsum dæmoni quacunq; hora fie-
ri potest. Solennis inter eos fit, ubi Lamix in certā cō-
cionē statuto die ueniunt, & dæmonē in assumpta ef-
figie hominis uident: qui quū de seruāda sibi fide ad-
monuerit, successumq; in reb. mundanis prosperū &
uite longitudinē promiserit, quæ præsentēs sunt, noui-
tiā suscipiendā ipsi commendant. Et dæmon si in ab-
negāda fide, cultu Christianismi, & extēsa muliere (sic
enim beatissimā uirginem Mariam nuncupant) & in
sacramētis nunquā uenerandis inuenerit nouitiā seu
discipulū procliuē, tunc dæmon manū extendit: ac uē-
nientia discipulus seu nouitiā stipulata manu, illa ser-
uaturū se pollicetur. hinc dæmon subiungit, ea nō suf-
ficere: sed omagiū deinde petit, continēs, ut anima &
corpore se in æternum illi dedat, & pro uiribus alios
quoscunq; utriusq; sexus illi adiungere uelit. Addit
deniq; ut certa unguenta ex ossibus & membris pue-
rorū, & præcipuē renatorū fonte baptismatis, sibi con-
ficiat, per quæ omnia sua instituta ipsius adminiculo
explere poterit. Hunc modū nos inquisitores (scribūt
Mallei maleficarū authores) cognouimus in oppido
Brisiaco Basiliensis diœcesios, plenē à saga iuuenula
informati. Deinde post legitur: Præfato inquisitore mi-
hi referente intellexi, in ducatu Lausanensi quosdam
magos coxisse & comedisse proprios infantes. Modus
autem discendi talem artem fuit, ut dixit: quòd magi
in certam ueniant concionem, & opere eorum uerifi-
militer dæmonē in asciticia hominis specie conspici-
ant, cui discipulus necessariò dat fidem de abnegan-
do Christianismo, de eucharistia nunquam adoranda,
& de calcando super crucem, quando latēter pos-
set.

Nō manum,
sed eius for-
mā extendit,
cum spiritus
carnem & of-
sa nō habeat,
fallax itaque
est stipulatio,
nec ullus mo-
menti.

set. Fuit in super fama communis, Petro iudice in Boldingen narrante, quòd in terra Bernensium tredecim infantes à Lamijis essent deuorati: quamobrem etiam intales parricidas satis duriter exarserat publica iusticia. Alius postea iuuenis, tamen uxoratus, hunc refert ordinem: Oportet primò Dominico die, antequam aqua bened. & consecratur, discipulū futurum cum magistris templum ingredi, & ibidem abnegare, &c. Deinde omagiū præstat magisterulo, id est paruo magistro: ita enim dæmonē, nec aliter, uocant. Sequitur postremò: De utre bibit, ut audies: quo factò, statim intrinsecus sentit se imagines nostræ artis cōcipere, & principalib. ritibus huius sectæ imbui, confirmariq;. Quū autē modum quo infantes comederent, à saga capta inquireret Petrus: hæc respondit, illum talem esse. Infantib. nondum baptizatis insidiamur, uel etiā baptizatis, præsertim quando crucis signo & orationibus nō muniūtur. Hos in cunabulis, uel ad parentū latera iacentes, ceremonijs nostris occidimus: quos, postquam putantur oppressi esse, uel aliunde mortui, ex sepulchro clam suffuramur, & in olla decoquimus, donec euulsis ossibus, uelut cera ferè potabilis efficiatur. De solidiore materia unguentum facimus, nostris uoluntatibus, artibus & transuersionibus commodum: de liquidiore uerò humore, utrè implemus: ex quo quicumque biberit, additis ceremonijs paucis, euestigiò nostræ artis conscius redditur, & magister. Hæc ille.

*Unguentum
terribile.*

Petus tartarum.

Professio Lamiarum diluitur, ostenditurq; scædus esse præstigiosum. stultum, & nullius ponderis. Cap. III.

QUAM hæc nō cohæreant, sint absona indignaque quibus fides uel leuiter adiungatur. quilibet, dū modò nō omnino sit mētis inops, facile

iudicabit. Fœdus aut esse præstigiolum, phantasmate
 aut imaginatione, uel phantastico præstringentis spi-
 ritus corpore fallaciter apparente: uel neruis opticis
 seu uisorijs indita subdolè, quâ satan uult, specie, com-
 motis huc humorib. & spiritibus idoneis: uel sibilo, su-
 furro aut murmure in organis auditus, uitiatę formis
 imagini respõdète, spiritus maligni arte excito cõflatũ
 stabilitũq; ac inde nullius esse ponderis, facillè cogno-
 scitur: potissimũ si diuersa cõtrahentiũ essentia, con-
 tractus forma, modus, & circũstantiæ, perspicaci men-
 tis acie inspiciantur, atq; rationis fideiq; nostræ æqui-
 librio exactius pensculentur. Sic pleraque omnes a-
 ctiones Lamix hæctenus attributas, quas suas esse, ma-
 lesana quoq; fatetur, ex corrupta à præstigiatore uirtu-
 te imaginatiua, non Lamix, sed ipsius satanę existere,
 palam fit: cui minimè opus est alterius adminiculo in
 sua potentia ostendenda, aut actionibus declarandis,
 qui nec ullius uoluntate aut imperio cogitur quàm
 Dei, & huius ministrorum bonorum: malis non co-
 actus, sed sponte & quidè libenter obsequitur malicio-
 sus ille ueterator, secus licet fingat, simuletq;ue, teste
 Porphyrio, ut suis præstigijs non magis irretiat. Non
 autem strictè colligari pactũ imaginariũ, doloq; malo
 mendaciter ab altera parte initũ necesse est, quũ à præ-
 stringète spiritu apud stupentẽ, nec mentis compotẽ
 fatis hominem, aliter fieri nõ potest. Præterea dolosa
 hæc stipulatio, maximè in perniciosum finẽ conficta,
 sine testibus aut uadibus contra Dei uoluntatem, si
 tantũ habebit momenti, ut nulla queat rescindi ratio-
 ne: at necessariò eius uirtute alter alterius uolunta-
 tem sequi, illiusq; præcepto morem gerere compel-
 latur: quor pactum illud prius in baptisino ex pecu-
 culiari Dei uoluntate & mandato, solennibus uer-
 bis uerè sancitum, & quidem interpositis fideiussu-
 ribus, tanquam prærogatiua non præponderabit. At-
 qui,

qui, fidem Christianam hic abnegasse anum miseram, obijcies. Et nos, quotquot aliam salutis uiam quaerimus, quam Christum I E S U M, eius præcepta obseruantes, uestigijsque insistentes, uiua in ipsum fide per dilectionem operante, fidem abijcimus, re ipsa testati mente sana, quod illa uel ætate stupida, uel sexu inconstans, uel impotentia mentis lubrica, uel animi morbo desperans, aut imaginariè aut maligni arte delusa fecisse putatur. Aures Pauli uerbis, quibus fidem Christianam uerè abnegantes scitè depingit, paulisper accommoda: Illud scito, inquit, quod in extremis diebus instabunt tempora periculosa. Erunt enim homines sui amantes, auari, fastuosi, superbi, malefici, parentibus immorigeri, ingrati, impij, carentes affectu, nescij fœderis, calumniatores, intemperantes, immites, negligentes bonorum, proditores, præcipites, inflati, uoluptatum amantes potius quam amantes Dei: habentes formam pietatis, sed qui uim eius abnegarint. Et istos auerfare: ex his enim sunt qui subeunt in familias, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur concupiscètijs uarijs, semper discètes, nec unquam ad cognitionem ueritatis uenire ualentes. Quæ admodum autem Iannes & Mambres resistebant Moysi, ita & hi resistunt ueritati: homines mente corrupti, reprobis circa fidem. Sed non proficient amplius. Si quidè amentia eorum euidēs erit omnib. quemadmodum & illorum fuit. Hæc Paulus. Ad chrisma in fœderis contractu exemptum, ut fertur, si confugas, licet uel unico uerbo hic satis facere possem: id tamè ne plus facessat negocij, tutius erit respòdere: Si qua uis sit chrisma eam non in extrema illinitione magis consistere, quam in extrema aque superfusione in sacramento Baptismi, qui fide intercedente sanctificatur, atque ita confirmatur, ut si postea centies aqua corpori infusa ablua-

Fidem Christianam abnegantes.

Gal. 5.

2. Timoth. 3.

1. Timoth. 4.

Pietatis uim qui abnegarunt, circa fidem reprobis.

Exod. 7.

Chrisma uim, si quæ eēt, non posse externa exemptione tolli.

tur, imò tota cutis abradatur, nihilominus ex charactere fide impresso permanet baptismi essentia: etiã eius uirtutem homo quandoque lapsu abneget, tamẽ si resurgat, à peccatis ad uitæ emendationem pœnitundine conuersus, eadem stabit baptismi semel administrati energia. Ratio chrismatis erasi erit eadem apud resipiscentem, si ita uoles: alioqui uel uulnere syncipiti inflicto, aut putrido ulcere ea in parte exorto, illud quoq; interire sequeretur: quanquam etiam non uerò synciput in fœdere collidi crediderim, sed imaginariè: quemadmodum reliqua multa hic contingere animaduertimus, quò credulum hoc malefactorum hominum genus persuasionem mala inducatur, ut se diaboli retibus iam inde implicitum usque adeò, seruumq; credat, quasi omnis resipiscentiæ uia deinceps sit præclusa, quò hac ratione tandem extrema cogitet, moliaturq;: quamuis non magis huic, imò multo minus, ut uitiata phantasia deluso, quàm quibusuis alijs grauiter peccantibus, conuersionis locus erit præcisus. Petrus siquidem, antea breui à Christo præmonitus, contra conscientie testimonium ter Christum, addito etiam iuramento, negat: atqui agnito errore, lachrymisq; fufis, in gratiam recipitur.

Matth. 26.

Marc. 14.

Luca 22.

Ioan. 18.

Fœderis uani demonstratio reliqua,

Cap. IIII.

ADhæc, quòd ullis ceremonijs pueros occideri quis possit, falsissimum est, meraq; satanæ suggestio, ac inanis credulitas. Item quòd illos ex sepulchris clam effodiant, nihil esse nisi diabolicam persuasionem ex imaginatiua ui corrupta, aut alto somno uitiata, palàm constabit, si monumeta inspiciantur, unde eos extractos esse narrant: ibi etenim reconditi adhuc inuenientur. Nec hêsitare uolo, eodem modo in

Ceremonijs
nò posse occi-
di pueros.

do in

do in mentem illis inductam esse infantis decoctionē in olla confectam, donec exemptis ossibus caro redderetur potabilis. Tam enim id existit inhumanum, tetrum, crudele, & creditu difficile, ut si uel meis intuerer hoc oculis, citius huius horribilis spectaculi fascino eos mihi prætrictos crediderim, quàm nefandum hoc & plusquam tragicum, omnemque exuperans fidem condimentum uerè apparatus esse fatear. Sed esto, quòd ex Stygia palude proserpant eius unguenti artifices horridæ itriges, quæ omnem humani sensus imaginem prorsus exuerint: cedo tamē, unde illi unguento ea uirtus, ut si quis eo inungatur, fiat sceleratarum uoluntatum, execrabilium artium, & transuersionum incredibilium particeps? uel si eo sedule aut lignum illinatur, mox alter huic innixus, per aera feratur: quemadmodum sage persuasum habent, & liber ille celtatur? Non libet hic anxie de mortuæ, putidæq; & uirulentæ huius carnis decoctæ temperamento & uiribus disceptare. siquidem in rerū natura eam ita paratā non inueniri, firmiter credo: idem de liquidioris materiæ in utre, ut dictum est, conseruatæ præparatione, potatione & uirtute dictum uolo. Interim negandū non est, miseras has mulierculas ita formis uirtuti phantasticæ impressis, à dæmonio dementatas, non aliter ac si hæc ita uerè fierent, scire: uti ferè omnes illarum præter naturam actiones, imaginariæ saltē uidentur: & propterea quæstionib. adactæ, flammisq; propinquæ, sua apertè cōfitentur flagitia, per somnū uel simulachrū illis solūmodo cognita. Id ipsum cōfirmatur in Decretis, ad hunc modū: Quædā mulierculæ inferuientes satanæ, dæmonū illusionibus seductæ, credunt se alia nefanda quoque agere, puta paruos à lacte matris auellere, assare & comedere: domi per caminos seu fenestras intrare, & habitantes uarijs modis inquietare: quæ omnia & consimilia solum

Infantes mortuos ex sepulchris effodi, deluforū est. Potius ille Stygiam imaginariū, ut & unguentum.

In secūda parte, caus. 26. q. 5. Episcopi.

solum phantasticè accidunt eis. Cum ea uerò, quæ fossula facta, & lotio infuso uel aqua, digitoque moto se tempestatè ciere arbitratur, colludit dæmon aerem turbans, ut illam sibi addictam in officio contineat.

Huius ergo ex utre potionis tartaræ, sed imaginariæ in fœdere usus, ipsum quoque præstigiolum esse, præter multam eius diuersitatem apertius demonstrat: lubetq; hic cum Horatio dicere,

1. Carm. ode
36.2.

Ne quodcumq; uolet, poscat sibi fabula credi,

Neu pransæ lamie uiuum puerum extrahat aluo.

Pacti item uanitatem, id quoque docet, quòd eo in toto ceremonias quasdam contra Ecclesiæ statuta cogantur obseruare: quemadmodum diebus Dominicis ieiunare, aut sextis ferijs (ut aiunt) carnibus uesci, aut crimina in confessione celare, uel tempore eleuationis in terram spuere, uel sub Missæ actione uerba proferre inutilia, uel aliquid simile designare: ita Malei referunt fabricatores. Hæc qualia & quanta sint delicta, quilibet pius, tenuiter modo Sacrarum literarum cognitione tinctus, intelligit. Etenim quum dies Dominicus sit audiendo Dei uerbo, orationibus & diuino cultui cum primis consecratus, his nemo fructuosius uacarit, quàm qui mentem à cibi nebulis serenam conseruarit. Est (inquit Christus) aliquod demoniorum genus, quod non nisi orationibus & ieiunijs eijcitur. Sobrios hinc nos esse iubet Petrus, & uigilantes ad orandum, quia aduersarius noster diabolus tanquam leo rugiens obambulat, quærens quem deuoret. Item Paulus docet suos Corinthios: Ne fraudetis uos inuicem, nisi si quid ex consensu pro tempore, ut uacetis ieiunio & precationi. Ita ieiunium & oratio ferè coniunguntur, & quidem ordine optimo: ut quòd apud Tertullianum legitur, ieiunare die Dominico nefas existimari, non immeritò mirer.

Die domini-
co uisiter ieiunari.

Matth. 17.

1. Petr. 4. 5.

1. Corinb. 7.

Quòd

Quòd uerò carnibus uesci, urgente necessitate (si Carnibus uesci diebus à pòt. Rom. ne- titis quando liceat. Matth. 15. modo absit offendiculum, contemptus & gula) liceat diebus à Pontifice Romano uetitis, alij defendunt ex his Christi uerbis: Audite & intelligite: non quod ingreditur in os, impurat hominem: sed quod egreditur ex ore, hoc impurum reddit hominem. Item ex Paulo ad Coloss. 2. Ne quis uos iudicet in cibo aut potu, aut in parte diei festi, aut nouilunij, aut sabbathorum, quæ sunt umbra rerum futurarum, corpus autem Christi. Et pòst: Si mortui estis cum Christo ab elementis mundi, quid quasi uiuentes in mundo, decretis tenemini? Ne tetigeris, ne gustaris, neque conrectaris: quæ omnia ipso pereunt abusu, iuxta præcepta & doctrinas hominum, quæ uerbotenus quidè speciem habent sapientiæ per superstitionem ac humilitatem animi, & læsionem corporis, non per honorem aliquem ad expletionem carnis. Ad Timotheum hic quoque scribit: Spiritus certò loquitur, quòd in posterioribus temporibus desciscēt quidam à fide, attendentes spiritibus impostoribus, ac doctrinis dæmoniorum, per simulationem falsiloquorum, caetero notatam habentium conscientiam, prohibentium contrahere matrimonium, iubentium abstinere à cibis, quos Deus creauit ad sumendū cum gratiarum actione fidelibus, & ijs qui cognouerunt ueritatem: quòd quicquid creauit Deus, bonum sit, & nihil reijciendum, si cum gratiarum actione sumatur. Sanctificatur enim per sermonem Dei, ac precationem. De his si cōmonefeceris fratres, bonus eris minister I E S U Christi, enutritus in sermonibus fidei, 1. Corinth. 10. bonæq; doctrinæ, quam usque secutus es. Cæterum prophanas & aniles fabulas reijce. Hæc Paulus. Item: Omne quod in macello uenditur, edite, nihil interrogantes propter conscientiam. Domini siquidem est Psal. 23. terra, & plenitudo eius.

Adhæc;

Celare crimina in confessione.

Adhæc, quòd ex pacto certa celare crimina in confessione cogantur: quis amabò singula distinctè enarrabit peccata, quum plerunque omnes nostri cogitatus, uerba & actiones sint peccatorum labe conspurcata? aut quoniam diuinæ uoluntatis testimonio, exacta illa nostrorum scelerum enarratione opus esse conuincetur? Quo ordine ea recensuit publicanus ille in templo, aut latro in cruce?

Luca 18. & 23.

In terrâ spure tempore eleuationis. Verba inutilia sub Missa proferre.

Crucem calcare secretò. Ante lustrationem templum ingredi die Dominico.

Li. 1. de doctr. Christi. & legitur 26. q. 2. illud quod est.

Tam quoque graue est delictum, in terram tempore eleuationis spure, quàm sputum in ore continere. & æqualem pœnam merentur uerba inutilia tam sine Missa, quàm sub eius actione prolata. Huc adducatur, commissum in calcanda secretò cruce flagitium: item, quòd die Dominico ante lustralis aquæ consecrationem templum ingrediantur: & mille alia anicularum deliramenta, eò huc adducta à dæmone, ut sub religionis prætextu superstitionem impietatemq; inueheret & stabiliret.

Hic præstigiosi fœderis neruum palàm cernit quilibet pius. Rectissimè ergo Augustinus ait: Omnes artes huiusmodi uel nugatoriæ, uel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & dæmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitix, penitus sunt repudiandæ.

Euchetæ & Gnostici.

Superioribus nugamentis ex Psello accensere libet de Euchetis & Gnosticis, qui nefanda sacrificia perpetrare dicuntur, ut dæmonia toto concipiant peccatore. Conueniunt die quo passus est Saluator, uespere statutū in locum, unà cum puellis sibi notis: & post quædam sacra extingunt luminibus. mistim congregiuntur siue cum sorore, siue cū filia, siue cum qualibet. Nono rursus mense reuertuntur, puellasq; accersunt; & infantes iam natos ab his euellunt, perq; totū corpus pueros circūcidunt, & circūfuso sanguine phialas implent,

implent, corpora cremant, cinerem cum sanguine miscunt. Hoc condimento epulas & pocula condiunt, tum sua inter se, tum aliorum clam quorumcunque possunt. Existimant enim hoc sacrificij & alimentij genere, tanquam maximè profano, characterem diuinum nobis impressum, ac dæmonia procul arcentem, petitis aboleri, itaque dæmonia liberius ingredi. Gnosticis (ut Irenæus attestatur, uir & Christianus & eruditus) præbuit in cunabula Carpocrates. His enim præstigias Simonis magi, non ut ille clam, sed publicè ac palam tradebat: & uelut pro summis ac optimis studijs laudem confessam & publicam de nefarijs actibus, à deceptis auditoribus requirebat, & magicas tenebras in luce publica perorabat, de amatorijs duntaxat somnijs que immisis, ac dæmonijs paredris, alijsque similibus fraudibus.

*Carpocrates
magiam sceleratam publicè docuit.*

*Qui homines demonum illusionibus artibusque
magis sunt expositi. Cap. V.*

Hic porrò id hominum genus potissimum impetitur, quod tali est temperamento, uel à causis externis, ut à dæmonis spectro appetitum, uel illius suggestionem tentatum, seu uti organum illius uoluntati non ineptum, ex fucata inductione facile præstet. Huiusmodi sunt melancholici, & ob id aeternam uel qualemcunque aliam causam tristes, teste Chrysostomo, cuius hæc uerba sunt: *Omni diabolica actione potentior ad nocendum est mœroris magnitudo: quia dæmon quoscunque superat, per mœrorè superat. Sunt item Deo diffidentes, impij, illicitè curiosi, peruersè in religione Christiana instituti, inuidi, maliciosi, uetulae uix mentis compotes, similesque lubricæ fidei (qui enim facilè credit, facilè & recedit) uel insignis maliciæ mulierculæ. His ut instrumentis congruis insidiatur quibuscunque potest modis,*

Apta Satana organa.

Li. 3. de Providentia ad Stagiris monachum.

Ob mœrorem multos superat demon.

Clemens li. 2. Recog.

August. lib. 2. de doctrina Christi. ca. 24.

suo

suo tempore & loco: singulos, ut cuiusque animi stadia & affectus ex certis indicijs cognouerit, peculiari aliqua ratione adoritur, insectatur, illicit, uel assumpta plausibili forma, uel cogitatione imaginationeq; uariè agitata & corrupta, donec tandem ipsius proposito consentiant, se ipsius persuasioni dedant, quicquid in mentem ille ingerat credant, tanquam fœdere obligati, ab illius nutu pendentes, ipsi obtemperantes, uera omnia esse quæ suggerit rati, formas in imaginatiua uirtute uel phantastica ab eo ingestas reuera substantialiter (ut sic dicam) existere confidentes sanctissimè: nec aliter queunt, quum illorum mentem ex primo assensu imaginibus inanibus uitiarit, consopitis uel concitatis in hoc opus corporis humoribus & spiritibus, ut hæc ratione ad organa accommodata species aliquas inducat, perinde ac si extrinsecus ex occurrerēt uerè, non solum dormientibus, uerum & uigilantibus: atque hoc modo aliqua extrinsecus uel existere uel fieri putentur, quæ tamen reuera nec sunt, nec fiunt, nec sæpe in rerum natura existunt. Ea est horum immundorum spirituum subtilitas incomprehensibilis propè, & fraus infatigabilis, sensus hominum eludens. Sic & ueterum Ægyptiorum sensus obsedisæ dæmonem, docet apud Clementem D. Petrus.

Li. 5. Recog.

De sexus feminei credulitate ac fragilitate.

Cap. VI.

Sexus feminei credulitas.

PLURIMUM uerò huc sexum femineum, nimirum temperamenti ratione lubricum, credulum, maliciosum, impotentis animi, & ob eius affectus quibus difficulter imperat, melancholicum: cum primis autem effœtas, stupidas, menteq; titubantes uetulas inducit subdolos ille ueterator. Quo nomine Euam conuenientius suæ persuasioni organum, non Adam, in rerum primordijs, quum duo solum existent

Genes. 3.

1. Timoth. 3.

rent homines; aggressus est: quam leui etiam disputa-
tionis uelitatione uicit.

Hinc D. Petrus non iniuria mulieres uocat infir-
mius uasculum. Et Chrysostomus (si is est) in 2. par-
te Homiliarum in Matthæum : Sexus, ait, mulieru in-
cautus & mollis est: incautus, quia nō omnia quæ ui-
det aut audit, cū sapientia & ratione considerat: mol-
lis autem, quia faciliē flectitur, uel de malo ad bonum;
uel de bono ad malum. Idem in epistolam ad Co-
rinth. 2. Homil. 23. dicit, mulierum proprium esse deci-
pi: D. Hieronymus, aut (ut uidetur) alius, in regula
monacharum ad Eustochium, cap. 16. Debilis est ni-
mium sexus quem geritis, ac fragilis, & mobilis, si suo
relinquatur arbitrio. Scitissimè item: Mulierum ge-
nus, inquit Eleazarus apud Aristeam, suorum affe-
ctū sequax, atq; in lapsum procliue, propter impru-
dentia, & eius naturam imbecillem. Quintilianus im-
becillam rem esse ait fœminam. Mentis quoque im-
becillitatem illis tribuit Valerius Max. lib. nono. Res.
mem. cap. 1. Caius item pro Lucilla, apud Stobæum
serm. 17. *δὲ ἀγαγερὸν γὰρ ἴσθι, ἢ ἐπὶ σίσι, καὶ μάλιττα ὅταν τὸ ἀτυχῆναι
πρὸς.* quibus significatur, mulierem ad credendum fa-
cilem esse, præsertim in calamitatibus. Scribit autem
Fulgentius, credulitatem deceptionum esse matrem.
Mulieres faciliē decipi, & desperare citius quàm uiros;
tradit Aristot. in princ. lib. 9. de Histor. animaliu, & Al-
bertus in initio lib. 8. de Animal. cuius bonam partem
ex nono Aristotelis mutuatus est.

Hinc non ineptè mulier (ut Varro interpretatur,
& repetit ipse Lactantius, & D. Augustinus, si is est, ser-
mone de tempore 243) à mollicie dicta esse uidetur,
immutata & detracta litera; quasi mollier. Quod &
scribit Gratianus in §. Sed illud. 32. q. 7. Ab Homero
item mulieres peculiari epitheto *δελνύρα* uocantur,
tanquam molles. Ad animum mollicie hanc trahit

p

Gratia.

i. cap. 1.
Homil. 23. in
princ.

Declamab.
338.

Lib. 8. Diad.

Gratianus: uti etiã facit Glof. in cap. i. de claud. despo. Fragiles adhæc esse mulieres, imbecilles, infirmas, & proinde deceptu faciles, testimonio sunt leges, quæ eâ ratione statuerunt multa, ut scribitur in l. si mulier. C. ad Velleianum. & in l. si pater. C. de Sponsal. & in l. prima. §. penult. C. de rei uxor. act. & in l. ult. C. de Donation. ante nuptias. & in l. sicut, ibi: Sexus fragilitas. C. de Præscript. 30 uel 40 annor. & in l. assiduis, post princ. C. Qui potior. in pign. habeant. & in l. quisquis. §. ad filias. C. ad legem Iul. maiest. & in §. 1. ad fin. Instit. Qui alien. licet. & in capitul. ex parte abbatissæ, extrâ, de Priuileg. & in capitul. Adam. 33. q. 5. & 24. quæst. quinta. Item l. 2. §. uerba, in fin. in illis uerbis, Infirmitas mulierum. & l. regula, statim post prin. D. de Iur. & fa. igno. & l. cuius bonis. D. de Cu. fur. & l. deferre, in prin. D. de Iure fisci. & l. 1. §. accusationem, ibi: Propter sexus infirmitatem. D. ad S. C. Turpil. & l. 1. ibi, fœminæ infirmitatis. C. Quan. mulier. tut. off. fung. pot. & l. quisquis, nuper allegata. & l. nullus. C. de Iur. fili. l. 10. & l. nullus solius. C. de Decur. eod. l. §. & his cõsequens, uersic. unde uolumus. in Auth. de æqual. dot. & rex. in d. §. uerba, ibi, propter sexus imbecillitatẽ. & in l. Imperialis, in princ. C. de Nupt. & in §. 1. post medium, in Auth. ut immobi. ante nupt. dona. in illis uerbis, Mulier quippe mariti seductionib. facile decepta, &c. & annotauit Lucas Penna in l. ult. col. 3. C. de Priuileg. schol. lib. 12. Hinc secũdum ueterum Græcorũ instituta, prouidẽ admodũ ex lege tutores & curatores mulierib. dari solitos legimus, siue quorũ arbitrio & autoritate nihil eis agere licebat, ut retulit Harporation. Martianus autẽ scribit, Mineruam natam esse sine matre. quoniam in fœminis prudentiã non est. Illius leguntur uersus in hymno Palladis:

*Hanc de patre ferunt sine matris jãdere natam,
Prouida consilia quòd nescit curia matrum.*

Quare

Quare Plato satis inciuiliter dubitare uidetur, utro in genere ponat mulierem, rationalium animalium, an brutorum.

De melancholicorum deprauata imaginatione. Cap. VII.

Porro ne imaginatiuæ uirtutis instrumenta in his mulierculis hoc modo uitari, & oculorum aciem perstringi, ut antè ostendi, usq; adeò absurdū uideatur: animaduerte melancholicorū cogitatus, uoces, uisa & actiones: ac quàm omnes sensus ex humore melancholico cerebrum occupante, mentemq; immutante, n his sæpe deprauentur intelliges, ut alij se esse bruta animalia credant, ipsorumq; uoces & gestus imitentur. Nonnulli se uasa fictilia factos esse putant: ob id occurrentibus, ne collidatur, cedunt: alij mortem timent, quam sibi tamen consciscunt interdum: Plerique se criminis reos imaginantur, ut pauidi quemcunque uiderint ad se ingredientem exhorrescant, ueriti ne manibus ipsis iniectis captiui abducantur, & ad tribunalia supplicio afficiendi pertrahantur. Quidam senex nobilis, quãdoq; è sede exiliens subitò, ab hostib. se impeti credebat: quos arreptos, retrò se in furnū cõfertim, sua quidè opinione, intrudebat. Alius metuebat, ne Atlas, uniuersum terrarū orbē sustinēs suis humeris, defatigaretur, & onus excuteret lassus, cuius intolerabili ruina omnes opprimerentur. Qui se totius mundi monarcham & imperatorem esse, ac ad se solùm id spectare nomen crederet, noui melancholicum Italum: alioqui bene habitum, eloquentem, nec alio morbo læsum. Vidi, qui cibum & potum pertinaciter auersaretur, condemnationem imaginatus. Sunt quos tam miserè exercet plena scrupulis conscientia; qui nodos in leui scirpo queritantes, culpã imaginantur ubi nulla est: & di-

Melancholicorum corrupta imaginatio.

uinæ misericordiæ diffidentes, se orco destinatos, lamentatione sedulò nocte diuq; deplorant. Noui, qui se fratrem multis inde miliaribus degentē uidere dice-
ret: item qui suis auribus semper obltreperet (masculo rū concubitor) quécunq; obuiū, etiam cōiunctissimū quereretur: atque hoc nomine ad me is scribebat disertē, nū quid consilij à me adhiberi ualeret: quū in auditus organo uitiiū esse alij existimarēt. Mens autē huic sacrifico erat læsa: quemadmodū & illi, qui pollebatur se Gabrielem aut Michaelem coacturum, ut ad se uenirent, & illos de rebus magnis interrogatos responsum duros. Sed cum ille rogaretur à Cardinale Tournone, ut id efficeret: respondebat, Se non posse, nisi præparato prius corpore multis ieiunijs & orationibus, nec nisi pro rebus reipublicæ Christianæ. Edidit hic librum de Phyla summi pontificis, & eius partibus.

Scio quoq;, ubi sulphur & picem redolere aliquem occlamaret melācholię uitiiū patiens, & cibum oblatū piper resipere iudicaret: quæ quàm alienissima esse à rei ueritate, cognoscebātur. Partes itē pudibundas inflammatione putoreq; ita uitiatas asserebar, ut gangrænā suborituram pertimisceret, his interim locis ab omni uitio immunibus. Infinita alia huc coaceruari possent exempla, ubi sensus omnes multifariam uitiatos cernas, ex unico illo humore, uel fuliginoso atræ bilis uapore, mentis sedem inficiente, unde phantastica illa procreari monstra constat. Imaginatricem quoq; interdum totam ex alijs humoribus corrumpi, exoluiq;, docet Galenus de Sympt. differentijs, quemadmodū in catalepsi: plerūque autem uitari, ut in delirio: est cum deficit atq; debilitatur, quod in lethargo contingit. Quare idem non licebit diabolo, tanquam spiritui ut Deo conniuentē, in sensuum organa sese insinuet, & humores sibi commodos uel uapores commoueat;

et, uel aerem idoneum conferat ad organa: maximè delectu habito ex temperamento, ætate, sexu, uel alia causa externa aut interna apta: unde nouæ species in imaginatiua ui conceptæ, plerunque etiam spiritui uisorio per neruum opticum communicentur, quò se uidisse uel designasse, mortis etiam periculo affirmare audeant, quæ nunquã uel uisa, uel in rerũ natura extiterũt? Leuia eius rei argumẽta in hypochymate oculorum uitio apparent. Meritò igitur Thomas frequenter allegat illud Augustini in libro 83. q. Serpit hoc malum dæmonis per omnes aditus sensuales, dat se figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, odoribus se subijcit, infundit se saporibus.

De phantasia, & quomodo uitiatur.

Cap. VIII.

DE phantasia sic scribit Iamblichus: Phantasia *Phantasia.* omnib. animæ uiribus est adnata, omnesq; figurat atq; effingit similitudines specierũ, & apparitiones, uisãq; seu impressiones uiriũ aliarũ transmit in alias: quæ quidem à sensu micant, in opinionem excitat: quæ uerò ab intellectu, secundo loco offert opinioni, sed in se ipsa ab omnib. imagines suscipit. Hęc utiq; omnes actiones animæ fingit & exprimit, atq; externas accommodat intimis. Hic Marsilius Ficinus Platonius, in explicatione Prisciani philosophi Lydi, interpretantis librũ Theophrasti de phantasia & intellectu, capite 2. ait: Imaginatio actiones rationis effingit sub rerum sensibilium conditione, ac potest ultra sensuum actus latius phantasmata promere. Superat sensum: quia enim nullo mouente, imagines edit, imaginatio est tanquam Proteus uel chamæleon. Idem libro 13. capite 1. de Theologia Platonica. Phantasiã, inquit, quatuor sequuntur effectus: appetitus, uoluptas, metus, dolor. Hi omnes, quando uehementif-

Imagines
4. 4. 4.

fimi sunt, subitò corpus proprium omnino, nunquam alienū afficiunt. Quid non fœtui adhuc matri unito, subita spirituum uibratione per neruos, quib. matrix cerebro coniūcta est, imprimit imprægnatæ imaginationis: ut si imagnetur malum granatū, illius secū notas proferat fœtus: si leporem, infans editur labello superno bifido ac dissecto. Vehemēs siquidē cogitatio, dū rerum species uehementer mouet atq; identidem uersat, formā quam cōtinua imaginatione reuoluit, fœtui imprimi. Spiritus enim interni atq; humorum affluētia, rei firmiter cogitatæ inducit figuram. Quum amarā potionem alicui offerri contueantur pleriq; in ore mox amarorem sentiunt, quem haud dubiè uehementem mouere imaginationem credendum est. Quibusdam eiusmodi cogitatione aluus cietur: nōnullis, quod mirabile est, ex alicui rei aspectu, uel etiā auditu (quod mihi usuenit) stupefcere uel horrere uidentur dētes. Theodorus Byzantinus in ea est sentētia, uirōs fortes rarò uel nūquā spectra uidere: quòd ipsi ob innatā constantiam hæc minimè imagentur. Nā solum timor, præ omnibus alijs affectibus, firmas in nobis gignere imagines: post amor. Scythæ, apud quos homines occidere sacrificium est, cūm fortes natura sint ac institutis, neque mortuos neq; lemures uident: sic nec latrones. eiusmodi autem simulachra frequentius obuia sunt pueris, mulieribus, uæcordibus, mollibus atq; ægrotis, qui propter imbecillitatem animi & corporis, alsidua formidine uanisq; insomnijs quaeruntur.

Imagines fortes
conuincunt timor
& amor.
Spectra rōnis
dent fortes.

Aristoteles libro de Motibus animalium secundū communem commentationem, cap. 6. Alterant autem, ait, phantasie & sensus, meditationes. Phantasia uerò & intelligentia habent rerum uirtutem: aliquo enim modo species intellecta calidi & frigidi, aut delectabilis aut tristici, talis existit, qualis quidem & rerum

rerum unaquæque. Propter quod tremunt & timent intelligentes solum. Adde item, quod absentibus sensibilibus, phantasmata remanent, & imaginationes, teste Aristot. 2. Anim. & inde ex motu locali formarum sensibilibus remanentium in uirtute phantastica, cum humoribus in quibus sunt ut in subiecto, apparêt aliqua quæ non sunt. Sic in libro de Somno & uigilia idem inquit: Descendente plurimo sanguine ad principiû sensitiuum, simul descendunt formæ in imaginatione cõceptæ. Est enim imaginatio thesaurus quidam formarum per sensum acceptarum. Quæ ratione possunt dæmones humores & spiritus mouere interiorum exteriorumq; sensuum, atq; ita ad organa species aliquas inducere, quasi extrinsecus dormientibus nobis & uigilantibus uerè occurrerent res ipsæ.

Tradit præterea Aristoteles de Somnio, imagines quæ apparêt in somnijs ferri ad caput, & sensuû organa, sicut nubium eleuatur imagines, & diuersæ animalium facies repræsentatur in uapore aqueo uel terreo, qui à terra p solis calorẽ ad aeris mediũ effertur: sic & somniorum imagines figuras capiunt diuersas, halitus eleuatos cõsequentes, unde uapor cholericus calidus & siccus flammam mouere uidetur: qui aut surgit halitus phlegmaticus, ex dulcedine, quando ad gustus organum fluit, cognoscitur, somniaq; aqua spectata gignit: sed ex uapore melancholico nigro apparet quiddam horribile, & quasi demonum imago: proinde huic uelut materis suis ludibrijs conuenientissimæ, diabolus se non illibenter insinuat. Quod autem ex cholera adusta, quæ melancholia est accidentalis, ascendit, sentitur ut mordax, uulneras, acre, fellea amaritudine imbutum. sic etiam quod ex sanguine puro euaporat, pulchrum apparet, & delectabile: cuiusmodi est rosarum aut florum aspectus, choreæ, musica, & quæcunque uoluptaria cum uanitate coniuncta. Et ad hunc modum fit

illusio, ut pro qualitate imaginum, per somnum ex humorum halitu firmitus inuectarum, res ita uisæ credantur esse ueræ.

Dæmones uerò nacti à Deo potestatem species eiusmodi formandi, & eas in animales spiritus imprimendi, talibus formis ostendunt personas modò lætas, edendo, bibendo, saltando, canendo, Venerem exercendo: modò tristes, quæ nihil non mali fabricent uel patiantur: modò humanas, modò bestiales, modò opprimentes, modò uolantes, & animæ sensus ijs infigitur tanquam rebus ipsis. Hinc fit, quòd homini aliquando uideatur, se esse asinum sacco coopertum, plerunque aquilam uolantem, nonnunquam cum Diana & eius nymphis uel etiam alio muliercularum cœtu de loco ad locum transferri, ducere choreas, longius peregrinari, & quibuscunque alijs interesse delirij. Ideoque talia ijs frequenter in somnijs & nocte cõtینگunt, interdum non item, nisi melancholicis quibusdam & insanis: qui idem uigiles patiuntur, quod alij in somnis. Somnoria eiusmodi imagines appellat Varro, teste Nonio.

Somnoria
imagines.

Nec mirum uideri debet, dæmonem potentia sua naturali id ualere, cum etiam homo insomnis & sanæ mentis pro suo arbitrio, quas uelit in suis organis proponere producereque formas, atque in ijs imaginatione conquiescere, possit facili: quemadmodum ij omnes qui rerum expetitarum & absentium desiderio languent, experiuntur. Potest autem diabolus id facilius in consentaneis ipsius fucò instrumentis, puta fœminis, aut animi morbo saucijs: quos eiusmodi simulachris, quibus delectari uidentur, illudit, effascinatque. Et sicut in ebrijs, phreneticis & melancholicis usus rationis uitiatur, humorum & uaporum causa: non minus diabolus, qui spiritus est, eos concitare, suisque illusionibus accommodare,

& ra-

& rationem corrumpere Deo coniuente potest, ut formæ rerum non existentium, tanquam res ipsæ apprehendantur, cogitatus uinciant, obuersentur defendanturque. Hinc Thomas etiam docet, diabolum p. p. 2. 7. 70 efficere posse, quòd imaginationi formæ aliquæ præsententur imaginariè. Ar. 2.

Adhæc, intellectum humanum posse iuari ab angelica intelligentia bona, ut aliquid cognoscatur cuiusdam illuminationis ratione, testatur Dionysius.

Quum enim intelligere censeatur quiddam pati, potest illa speciem quandam in intellectu imprimere, unde intelligendi actus elicitur. Diabolū autē id ipsum posse uirtute sua naturali, quæ non est imminuta, persuadendo, non illuminando, quemlibet fateri oportet: quo uerò quis illustratur magis, eo in ueri cognitione accrescit uberius, magisque prouidè sibi ab imposturis præcauet, quas solas suis persuasionibus meditatur dæmonium.

Quomodo phantasiam hominum corrumpat, & uaticinari uideatur diabolus, sententiæ Augustini. Cap. IX.

VT autem supradictis pondus accedat, Augustinum latius hic differentem adducere placuit: qui dæmones eiusmodi multa posse docet, duabus rebus ueluti quadam prærogatiua, sensus nimirum acrimonia, & motus celeritate: sicquæ hominū sensibus uel ingerere, uel prænunciare, quæ ipsi dæmones facturi sunt, nec ita ab hominibus præ terreni sensus tarditate dignoscantur, discernantur. Accipiunt enim, ait ille, potestatem, & morbos immittere, & ipsum aerem uitando morbidum reddere, & peruersis atque amatoribus terrenorum commodorum malefacta suadere, de quorum moribus certi sunt, quòd sanctis talia suadentibus còsensuri. Suadent autè miris & inuisibi-

*Lib. de Diuò
nat. demonū,
cap. 3 & 5. 11ē
li. de Spiritu
& anima,
cap. 28.*

libus modis per illam subtilitatem suorum corporū corpora hominum non sentientium penetrando, seq̄ cogitationibus eorum per quādam imaginaria uisum miscendo, siue uigilantium siue dormientium. Aliquando uerò non quæ ipsi faciunt, sed quæ naturalibus signis futura prænoscent, quæ signa in hominum sensus uenire non possunt, antè prædicunt, &c. Et post. Quid autem mirum, si quemadmodū medicus in corporis humani uel turbata uel modificata tēperie, seu bonas seu malas præuidet ualetudines: sic dæmon, in aeris affectione atq; ordinatiōe sibi notas, nobis ignotas præuidet tēpestates? Aliquādo & hominū dispositiones, non solum uoce prolatas: uerū etiam cogitatione cōceptas, cū signa quædā ex animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiscūt, atq; hinc etiā multa futura prænūciant, alijs uidelicet mira, qui ista disposita nō nouerunt. Sicut enim apparet cōcitatio animi motus in uultu, ut ab hominib. quoq; aliquid forinsecus agnoscat, quod interim secus agitur: ita nō debet esse incredibile, si etiam leuiore cogitationes dāt aliqua signa per corpus, quæ obtuso sensu hominum cognosci nō possunt, acuto autē dēmonū possunt. Adhęc lib. 3. de Trinitate docet, facile esse spiritib. nequissimis, per aera corpora facere multa, quę mirētur animæ terrenis corporibus aggrauatæ etiā melioris affectus. Si enim corpora ipsa terrena nōnullis artibus & exercitationib. modificata, in spectaculis theatricis tāta miracula hominib. exhibent, ut hi qui nunquā uiderūt, talia narrata uix credāt: quid magnū est diabolo & angelis eius, de corporeis clemētis per aera corpora facere, quæ caro miretur: aut etiā occultis inspirationib. ad illudēdos humanos sensus, phantasmata imaginū machinari, quib. uigilātes dormientes uel decipiat, uel furentes exagitet? Quare ad Simplicianum scribit: Fallacia satanæ, atq; imaginum simulandarum callida

Cap. 12.

Lib. 2. quæ
si 101. 3.

callida operatio, decipiendis humanis sensibus multiformis inuigilat. Fallit autem studio fallendi, & inuida uoluntate, qua hominum errore latatur. Sed ne apud cultores suos pondus authoritatis amittat, id agit, ut interpretibus suis signorumque suorum coniectibus culpa tribuatur, quando uel deceptus fuerit, uel mentitus. Vitiata quoque phantasiā pulchrē depingit libro de Cura pro mortuis agēda, his uerbis: Similia sunt somnijs nonnulla uisa uigilantiū, qui turbatos habent sensus: sicut phrenetici, uel quocunq; furentes modo. Nam & ipsi loquuntur secū quasi uerē præsentibus loquantur, & tam absentibus quā præsentibus, quorum imagines cernunt siue uirorum siue mortuorum. Sed quemadmodū hi qui uiuunt, ab eis se uideri, & cū eis se loqui nesciunt (neque enim reuera ipsi adsunt, aut ipsi sermocinantur, sed turbati sensibus homines talia uisa imaginari patiuntur) eodē modo & hi qui ex hac uita migrarūt, sic affectis hominibus uidentur quasi præsentes, cum sint absentes: & utrū eos aliquis imaginariē uideat, omnino nescientes. Huic rei simile est etiam illud, cum homines altius quā si dormirent, subtrahuntur corporis sensibus, & occupantur talibus uisus. Ex his enim apparent imagines uiuorum atque mortuorum: sed cum fuerint sensibus redditi, quoscunq; mortuos uidisse se dixerint, uerē cum eis fuisse creduntur: nec attendunt qui hæc audiunt, similiter ab eis absentium atque nescientium quorundam etiam imagines uisas esse ui-

† Cap. 28.
26. q. 5. episcopi ex cocilio.
Lazarū non strarum confessionem phantasticam esse, ex Augusti. & Decret. constat.

Huc facit, quod lib. de † Spiritu & anima tradit Augustinus, & Decreta docent: Quædam futura prædicunt dæmones, & quædam mira faciunt, quibus homines alliciunt & seducunt. Vnde quædam mulierculæ post satanam conuersæ, dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & profi-

profitentur nocturnis horis cum Diana Paganorum dea, uel cum Herodiade, uel Minerua, uel innumera mulierum multitudine equitare, uel earum iusionibus obtemperare. Quapropter sacerdotes Dei prædicare debent populo, ut nouerit hæc falsa omnino: & non à diuino, sed maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari. Ipse namque satanas, qui transfiguratur se in angelum lucis, quum mentem cuiusque mulierulæ cæperit, & hanc sibi per infidelitatem subiugarit, ilicò transformatur se in angelum lucis, in diuersarumque formarum species & similitudines: & mentem quam captiuam tenet, in somnis deludens, per deuia quæque deducit. Et quoniam solus hoc patitur spiritus infidelis, nec in animo, sed in corpore euenire opinatur. Quis enim in somnis & nocturnis uisionibus non extra seipsum deducitur, & multa uidet dormiendo, quæ nunquam uigilando uiderat? Idcirco nimis stultus & hebes est, qui hæc omnia quæ in spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitratur: cum Ezechiel & alij prophetæ, Ioannes etiam euangelista & Paulus in spiritu, non in corpore uisiones uiderint. Hinc Synesius de Somnijs rectè inquit: Anima fascinata materiæ donis, perinde afficitur atque illi, qui cum liberi sint, ad certum tempus mercede conducuntur ad opus, ubi ancillæ cuiusdam pulchritudine capti, moras trahere uolunt, ipsius amatæ domino seruire constituentes.

2. Corinth. 12.

Ezechiel. 3.
2. Corinth. 12.

De phantastica transformatione hominum
in bestias. Cap. X.

Fidel. 4. c. 22.
et l. 6. c. 12. huius
Operis.
Vincent. in
Spec. natur.
li. 3. c. 109

DE phantasticæ porro mutationis hominum in bestias opinione, recentior est memoria nostrorum ferè temporum, quàm ut inter oblitterata possit nesciri. Refert enim Guilielmus Malmesberienfis monachus, in sua historia, tempore Petri Damias

Damiani fuisse duas uetulas in uia publica qua Romā itur, quales Augustinus appellat stabularias, id est tráseuntes ad hospitia pro mercede suscipientes (nam stabulum propriè hospitium uenale & publicum dicitur) quæ in uno commorantes tugurio, una quoq; arte malefica imbutæ, hospitem quandoq; solum aduenientem, in equum uel suem uel asinum mutabant, & certo precio mercatoribus diuendebant. Quodam die iuuenem histrionicis gesticulationibus uictū exigentem, hospitio exceperunt, & in asinum uerterunt, multum eo lucrifacientes, qui gestuum miraculo distineret transeuntes: nam ad anus mandatū nutumq; quocunq; modo mouebatur. Nō enim illi intellectus perierat, sed loquela. Ingentē inde quæstum fecerant uetulæ. Quo cognito, uicinus carè asinum redimit. Cautio tamen hæc à mulierculis adhibita est, ut custo daretur ne in aquā descenderet. Seruatus diu ab aqua, & tandē incautiore nactus custodiā, in lacū proximū se cōiecit: & ibi se aliquandiu uolutans, propriæ restituitur formæ. Cūq; ab eodē obuius sciscitaretur eius custos, num asinū uidisset: ille se esse respondit. famulus ad herum retulit: herus ad Apostolicū Leonē, uirū eo seculo sanctissimū. Cōiuctæ anus idē fatentur: dubitantē Papā cōformauit Petrus Damianus, uir eruditissimus, prolato exemplo de Simone mago, qui suam Faustiano imaginē impresserat. At hæc & similes nugæ eandem sortiantur fidem, quam Apuleij & Luciani metamorphosis meretur. Ex Vincentio hic adde:

*Stabulum.**Mutati in asinum iuuenis fumentū.**Lib. 13. Hist.*

Si qui uerò obuagari in Liuonia & locis finitimis uideantur lupi noxij, quos Lamias putant. Germanis *rueruoelff* dictos: ij certè uel ueri sunt lupi, in eiusmodi tragœdiam exagitati à demone, qui interim horum uagis

Fueruoelff.

Li. 4. cap. 21.

uagis erroribus & actionibus delirorum *λυκαοδιδασκων* phantasię organa imbuit, uitiatq; ut ij se esse excursio-
num erronearum & actionum authores corrupta im-
aginatione arbitrentur, fateanturq; : quod quidem de a-
bulo non esse difficile, ex descripto *λυκαοδιδασκων* mor-
bo cuilibet constat, dum humores & spiritus in hæc
ludibria idoneos commouet, potissimùm quibus atrę
bilis nebulę cerebrum uitiare solent, cuiusmodi exi-
stit fatuum monstrosumq; id genus hominũ : uel cer-
tẽ dæmones censendi sunt eiusmodi lupi, qui eam
assumpserunt formam, ut malè credulum hoc hominum
genus magis irretirent suis uasamentis, in fontes gra-
uaarent, & sanguinis innocentis reum redderent magi-
stratum. Interea ij qui se in lupos credunt transforma-
tos, alto immerisi somno, diaboli studio, alicubi iacere
cõperiuntur, quorum somnia ijs confundit imagini-
bus, quas hominum oculis præstigiöse in pueris uel
insectandis uel uorandis, siue armento lædendo, aut
longè lateq; hinc inde uagando obijcit ueterator
ille : ut certè non leuiter mirari o, orteat, inueniri ui-
ros cordatos, qui delusorum horum hominum con-
fessione tanquam ueraci innixi, mortis sententiã
contra eos pronunciare non grauentur. Sed uno ab
illis uerbo mihi responderi uelim, utrum uerè in lu-
pos transmutati homines credant, nec ne. Nec con-
dere, nec uerè transmutare creaturas diabolum posse,
satis superq; demonstratum est libro 3 & 5. ubi ex
professo penitissimè excutitur hoc argumentum. Iam
ualeant hæ nugæ. Nullum hic locum habet, quod de
fœminis in mares uersis abstruso naturæ miraculo,
Plinius, Sabellicus, Pontanus, & plerique alij scripto-
res non obscuri, qui libro sequenti adducuntur, tra-
dunt: quum hic solum de phantasticis dæ-
monum illusionibus agatur.

Sabell. lib. 9.
cap. 8. de O-
siantis.

Quomodo

Quomodo & quare à dæmonio demententur Lamie,
ut credant fateanturq; se fecisse, quæ prorsus
non potuere. Cap. XI.

Ceterum uetulæ illæ, de quibus hic instituta est oratio, non absurdè *ικνησίμωσι* assimilari possent: *ικνησίμωσι*. qui uelut rapti extra sese, sensuq; omni & motu privati, iacent exanimis similes, & post ceu ex profundo *δύσμο* expergesciti somno, aut à morte ad uitâ reuocati, redeunt ad sese, & miras fabulas, mira q; cõmentâ narrant. at in has cogitationes se ingerens dæmon, earû seriè texit, hancq; uariat mira arte & scitè, repetitis præteritis, annexis præsentibus, & aspersis etiâ quibusdam admonitionib. de futuris, ne in suspiciõnè aniliû fabularû, aut temerè cogitarû ineptiarû ueniant: inducta etiam persuasione, ut coràm spectasse quæ diabolus offudit, imaginentur, ita dementat eos, quos ad talia usurpat ministeria, ut sui prorsus non sint compotes: sed uelut *καταβλασφημῶσι*, ea agitent mente, in eaque intueantur, quæ dæmon obijcit: ex sese nihil faciant, nisi quantum aliquando permittitur, & id quidem ut plurimum est ridi culum.

At homines, Augustino teste, malarum rerum cupidi, occulto quodam iudicio diuino traduntur illudendi & decipiendi pro meritis uoluntatum suarum, illudētib. atq; decipiētib. eos præuaricatorib. angelis, quibus ista pars mundi infima secûdum pulcherrimû ordinem rerum diuinæ prouidentię lege subiecta est. Idipsum docent Decreta his uerbis: His portentis per diabolorû fallaciâ illuditur curiositas humana, quâdo id impudèter appetût scire, quod nulla ratiõe cõpetit eis inuestigare. Hæc potestas immundis spiritib. ideo datur, ut perniciosos sibi aptent, hoc est prauos homines seducant: illos scilicet, qui spernunt ueritatem, & credunt mendacio, iuxta Pauli sententiam: Sanam doctri-

Dæmonis ludibrijs quibus magis expofita.

In secûda parte, cauf. 26. q. 5 Epifcopi.

2. Tim. 4.

a. *Timoth. 3.*
Ephes. 2.

doctrinam non ferent, sed ad sua desideria coacerua-
bunt sibi magistros, prurientes auribus: & à ueritate
quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuer-
tentur, onerati peccatis: ducentur uarijs desiderijs,
semper discentes, nunquam ad scientiæ ueritatē per-
uenientes. Hos Paulus uocat filios contumaces, in
quibus agit spiritus ille cui potestas est aeris, eludens
subtilitate & dolo inimitabili hæc sua instrumenta, in
ipsius inductiones propendentia: nimirum has men-
tis acie læsas, effascinatas, maleque feriatas muliercu-
las: quas ita dementat, ut quicquid illarum phan-
tasias suggerit, aut quodcunque etiam malum ab ipso,
uel etiam hominibus, Dei abstrusa permissione
perpetratum est, aut quæcunque ludibria præstigijs
conspicienda illis ostendit, eius maleuadi suggestio-
ne à se designata (licet phantasmate uel insomnijs so-
lummodo nota) perperam credant bis miseræ, quæ-
stionibus subiectæ confiteantur, à propria confessio-
ne mortis sententiam audiant, diris que tandem flam-
mis deuouentur. Sic in ipsius uerba iuratis, animi &
corporis oculorum aciem perstringit cacodæmon;
sic sibi addictos demeretur, hoc deuotè illi mentis au-
toramentum. Hinc pulchrè Augustinus: Maligni (in-
quit) spiritus, quos isti deos putant, etiam flagitia quæ
non admiserint, de se dici uolunt: dum tamen huma-
nas mentes his opinionibus uelut retibus inducant,
& ad prædestinatum supplicium secum trahant.

*Lib. 2. de Ci-
uit. Dei. c. 10.*

Delusionū eiusmodi modus, & quid in ijs dæmon
ualeat, & quid item nequeat, non in scitè describitur
in eo libro cui Fortalicium fidei inscriptio est, ubi ita
legitur: Decima differentia dæmonū est; eorum qui
decipiunt quasdam uetulas; quæ Xurguminæ siue
Bruxæ nuncupantur. Sciendum ergo, esse quosdam
homines apostatas in fide, hæreticos & falsos, qui sei-
psos uoluntariè offerunt diabolo: qui & eos recipit;
tradit.

*Li. 5. de Bello
dæmonum.*

traditque artes inanes, quibus uidentur ducenta euagari miliaria, & quatuor aut quinque horarum spacio redire: item destruere creaturas, sugentes eorum sanguinem, atque alia perficere maleficia pro suo nutu ex dæmonis uoluntate. At à satana miserè decipiuntur, illudunturque non solum hæ, sed & qui eis fidem accommodant. Veritas autem rei sic habet. Quando pessima hæc figmenta usurpare statuerint malæ mulieres, se uerbis & unctionibus consecrant dæmoni, qui eis ad opus suum utitur, & cuiuslibet earum phantasiam regit, ducitque per loca ab ipsis desiderata: corpora uero earum sine sensu permanent, quæ umbra cooperit diabolus, ut nulli sint conspicua. Et cum in earum phantasijs impleta esse, quæ uoluerunt, obseruant, umbra sublata, proprijs motibus illas permittit. A loco autem non fuerunt amotæ, sed phantasiæ idolum exiit, quale cacodæmon efformauit. Ad illum enim errorè tollendū, quòd corpore trāsferuntur, emanauit illud c. episcopi, quod ex distinctione ac recitatione eius ita probat Ioan. Francisc. Ponziuibius I. V. doctor: quia postquā fecit mentionē, quòd illæ mulieres testarentur se inequitare bestijs noctu, multa que terrarū spacia peragrare: dicatque plurimos hac opinione deceptos, existimantes aliquid numinis ac diuinitatis esse extra unū Deū: mandat, ut patet in uers. quapropter, ea omnia reputari falsa, & non à diuino spiritu, sed à maligno talia phantasmata mentib. hominū irrogari. Et reddens rationē in uers. siquidē: quia ipse Satan trāsfiguratur se in angelū lucis. cū mentē cuiusque mulieris ceperit, & eam per infidelitatē sibi subiugaue fit, illico se trāsformat in diuersarū species personarū, atque similitudines: & mentē quam captiuam tenet, in somnijs deludens, modò læta, modò tristia, modò cognita, modò incognita personas ostēdens, per quæ que deuia deducit. Subiungit postea, quòd hoc solus

*Phantasiam
Lamiarum
quomodo re-
git demon.*

*Explicatio
primi canon-
ni ex Concl-
lio Aquir.
2. part. caus.
26. q. 5.
Volum. 10.
Tract. de Lib-
mus. nu. 49.*

2. Corinth. 11:

*Tamias in
spiritu equi-
tate.*

Ecclef. 49.
2. Corinth. 12.

*Tract. de for-
tuleg. 7. 7.*
num. 6.

spiritus patitur: & quòd infidelis hoc non in animo, sed in corpore euenire opinatur. Et adducit exèplum de Ezechiele propheta, qui uisiones Domini in spiritu, non in corpore uidit: & quòd Paulus non audet dicere, se raptum in corpore. Ergo constat, quod uenit ad determinandum, non solum talia fieri à spiritu maligno, non diuino: sed etià ea & illis similia fieri in spiritu, non in corpore. Et propterea sequitur, quòd etià in casu nostro, licet uideantur hæ personæ dicere, se portari à dæmonibus sub hircorum forma, & similiter dicant se credere dominam in cathedra sedentem, esse dæmonem transfiguratum: quòd tamen debet dici, hæc & alia quæ se facere confitentur, phantasticè & in spiritu sibi obuenire. Hæc Ponziuibij conclusio: qualis etiam est Grillandi, eam exemplo probantis, quòd in agro Sabino accidisse commemorabimus infra.

*An & quomodo & quando corpora per a-
rem deferre diabolus possit.*

Cap. XII.

*Diabolus si-
milia Dei.*

Daniel. 14.

*An spiritus
possint corpo-
ra trāsferre.*

Matth. 4.

NEC mirum est hoc dæmonis studium, quo miseris animas ludificari, deridere ac torquere conatur, uolens imitari atque æmulari, uelut similia, quæcunque Dei opera, per angelos bonos expleta: quemadmodum Abacuc prophetam coma capitis ex ludæa in Babylonem reuera breui momento translatum legimus, & postquam suis Daniele placens refecisset, in eundem locum restitutum. Nec uerò phantasticè tantum in hominum mentibus eum hæc efficere, sicut dictum ac probatum est: sed etiam uerè corpora surripere, ac per aera ferre, tum ipsius & angelorum naturalis facultas ac *dyuinitas*, tum usus & experientia testatur: ac primò quidem, quod Dominum nostrum I B S V M C H R I S T V M in pinna templi

templi constituisse legitur. Omnia enim tentationis illius opera corporaliter ac sensibus corporeis fuisse peracta, & diabolum eum in humana specie apparuisse, est multorum Theologorum unanimis sententia. Verum in hoc discrepant, an Christus à dæmone fuerit delatus, & raptus: an uerò deductus saltem, ut ipse pedibus eò conscenderit. Sed quoniam diabolicis hoc persuasionibus fieri oportuit, ut Christus eum sequeretur: secunda opinione reiecta, primam maior Doctorum pars amplectitur. Dicit enim Evangelista, Statuit: non, adduxit, quemadmodum paulo antè, quòd adduxisset eum in sanctam ciuitatem. Proinde asseritur, quo ad Christum, eum corpore fuisse translatum à Satana. Rectè autem argumentatur Thomas, quòd data possibilitate in uno, per consequens datur in omnibus alijs qui sunt eiusdem ponderis & magnitudinis. Christus ergo cum per omnia nobis fuerit conformis, excepto peccato: hominibus idem euenire posse dæmonis insultu, quid obstat? Proinde dæmones nihil agere, nihil efficere, nisi quod *κατὰ τὴν φύσιν αὐτῶν*, ac naturæ suæ proprietatem sit, posse, iam antè Libro primo demonstratum fuit. Quicquid igitur agunt, non nisi uolente quidem ac permittente Deo faciunt, sed sua tamè quadam naturæ facultate: ut in habitu & potètia sæpe maiora possint, quàm ipso actu, què nos plerumque spectamus: nec ex eo reliquas eorundem artes naturales expèdimus, quas præstare non alià ob causam nequeunt, quàm quòd non permittantur. Etenim angelicæ naturæ ac spiritibus non est contrarium, ut corpora quòd Deus permittit deferant. Satan autem spiritus adhuc est: nec ex lapsu spirituali eius essentia interiisse, iam in principio ostendimus. Atqui angelus præsertim detulit Abacuc: angelus Philippum exitinere rapuit, ut inuentus sit in Azoto: cur idè ergo dæmonem præstare non posse dicemus, si Deus permittat? ut

Thomas in 4to cap. Mattiæ uers. diabolus autem.
Diabolus Christum corporaliter transiit.
Thomas d. gl. Alberti. 1. 4. gn. ibid Bonauent. 2. sentent. lib. 2. dist. 7.
Dæmones, homines per artem uelere possunt. Tract. 49. 1. part. 1. s. titul. de misericord. 7. 11. d. dæmon q. 162 art. 10. in fine Heb. 2. Rom. 9. 21 Cap. 20

Aug. lib. 14 de Trin.
Dan. 141 Act. 8.

q a omnes

*Quomodo da
mon corpora
transportet.*

*Tit. de da-
mō q. 16. art.
10. prima par
te Tract. 94.*

*Lib. de ciuit.
13. cap. 18.*

*Sine corpore
an dāmō cor-
pora ferat.*

cap. 11.

*Non semper
diabolum cor-
pora per aerē
ferre possē.*

omnes sentiunt Doctores & Canonistæ. Quæritur ta-
men haud temerè, corpore 'ne assumpto, an sine corpo-
re per se, corpus è loco naturali sursum (quod est con-
tra motus corporei naturam) euehere possint dæmo-
nes. Et Thomas quidem eos corpora putata assumere,
ut naturaliter ac uerè, sicut nostrum aliquis, hominē
transportent: idq; duplici ratione motuum ostendere
nititur. Ego uerò respondeo, primùm hoc ipsos eodē
facere modo quo angeli: & cum diuo Augustino, An
uerò, si hoc angeli faciunt, ut quælibet animalia terre-
stria rapiant unde libet, cōstituantq; ubi libet: aut eos
sine labore non posse, aut onera sentire, credendū est?
Quomodo omnia primogenita Aegypti, tantamq; ho-
minū multitudinē unica nocte potuit angelus occide-
re, ut non præ lassitudine destiterit? Secundò respon-
deo ac quæro, quī corpus illud assumptū, quod homi-
nē baiulat ac portat, sine alio itē corpore per aerē fera-
tur? Naturale enim sit oportet. At sic in infinitū quæ-
re rimus. Quare nō est quòd dicatur, aut angelis aut dæ-
monib. corpora assumēda ad delationē alicuius circū-
scripti. Tertiò, quotidiana experiētia testatur, eos cor-
porib. ad hanc rē nec egere, uec' uti: quod ego uidi, &
impediui Dei auxilio, sicut Libro primo narraui. Sūt
alia multa exēpla, quib. & homines à dæmonib. è loco
in locum, per iusta tamen spacia, deferri ostenditur, &
id ne assumpta quidem humana forma. Neq; hinc ab-
surdi quid consequitur, dæmonem scilicet hac ratio-
ne multa contra magistratum ac principes, adeoq; re-
rum omnium ordinem effecturum: ueluti captiuos è
carceribus eripere, deliberationes ac arcana princi-
pum per homines ipsos manifestare, & eos qui in alio-
rum sunt potestate ac ditione, quocūq; iure, suis resti-
tuere: quemadmodum dicitur, quo tempore Franci-
sci primi regis Gallix filij detinebantur obsides in Hi-
spania, magū in Galliam euocatū è Germania fuisse,
qui

quitanta credebatur præditus potestate, ut posset re-
gios pueros per aera reducere, thesaurosq; inuestiga-
re & transferre.

Boccatus etiam refert fabellam de nobili Lombar-
do, qui in uniuersali expeditione Hierosolymitana, se-
meritum ingens existimans obtenturum, militiæ no-
men dederat, ad occupandam terram Sanctam: disce-
densq; coniugi suæ partem annuli signatorij relique-
rat, cū hoc pacto, ut si intra triennium ab ea die nō re-
diret, uxori liberum foret, arra hac & symbolo negle-
cto, alteri marito nubere. At ille cum in Iudæa milita-
ret, captus, ac in Aegyptum abductus, Sultano, (quē
iam olim in Europa peregrinantem, attamen ignotū,
hospitio receperat pater eius) propter parentis hospi-
taliatē, uiriq; prudentiam ac dignitatē, mox a-
deò placuit, ut probatis diutina familiaritate eius mo-
ribus, tandem eum post se secundum omnibus rebus
suis præficeret. Interea cedente die, ac uertente trien-
nio, postremum in extremam incidit tristitiam. Cu-
ius ubi causam Sultanus expiscatus fuerat, magum ad
uocauit, qui illum in lectulo precioso confopitum, &
magna auri gemmarumq; ui onustum, postrema
trium annorum nocte Papiam in summum templum
deferendum curauit. Vbi ædituus eum mane conspi-
ciens, refugit: ac interea dum alijs de spectro narraret
Aegyptio, obuiam eum habuit ad ædes uxoris pro-
perantem. Quòd nisi tum redisset ea domum, ab alio
sponso uesperis ducta fuisset. At illud de Galliæ Delphi-
nibus non successisse quæstores ærarij tum Caroli V.
quàm Francisci primi norunt, & Helionoræ nuptiæ fa-
tis indicant. Hoc aut Boccatij figmentū est: ut & illud,
quod ita referā, ut tradūt Galli, de S. Nicolao de Varē-
guille, quod duobus leucis distat à Nanceo: simile illi
quod in Legēda S. Antonij de Hermogene legitur. In
ergastulo detētus Lotharingus quidā Cōstantinopo-

*Decameron .
Falsam, arte
magica homi-
nes deferra
per aera.*

*Libello, de
precipua
Gallia ciuita-
tibus & san-
ctuarijs.*

Inca: robur.

li, tā robustus erat, ut Turcæ ueritine catenas ac uin-
cula difrumberet, torquem eius collo ferreum applicarent, quinque digitorum crassitudine latum, ac tres crassum, ferreis catenis innexum. Huic cum in memoriam rediret sanctus patris sue Nicolaus, eum conprecatus ut intercederet pro se apud Deum, ita consopitur. Postero mane cum pagi ædituus templum roseraret, captiuum hunc in uinculis dormientem ad fores offendit: ille uerò è somno excitatus, in fano S. Nicolai, quem inuocarat pridie, se esse agnouit. Roperuulgata. populus accurrit: & post aliquot Alleluia decantata à sacrificis, quatuor accersiri iubet fabros ferrarios, qui uinculis eum exonerarent. Quæ cum nulla uiderentur humana uis posse dissolui, ecco in conspectu omnium torques disiliijt, & ueluti Cerbero,

Tum stridor ferri, traclaq; catenæ.

Quando corpora deferat
dæmon. Et an
Lamiorum.
Lib. 1. cap. 21.

Sed hæc & eiusmodi conficta sunt: & ut accidant, minimè uerèdū est. Neque enim iustissimus optimusque Deus omnia permittit, omnia concedit Satanæ, quæ uel is uellet, uel sue naturæ subtilitate posset: sed ea demùm, quæ decreuit ipse non ad superstitionem stabiliendam, sed tum saltem, cum aut nos ad frugè reuocare uult, aut impios punire. Videbimus hoc in capone, qui propter furtum ac periurium euestigio sublatos à dæmone, nunquam postea uisus fuit. Quare nec in lamias nostras, quibus ætas decrepita, fantasia corrupta, & mens læsa, pœnæ satis sunt, dæmonibus hæc uolenta ludibria exercere Deus patitur: non enim dæmoni colludit.

Qui sine corpore
assum-
pso, corpus
suo aere ferre
possit dæmon:

Cæterùm quomodo sine corporibus spiritus hi corpora per aerem gestent, etsi nos tam exactè nequeamus intelligere, quàm possumus nostri motus tarditatem ac rationem: tamen haud admodum mirabimur, si consideremus quàm facile anima nostra carcerem

ceré suū & corpus hoc moueat, ut currat, saltet, ascen-
 dat: Spiritus enim & liberior & leuior est substantia,
 ducens originē suam ex ipso lumine, quod aut supra
 omnia est elementa, aut ex summo certē elementorū:
 tum uerò, si quæ uentorum sæpe ui contingunt re-
 colamus: ueluti, uaccas ex Iberia cis Pyrenæos de-
 latas. Ecnephas enim & Typho non nisi repenti-
 ni sunt flatus, quorum hic effert, ille defert, & illi u
 ipso repercussus correpta secum in cælum refert, for-
 betque in excelsum. Ideo lapidibus pluit sæpe,
 quòd uento sint rapti, & coctis lateribus. Romæ
 in Auentino, in templo S. Sabinæ, quod olim fu-
 it Dianæ fanum, saxum nigrum rotundum pendet
 ab uno aræ latere, quo monachi dicunt diabolum
 petijisse S. Dominicum, Deo supplicantem: non se ta-
 men lesisse, adeò tremebant ei manus & brachia.
 Eiusmodi saxea moles etiam Colonæ in templo
 metropolitano uisitur, quæ per eius fastigium iniecta,
 trium regum (ut fertur) corpora ibi in summo hono-
 re cõseruata atterere perdereq; scilicet uoluit diabo-
 lus: at ne ea læderentur, retrorsum salijisse, perhibetur
 eadem fide, qua prius illud asseritur. Atq; supradictus
 ille mihi uidetur esse modus, quo illum res quasque
 corporeas sursum deorsum agere posse existimo, non
 tamen sine Dei arbitrio ac nutu.

Li. i. cap. i. fo
 præ.

Ecnephas
 Typho.
 Plinius lib. 2.
 ca. 38. 54.

*Corpus non nisi per iusta spacia ferri, nec eodem
 tempore diuersis in locis existere
 potest. Cap. XIII.*

ATqui mutare essentiam creaturæ. aut efficere
 ut unum corpus per aliud sine unius uel am-
 borum iniuria transeat, aut maius corpus pe-
 netret per spaciū improporcionatū, ut ita dicā, loco,
 uidelicet quòd per foramina domorum exigua ingre-

Locale loco
 suo conuenire
 debet.

Matth. 19. *Matth. 19.* *Matth. 10.* *Luc. 18.* *Corporum penetratio.* *Aristotel. 8. Physic.* *Iohan. 20.* *Luc. 24.* *Corpus unum duobus in locis non est. Sapient. 11. Unus Deus ubiq; Quest. ad Oros. 9. 41. Aug. August. de Spir. & anima, cap. 18. & filius sum. 9. secundum de leg. 1. Arist. 8. Physic.*

diantur tales fœminæ: hæc per dæmones non magis fieri possunt, quàm ut camelus transeat per foramen acus. Habetur hoc à CHRISTO ipso pro *ἀδωά-
τα*. Corpus enim, & quicquid loco circumscribitur, hoc est, ut ita loquar, omne *τοπικόν* ac locatum, debet esse suo loco proportionatum. Alioquin corporum penetratio admittenda esset: quod contra naturam & omne physicū principium est. Nam quòd ipse CHRISTVS clausis ianuis ad discipulos intrauit, id nihil aliud sonat, quàm quòd indicant præcedentia: Cum clausæ essent ianux præ metu discipulorum, Christus uenit ad eos. Non autem, quòd non reseratae uel apertæ fuerint. Cur enim non cederent præsentia corporis Christi, & eius aperirentur claudereturq; uirtute? Ita ueteres omnes sensere. Nā ingressus, corporis sui ueritatē ostēdit & Thomæ, cui manus suas & latus: & reliquis, quibus pedes porrigēs ait. Palpate & uidete, quia spiritus carnō & ossa nō habet. Nihil igitur istorū quæ diximus, efficere poterit dæmon: multo minus, ut unū corpus uno momēto diuersis in locis existat. Cū enim omnia in mensura, numero & pondere disposita rit Deus, singula suū habent & pondus, & mensuram, & numerū. Quod *ἀτοπικόν, ἄμειτρον* & *ἀσχημάτιστον*, sine tēpo-
re & loco mouetur, infinitū est: id uerò non nisi unum est. Reliqua ergo, ueluti spiritus & corpus, & tempore mouentur, & loco. Spiritus etiam substantiæ sunt, quæ à loco circūscribuntur: sicut & anima nostra in loco est, quia alicubi præsens est: & localis, quia quòd alicubi præsens est totū, alibi non est. Dicunt Iureconsulti: Qui ubiq; est, nullo in loco esse censetur. At non inest animæ linea, superficies, punctū, sicut corpori: finita tamen est. Vbiq; uerò infinitū est. Finiti autē ad infinitū nulla est proportio. Quod si anima tam est circūscripta, ut cum alicubi est tota, non possit esse alibi: quanto magis terrena corpora? Diuus Augustinus etiam

etiam de Christo post resurrectionem ita sensit, ut dicat: Quomodo discipulorum, cum esset in terra, contractatus est manibus: sic eorum, ascendens in cœlū, deductus aspectibus: & ita uenturus est, hoc est in eadem carnis forma & substantia, cui profectò immortalitatem dedit, naturam non abstulit: secundū hanc formam non est putandus ubique diffusus. Corpus enim non est, nisi quod per loci spacium aliqua longitudine, latitudine, altitudine ita sistitur, uel mouetur, ut maiore sui parte maiorem locum occupet, & breuiore breuiorem, minusque sit in parte quàm in toto. His proculdubio de causis beatus Germanus existimauit fieri non posse, ut mulieres nocte simul in caupona essent, & mariti lateribus accubarent. Legitur enim in eius Vita, quòd cum nocte quadam in diuersorio mensa iterum à cœna sterneretur, admirans inquisierit ab hospitibus, cui cœna pararetur? ei que responsum sit, bonis illis uiris ac fœminis quæ nocte uagantur. Itaque sanctus uigilare statuit, & ecce multitudinem ad mensam, uiroꝝ ac mulierum uenientem: quibus ille mandans ne abirent, tota familia excitata quæsiuit, num quem ex ijs cognoscerent? His omnes uicinos ac uicinas esse dicentibus, singulorum ædibus perscrutatis, omnes in suis lectulis decumbentes inuenit. Itaque statim omnes adiurauit: qui se dæmones esse confessi sunt. Sic & Simon magus eadem hora in conclauis cum Nerone, & foris cum populo loqui credebatur. Huc etiam pertinet, quod suprâ Capite septimo huius secundi Libri, de præstigiatore magico, Magdeburgi cum equulo in aera conscendere uiso, recensuimus.

*Epist. 146. ad
Consentium.*

*ad Dardan.
epist. 17. lib. 8.
cap. 2. de orig.
anima, ad
Hieron.
Quid corpus.*

*In uita S.
Germani.
Lanias non
esse domi si-
mul & alibi.*

*In S. Petri
Vita.*

Lamias non inuehere eos morbos, quorum se fatentur effectrices esse: nec locum mereri in historijs, sed inter fabulas, quæ hac de re leguntur, exemplis ostenditur. Cap. XIII.

Lib. 11. Hist.

Scotor.

lib. 15. ca. 80.

d: Variet. re-

rum.

Historia mi-

ra de Duffo

rege malefi-

cio laeso. si ue-

ra esset.

ADmirabilem huius argumēti historiam ex Hærodotore Boethio historiographo proponam, ab Hieronymo Cardano tamē refutatam: ut hinc de reliquis eiusmodi enarrationibus eodem censeatur modo. ea ita habet: Duffus rex incidit in morbum, non tam grauem, quàm cunctis uel eruditis medicis (Scotorum tunc uiuendi modi, corporeæq; cōstitutionis, quos nondum peregrini inuaserant morbi, habita ratione) cognitu difficilem. Siquidē sine ullo signo bilis, pituitæ, alteriusue peccātis humoris redundantiæ, uel ab humano tēperamento lapsus, Duffum sensim afflixit. Noctu enim sub perpetua uigilia decumbens, in sudorē immēsum soluebatur: interdum uix dolore, quo nocte laborauerat, leuatus, quieti se dabat. Corpus lenta conficiebatur tabe, effæto simillimum. Hærebat cutis rigida, uenas, neruos, & qua forma ac situ constituta essent ossa humana, spectantibus ostendens. Suauis ac uniformis spirituum à corde motus: quod tactu cordialis uenæ, arteriæ deprehendere uitale humidū nihil tēperie excessisse, demonstrauit. Viuidus illi color, auriū oculorūq; uigor integer aderat, & tēperatus: frequentior cibi potusq; appetitus. Hæc sanitatis signa in languente, multoq; dolore afflito, cum medici admirarētur, & quæ suarū erāt partiū egissent, nihilq; inuenissent quo superfluous noxiusq; sudor coerceretur, aut quod somnum prouocaret, sed rex in horas magis magisq; sudore & cōtinua uigilia angeretur: uersi ad patiētis cōsolationē (nā eorū sentētia, huic soli locus supererat) precati sunt ut benè de salute speraret, nec sibi deesset; fore ut externorū medicami-

dicaminum medicorūq̄, quos ipsi ocyus accirēt, ope, quod peregrinus & parum eis cognitus esset morbus, aduentante uere, soleq̄; (uitæ in animâtib. assertore) ad nos redeunte, sanitatē cōsequeretur. Obortus est sub id tēpus incerto auctore rumor popularib. susurris, regē uenificarū mulierū arte dēmoniacâ, & nō naturali morbo tabescentē, per tam longa tēpora corpore & uirib. cōfici: easdēq̄; apud Forres Morauiz oppidum, magicâ & sortilegâ artē in regis perniciē exercere. Horū fama ilico ut ad regis aures puenit, ne auctus rumor, re propalata, fascinatrices ut suppliciu euaderent, in fugam ageret: mittūtur in Morauia, qui an uera essent quæ ferebātur, perquirerēt. Missi nunciij, itineris causam dissimulabant, & ueluti ineundæ pacis gratia inter Duffum regem & coniuratos Morauos, Forres adire: noctūq̄; in arcē admisi (steterat ea adhuc in regis fide) ob quam uenerant causam, Doneualdo arcis præfecto, ut imperatum eis erat, exponunt, eiusq̄; fidem & auxilium ad negocium conficiendum implorant. Milites qui in arcis erant præsidio, tenuit non nihil huiusmodi rei suspicio. Nam ex prostituta quadam (erat huic mater sortilega & incantatrix) dum blandiusculè eam tractaret amator, de regiz ualetudinis tempore, modo, perpetuitate, quibus sortibus, quibus magicis carminibus uterentur Lamiz, posteaquam non nihil auerat, sodalibus indicauit, & illi Doneualdo, Doneualdus autem regis legatis: meretricemq̄; tempestiuam tanti facinoris nunciam (erat ea tum fortè in arcē) Doneualdus ad se accitam, quæstionibus quo ordine cuncta gerebantur, & in quibus ædibus, ubi fateri coegerat, mittit intempesta nocte milites ad rem omnem explorandam. Hi in sortilegarum

Rumoris huius auctor esse potuit satanas. Quorsum hæc aliquis nouisset, nisi dæmō locum designasset, ubi armatas annus ad ficticiū eius/modi opus permouisse se conuerat.

Sparso dæmonis opera eo rumore, de Duffi uoletudine apud Forres uitata à Lamis, mulierculas demittatas deim in eiusmodi ludibrorum apparatus excitate potuit, ut Duffum & subditos in increiulitate confirmaret, eadem feminariū procuraret, nouasq̄; in Morauos faces mendacijs incenderet: si uera sit hystoria, quod minimè credo.

ædes

Quomodo simulachrū cereum liquefactū potuit ad regis imaginem confectum esse cognosci? Vnde in seicundissimo interuallo, usque ad tertium, liquoris infusi, simulachri & carminum recitatorum, in Duffum resultare potuit? Quomodo item rex in sudorem solus potuit, & macie confici liquecente cera, quum cera ignis admota facile & breui tempore defluit, regem autem longo tempore morbo hoc contraxisse narretur? Quomodo etiam ex consumpta cera mors subsequi? Ob praefractiones, in figmentum hac annoto.

Delusus itidē fuit magister Ioannes Legereti praesidens Sabaudus, qui se magicas componere imagines potuisse confessus est, quibus Philippum Sabaudia ducem laderet.

* Huc spectabat illa sathanae uox, ut nouis facibus regem & Morauos inflamaret, praterquam quod illa mente delusa, morti ob falsam persuasionē obijcerentur: si uerum est quod scribitur.

† Hic historiogra-

ædes foribus uireclusis irrumpentes, sagarum unam cerēum simulachrum ad regis Duffi imaginē dæmoniaca arte (ut credere par erat) confectum, ligneo affixum uerū ante ignem torrentem: alteram, carminibus recitatis liquorem quendam fundentem sensim supra itatuam inuenerunt. Prehensæ itaque ocius sagæ, coniectæque in uincula, & tractæ simul cum simulachro in arcem, rogatæque ad quid sub noctē carmina recitantes, effigiem regis igni exponerent? responderunt, dum simulachrū igni adhibitum torreretur, Duffum regem in sudorem solui: carminibus uerò recitatis, perpetua teneri uigilia, & ad liquecentem ceram macie confici: consumptam autem ceram, regis mortem continuo subsequuturam, ita se malos dæmones docuisse: ad facinusque exequendum. * incedere à Morauiorum primoribus conductas fuisse. Perciti ira astantes ad anus uerba, confractō simulachro, ut sagas scelus graui luentes supplicio, flamma consumeret, extemplō curarunt. Ferunt, sub tempus quo hæc in Forressensi arce sunt acta, regem languore leuatum, & nocte absque sudore quiescuisse: postridieque redeuntibus uiribus, quæ erāt humanæ facultatis, promptē egisse, perinde ac si nulla aduersa ualetudine antea fuisset detentus. uerū † ut res se habuit, Duffus recrescentibus uiribus sanitati breui restitutus est.

Post huius historię, atque eius argumenti aliarum enarrationem, in hunc scribit modum * Cardanus: Doceamus, an inter tot miraculorū commenta quicquam ueri sub-

sit.

fit. nam maxima eorum partem fabulosam esse, atque confictam, uel ipsi qui hæc constantissimè astruunt, negare non audent. Quæ igitur Boethius refert, condendæ historiæ haud iucundæ non ignauus author, alliciendi lectores causa conscripsit: ut quos Scythica facta moresque, tum regionis descriptio non delectarent, fabulæ saltem tædium minuerent. Neque id uitiosum historico: sed ubi historia per se sterilis est, licet eam iocis ac fabulis exornare. Quamobrem & iure ab his T. Liuius abstinent: & Herodotus iustè damnatur, & Saxo Grammaticus laudatur. Tum uerò maximè accedit, quòd hæc Boethius scripta inuenit, & factum ipsum extra historiam est. In ipsa autem historia enarranda, utpote moribus gentis, bellis, prælijs, numero cæsorum, aut nominibus eorū qui prælijs interfuerunt, quiue strenuè se gesserunt, familiarum initijs, causis bellorum, temporum ratione, gestis ac serie principum, quibus tanquam membris historia constat, fuit diligentissimus. Quinetiam in his quæ ad historiam pertinent, nihil tam exiguum fuit (talia autem sunt, regionis & urbium situs, magnitudo, oppida, insulæ, nemora, montes, plantarum noua genera, animalia quadrupeda, aues, serpentes, pisces, soli fecunditas, uentorum uicissitudines, cæli clementia, stagna, paludes, distantia, cæteraque omnia quæ rara sunt, intelligendæ historiæ accommodata) quod neglexerit, omiseritue, aut secus quàm esset enarrauerit. In talibus uerò existimauit ornandam historiam, seu quòd uera esse crederet, alioquin sacris philosophiæ haud initiatus. Quæ autem Berna & Pinnetus (quorum post, ubi de Incubo agitur, meminimus) & noster ille rusticus, uirum capillos clauosque euomens, & sonum contracti uitri in uentre, & horarum ictus in corde sentiens, aut uide-

phum habitare uides, an sagarum opera, uel quomodocumq; factum sit, ut Duffus conualuerit.

** De uariet. rerum lib. 15. cap. 3. Superiori historia de Duffo refutatio.*

Historia huius rustici lib. 3. cap. 7. descriptur.

dere, aut audire sibi persuadebāt, partim uera, partim falsa esse reor. nam uerè aliquid uidere, diuq; in uisione perseverare, ni aliquid sit quod uideatur, absurdū est. Vident tamen quædam, tum audiunt: atq; causam horū in atram bilem reijcere oportet, quæ partim cibis & potibus, & ære & mœrore, timoreq; paupertatis, partim à cœli constitutionibus, partim ex consuetudine aliorum delirantium contingit. Habebam ego olim amicum, cui contigit, ut in una harū uallū octo decim mēses cōmorari cogeret. Vbi redisset ad me, multa de his incredibilia, quāuis philosophiæ haud ignarus, enarrabat. admonui hominē. ne amplius talia proferret, ni pro fatuo haberi uellet, & uitæ periculū subire. Inmiscuit itaq; se negocijs arduis: cōmutata q; uictus ratione, dum aliorū consuetudine fruitur, ad se redijt. Seminis quoq; ac menstrui sanguinis retentio, plurib. causa est huius morbi, aut ortus, aut incrementi. In uniuersum, tribus maximè hæc deceptio cōstat: atræ bilis imaginibus, constantia ipsorū quæ hac labere correpti sunt, ac fraude iudicū. Nam olim permissum erat. ut ijdem accusarēt, condēnaretq; ad quos dānatorū bona redibāt. Vnde ne hos miseros adeò iniuste damnare uiderentur, multa fabulæ addebant. Cæterum in illorū examine, cōfessionibusq; nihil nō inane aut falsum, aut inconstans, aut nullius momenti reperiatur, præter contemptā religionē. Quædam enim Christum abnegabant, aliæ sacrificiū ipsum inter uestes cōsuebāt, cōspuebāt aliæ imagines diuorū, atq; alia similia ppetrabāt. Sublata primū in hos miseros ac insanos potestas fuit à sapiētissimo senatu Veneto: cū animaduerneret eò progressam illorū luporū rapacitatē, ut omnino insentes dānarent spe prædæ: neq; contemptor diuini cultus quærebatur, sed diuitiarū possessor. Inter hæc exorta est Lutheranorum secta: cuiq; in hac, quòd per urbes propagaretur, non iam miserū,

Dominicani.

*Opes aliorū,
non religionē
quarunt ini-
qui iudices et
inquisitores.*

miseri, sed opulenti deprehenderentur, omiſſa priorū cura, ad hos conuerſi ſunt. Sed nunc cum illis mitius agitur, ut omnia uel ſtulticiæ uel auariæ plena eſſe comperias. Hi ergo (ut ad propoſitum redeam) quandoq; ſibi uidere quædam perſuadebant, atque audire: poſtmodū rem ipſam ex propria leuitate augebāt mēdacijs, tum uerò mutuis colloquijs (ut dici ſolet) è cu licelephas exoriebatur. Nam & pleriq; hominibus quandoq; aliqua inſolita uidentur, audiunturque: ſed ea contemnentes, ſanoq; iudicio abigentes negligūt. Hucufq; Cardanus: qui interdum contigiffe quoque perhibet; ut aliquis, quem maleficio affectum uoluerint hæ mulierculæ, naturali cauſa eodem tempore in morbum maleficio congruum inciderit: quo cognito à maleficio prognatum eſſe credebatur, quoniā morbi natura & tempus conueniebant. Sic anui dementiae falſa ſuggeſtione phantaſiam uitiat naturalis morbi, illiusq; exitus conſcius dæmon: & reliquos ob incredulitatem eo modo illudi permittit Deus. Quum uerò cenſores à rerum naturalium cognitione eſſent alieni, minusq; in literis Sacris exercitati, in hiftorias (quicquid id eſt) ex ſua opinione retulerunt: quod paulatim auctum exornatumque, materiem uberem huic ſtulticiæ præbuit.

Præterquam quòd huiuſcemodi narrationes à compluribus in hiftorias relata ſunt, qui tum ob imperitiam rerum, tum per nimiam credulitatem quicquid aut uulgo iactatur, aut ab alijs traditur, non ſolum fieri poſſe, ſed etiam reuera contigiffe ſibi perſuadent ex ſuperiorum temporum exemplis: quæ cum fabularum ſint inuolucro teſta, fidem hiftoriæ ſibi uendicant apud illos. Sic illa de Duſſo mendacia uidentur, & originem & auctoritatem ſumpſiſſe, à poetarum narrationibus de Meleagri Oenei regis Ætoliz filij interitu, ſkipite

Ouid. lib. 8.
Metamorph.

Sripes fatalis.

stipite fatali combusto. Cum enim grandis aper Ætoliam deuastaret, Meleager ad eum occidendum conuocauit proceres. Ex quibus Atalanta uirgo cum aprum prima uulnerasset, Meleager eius amore captus postquam aprum occidisset, ei caput apri dono dedit. Quod ægreferentes duo Meleagri auunculi, caput uirgini uolebāt auferre: sed Meleager illos occidit. Tum Althæa soror occisorum, & mater Meleagri, ut necem fratrum uindicaret, fatalem stipitem igni imponens, Meleagram pariter exussit. Nam Meleagro recens nato, Althæa mater uidit Parcas igni stipitem imponere dicentes: O' puer tam diu uiues, quam diu hic stipis. Althæa ergo Parcas abeuntibus mox stipitem igni subtraxit, & diligenter custodiuit. Iam uerò erga fratres pia, sed erga filium impia, illum stipitem rursus igni imposuit: quo combusto, Meleager etiam exustus est.

In Annalium Flandricorum lib. 16. scribit Iacobus Meyerus: Legi aliquid horrendum contigisse Atribati anno quinquagesimonono supra millesimum quadringentesimum, complures scilicet fuisse inhumaniter igne crematos, qui nocte occultas coitiones habuere cum diabolo, unde: magnam accepere pecuniam. Viri primarij mulieresque complures indicijs crematorum deprehensi, 3 quidam capti & sæuissimis tormentis admoti: 4 alij pecuniæ ui redempti: nonnulli solum uerterunt: 6 quidam uerò in pœnis adeò cōstantes fuere, ut nihil cōfiterentur. 7 Fuisse referuntur quidam ex iudicibus adeò detestabiles, ut quosdam sibi inimicos indicari curauerint tanquam conscios, reis in tormentis ad hoc coactis. 8 Addunt in nocturnis illis conuentibus ex omni ordine statuque mortalium uiros mulieresque interfuisse, & eos ibi diabolum in humanam effigiem transformatum adorasse, cuius tamen nunquam uidebant faciē,
in

in illius uerba mandataque iurasse : 9 conuiuio ab illo parato largiter epulatos, 10 inde extincto omni lumine quemque cum sibi proximè oblata promiscuè concubuisse: sine ope diabolica in sua unde exierant; loca restitutos.

1 Hæclecta & scripta, ut in hoc negotio diabolico multa alia, ex errore uel confessionis uel iudicium uel uolgi.

2 Pecuniam diabolus polliceri uel falsa ingesta opinione, uel apparenter solet, eaque pollicitatione suos dirare: sed non exoluere, imò eiusmodi ludibrijs ludificari.

3 Vides iudicum imperitiam, iniquitatem, sequitiam & tormenta non ferenda.

4 Quod iudicum auariciam pecunia satiare maluerint, quàm in innocentia excarnificari, & ad confessionem enormibus torturis compelli.

5 Ut euitarent sanguinarias truculentissimorum iudicum carnificumque manus, licet fœminæ innocentes reuera existerent.

6 Distracti cruciatibus fuere, qui in innocentia constantes fuere.

7 Inde liquet, quæ flagitia in carceribus sæpe extorqueantur, potissimùm in hoc negotio obscuro & demoniaco, atque à iudicibus priuatè ultionis, rerumque alienarum studio nimis cupidis, quinimò insatiabilibus harpyis.

8 Quod ex omni ordine statuque mortalium, &c. scribat, meras fuisse præstigias, nil nisi ludibria, uitiatam phantasiam, mentem læsam, imò somnia mera, quilibet alicuius indicij, haud obscure intelliget.

9 Somnorinùm conuiuium, id quod hora matutina quum surgeret, & more solito post esuriret facile senserit.

10 Vbi nullum erat lumè, extingui minime potuit, proinde somniùm est merum, uti & congressus ille promiscuus; quum è suo lecto non fuisset moti, quare & sine negotio;

t & dæ-

& dæmonis ope reuera suis stationibus, quas non reliquerant, restituebantur, nihilq; uerius in tota ea narratione existit. Hoc modo si reliquæ eiusmodi hystoriæ excutiantur, detegetur mendaciorum pallium.

Stulta Lamiarum phantasia, & historiarum eius argumenti falsitas, ex Ioannis Grammatici historia Danica demonstratur. Subiungitur & aliud lepidum phantastica mulieris exemplum. Cap. XV.

STulticia hæc phantastica ut omnium oculis euidentissimè pateat, ex Ioanne Grammatico ascribenda bona fide historiâ, ab eo ut uerâ inter reliqua intertam: quâ tamè merè mendacè, aut mædacijs egregiè excultâ (quod eadè cû docti alioqui uiri uenia dictû cupio) facile is iudicabit, qui ad rationis trutinâ reuocarit, nû grato, imò uirulèto epuli gustu, rationis atq; eloquētis summû munus, ac manuû feliciter cõserendarum donum consequi quis possit. Ita scribit *lib. 5. Historiæ Danicæ*: Erant Ericus & Rollerus Regneri pugilis filij, patre eodem sati, diuersaque editi matre. Matrem quippe Rolleri, eandemq; Erici nouercam, *Craca saga.* Cracam uocabant. Mittitur Rollerus à patre, cognoscendi causa, quæ domi interim dum abfuisset, essent acta. Is ut maternum fumare tugurium uidit, foris accedens, paruulûq; foramen furtiua luminis applicatione traiciens, introspecta æde, animaduertit matrè in furni cacabo coctilia pulmèta uersantè. Suspexit præterea tres colubras supernè tenui reste depêsas, ex quarû ore proflua tabes guttatim humorem epulo ministrabat: duæ quippe colore piceæ erant, tertia squamis albida uidebatur, reliquis modicò eminentius pensa. hæc nexû in cauda gestabat, quû cæteræ immisso uetri funiculo tenerentur. Ille rem maleficis cõsentaneâ ratus, silentio quod uiderat prescit, ne matrè ueneficij ream astruere putaretur. Ignorabat enim inno-

Innocuam anguim extitisse naturam; nescius quantum uigoris illo epulo pararetur. Superuenientes deinde Regnerus & Ericus, ut fumidam aspexere casam, ingressi discubitu petiuere. Quibus ad mensam sitis, Craca priuigno filioque unà cibum capturis, catillum discoloris dapis adinouit. Pars quippe picea, sed croceis guttis interlita, pars albida uidebatur: quippe pro uaria serpentum specie, geminus pulchrum color infecerat. Cuius quum solam uterque partem delibasset, Ericus non ex colorum habitu, sed interni uigoris effectu epulas aestimans, nigrantem dapis partem, sed susco potiore confectam, catino quam celeritate uerso ad se transtulit: albidamque sibi admotam prius Rollero applicas, cœnam feliciter gessit. Et ne mutationis industria notaretur, Taliter (inquit) estuante freto puppim in portum referri solitam. Nec tenuis uiri ingenium fuit, industrii operis dissimulatio, ne a nauigij consuetudine mutatis. Ericus itaque fausta iam dape refectus, interna ipsius opera ad summum humanæ sapientiæ pondus euasit. Quippe epuli uigor supra quam credi poterat, omnium illi scientiarum copiam ingenerauit, ita ut etiam ferinarum pecudaliumque uocum interpretationem calleret. Neque enim solum humanarum rerum peritissimus erat, uerum etiam sensuales brutorum sonos ad certarum affectionum intelligentiâ referebat. Præterea tam comis atque ornati eloquij erat, ut quicquid differere cuperet, continuo prouerbiorum lepore poliret. At ubi superueniens Craca concham transposita, partemque pulchriorem ab Erico comestam cognouit, fortunam filio præparatam, priuigno cessisse condoluit. Cui mox gemebunda supplicare cœpit, ne unquam sua fratrem ope deficeret, quem ipsius mater tot notitiae felicitatis opibus cumulasset: quippe sapido uentris epuli gustu, rationis atque eloquentiæ summam; necnon gerendarum prosperè conflictuum gratiam

Assequutus uidebatur. Adiecit quoque, Rollerum prope modum consilij capacem, futurumq; ut destinati sibi obsonij prorsus experts non esset. Monui quoque, si suprema necessitatis uiolentia postularet nominis sui nuncupatione remedium celerius effectum quærendum: affirmans, se diuina partim uirtute subnixam, & quasi consortem cœlitum, insitam numinis gestare potentiam. Ericus se ad astandum fratri, naturâ pertrahi dixit: probrosum referens alitem, qui proprium polluat nidum. At Cracam magis propria inolestabat incuria, quàm fortuna filium grauaret aduersa. Artificem enim ingenio suo deludi, magnum olim ruboris incitamentum fuit. Hæc Saxo. Quòd nulla creatura, multo minus uirulenta anguium tabes extillatica, gignat rationis & eloquentiæ summum donum, aut prosperitatem in bellis donet, sed peculiaria illa Dei esse munera, tam est manifestum, ut bonarum horarum malè impensarum meritò insimulari debeam, si huic conuellendæ historiæ diutius immorer. Præterea si confectum hoc uenenosum epulum ab Erico uoratum illis pollebat uiribus, quare in Rolleri filij usum non denuò adornabatur cautius, maximè cum insitam illam numinis potentiam secum gestaret Craca? nisi mendaces huius condimenti uirtutes seinel alicui edenti consecratas, cum benedictione qua Isaac filium suum Iacobum consecratim extremò bearit, cōferendas, ridiculè quis urgeat. Mirandum interim summopere, tam manifesta mendacia à præclaris illis ingenijs inter res uerè gestas describi, citra præmonitionem commenti alicubi lecti uel auditi: sic tutior earum foret lectio.

At fabularum pertæsus, factum uerum subnectam, non illèpidum, nec à nostro instituto planè alienum, effectæ cuiusdam mulieris phantasticæ. Phantasticos enim quandoque à communi sensu deuios appellat uulgus:

Phantasticæ.

vulgus: & phantasiam, intellectus uel rationis, uel *Phantasia.*
 cogitationis deprauationem. Ea misera in Vuald- *Historia*
 falsia conficiebat pharmaca, & uaticinabatur circa *uera.*
 annum 1555. Quamobrem ab earum ditionum admi-
 nistro ad quæstionem uocata, uolens interrogata de-
 ludere, amentiam aliorum exprobrabat, qui eam se-
 ctarentur. Cùm uerò tormentorū minis grauius pre-
 meretur, se inquit ex eorum esse numero, qui uaga-
 bundi Germanis dicuntur spiritus, & quotannis qua-
 ter corpus quasi exanime relinqui, spiritu interea lon-
 gius euagante ad solennes cœtus, conuiuia & cho-
 reas, quibus quoque interesset Cæsar: atque sibi co-
 dicillorum à Cæsarea maiestate donatorum autho-
 ritate, licere medicari, futura prædicere, nec non spi-
 ritu euolante eos celebrare conuentus. Iussa eos o-
 stendere, protulit literas Latinas sacræ initiationis
 N. facellani Cæsareæ maiestatis, nunc episcopi, in
 expeditione uersus Saxoniam Egeræ perditas: item
 ægyptæ cuiusdam schedas addidit, quibus ille sua un-
 guenta, & execrandi calculi artem, idque genus reli-
 qua prædicabat. His testimonijs subnixæ male feriata,
 ac à dæmone proculdubiò delusa (si ex animo hæc
 dixerit) anus, nūhil nō sibi licere in propinandis phar-
 macis & diuinationibus confidebat. Sed ut desisteret
 respisceretque admonita, exilio puniebatur. Interim
 tamen sibi restitui codicillos maximopere cupiuit, si-
 ne quibus nullum fœlicem successum ex arte cōsuetæ
 sperari posse, persuasum fortassis habuit. Corpus au-
 tem eius tanquam exanime uisum esse quum alij asse-
 rerent, illi ignem admoueri, si denuò ita spectareretur,
 prudēter antea admonuerat Vualdsalsiæ olim admi-
 nistrator Dominus HENRICVS VVESIYS,
 LL. Doctor consultissimus, qui hæc mihi ordine re-
 tulit. Legerat is fortassis in libro Conformitatum, de *Fol. 64.*
 fratre Rodicofano apud focum dormiente, cuius ma-

nui dæmon ignitum carbonem adiuuerat: quem alter mox experrectus, ex diaboli manu eripuit, ut eo illum feriret, nisi euanuisset.

Aerem nullo modo à Lamijs turbari posse: & quomodo in hanc potentia suæ persuasionem à diabolo inducantur. item fruges non excantari. Cap. XVI.

In aere concitando quomodo à dæmone illudantur Lamia.

Singulari insuper ratione in aere concitando illudantur hæ ancilæ à diabolo, qui simulatque elementorum motu, & naturæ cursu, citius faciliusque quam homines, mutationem aeris & tempestates fore præuidet: uel alicui infligendam ex abstrusa Dei uoluntate plagam, cuius ipsum spectat exequutio, intelligit: tunc harum muliercularum mentes agit, uarijsque imbuit imaginibus, & suggestione multiplici, quasi ob inuidiam in proximum, uel ob uindictam aduersus inimicum sint aerem turbaturæ, tempestates excitaturæ, & prouocaturæ grandines. Itaque eas instruit, ut quandoque siliques post tergum, occidentem uersus proijciant: aliquando, ut arenam aquæ torrentis in aerem conijciant: plerunque scopam in aqua intingant, cælamque uersus spargant: uel fossula facta, & lotio infuso uel aqua digitum moueant: subinde in olla porcorum pilos buliant, nonnunquam trabes uel ligna in ripa transuersè collocent, & alia id genus deliramenta efficiant: atque ut arctius eas satan illaqueet, diem & horam sibi dictis rationibus notas præfigit. Quum uerò successum hæ uident, nimirum quasunque desideratas in aere turbationes, magis confirmantur: quasi euentus hic subsequatur ipsarum operationem, qua ne aquæ quidem stillam elicere possent. Nec sanæ mentis hominem opinari decet, futuri uesandarum muliercularum actioni obedire elementa,

menta, & ad harum nutum institutam à Deo naturalium rerum seriem impediri uel inuerti: quod haud dubiè cōtingeret, si harum arbitrio tempestates, pluuie, grandines & fulmina inferirent, ut quodcumque & quomodo hæc iubeant, ea insequantur: sic quoque diuina potentia ab humana uoluntate superaretur tanquam in seruitutem redacta, ut pulchrè docet Hippocrates. Recta itaque erit sententia hæc Senecæ: Rudis adhæc antiquitas credebat, & attrahi imbres cætibus, & repelli: quorū nihil posse fieri tam est palam, ut huius rei causa nullius philosophi schola sit intranda. Si autem maligna imprecatione, aut certa uerborum obmurmuratione, se aliquid non uulgare perpetrare posse, in animum induxerint, cum Socrate dixerim, incantationes esse uerba animas decipiētia humanas, aut secundum interpretationem, aut secundum timoris incursionem, aut secundum desperationem: quæ sanè ne pili quidem facienda sentio, quum nullam effectum reuera naturaliter producere queant, nec ob id etiam sanitatem in morbum cōmutare, quanquam ijs se posse falsò arbitrentur uetulæ, at eiusmodi morbi à diabolo, conuiuente Deo, ob horum hominū incredulitatē, maleq; conceptam de sagarum potentia opinionē, sæpenumero accersentur, infligunturq;. Idem dictum uolo de frugibus, quæ nullo modo incantationū uerbis aut imprecationib. lædi possunt, sed à dæmone quidem, Deo concedente, uel ueneficijs: multo minus eæ queūt aliò traduci, aliā licet opinionē ex poetarū uerbis. hauserint ueteres, ad nos quoq; deriuatam. Hinc celebratur illa duodècim Tabularum lex:

QVI FRVGBS EXCANTASSET, POE-
NAS DATO: NEVE ALIENAM SEGBTEM
PELLEXERIS EXCANTANDO: NE IN-
CANTANTO, NE AGRVM DEFRVGANTO.

*In libel. de
Epileps.*

*Incantationū
uerba nihil
posse.*

*Agrum non
posse à La-
mis excanta-
ri, nec ladi,
sed à dæmone
uel ueneficijs.
Sub tit. de In-
iurijs, alijs
defictis. l. 9.
al. tit. 11.*

Plin. lib. 18.
cap. 6.

Vera autem carmina & ueneficia quib. segetes pel-
liciuntur, atq; in agrum transferantur, docet C. Furi-
us Cresinus: qui e seruitute liberatus, cum in paruo
admodum agello largiores multo fructus perciperet,
quàm ex amplissimis uicinitas, in inuidia erat ma-
gna, ceu fruges alienas pelliceret maleficijs. Quam ob
rem à Sp. Albino curuli die dicta, metuens damna-
tionem, cum in suffragium tribus oporteret ire, in-
strumentum rusticum omne in forum attulit, & ad-
duxit filiam ualidam, atque (ut ait Piso) bene cura-
tam ac uestitam, ferramenta egregiè facta, graues li-
gones, uomeres ponderosos, boues saturos. postea
dixit: Maleficia mea Quirites hæc sunt: nec possum
uobis ostendere, aut in forum adducere lucubrati-
ones, uigiliasq; & sudores. omnium sententijs absolu-
tus itaq; est.

Meritò igitur summo opere admirari, grauiusq; que
ex animo dolere cogor, annis superioribus apud ea
Imperij, ei que còtigua loca, ubi clarius sonare Euan-
gelij uox creditur, ob uitiatà tempestate uineam, disse-
ctam que adhuc in herba erat messem, non ad Dei uel
probantis uel punientis manum, mentis oculos con-
uertisse magistratus: sed ea neglecta, ad deliras lubri-
cæque mentis mulierculas numero plures respe-
xisse, easque in squalidos carceres, dæmonum ho-
spitia & diram carnificinam pertraxisse, ubi in exci-
tata tempestatis & inuectæ iacturæ confessionem
adactæ, Vulcano solenniter consecratae sunt. Men-
te aut delusas fuisse à diabolo, qui earum phantasiam
ludibrijs præstigijsq; corrumpit, ut se fecisse quæ nõ po-
tuere, confessæ sint (quemadmodù solent obsessi, me-
lancholici, incubo pressi, Lycaones, cynanthropi, de-
mentati, fatui & pueri) dubium est minimè. Non
enim mulieris malitiosæ, aut alterius maligni homi-
nis uoluntati & potètiæ aerem uel elementa, ut pro il-
lorum

lorum imperio noceât, subiecisse iustū & multæ miserationis Deum, satis demonstratum est. Si diabolo potestas est aeris, hic Dei solius permissionem desiderat *Ephes. 2.* expectatq̄, nocendi semper cupidissimus: ut hoc nomine absurdum errorem esse, ingenuè dicā, si quis mulieris uetulæ, amentis & maleficæ imperio subijci diabolus credat. Hæc quidē ita illi subiacet, ut cogitatione, sermone & actu, illius sæpe uoluntati morē gerat: uerū ipse profectò huius nutui pro sua libidine obsequi potest minimè, etiamsi uterq; idem expetat, cū Dei solius semper, & quandoq; fidelium eius ministrorum imperio obedire compellatur. In reb. corrumpendis aeris conturbati uim, uel quocunq; modo, unius Dei nutum & consensum præstolatur, spiritus procellarū, ubi suos uel explorare uel castigare instituit Deus: cuius ministri ueri, in Christi nomine, dæmonium subinde pellere poterunt. Proinde hos qui ueritatis luce ac radijs sibi oculos configi arbitrantur, in aliam decuit traducere sententiā & magistratū & plebeios: & quum sedulò grauiq; sermone ab idololatriæ flagitio auditores reuocare conentur, hanc quoque eius nefandissimam speciem explicare oportuit, qua lamij attribuitur id, quod solummodo ad Maiestatem diuinam pertinet, tempestates nimirum pro suo arbitrio ciere, & grandinem prolicere: item quando in rebus afflictis eò usque deiicietur animus, ut superstitem adhuc esse Deum, qui opem ferre queat, uix credatur.

Si quæ fatentur dementatæ anus, præstare ualerent, uix in generis humani sustentationem frumenta superessent: immò nihil in rerum natura incorruptū permaneret, nec quidem ipse homo consisteret: proinde etiam non tanto opus esset apparatu in bellis, ubi nihil non instrumentorum & materierum pestilentissimarum cum grauisimis sumptibus effingitur,

tur, quo hostis in perniciem cogi, ager funditus cor-
rumpi, segetes prorsus dissipari, uites radicibus euel-
li, aquæ penitus uitari queant: solum hic eiusmodi
uetula, quam Lamiam dicunt, uoto & opinione cele-
rius, unico nutu non modò hæc efficiet, uerùm etiam
copias ita affliget, urbesq; & regiones còquassabit, u-
se felices fore sint speraturi aduersarij, si in deditiõne
permittantur. Quid hic opus sumptuosis tormentis?
quid pulueris illius diabolici mole? quid globorum &
sphæricularũ aceruis? Quid mixto in funestiorẽ pnicie
lardo, uel quacunq; alia peste? quid igne in exurendis
oppidis, arcib; & pagis? quid numerosa illa mancipio-
rũ sathanæ caterua? quid equitum cataphractorũ tur-
ba? Vnica hæc nostra Empusa, sola Lamia, omnipotẽ-
tiam hic suã ostendet, quæ etiã in Turcam erit ablegã-
da, ut à subsidij in perpetuum Christianismi hostem
colligendi onere Germania semel subleuetur, liberetur-
que. In media profectò luce cæcutijse uidemur,
qui amplam hanc occasionem tam stupidè neglexerim-
us. Sed dæmonis ope sublimia hæc operari nostras
sagas, nec illius auxiliũ à Christianis admittendũ esse,
respõdebitur. Hic uicissim mihi explicari uelim, cuius
ope disidia seminentur, propagenturque inter Chri-
stianos: cuius instinctu & adminiculo hos adeò teme-
rè, frequenter ob rẽ nihili, fastu uel insolẽtia turgidos
bella mouere, urbes pacificas euertere, regiones uasta
re florentissimas, sanguinem innocentem quàm pos-
sunt affluentissimè cum multa tyrannide effundere
contingat: ubi uiolentiæ, stupri, adulterij, rapinæ, latro-
cinij, & nefandissimorum quorumcunq; scelerũ tam
in amicos, quàm in eos quos hostes uocant, quinimò
dæmoniacæ colluiei & flagitiorum sathanicorum
frequentissima schola & asylum securissimum? Quis
hic architectus, quis Imperator, quis dux & rector?
Si exitiosis id genus monstris quibuscumque & dia-
boli

holi organis in bellis locus est, quare ille denegabitur nostris Lamijs: quæ non vulgari ratione, secundum horum hominum opinionem, omnia perdere, cælum terræ miscere, & hostem in ordinem redigere poterunt, etiam citra sanguinis effusionem, si ita uoles: uel cum grauissimis eius cruciatibus, pro suo arbitrio & libidine, citra ullam hæsitacionem, & sine sumptibus? Eam de Lamiarum potentia persuasionem ad nos à mendacibus poetis deriuatam, in multorum etiam piorum animis tam tenaces adhuc egisseradices, ex animo frequenter lugeo: at durum illud flagellum peccata nostra mereri certum est. Quanquã però, dæmonis instinctu dicta facinora perpetrare homines, obijcietur: & uice uersa, diabolum ex prauorum hominum suggestione & uoluntate quoque operari hic respondeo, ea non consequi necessario: & oportere distingui rerû substantias, unde actiones producantur. Alia enim est proprietates dæmonis, Dei spiritus ministratorij: alia terrestris hominis. Ille quidem ut spiritus, in hominem se insinuare, eumq; agitare potest, unde dæmoniacus, uel à dæmone obsessus dicitur homo: nequit tamen in dæmonem spiritum se uicissim ingerere homo terrestris, ut inde similiter nomen mutuetur, opereturq;.

Grassante crudeli bello inter reges Danię & Suecię Anno 1563. ex castris Danicis scriptum est, Suecię regem inter suas copias circumducere quatuor uetulas Lamias, quæ carmine omnem Dano præpedirent uictoriam, ut nullum posset hosti facere damnum: & si qui à Suecię rege cingerentur obsidione, redderentur imbelles, atque in deditiõem proni. Ac licet famæ huic prius nulla fuisset data fides, postea tamen unam ex his Lamijs captam fuisse à milite generosi Comitissæ à Schuuartzenburch Gunthardi, ducis exercitus, quæ ea confiteretur, scripto

pro addebatur : deinde circa uias in puteis & locis aquosis limosisque inuenta fuisse extracta longè fila, quibus lignæ cruce multæ alijque characteres appendebant.

Leuit. 20. Si uera est historia, grauitèr utrinque delictum est
Deut. 18. contra manifestum Dei mandatum : à Succis, quòd uetitam opem accierint : à Danis uerò, quòd sibi à magicis illis præstigijs & dæmonum ludibrijs timuerint. Enimuerò amentes illæ anus reuera nihil hic potuère, quanquam secus fortassis erant persuasæ à mendaciorum architecto. Cæterùm permittit sæpenuero Deus iusto suo iudicio, eos qui *dissidia* uolunt, in reprobam tradi mentem, & ad foliorum arborum agitationem pertimescere, exhorrescereq;.

Ob tempestatem porrò illam, cuius suprà memini, minimè silentio erat sepeliendum, quòd quum ea in illis grassaretur oris, eodem tempore uarium procellosarum earum nubium exortum defixis oculis se uidisse, & attentius obseruasse in diuersis, etiam longè disitis prouincijs, nimirum ducatu Vuirtembergensi, Franconia, Bauaria, Saltzburgo, Vienna, mihi asseruerit uir nobilitate, prudentia multijuga lectione & uario rerum usu eximius, qui citatis equis die noctuque citra ullam cunctationē iisdem diebus per eas festinatissimè peruolabat ditiones ad Cæsarem, tractū tempestatis & damni illati ubiq; singulari consideras studio: nec animaduertisse quicquā, quod ad Lamiarum opus potuerit contorqueri, ait. Cum stupenda se adhæc admiratione excepisse affirmauit, quòd in reditu ex hospitis relatu in itinere cognouerit, quasdam sæminas apprehensas, carceribusque traditas esse, ob accitam tempestatem damnosam, maximè apud eos quos alia mentis oculi acie de diaboli potentia, & delusarū sagarū ludibrijs censere decuit, quàm facere uulgus solet, propter peculiare & indefessum

Theolo.

Theologiæ purioris studium, cui se hîmancipasse creduntur: unde non obscure licuit elicere dilucidos eiusmodi plagarum authores & causas. Exemplum in lobo minimè dubium proponitur. Punitiois quoque similis minæ euentissimæ in Prophetis leguntur, aduersus eos, quibus ad diuinæ uocis monitionem aures obduruere. ut Aggæi 2: Percussi uos uento urente & aurigine, atque omnium manuum uestrarum opera, & non fuit qui ad me cõuerteretur. Et cap. I. Ponite corda uestra super uias uestras, dicit Dominus, Seminastis multum, & collegistis parum, &c. Et infrà: Respexistis ad amplius, & factum est minus: & intulistis in domum, & ego exufflaui illud. Propter hoc, inquit, super uos prohibiti sunt cœli, ne darent rorem: & terræ prohibitum est, ne daret germen suum, &c. Item Iohelis 1. Dissipata sunt horrea, disiectæ apothecæ, confusum est triticum, ingemuit animal, &c. Leuit. 26. Si non feceritis mandata mea, dabo cœlum uobis desuper ferreum, & terram æneâ, & consumetur incassum labor uester, &c. Si autem in præceptis meis ambulaueritis, dabo uobis pluuias temporibus suis, & terra gignet germen suum. His & Iohelis 2. rerum ubertas promittitur: Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo. & dicit: Ecce ego mittam uobis frumētum, uinum & oleum, & replebimini in eis, &c. Ecclesiast. 39. Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona & mala. Initium necessariæ rei uitæ hominum, aqua, ignis & ferrum, sal, lac & panis similagineus, & mel & botrus uuæ, & oleum & uestimentum. Hæc omnia sanctis in bona, sic & impijs & peccatoribus in mala conuertentur. Sunt spiritus qui ad uindictam creati sunt, & in furore suo confirmauerunt tormenta sua. Et in tempore consummationis effundent uirtutem, & furorẽ eius quî fecit illos confundent. Ignis,
gran.

grando fames & mors, omnia hæc ad uindictam creata sunt.

Ex animo itaque præmonitos uolo eos, qui in prædicto errore etiamnum conquiescunt, nec in aere turbando Dei manum citra hominum cooperationem agnoscere uolunt, inuentaque inde damna hominum arbitrio imputant, ut resipiscant adhuc, ad quam uocem si eorum ut præfractorum occalluerit animus, in tam inextricabilem diaboli labyrinthum eos prouolutum iri præfatio, unde nullum educere poterit Theſei filium, sed solius miserentis Dei filius: tam frequentes carnificinas architectabitur accumulabitque Dei & hominum hostis ut iuratisſimus; ita & sanguinis innoxij cædiumque impiarum sitientisſimus Beelzebub. Nec dubito, quin oculis palam hæc proponet euentus: quod Deus pro ineffabili sua bonitate clementer dignetur auertere. Falsus enim malò audiri uates: sed me uestigia terrent. Exempla noui complura: quid iam alij cum magno suo malo & reipublicæ detrimento experiantur, ipsi certiores erunt testes. Telam contexere longam & inexplicabilem in hominum ruinam exitiumque, mille artificum non erit difficile, potissimum apud quos ex uoto succedere institutum uidet, ubi nimirum ob peculiare suum ex Dei assensu factum, in uitam insontem porro sæuiri animaduertit: tum neruum consequutus, alia similia, uel etiam tetriora molitur, quibus in sua massa arctius constringit, atque ex Charybdi in Scyllam propallit, quos suis strophis pronas offerre aures comperit. Hic sanè sæpius conuiuet Deus merito, ob inuictam eorum incredulitatem, qui, licet aliter Sacrarum literarum lectione, maximè ex Iobo, instituti, non tam Dei iusti manum uel probantem uel castigantem agnoscunt in segetum, uinearum & pecorum perditione, quam singularem eius misericordis

tordis benedictionem & gratiam in annonæ affluentia amplectuntur.

Nehic prætermittere oportuit, circiter id tempus, quo Germaniæ superioris prouincias illa tempestas calamitosa afflixisset, me quoque pro rerum mearum sorte haud leuem passum iacturam ex grandinis, uel potius glaciei procella, in ditione Rauesteimensi, non procul à Grauia. Ea segetes feliciter messas, & in agro per fasces quaternos cõiunctim ad excicadum, ut apud nos moris est, dispositas, ita disiecit ac exculsit, ut omnino trituras eas, & agrum denuò fatum dixisses: unde nec eum conserere in proximum annum, sed terram aratro solum euertere uoluit uillicus, ut quæ abundè nimis frumento saturata, & fœnori reddendo facta idonea fuerit. Ramos quoque simul ex arboribus quasi securi sectos, per arua sparsim disiectos fuisse ex eius glaciei uolentia uidi. Recto autem ductu, ne sparso, hic flauit spiritus, ut ferè nihil aut parum infortunij utrinque senserint proximi agri. Atqui Virgilio ethnico, circa messem non tam miraculosa fuit uisa eiusmodi turbatio aeris, Geor. I.

Sape ego, cum flauis messorem induceret aruis
 Agricola, & fragili iam stringeret hœrdea culmo,
 Omnia uentorum concurrere prœlia uidi,
 Quæ grauidam latè segetem ab radicibus imis
 Sublime expulsam eruerent, ita turbine nigro
 Ferret hyems culmumq; leuem, stipul. usq; uolantes.
 Sape etiam immensum cœlo uenit agmen aquarum,
 Et fœdam glomerant tempestatem imbribus atris
 Collectæ ex alto nubes, ruit arduus æther,
 Et pluuia ingenti sata lata boumq; labores
 Diluit, implentur fossæ, & caua flumina crescunt
 Cum sonitu, feruetq; fretis spirantibus æquor.
 Ipse pater media nimborum in nocte corusca

Dubius

Fulgmina molitur dextra, quo maxima motu
 Terra tremit, fugere fera, & mortalia corda
 Per gentes humilis strauit pauor. ille flagranti
 Aut Atho, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia telo
 Deicit, ingeminant Austri & densissimus imber,
 Nunc nemora ingenti uento, nunc litora plangunt.

Hæc profectò syncerè & singulari animi studio sibi
 proposita meminerint, qui ad se admonitionem per-
 tinere candidam arbitrabuntur. Si uerò plerisque in-
 dolis morosæ hominibus recalcitrare, ac in me petu-
 lanter uel serio insolescere lubeat, ijs quidem per me
 licet, dummodo aduersus conscientia & ueritatis te-
 stimonium non laborent, & Dei gloria ac reipublicæ
 Christianæ quies utilitasq; requiratur.

Ansam uerò huius incredulitatis pronam admo-
 dum obtulerunt rustici, fiducia in Deum uiua minus
 confirmati: qui multifariam hoc etiam tempore secū-
 dum eorum incredulitatem uexantur à satana, ut ali-
 aliàs lac ademptum, aliàs foetum, aliàs segetes, aliàs ar-
 mentum etiam interemptum à Lamijs putet: & uni-
 uersam agriculturæ rationem non ad benedictionem
 Dei in uera fide, sed ad meras anicularum uoluntates
 referant. Adjiciam doctissimi uiri IULII SCALI-
 GERI uerba ad Cardanum: Ais, ad maleficij effica-
 ciam conferre malefici constantiam. Putasti cui uspiã
 affectum agere in alium, quàm in eum cuius affectus
 est? Neq; uerum est, ab homine homini noceri posse
 uerbis. Nam quis illa eum uerba docuit? Non homo
 alius: Nam quis illum? Non cœlestis intelligentia.
 Quis enim eam facere audeat authorẽ fascini? Ergo
 malus dæmon: non ut hominem faceret potentio-
 rem, sed ut ipsum deciperet credulitate, atque socium
 haberet tum impietatis, tum æterni exitij. Ipse igitur
 agit dæmon: stultus ille ac uercors, putat suis sese uo-
 cibus agere.

Porro

*Li. 16. de Sub-
 titl. exer. 349.*

Porro à contrario quis fortè obijciet, pluuiã cieri posse carminibus in perniciem à maleficis: quum ex iure scripto constet, aliquas in salutem pluuiam pro- uocare. nam lex 4. C. de mathemat. & mal. Constantini est, qua admittit eos qui precibus, carminib. aut medicamentis pluuiam impetrare ualent, aut aliquid quod ad hominũ salutẽ spectat, &c. Bartolus ibi: Summa & mens legis est, mea opinione, ut si quis istis artibus ad utilitatẽ hominũ utatur, permissæ sint, ut scribit Iosephus de Solomone libro 8. cap. 2. quæ alioqui uetitæ per se sunt, & maximè si in alicuius perniciem conuertantur. Hic paucis, cù bona uenia, respondeo: Christianũ Imperatorem credidisse aliquã in his esse uim, haud secus atq; multi alij, & quidẽ pleriq; *Ætios* ac poetæ. Ex quo cõsequitur, magnã hunc ea in re iniuriam Deo fecisse, qui non pijs uotis & culpæ deprecationibus supplicandũ, sed contestationib; impijs ac adiurationib; cogi Deum posse, ut hoc aut illud nobis donaret, arbitrabat: quin & amplã diabolo aperuisse fenestrã, quũ uero Deo relicto, per Satanæ aut ministros aut ministeria quid se consequaturũ consideret:

De naturalibus pharmacis somniferis, quibus interdum illuduntur Lamie, de earum item unguentis, & quibusdam plantis soporiferis, mentemq; impense turbantibus.

Cap. X VI.

Interdum Empusæ exornandæ adhibentur etiam naturalia quædam pharmaca, quibus ubi se inunxerint, confricuerintque, ita à fraudulento magistro institutæ Lamie, per fornacem mox se euolaturas, ac per aerem longè lateque euagaturas ad tripudia, dulcissima symposia, concubitus, & gratissima rerum spectacula, confidunt: quæ tamẽ per insomnia ipsius ingerit ille mille artifex, ubi ab inunctione somniferi

Naturalibus usæ pharmaca quandoq; deluduntur à satana Lamia.

niferi omnino unguenti, in profundissimum lethargicumque somnum dilabuntur insciæ. Hæc ne somnia uideantur, libuit adducere, quid solertissimus occultarū causarum indagator Ioannes Baptista Porta Neapolitanus lib. 2. Magiæ naturalis, siue de miraculis rerum naturaliū, scribit: Adeò dira, inquit, cupido hominū mentes inuasit, ut quæ natura mortalium commoditati elargita est, abutantur, ut multis horum simul coaceruatis componant Lamiarum unguenta: quæ quanquam ipsæ superstitionis plurimum admiscēt, naturali tamen ui euenire patet intuitenti. quæque ab eis acceperim, referam. Puerorum pinguedinem aheneo uase decoquendo ex aqua capiunt, inspissando quod ex elixatione ultimum nouissimumque subsidet. inde condunt, continuoque inferuiunt usui: cum hac immiscēt eleoselinum, acconitum, frondes populneas & fuliginem. Vel aliter sic: Sium, acorum uulgare, penthaphyllon, uespertilionis sanguinem, solanum somniferū, & oleum (& si diuersa cōmiscēt, ab ijs parum dissidebunt) simul conficiunt, partes omnes perungunt, eas antea perfriundo ut rubescant, & reuocetur calor, rarumque fiat quod erat frigore concretum. Ut relaxetur caro, aperianturque, pori, adipem adiungunt, uel oleum ipsius uicem subiens, ut succorū uis intrò descendat, & fiat potior uegetiorque; id esse in causa non dubiū reor. Sic non illi nocte per aera deferri uidentur ad conuiuia, sonos, tripudia, & formosorū iuuenū cōcubitus, quos maximè exoptāt: tāta est imaginationis uis, impressiōnū habitus, ut ferè cerebri pars ea quæ memoratiua dicitur, huiusmodi sit plena: cumque; ualde sint ipsæ ad credendū naturæ pronitate faciles, sic impressiōnes capessunt, ut spiritus immutentur, nil noctu diuque; aliud cogitantes: & ad hoc adiuuantur, cum non uescantur nisi betis, radicibus, castaneis & leguminibus.

Lamiarum
unguenta.

bus. Dum hæc pensiculatus perquirendo operam nauarem (ancipiti enim immorabar iudicio) incidit mihi in manus uetula quædam (quas à strigibus auis nocturnæ similitudine Striges uocant, quæq; puerulorum sanguinè è cunis absorbent) spontè pollicita breuis mihi tēporis spacio allaturam responsa: iubet omnes foras egredi, qui mecū acciti erāt testes: spolijsq; nudata, tota se unguento quodam ualde perfricuit; nobis è portæ rimulis conspicua: sic soporiferorū ul succorū cecidit, profundoq; occubuit somno. fores ipsi patefacimus, multū uapulat: tantaq; uis soporis fuit, ut sensum eriperet. Ad locum foras redimus, iam medelæ uires fatiscunt, flaccescuntq;ue. A somno se uocata, multa incipit fari deliria, se maria montesq;ue transisse, falsa depromens responsa. Negamus, inquit: liuorem ostendimus, pertinaciter resistit magis. Hadenus Ioannes Baptistā.

Lamiarū quoq; unguentū propemodū simile tradit Hieronymus Cardanus, post cuius inunctionem mirabilia uideri apparet. Nā & de his quæ non sunt, & tamen uidentur, ibi sermo est. Constat pinguedine puerorum, ut dicunt, succisq; apij, aconiti, pentaphylli, solani, ac fuligine. Sed tamen dormire creduntur, dum hæc uident. Spectare autem uidentur theatra, uiridaria, cœnas, ornatus, uestes, formosos iuuenes, reges, magistratus, imò res omnes quibus delectantur, quibus etiam se frui arbitrantur. cernunt item dzmones, coruos, carceres, solitudinem, tormenta. Hæc igitur sūt uiolentorum insomniorum causæ. Hinc etiam illas apio uictitare ait, castaneis, fabis, cepis, caulibus, phaselisq;ue, somnos turbulentos ciuicibus: sic magis per somnum ferri uidentur in diuersas regiones, atque ibi multifariam affici; prout cuiuscuiusq; fuerit temperies, unguento adiuuante: Cui non absimile ad inducendū profundū longumq;

Striges.
Historia mirabilis

De Subtilitate
18. de mirabilibus.

*Somniferum
admodum
oleum.*

somnum, adiungam hic oleum. Rec. semin. lolij, hyosciami, cicutæ, papaueris rubei & nigri, lactucæ, portulacæ, ana part. iij. baccarum solani somnifici part. i. ex his omnibus fiat oleum secundum artis legem, & pro qualibet uncia istius olei misceatur scrup. i. opij Thebaici. Hinc sumatur scrup. i. uel i. s. & duorum dierum subsequetur somnus. Liquorem conciliantem mirificè somnum, ad guttam unam aut alteram exhibitum, inò guttas liquoris, somni tot quot illæ fuere, horas introducentes, lubens hic adderè: sed præstat nõ

*Simplicia sen-
sus turbata
& auferentia.*

Eiusmodi quædam simplicia, puta lolium, faba inuersa, opiũ, hyosciamus, cicuta, papaueris species, solanum furiosum somnificũ, mandragora, nymphaea, atq; id genus reliqua, naturalium rerum peritis non omnino ignota inueniuntur, quibus intellectus uel aufertur uel turbatur: ut qui ijs utatur, loquendo, audiendo & respondendo amens uideatur, uel in somnum altissimum ad dies etiam aliquot præcipitetur: at eorum usum, & aquas, uina, pulueres, trociscos, olea, aliasque formas hinc conficiendi modum, silentio inuoluere malui, ne ijs abutendi ansam alicui subministrasse uidear. Perpetuò iuuandi, & non lædendi, animum donauit omnis boni author benignissimus.

Adijciam hic tamen ob cautionem historias duas non inutiles, de horum soporiferorum uiribus. Mulier quædam ad rem attentior, optimeq; nota, sed que suum iam obiit diem, trituratores in multos conduxerat dies, curaratque ex lolio diligenter excreto (dourt nos uocamus) molito pinsitoque, admista fecalis farina, panem apparari & coqui, ut eos minoribus sumptibus aleret. quo quum essent pasti, in quædam leuem inciderunt amentiam: & cum essent aliquandiũ rotati uertigine, lassı ad unum omnes in profundum longumque inciderunt somnum, ut pro labore,

*Amentia et
somnia gra-
uis ex lolij
usu.*

labore, quem uetulae praestare oportuisset, ipsi continuo sterterent: donec ea tandem post alterum aut tertium diem errore animaduerso, uictus rationem mutaret.

Adhuc clarissimus eruditione, multijugaque rerum obseruatione & usu medicus, D. Renerus Solenander, collega in eodem apud illustrissimum nostrum Principem ministerio coniunctissimus, quum Louanij anno quadragesimonono sub Hieremia Brachelio operam medicinae daret, uidit puerum Seruatij Sasseni bibliopolae mirandis symptomatibus correptum, ex esu fortè unius baccæ solani maioris (herbam bella donna Itali uocant) quam casu imprudens propter ætatem, ignarusque rerum, ex horto D. Gemmae Phrysijs uicini sui (qui tum eam plantam prægnantem cum aliquot alijs exoticis herbis alebat) legerat, deuoratæque, cerasium uel uuam forsitan existere arbitratus. Puer primùm cœpit furiose agere, nec ullum parentem interstinguere, animo & corpore languere: uocatus D. Brachelius ad consilium & curationem, tam subita symptomata grauiamiratur: statimque concepta suspitione assumpti alicuius ueneni maniaci, sciscitatur ubi nam puer fuerit, quid egerit: eum in D. Gemmae horto lusisse narrant, uisumque uersari circa dictam plantam, eiusque decerpere baccas. Sed priusquam hoc innotuisset, incidit puer in somnum profundum, ut excitari nequiret, is durat ad horas uiginti quatuor. tum puer sponte euigilat, agnoscens primùm patrem, deinde alios, sed stupidior: at paucis tum ex arte adhibitis remedijs, probè restitutus est.

*Solanum ma-
ius herba bel-
la donna.*

Quod autem Gallo cuidam nobili, ex Narbonensi prouincia oriundo accidit, mirum magis est, eo quod & risu simul & deploratione dignum uideatur. Is ex itinere captus à Turcis, & in Thraciam

*Dormientis
testes excelsi.*

abductus, dynastæ cuidam donabatur, & (ut opinor) Bellerbeco, qui cis Bosphorum Thracium per Macedoniam præfectus militum dicitur. Ab hoc ille non asperè cœpit tractari more Barbaro, sed perhumaniter eo quòd gyneceo destinatus esset ob formam ac ætatem. Itaque tandem quodam die cibi ac potionis tum uarietate, tum copia fuit effectum, ut in somnum triduanum incideret. Quo finito, quum experrectus mingere uellet, exectos sibi testes animaduertit, tum demum attonitus cognouit, quàm diu dormisset, & cur tã lautè semper ac affluenter tractaretur, atque ex quo cibi genere tam alto correptus fuerat somno. Redijt tandem ad suos, & hanc attulit causam, cur nuptijs facilè carere posset. Albertus autem Magnus in Ægypto nasci lapidem tradit, & Dioscorides, qui Memphites nuncupatur, à Memphi: quo contrito, & cum aqua uinoque epoto, stupor omnium sensuum inducatur, ut nullum omnino dolorem sentias. Vnde refertur à Iurisconsultis, ubi de quaestionibus agunt, ac tormentis.

De opio, heiran luc, gelotophyllide, solano furioso, theangelide, & potu dementante laicum apud Bernates. Cap. XVII.

Opij frequẽs
apud Turcas
& Persas u-
sur.

Hic obiter, ob raritatem, & rei quasi miraculum, non erat prætermittendum, opij esum Turcis, & multo magis Persis, tam esse familiarem, ut nihil propè familiarius: quòd eo uorato se ualidiores esse, minusque belli pericula timere, persuasum habeant: quemadmodum in his regionibus, ebrios quoque intrepidius se quibuscunque naufragiorum & discriminum fluctibus obijcere, obseruamus. Quocirca, ubi exercitum colligit Turca, opio uniuersa spoliatur terra, licet quotannis id incredibili colligatur copia ex papauere albo leuiter uulnerato, postquam

Vide etiam
Dioscor. lib.
4. cap. 60.

quam capita protruserit: unde lactis aliquot guttæ emanant, paulatim concrecentes. Eius semine apud Turcas non minus terra conferitur, quàm in his ditionibus tritico, præsertim Acharæ, Caracharæ, Spartadz, Emetetindæ, & in alijs uicinis oppidis Paphlagoniz, Cappadociæ, Ciliciæ. Vix Turcam inuenias, qui opium non redimat: etiamsi unius aspri numismatis ualorem tantum possideat, eius dimidietatè opio impendet, secum id tam toga quàm bello collaturus. Quidam eius esui assuetus, semel drachmam mediam innoxie uorabat: postridie uerò drachmâ integram idem ille deglutijt citra ullum aliud incommodum, quàm quòd uelut ebrius appareret. Bellonius, qui huic nunquam assueuerat, eo sumpto, nihil incòmodi sensit, quàm in uètriculi orificio calefactionè, leuem cerebri turbationè, & somnù inquietiorem. Tritum Turcis in obijcièda calumnia prouerbiù est, Opium comedisti: ac si alterius prouinciæ homini exprobrares ebrietatem. Optimum habetur, amarù ualde, gustu calidum, ut os inflàmmet, ad modum pilorum leoninorum colore fuluum, odore molestù & graue. In extremo refrige ràdi gradu id designari, cum insigniter amariser, inflàmmetque, mirum est. Masschlach uulgares Turcæ nuncupant, Aphion peritiores. In usu quoque habent puluerem illis dictum Heiran luc: cuius circiter coclear quicumque sumpserit, nihil loquitur, at continuo ridet, admiranda se uidere ratus: atque hinc suos instituit gestus, ut ingentem omnibus spectatori bus risum moueat: qui ubi ad mentem redierit, se his uel illis fuisse locis, & mira uidisse rerù spectacula, asserit. Rogati illi, puluerem cannabinum esse plerique responderunt: qui, quanquam ex Galeni doctrina, largius paulò sumptus caput feriat, uaporem sursum ob multam calefactionem mittens: citius tamen ex gelotophyllide parari suspicarer,

Li. 3. cap. 19.
Observatio-
num.

Masschlach.
Aphion.
Heiran luc.

Lib. 1. de ali-
ment.

Gelotophyllis

si Turcis fuerit cognita ea planta, in Baëtris & circa Borysthenem proueniens: quæ si cum uino & myrrha bibatur, uarias dicunt obseruari species: ridendique finem non fieri, nisi potis ex palmeo uino pineæ nucis nucleis, pipere & melle additis. uel eū ex sola no manico uel furioso cōfici, quis opinetur nō absurdè: cuius radicē ad drachmæ unius pondus ex uino potam, excitare species uanas, imaginesq; non iniucundas, docet Dioscorides: sed duplicatum eum modum, ad tres usque dies mentis alienationem afferre, addit. Non omnino absimile huic est, quod de theangelide, in Libano Syriæ nasci solita, traditur, ea uidelicet deuorata prælagire homines. At mea quidem opinione, ea uorata dementari illi potuerunt: ut ipse diabolus se in illos, ut iam apparata organa, insinuans, futura uel ambiguè uel mendaciter suo more prædixerit.

Potamātum itidē ad Indū fluuiū inueniri narratur, eaq; pota lymphari homines, obseruatib. *miraculis.*

Similis cuiusdam potionis ueneficio laicum dementabant, uelutque stupidum reddebant quatuor ordinis prædicatorum monachi Bernades, anno nono supra sesquimillesimum, ut aquam causticam siue ardentem absque sensu tolerarit, qua Christi quatuor uulnera pedibus, manibus & corpori se imprimere simularat laruata Maria, adornatus scilicet in hanc tragœdiam monachus, qui antea clauum quoque per alteram illius manum transegerat, nihilque non in D. uirginis specie persuaserat laico, ut eius simplicitate & amentia abuteretur, cum tribus suis fratribus religiosis figmenti conscijs, ad sui instituti confirmationem: quo nomine potionatus ille, altari quoque in D. Virginis sacello imponebatur, ubi uelut catalepsi correptus, in turbæ confluentis conspectu immobilis ad stuporem usque genibus flexis perdu-

*Soliani furio
si radix ima-
gines uanas
inducit.*

Li. 4. cap. 69.

Theangelis.

*Bernatiū mo-
nachorū tra-
gedia uenef-
sa.*

*In Chron.
Germ. Seb.
Fr.*

*Potus etiam
de mentantis
& soporiferi
ualde menti-
uit Paulus
Venet. de Re.
or. lib. 1.
cap. 27.*

perduravit: dum interea temporis Doct. Stephanus, fabulæ huius actor, per canalem in Christi & D. Virginis simulachris proximis mutuam colloquium mentitur. Fraude tandem detecta, artificium confessi sunt monachi quæstionibus subiecti, exusti q; eiusdem anni die postremo Maij. Historia sanè lectu dignissima, ut hinc in reliquarum eiuscemodi imposturarum, ad animarum exitiũ olim ab id genus hominibus constructarum cognitionẽ promptius perueniatur. Similibus fortassis in suis corporibus quandoque utuntur nostre Lamiæ.

De incubi demoniaci illusionẽ, & incubo morbo naturali. Cap. XVIII.

HInc iam incuborum succuborumq; larvas aggrediamur, quid in his ueritatis foueatur, studiose & latius inuestigantes: ut nõ modò è uulgariũ, sed & prudentiũ animis, semel hoc falsæ persuasionis simulachrum excutiatur. Quum itaque huius hæresis maleficio & præstigijs delusæ dementatæque anus, à dæmone se comprimi, incubosq; pati arbitrentur, hanc commixtionem, ut reliqua propemodum omnia, merè esse ex læsa mente imaginariam, uel solum qualicumque affrictu titillationem cieri, accedente rei imaginatione: nec uerè congressum fieri, rationibus demonstrabitur euidentissimis: ubi prius cõmonuero, nostris medicis morbum quendam dicitur *Incubum*, ab incubando, quòd pondus quoddã nobis dormientibus incumbere, & super nos consistere putamus, respirationẽ opprimens, & ob id uocẽ impediens: ita ut si uelimus clamare, nõ possimus, cum somnijs horrendis & imaginationib. plurimis nos ab alijs inuadi existimãtes. Fit ferè noctu, & à somni initio: & quæcunq; epileptici interdiu uigilesq; patiuntur, hæc noctu & in somno ephialtici. Plinius modò suppressiones, modò noctis ludibria, modò Faunorũ in quiete

Congressus dæmonis cõ muliere imaginarius.

Incubus.

te ludibria nominauit. Arabes, inquit Auicenna, albedilon & alcratum, Auerroes elgadum, Azaraius alcaibum, nostri uulgò grauedinè dicunt, quasi pondus equitando (sic loquuntur) nos opprimeret: sic nostrates quoque dicunt sua lingua, Die mar rydet vns. Epilepsiam esse quidam sentiunt diminutà, quæ fit in somnijs, de qua Aristoteles intellexit lib. de Somno & uigilia: *ἰφιάλιος* Græcis nuncupatur, id est insultor, quasi aliquis insiliat, uim inferens, & eum còprimens, ut nò possit moueri, donec liberetur ab inuasore. *πυγαλίωμ* à suffocando Themisoni dicitur. quæ signa ab imminuto calore proueniunt: & quum spiritus animales existentes in cerebro, ob uapores ascendentes, à pituita & melancholia obtenebrantur, ita ut uirtus opprimatur, & uideatur aliquid graue sibi inferri, quod tamen reuerà non sit. Contingit autè potissimùm resupinò corpore iacente: plerunq; ore uentriculi aut pituita crassa lentàq; , aut ciborū concoctu difficilium copia oppresso. Quū uerò sagæ sint ob sexum & etatē ut plurimùm pituitosæ, & ob animi affectus melancholicæ, cur nò supinè cubantes, huiusmodi morbo erunt obnoxia? atque accedente illo sensu communi, ab immundi spiritus assidua suggestione uitiatò, putabunt fatebunturq; uerè se passas esse, quod solum uel per somnum uel imaginatione intensa innotuit? Conuenientem hic ex Iasone Pratensi historiam, de ocioso quodam sacrificio ascribendam duxi. ita narrat. Nuperrimè sacrificus quidam me còuenit. Domine, inquit, nisi succurras misero & afflicto, actū est; & prorsus perij: tabes me habet. Viden? quàm sim emaciatus, quàm exanguis? uix tenui pelle contegor. succulentus esse soleo, speciosulus, & bene habitus: nunc scædum spectrum uideor, hominisq; inanis imago. Quid, inquam, te cruciat, & quam affectus tui causam opinaris? Dicam, ait, intrepidè, & ualde admiraberis.

ἰφιάλιος.

πυγαλίωμ.

Incubus olim quoq; demon putabatur.

Aetius libro 6. cap. 12 ex Posidonio.

Nostrates appellans Germanicè, Die mar ryden, quasi dicas nodum uel pòdus super-equitare.

De cerebri morb. ca. 26.

Incubū passus sacrificus.

ris. Sub quamlibet fermè noctem ad me comreat muliercula mihi non ignota, & pectori meo illabitur, ipsa uolenter comprimit, atque coarctat animæ meæ uias, ut zgrè respirare queam. Quin clamitare cupienti, uocis iter præcludit, ut quanquam præ pauore nitor atollere, minimè queam. Nec manus ad propul sandam iniuriam, nec pedes ad capeffendam fugam expedire ualeo. Vincitum me & affixum tenet. Heus, inquam subridens, nihil admirandum prædicas (ex narratione incubum intelligebam) merum est phantasma, merum ludibrium. Nec plura moratus: Phantasma (inquit) ludibrium (inquit) profectò non est: ita me Deus amet, quæ hisce oculis conspicatus sum, & quæ hisce manibus exercui, enarro. Equidem uigilans, mentis que compos, eam uideo coràm, & inuadentem accipio, conor que obluetari: sed præ languore, metu, angustia & impacta ui, nihil efficio. Hac dere horsum uorsum amés cursitau, unumquëlibet percunctans, posset ne succurrere miserabiliter per eunti. Minoritá cõsului, quæ callidû ueteratoré dicût, ab hoc præsentaneâ opè sperabâ: sed spe mea frustratus sum planè, nullâ is salutè attulit: tantû monebat. Deum optimû maximû, quæ iam pridè precib. fatigaram, strenuè orandum, ut dignaretur infestam uexationem auertere. Adij uetulam quandam, pro fama populari, sagam atq; uersutam. Hæc aiebat, qui sub crepusculum diei statim ab excreto lotio matulâ obturarem dextra caligula, & fore ut eo ipso die malefica me inuiferet. Id etsi uanum uidebatur, nec parum me ab experimento absterreret religio, uictus tamen impotentia & diuturni laboris tædio, tentau. Et per Iouem, accidit uaticinium. Veniens in domum meam, uesicæ cruciatum querebatur: nec potui ab illa aut preculis supplex, aut contentione minax impetrare, ne sub noctem ad me terrifica comrea-

comrea-

commearet: sed implacabilis ueterem morem asseruat, semelque constituit me sædo angore conficere. Hominem hunc uix quiui ulla ratione ab insania reuocare: sed à secundo tertioque congressu hilarior factus, morbum agnoscere cœpit, & sanationis spem fiduciaque concipere. Iam ad congressum imaginarium.

Hymenis membrana, qua omnes muniuntur uirgines, ratione commonstrari certissimè, demonum cum mulieribus concubitum esse uanum, mereque imaginarium.

Cap. XIX.

*Concubitus
demoniaci
uanitas.*

*Virgo religio-
sa apud Hol-
landos ob in-
cubum practi-
pue exusta.*

*Hymene do-
tata sunt om-
nes uirgines.*

Deuter. 22.

PRimum huius congressus uanitas, fucusque, a-
pertissimis atque adeo oculatis testimonijs, ac
argumèto irrefutabili cõuincetur, si uirgo hoc
deprauatę imaginationis fascino agitata, ludibriaque
eiusmodi perpeffa, quæ à dẽmonis initu corrupta cre-
ditur (qualem apud Hollandos religiosam, ex pro-
pria peractæ cum dẽmone huius spurciciei cõfessione
flammis adiudicatam scio) ab obstetrice perita,
uel alia non indocta femina inspiciatur, contrecte-
turque: eam enim adhuc uirginitatis zona, hymene
nimirum munitam esse (si alioqui à uiri concubitu
fuerit libera) comperietur. Ea siquidem omnes uir-
gines ab initio dotatas, obuinctasque à conditore
Deo fuisse, contra multorum secus contendentium
sententiam ostendere uolui: primumque generale
Mosis ex Dei uoluntate consilium, de indicijs uirgi-
nitatis indubitatè cognoscendis, si de uirgine matri-
monio tradita, in lætę antea pudicitie suspicionem
maritus uenerit, proponam, explicaboque. id tale est:
Si duxerit uir uxorem, accesseritque ad eam, & odisse
eam cœperit, quæsieritque diuortij occasiones, no-
men pessimum ei obijciens, & dixerit: *Uxorem hanc
duxi,*

duxi, & ingressus ad eam, non inueni uirginem, uel uirginitatis signa: tollent eam pater & mater eius, & proferent signa uirginitatis puellę ad seniores ciuitatis, qui sunt in porta, dicetque pater: Filiam meam dedi huic uxorem, quam quia odit, imponit ei nomē pessimum, ut dicat, Non inueni tuam filiam uirginē. & ecce hæc sunt signa uirginitatis filiæ meæ. Expandent uestimentum coram senioribus ciuitatis, apprehendentque senes urbis illius uirum, &c. Quod si uerum est uerbum illud, & signa uirginitatis in puella non fuerint inuenta, ducent puellam ad ostium domus patris sui, obruentque eam ciues illius ciuitatis lapidibus, ut moriatur. Ad huius loci explicationem, & ut medicis in omnibus puellis hymena non agnoscentibus satisfiat, ac meum interim prosequar institutum, breuiter de eo quædam prius dicam, obiter deinde non pœnitenda quæ ad hanc rem facient adiecturus.

Ac licet hæc de hymenē uirginitatis propugnaculo improbetur disputatio plerisque Gallię Anatomicis, puto, Syluio Fernelio, Vassæo, Rondeletio, Carolo Stephano: nonnullis tamen alijs placet, uiris in dissectionis artificio exercitatissimis: in quorum numero principem facilè locum obtinet Andreas Vesalius in humani corporis exquisita dissectione incōparabilis, qui in priori editione suæ fabricæ humani corporis, hymenis quidem ex Arabibus leuiter meminuit: in altera tamen absoluteiore membranam hanc uirginibus peculiarem agnoscit atque depingit, sed carneam esse & mollem dicit, longaque sectione instar rimæ cuiusdam peruiam: quapropter insignis illius medici & chirurgi Gabrielis Fallopij descriptionem magis exquisitam ex Anatomicis obseruationibus hic apponere uolui. Aliud, inquit, etiam notandū in hoc sinu mulierum est, quòd Anatomici aliquot reperiunt

Lib. 3. cap. 9.

Li. 5. cap. 15.

periuntur illos deridentes, qui hymen ibi collocant: uerùm mea sententia non sunt ita deridendi, quoniam reuerà tu uidere poteris in uirginibus membranam quandam nerueam, non autem carneam, quæ immèdiatè post *επιθυσιον* (ita enim Græci uocant canalem per quem mingunt fœminæ, uel rectius collum ipsius uesicæ) adest, & claudit sinum per transuersum. At tamen non est integra hæc membrana, sed in medio perforata, ut minimus digitus manus suo apice in adultis facilè ingredi possit: hocq; uirginale claustrum est, ac per foramen illius facillimè egrediuntur menses. Hoc noluit Soranus esse membraneum, sed potius ipsius sinus muliebris angustias, factas ex quibusdam rugis collectis, quæ à uasis ex utero illuc prodeuntibus contrahuntur: cumq; hæ rugæ extenduntur in stupratis uirginibus, atque dum uasa dicta disrumpuntur, dolorem pariunt, & sanguinem ueluti mactata esset uictima effundunt. Pace tamen ego tanti uiri dixerim, quòd m. hi potius uidetur membrana non admodum crassa, atque in medio annuli modo perforata, quæ postea lacerata in stupro, ac præter modum distenta, dolorem incutit: & tandem, ueluti in uiris fit, dum laceratur glandis frenum, euanescit. Hæc ille, ad sententiam Carpi & uetetum quorundam Anatomicorum stabilendam.

Lib. 3. fen. 21.
tract. 1. cap. 1.
Hymen.

Ad hunc modum de eo scribit Auicenna: Ante uiolationem puellæ uirginis, sunt in collo matricis panniculi contexti ex uenis & ligamentis subtilibus ualde, ortis ex omni parte eius: quos perrūpit mas, & effluit quicquid in eis est sanguinis. Item Almanfor: Os uirginis constrictum est, & rugosum. & in rugis colli uirgulares uenæ texuntur, subtiles: quæ quando corrumpitur uirgo, rumpuntur, & prædictæ dilatantur rugæ. Insuper huius ita meminit doctissimus medicus

dicus Ioannes Guinterius: Vteri ceruicem, digitis in eam infertis, secabis ad os usque, si uenerem experta fuerit mulier: alioqui digitos haud ita facilè, propter hymenæi impedimentum, inferas. Nam ceruix membranosa, ex musculis ipsius textura conuiuet. Quæ ut dirumpatur, prima coitio acerrima est. Propterea Celsus in sectione calculi fœminarum, uult uirgini digitos subijci tanquam masculo (hoc est, per anum, ob hymenis scilicet interpositum, & pudendum contractus) mulieri per naturalia. Intra muliebre pudendum, siue in uteri ceruicis medio, eugion est (ait Alexander Benedictus, & Cælius) siue hymen, integritatis uel uirginitatis argumentum. Ea uerò neruosa intelligitur exilitas, uenulis dispersa tenuibus, quam primus conuellat congressus.

Lib. 1. Instit.
Anat.

Lib. 7. ca. 20.

Lib. 2. ca. 24.
Anat.

Lib. 2. antiq.
lect. cap. 55.

In uirgineis itaque locellis, uel *κελπή γυναικῶν* inhzret latetque hæc tunica castitatis conseruatricis, qua primo insultu disrupta, uenarum uteri orificia hic intexta, desinentiaque, sanguinem fundunt, menstruum uulgò licet impropriè appellatum. Unde nuptis uirginibus, prima concubitus nocte, ex huius membranz uolenter ruptæ uenulis sanguis promanat: cuius lituris, ut uirginitatis uel uirginalium notis, testibusque, tincta quibus teguntur uel incumbunt linreamina, coram magistratu, suspicibus, coniugesque uiolatæ antea pudoris zonæ falso insimulantibus maritis expandi ostendique iubet Moses. Hoc quoque munimentum cognouit author carminis uulgò triti:

Virginitatis
signa.
Mosis locus
explicatur.

Est magnum crimen, pertrumpere uirginis hymen.

Apud Hispanos quoque admodum uulgare est sponsis, eas solutz uirginitatis lituras sanguineas in linteo à primo concubitu obseruare. Apud hos etiam filias pro uirginibus aliquoties diuendere solent quædam lucri cupidæ nimis matres, hyme-

hymena inuiolatum, eiusque rupti manantem sanguinem alia materie ficta imitata.

Adhæc, præterquam quòd in uirgine quadam certissimè etiam tegumentum illud solidissimum deprehenderim, id ipsum quoque à pudicissimis, mihi que familiaribus matronis, quæ in seipsis hoc pudicitie munimentum prima admisione obseruarunt, pudica collatione rescui: hæ, omnes uirgines eo donatas esse, ex fœminis alijs, quibuscum familiariter & occultè hac de re contulissent, se intellexisse, uno quoque asseruerunt ore. Membrana interim alias crassiore, firmioreque: quasdam tenuiore fragilioreque hic obseptas esse, minimè dubium est: plerisque etiam lasciuo quopiam attritu eam diuelli, lacerariue, aut putrescere quoque ex humorum affluxu, & ex morbo perumpi constat. Exemplo id testatum facile fecerim: uerùm non est nostri instituti, inutilem huius argumenti contexere telam. Satis sit indicasse, imò apertas ostendisse rationes, quibus succuborum incuborunque falsitas detegitur: item Mosis locum non nihil explicuisse: & medicis neperantibus membranam hanc in omnibus uirginibus, ansam subministrasse, eã oculatius obseruandi: cuius quidem uitiatæ prius nomine, uxorem secreto arguisse olim maritum non immeritò memini.

Si quis iam exiguo illo hymenis foramine illusus, diabolum ut multiformè, Venereæ rei ludibria posse cum uirgine exercere urgeat: huic responsum uolo, ut me doceat, quomodo eo uirginitatis munimento inuiolato, posset ex eiusmodi congressus partu progignere uterus materierum usque adeò grandium, durarum, inæqualium, asperarum, acutarumque monstra, qualia Magdalenã quandam Constantiæ captam ex tali concubitu peperisse, paulo post ostendetur.

Enimuerò si à portento sarum harum rerum procreatione

Hymen membrana aliàs crassior, aliàs ualidior, ut sektione opus sit, aliàs fragilior.

Cap. 47.

tione puella, à partium uteri peritis introspiceretur, contrectareturque, ut artis est, fraudem illusionis primùm phantasiæ in Veneris opere ingesta factam: deinde ut imaginarius illè congressus iudicaretur verus, dolores partus à spiritu cleri, atque rerum absurdarum insensilium mortuorum congeriem uelut illius coitionis factum ostentari à mille artifice, euidenter constaret.

De uirginitate perpetua diuæ Mariæ historia memorabilis. Cap. XX.

ADualdiorem argumenti propositi assertionem, historiam cunctis seculis memorabilem hic, ex Suida breuibus contractam, ascribere uisum est non inutile. Ea ita habet: Quo tempore Iustinianus imperium obtinebat, erat quidam inter Iudeos princeps, Theodosius nomine. Hic cum familiariter admodum uteretur argentario Christiano, cui nomen erat Philippo, qui ipsum crebrò ad amplectendam Christianam religionem hortabatur: tandem ingenuè fassus est, se nihil dubitare, quin IESVS, quem nos Christum colimus, is sit, quem sacri uates mundi Seruatorem prædixerunt: uerùm se animum inducere non posse, ut abdicatis, quibus nunc apud suam gentem fungitur honoribus, nomè suum IESV Christo det. Vt autem ita de IESV Christo crederet, se non solùm sacrorum uatum oraculis persuasum esse: sed mysterio quodam, quod apud Iudeos in arcanissimis scriptum adseruatur, còpertum habere, idq; huiusmodi esse. Mos erat olim apud gentè Iudæicam, quo tẽpore ædes sacra in Hierosolymis extabat, uiginti duos perpetuò sacerdotes (quot scilicet linguæ Hebraicæ elemèta & ueteris Testamenti libri numerantur) habere: & quoties de eo numero unus aliquis mortè oppeteret, mox aliũ in defuncti locum al-

*Inexplicatio
ne nominis
I E S V.*

*Historia de
Christi diu-
nitate & Ma-
ria semper
uirgine me-
moranda om-
nibus seculis,
maximè con-
tra Iudeos.*

legere:

legere: allec̄tumq̄ue in codicem, cui ad eam rem i
 ēde seruabatur, cum illius ipsius, tum parentis utriu
 que exp̄presso nomine, referre: notatis etiam tum de
 functi, tum suscepti diebus. Cum itaque, quo tempore
 I E S V S Christus in Iudæa uersabatur, necdum tam
 sese prodere, ueramq̄; fidem propalã docere cœpi
 set, mortuus esset, quidam ex dicto sacerdotum nu
 mero: nec, post multa ac uaria suffragia, quispiam sa
 tis idoneus esset repertus, qui in illius locum affcrib
 retur: tãdem propositus est I E S V S, Ioseph fabri (u
 aiebant) filius, tanquã homo ætate quidem iuuenis
 cæterum & uita & moribus & doctrina in primis cõ
 mendatus. atq; hoc suffragio ab omnib: demũ appro
 bato, uisum est matrem eius in cõfessum arcessere (pa
 ter enim obierat) cognoscendorũ nominum gratia,
 quæ in codicem, ut dictum est, describẽda essent. Illa
 igitur accita, & de filio eiusq̄; patre sedulo interroga
 ta, respondit: se matrẽ quidem I E S V esse, atq; ipsum
 peperisse: nã eius rei testes sibi esse eas mulieres, quæ,
 cũ pãreret, præstõ fuissent. patrẽ uerò nullũ illi in ter
 ris esse: quod ex me (inquit) quib. uultis discite argu
 mentis. Dũ enim uirgo in Galilæa agerẽ, angelus Dei
 in domũ, in qua uersabar, ingressus, non quidem dor
 mienti, sed uigilanti mihi nunciabat, futurũ ut è Spiri
 tu sancto pãrerẽ filium, iubebatq̄; nomẽ illi I E S V S
 indere. Itaq; uirgo cum essem, per eam uisionẽ conce
 pi: peperiq̄; I E S V M, permanens uirgo in hunc usq;
 diem. His auditis, sacerdotes iubebãt adesse fidas ob
 stetrices, easq̄; summa cura explorare, an etiãnum uir
 go esset Maria. Illæ uerò cognita ueritate ex ipsa re, als
 firmabant eam uirginem esse. Aduenerunt quoq; &
 illæ mulieres, quæ fortẽ fortuna adfuerant parienti,
 conspexerantq̄ue edentem infantem, quæ & ipsæ at
 testabantur filium eius esse I E S V M. Quibus rebus
 attoniti sacerdotes, denuò rogabant Mariam, ut liberẽ

*Maria post
 partum, &
 mortuum Iosephũ
 uirgo.*

berè profiteretur, quibus esset editus ille parentibus, quo ea ipsa parentum nomina possent in sacerdotum album referre. Ibi rursus Maria: Ego, inquit, reuerà eum peperì: uerùm nullius conscia patris in terra, audiui ab angelo filium Dei esse. Filius est igitur meus, & Dei. Sacerdotes ergo cum hæc intellexissent, in allato codice scripserunt hæc uerba: Eo die mortuus est sacerdos ille, illis natus parētibus: cooptatusq; est pro illo sacerdos cōmuni omnium nostrū suffragio IESVS, filius Dei uiui, & Mariæ uirginis. Porrò hic codex è tēpli & urbis excidio à primatibus inter ludos uiris magno studio ereptus est, asseruaturq; in Tyberide, &c. Tandem subijcit author, se hæc ab Iesū audiuisse, qui è Philippi argentarij ore intellexerant.

In sacerdotum ordine
cooptatus fuit
Iesus

Quædam adhuc ad præcedens argumētum faciētia, obseruatuq; apud medicos dignissima.

Cap. XXI.

QVæ autem rara memoratuq; digna in plebriisque puellis à me sunt obseruata, ob argumētum communionem hic obiter adhuc subiungere uisum est: ut etiam alijs idem passis uitium, si quando postulet necessitas, promptius succurri queat, obserueturq; eo modo clausas uirgines facillè similiter confessuras se eiusmodi dæmoniacum concubitus passas esse, si fortè talibus præstigij eas aliquid quando amarius hic impetierit, atque manifestius intelligatur huius Venerei actus ludibrium.

Priori circiter octodecim annos natæ, in ciuitate Grauiensi, chara mihi patria, ualida membranula in utero ostio sanguinis saburra distendebatur, tumebatq; cum ingēti dolore: quam quum ex litura à uiuō colore aliena, uno in loco putrere iudicarem, uellitans leuiter, aperire frustra nitabar: ea tamen po-

t 2 itez

stea perrupta sponte, copiosus profunde batur sanguis, unde paulatim conualuit.

Ad alteram puellam extremè Craneburgi decumbentem, matronæ uicinæ cum obitetrice accurrentes, eam gestare uterum uno ore, fœtus patrem quoque denominantes, occlamabant: (illa licet interposito etiam iuramento contradicente, ac se uirum nunquam admisisse, liberius affirmante) usque ad eò huiusmodi uterus, potissimum in dextro uentris inferioris latere protuberabat. Ad hanc quoque uocatus, re apud mulieres & obitetricem desperata, eius scilicet partus doloribus intolerabilibus in tertiam septimanam nocte diuque perdurantibus, cum aliqua urinæ suppressione, uigilijs continuis, & appetitus deiectione, partem affectam secundum artis legem & postulante necessitate tracto. ubi tam ualidè obfirmatum membrana illud pudendi os comperi, ut ne subtilissimi etiam specilli cuspidem usquam, præterquam in oris uesicæ extremitate huic annexa, admitteret (quæ admodum in superiore quoque contigit) tamen si diligenti indagine circumquaque tentaretur. Re autem penitus introspecta, pensiculataque, quum puellam hanc annum agentem uigesimum primum, forma uenusta, florida uiuidaque, constitutionis prorsus sanguinæ, antea expurgationes menstruas nunquam sensisse, præter leue paucarum stillarum indicium, quatuor antè annis matre defuncta, intelligerem: earum partium uenarum orificia magis hic introrsum referata, confertim in ea ætate, temperamento, uitæ ocio (sarcinula etenim erat) & anni uerno tempore, efferuescètem profudisse sanguinem, apud me coniectura collegi. Itaque anhelitum puellæ supinæ comprimere iubeo, retractis diductisque cruribus, quo magis tenax pellicula reniteretur: atque uestigio impresso in eius medio à perinæo uersus uesicæ

ficæ

ficæ collum, & iusto utrinq; relicto interstitio, chirurgum, ob casus illi inauditi raritatem tremebundum, ut ratorium mei nominis naufragio imprimeret adhorror: ac reiterata ob nervosam crassitiem bis sectione, supra octo sanguinis atri libras paulatim profluxisse, testabuntur plures matronæ. In eo decubitu eâ ad tertium permanere diem propter hæmorrhagiam iubeo, licet se mox ab incisione maximopere leuatâ sentiret, de nulla debilitate ob largissimam sanguinis tâto tēpore extra uenas in ijs partib. retenti effluxionem, conquesta. Elotis inde huius eluiciei reliquijs, aqua hordei cum melle rosaceo syringe iniecta, post tertium diem suæ restituebatur libertati, ualetudinē pedetentim cōsequuta inculpatâ. ut vicesimosecūdo die post incisionem legitimē cœperint fluere menses, suum deinde seruantes naturæ tenorem.

Similē casum recenset Antonius Beniuenius his uerbis: Incidit in manus nostras puella quædam iam matura uiro, iam plenis nubilis annis, cui naturalia ipsa clauderentur. Quæ cum ego huiusmodi malum curatorus inspicio, membranulam quandam uideo, quæ ipsius uulvæ ori opponeretur. Quare duabus lineis inter sese transversis eam incido, statimque tanta actam ingenti impetu nigrior materia profluxit, ut grande lumen, quod tunc minister admouerat, extinxerit. Menses enim præteriti intus tenebantur, qui & dolores etiam singulis mensibus excitarent. Tum reliquam curæ ex aliorum ulcerum more prosequutus, haud multis post diebus puellam ipsam sanam, & coniugio aptam relinquo: Hæc ille.

Alias duas iam nuptui collocatas, ab obstetrice perita sectas etiam noui. Proxima adhæc hyeme, quâ puellæ octo circiter mēses natæ urina impeditius flueret, nisi quæ membranula prominere, uteri orificio filiolâ carere suspicata mater indocta, eam mihi offert

*De abditis
Sanat. causis
cap. 28.*

Li. 4. cap. 4.
Genera. a-
ginal.

inspiciendam : ego aciculæ capitello membrana hæc circumscripta, & uesicæ colli extremitate ostensa, matrem rectius institui : & quid ad eliciendū liberius locutiū faceret, edocui. Huc facit Aristotelis sententia, qui inter conceptionis impedimenta & monstrorū naturarū procreationē, morbum istum cōnumerat hæc uerborum serie: Iam fœminis nōnullis os uteri compressum, concorporatūq; ab ineunte ætate ad tēpus usq; menstruorū perseverauit: mox urgentibus menstruis doloreq; infestāte alijs sponte disruptū est, alijs dissectum à medicis: nonnullæ interierunt, quum aut per uim disrumperetur, aut disrumpi non posset.

lib. 3. fen. 21.
tract. 4. ca. 1.
Clausura.
Altraticæ.
lib. 2. ca. 72.
perforatæ.
lib. 1. bro.
16. cap. 98.
lib. 7. ca. 28.
lib. 1. bro.
16. cap. 97.
lib. 6. cap. 72.

Atqui membranulas eiusmodi circa pudendi osculum quandoque adnasci, asserit Auicennas, uitium id clausuram nuncupans : quod Altraticam appellat Albucas, inter Arabes non aspernandus chirurgus. hoc malo affectæ, Græcis ἀγύρω, hoc est, imperforatæ dicuntur. Eius quoque meminit Corn. Celsus. Fusio-rem de hoc uitio, eiusque curatione explicationem, in nostris Obseruationibus medicis raris leges. Phimosi adhæc est compactio in ore aut collo uteri, ab ulcere præcedente orta, teste Aetio. Sed hæc præter institutum.

Quòd filij Dei ad filias hominum ingressi sint, locus hic Mosis explicatur : quo magis congressus diabolici uanitas elucescit.

Cap. XXII.

Gen. 6. **S**I quis iam præfractior, ad illam Mosis sententiā mihi obtrudendam confugiat, Quòd filij Dei ad filias hominum ingressi sunt, atque hæc genuerint potentes & celebres uiros : & hinc cum multis alio- qui doctis uiris inferre studeat, dæmones posse mulierum concubitu frui, atque generare : huic Augustini Steuchi Eugubini, episcopi Kisami, uerba hæc, quibus

quibus errorem hunc solidè refellit, opponam: Illud, inquit, reijciendum, separandumq; à natura dæmonū vera, & penè inter fabulosos dæmones censendum, quod non modò è nostris quidam, sed etià prophanæ philosophiæ professores pleriq; sibi persuaserūt, de filijs illis Dei, qui dicuntur apud Mosem filias hominū uidisse, accensosq; in earū cupiditate, ex eis filios genuisse: qui quum dicantur Hebraicè Nephilim, ab Hebræis nescio quibus, & nostris, quinetià externè philosophis, dæmones crediti sunt, qui partem diuinam atque humanam mistam habuerint. fueruntq; multi, filios illos Dei angelos suspicati: è quibus, cum multis Hebræis, Iosephus in sua de Antiquit. Iudaic. historia: quem tamè Zonaras historicus excusat, quasi angelos ille appellarit filios Seth, ut Deo placentes, & angelorū uitam æmulantes. Fuerunt & alij in ea opinione, ut Lactantius: uideturq; antiquissimus error è libris Moſis non rectè intellectis hauſtus. Siquidem perhibet Plutarchus, Pythagoram, Xenocraten, Platonem, Chrysippum, superiores Theologos sequentes credidisse, dæmones fuisse hominibus quidem robustiores, uiribusq; longè præcellentes, diuinitatem (inquit) habentes neq; syncerā neq; purā, sed cū animæ natura & sensu corporeo coniunctam, uoluptatis & laboris capacem. Hoc etiam credidit Athenagoras philosophus Christianus, Iustinus item idem philosophus, & Tertullianus, omnes ambiguitate uocabuli ducti: arbitratiq; filios Dei, angelos, purosq; deos, genitos ex eis: alij dæmones, alij heroas uocantes, & uero *lib. 1. cap. 3.* *lib. 2. cap. 15.* *Instit. diuin.* *Heroes unde dicti.* amore illo quo illi filij Dei in feminas exarsissent, filiosque eximæ uirtutis & audaciæ genuissent, quod in Cratylo etià retulit Plato. & Athenagoras in legatiōe scribit: Similis quoq; cōditio fuit angelorū. Erenim cū omnes esēt liberè uolūtatis, alij in ea qua creati à Deo fuisset, cōditione permanferunt:

Li. 6. cap. 32.
de Perennis
philosoph.

Genes. 6.

Nephilim.

Lib. 1. cap. 3.

Lib. 2. cap. 15.
Instit. diuin.

Heroes unde
dicti.

alij naturam suam & conditionem uiolauerunt. **Is** ergo dæmon materiæ, & formarum quæ sunt in ea, **Im**perator extitit, & cæteri qui ex his circa primum æthera uersantur. Scitis autem nihil absq; testimonio nos prædicare, cum nitamur dictis Prophetarum. Illi igitur à carne uicti, & in concupiscentiam prolapsi: **is** autem neglector, & prauus circa rerum sibi creditarum curam est inuentus. Ex his uerò qui in uirgines exarserunt, nati sunt hi qui Gigantes sunt appellati. Itaq; angeli lapsi de cælo, circa aerem & terram, prohibiti deinceps cælum repetere, uersantur; animi quoque Gigantum circum mundum. hæc ille. Tertullianus quoque eadem sensit. Quæ quidam doctiores melioresque Theologi, quibus filiorum Dei notior fuit appellatio, nunquam dixissent: non Hieronymus, non Augustinus, non Gregorius Nazanzenus, non prudentissimus Chrysostomus. Nec difficile est erroris fontem agnoscere: nec durum probare,

Filij Dei

qui.

Osee 11.

Numer. 24.

Matth. 2.

Psal. 81.

solitas Sacras literas filios Dei nuncupare dilectos illi, illumque colentes. Vt de Israele: Ex Ægypto uocauit lium meum. Et in Exodo: Filius meus Israel. In Psalmo quoque clara existit differentia, cum homines sunt filij Dei, & cum non sunt: Ego dixi, dij estis, & filij Excelsi omnes: uos autem sicut homines moriemini. Ecce eosdem filios Dei & homines appellat: sed filios Dei, quia creati ab illo, factique; uelut dij, futurique; si Deum coluerint: homines autem, quia in terrenam fragilitatem lapsi, regis cælestis imagine denigrata. Tales erant illi eluuiõis tempore filij Dei, bona progenies ex Seth, quæ comista cum filiabus hominum, scilicet corruptissimis feminis, quæ sicut uxor Adæ, deincepsque; ferme omnes sic maritos suos corruerunt: unde corruptiores filij nati, origo mali, sanguinis pij cum impio comistio: propterea nati bellicosi, superbi, contumeliosi. Hæc sunt ueriora, à natura non abhorrètia: cum illa non absint à fabulis Poetarum.

Filij Dei,

Nec

Nec naturâ fieri potest, nec assentitur philosophia, ipsi-
 ritus corpore nudatos, amore fœminarum capi, aut ex
 eis generare potuisse. Habet enim fontem suum, & in-
 feriores ortus, cupiditates: si desit causa, desit effectus.
 Vbi non sunt mēbra genitalia, non est amor coeundi.
 Vbi non est cibus & potus, non est sperma. Vbi non
 fuit quærenda successio & propagatio, non adhibuit
 natura cupiditatem generandi. Sicut spiritus nudi siti-
 re aut esurire nō possunt, sic ueneris libidine nequeūt
 inflammari. Absurdum quoque, duo esse genera dæ-
 monum: tum ipsos angelos lapsos in concupiscen-
 tiam, tum animas Gigantum. Fuerunt enim Gigan-
 tes homines, nec ex hominibus faciendi sunt dæmo-
 nes: nec casus eorum fuit, quòd exarserint in amorem.
 Erunt igitur fabulosi dæmones, tam quos libido ra-
 puiſſet, quàm generati ex eis. Tales erunt, quales He-
 ctor, Achilles, Aeneas, Hercules, ex hominibus & dijs
 nati, apud Poetas. Hæc Augustinus Steuchus: à cuius
 sententia rationibus ac ueritate comprobata, quam-
 uis Lactantius *in uolition* discrepet, in uniuersali tamen
 de gētilium dijs *hæc* non discedit. Sic enim argumen-
 tatur: Quid est autem tam remotum à Deo, quàm id
 opus quod ipse ad propagandam sobolem mortalibus
 tribuit, & quod sine substantia corporali nullum po-
 test esse? Dij ergo si sunt immortales & æterni, quid
 opus est altero sexu? nimirum ut generētur. Ipsa pro-
 genie quid opus est? cum successione non egeant, qui
 futuri sunt semper. Poterat hic argumentum Lucretij
 addere, quod ego ualidissimum existimo:

*Spiritus car-
nem & ossa
non habet.*

Luc 14

*Lib. 1. de in-
sit. relig. cap.
8.*

*Deos ac dæ-
mones nō coi-
re.*

Lib. 1.

— *Si numina nasci*

Credimus, haud quenquam fas est cœpisse deorum.

Sequitur apud Lactantium: Ut habeat uel mini-
 stros, uel in quos ipse possit dominari. Quid igi-
 tur opus est sexu fœmineo, quum Deus, qui est om-
 nipotens, ut uocatur, sine usu & opera fœminæ pos-

fit filios procreare? Nam si quibusdam minutis animalibus id præstitit, ut sibi è folijs natos, è suauibus herbis ore legant: cur existimet aliquis, ipsum Deum, nisi ex permistione sexus alterius, non posse generare? Illos igitur quos imperiti & insipientes tanquam deos & nuncupant & adorant, nemo est tam inconsideratus, qui non intelligat fuisse mortales.

Semideos, ut alios mortales, fuisse natos: nec hominum, nec perfectum animal absq; coitu & semine maris ac foeminae, nasci aut concipi.

Cap. XXIII.

EX superioribus apparet, quàm absurda sit ac prorsus indigna Christiano, Fulgentij sententia, qui quos Scriptura Nephilim, & Hebræorum theologia Iffim appellat, eos & Heroas, & Semideos, & deos Senones dictos ait: aut quia ob meriti paupertatem cælo digni non censeantur, nec terreni tamen putentur propter gratiæ uenerationem, cuiusmodi olim Priapus, Hippo, Vertumnus: aut quia diuinis uirtutibus, & in humanum genus beneficijs in hac uita præcellentes, post exutum hunc mortalem hominem in deorum beatorum choros translati sunt, ijsdem quibus olim in hac uita beneficijs ac uirtutibus, mortalibus perpetuò prouidentes: aut quia arcano superûm semine procreati sunt, quos ex deorû siue dæmonû cômixtione cû hominibus genitos putant, ideoq; mediâ quandâ naturâ sortitos, ut qui nec angeli, nec homines sint. Etenim nõ apud Christianos, sed apud Ethnicos numina quædã tantû, sunt terrestria, quædã cœlestia tantû, quædam media, quæ Apuleius animalia ingenio rationalia, & animo passiuâ, corpore aerea, tempore æterna dicit. Antiquitas autem Medioximus appellauit, quòd

*Nephilim.
Iffim.
Semides quales crediti.
Senones.*

Medioximus dicit.

quòd uelut intercessores Deos minores, hominum autem natura maiores esse, & diuina quædam munera nobis tanquam *μυστήρια* conferre uiderentur: ut Æsculapius, Pollux, Castor, Liber, Quirinus, Atlas, & alij, quos Augustinus Steuchus nominauit. Hercules, Seruius communem Deum utriusque naturæ dicit, medium inter diuinitatem & humanitatem. Ex Ioue enim & Alcmena natus fingitur, quæ uxor erat Amphitryonis. Hinc cum per Herculem iuratur, Mediusfidius iurari solet, quasi medius filius. Ut autem ex homine Deum nasci, nec diuinitatis nec humanitatis patitur ratio, siue ex fœmina & uiro simul, siue ex uirgine tantum, quemadmodum Sibylla Erythræa dicit,

*Hercules.
Aenid. 8.*

*Alcmena.
Deus ex homine non potest nasci.
Fœtus uerb.
Med.
Mediusfidius.*

— ἢ δὴ καὶ ἀνθρώπων

ἢ καὶ μὴ ἀνθρώπων, μήτρας τι, βίος τῆς φύσεως ἢ ἵνα :

Sic etiam neque homo, neque perfectum animal, nisi ex maris ac fœminæ congressu, uel concipi uel nasci potest. Repugnaret enim hoc non solum ipsi ueritati, ac sacrosanctæ religioni nostræ, uerùm etiam uniuersæ rerum naturæ. Nam profectò in hominibus, cæterisque animantibus diuersitas sexus & coitio & generatio nullam habent aliam rationem, nisi ut omnia genera uiuentium, quando sunt conditione mortalitatis obitura, mutua possint successione seruari. Quod si absque coitu sexus utriusque, uel quo alio modo fieri posset, iniquissimas atque ridiculas tulisset Plato leges, qui cœlibatum è sua repub. non solum exterminauit: sed ijs etiam qui non nubere, multas pœnasque constituit. Atque hæc est unica naturalis nuptiarum & ratio & causa, quam Iureconsulti prudenter inspiciunt. Aristoteles quidem & Theophrastus animalia bifariam generari rectè dixere, alia scilicet ex coitu, alia ex terra & putredine. At illa perfecta sunt, hæc autem imperfecta, de quibus hic

Nullum animal nisi ex utroque sexu.

*Dial. de Rep.
10.*

*L. 1. ff. soluti matr. Iustin.
in Nou. de nupt.
Animalia perfecta & imperfecta.*

UON

Genes. 1. non loquimur. Etenim Deus in principio perfecta
August. lib. omnia condidit, & hominem quidem & reliqua in
21. Semetia- speciem suam, hoc est masculū & fœmellam, nullo ge-
rum, Sens. 7. nere excepto, nec aquatili, nec uolatili, nec terrestri.
 Nam in uniuersali *ἡπακλουσμή* mundi, licet ipse postea
Genes. 7. sua uirtute denuò quælibet creare potuisset, Noxæ
 tamen ita mandat: Ex omni iumento mundo tolles
 septem & septem, masculum & fœmellam eius: de iu-
 mento uerò immundo duo, masculum & fœmellam
 eius. De uolucris quoque cœli septem & septem, ma-
 sculum & fœmellam, ad uiuificandum semen super fa-
 ciem uniuersæ terræ.

Animalia
nulla ex se
concipere.

Quare Aeneas Syluius fabulosum esse putat, anse-
 res in Scotia uicina ex arboris fructibus in aquam
 decidentibus nasci, uti tradit Saxo Grammaticus: li-
 cet Guilielmus Turnerus Anglus scribat, hoc anserū
 genus Berniclam dictum (cuius uel nidū uel ouum
 nemo uidit) sine parētum opera gigni sponte, quum
 scilicet ad certum tēpus malus naui in mari compu-
 truit aut tabulæ aut antennæ abiēgnæ, inde in princi-
 pio uelut fungos erūpere, in quib. tēporis progressu
 manifestæ auū figuræ cernerētur: deinde pluma ue-
 stitæ, postremò uiuæ & uolantes: atq; id asseri, præter
 commune omnium gentium littoralium, Angliæ, Hy-
 berniæ & Scotiæ testimonium, à Gyraldo, qui multo
 fœlicius quàm pro suo tēpore Hybernæ hiltoriā con-
 scripserit. At idem ille non satis tutum esse uulgò fi-
 dem altrui, & Gyraldo ob rei raritatem non creden-
 dum subiungit: quare is ipse qui Anglus natione, &
 medicus professione erat, Theologum Anglum con-
 sultuit, qui uerum esse quod de huius auis prodigiōsa
 generatione dicitur, affirmauit: uerū in rerum na-
 turalium cognitione potius docto medico ipsi Tur-
 nero, quàm Theologo fidem præstandam existima-
 rem. Huc pertinet quod de uolucris Ephimero tra-
 dit

dit Aristoteles libro 5. de Histor. animal. Hyppanis fluuius apud Cymerium Bosphorum sub solstitio, defert ueluti folliculos acinis maiores, & quibus quadrupedes uolucres erumpunt, quod genus animalis in postmeridianum usque diei tempus uiuit & uolat: mox descendente sole macrescit & languet: deinde occidente, moritur, uita non ultra unum diem protrahitur: unde Ephemera, id est diarium appellatum est. At prodigiosæ hæc narrationes non semper fidem merentur, quemadmodum nec id quod Ouidius tradit, Channem piscem ex seipsa concipere: & quod Archelaus de leporibus, utramque uim singulis inesse ac sine mare æquè gignere: quodque Aristoteles & Alexandri milites sunt mentiti, generationem murium lambendo constare, non coitu. Hyænam quoque parere sine mare, uulgius credit, Aristoteles negat. Idem de uulturum scæmellis traditum est. Superat autem omnia hæc mendacia, quod dicit, in Lusitania circa Vlyxipponé oppidum, & Taguinannem, equas Fauonio flante obuertas, animalein concipere spiritum, indeque partum fieri, & gigni pernicissimum ita, sed triennium uitæ non excedere:

*Ore omnes uersæ in Zephyrum stant rupibus altis,
Exceptantq; leues auræ, & sape sine ullis
Coniugis uento grauidæ. —*

*Plin. lib. 32.
cap. 7. lib. 8.
cap. 55. l. 10.
cap. 65.*

*Plin. lib. 8.
cap. 30.
Origenes in
pr. m. cont.
Faustum.
Plin. lib. 8.
cap. 42.*

Virg. 3. Geor.

Atque hæc de animalibus brutis. Quæ si ratio ipsa respuit, ac sacra Scriptura refellit, quanto minus in homine concedenda? Conderet enim summum nostræ fidei fundamentum, abstrusissimumque incarnationis Christi mysterium: & quod supra naturam operante Spiritu Dei fuit effectum, id natura sibi uendicaret. Sola enim Maria uirgo, & ante partum & post partum, Christum hominē & Deum sine

*Nemo prater
Christum ex
uirgine na-
tus sine uirs
femine.*

Esaia 7.

- Cap. 34. sine uiro & concepit & peperit, ut suprà demonstratum est: nec ulli unquam hoc aut tributum fuit, aut tribuetur mulieri: ne fortè potentia & uoluntas diuina prætendatur, cum hæc mendacia passim tradi uideamus: ueluti Platonem ex uirgine, Apollinis phantasmate oppressa natum: & Gothicas, quas Alrunas uocant, & specie & ingenio spectabiles fœminas, olim Filuniri siue Idanthresi Gothorum regis castra egressas, ac per Asiaticæ Scythiæ solitudines oberrantes, à Faunis & dæmonibus compressas, ac inde procreatos Hunnos fuisse. Se amore captos esse mentiuntur dæmones, ut amentes uicissim fœminas in officio arctius constringant, ardentem animarum perditionem depereuntes. Quod autem non ex mare, sed ex semetipsis concipiunt mulieres, ea est caro informis, inanima, quas molas nos uocamus. Ideo non animatur, quia non est ex duobus. Falsissimè igitur Simon magus ex uirgine se natū iactabat, ut Deū mentiretur: falsissimè Merlinus, dæmonis & uirginis filius habitus, ut infrà dicemus: falsissimè Seruius Tullus Laris familiaris filius creditus, & reliqui omnes semidei, de quibus diximus. Nam & ipsi mortales fuerunt, & patres eorum uiri, & matres fœminæ.
- Cap. 34. August. cõt. Ind. cap. 9.
- Plato.
- Alruna.
- Hunni.
- Mola mulierum.
- Plin. li. 7. ca. 15. & lib. 10. cap. 64.
- Plin. lib. 37. cap. 37.

Commentum de Martini Lutheri ortu demoniaco. Cap. XXIIII.

IN æstate anni sexagesimi quinti supra sesquimillesimum, Episcopus in celeberrimo famosi oppidi collegio, ad eleuandam Martini Lutheri doctrinam, in concione publica hanc de eius ortu enarrauit historiam, quam certè lepidam atque hoc loco dignam negligi minime oportuit, ut uidentes uideant, & intelligentes intelligant. Diabolus in forma mercatoris & artificis gemmarij Vuitenbergâ uenit, ubi apud ciuem hospitio excipi cupit, quòd merces suas precio-

preciosos cōmunibus hospitij credere minus aude-
ret, pro beneficio interim iustam pollicitus remunera-
tionem. Cæterùm ubi hospitis filiã in amplexus mu-
neribus, blanditijs, alijsq; uoluptatis irritamentis pel-
lexisset, eius tandem concubitu fretus, breui euanuit,
nec postea apparuit usquam. Puellæ indies magis ac
magis uterus intumuit, quæ enixura tam horrenda
raræq; edebat indicia, ut fœtum non legitimè con-
ceptum esse, argumentis minimè obscuris præsumer-
etur. Puer adolescens tantū pauco tempore in scho-
lis promouit, ut suos coætaneos & cōmilitones facilè
uinceret, uitæ tamen ratione simulata. Inde ex patris
instinctu factus monachus, uim religiosæ uirgini
(quemadmodum ab eruditis uiris, ijdemq; non
paucis fertur) intulit abiecta cuculla. Romam uerò
profectus, ut conditionem fortiretur felicior, nec
ex animo res cederet, incidissetq; in sanctiss. patris
Papæ & Cardinalium inclementiam, consilio inito
cum suo patre, ut ob denegatas preces se ulciscere-
tur: ab eo consulitur (quòd imperitam plebem sedu-
ctu facilem intelligeret) ut commentariolo oratio-
nem explicaret Dominicam, quam cunctos simul
Christianos nouisse oportet, ut ea ratione sui insti-
tuti uoto potiretur. Explicationem autem hanc
tanto artificio & fastu contexuit, ut non modò uul-
garibus, sed & eruditis plerisque, donec fucum a-
nimaduernerent, commendaretur. Tragicus hic
Vrsus plebeiorum hominum erga se studia uidens,
longius indies grassari cœpit calamo tam contra Ro-
manæ sedis indulgentias, quàm argumento alio, do-
nec redargueretur, pudesceret & conuinceretur: ni-
misq; longum foret enarrare singula, sapienti sat
dictum. A doctis omnibus hic Vrsus nuncupa-
tur. Nomen eius, quem digito commonstramus,
plus satis intelligitur. Indignum etenim uti &
ille,

ille, ut in uerbi Domini cathedra nuncupetur. In summa, fons est & origo uniuersæ hæreseos, in cuius extirpationem Concilium hoc sanctum tam diu incœptum, & agitatum: nunc tandem cum utilitate non exigua absolutum esse, meritò acceptum Deo ferimus.

Historia catholica de statu religionis nostri temporis Gallicè conscripta, authore S. Fontaino theologiæ doctore, tradit quoque probabilem esse opinionem, literarum monumentis propagatam: Margaritam uidelicet Lutheri matrem ex diaboli coitu concepisse, qui aliquoties antè cum ea fuisset congressus, quàm Ioanni Luder matrimonij fœdere iungeretur.

Lutheri profectò doctrinam alijs ueritatis machinis impugnare & conuellere oporteret, non eiusmodi figmentis, alioqui uulgus intelligeret. Siquidem crassum nimis hoc commentum est de tali dæmonis concubitu, quum ex descripta eius uita omnibus cõstet, natum fuisse anno 1483. die 10 Nouembris, nocte post horam undecimam, Islebiæ sub imperio Comitù Mansfeldensium ex patre inuicè obscuro Ioanne Luthero, uiro Patricio, & huius pudica coniuge Margarita matre: atq; Martini nomen ei impositum, quòd dies proximus, quo per baptismum Ecclesiæ initiaretur infans, Martino sacer esset.

*Cur ex dijs ac uirginibus homines nasci confictum sit,
& qua ratione spiritus ac dij cum mulieribus coe-
ant, historijs aliquot docetur.*

Cap. XXV.

*Cur sine uiri
coitu, multi
nati singan-
sur.*

Conficta autem & excogitata fuerunt illa ab hominibus & antiquis, & nostro seculo, uel per adulationem, ad principum ac potentum familias illustrandas ac euehendas: uel per pudorem, ad obscuritatem generis aut natalium turpitudinem te-
gen-

gendam: per timorem, ad stupra mulierum aut adulteria celandam: uel per artem, ad libidinem quorundam explendam, qui plerumque sunt aut iuuenes, aut o-ciosi sacerdotes, & forma & uarietate mulierum templa frequentantium capti. Iouem hoc pacto Danaë

*Imber aureus
Iouis.*

Terent. in

Hecyra.

misisse aiunt quondam in gremium imbrem aureum. Et Chærea consimilem iam olim luisse se lulum ait, Deum sese in hominem cōuertisse, atque per alienas regulas uenisse clanculum per impluuium, fucum factū mulieri. At quem Deum? qui templa cæli summa sonitu concutit. Ego homuncio id non facerem?

Patebit hoc optimè ex hac elegantissima Iosephi historia. Circa Christi tempora etiam Romæ, in sacris Isidis, summa turpitudine deprehensa est. Erat Romæ Paulina, mulier non minus probitate morum quàm natalium claritate illustris, adhæc opulenta & formosa, ut quæ esset in ipso ætatis flore, sed in primis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino, uiro tali coniuge dignissimo. Huius amore captus est Decius Mundus, iuuenis non obscurus in equestri ordine & quia maior erat fœmina quàm quæ corrumpi posset muneribus, eo magis accendebatur amantis infania, ita ut offerret ei pro unica nocte ducenta drachmarum millia. Ac ne sic quidem ualens eam flectere, non ferens amoris impotentiam, decreuit morbum simul & uitam finire inedia. Hoc eius propositum non fefellit Iden, libertam Mundi paternam, uarijs instructam, sed non probatis artibus: quæ indignè ferens obstinationem iuuenis, blanda oratione conuentum animare conata est, spem ei faciens, effecturam se ut potiat Paulinæ complexibus. Cumque ille preces eius libenter acciperet, ait sibi opus quinquaginta tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Ita refocillato iuvene, & accepta quantam petierat pecunia, nouam doli uiam ingressa est, ut

*Ioseph. antiq.
Iud. lib. 18.
cap. 4.*

*Paulina pro
bitas.*

*D. Mundi a-
moris impo-
tentia.*

*Amoris uis,
ac precium.*

*Falsa religio
nisi usus.*

u dens

*Sacerdotes Iſi
dis lenones.*

dens Paulinam non capi pecunijs. Sciens porrò, eam uehementer addictam Iſidis cultui, tale quiddam cõminifeitur. Conuentis aliquot ex eius ſacerdotibus, accepta fide ſilentij, & quod efficaciffimum eſt, oſtentato præmio, in præſens XXV millibus, & alteris totidem poſt nauatam operam, indicat eis amorem iuuenis, rogans ut omnibus modis adniterentur eum redere uoti compotem. Illi aũri cupidine tacti, benignè ſunt polliciti: quorum natu maximus properè ſe ad Paulinam contulit: & admiſſus impetratoq; abſq; arbitris colloquio, uenire ſe ait miſſum ab Anubide, capto ipſius forma, & iubete ut ad ſe ueniat. Illa libenti animo accepit nuncium: moxq; iactabat ſe apud familiariter notas mulieres, quòd dignata ſit amore Anubidis: marito quoq; indicat, cõdictam ſibi cœnam & cubile Anubidis. Id eo facilius conſeſſum eſt, quòd cognita & probata eſſet uiro coniugis pudicitia. Itaq; in templum proficiſcitur, & poſt cœnam inſtante ſomni tempore incluſa per ſacerdotem, tenebris conciliantibus in latentem ibi Mundum incidit, totam que eam noctem obſecuta eſt iuueni, Deo ſe gratificari exiſtimans. Eo deinde abeunte, priuſquam ſacerdotes doli conſcij ſurgerent, Paulina mane ad maritum reuerſa, congreſſum cum Anubide prædicat, & idem apud amicas quoq; magnificis uerbis exaggerat. Illis nec credere libebat, rei naturam conſiderantibus: nec mirari tamen non poterant, ob inſignem mulieris pudicitiam. Die deinde poſt rem patratam tertia, Mundus adamatæ forte fortunà obuius: O' factum bene Paulina, inquit, quòd & ducenta illa millia mihi ſerua ſti, quæ potuiſti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ uoluntati geſiſti. Nihil enim mea refert, quòd Mundum contempſiſti, quando quidem prætextu Anubidis optata uoluntate expletus ſum. atque his dictis abiit. At mulier tum primò deprehenſo flagi-

ſo flagi-

so flagitio, uel sem sibi lacerat: & rē tota ad maritum delata, obsecrat ne tam insigne ludibrium impunitū sinat. maritus porrō Imperatori totum significat. Tiberius, postquam accuratissima inquisitione didicit omnia, sacrificos illos impostores in crucem egit: unaq; idem, in uentricem huius sceleris, cuius præcipua opera fuit in corrumpenda mulieris pudicitia: dirutoq; tēplo, statua Ifidis iussit mergi in Tiberim. Mundum autē mitiore pœna exilij castigasse cōtensus est, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens. Eusebius non minus notabile refert Saturni adulteriū. Sacerdos Saturni, Tyrannus nomine, quasi ex respōso numinis, adorantib. in templo nobilib. quibusq; & primarijs uiris, quorū sibi matronæ ad libidinem placuissent, dicebat, Saturnū præcepisse, ut uxor sua per noctaret in tēplo. Tum is qui audierat, gaudens quod uxor sua dignatione numinis uocaretur, exornatam cōptius, insuper & donarijs onustam, ne uacua scilicet repudiaretur, coniugem mittebat ad templum, in conspectu omnium cōclusa intrinsecus matrona. Tyrannus clausis ianuis, & traditis clauibus, discedebat: Deinde facto silentio per occultos meatus & subterranos aditus, intra ipsum Saturni simulacrū patulis irrepebat cauernis. Erat autē simulacrum illud à tergo exelsum, & parieti diligēter annexū. Ardentibusq; intra eadem luminibus, intentæ supplicantiq; mulieri uocem subito per simulacrum æris concaui proferebat, ita ut pauore & gaudio infelix mulier trepidaret, quod dignam se tanti numinis putaret alloqui. Posteaquam uerō quæ libitum fuerat, uel ad consternationem maiorē, uel ad libidinis incitamentum differuisset numē impurū, arte quadā linteolis obductis, repentē lumina extinguebantur uniuersa. Tum descendens, obstupescētæ & consternatæ mulierculæ adulterij sacū prophanis cōmentationibus inferebat.

Lenoris pama.

Ecc. hist. lib. 11. cap. 25. Deorū libidines per sacerdotēs exeruntur.

Fucus faceret dotum in adulterij.

bat. Hæc cum per omnes miserorum matronas multo iam tempore gererentur, accidit quandam pudicæ mentis fœminam horruisse facinus, & attentius designantem cognouisse uocem Tyranni, ac domum regressam uiro de fraude sceleris indicasse. Ille de iniuria coniugis, immò potius sua, ardentius inflammatus; inscriptum Tyrannum ad tormenta deducit. Quo conficito atque confesso, cæcisque fraudibus reuelatis, pudor omnis & dedecus Paganorum peruaserat domos, adulteris matribus, inceltis patribus, liberis spurijis deprehensis. Hinc existimare possumus, ac dignoscere, quomodo matrona Romana fuerit à Marte compressa: cuiusmodi multa Valerius Max. & alij historici referunt. Fuit hæc fraus semper usitata sacrificis, ut hac de causa simulacra deorum, ipsosque deos & comedere, & bibere, & coire fingerent. Nota est historia apud Danielelem, de sacerdotibus Bel septuaginta, qui cum ea quæ Belo proponerentur, tam constanter eum ipsum cõsumere affirmarent, ut sanctum Dei prophetam in discrimen uitæ adduceret, ostium fani regem obsignare patientes: eos tamen sub mensa occultum aditum habuisse, ac per eum cum uxoribus & liberis ad Dei pateras exhauriendas patinasque euacandas uenisse, ex uestigijs summa prudetia deprehendit, regi que demonstrauit. Quæ sagacitas quàm nostris etiã tẽporibus utilis, atque adeò necessaria esset, Aureliana Necromantia docet, & Christi diuæque uirginis apud Bernates colloquium monachorum arte confectum, de quo suprã dictum est.

*Sacerdotes
semper pro
Deo suo comedunt & coeunt.*

Daniel. 14.

*Vide lib. 5.
cap. 23. infra.*

Lib. 2. ca. 35.

De mutua maleficarum commixtione.

Cap. XXVI:

Quia superiori Capite satis deteximus illos deos, qui formosissimas quasque matronas sub religionis specie complexus suos sibi depo-

poscebant olim : uideamus iam qui nam sint dæ-
 mones, à quibus maleficę subagitari se uulgò iactant.
 Quod etsi possem exemplis nostri temporis, nostra-
 rumque partium etiam in uirginibus sanctissimæ
 nostra opinione pudicitię demonstrare: tamen quòd
 odiosa sint, ijs prætermisissis, unum ab exteris sume-
 mus, quo nihil esse potest ad uanitatem falsitatemque
 dæmoniacy coitus probandam accommodatius, ni-
 hil illustrius. Ioannes Leo Africanus testatur, in Afri-
 ca Fessæ maleficas esse, quæ uideri uolunt habere
 summam cum dæmonibus familiaritatem : dæmo-
 nes autem uel rubros uel albos uel nigros appellant:
 atque ubi alicuius fatum eloqui uolunt, certis odo-
 ribus semetipsas suffiunt, & affirmant eum tum se
 recipere dæmonem, quem accerferunt: inde muta-
 ta uoce dæmonem in se loqui fingunt. Tum qui
 rei alicuius explorandæ gratia uenerunt, eam ma-
 gna cum reuerentia sciscitantur ex illis, & tandem
 numerato dæmoni precio discedunt. Verùm qui
 sanioris sunt iudicij, mulieres has Sahacat, quod
 Latinis Fricatrices sonat, rectè appellant, quòd dam-
 nando more soleant Venerem inter se exercere. Di-
 cerem honestius, si possem. Si quando formosæ mu-
 lieres eas adeant, maleficæ earum amore non secus
 atque adolescentes puellarum accenduntur, & in
 dæmonis specie rogant, ut concubitus pro mer-
 cede patiantur. Ita fit, ut dum se dæmoniorum di-
 ctis paruisse putant, rem cum maleficis habuerint.
 Neque desunt quæ eius rei uoluptate allectæ, ma-
 leficarum consortium ambiant, & morbum fingen-
 tes, unam earum ad se uocent, uel miserum eò mit-
 tant maritum : quæ re intellecta, mulierem à dæ-
 mone quodam uexatam affirmat, eamque ob cau-
 sam nullo modo liberari posse, nisi se illarum adiun-
 xerit numero.

*Li 3. descript.
Afric.*

Sahacat.

non modò permittit id, sed & maleficarum ordini sumptuosum parat conuiuium: quo absoluto ad tympanorum strepitum mirum in modum saltare solent, deinde uxorem dijs uentisque committere. Reperiuntur tamen, qui uel minimo negotio fuitibus hunc dæmonem eiiciunt. Alij dæmonio se obsessos fingentes, non alio modo maleficas illas decipiunt, quàm quo illorum uxores sunt deceptæ. Sic ars eluditur arte. At uide quanta interim misero diabolo fiat iniuria tam factò quàm dictò, dum & id illi criminis imponunt, quod non committit: & eam uoluptatem ipsæ sentiunt solæ, cuius illum participem esse prædicant.

De uanitate feminis per succubum & incubum translati. Cap. XXVII.

PEculiare uerò dæmonis prius cum uiro, deinde cum muliere congressus figmentuin comentantur nimis impudenter, ac argumentantur absurdè admodù plerique Theologi (ut Mallei maleficarù architecti, Henricus Inskitoris & Iacobus Sprenger ordinis Prædicatorum, sacræ paginæ doctores & hæreticæ peltis inquisitores, eiusdè item ordinis Petrus de Palude, atque Martinus de Arles theologiæ professor, ac huius farinæ alij) eundem scilicet dæmonem uiri scelerati prius succubum, effici mulieri deinde incubum: semenque uiro antea ademptum, mulieris inde sinui in ipso actu instillari, atque hinc factum concipi, progigni que: quem tamen Grillandus ait non dicendum filium dæmonis, sed eius cuius erat sperma: itaque affirmare communiter Theologi, S. Thomam in tract. qq. 1. parte. tit. de miraculis. q. 8. uerè ad primum. In Augustino uerò, quem citat, nihil eiusmodi reperi. Proinde dum ad choreas translatae sunt uxores, satanam alium dæmonem in forma succubi marito substernere, qui adeò bene se accom-

De eodem dæmonio succubi & incubi ab Iordani quondam Theologorum argumentum. Volum. 10. tract. de sortibus. 7. quest. 13.

modet coire uolenti, ut etiam callidissimum quenq; falleret: ut ait Thomas d. titul. q. 5. Næ id ridiculum nimis uidetur, quàm quod multis debeat confutari argumentis. Hoc solummodo dicam: illam seminis ex sanguine & spiritu temperiem generationi aptam inordinatis à Deo locellis, extra propria conceptacula, qualicunque præcipuè translatione corrupti & interire: propterea quòd spiritus ac calor ille cordis totiusq; corporis nec adsit, nec quantitate & qualitate iusta sit in eo téperatus. quamuis eam temperiem à dæmone cõseruari posse nugetur Thomas, tum propter motus celeritatem, tum fomenta adhibendo, quibus illa defenditur. Si enim hoc fieri posset, quàm fœcunda monstrorū mater tam longo tempore extitisset humanum genus, semine ex feris uel bestijs permutato, translatoq; ab incubo dæmone, & mulieris sinui infuso? En horribilem consequentiã. Hinc uides, quàm omninò non sit credendum Alberti scholiastæ, qui quasi per somnum sic scribit: Si semen emissum ad terram poneretur ad matricem, possibile esset quod conciperet: & sæpius contingere, quòd in balneo, ubi uir sperma emittit, muliere præsentente, ipsa tanquam in coitu concipiat, quia matrix est maximè attractiua, & semen adhuc uigens, nec exhalatione impotens, atque ideo fœtum produci posse, idq; experientia comprobatum esse. Nam si semen super saluiam effunderet felis, atque saluiam hanc aliquis comederet, tum ex illo semine generarentur in uiri uentre feles, per uomitum expellendi. Absurdiora hæc sunt, & mendaciora, quàm ut longiori refutatione indigeant. Idem sit responsum femine habitanti in uicinia Auerrois, qui scribit eã iureiurãdo confirmasse, quòd infantẽ cõceperit semine profuso à lasciuiente masturbatore, & in balneo attracto: & ancillę reginæ Tanaquilis Ocrisiæ, quæ Tar

*Lib. de Form.
mat. hom. c. 6.
1. de Gener.
embry.*

*Iu. li. 1. Plin.**lib. 36. ca. 37.**Ser. Tullus**Laris F.**Plin. lib. 10.**cap. 33.**Falsa de per-**dicibus*

quinio Prisco regnante, iactabat sibi repentē in foco comparuisse genitale ē cinere masculini sexus, seque insidentem ibi confurrexisse grauidam, & ita Seruium Tullum natum, qui regno successit. Eiusdem profectō uanitatis illud Plinij de Perdicibus. Neque in animali alio par opus libidinis. Si contra mares steterint feminæ, aura ab his flante prægnantes fiunt. Hiantes autem exēcta lingua per id tempus æstuant, concipiuntque superuolantium afflatu, sæpe uoce tantum audita masculi.

De Syluanis, Faunis, & Satyris,

Cap. XXVIII.

*Lib 15 de Ci-**uit. Dei, cap.*

23.

*Li 1. questio-**nū super Ge-**nesim, quæst.*

3.

NEc dubium est, alios mihi Augustinum hic de incubis demonibus obiecturos, ita scribentem: Quoniam creberrima fama est, multi que se expertos, uel ab eis qui experti essent (de quorum fide dubitandum non est) audisse confirmant, Syluanos & Faunos, quos uulgò Incubos uocant, improbos sæpe exitisse mulieribus, & earum appetisse ac peregitisse concubitum: & quosdam dæmones, quos Gallidusios nuncupant, hanc assidue immundiciam & tentare & efficere, plures tales que asseuerant, ut hoc negare impudentiæ uideatur: non hic temerè aliquid audeo diffinire, utrum aliqui spiritus, elemento aereo corporati (nam hoc elementum etiam cum agitur flabello, sensu corporis tactu que sentitur) possint etiam pati hanc libidinem, ut quo modo possunt, sentientibus feminis misceantur. Hæc parum aut nihil facere contra nos, intelliget is, qui cū nostris rationibus supra adductis, exactius singula discussit, expendit que. Quæ insuper rumore acceperit ille, duntaxat recētet, nec certi aliquid statuere auder, & si demus, spiritus aliquos elemento aereo corporatos esse: minime tamē hinc sequetur, ab aereo corpore, cū eo quod cō-

tempe-

tēperata quatuor elementorū permixtione conficit, naturalem, uel similé ei qui inter paria terrena magis contemperatione imbuta contingit corpora, exerceri congressum. Aerem tales spiritus adferunt, aerem agitant, aerem uerberant. In eiusmodi actu præter alia requiritur caro & sanguis, quibus spiritus carent. Reliqua itaq; erunt ludibria à dæmone obiecta, confirmataq; uitiosa mulieris dementatæ phantasia. Quare præponderet hic ratio, & ueritatis robur.

De Satyris illis salacibus, qui etiam obruduntur, & eandem cum Syluanis & Faunis rationem habent, an ueri fuerint dæmones, quid in Atticis scripserit Pausanias, breuiter adijciam. Equidem (ait) de Satyris quoniam sint, ut aliquid certius quàm ab alijs traditum sit cognoscerem, singula ex multis sum percūctatus. Euphemus Cartandem, uir non ignobilis, hæc mihi recensuit: se, cum in Italiã nauigaret, uentorū impetu in extremas Oceani oras delatū: ibi multas esse insulas desertas, quæ ab hominibus agrestibus incoluntur: ad illas insulas appellere nautas noluisse, quoniam antea in eas appulsi, à quibus tenerentur incolis, non ignorarent: sed tunc etiam præter eorū uoluntatem tempestate eò adactos, insulas à nautis Satyrides appellari: incolas ruffos esse, & caudas non multo equinis minores, infra clunes habere. Hos, ubi primùm hospites sensissent, euestigiò nulla edita uoce ad nauim cucurrisse: ac mulieribus quæ in naui erant, manus iniectisse. nautas uerò pauefactos, mulierem barbaram in insulam exposuisse: in quam satyri irruentes, non tantum ea quæ naturà uiris exposita est partem, sed aliam quamlibet petulantissimè appetiuisse.

Satyrides insula.
Satyri.

De satyro quoque animali hæc scribit Ant. Sabellicus: Ex Athenis Sylla per Thessaliam & Macedoniam ad mare descendit, mille & ducentis nauibus ex Dyrrachio Brundisium transmissurus. Pro-

Satyrus.
Lib. 3. Ennead. 6.

xima est Dyrrachio Apollonia, & circa hanc Nymphæum. Sacer ibi locus uirèti colle ac pratis, quæ fontes multifariâ irrigant. Hic, sub id tēpus quo Sylla eò cum exercitu uenerat, Satyrum, animal humano ore, atq; ea forma qua pingitur, somno pressum, atq; ita captū, locorū accolæ ad Syllam uinctum perduxerunt. Ibi haud una uoce interrogatus, quis esset, multisq; uariarum linguarum peritis ad hoc ipsum adhibitis, tantum uociferatus dicitur: uoxq; aspera ex eo profecta, inter balatū & hinnitū media. Sylla religione tactus, datis comitibus qui eum in solitudinem deducerent, missum fieri imperauit. Animalia etiam fuisse quæ Satyri dicerentur, scribit Hieronymus in uita Pauli primi heremitæ: eosque locutos esse, & rationis officia peregisse. Refert quoque, Satyrum quempiam Antonium quondam allocutum fuisse, & gentilium errorem in se colendis animalibus damnaſſe. affirmatque unum uiuum olim productum in publicum, & mox ad Constantinum principem destinatum. His addit tamē diabolo facillimū esse Satyri imaginē & nomen assumere. Apud Strabonem inde legimus de Satyris, Silenis, Bacchis, & Tityris, quos (inquit) dæmonas quosdam deorumq; ministros Citretas nuncupant.

Incubi illusionem infestare quandoq; probas etiam matronas, cum ridiculo exemplo adulterini congressus demoniaci. Cap. XXIX.

*Tract. de Superstit.
Illusio incubi
alijs quoque
mulierib. probu
accidit.*

NEc locum (inquit Martinus de Arles theologus) apud maleficas, sed & circa alias probas mulieres accidit hæc incubi illusio. Nam ex sacerdotis cuiusdam relatu accepi, hoc tempore ipsi in confessione reuelatum fuisse à quadam proba muliere nupta, cui sæpe in somnis uidebatur, se reuerà super iumenta equitare per campos cum alijs: atque ita euagando super aquam, coire hominem cum ea, & intensam in actu se persentire uoluptatem: & hoc sæpe

sæpe ei accidisse phantasticè, illusionè dæmonis, manifestum est. Vnde Augustinus super Genes. Illa enim quæ accidisse ut quidam recordarentur, in quorundam animalium corporibus aut falsa facta narrarentur, aut illusionibus dæmonum, hoc in eorum animis factum est. Si enim contigit, ut quis in somnis fallaci memoria recordaretur, se aliquid fuisse quod nō fuit, aut fecisse quod nō egit: quid mirū est, si quodā iusto Dei occulto q̄; iudicio sinantur dæmones in cordibus hominum tale aliquid posse? Hæc ille.

Delusorij adulterij exemplum his accedat, apprimè ridiculum. Mercatoris cuiusdam uxor circiter sex uel septem miliaria à Vuittembergæ, Slesiam uersus, absente negotiationis causa marito, peculiarem solet admittere concubinam. Contigit itaque marito peregrè agente, amasium noctu redire: & post curatam cuticulam, uenereamq̄ peractam uelitationem, ut uidebatur, hora matutina specie picæ assumpta momentò, concubinam insidere promptuario, ac concubinæ his uerbis ualedicere: Hic tuus fuit amasius: dictoq̄ citius euanuisse, nec redijisse unquam. Quanquam Vuittembergæ ab ecclesiaste id accepit insignis doctrinæ uir IOANNES LITHODIUS, medicus excellentissimus, ac collega mihi singulari necessitudine coniunctus: mihi tamen nugæ sunt. Nullo ergo modo, ait Casianus, credendum est, spirituales naturas cum feminis carnaliter coire posse. Nam si hoc aliquando posset fieri, quomodo nunc uel nunquam uel rarò uideremus, aliquos ex eorum concubitu de mulieribus absque uirili semine nasci: cum præsertim constet, eas libidinum fordibus delectari admodum, quas proculdubio in semetipsas potius quàm cum hominib. exercere mallent, si illud ullo modo effici posset? Nec item immeritò doctissimo philosopho & medico Iulio Scali-

*Adulterini congressus, il-
lusio diabolica.*

*Ioannes Lithodius me-
dicus.*

In collat. patrum.

*Lib. 16. de
Subtilitat.*

Scali-

Card. Exer. Scaligero libet cum stomacho excipere, quæ de dæ-
355. monum coitu Pfellus effutijt. Quare cum Iamblich
Lib. de My- concludamus: Quæ fascinati imaginamur, præter i-
sterijs. maginamenta nullam habent actionis & essentiæ ue-
 ritatem.

Commixtionis diabolicæ figmentum compro-
bantes historias omnes esse fabulo-
sas. Cap. XXX.

Incubum da-
monem ap-
probantes hi-
storia omnes
fabulose.

Hinc constat, cunctas quorumcunque historico-
 rum enarrationes, commixtionis eiusmodi
 phantasticæ & diabolicæ figmentum compro-
 bantes, ut fabulosas, ab omni ueritate excidisse, opti-
 moque iure pessum ire: & uel ab alijs primùm fuisse
 chartis illitas, uel ex aliorum relatu à facile credulis
 deinde falso transcriptas, & ad posteritatem tradu-
 ctas: quarum aliquas, ne silentio eas sepelijse studio
 uidear, hoc loco dignabor. Hanc describit fabulam
Lab. 8. histor. Boethius historicus. In Marrea regione, uti ex ijs qui
Scot. fœdissimam rem conspexerant accepimus, puella na-
 talibus altis, forma conspicua, complurium nobilium
 auersata connubium, in infandam cum cacodæmone
 incidit consuetudinem: quæ cum uterum ferret, pa-
 rentum rigore coacta edere stupratorem: adolescen-
 tem mira pulchritudine frequentius secum noctu, in-
 terdiu nonnunquam conuenisse, unde uenisset, quo-
 ue inde abiisset, nescire se respondit. Parentes etsi fi-
 liæ parū crederent, accuratius rem aduertentes, con-
 silio quis esset, qui puellæ expugnasset pudicitiam,
 explorandi, cognito tertio post die indice ancilla, stu-
 pratorem adesse, referatis foribus, accensoque tæda-
 rum ingenti numero, cubiculum ingressi, horrédum
 monstrum, figura supra humanam fidem terribili, in
 filix amplexibus sunt conspicati. Cucurrere ocyus
 complures ad fœdum acciti spectaculum. Inter eos
 sacer-

faceros probatæ uitæ, nec sacræ disciplinæ ignarus, cæteris aut trepidè abeuntibus, aut pauore illis ter-
 tz, quum Ioannis Euangelij initium recitare orsus, ad eum locum, Verbum caro factum est, perduxisset, malus dæmon horrendo sublato clamore, cubiculi
 tectum secum asportans, omni supellectili incensa abiit. Fœmina periculo seruata, post triduum enixa est monstrum undequaq; fœdum aspectu, quale nusquam antea (ut ferunt) inter nostrates uisum: quod oblitrices ne in familiæ dedecus seruaretur, extructa ingenti pyra, citissimè exusserunt. Huic simile admodum est, quod de Venerea Psyche uelitatione, cum formoso deo Cupidine, qui alijs uenenatus serpens, & sœuissima bestia dicebatur, scribit Apuleius: quare etiam eandem ueritatis opinionem iure meretur.

Psyche uelitatione uenerea cū Cupidine. L. 5. de Asin. aur.

Eiusdem fidei historiam quoq; aliam recitat idem Boethius. Anno Christianæ salutis sexto supra octogesimo, millesimo & quadringentesimo, nauigantibus è Phorthæa æstuario negociationis causa in Flandriam, tanta uentorum oborta est uis, ut uelis, malo, armamentisque ruptis, & nauis fœdè intertumentes undas iactata, certissimam mortem cuncti expectarent. Nauicularius tantam tamque insolitam aeris inclementiam eo tempore demiratus (suberat enim solstitium æstiuum) quum id non fideri, sed malorum dæmonum, qui hominibus semper sunt infesti, insidijs magnis tribueret clamoribus: reddita est uox ex ima nauis mulieris se miserè inculantis, quod incubo humana sub effigie, qui cum per multos antea actos annos habuisset consuetudinem, iam tum fuisset commixta, & ab eo subacta: mari ergo celerius se tradendam, ut ipsa pereunte, que tanti mali imminentis causam præstitisset, cæteri Dei benignitate permanerent incolumes. Accedens ad lachrymantem fœminam,

L. 8. hist. Scot.

Si uerum hoc sit, potuit illa incubū in semino pati imaginariū: ut cant. mo. mnes illude-

rentur, eam
post à demo-
ne fuisse exci-
tatam nube-
culam, cum
sono & scio-
re certum est.
I hoc item de
moni studio
fuit, ut illa in
nocens in ma-
re precipita-
retur.

nam, iubente nauiculario, sacerdos, eius atq; cæterorum salutem consulendi causa, crimen iam palam fatentem, horrentem scelus uehementer alto pectore suspirijs indicibus, pœnitentemq; facti, piè est hortatus, ne sibi deesset, cui certò cognosceret numinis fauorè adesse, crimina lachrymis ac animi pœnitudinè deleri: tantam miserentis Dei clementiã esse erga mortales, ut altius uel in malorum profundum lapsos, respicientes nõnunquã ad maiore longè quàm unquam antea habuissent gratiam, recipiat. Media pij sacerdotis adhortatione, quũ multis suspirijs afflèta mulier admissum facinus deploraret, cunctis uisa est atra nubes è nauis sentina profilijsse, ingentiq; sono. flamma, fumo atq; fœtore sese deiecisse in mare. Sedatum est inde cœlũ, pacatũq; mare, & negociatores cum nauis cunctis suis rebus saluis in optatum portum abière.

*De Merlino, cygno nauiculam aurea trahente catenas,
cygnea turri Cliuensi, phantastica coniuge, &
reliquis sathanici concubitus exem-
plis. Cap. XXXI.*

Idem Boethius, constantem fuisse famam inquit, Merlinum ex incubi & nobilis Britannici sanguinis fœminæ concubitu genitum esse. Hinc quilibet palam uidet, quantum hisce miraculis apud historiographos fidei debeatur. Vt autem rerum mendacium collatione clarius euceat ueritas, ridicula illius superstitiosæ ætatis commenta de Merlino, uelut de Cygno quoq; illinere ex Vincentio non pigebit. Ab eo narratur, Vortigernum regem consilio capto quid ad futuitionè facere deberet, iussisse acciri artifices, qui turrim fortissimam extruerent. Sed cum eorum opera tellus absorberet, suatum est regi, ut hominem sine patre inquireret, cuius sanguine lapides & cementum conspergerentur, quasi eo modo stabile redderetur

*Lib. ii. Hist.
cap. 30.*

retur cementum. Inuentus igitur adolefcens Merli-
 nus nomine, qui cum matre adducitur coram rege,
 quæ illum ex fpiritu in hominis fpecie conceptū effe
 fatetur. Merlinus hic multa obfcura reuelauit, & futu-
 ra prædixit. Aperuit enim, fub fundamento effe lacū:
 fub lacu duos latere dracones, quorum unus rubeus
 populum Britonum, alter uerò albus Saxonum defi-
 gnaret: & uter eorum in conflictu alterum supera-
 ret, uaticinatus eft: atque Aurelium Ambroffium,
 deuictò Hengifto, & combuftò Vortigerno, regnatura-
 rum. Ex Rachele item matre adhuc uirgine fe natum
 fuiſſe iactabat mendaciter Simon magus, ut Deum fe
 mentiretur.

*Merlini hifto-
 ria uel fabu-
 la.*

*Clem. lib. 2.
 Recog.*

Ex Helinando in fuper Vincentius hæc refert: In
 Colonienfi diœcefi famoſum & immane palatium
 Rheni fluminis fupereminet, Iuuamen nūcupatū: ubi
 pluribus olim cōgregatis principibus, inopinatò ad-
 uenit nauicula, quam collo alligatam cygnus argen-
 tea trahebat catena. Inde miles nouus & incognitus
 omnib. exiliijt, cygnusq; nauē redūxit. Poſtea uxorem
 duxit miles, liberosq; procreauit. Tandē in eodē pala-
 tio refidens, & cygnū inſpiciens aduentantē cum ea-
 dem nauicula & catena, ſtatim in nauē fe recepit, nec
 uitiſ eſt amplius: progenies autē eius in hunc uſque
 diem perſiſtit. Hoc exemplo, ſpirituū quoq; fieri cū
 feminis congreſſum, defenditur: & ex eo figmento in
 arce Cliuenſi (ubi & altiſſima turris uetulta conſpi-
 citur, Cygnea nūcupata, in cuius faſtigio cygni ſimu-
 lachrū uoluitur) antiquiſſimis tapetis in texto, origi-
 nis illuſtriſſimorum ducum Cliuenſium uetultatem
 deducunt: quemadmodum potentiſſimorum regno-
 rum & clariſſimarum familiarum initia eiufmodi ad-
 ornari lenocinijs ſolent, ut diuini aliquid ijs in eſſe, ci-
 tius perſuaderetur. At commentum ipſum arguit ue-
 ra ortus huius illuſtriſſimæ domus hiforia.

Li 3. ca. 27.

Iuuamen.

*Cygnus nauis
 culam argen-
 tea trahens
 catena.*

*Cygnæ tur-
 ris Cliuenſis.*

*Obſcura el-
 riſſi famoſi-
 rum illuſſi.*

Ex

Ex Gaufrido Antifiodoro eiusdem fidei miracu-
 lum, lib. 3. idem ille Vincentius scribit; narrans deca-
 num quendam sacerdotum, cum sorore ducis Bur-
 gundiæ, regi Siciliæ Rogerio desponsata, aliquandiū
 in eo regno inhabitasse, qui se rem ibi comperisse ad-
 mirabilem certissimè affirmaret: iuuenem uidelicet
 quendam strenuum, & natandi peritum; circa noctis
 crepusculum lucente luna in mari balneasse, & mu-
 lierem post se natantem crinibus apprehendisse, tan-
 quam ex socijs aliquè qui eum mergere uellet. Quam
 alloquens, ne uerbū quidem extorquere potuit: qua-
 re opertam pallio, domum duxit, & tandem in uxo-
 rem solenniter accepit. Incepatus aliquando à socio,
 quòd phantasma amplexus fuisset, expauescens, gla-
 dio extracto coniugi minitabatur, se filium quem ex
 ea susceperat interfectorum, nisi ipsa loqueretur, su-
 amque fateretur originem. Quæ, Væ (inquit) misero
 tibi, utilem perdis uxorem, dum me effari cogis. Te-
 cum mansissem: ac in rem tuam esset, si iniunctū mihi
 silentium permisisses. Nunc autem me posthac non
 uidebis: & euestigio euanuit. Puer autem adoleuit, &
 marinum cœpit frequentare balneum. Tandem die
 quodam coram multis puerum in eisdem fluctibus
 occurrentem rapuit phantastica illa mulier. Vtricus
 Molitor L. L. Doctor, puerum hunc dæmonem fuisse
 in pueri forma apparentem, & matrem succubam, dæ-
 monium scilicet, arbitratur: militem item incubum,
 & Merlinum ex matre delusa dæmonis artificio sup-
 positiciū. At mihi s. l. ulæ erunt, quibus bonas ho-
 ras malè nimis seculo illo cæco impenderunt pleriq;
 chartulisque posteritati commendarunt.

In tract. de
 Lamijs &
 Pythonicu.

De dæmone item succuba, gratissimæ omnium
 formæ adolescentem infestante, memorabilem quo-
 que ex Boethio historiam comperies libro huius O-
 peris quinto. Hieronymus adhæc in Vitis patrum
 narrat;

narrat, monachum quendam à dæmone in mulieris uenustissimæ forma, ad obscænos inuitatum fuisse amplexus: qui sua inclinans membra, effectus est sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Atque ubi iam carnalem conaretur inire amplexum, illa teterrimæ uocis ululatum emittens, umbra, ut erat, tenuis & phantasma inter manus amplectentis elabatur, ipsumque miserum cum fœdissima irrisione deserit.

Magdalenam cuiusdam famulam; scribit Iacobus Ruffus, nostra memoria Constantiæ fuisse cōpressam à dæmonio, eiq; tandem per pœnitentiã ualedixisse ex institutione ministrorum ecclesiæ: ac postea tãtos in utero sensisse cruciatus, ut in singulas ferè horas infantem se crederet enixuram: inde clauos ferreos, ligna, uitra cōfracta, crines, stuppam, lapides; ossa, ferrũ, & huiusmodi innumera, ex matrice excreuisse. Mea autem est sententia, Magdalenæ phantasiã fuisse à diabolo illusam: deinde ab eodem excitatos illos dolores, ut certius illum cum ea cōgressum fuisse crederetur, quod tamen falsum erat. Ut deinde cōceptam augeter opinionem, subiecit subdolè res illas prodigiosas, quas in matrice non fuisse (quemadmodum ea etiam quæ ore reijciuntur, in imo corpore nõ fuere) nõ est quòd hic pluribus cōprobè: quũ eadè sit ratio. Nam quũ omne semen suũ simile procreet, quomodo ex semine in ea coitione fuso; tales potuerunt generari materies? Sed absurdiora sunt hæc, quàm ut fusiorem requirant cōfutationè: sequèti quoq; Libro abundè id docebitur. Enimuero si in utero hæssissent; pròculdubio hic non modò læsus, sed insigniter dilaceratus fuisset, quum essent materies duræ, asperæ, inæquales, acutæ, & quidem copiosæ. Si quoque illa fuisset inspecta, hymen certissimè apparuisset inuiolatum:

*Lib. 5. cap. 6.
de Concep:
uõnis.*

Delusionis huius & fallaciæ diabolicæ duo ad-
huc exempla adijciam, ex illustri philosopho
Francisco Mirandula. Agnoui (inquit) uirum
nomine Benedictum Bernam, ætatis annorum se-
ptuagintaquinque, eundemque sacerdotem ex his
quos presbyteros uocant, qui annis plus quam qua-
draginta cum dæmone familiari sub forma feminae
illi associato concumbebat, in forum deducebat, allo-
quebatur, adeò ut astantes qui nihil uidebant, eum pro
fatuò haberent. Vocabat autem illam *Hermelinam*,
quasi mulier esset. Alium quoque *Pinnerum* (ait) no-
mine noui, qui ad octoginta & amplius annos perue-
nerat, cum dæmone alio, qui muliebri forma ei uide-
batur, uocabatque eum *Florinæ* nomine, plus quadra-
ginta annis ueneræ uoluptates exercuisse. *Sedis*,
dum hæc scriberem, uiuebat: alter pœnas iam dede-
rat, cōfessus arcana se in sacrificio non protulisse, cō-
secratum uerò munus mulierculis ad ueneficia præ-
buisse, pueris sanguinem exuxisse, atque alia eiusmodi
grauia scelera: tormentorū tamen uine iocum fuisse
credas. Atque hæc aliaque plura (ait *Cardanus*, post eo-
rum recitationem) si uellem adijcere, absurda, uiroque
tam graui profectò indigna sunt, ac uana, & ab omni
ratione aliena. Primūque ex ipsius exemplis illum con-
futare licet. nam iuuenulæ illæ uel uera uidebantur
corpora, cum non essent: quod non solum sensibus &
naturali rationi repugnat, sed etiam Seruatoris au-
thoritati. Si enim nō solum uisus, sed etiā tactus hoc
modo decipi potest, Christi dictum nihil concludit
aduersus Thomam. Sin autem corpus fictum illis ui-
debatur: quod atrocius poterat esse tormentū, quam
uelut

Hermelina
demon, ama-
sia sacerdotis.
Pinneri ama-
sia, Florina
demon.

De Varietat.
lib. 15. ca. 80.

uelut damnatum à Mezentio, cum mortuo concumbere? Horret animus, mens stupet, ubi talia cogitat. Sed uir alioqui nō imprudens, & nimium quorundā Platoniorum figmentis addictus, monachorū mendacia, uulgi famam, muliercularum nœnias fabellasq; aureo asino dignas, sanctis philosophiæ sermonibus immiscuit. Eo igitur factum est, ut delectare potius Lectores, atq; allicere, quàm seriò tractare quicquam uisus sit. Sed & beatus Augustinus à rã absurdis narrationib. si abstinuisset, licet forsan pauciores habiturus lectores, grauioris tamé uiri opinionē assequutus fuisset apud eruditos. Sed ea fuit seculi labes, ut pluriimi, uelut nunc de regno, sic grandiorib. mendacijs decertarent: quæ ille uir sanctus pro ueris accipiēs, ac quasi æmulatione gentiliū figmentorū, libris suis inseruīt. itaq; illi tantū fidei habeo, quantū se oculis uidisse testatus est: in alijs, minimè. lam enim constat unicuiq;, maiorē talium narrationū partem fabulosam esse. Sed unde tanta incremēta rã absurdis deliramentis, iã penè dictū est. Auaricia ipsorū quib. inquisitio taliū, ius q; eas puniēdi permissum est: uanitas ac stulticia delinquentiū, nouitatis desideriū, & ignotantia causarū euentuū q; naturaliū. Hęc Cardanus. Meo tamé iudicio sacerdos & Pinnetus à diabolo illusi fuerūt, qui mentē utriusq; ita uitiarit, in illorū phantasiã illapsus, quã imaginē mulieris imbuit perpetua: quæ illi ualde delectati, facilius induci potuere.

Risu sanè exœpiendum, quod in hanc rem quidā, me præsentē, coram potentissimo, eodemq; prudentissimo principe narrabat: famulum scilicet diluculo nuper rus concessisse, ut equos maturē domum è campis reduceret: atque in agro quandam eiusdem pagi feminam maleficij insimulatā inuenisse, supino decubitu prostratam, cui incubuisset dæmon. Ad hęc, quæ nam fuisset dæmoniij forma, sciscitabatur

* * prin

princeps. Respondit alter: Canis nigri. Hic ludibria eiusmodi, præstigias & vulgi opinionem falsè irridès princeps: Ignorabam diabolum cani nigro similem esse, ait. alio profectò mentis acumine, quàm vulgares censere solent. Nec dubito, mulierem illam tunc tēporis etiamnum in lecto decubuisse: & idolum hoc rultico à satana fuisse obiectum ad sinistra de ea conceptæ opinionis confirmationem.

*Causa longioru tractatio-
nu de ludib-
rioso diaboli
conubitu.*

Vberior equidem fui studiò, in fœdissimo ludibrio sæ huius commixtionis negocio, ut cum omnis illa sagarum turba se ea uitari confiteatur, & unaquæque suum certo indiget nomine procum, si huic congressui nihil inesse veritatis obtinero, promptius uniuersa illa phantasmatum dæmoniacorum machina collabatur, veritas elucescat clarius, diaboli regnū eat pessum altius, & unio in populo Christiano citius renascatur, inuiolatusq; conseruetur.

*De mulieris dæmoniacæ partu Lamie impu-
tato. historia admirabilis. Cap.*

XXXIII.

*Antonius
Sucquetus.*

OB argumenti communionem, historiam certè ut raram, ita & admirandam de commenticio partu à dæmone adornato, hic subiungam, ut inde similia diaboli ludibria penitus innotescant, ueritasq; eluceat apertius. Antonius Sucquetus, eques auratus, per totam Flandriam notissimus, & in aula Brabantica celebris Concilij ibi priuati consiliarius præter tres filios legitimos superstites, unum reliquit nothum, qui Brugis duxerat uxorem. hæc paulò post nuptiales faces, à malo genio cœpit uexari miserè, ita ut ubicunque locorum esset, etiam corona honestarum matronarum cinctà, è cœtu eriperetur, perque cubicula aut cœnacula, ubi erat, protraheretur, ac sæpenumero cõnijceretur modò in hunc angulum,

lum, modò in alterum, etiam reluctantis, omniq̃
 ui illam retinere conantibus qui huic aderant: id ta-
 men accidit sine magna admodum læsione corporis.
 Persuasum omnibus erat, hoc malefica arte fieri à pel-
 lice, illi invidente maritum, cuius amore deuincta te-
 nebatur: erat enim iuuenis forma non ineleganti. Ve-
 rùm dum uarijs multisq̃; modis ita à maligno agitā-
 tur spiritu, cœpit gestare uterum: at nihilo minus aut
 leuius uexabatur. Tandem aduenit tempus quo illi
 partus angustix obreperent, & una tantum adesset:
 qua ablegata ut obstetricem acciret, & alias quæ in
 hoc officij genere operam præstare possent, uisa huic
 intrare pellex illa, de qua modò facta est mentio, quæ
 ei obstetricis officium præbuit. uerùm puerpera præ
 angustia in mentis concidit deliquium: ubi uerò ad
 se redijt, liberatam se sensit ab onere. at puer nusquam
 apparebat, mirantibus id omnibus supra modum. ac-
 cidit autem postridie, ut dum è somno puerpera ex-
 pergisceretur, reperiret infantem iuxta se in lecto, fa-
 scijs inuolutum: cui & ubera semel atq̃; iterum præ-
 buit. Atqui non ita multo post, rursus illa dormiente,
 à latere infans abripitur, nec postea inuentus est. Aie-
 bant nescio quas schedas cum magicis notis in officij
 sera repertas. Hæc mihi retulit sororius, uir profectò
 ut nobilitate, doctrina & pietate clarissimus, sic & fi-
 de dignissimus, qui Antonio affinitate iunctus, ea à
 puerperæ marito, illius fratre, ac cõiuge fratris, alijsq̃;
 qui non rarò adfuerant, audiuit.

Cæterùm ne in hoc actu tam artificiosè instructo
 uelut attonitus, *κατὰ τὴν πρόθεσιν* agere uidear, succinctè
 quid hic sentiam, adijcere uolui. Quòd matrona hæc
 à dæmonio obsessa, maleficium se à pellice in fonte
 pati crederet, accreuit uexatio primùm ex abstrusa
 Dei uoluntate permissa, machinatusq̃; fuit diabo-
 lus grauiora imprægnationis ludibria, uterum illius
 spiritu

spiritu expandens, ut in falsa maleficij credulitate ipsam aliosque arctius postea, opinione factus à pellice obstetricante surrepti deuinciret, & quasi ream pellicem carnifici offerret, impietatis, sententiæ iniustæ, sanguinisque innocentis sitientissimus. Propterea eos tandem partus dolores mouere cœpit eo tempore opportuno, quo una solùm adesset fœmina: ut ea ablegata, liberius apertiusque in forma pellicis, à cuius tanquam maleficæ conspectu matrona hæc exhorruit, obstetricis munia obire uideretur. Post lipothymiam itaque, uel animi defectum à fatana (ut dolus non animaduerneretur, ignorareturque non procreatum fuisse infantem) fraudulenter excitatum, à suo opere quo antea uentrem inflauit dæmon, destitit, conciditque tumor. Quum uerò puerum natum esse, sed à pellice ablatum crederetur, postridie in alto somno uel infantis reportati fascijs inuoluti, & à matre lactati simulachrum suaue exhibuit mille artifex ille: aut uigili nonnihilque ex *alsidua* dæmonis illusione ac agitatione adhuc stupenti, imaginarium siue surreptum alicubi tantillo tempore puerum obtulit, qui & eiusdem opera momento emanauit. Fabula in eum finem à diabolo fuit instituta, ut incredulitatis impiæque opinionis fluctibus obijceret matronam, eiusdemque ancipitis fidei consortes: & ut de pellicis corio luderetur, & cautè in sententiam sanguinariam, eamque iniquam induceretur magistratus. Tanta arte uariam pestilentemque nouit con texere telam subdolos ille textor.

Lamijs solum doctorem habere uitiatam phantasiam, ridiculas esse res quibus ledere creduntur.

Cap. XXXVIII.

Ceterum ut tandem hunc fabulæ actum finire cœcipiam, quemadmodum hæc Lamiæ nec longiori peregrinatione, labore aut studio, corrupta

ptæ mentis doctrinam cum Magis sceleratis conquirunt: ita nec ullos habent libros, quorum adminiculo in sua professione instituantur, promoueanturue: nullas etiam præscriptas coniurationum formulas, quas sequuntur: nullum adhæc annulo incarceratū, aut crystalli soliditate obseptum dæmonem, in suum ministerium, uelut pleriq; Magi, circumferunt: corruptam uarijs imaginibus ab immundo spiritu ingestis, phantasiam solummodo doctorem uenerantur & colunt: cui ut plurimum propensius confisæ, miserè decipiuntur, ac in perniciem ruunt. Nec quidem præter uulgarem morem quicquam peculiare ob indolis crassitiem & spirituum inhabilitatem possunt, quod tamen dæmoni ob tenuitatem subtilitatemque erit facilimum. Et si sustinero, nusquam dictarū nobis Lamiarum mentionem in uniuersis fieri Biblijs sacris: non fortassis facilè conuincar. Neque etiam delusorum horum monstrorum sanationem restitutionemq; prætermisisset Dei filius in terris, si eo tempore dira hæc sæuisset pestis.

Lamiarū doctor, corrupta phantasia.

Quòd uerò hæc maleficium, aut, si mauis, ueneficiū etiam sine contactu inferre posse credantur, cum aliquo eius excremento cui nocere debet maleficium (cuiusmodi est urina, stercus, sanguis, capillorum & unguium præsegmina) atq; hæc generaliter includi membris canis, similibus aliquo modo his quorum in homine sunt partes aut excrementa, claudiq; osse mortui hominis. ac in illius nomine sepeliri, alia quidem in uestibulo, alia in uijs crucis formam habentibus, alia in torrentibus: cum bona uenia mei olim heri & præceptoris uenerandi Agrippæ (qui ex hisce nugis librum consarcinauit) hæc merè inania esse, adeoque ridicula, cum Cardano liberè assero, atque fantanz instinctu in usum uocari: quasi aliquid hic possent res prorsus inefficaces, friuolæq; quò à se designa-

Ridicula res, quib. sine contactu se habere posse existimant uesana femina.

Agrippa horus & præceptor Vniert. Lib. 13. de Subtil.

tum id quod apparet malum, à dæmone cōstruētum, uel aliàs Dei occulta uoluntate, aut naturæ uitionatum, credant non sanæ fœminæ: potissimùm quum eas noua imbui uirtute, ex inepta uel blasphemina aliqua admurmuratione, aut imprecatione maligna, falsa persuasione opinentur. Sic nuper Hammonæ iudex quidam Hellsus, narrabat se quæsiuisse è quadam celebri & famosa saga, quam tum uinculis coercerat, postea autem Vulcano cōsecratam, qua ratione quis Lamiarum maleficia euitare posset? Quisq; respondit illa serio, detrita & uetustate multoque usu consumpta calceamenta custodiat: quasi uerò eorum opera inferri maleficia ualeant. Cui mens ita stupet, ut has non sentiat nugas?

*Res uiles aut
pharmaca in
locis semotis
sepulta non
posse nocere.*

Quòd etiam res uiles, aut noxia pharmaca alicubi recondita, ex interuallo transcaesa aut præterita, noxam inducere, uel ex disiunctissimo etiam spacio, ceu neruo emissa excussaq; uiolenter ferri in eos quos perunt, nonnulli arbitrentur, etiam insignes & docti uiri, non mihi fit uerissimile. Si enim ingenita ueneni uirtute eiusmodi infertur uirulentia, eam quoscunq; uel transcendentem, uel prætereuntem ferire necesse est, quum delectus sit expers materia uenenosa. Secus autem experientia & res ipsa docet. Sin uerò quibus malè uolunt illæ uetulæ, solummodo læduntur: non ueneni halitu cōtinget noxa, sed maleficij ratione. Id porrò nihil eatenus posse, iam demonstraui: quum tamen nocumentum hinc subsequi uideatur, reliquum est ut ab ipso satana, ex Dei assensu, ob hominis lædendi incredulitatē, uel etiã ut hic probetur cū Iobo, id ipsum excitetur. Ille est qui excæcat, mutilatq;. Interim huic anui, quæ materiã uenenosam uel qualēcunq; alia sepelijt, id, ut dixi, quod ab ipso perpetratū est, uel aliàs contigit, ita in mentem firmiter suggerit, persuadetq; dæmon, ut à se factum esse illa credat, asseratq;.

Atqui

Atqui ea diaboli ludibria ut plurimum vim suam fortiuntur ex impia hominum credulitate, qua in eiusmodi potentiam dæmonis cōsentiunt. Enumerō si serpens sub ostij limine repositus fœcunditatem amoliri potuit, ut in Maleficarum malleo legitur: cur in illis regionibus ubi serpentū numerus domos peruagatur, non omnes sterilescunt feminæ? Si quoque olla in fundo putei arcis recōdita, ad cōgressum redere potuit impotentem quendam Comitē: cur nō omnes ex communi puteo aquam usurpantes elanguere? At organa generationi destinata præpediit dæmon (id quod uariè ratione naturali potest) donec ollam ex institutione mulieris dæmoniacæ concremasset malè credulus Comes, tum destitit ille dæmon libenter: quò in falsam de uetula opinionē Comitē reliquosque pertraheret. Sic quoque in felium (si uera sit historia) specie in operarium insilire potuit dæmon, atque eodem tempore in operarij forma uerberare matronas, ut infantes tanquā maleficij reæ, hinc tandem cum iudicum periculo & animarū pernicie, ad suppliciū raperentur. Nec scopa aquæ intincta à muliere, & in aere sparsa, pluuiā accit: sed dæmon, ut suprā dixi, ex præcognita aeris constitutione colludens, ut illam his ludibrijs dementatam, in officio arctius detineat. Eadem ratione sunt reliquæ eius artes, dolosæque actiones, & instituta in Malleo atque alibi sparsim enarrata, exactius discutienda.

Quæ connata sunt, non debent ad potestatem Lamiarum referri. Cap. XXXV.

SI quædam fortè in Africa sunt uoce & lingua effascinantium familiæ (ut tradunt Isigonus, Memphodorus, & Solinus) quæ si impensius pulchras casu laudauerint arbores, segetes lætiores, infantes amœniores, egregios equos, pecudes pastu cultuque

x 5 opi.

Prima 2. part. q. 1. ca. 1. 6. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15 ubi uariè in hanc rem leguntur exempla. multatitem superstitiosa & impia per totū sparsa librū.

Diaboli delusiones quomodo inuestigande.

Pluuiam non potest excitare Lamiæ.

Quæ occultè quibusdā connata sunt, nō debent ad potestatem Lamiarum referri.

opimos, emoriantur repentè: ijs ingenitam hanc esse proprietatem oportet, cuius causam postea addit Plinius. Hinc apud Italos, Hetruscos potissimum, multis seculis inolitum, adhuc perdurat hodie prouerbiū, ut si quando hominem impensius laudantem aliquem audiant, statim obijciant, *Di gratia non gli diate mal d' ochio: hoc est, precor ne oculi malum ei concilies, uel ne uisulædas.* Si item eiusdem generis fortè existunt in Triballis & Illyrijs, ut Isigonus adijcit, interimantque quos diutius intueantur, iratis potissimum oculis, in quibus singulis pupillas (authore etiam Cicerone) habeant binas, & hoc malum sentiant puberes: aut si quoque inueniantur fortassis eiusdem sortis sceminæ in Scythia, quæ uocantur Bythiæ, teste Apollonide: uel in Ponto genus Thibiorum, sicut & multi alij eiusdem naturæ, authore Philarcho, qui eorum notas etiam prodit, in oculo scilicet altero geminam pupillam, in altero equi effigiem: nec eosdem posse mergi, ne ueste quidem degrauatos: siue quoque haud dissimile ijs genus pharmacum in Æthiopia comperiat, ut refert Damon, quorum sudor tabem contactis corporibus afferat: horum causam priuatim reddit Plinius, naturam in quorundam toto corpore, in aliorum oculis uenena genuisse, ne quid usquam mali existeret, quod in homine non esset. Atqui hæc rara, & quasi miraculo priuatis quibusdam irrogata, ingenitaq; (quæ admodum & quibusdā contigit animalibus) nullum hic habent locum: quippe non pro delectu & arbitrio ex fœderis cum dæmone initi uirtute acquisita, quæ hic agitur quæstio. Idem de Pphyllis & Marfis (quos à Circes filio ortos fefunt) è uulgi opinione, gratia sancti Pauli celebribus, dictum uolo.

Lib. 7. cap. 2.

*De Fascino
per oculos.
Plutarchus,*

Huc accenseantur effascinatrices gentes Paletheoborum, Pontum incolentes, quas Plutarchus & Philarchus

Iarchus narrant, non pusionibus modò, quorum habitus sit imbecillis, sed adultis etiam, qui solido concretioriq; constant corpore, pestilentes esse, & intuitu soloq; halitu in tabem resolvere, morbosq; perimētes accire non solum his qui continuo adsunt, uerum & hospitibus, & ab earum cōmercio alienissimi sunt. Adijciuntur & Telchines Rhodī populi, qui omnia aspectu suo in peius commutasse leguntur. Peregrina hic quoque erit, naturalis rubentium & lipporum oculorum contagio. Nec enim ullum reperiri in humani corporis fabrica organum, quod tanta spirituum copia scateat, & ex quo eorum fulgor usque adeò emicet, ut de oculi pupilla, certum est. Quin Augustus Cæsar tā lucidos traditur habuisse oculos, ut in quos paulo attentius eos defixisset, hos uelut ad solis fulgorem oculis conuiuere cogeret. Author quoq; Suetonius est, Tiberium Cæsarem expergefatum, etiam in tenebris, ut selem, uidisse. Scribit adhæc Gellius, in ultima terra, cui Albanix nomen est, incolas in puericia canescere, & noctu acutius quàm interdiu cernere, fulgore scilicet teneram uisus aciem obtundente. Nec est quòd hic confugiatur ad Plutarchi ἀρρηξίας, id est uaporum defluxus, eorumque potentiam, qua ignis instar proxima quæque depascant, dispergantque. Nec ingenita naphthæ uis, uaporem & scintillas alliciendi: aut natiua proprietas occulta charadrij auiculæ, galguli Latinis dicti, regio morbo laborantibus primùm conspectæ, croceos bilis uapores attrahendi, huc adducenda. Connata enim ea sunt: at de quibus hic rei uersatur capdo, ea delectu & uoluntate habere creduntur,

Symp. s. Gellius li. 9. c. 4.

Lib. 9. cap. 4.

Charadrij
uirtus.
Heliodor. in
lib. 1. Ne-
thip. l. 3. Plu-
tarch. Sym-
pos. s. 12. ca. 7.
Suidas indi-
cton. χραξία
cap. 11.
Aetiā. li. 17.
cap. 11.
Galgulus.

Qui

Qui propriè dicendi uenefici, & memorabilia ueneficiorum exempla.

Cap. XXXVI.

ATqui iam ad Veneficos, uel, si liceret, Veneficos progrediamur, quos Græci *φαρμακῶτες*, itē *φαρμακῦται*, & *φαρμακουργίας* fœminas, perniciosissimæ artis (quam Magiam ueneficam, si uoles, appellare licitum est) conscias, dicunt. Hos pharmacis uel uenenis ex quacunq; materie, siue ex metallorū, siue ex stirpiam, siue ex animantiū uel excrementorū genere, uel ex corporibus mixtis, propinatis, illitis, aut alicubi reconditis ut halitu feriāt, periculosos cire morbos quū atrocissimis symptomatibus: alios in corporis extenuationē uiriumq; imbecillitatē inducere, quibusdam iuncturarum compages dissoluere, uarieq; cruciatibus excarnificare, nonnullos diuturna torquere ægritudine: plerisque præcipitater, quasi uitæ filo mox rupto, interdum & cum intolerabilibus doloribus uitam præscindere constat.

Enneadis 4. Horrenda sunt quæ de Veneficis scribit Antonius
lib. 4. Sabellicus in hæc uerba: Infamis inde annus sequutus, M. Claudio Marcello & T. Valerio Flacco (siue Potito, ut alij scripserunt) consulibus, quum multi ex primoribus patrū simili morbo & euentu mortui essent: ancilla quædā ad Q. Fabium Maximū Ædilē Curulé uenit, causamq; eius cladis proditurā se professā est, si fides sibi daretur, quòd id indicium apud dominos haud futurū esset sibi noxæ. Fabius re ad Cōsules delata, à Consulibus ad Senatū, fide, consensu ordinis, indici data, patefactum est muliebri fraude eam cladem accidere: multas esse quæ in uirorum perniciem coquerent uenena: ac si secum eant, fore ut multæ ueneficio occupatæ deprehenderentur. Missi, qui ancillam sequerentur: hi quædam medicamenta co-

quen-

quæntes, apud alias recondita inueniunt. Quibus in forum delatis, uiginti que numero matronis, apud quas id pharmaci genus fuerat deprehensum, publicè accersitis, & in his Cornelia & Seruilia patriciæ gentis: quæ quum salubria esse contenderent, à contutante indice bibere iussæ, spacio ad colloquendum sumpto, inter se loquuntur, id haurire statuunt: medicamento in conspectu populi epoto, ad unam interièrè. Inde ad centum septuaginta eiusdem sceleris conuictæ, capitali sunt supplicio affectæ. Atrocitas rei, quia ad eam diem in nullam de ueneficio unquam fuerat inquisitum, prodigij est loco habita: uelut alienatis furore mentibus, id flagitium perpetrari contigisset.

*Valer. Max.
lib. 2. cap. 26.*

Veneficium quoque fuit, quod Casali, in urbe Salsatiæ regionis Italiæ contigit. Circiter annum Domini millesimū quingentesimū trigessimū sextum, coniurauerunt uiri ac feminæ, quadraginta ferè numero, inter quos & carnifex erat: ut quum pestis antea sæuisset, & iam cœpisset mitescere, unguentū conficerent, quo illitis portarum uectibus, inficerentur qui uectes tractarent: appararant & puluerè, què uectibus clàm inspergentes, noxam inferebāt. Latuit aliquandiu dolus, sublatisq; multi, à cõiunctis sanguine uel affinitate: data etiã ueneficis, ut ferebatur, pecuniã hereditatis ergò. Sed quū cuiusdã Neci nomine fratrè atq; unicū filiū enecassent, uixq; alij quàm domini ipsi domuū, aut filij perirent. simulq; animaduertissent Androgenam se in domos insinuare, atque eos maxime interire, quorum ædes ingrederetur: deprehensa coniuratione, omnes exquisitissimis tormentis interempti sunt. Falsi etiam, quòd in celebri cuiusdam Diui pompa subsellijs perunctis, uniuersos trucidare ciues decreuissent: paratasq; in huc usum fuisse supra uiginti ollas. Idem postea Genue tentarunt
non.

nonnulli, qui & pœnas dederunt. Alios etiã Mediolanum uectes inunxisse cõstat: sed quæstionibus subiecti, quum nihil cõfiterentur, nec quisquã obijisset, dimissi sunt. Balsianus Landus scribit, Patauij monachum quendam cum alijs plerisq; identidẽ conspirasse, qui pestis tempore infecta linteamina in domos occultè conijciebant, ut in multos deriuaretur cõtagio: sumptum quoq; ab his est supplicium.

In nobili familia de Petrinis Bononiæ, duo erant fratres, quorum alter maritus cum numerosa prole in eisdem ædibus commorabatur matri uiduæ: alter uerò iunior, spe consequendæ hæreditatis uniuersæ, totam familiam è medio tollere statuit, coniecto in uini dolium arsenico. Ex cuius usu cum grauibus torquerentur symptomatibus, conuocabantur medici celeberrimi, Matthæus Curtius, Ioannes Maria Bettus, & Hispanus Philippaldus: qui in ueneni suspicionem mox uenerunt, quòd ijsdem cruciatibus uicinos quoque exagitari, qui fortè domum ingressi, uinum illud hauserant, intellexissent. Eorum itaque consilio uas infringitur, uinc que effuso inuenitur arsenicum. Hinc curationem aggressi medici, omnes restituerunt, excepta natre, uetula debili, & puero infirmo. Fuga sibi consuluit ueneficus, atque ita ueneficij author innotuit. Facinus hoc contigit anno millesimo quingentesimo tricesimo octauo, in Augusto.

Socrui adhæc gener quidam ueneficus cantharides, extractæ castiæ mixtas, obtulit Bononiæ. Quam uesicæ cruciantis tam atrociter afflictam, ut etiam sanguinè largum ex uesica excreuerit, felici successu curauit D. Helidæus Paduanus Foroliuiensis, clarissimus & in artis operibus exercitissimus medicus: quẽadmodũ recensuit D. IOANNES BCHTIYS, medicus Colonensis ornatissimus, illius olim discipulus,

Helidæus Paduanus Foroliuiensis recensuit.

pulus, qui tunc temporis ipsum sectabatur, & superiori quoque curationi interfuit. Huic quoque narrarat D. Gisbertus Horstius, medicus experientissimus: Romæ quendam hydropicum diu decubuisse, cuius uxor tandem sumptuum pertæsa, ueneno illum tollere decreuerat: quare bufonis in olla usti puluerē ægroto propinat, unde ille copiosum reddit lotium: hinc denuò eundem puluerem exhibet, ut citius illi ærumnosam, sumptuosamq; uitâ cum præcipite commutaret morte. qui multo uberiore exonerata per uescicam saburra aquea conualuit, præter coniugis expectationem. nam bufo etiam discissus, & renibus impositus, hydropicorū aquas per meatum urinarium expellit. Eandem ipse Gisbertus aliàs sensit calamitatem ab ijs, à quibus minimè decuit.

Quàm sanè hic locum suum meretur illud Nasonis i. Metamorph.

— Non hospes ab hospite tutus,

Non focer à genero, fratrum quoq; gratia rara est.

Imminet exitio uir coniugis, illa mariti,

Lucida terribiles miscent aconita nouerca,

Filius ante diem patrios inquirat in annos.

Venefica item erat Ioanna puella, quæ anno millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto, in Nouembri, nobili & piæ matronæ Annæ à Virmont, dominæ in Vuell, optimè de ea meritæ, bis clandestinè arsenicum propinauit. Ego ad morbi, ex prioris ueneni assumptione, curationem accersitus, post alia feliciter administrata ius caponis simplex ab ægrota sorberi uolui. Cui denuò, ut è medio (uellem nollem) tolleretur domina, arsenicum largius infuderat Ioanna, quæ illi à cubiculis erat. Eo autem non satis iuri immixto, gustu & uisu maximè, ob eius copiam, ab ægrota & me deprehensum est uenenum. Necdū enim in animos antea irreperat oblatis arseni-

Venenam propinatâ Anna à Virmont, domina in Vuell.

arsenicis suspicio, sed uenenatū aliquid pifis ab ea comestis adhæfisse opinabamur. Inde, num destinatum gliribus perimendis puluerem alicubi ocelufisset ægrota, sciscitabar: qui cū altero collatus, certiores nos redderet. Nec defuit successus. Hoc etenim modo innotuit, uenenum dominæ denuò exhibitū: sed primum à me & puero, ueneficij adornati tum adhuc ignaris, gustatum in iusculo. Concitato autē utrinque mox uomitu, & ijs quæ ueneni uim infringerent oblati, additoq; antidoto, nullę ueneni manserunt reliquię. Veneficium confessa puella, morti adiudicabatur: aliorum tamē intercessione ob ætatem iuuenilē, qua uix decimumquintū attigeret annum, uitæ beneficio rursus donata, carceri perpetuo mancipabatur. unde post menses paucos effractis cancellis, eam liberarunt milites. Vt quilibet hoc doctus exemplo, prouidē magis suis consulere rebus, flagitium hoc quàm breuissimē commemorare libuit.

Vidi & uetulam, quæ ob zelotypiam arsenicū marito in fonti cum olusculo propinarat, unde hic cum acerbissimis interijt cruciamentis: illa autem undis publico immergebatur supplicio.

Nuper improbam uxorem marito aliquot uicibus argentum uiuum dedisse deuorandum, eumque id sine ullo nocumēto per aluum egefsisse, narrat Georgius Agricola: mulierem uerò in maleficio manifesto deprehensam, pœnas legibus dedisse.

Lib. 8. de Natura fossil.

Exactis item his annis, quum mulier uenefica Tremoniæ aliàs exhibuisset marito argentum uiuum, ut eum perderet, nec ex uoto negocium successisset: tandem die quodam festo cum campanis pulsaretur solenniter signum absoluti Missæ sacrificij, illa præcurret ad ædes Dorpiorum, mercatorum ibi celebrium, ubi ab emente maiorem solito argenti uiui quantitatem quæsiuit mercatoris famulus, in quē finem id

com-

compararet: responderet, se in medicamento quodam ad enecandos rattos & mures eo uti. Cùm primùm domum uenit, omne illud argentũ infudit holufculo cõfiso coctõq; , quod marito apponebat: is animaduertens nondum dissolutum nec satis permixtum Mercurium, assumpto olere in forum exiit: & Consul, qui tum (ut apud eos moris est) post celebratam Missam ante curiam moras trahebant, fortè, ut fit, de republica conferentes: ueneficij accusat uxorem, ostendens pharmacum edulio mixtum: Quo autem mortis genere comprehensa illa perierit, non satis noui.

Memoranda historia de Venefico famulo carnificis;

huiusq; malefica coniuge, quæ trium uirorum capita palàm ferire uoluit.

Cap. XXXVII.

HOc catalogo dignabor mulierem famosam Mechteldim nomine; malicia non inferiorem quacunque uenefica, ob raritatem inauditam facinoris, in Septembri proximo anni sexagesimisecondi supra millesimum quingentesimum, recenter instituti ad hunc modum, in oppido circa Mosam ad Brabantiaë limites sito, Grauia nuncupato; loco mihi natalicio. Vt ex quinque captiuis tres eodem die supplicio ob sua flagitia afficerentur: accitur ex proxima ciuitate Geldrorum Neomagio carnifex, qui sperans eos ex magistratus decreto suspendendos, subsequitur: mutatam autem sententiam; capitãque esse ferienda ubi intelligeret, de imbecillitate sua apud satrapam Steinhufium conquestus est, quam ante annum contraxisset ex ueneno ipsi clam propinato à suo famulo; ut in heri sui ministerium posset surrogari: quæ solet esse in dignitatibus & præclaris officijs inuidia. ne uerò diutius procrastinaretur supplicium; se statim

Femina triũ uirorum uoluit decrucare capitã:

Venerum carnificis à suo famulo propinato:

y

missu-

missurum ad coniugem pollicetur, quæ suam collegam Arnhemiam uocaret, in sententiæ latæ executionem. cum eo enim se contraxisset de opera mutua, & communi lucro, asseuerabat: quemadmodum plerumque fit, ut inter fideles artifices æquale redeat ex pacto emolumentum. Consensit præfectus, mittiturque Neomagium ad tortoris uxorem, ut euestigiò accerferetur Arnhemia publicus eiusdem officij administrator. Illa lucri cupida, aliud statuit animo, mariti scilicet defectum suis supplere uiribus: quare gladium eiusmodi postremo actui tragico destinatum, pro marito à consule impetrat, cultrorumque fabro dextrorsum exacuum mox defert: ipsa etenim sinistra erat. Inde hora uespertina sibi capillitium clam secari iubet, & summo mane ueltes uiri induta, præter thoracé studio relictum, ut in laxiore indusio minus obseruarentur mammæ: deinde imposito capiti pileo plumis ornato, latoque illo gladio accincta, incunctanter Grauiam properat. Quam satrapa uidens imberbè, Arnhemiensemque ratus esse licitorè, rogabat num in ea iuuenili ætate triū simul truncare capita auderet? Hoc sibi committi debere, nec iam primùm in illud se proditura theatrum, quā eandem sæpius experta esset aleam: respondit, arripitque reftes quibus captiuos uinciret. Ita illis tandè productis, ut mox gladio feriendas submitteret ceruices: secretò Steinhufius præfectus admonetur à cōiuge & fratre, licitorè uideri fœminā. Hic cum uniuerso comitatu ad stuporem usque consternatus, re mox cognita ex carnificis famulo, quæ exacto iuramento ad ueritatis confessionem adegerat, reos ad custodiā reduci iubet: & nisi clam hoc feminei sexus monstrū opera satrapæ se subduxisset, ne uel ab hominum turba in aquas proximas detruderetur, uel alioqui ab alijs oppidi maliciosis fœminis trucidaretur colis, uerendum erat. Reuersa autem Neomagium, si-

su apud

ſu apud multos celebratur, uelut tanto facinore nobilitata: maritoq; mortuo, eam duxit uxorem carnifex Arnheimienſis, defuncti apud Neomagos ſucceſſor, ſicut plurimum, ob functionum cõmunem uſum inter collegas matrimonia contrahi celebrariq; ſolẽt, ne in alienas familias transferantur nobilia eiufmodi officia, nec degeneret ſoboles.

De philtris, hippomanes, & reliquis amatorijs quiſquilijs. Cap. XXXVIII.

HUc quoq; pertinet amatorium poculum aut *Philtrã* pharmacum, Græcis *φιλτρον* nuncupatum, ſenſus uitians, ijsq; uarias ſpecies & amores concitans furioſos. Eius meminit Iuuenalis:

Hic magicos affert cantus, hic Theſſala uendit

Saty. 8:

Philtra, quibus ualeant mentem uexare mariti.

Huc referantur quoq; Lælij uerſus in Apologia 1: ab Apuleio adducti:

Philtra omnia undiq; erunt,

Antiphates illud quæritur,

Trochiſculi, ungues, teniæ,

Radiculæ, herbæ, ſurculi,

Auræa ilices, bichorditæ,

Hinnientium dulcedines. In hoc itaq; ueneficij genere id

cum habet hippomanes, caruncula haud parum fatiſa, *Hippomã*

ſa, caricæ magnitudine, ſpecie orbiculatum, latiuſcu-

lum, colore nigro, quæ in fronte naſcentis pulli equi-

ni apparet, quam edito ſtatim partu mater lambendo

abſtergendoq; deuorat: & ſi præripiatur, animum a

ſœtu penitũs auerſum habet, nec eum ad ubera ad-

mittit. ob hoc maximam eſſe uim eius ad amorem cõ-

citandum ferunt, quando in puluerem uerſa, cum a

mãtis ſanguine propinatur in poculis. hinc equis in-

naſci amoris ueneficium; ait Plinius. Eius mentionẽ

fecere Ariſtoteles, Solinus, Columella; & cæteri. item

Virgilius:

Ariſtob. de

Natur. an. 4:

6. ca. 18. & 22:

Lib. 8. ca. 42:

Colum. lib. 6.

cap. 27.

— Crines effusa sacerdos,

Ter centum tonat ore deos, Herebumq̄, Chaosq̄,
 Tergeminamq̄; Hecaten, tria uirginis ora Dianæ:
 Sparserat & latices simulatos fontis Auerni,
 Falcibus & messæ ad Lunam quærantur ahenis
 Pubentes herbae, nigri cum lacte ueneni.

Quæritur & nascentis equi de fronte reuulsus,

Et matri præreptus amor. Dicunt & eodem nomine uirus illud lentum, quod ex equarum libidinis cæstro stimularum pudendis defluit. à Virgilio ita describitur:

‡ *Georg.* Hinc demum hippomanes uero quod nomine dicunt
 Pastores, lentum distillat ab inguine uirus:
 Hippomanes, quod saepe mala legere nouerca,
 Miscentes herbas, & non innoxia uerba.

Li. 2. Ele. 4. Et apud Tibullum:

Et quod, ubi indomitis gregibus uenus afflat amores,

Hippomanes cupidæ stillat ab inguine equæ.

Propertius lib. 4. in lenam quandam:

Consuluit striges nostro de sanguine, & in me

Hippomanes fœta semina legit equæ.

Et Ouid. lib. 1. Elegia 8. aduersus aliam lenam:

Seu bene quid gramen, quid torto concita rhombo

Licia, quid ualeat uirus amantis equæ.

Nouit Iuuenalis quoque: Hippomanes, carmenq̄; loquor,
 coctumq̄; uenenum Priuigno datum.

Nomen ueneno inditum *ἵππομανός*, quod effreni equinæ cupidini similes hominibus amoris accendat faces: Hinc, Pausania & Eliano authoribus, tantam in eo nouit uim Olympiæ Phormis Arcas, quod illo æri mixto & effuso equam posuerit, abscissa cauda: huic hippomanes incluserat, fabrica non tam accurata, ut ea falsitate tantopere ad huius conspectum furij excitari oportuerit equos: quos tamen ita alliciebat, tantæ; ag; abat infania, ut disruptis frenis in ipsam uio-
 len-

lentius, quàm in uiuam, insilirent equam. Neq; quod unguis inhærentes æreæ statuae, lubrico eliderentur lapso, idcirco cessabat appetitio, imò ardentius multo in his antè ore adhinniebant: neq; prius ab æneo potaere depelli simulachro, quàm flagris & equisonum uolentia abstraherentur. Est & hippomanes, ut docet Theocritus, *φύτον ἵππων*, id est plâta siue herba, qua gustata equi in furias aguntur: unde & nomen.

Inter amatoria adhæc uenena connumerantur, in extrema lupi cauda pilus, eiusq; ueirga, remora pisci culus, felis cerebrum, & lacerto, stellio cui stincus nomen: item os de rana uiridi, in formicarum acero exesa: sinistri etenim oſis contactu amorem, dextri uerò disſidium excitari tradunt. uel ut alij referunt, à formicis obesa ranæ ossa conijce in aquam, quorum aliqua aquæ innatant, quædam subsident: hæc ligata in albo sindone, & suspensa, amorem conciliant, illis contacto homini odium paritur. Aliud experimentum simile ex hirundinum pullis: Accipiuntur iunius foeturæ aut nidi, qui in olla conditi, in terra sepeliuntur, ut suffocati fame pereant. post ex effossis qui hiante rostro mortui inueniuntur, amori: qui oculo, concitando seruiunt odio. Vtero hyænæ sinistro lacerto quoque religato, si quis mulierem inspiciat, usui hic esse etiam perhibetur. Componuntur ea quoque interdum ex excrementis, aut animalibus è putredine genitis, aut ex connata nobis materie, quæ tamen ut illicita meritò mentem potius turbant, mutantq; quàm ad amandum cogant: sic menstrui mulierum, præsertim biliosarum & rixosarum, potus, adeò bibentes effascinat. inficitq; ut lunaticos & amentes efficiat. Habentur & alia philtrea, à mortuorum uestibus, candelis, acubus, & ijs uniuersim quæ funerum gratia parantur, sumpta quæ eo lentius, quòd nugarum plus quàm ueritatis habeant,

*Amatoria
uenena.
Plin. lib. 8.
cap. 22.*

nomino: quemadmodum natiua illa uenena, nimisq; efficacia silentio hic sepelire in alui, doctioribus medicis ex sexto Dioscoridis de materia medica, & reliquis item Græcorum & Arabum, tum etiam quorundam recentiorum libris, atque usu quotidiano nimis cognita.

Quòd amatoria pocula, hippomanes, & quæcunque id genus alia, citius furorem inducant, quàm amorem concilient.

Cap. XXXIX.

PORRò philtra, hippomanes, & quæcunque id genus alia, in amore uerè conciliando parum aut nihil ualere, sed furorem citius concitare, multorum non ignobilium uirorum est sententiâ. Quodius in lib. de Medicamine faciei:

Sic potius nos tangat amor, quàm fortibus herbis,

Quas maga terribili subsecat arte manus.

Nec uos graminibus, nec misto credite succo,

Nec tentate nocens uirus amantis equæ.

Nec medicæ Marsis finduntur cantibus angues,

Nec redit in fontes unda supina suos.

Idem 2 de Arte amandi :

Fallitur, Aemonius si quis decurrit ad artes,

Datq; quod à teneri fronte reuellit equi.

Non facient ut uiuat amor Medecides herbæ,

Mystaq; cum magicis mersa uenena sonis.

Id postea exemplis Medæ & Circes comprobat:

Phasius Aesonidem, Circe tenuisset Vlysssem,

Si modò seruari carmine posset amor.

Nec data profuerint pallenia philtra puellin

Philtra nocent animis, uimq; furoris habent.

*Lucretius amatorio poculo in marem-
pium.*

Hinc Eusebius Cæsariensis scribit, Lucretium poetam amatorio poculo in tantum furorem uersum, ut se

ut se tandem propria manu interemerit. Sunt qui arbitrantur, uxorem illius huiusmodi obtulisse poculum, & eam Lucillam uocatam, ex Hieronymi testimonio in Rufinum, cuius hæc sunt uerba: Liuia uirum suum interfecit, quem nimis odit: Lucilla suum, quem nimis amauit. illa sponte miscuit aconitum: Lucilla decepta, furorem propinauit pro amoris poculo. De illo quoque extat illud Politiani in Nutric.

*Hic qui philtrea bibit, nimioq; insanus amore,
Mox ferro occubuit, sic mentem amiserat omnem.*

Tradiderunt item literarum monumentis Cornelius Nepos & Plutarchus, Lucium Lucillum imperatorem amatorio quoq; poculo à Callisthene propinato, primum mente læsum fuisse, deinde interemptum. Meminit & Plinius libro 25. cap. 3. circa finem. Narrat quoque Iosephus & Suetonius, C. Caligulam à Cæsonia uxore potionatum, amatorio quidem medicamento, sed quod in furorem uerterit. Quod commemorans Satyricus poeta, id poculum ex hippomanes apparatus fuisse ait:

— Si non

Et furere incipias, ut auunculus ille Neronis,

Cui totam tremuli frontem Cæsonia pulli

Infudit. Sed de hippomanes quod creditur, asserit quoque Aristoteles libro 8. de Natur. animal. capite 24. figmenta esse muliercularum & professorum carminis incantatorij. Scribit adhæc 2. Mag. moral. mulierem quandam uiro cuiquam poculum porrexisset amatorium, ex quo is subito decidit mortuus. Mortem etiam sepe accelerare eiusmodi philtrea, tradit Hippol. Marsil. in d. l. eiusdem. §. adiectio. D. de sica. ubi est & tex. loquens de amatorio ueneno, sicuti & de amatorio poculo, in l. si quis aliquid. §. qui abortionis. D. de pœnis.

Et quanquam Constantinus Imperatorum Chri-

y 4 stiano

Liuia & Lucilla uenefica.

*Callisthenes ueneficus.
L. Lucillus Imperator amatorio poculo interemptus.
Li. ii. antiq. Iudæc.
C. Caligula potionatus ab uxore.*

Cæsonia uenefica.

itianorum primus, arte magica conciliari amorem
 sensisse uideatur, in l. ab eo edita. C. de malef. l. eorū.
 in illis uerbis, Aut pudicos amicos magicis artibus
 ad libidinem deflexisse deteguntur: & Accursius in
 authent. quo. opor. epi. & clari. §. hoc autem. in uerb.
 propter quædam. & Alberic. in rubr. de hæret. colum.
 2. tamen D. Epiphanius Palæstinus Eleutheropolites
 l. b. 1. aduersus hæreses, tomo 2. in 30. sect. tradit uanif-
 simas esse eiusmodi amatorias incantationes, quibus
 scilicet scæminarū castitas impetitur, ubi nomen Chri-
 sti & signaculum crucis contrā opponitur: quod non
 contemnenda historia confirmat. Quin & illa Siciliæ
 constitutio, cuius initium est, Pocula amatoria, friuo-
 lum reputat & fabulosum, posse huiusmodi pocula a-
 morem extorquere. Historiam de uirgine Deo dica-
 ta, atq; magica arte à iuvene ad amorem sollicitata, à
 D. Hieronymo conscriptā in uita D. Hilariōnis, lege
 lib. 5. c. 12. ubi paucis meā uidebis adiectā sententiā.

*Amatoria
 incantationes
 uanissima.*

*In Mall. ma-
 sef. part. 1.
 q. 1. est. 7. Tres
 ordine abba-
 tes amatorio
 poculo inter-
 empti.*

Nouimus, inquit Henricus Institoris & Iacobus
 Sprenger theologiæ doctores, uetulam tres ordine
 abbates, ut publica omnium fratrum in eo monaste-
 rio etiam in hodiernum diem est opinio, non solum
 philtiris incantasse: sed & interemisse, & quartum iam
 simili modo dementasse. Nec eam pudet fateri palam,
 se fecisse & facere, eosq; à suo amore desistere nequi-
 uisse, quod tantū de ipsius stercorebus cōmedissent: si-
 mulq; quantitātē extenso brachio cōmonstrat. Fate-
 mur aut, quia nobis non erat in eā inquirēdi ulciscen-
 diq; facta potestas, illā adhuc superstītē esse. Hæc illi.
 Stercora uerò fuisse spurciciē uenereā, quā, uelut cæ-
 no immersi, toties erant experti in exercitata lasciu-
 uienteq; uetula meretricula monachi, ut ab eius ille-
 cebris inescati, quasi fascino uel certius maleficio de-
 renti, desistere & ad mentem redire nequuerint, mea
 profectò est sententia: hoc amatorium poculum, hæc
 brachij

brachij instar uorata uetuli scorti stercora. iudiciūq; esto penes eiusdem conditionis uiros, qui etiamnum quotidie simili maleficio illecti, in eadē palæstra strenuos exantlare labores fatagunt.

Virgilius quoq; circa finem Pharmaceutriæ, testatur magica carmina nihil huc facere, cum scribit:

—His ego Daphnim

Aggrediar, nihil ille Deos, nil carmina curat.

Vbi Seruius id etiam annotauit.

Propertius item libro secundo, Eleg. i. huius est sententiæ, cum inquit:

seu mihi sint tangenda nouercæ pocula Phædra,

Pocula priuigno non nocitura suo.

Nā loquitur de poculis amatorijs, quib. Phædra Hippolytum priuignum in amorem illicere tentauit. at nihil ea profuere. Rectè itaq; admonet Ouidius secundo de Arte aman. hoc artis magicæ genus cauendum esse:

Sit procul omne nefas: ut ameris, amabilis esto.

Et lib. i. de Remed. amoris:

Viderit, Aemoniæ si quis mala pabula terræ,

Et magicas artes posse iuuare putat.

Non inconuenientem huic loco historiam subiungere placuit ex Plutarcho. Amabat Philippus Macedonum rex puellam quandam plebeiam: facileq; utriusque fortuna longè dissimilis, eam regi obsequentem fecerat. Quod cum rescisset Olympias eius uxor, id ægrè admodum tulit, præsertim quod ferebatur ea puella amatorijs philtris sibi Philippum conciliaffe. Ideoque irata, iussit clam domo extractam ad se puellam duci, eo quidem animo, ut carcere aliquo clausam, aut in longinquas regiones trans mare religatam, malè haberet. Productam uerò ante se cum speciosam, uenustam, ingeniosam, elegantem, & omnibus modis ac numeris amabilem uidisset, *χαρίτωσαν, ἵππυ δ' ἀντιπρὸς,*

In præcep. conuul. cap.

24.

αι διαβαλει. οὐ γὰρ ἐν οικίῃ φάρμακα ἔχει: Valeant, inquit Olympias, calumniæ: tu enim in teipsa ueneficiorum uim habes. nec iam puellæ amplius, aut marito suo irata fuit. Huc facit illud Menandri apud Stobæum Florilegum cap. 65. *ἐν τῷ ἀλυδὶς φίλτρον ἀγνώμων τῆς ὄψης, τὸ πικρὸν καὶ τὸ ἀκαρπάζον ἀνδρὶς ἀποδεργῶς.*

Philtroaera.

Inest uerum philtro, benigni mores; Quo uincere uirum solet mulier. Et profectò hæc sunt uera amoris ueneficia. Nam si quæ coniuges philtro alijs & amatorijs poculis utuntur, eas abominamur ac fastidimus. Quemadmodum & Plutarchus asserit in eo libello, quem de Tuenda ualetudine scripsit: ut non dissimili ratione consequens sit, uxores contrà uiros, qui hæc res usurpât, detestari. Et ut idem Plutarchus scribit in Admonitionibus connubialibus, sicut piscatio quæ fit medicamentis, citò quidem & facilè piscem capit, sed eum labefactat, & mensæ minimè idoneum reddit: sic qui amatorijs artibus carminibusque coniuges uoluptatis causa subigere conantur, cum attonitis demeritisque & labefactatis uitam agunt. Neque enim Circem (ut subdit) ab ea potione quicquam inuenerunt, nec ipsa ulla in re illis abutebatur, cum suum a sinuorumque formam accepissent: Vlysses uerò mente præditum, & prudenter cum ipsa uersantem, incredibili amore prosequuta est. Hæc ille. Explofis itaque philtro & magicis uanitatibus, amorem uxoribus in eas amore, in alias uerò fœminas castimonia & quibuscunque alijs honestis pijsque studijs comparare nitamur. Sic lex connubialis decima quarta doctissimi clarissimiq; iuriconsulti Andrea Tiraquelli manebit inuiolata:

*De Legibus
connubial.*

Carminibus, poculis, alijsque id genus philtro magicis, quibus creditur amor conciliari, uir & uxor penitus abstinento:

Sed mutuo inter se affectu, alijsque honestis rationibus

nibus amorem prouocanto, conseruanto, augento.

Quod multa sit philtri & magici furoris commu-
nio, nec argumentum ingratum, hic me paulo fuisse
prolixiorē, agnosco libenter.

Animantia quomodo lædant uenefici,

Cap. XL.

A Nimantia adhæc, pharmacis pabulo iniectis, *Veneficia pe-*
aut alicubi sparsis ut degustentur, uel halitu at- *rimunt ani-*
trahantur, lædunt perimuntque uenefici. Idem *malitia.*
uel affricu uel applicatione præstari posse, ut mini-
mè nego: ita meminisse oportet, quosdam studio, lupi
stercus clàm in præsepibus condere, quod olfactu a-
nimaduertentia pecora, uoracemque hostem uerita,
ob quandam antipathiam, miro exagitantur furore:
ut maleficio ea torqueri, firmissimè credant ignari, a-
pud ueneficij huius artifices consilium inquirentes.
Eadem ratione dicunt, caudam lupi in bouum uel e-
quorum præsepi suspensam, eos ab esu exterrere. Me-
tu etenim ob odorem percussi, obliuiscuntur cibi e-
surientes: quemadmodum hominibus quoque in ma-
gnis timoribus usuuenire experimur.

In ducatu Vuirtenbergico non procul à Tubinga,
carnifex ueneficij non ignarus, anno millesimo quin-
gentesimo sexagesimo quarto in pecoribus suæ artis
specimen edidit. Enim uero quum ex pacto huic ce-
derent morticinorum animalium coria, atque alia quæ
hinc usui esse possent, hic boues, oues & porcos in pa-
sca ex more deductos, ueneno clàm perimit, ut inde
frequenti nimis pelliū numero, seu ite & pinguedinis
infinitis ferè talētis Augustæ Vindelicorū & Argēti-
næ uenum expositis distractisque, diues breui euaserit.
Proinde & suspicione oborta, ueneficij accusatur,
quæstionibusque ipsi familiarib. subditus, rem uniuersam
cōfiteatur. Dat & pœnas forcipibus ignitis distra-
ctus

ctus in principio Augusti. Huc ij quoque pertinent, qui pugiunculis iumentum certis locis confodiunt, retracta prius seorsum cute: ut ubi ea relapsa uulnus impressum tegitur, latèret dolus, atque ea ratione mortuum perijisse maleficio, iudicaretur. Varium itaque est Veneficij genus, quo pecus interit: estque diuersitati industriè attendendum, ne rei loco pendat supplicium insons.

Fusus naturalia prosequi uenena, non est nostri instituti: cum huc solum spectet orationis filum, ut actiones & morbi præter naturæ legem percellentes detegantur.

DE IIS QUI LAMIARVM
maleficio affecti putantur.

Liber IIII.

Qui maleficio affecti dicuntur, & quorum ita Leforum
sacra meminere Biblia, & quotquot uulgò Lamia-
rum maleficio cruciari existimantur, om-
nes à diabolo uel exerceri, uel obses-
sosse. Cap. I.

Maleficio af-
fecti qui.

MALEFICIO affecti dicuntur, qui uarijs & insolitis plerunque modis, præter naturam, Dei assensione, à dæmone in suis corporibus exercentur, siue homines sunt, siue bestia: quum ille ea aliàs uel subit, uel etiam non intrò subit sed u- tiles corporis humores exagitat & inficit, aut noxios in partes traducit principes, uel hisce uenas ductusque naturales obstruit, uel instrumentorum structuram luxat, uel spiritus cerebri turbat, multifarijs que im- buit formis, quos interdum quoque excitat, ut in ijs hominibus uirtus animalis se exerat potentius quam in sanis: siue uenenata materia, siue halitu intus aut foris

foris conspurcat, defœdatq̄; ac id genus reliqua, quibus ex causis morbi progignuntur innumeri, graues & admirandi. Nec interim hominum substantia & facultates ab huius subtilis artificiosiq̄; hostis maleficio immunes liberæq̄; permanent. Exemplum luce meridiana clarius in Iobo cernimus, cuius, diaboli studio, primùm quinquaginta bouum iuga & 500 asinaz abripiuntur, pueriq̄; cæduntur: secundò, ouium septem millia cum pueris igne cœlitus demisso consumuntur: tertio, camelorum tria abducuntur millia, & famuli occumbunt: quartò, domus, ob procellas impetuosisimas à satana excitatas, ab imis sedib. conuulsæ ruina opprimitur omnis soboles. Vbi nec harum calamitatum aceruo Iobum à Deî cultu transuersum agere possset, quin adhuc nomen Domini ille cõstanter glorificaret: demum, consentiente Deo, eum ulcere pessimo à planta pedis usq; ad uerticem percutit, deformatq̄; tam fœdè direq̄; satanas, ut ille in sterquilinio sedens miserabiliter, saniè testa abraderet, adeò atroci excruciatu dolore, quò etiã mortè illi precaretur coniunx, nec ab amicis eum uisitantib. agnosceretur. Quid aliud de eo, quàm ipsum maleficio affectũ fuisse, & incantatũ in cunãtis ad illum pertinentibus, quis dicet? Quæ hic intercessit dæmonis cooperaria malefica, quæ peruersa Lamia maleuolètia, quod ex crabile ueneficæ pharmacũ? Quibuscũq; malis rebus perficiẽdis satis per se potès est, & uolũtate prõptissimus diabolus, si diuinæ maiestatis tãtũmodo accedat pmissio: cuius nutui morè gerere, uelit nolit, cogitur.

Nabuchadonezarem regem Babyloniorum furore percitũ, & in deserta ab hominũ consuetudine pulsum, fœno uescentem more bouis, figura uitiata, capillis eius in aquilarũ similitudinem crescentibus, & unguibus eius quasi auium, mente adhæc turbata, acerbissimè exagitat totum septennium diabolus.

Satanæ

*Iob. 1.
Iob maleficio
affectus.*

Iob. 2.

*Maleficio la-
sus Nabucha-
donezar,
Dan. 4.*

*Demonia-
eui apud Ga
darenos male
ficio corre-
ptus.*

Matth. 8.

Marc. 5.

Luc. 8.

Satanę maleficio multis cruciabatur tēporib. dēmo-
niacus in regiōe Gadarenorū: è monumētis, suo quip-
pe domicilio egressus, nudus, ac supra modū sæuus,
adeò ut per illā uīā trāsire posset nemo: neq; enim cas-
tenis eū ligare poterat quisquā, p̄pterea quòd cū sepe
cōpedib. cōstringeretur, & catenis uinciretur, ijs ab il-
lo discerp̄tis, cōminutisq; , à dæmonio in deserto age-
batur. Vociferabatur aut̄: Quid rei nobis tecū est I E-
s v fili Dei? Venisti huc ad cruciādū nos ante tēpus.
Dæmones uerò rogabāt, ne imparet ut in abyssū abi-
rēt, sed eos in porcorū procul in mōte pascētū gregē
demigrare p̄mitteret. Christo hic annuēte, egressi in
porcorū gregē abierūt, eumq; præcipitē impetu ege-
rūt in mare, ut suffocatus interierit. Hic & porci ferre
bis mille dæmonū maleficio agitati, in suā ruūt p̄niciē.

Marc. 1.

Luca 4.

Non ne ille quē spiritus immūdus discerpēs, p̄oij-
ciensq; in mediū: qui & Christi iussu exijt, nihilq; no-
cuit, inter maleficio correptos suum sortietur locum?

Matth. 17.

Marc. 9.

Luca 9.

*Maleficio la-
sus lunati-
cus.*

Hæc referatur lunaticus, qui à puero spiritum habe-
bat mutum, quo ubi agitaretur, lacerabatur spumās;
ac dentibus stridēs atq; arefcens: quē frequēter etiam
in ignē coniecit spiritus, & in aquas, ut eum perderet:
neq; à Christi discipulis, ob eorum incredulitatē, ex-
pelli potuit: puerū uerò tandē ad Christū accedentē,
continuò discerpebat, ut in terrā prolapsus uolueret-
tur spumans: usq; adeò à spiritu exeunte Christi ius-
su, iterum dilaniatus, ut mortuus à multis haberetur:
donec manu illius arrepta, à Iesu erigeretur.

Luca 13.

Nō ne paria cū nostris, qui maleficiū pati credūtur,
sensit mulier quæ infirmitatis spiritū habuit, à sarana
alligata octo & decē annis, atq; ita cōtracta, ut omni-
no caput erigere non posset, uinculo isto à Christo
sabbati die soluta?

Quis nisi animi planè præfracti, inficias ire audebit,
si hi quos recē sui, nūc tēporis spectarētur, uno sanè o-
re acclamarēt pleriq; omnes, hos peruersę alicuius ue-
tulæ

tulæ artificio ita præter naturâ uariè exagitatos esse, miserè demētatos, cōtractos, lācinatos, diltractosq;? Atqui cuius arte, dira hac calamitate illos opprimi te statur Scriptura? Dæmonis. Cuius cooperatione, aut imperio? Nullius, sed rātūmodo, p̄prię dēmonū uolūtatīs malicia, & Dei p̄missiōe ex arcano ipsius cōsilio, ut illi uel probarētur, uel castigarētur, emēdarēturūe. Nec usquā in uasto ueteris & noui Testamēti uolumine exēplū, ubi in affligēdis corporib. alicuius Lamix operā usurparit, aut etiā req̄sierit fatā, cōperies: nihil illic tamē prætermisū esse, qđ huius potētiā, actiōes fraudesq; ostēdere queat, fatēdū est. Neq; etiā alicui⁹ opera indiget ueterator ille, abundè suo Marte potēs ludificare homines, eorū mētis & oculorū aciē p̄stringere, morbis præter naturâ cruciare, ulcerib. ferire, aerē multifariā turbare. Per se maleficia opari diabolū, in Malleo legit, nec in his indigere mulieris maliciosę cōsensu. sed & sage p̄ditionē querit: unde & ipsam cooperari aliquo modo cogit. Permissu tātum illi opus est, teste Gregorio, cui uolūtas semper mala. Interim tamen à se designari eiusmodi flagitia, aliosq; seuerè torqueri, & in reb. externis scēlicè impediri successū, & quęcunq; alia diaboli miracula perfici, habent persuasissimum, confitenturq; delusæ quædam aniculæ.

*Secunde r.
Partu quast.
i. cap. 7.*

Eas iā dixi, diuersis de causis, à dēmone ita obsidio ne uallatas, earū mentē tā grauiter fascino læsam, cerebrū cogitatuū imaginationūq; organū tā raris fraudulētisq; phātasinatib. & formis ob incredulitatē implicitū, cōfirmatūq; (quemadmodū in grauib. somnis, atq; etiā melancholicis usuuenire quotidie, ostendi) ut aliud nesciant, torturisq; subiectę fateantur sua esse facinora, quæ ipsarū saltē sunt phantasia, reuera autem fatanæ, Deo huc coniuente: sic aliquē crebrò à se læsorū recēsent numerū, quorū alios occæcotos, alios mutilatos, nonnullos hoc uel illo modo à se excarnificatos, falsa opiniōe dicūt: quo nomine nō tam male-

Qui demoniaci, maleficio correpti creduntur.

maleficæ, quàm maleficio affectæ effascinatæ que appellari merentur. Quotquot uerò tam crudeliter & multifariam, quibuscunque etiam conuulsionum generibus, morbis prodigijs, uomitu & deiectione, præter naturam torqueri, hunc uel alium imitari sonum, uocem edere, certos mendaciter notare, denominare atque accusare homines, uti atrocis spectaculi architectos, obseruamus: cunctos à dæmone maligno mendacique citrà alterius cooperationem agi, uexarique (nisi quandoque uenenum uel propinatum uel applicatum accessisse intelligatur) ingenuè fateor, atque adeò sanctissimè astruo.

De rebus monstris ore reiectis, quas non fuisse in corpore, multis ostenditur argumentis. Cap. II.

Materies; qua ore reiectuntur, non omnes fuisse in corpore.

HUc spectat rerum monstrorum per os reiectio, quæ præstigiator ille quorundam sensus ita præstringit, ut eas ex corporis medullis eductas esse, dubitare nollent. Sunt autem panni laniæ rudiore laciniæ ut plurimum, item clauis ferreæ interdum magnitudinis, eorumque fragmenta, fibulæ ferreæ & æreæ, acus, aciculæ, eaque complures numero, quandoque colligatæ, uel panno insertæ, fili inuolucra. Hæc à me uisa sunt. Nonnunquam & ossa euomuntur, subligacula, atque reliqua id genus longè absurdiora monstra: sæpius magnitudine œsophagi etiam, quoad fieri possit, in homine uiuente distractique naturalem diductionem exuperantia, quibus nec aliis ab ore introrsum laxior patet meatus. quo uel unico irrefutabili argumento facile conuicero, ea dæmonis subtilitate uelocitateque imperceptibili, ori ingesta, nostris adhæc oculis uel celebritate eius uictis, uel fascino delusis, uel interiecto corpore aëreo aut aliter motis eò intus uel foris uel utrinque

utrinque humoribus aut spiritu caligantibus. Sic nos fallacisuo machinamento multiformiter exercet ille mille art. fex.

Quum Neomagij quidam arroganter in Paschæ ferijs deglutiret ouum gallinæcum integrum, quod naturalem œsophagi expansionem superaret, illud in eo coarctatum, residere nequiuit, unde quoque cōpressa arteria mox suffocabatur.

Si porrò inſtes, urgeasq; , ea non ex ore ſolum, ſed penitiùs è corpore reiecta eſſe: dic queſo, quo loco antea in corpore hæſerint aut delituerint, cum nullus ſit corpori reliquo cum ore meatus communis, excepto œſophago, præter arteriam aſperam, cuius caput larynx ex tribus componitur cartilaginibus. Eius oriſicium, dum reſpiramus, dilatatur: cum deuoratus, cōprimitur ut plurimum, nonnunquã exactè, ob quod ligamenti membranofiſis neruoſiſq; coarctatur. Ea arteria ſolummodo ſpiritum purum & impurum, recremētium uè eſſatu inſpiratuq; tranſmittit: aut humidum quiddam, puta ſanguinem, pituitam, ſaniem, aut pus tuſſi expectoratu: nihilq; grāuius hanc, niſi cum uitæ naufragio, etiamſi exigua admodū materies dura hac caſu aberret, tolerare, manifeſtū eſt. Enimuerò quàm graues laterum dolores, cum ſicca quadā tuſſicula triēnio cū mortis periculo prius excitariſ; quàm ex peſtore tuſſi propelleretur auellanæ magnitudine *Lapillus tuſſis reiectum.* *De Abſciſſis morbor. & ſanat. cauſis cap. 24.* *Lib. 4. ca. 15.* *Arteria aſpera.* *Larynx.* *Lapillus tuſſis reiectum.* *De Abſciſſis morbor. & ſanat. cauſis cap. 24.* *Lib. 4. ca. 15.* *Idiſum cuiſdam ciui Duisburgenſi accidiſſe memini. Habet adhuc meus collega lapillū fabæ magnitudine, anno 1553 à ſe exemptum in hoſpitali*

Pisano, ex sinistris pulmonibus cuiusdam adolescentis phthisi demortui: qui iam diu tussi uexatus, ppe annos tres incoeperat tabe marcescere, qua tandē interijt. Lapillus est inæqualis, asper, non admodū grauis, pallefcens, atq; oualis. Hac itaq; ratione strictius hoc uas, durū cartilagosumq; ab illa multa, ampla, solida, uarieq; conformata substantia liberū esse constat. Hinc per *σισφαγίον*, cibo potuiq; destinata uia, atq; alterū oris interiorē meatum, ē uentriculo illa rerū miracula uomitari, si imis corporis partibus antea inhæserint, necessariò sequetur. Eum aut̄ omnino neruofum existere, & cū primis eius orificiū, ideoq; exactissimo tactus sensu præditū esse, ac leui flatu aut halitu putrido facile affici, humore etiam acri uel acido grauius uiter pungi, sæuissimaq; cieri mala, norūt medici. Plerosq; enim ex flatibus in uentriculo generatis, ex pituitosis, aut alioqui uitiosis humoribus, aut ex cibis in uapores ab imbecilli calore resolutis, grauissimis uideas torqueri dolorib. alios ex coaceruatis crudis succis, uel etiam uitiosis aut acribus in uentriculi ore, in syncopem aut præceps animi deliquium concidere. Quosdam etiam ex alimentorum prauitate, aut malignorum humorum qualicumque copia, ut à bile admodum corrupta, aut à pituita salsa acri, excruciat cholera morbus: in quo uomitibus & deiectionibus tanto plerunq; impetu btliosa excernuntur, ut cum humoribus, multis quoq; exhaustis spiritibus, uires affatim prosterantur, sitiant ægrotantes, ac sudent, tremor cordis syncopeq; succedant, interdum & mors acerbissima. His exactiore lance pensculatis, collataq; grauissimorum morborum, symptomatūq; exitialium causa materiali, cū ingentis durissimæ atque adeo acutissimæ materiei, uelut ferreæ, æreæ, ligneæ, ossæ præstigiōsa uomitione, tum etiam

expul-

Oesophagus.

Orificiū uentriculi neruofum, & ualde sensibile.

Ventriculi dolores.

Cholera morbus.

expulsione rei lineæ lanæque, uentriculo & eius sferi-
sili apprimè orificio ita noxiæ, ut suffocationem ple-
runque quis uereatur, si in faucium partes exquisiti
admodum sensus uel pilus impegerit, nedum aciculâ
autacus (quas etiam cum periculosa uitæ lucta uel
dispendio ignoranter subinde deglutiri cernimus).
uno profectò consensu, adeoque ore uno, ob ratio-
nis ueritatis que robur, hic afferendum atque proclâ-
mandum erit, dictam rerum ore egestarum congesti-
onem, à præstigiatore subtili celerique dæmonio in os
& fauces imas, nec ultra impelli, penitusque impin-
gi, quasi strangulationem minitantem: acie oculo-
rum nostrorum interim elusa, uel spiritu optico turbato,
uel eius radijs obscuratis, ne prodantur præstigiæ:
Sic simpliciores exiguxque fidei homines expedi-
tius in suam illicitam ueteratorem. Aliqui uero affe-
cti ita, ab alijs infontibus, & se magis fortè pijs, ipsi-
que Christo fidelioribus, eiusmodi sibi irrogatam ini-
uriam, malumque inflitum, mendaci satanæ sugges-
tione, imò ipsius facticia uoce ebuccinant; id quod
meis coràm accepi auribus.

Adde quòd sæpenumero nihil doloris in stoma-
cho, ante acutæ, pungentis, radentisque huius sub-
stantiæ rudioris expuitionem uiolentam senserint:
quam fieri nequeat, quin in ea huiusmodi rerum co-
pia, unâ transuersè acta, facile alicubi inhæreat, quæ
suos pariat continuos postea cruciatûs: quemadmo-
dum de muliere quadam, quæ acum eneam deglutie-
rat, tradit Beniuuenius: unde primùm nihil sensit in
commodi, inde cœpit eam circa uentriculum urgere
dolor satis acutus: quo dum indies magis magisque af-
fligeretur, plures cōsuluit medicos, nihil de acu uora-
ta, quæ memoriæ penitus exciderat, referēs. Variè fue-
runt hinc inde sententiæ. alij enim ab acriore humore, alij

*De abditis
morb causis
cap. 20.*

*Ex acu deglut
ita, nona.*

à uento inter stomachi tunicas recluso, ceteri uerò ex malo habitu excitari hoc malum putabant. Sicque annis iam decem ex una acu, urgente dolore acerbo, miserrimam illa trahebat uitam: donec acus perforato uentriculo se prodidit, prodijtq;. Se acum & uidisse, & mulierem curasse, addit Beniuenius.

Quid ego in huiusmodi casu haud ita pridem uiderim, obseruauerim, fecerimq;, paucis subiungam in illorum gratiam, qui me operæ precium præstitisse iu dicabunt. Mulier quædam honesta, nomine Heluicha, infantem curatura Dufeldorpij in Martio anni sexagesimi quarti supra sesquimillesimū, aciculas ore retentas duas, unā magnā, alterā minorē: fortè quum pueri casum uereretur, deglutijt: hærebantq;: eæ aliquot horis palmā latā sub larynge cū dolore pungente & multis angustijs. Ad quā tandem accersitus, ut nihil cibi aut potus prius offerretur, quā incuruo forcipe subt. li, quē sine mora adferri iubebā, tentassem: nū retrahi possent, mandauī. Vix dum digressus erā, quin forbitiuncula appinaretur, qua in gulę partes inferiores paululum supra uentriculi orificiū illæ deprimuntur. Vbi nouo cruciatu exorto, doloreq; pungituo, reuocatus, iussi cereuissiam cū butyro & pane secalino, nostratibus cōsueto, crassiusq; inciso, exhiberi satis copiosè, atq; eā decubitu erecto dormire: nox etenim erat. Sic aciculas ad uentriculi sinum impelli potuisse arbitratus sum, easque infixas uomitu has partes contrahente, altiusq; eo nisu impingente, reddi tu rō per fauces nequiuisse. Hoc modo hora tertia matutina panis illius pondere ad uentriculū depressę sunt. Inde eam secundo die alui iusculis pinguibus, cereuissiaq; butyrata. Decubitus tum imperabatur in dextram, uentre libero, puluinariibus suppositis femori & brachio, ut minus impeditè ex uentriculo per pilorum ad intestina descenderent acus. Ante uesperam
quum

quum surgeret, eam corpus uelut in æquilibrio conseruare, nec hinc inde inflectere uolui, ne inæquali motu alicubi in intestinorum anfractu figerentur aciculæ: sed ut erecta citra ullam corporis inflexionem moderatè inambularet consului, quò cum excrementis conuenientius in intestina magna siderent acus.

Deinde ut fæces quas primùm exoneraret, studiose in uase conseruarentur, admonui. Quibus postero mane redditis, dissolutisque in aqua, apparuerunt aciculæ: altera uerò longa nonnihil erat incuruata. Ac licet ab his iam secunda esset, tamen grauitè adhuc paucos dies ægrotare uidebatur, uel ex concepto metu, uel alia de causa: sed breui conualuit. Iam ad institutum.

Ad cuius assertionem quoque facit, quòd tametsi mox uel paulò longius à cibo subsequatur uomitus hiecludibriosus, nihil tamen cibi uel chyli appareat mixtum: quod à me diligenti inspectione obseruatum est. Adhæc euestigio ab eiusmodi dura, acuta, multiformiq; re expulsa, qua omnino uentriculum & œsophagum lancinari, radiq;, si profundius quàm ex oris cauo reijceretur, oportuit, innoxie quasi in ijs locis illæsi comedunt. Hoc à me non semel circiter annum quadragesimū octauum supra millesimum, quingentesimū, apud Geldrorum Arnhemiam, ubi tum stipendio publico medicabar, uisum est: quòd hominum hisce modis à dæmonio exercitorum adducebantur plaustra, quorum uentriculum (in quo eas res portetas supradietas resedisse necesse est, si ex imis corporis partibus, quod omnium propè erat iudicium, expellebantur) quum ante & post uomitionem summa diligentia uigilantiq; studio in multorum conspectu contrectarè, ualideq; sursum ac deorsum pugno, palma & digitis uario torquerè modo, ut si quid gran-

dioris, asperæ, acutæq; materiæ illo cōtineretur situ, non amplius posset latere, sed renisu in durio rem ultrò citroq; impellentē manus meæ, hinc etiam suam læsionem sensuræ, contrectationem se detegeret: uel nausea, ob non leuem certè eiusmodi palpitationem, uolenter concita reijceretur: nihil profus tamen animaduersum est unquam eo momento euomi, nec ullam à contentis putatis iniuriam sensit uentriculus. Quod omnino fieri nequiuisset, si altius quàm ex sinuoso oris hiatus profiliisset, obiecta oculis nostris ex ore materia,

Historia memorabilis de puella demoniaca, quæ à Lamijs cruciari dicebatur, ubi de crucis signo nonnihil agitur.

Cap. III.

Historia admirabilis de puella demoniaca.

PVella uerò sedecim plus minus annos nata, ea ratione à me habita, contrectataque, post alicuius moræ intercapedinem facie obseruabatur à patre, & aëtero, qui his eius moribus assueuerant, uomiturire: cuius os cum mox uigilanter & defixis oculis intueri studerem, eodem inspectionis momento instratam linguæ panni lanci rudioris nigri laciniam uideo: in quam digitis incunctanter iniectis, appendices prodigiosarum rerum dictarum ex oris parte altiori, quò eas in uentriculo antea non latitasse ostenderem (id quod paulo antè ibidem latius persuadere conatus fueram) emulgere uolui. Frequenter enim prius sic propulsam fuisse uariè congestam simul materiem, narrabat parens: ostensis quoque ueritatis documentis, utpote panno rudi nigro, cui aliquot acus & aciculæ infixæ, filoque conuolutæ adhærebant, item clauorum ferreorum uetustorum fragmentis. Ad quod meis obiectum dixi oculis, attriti panni nigri laciniosum rudimentū, uix spu-
to irru-

to irrigatū erat hora etiā tertia pomeridiana, post solitum quoq; prandiū: quo tēpore illud crudo cibo uel chylo oblitū esse oportuit, si reddidisset uenterculus. Vt autē aliquā opinionē, qua ex stomacho id proiectū esse induceremur, relinqueret satanas: Quā amarū hoc est, inquit mox post ablationē puella, uoce à natura profus aliena, puerili & sublallante, à dæmone haud dubiè elisa, teste Augustino: qui eius lingua diabolum uti affirmat, cuius corpus intrauerit.

*Lib. Questio
nū. 94. est. 36.*

Atrox uerò paulo antè spectaculū, mereq; tragicū, aliquādiu durās in hac puella ediderat tortor ille, quo puellæ os, ut profus obmutiret, arctissimè cōstringi, manus atrociter cōuelli, oculos toruè intorqueri, corpus deniq; totū horrèdo certè cruciatu exagitari cōtuebamur: nec citra crucis consignationē, manus aut os aperiri posse, afferebat pater cum suo comite: à me autē, qualicūq; in Deū fiducia cōtra dolosam diaboli hypocrisin, absq; illius signi impressione tandē diducēbatur, restituebaturq;. Nō quod cruci quicquā derogatum uelim: sermo enim crucis potentia Dei est, ijs qui salutem consequuntur: hæc autem non in signo, sed in CHRISTI crucifixi imitatione consistit, ut nimirū ipsius uestigijs insistentes, nos ipsos abnegemus, & crucē nostram tollamus quotidie, & sequamur illum. Iudæi signū quærunt: sed Paulus prædicat Christum cruci affixū. Per hunc nos corroborantem omnia possumus. In huius nomine expulerunt dæmonia Apostoli. Non crucis signum timet diabolus, sed ipsam crucem, uel cruciatum aut punitionem. Proinde Christo oblatrat: Venisti ad cruciandum nos ante tempus. Et si quid picturis aut statuarijs credendum est, nusquam cruci Christi latronum cruces affingi uidemus, quarum sinistra non terribilis insideat dæmō. Nec interim ignoro, Arabes philosophos crucem cœlestiū fortitudinē dicere, quod eorū fortitudo

1. Corinth. 1.

*Sermo crucis,
potētia Dei.*

1. Pet. 2.

Matth. 16.

Marc. 8.

Luca 9.

1. Corinth. 10.

Philip. 4.

*Nō crucis signum,
sed ipsam crucem
timet dæmō.*

Matth. 3.

tudo per rectitudinem angulorum & radiorum resultaret : & stellæ maximè fortes essent , quando in figura cœli quatuor obtinerent cardines. Rufinus quoque in Sacra historia narrat , crucem ab Ægyptijs sacerdotibus inter Sacras literas relatam , cuius uis portendebat salutis spem hominibus , credentibus CHRISTO Saluatori nostro. Hieronymus Demetriadem hortatur , ut crebrò signaculo crucis frontem muniat , ne locum in ea exterminator Ægypti inueniat. Et ad Eustochium , de Custodia uirginitatis : Ad omnem (inquit) actum , ad omnem incessum , manus pingat crucem. Idem Tertullianus dixerat : Ad omnem progressum atque promotum , ad omnem aditum & exitum , ad uestitum & calceatum , ad laquacra , ad mensas , ad limina & cubitalia , ad sedilia , quæcunque nos conuersatio exercet , frontem signaculo terimus. Harum & aliarum huiusmodi disciplinarum , si legem exoptulas Scripturarum , nulla legis traditio tibi prætenditur : auctrix consuetudo , confirmatrix , & fidei obseruatricis. Crucis etiam signo dolos dæmonum propelli , docet Athanasius. Factum quoque per Marcellum episcopum Apameiæ , crucis signaculum in aqua cum fide aspergenda , ad dæmonis ex Iouis templo comburendo expulsionem , qui aquæ uirtutem non tulit , commemorat historia Ecclesiastica Tripart. Signum iure sugillet nemo : sed eius abusus omnino accusandus est , maximè si qui crucifixo & uiuæ in eum fidei debetur honor , ad crucem referatur. Sed ad inceptam historiam redeamus.

Vbi deinde curationem , mali puellæ dictæ promitterem , illius puerilis uocis sono , sibi nihil rei uelle mecum esse , & me astutum esse , atque , En quàm callidos habet oculos , respondit. Percontante præterea me , num huius calamitatis auctorem

*De Corona
militis.*

*De Humilitate
uerbi.*

*De hac re
quædam in
iust. D. Iust.
sine.*

Lib. 9. ca. 34.

horem cognosceret? eadem lasciuente pueriliter
 roce respondens, honestam (meo quidem iudicio)
 matronam eodem tempore in custodia detentam ob
 incantationis peractæ suspicionem insimulat: quæ
 tamen postea manumissa, domum auehebatur libe-
 re, unâ cum matre & duabus alijs mulierculis, pro-
 pter maleficij crimen illis falso intentatum, iam in-
 tegrum mensam captis. Illud quoque hic silentio
 minime prætereundum censui, puellam hanc, illas
 pannilacinas, fila, aciculas, acus uel clauos ore nun-
 quam reiecit, quàm quum à dolore qualicunque,
 ob incredulitatem (quòd à causa naturali ex ab-
 strusa Dei uoluntate dolor ortus, minus agnosce-
 retur, sed imputaretur maleficæ, ac ad illicita confuge-
 retur consilia) prius Amersfortum, proximum il-
 lius habitationi oppidum, ad sacrificium uel templi
 custodem (ni fallar memoria) itum esset, qui aquam
 (consecratam opinabantur) numismatis Snappha-
 ni precio diuendebat, qua propinata prodigiosus hic
 ciebatur uomitus. Ad hæc siquidem ludibria ma-
 ximè Deus conuiuere solet frequenter, ubi ab ipso
 & naturalibus medijs, in hominum usum diuinitus
 ordinatis, contra manifestum Dei mandatum, fide
 Christiana postposita ad satanam curritur, uel eius
 angelos: quales hi censentur, qui huiusmodi aquam
 uel ex baptisterio sublatam, uel aliter impiè lustra-
 tam, aut cereæ paschalis thus, aut eiusdem religionis
 pomine sacratas res alias, ausu uetito nefarioque, in
 conceptæ de maleficio opinionis iniquæ, diaboli
 instinctu, confirmationem, lubricæ fidei
 hominibus offerunt.

*Vnde diabolo
 illudēdi ner-
 uis accrescit.*

Deut. 18.

Leuit. 19. 20.

Ob historię superioris connexum, q̄biter huius puellę,
& reliquorum secuta sanatio post benedictionis formu-
lam recitatam à fœminis eo nomine captis,
coniungitur. Cap. IIII.

POrrò fœminis, quarum paulo antè memini, in-
carceratis, ac in concilium productis, cum à Se-
nato Cæsareo imperaretur, ut hominibus pluri-
fariam excruciatas, ob maleficij suspicionem formula
benedicerent præscripta, nimirum, Benedico tibi in
nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, in tuis bonis,
sanguine & armento: eaq̄; imperata facerent, euesti-
giò sanabantur ægroti. Benedicebatur autem qui-
libet ab ea, quam sui tormenti genitricem suspicave-
tur, uel dæmonis aut eius ministri accusatoris Pythij,
custodia quoq; coerciti suggestione putaret. Ne Le-
ctorem interrupta historię series remoretur, turbetq̄;
ea hic paucis prosequar, quæ alioqui ad sequentis Li-
bri argumentum pertinent. Hic sanciebatur ille om-
nium ore tritus canon: Quæ ligauit, eandem quoque
soluere necesse est. Quæ uerò huius sententię sit ab-
surditas, hoc colliges modo: Si Lamia est, suam habe-
re cū cacodæmone cõunionē & fœdus, eiusq; ope
alios uariè crudelibus colligare torturis (quæ uulgi
est opinio) eosdē quoq; pro suo arbitrio, ab eo suo &
satanæ opere, cruciatib. scilicet, soluere, ipsius dẽmo-
nis ope, qua antea ligauerat, existimatur. Serua autem
est & mancipiũ illius, cui se pacto & stipulatione ob-
strinxisse creditur: ut hanc sanè nihil diuinis posse uer-
bis peculiariter efficere, certius fidas, quibus recitatis
si aliquid uirium erit donandum, per fideles Ecclesię
ministros, piæque monetæ homines ea pronunciata,
citius suum ex Dei nutu sortientur effectum: quàm
per eas quę Dei societati ex professo renunciaffe, bel-
lumque uelut hostes indixisse iudicantur.

Quini.

*Formula be-
nedictiõis uul-
gò in malefi-
cũ curatione
usurpata.*

*Qua ligauit,
eandẽ non sol-
uere necesse-
riò.*

Quinimò quicquid diabolus ligat, id Christus, eius Apostoli ac ministri soluerunt, imò ipsum à suo opere deturbarunt. Peculiare hoc Christi fuit ministerium, cuius nomine apparuit. Nec etiam ob qualemcunque incredulitatem, satanæ uexationem inhibere, ipsumque fugare potuerunt discipuli: quod grauer illis à Christo exprobratur. Quid ergo in eiusmodi dæmonum uexatione & obsidio ualebunt Lamix, Beelzebub (ut creditur) obstrictæ? Nostri Canones, ratio & usus docent, Contrariorum esse medicinam. Christus cum à dæmonio uexatum cecum & mutum sanasset, atque à scribis & pharisæis, Beelzebub principis dæmoniorum præsidio dæmones expellere diceretur, eos confutans ait: Quomodo potest satanas satanam eijcere? Et si regnum aduersus sese diuisum fuerit, non potest stare regnum illud: & si domus contra seipsa diuisam fuerit, non potest stare domus illa: & si satanas insurrexerit aduersus semetipsum, ac diuisus est, non potest stare, sed finem habet. Qui nõ est mecum, cõtra me est: & qui nõ cõgregat mecum, spargit. Nec etiam ab impio suam gloriam, quæ in sanandis in ipsis nomine hominibus elucet, uelle prædicari Deum, his diuinus uates docet uerbis: Impio autem dicit Deus, Quare tu enarras iusticias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Quum odio habeas disciplinam, & uerba mea post te abijcias. Os tuum addixisti malo, & lingua tua dolum concinnat. Hinc palam est, eiusmodi curatione, eas incantationis aut maleficij reas esse non posse conuinci, & canonem eneruè existere. Eleganter dixit Origenes: Magi nesciunt benedicere, quia dæmones nesciunt benefacere. Quod autem sanetur, non alia profectò fit ratione, quam, quum hæc corpora Dei permissu, ob incredulitatem exercuerit diabolus, in hac ut afflicti, & astantes, & quibus inusitatum id malum innotuit, tum demum magistratum,

Matth. 12.

Marc. 3.

Lucæ 11.

In nomine dæmonu nihil boni fit.

Ab impio sua non uult Deum prædicari gloriam. Psal 49.

rum, confirmaret, non coactè, sed ultrò ac suapte spò-
te cedit: licet se compelli simulet, quò magis fallat, il-
laqueetque: atque indubitatus eo modo credatur,
illas mulierculas benedictionis uerba recitantes, quan-
quam innocentes, esse tamen sagas: & alios fide uacil-
lantes, spirantesque, uindictam suis technis irretiat:
ac sententiæ inconsideratæ reum magistratum, in car-
nificinam infantium feminarum, & punitionem, uo-
racesque flammis inuitet. ita enim suarum rerù pro-
uiribus satagit, ut ab initio in ueritate nõ stetit: quic-
quid loquitur & agit, mendacium est, uel falsitatis fer-
mento conspersum: quum optima agere & loqui ui-
detur, homicidia struit, & mendacia architectatur, ut
animas illaqueet & perdat, homicida ab initio. De-
stitit itaque in his ægròtis à læsione, quam ipse in-
tulit.

De materie uaria ac dura, Pauli Grillandi
sententia. Cap. V.

Tractatum
uolumine 10.
de Sortilegiis.

HUc quum faciat singulare D. Pauli Grillandi,
iurisperiti clarissimi, iudicium, id ascriben-
dum duxi. Aliàs uidi (ait) sæpenumero,
quòd maleficio infecti, ubi liberationis remedium u-
surparunt, frequenter ex ore euomerèt, uel per seces-
sum exonerarent acus, capillos, ferramenta, clauos,
plumas, sulphur, lapides, & res demum tales, quas ma-
leficio læsum uorare potuisse, erat impossibile: non
solùm integras, sed nec fractas, nec minutè in frustra
concisas. Vnde quid mirandum uidetur. Sed dic, ut
quidam censuerunt, satanam ad maiorem hominum
deceptionè facere dictas apparere species extraneas
in resolutione facturæ, ut res miranda magis uidea-
tur: quandoquidem inspiciuntur & consulantur ea
esse talis naturæ, formæ & qualitatis, ut inapossibile
fuerit talia potuisse ingredi in corpus maleficio læsi

pe

per aliquam partem naturaliter : sed in rei ueritate non sunt species naturales. Et quòd uerum sit, hinc apparet, quia illa eijciuntur per uomitum uel secesum: atque ita inter materias illas liquidas apparent à principio, cum primùm è corpore emittuntur. at si seruaueris illas materies biduum aut triduum, aut dies quinque, quemadmodum ego aliàs studiosè seruari feci, uidebis omnia ea liquefacta penitus, & ipsarum formas perijisse totas. Quòd si naturalia essent, profectò in sua priori siue primæua forma remanerent, nec possent per aliquos liquores aut humiditates corrumpi, maximè ferrum & lapides, propter eorum naturalem duritiem : ut manifestum est omnibus. Quidam alij dixerunt, dæmones, ut res miranda uideatur, tunc temporis, quando maleficio affectus irritatur ad uomitum, uel ad uentris opus, uelocissimè & inuisibiliter afferre ibi species illas siue materias, de quibus suprà, ueras & naturales, quas aliunde acceptas eò attulerant. Sed nota, licet dæmon potentia sua naturali hoc quidem posset, & tam dextro modo illas inferere in uomitu & stercore maleficio agitati, ut nullus hominum aduerteret: prior tamen opinio magis mihi placet, esse scilicet apparentes species sub illis formis non naturales. & quòd hoc uerū sit, apparet ex ratione prædicta: quia communiter non durant sub illa forma, sed breui tempore in illos resoluuntur liquores, cum quibus mixtæ prodierant: uti ego frequenter uidi, & manibus proprijs contrectaui, quæ à principio (ut dixi) apparebant ueræ & naturales, & retinebant in se nescio quid duri: tamen breui tempore, ut dictum est, resoluebantur & peribant. Hæc Grillandus. Acuum quoque, ofsium, capsularum, & id genus reliquorum reiectionem per os, technas esse, sentit Cardanus.

Dura mater uomitu eiecta liquefit.

Hæc mea est sententia, quæ magis esse probabile, multum demonstrat argumentum, nec ita quibus humor in tantâ potest cœrescere durissem.

Lib. 14. de Vriet. cap. 80.

Histo

De Abditis
morb. causis
cap. 8.
Maleficio le-
sa mulier cla-
uosi & acus
omitt.

Accidisse suis temporibus nouum & admirandū morbi genus, tradit Antonius Beniuēnius. Mulier sextum decimum agens annum, ab ima uentris parte dolore exorto cōuellebatur manibus. Cumq̄ue in horrendum clamorem erumpere, intumescibat ilicō totus uenter, adeō ut uterum crederes gestasse octo menses : & uoce exhausta, subī per totum cubile hinc inde reiectans sese, & plantas interdū ceruici cōnectens resliebat in pedes, iterum procidens ac exiliens, isthuc ipsum identidem factitabat, quoad paulatim ad se reuersa, quoquo modo recrearetur. Interrogata quid egisset, penitūs ignorabat. Nos uerō eiusmodi morbi causas inquirentes, arbitrati sumus hoc malū ex matricis suffocatiōe, & uaporib. malis sursum elatis, ac subinde cor & cerebrum ferientibus, prouenire. Sed quū medicamētis nihil promoueretur, ea ferocior facta, sac toruis oculis circumspiciens, tandem prorupit in uomitum, quo longiores & recuruos clauos, æneasq̄. acus, unā cum cera & capillis cōglomeratis reiecit: & nouissimè exientaculo frustum tantæ magnitudinis, quale integrum nullius deglutijssent fauces. Cumq̄: id ipsum sæpius etiam uidente me factitasset, teneri eā arbitratus sum spiritu malo: qui dū hæc ageret, spectantiū oculos perstringeret. Quare ecclesiasticis medicis cōmendata, manifestiorib. deinde signis & argumētis rē cōprobauit. Ni & nos eā uaticinantē audiuius, & ea præterea agentem uidimus, quæ omnem morbi uim supergressa, humanū etiā captū excederēt. Hucusq̄; Beniuēnius. Hęc omnia certè in corpore nō fuere, sed diaboli oculos spectatorū effascinātis, ne huius materiæ in os impulsio animaduertetur, præstigijs & celeritate

in os

in os solū illata sunt, & tanquā uomitu mox eiecta. Id ōsophagi huic māteriei imparis angustia, illæsus post uomitum uentriculus, & ante uomitum (ut suprā dictum est) uentriculi robur testantur: quæ profectò minimè erant expectanda ex acie, & durissimæ substantiæ in æqualitate. Si ea eructauit uētriculus, quādo usq; adeò insensibiliter ingesta sunt, aut unde tam innoxie reuomuntur, potissimùm ore uentriculi ita sensili, ut uel pauco humore acri extremè affligatur?

Meinero Clatsio, nobili in arce Bontenbrouch, sita in ducatu Iuliacensi, famulus erat Guilielmus nomine. hic ante annos quatuordecim à dæmonio exagitat, primùm habebatur ægrotus, sibiq; ex diaboli instinctu confessionariū expetiuit pastorem in Gerad Bartholomæum Panen, qui suam in curando maleficio locare solet operam: quare etiam in dæmoniacæ fabulæ scenam requisitus, non omnino *negipio* agere potuit. Huc dæmoniaco cū ad faciei etiā liuorē, intumesceret guttur, eumq; suffocatum iri timeretur, ad orationem confugit Iudith Clatsij coniunx, pia matrona, cum reliqua familia. inde præter reliquas quisquillas ex Guilielmi ore extrahitur anterius opilionis subligaculum, filices, eorumque fragmenta, filorum spherulæ, puellarum capillitium, acus, lacinia panni subditiçij ex pueri ueste, pauonis penna, quam ante octiduum ex pauonis cauda Guilielmus adhuc sanus euulserat. Rogatus mali huius causam: respondit, circa Camphusium obuiam se habuisse ignotam mulierem, quæ in faciem illi inspirasset: atq; hinc quicquid id esset calamitatis, inuectum esse. Restitutus uerò, negauit hoc ita accidisse: sed à dæmone inductam se fuisse, ut hæc diceret, confessus est. addiditque, eas prodigiosas materies non in suo fuisse corpore: sed cum una spectaretur, alteram continuo à diabolo faucibus fuisse ingestam. Aliàs nummosos sibi loculos

† *Hic forte mulier agebat falso maleficiij suspecta, cuius teclinis notam hanc grauius inuere conatus est diabolus, ut manibus inuictis illa ad supplicium raperetur.*

culos à dæmone donatos esse lætabatur, eosque in lecti stramine repositos esse. Quæsitæ uerò, inanes sunt inuenti. Non absimile est quod in Francisci uita legitur, cum is eiusque socius turgidos inuenirent loculos, Franciscus uerò dæmonis præstigias, tentationesque animaduerneret, eosque propterea auerfaretur, pecuniam exemptam pauperibus dari uoluit eius comes: eoque loculos consensu Francisci arripiente, in manibus serpens apparuit, tñox euanescebat. Postea uisum est, musculum animalculum ex ore Guilielmi excurrere: quare euestigiò sub lectum se deiecit, questus musculum fuga sibi excidisse: quem lectum repetens, se reperisse narrauit. Sæpius inde uim sibi inferre uelle uidebatur, fugamque aliquoties adornare: quapropter quum semel in porcino sterquilinio inuentus, extractusque arctiori coereretur custodia, tam firmiter eius occludebantur oculi, ut nulla uerum horum cilia possent diduci, ditrahique. Accedens tandem maxima natu filia Clatsij Geertrudis, iam annum ægens undecimum, hortatur eum, ut apud Deum uisus restitutionem exoraret. Ut autem pro ipso puella oraret, eandem ille rogat. Quæ Deum implorans, illius oculos inde cum magna omnium admiratione aperit. Sæpius adhæc illum diabolus admonuit, ne heram multa de Deo effatientem, uel alios audiret: à quo semel mortuo, quemadmodum frequenter in publicis audiuiisset concionibus, nequiret iuari. Cum etiam hic aliàs ancillam culinariam impudentius atrectaret, atque suo hinc nomine nuncupatus redargueretur: horrenda raucaque uoce respondit, se non Guilielmum, sed Beelzebub nominari. Putasne ergo nos te uerituras? ait hera. Cui enim nos fidimus, te infinitis superat modis. Quapropter Clatsius zelo impulsus, undecimum Lucæ caput (ubi eiectione uirtute Christi dæmonis muti, & Beelzebub principis dæmonio-

*In illius uita
non est diabo-
lo permissa
potestas.*

*Ex ore infan-
tium & la-
ctentium per-
fecisti laudē:
Psal. 8.*

moniorum fit mentio) præfente familia, attentè legi-
git, ac in Christi nomine sathanã cedere iussit. Tan-
dem energumenus hic uelut in animi deliquium la-
psus, sedatè tota nocte iacuit ad horam usque matu-
tinam: qua recreatus iuscuro, ad parentes aucebatur
sanus prius, actis hero heræque gratijs, imprecatus
quoque illis Dei remunerationem ob passam iactu-
ram. In itinere autem loco plano euertebantur bigæ,
nihilque postea dæmoniacæ uexationis sensit unquã.
Duxit interim uxorem, prolemque sustulit, & adhuc
superest, ac uescitur aura ætherea.

Eiusdem argumenti historia.

Cap. VII.

QVæstoris filius Morsæ aduersa nonnihil affli-
ctus ualetudine, eam credidit inductam à mu-
liercula, cui herbarum plenum corbem in por-
corum pasturam attulisset: quod hæc gratias agens,
ipsius presisset humerum. Vnde territus eo tempore
puer, cœpit paulatim, etiam animo deiecto, peius ha-
bere. Hinc trica sœminei capillitij nigri & cinerei sic-
ca, citra alterius materiæ admixtionem, excerni uisa
est. Tandem admiranda magis, puta setas porcorum,
pelli etiamnum inhærêtes, ita siccas aluo deponebat,
ut papyro conseruarentur, interdum similia cum ex-
crementis deijcebat. His ludibrijs circiter medium
fatigabatur annum: quæ, dein pedetentim, ut cœpe-
runt, euanuère. Nec dubium est, ea ob parentum &
adolescentis incredulitatem fuisse permiffa: quòd
quum hic secundum naturæ ordinem nonnihil mor-
bo grauari conspiceretur, eum non in naturæ uitium,
aut Dei uoluntatem, sed in mulierculæ impressiõne
retulerunt. Eam itaque delusionem diabolo, quibus
explicatum est modis permiffit Deus, donec fortassis
resipuère.

Novi item cuiusdã uiri consularis coniugẽ, cuius

A alius

*Arena per alium multo
ris reddita.
Deut. 18.
Leuit. 19. 20.*

alius sæpenumero arenam reddere uidebatur; diabolo colludente, comiumenteque Deo: quòd x-
grota ad illicita maleficorum diuinorumque auxilia
confugisset, contra diuinæ Maiestatis edictum, im-
pias horum hominum actiones comprobans. Cui cer-
tam polliceri opem cum Dei gratia, si imperata face-
ret, audebam. Morbum siquidem, quo afficiebatur, ex
naturali causa ortum esse iudicabam: at arenæ deie-
ctione, quòd incredula ad uetitum declinasset consi-
lium, eam à satana ludificari, dictabat animus. Fre-
quenter etenim hoc usuuenire uidemus, ut quum à
naturalis quis infirmetur causa, Dei que (qui natura-
lium rerum usum docuit, atque eum nos affectare &
inquirere uoluit) potentia diffusus, uoluntari que im-
morigerus, ad dæmonij clientelam consulturus quum
Saul accurrat uoluntariè, in reprobum tradatur sen-
sum, ludicrisq; maligni obijciatur illudendus.

*De Variet. re
rum lib. 15.*

Commemorat Cardanus, probum quendam ru-
sticum & amicum, qui facilius decipi poterat, quam
decipere, sic ipsi narrasse, quòd morbo incognito plu-
res laborarit annos: quo tempore excantationibus
sæpius uitrum, clauos, & capillos euouisset: & quan-
quam demum restitutus fuisset, tamen in eum diem
quo hæc referret, sentire se in uentre asseuerabat ma-
ximam uitri contracti congeriem, sonumque non le-
uem, quasi quis saccum uitri fragmentis plenum con-
cuteret, à quo non parum uexaretur: tum uerò sin-
gulis octodecim noctibus septima hora, etiamsi ho-
rarum numerum non obseruaret, totidem ictus an-
nis octodecim, quibus iam sanatus fuerat, in corde
maxima cum molestia perferre. Quis in eo organo,
diaboli ludibrijs ob simplicitatem apto, non uidet
dæmonis actus, præstigias & uexationes
priors & posteriores.

*Rusticus ho-
rari ictus in
corde sanctus.*

De pue-

AMsterdam, quod Hollandiæ emporium est
maritimum, eiusmodi historia scripta est am-
plissimo viro D. Hadriano Nicolai, apud Geldros
Cancellario: decimo octavo Martij anni sexagesimi
sexti supra sesquimillesimum, elapsis octo aut decem
septimanis cœperunt in hac ciuitate horrendo modo
torqueri pueri circiter triginta, ueluti mania aut fu-
rore subito correpti, & in terram prostrati, cum inter-
missione tamen, durabat que hic cruciatus horam in-
tegram uel dimidiam. Inde surgentes, nullius prorsus
meminere tormenti aut rerum tum actarum, uerum
se solummodo dormijisse putabant. Consulti ibi me-
dici ob morbum creditum naturalem, nihil effecere.
Postea ob maleficij suspicionem, ad eiusdem curato-
res itum est, qui suis deprecationibus uarijs que alijs
eius amoliendi rationibus tantundem promouere.
Tandem quod à dæmonio obsideri crederentur, ab
exorcistis non paucis rogatum est consilium, quod i-
gnoranter multa ingenij captum & ætatem superan-
tia effarentur pueri. Illi primum suo more legerunt;
coniurarunt, & reliquam suam armaturam aduersus
dæmonum insultum usurparunt, uerum nullo succes-
su. Dum lectiones adhiberentur, acus plurimas uomi-
tu reiecere pueri, aciculas quoque, digitalia, panni lac-
nias, ollarum frustra, uitra, crines & id genus alia: nulla
autem hinc subsequuta est integra curatio. Recurrit
etenim hoc malum aliquoties, exhorrescentibus inte-
rimijs qui astant ob rei incredibile spectaculum. Alio-
rum relatu uera hæc esse scio. Hic paucis meam subij-
cere sententiam placuit, nimirum quod ad legitima
non confugeretur consilia, Deum permisisse dia-
bolo perstringere astantium oculos huiuscemodi ma-
teriebus ore proiectis, quæ in corpore neutiquam

fuere, nec per arctas puerorum fauces, nec angustum œsophagi meatum aut intrò ferri aut foris propelli à dæmone potuere: qui tamen horrendum hoc spectaculum oculis omnium obiecit in tam celebri loco, ut maleficij aut incâtationis nò modò suspiciônê uel inucheret uel augetet, sed magis mulieres in fontes eius reas statueret, propterea ignis holocausto postea absumendas, ne innoxij sanguinis fusio negligeretur: atque ut maleficij credulitas impia altiores in animis mortalium radices ageret, & rumor hic ex loci celebritate longius latiusque disseminaretur. Sic non temerè, sed cum multo scènore sibi huiuscemodi tragœdiæ finem aliquam decernit ueterator ille. Permittit uerò Deus frequenter tale crucis exercitium, ut probetur fidei nostræ firmitas: interim ne infontibus pueris nocentum aliquod à dæmone accederet, sedulò cauit. Cæterùm genuinam mali eiuscemodi fugâdi rationê circiter Quinti libri finê còperies.

De quodam, cui uiuo excisus clauus, & post mortem cultri, lignum, ferra menta.

Cap. IX.

CÆterùm illud quod à Christi natiuitate, anno millesimo quingentesimo tricesimonono, in quodam Eistettensis episcopatus pago Fugenthal, accidisse perhibet multijugæ lectionis uir IOANNES LANGIUS, illustrissimorum Principum Platinorum Rheni medicus doctissimus, omnem superaret fidem, nisi oculati spectatæ fidei testes adhuc superessent. In hoc pago Vricus Neusseffer agricola, cum crudelibus dolorum tormentis circa alterum hypochondrium conficeretur, subitò clauum ferreum sub illæsa cute manu apprehendit, quem chirurgus illic balneator nouacula exciderat: nec tamen cessarunt dolores, sed indies magis incrudescabant. Quapropter cù nec aliud doloris remediũ fore miser, quàm

Lib. 1. Epist.
38.

Clauus ferrens sub illæsa cute latens & excisus.

quàm mortem, suspicaretur, arrepto cultello, sibi guttur abscidit. Itaq; dum tertio die ad sepulchrum mortuus efferretur, aderant tum Eucharius Rosenbader ex Vveiffemburg, Noricorum oppido, ac Ioannes ab Ettenstet balneator, qui astante magna hominum frequentia, de mortui agricolæ uentriculum inciderunt, in quo lignum teres & oblongum, quatuor ex chalybe cultros, partim acutos, partim instar ferræ dentatos, ac duo ferramenta aspera reppererunt, quorum singula spithami longitudinem excedebant: aderat & capillorum instar globi inuolucrum. Sed quid potissimum hic admiraberis? an quomodo tot & tanta ferramenta in uentriculi cavitae cõtineri potuerint: an qua arte sint ingesta? Certè non alia, quàm dæmonis astu, & dolo. Hæc Langius.

Lignum & cultri in uentriculo inuenti.

Vlrico etiamnum superstite non ea in uentriculo hæfisse, ut nec clauum sub illæsa cute in carne ante sectionem uerè impactum fuisse, ausim dicere. Enim uerò cum illis locis ex mala intemperie, aut humorum acrium a fluxu, uel flatuum copia, huiusmodi poterat prouenisse dolor, qualè in iliaco & colico affectu experimur: & constanti opinione sinistra de maleficio iam fortassis ægrotus, uel astantes, uel utrique ducebantur, dæmonis, uel illius clientelæ, magis ueriti uoluntatem malignam, permissasq; uires, quàm Dei patrocínio & incomparabili potentie fisci: diabolo traditi sunt illudendi, ut in carnis, antea nonnihil duræ & tensæ uel à materia, uel flatu, uel dæmonis astu ita apparentis, sectione clauum, & in aperiendo stomacho reliqua hæc rerum monstra ingesserit, præstrictis secantium oculis, quo id in cuius finem hanc instituerat tragœdiam, nempe incredulitatem, stabiliret: ubi scilicet in rebus aduersis, Deo relicto, eiusque medijs ex gratia donatis ab eo qui languoribus nostris uerè mederi potest, pfidi, satanâ nimiû in corpus hominis,

Dei scilicet creaturæ, ad ipsius similitudinem formata, posse concedimus, extra eius potestatem in mutanda rerum natura, aut materia aliqua duriori & acuta, certam meatuū per quos inferri oporteret, proportionem exuperante, illæse & insensibiliter penitus ingerenda, impellendaue: cum tamen œsophagum & fauces uel quamcunque aliam partem latius diducere & extendere nequeat dæmon, quocumque suo artificio, quàm ex primâ creatione ferant: quem admodum alias fusius ostendi. Si uerò clauum ferream ante sectionem in parte latuisse affecta urgeas, quando tam insensibiliter cædo impressus fuit, citra cutis uel carnis læsionem? quare etiam excæto clauo cruciatum, ut putabatur, excitante, non desijt in altero hypochondrio dolor? sublata enim causa tollitur effectus, qui canon physicis est celebratissimus: & quæ post mortem sectione in uentriculo inuenta fuerit, ea inter secandum, citra controuersiam, à dæmone erant inuenta. At dissidij seminarium hoc modo à diabolo spargitur, ubi eo nomine alios maleficij irrogati reos confestim inculamus: quos adminiculo dæmonis illud machinatos esse credere malumus, quanquàm insontes reuera existant.

Religiosæ uirgines demoniacæ, quæ Lamiarum maleficio exagitari credebantur.

Cap. X.

Demoniacarum uirginum uerticibus oculis horrida horrenda.

ADmirabilis & horrida fuit uexatio quarundam monialium, oclusarum Vverteti in comitatu Hornensi, exercitarū à dæmonijs. Initia autem eiusmodi dedisse pauperculâ feminam narrat, quæ in quadragesima salis libras tres (quartam uulgus nostras uocat) mutuò à uirginib. acceperat, fereque duplum circa Paschæ solennitatem restituit. Hinc in dormitorio inueniebântur sphærulæ candidæ uelut

uelut incrustata saccharo semina, at gustu falsæ, quæ tamen non edebantur: nec quomodo peruenissent eò, sciebatur. Postea eodem in loco obseruabatur incessus rei ingemiscantis, uelut hominis ægroti: audiebatur item quandoque uox, plerasque uirgines ut surgerent, & ad ignem secum accederent, se ægotam esse, commonefaciens: ubi porrò surrexissent, morbidam sororem inuisuræ, nihil inueniebant. Si quando etiã hæc in arrepta matula meiere tentarët, ea uiolenter erepta, lotio conspurcabãt lectum. Aliquoties pedibus electo ad passus aliquot subtrahebantur, atque adeò sub plantis titillabantur, ut præ nimio risu morituras seuererentur. Quibusdã carnis particulæ euellebantur: plerisque in aduersam partem prorsus intorquebantur tibiæ, brachia & facies. Quædam sic excarnificatæ, licet ad dies quinquaginta duos nihil præter raparum ius citra panem sorpsissent: attamen atri liquoris, uelut atramëti scriptorij multa uomitu reijciebatur copia: quæ tã ferebatur amara & acris, ut etiã pelliculã ex ore abraderet: nec ullũ effingi poterat conditum, quo afficerentur. Aliquæ supra hominis caput euehebãtur, & uicissim deijciebãtur. Cũ ægotas tũc sedatas lætasq; , recreaturi circiter tredecim numero amici simul monasteriũ aliàs ingrederëtur, illę è mœsa deorsum citra uocẽ & intellectu dilabebãtur, nõnullę inuersis tibijs & brachijs tâquã mortuæ iacebãt. Vna in altũ sustollebatur, & quanquã manib; iniectis obluẽtarëtur assistẽtes, tamẽ supra eorũ caput abripiebatur: eoq; denuò præcipitabatur modo, ut haberetur mortua. Postea ad se tanquã è somno rediens, è nosodochio in monasteriũ progreditur illæsa. Nonnullæ incedebant tibiæ extrematibus innixæ, uelut *videt*, citra pedum usum, qui uidebantur trahi tanquã ligamenti nimium laxatis; in sacculo penduli. Arborea quoque conscendebant ut feles, ab ijsque

Margareta
comitissa Bu
rensis pia.

proserpebant, nulla corporis immutatione. Contigit item, ut cœnobij præfectæ (quam matrem uocant) in eius ambitu colloquenti cum generosa & insignis pietatis domina Margareta comitissa Burensi (cuius in iustorum resurrectione meminerit misericordiarum pater) ex fœmore erueretur caro: illa quæ præ dolore exclamans, in lecto deponeretur. Vultus autem partim liuebat, partim nigricabat: sed curabatur. Accidit quoque, cum duæ ex hoc læsarum numero uirgines simul considerent ridentes & exhilaratæ, mutuoque colloquerentur de sele nigra in dormitorio corbi inclusa à matrona, quam in oppido commorantem nominabant: collatione uerò clàm obseruata à tertia uirgine sana, corbis ab hac, & præfecta cum duabus aut tribus uirginibus inquiritur, aperiturque, unde felis exiliens aufugit. Ea hinc notata mulier, tanquam maleficij rea in carceres conijcitur, cum septem deinde alijs, inter quas senior numerabatur matrona: cui uicini & pauperes testimonium, eam fuisse usque adeò misericordem & in egenos profusam, ut ipsa etiam indiguerit, perhibebant. Hæc eadem quæstionibus à tortore subiecta, nullis unquam tormentis ad sceleris confessionem adigi potuit. Tandem ubi ex more uictum offerret Burchgrauus, se infirmiore esse quàm ut cibum admitteret, ait: at se potum solummodo desiderare, quo à Burchgrauo mox subministrato, ipsius uestem illa apprehendens, eiusque innixa femori expirabat. Alia quoque rerum miracula hic uisa sunt: durauitque ea carnificina ad annos tres manifesta, quam postea celarunt.

Eas uerò uirgines satanam obsedisse, dubitandum minimè: qui ludificandi occasionem sibi commodè porrectam ratus ex sale à muliercula reddito, credulis uirginibus maleficij opinionem iniicere, & inson-

ti femi-

ti feminæ insanabile inurere cauterium studuit. quæ propter formam sparlit granorum quasi saccharo obductorum, ut ad eorum gustationem pellicerentur uirgines: falsedinem autem indidit, ut suspicionem de ea quæ salem restituerat, citius ingereret. Nec defuit euentus. Concessit porrò Deus eam diuexandi potestatem, uel ut tentarentur uirgines, uel castigarentur, uel ob earum incredulitatem. Lubricæ fidei notæ fuerunt, quòd non ad Dei uoluntatem, sed in feminas cruciatuum causas retulerunt. Hinc quoque sathanicum illud duarum uirginum concilium ab astuto fuit institutum diabolo, qui mendaces earum rexit uoces, ut innocenti matronæ maleficij stigma imprimeretur, carceresque tormenta & cædes promouerentur. Si quoque felis fuerit uera, eam dæmonium haud dubiè eò inuexit: atqui ut dæmonem assumpto felis simulachro, fuisse credam, potius inducor. Vides etiam constitutos illi præcise lædendi limites, ut ex alta illa euectione & præcipiti deiectione, etiamsi una mortua uideretur, nihil tamen læsionis senserit; sed uelut è somno experrecta, abierit.

Non absimile fuit, quod uirginibus Brigittæ strictis legibus inauguratis, in cænobio non procul à Xanctis dissito olim usuuenit, quæ miris quoque modis diuexabantur, plerunque exilientes, nonnunquam balatum uocesque elidentes horrendas: urgebantur interdum ex designatis in templo sedibus, ubi & capitis uelamen quandoque abripiabatur: fauces his etiam, ne cibum admitterent, nonnunquam præcludebantur. Perstitit uaria & dira ea calamitas in plerisque ad decennium. Tragœdiæ causa imputabatur uirgini, iuuenis amore aliquando faucis, quem ea affinitate non dignarentur huius puellæ parentes. Idcirco huic in extremo mœrore positæ, dæmon ac-

*Brigitta sacra uirginet
demoniaca.*

*Ex eo obsessa
duquebatur
diabolo: sic
opus diaboli,
suum esse con-
fitebatur.*

cita iuuenis illius effigie, se obijcit, eam in uotum il-
lud monasticum cogens: quæ dicto audiens, se can-
cellis constringi patitur. Inclusa, uelut furore percita,
omnibus horrendum plurifariam exhibuit spectacu-
lum: quod quidem malum uelut contagio in multas
proserpsit uirgines: quæ ob propriam illius confes-
sionem, ipsam uniuersæ eiusmodi miseræ genitricem
fuisse, certò crediderunt. Ex ea deinde capta, alióq;
euecta, prolem bis sustulit carceris custos: ac tan-
dem manumissam, à maleficij opinione inculpatam
uixisse arbitror. Delusio fuit merè diabolica, qua il-
la decepta, se ea fecisse confiteretur, quæ peculiaria
ipsius satanæ erant opera. At in quem finem ea fue-
rint à Deo permissa, sequenti intelligetur Libro: ubi
omnibus imitanda harum uirginum proponetur
curatio.

*Moniales
Neomagij à
diabolo in-
fistata.*

Moniales in Hefsi monte Neomagij, dæmonium
aliquot annos infestasse audio, quod dormitorium
noctu uelut cum turbine ingressum, testudine citha-
raque tam uidebatur ludere suauiter, ut ad choreas
temerè induci potuissent uirgines: inde canis instar
in unius N. lectum insiliebat, in quam muti peccati,
quod uocant, cadebat suspicio. Similia multa & lon-
gè grauiora in eodem accidere cœnobio, uiuente pa-
tre Paulo: quæ ut ab illis celantur, ita à me aperiri
minimè decuit. Noui aliud item non ignobile colo-
legium in Coloniensis prouinciæ limitibus, ubi ante
annos octo dæmon canis specie interdium procur-
rens, conscendensque sub interiori religiosarum
uirginum indumento, spurcæ uelitationis indicia
exteriore uestium motu ostendere ui-
debatur.

Vexatio

HUc pertinent nobilium aliarumque uirginum in cœnobio Kentorpio prope ueterem Marcam, in Marchiæ comitatu iuxta Hammonem inclularum, monstrosæ omnifariæque conuulsiones, à dæmonibus excitatæ, discriptæque Libro primo, Capite undecimo. Fœdissimum uerò illæ halitum ore spirabant in ipso, & paulo post ipsum paroxysmum: qui aliàs semel interdiu, aliquando sæpius inuadebat, aliquoties in horas aliquot multas protrahatur. In accessione mali quædam conuultæ, intelligentes erant, audiebant, astantes etiam internoscere se pleræque postea affirmabant. Nam in accessione propter spiritualiū partium & linguæ conuulsiones, loqui minus poterant. Istæ non æquè ferociter torquebantur, neq; uno modo, sed aliæ alijs mitius. Sed hoc commune propè omnibus erat, ut cùm ex ijs una agitaretur, cæteræ quoque in seiunctis etiam cubicalis correptæ, solum tumultuantis strepitū audientes, simili miserrimo modo uexarentur.

Vt porrò calamitatis huius origo & incrementum, dehinc tragicus fabulæ actus extremus, quem solum in durissimo hoc spectaculo affectauit ueteriorius ille homicida, innotescant, cautiusque aliàs maliciosis diaboli conatibus in raris illis horrendisq; uexationibus obuiam eatur, quæ ex ore unius senioris & cordatæ uirginis, huic cœtui consecratæ, & omnium primum tam duriter afflictæ, exceperim diligenti inquisitione, paucis bona fide narrabo. Hæc Anna Longou dicta, quum primum ex sinistro doleret hypochondrio, epilepsiaque correpta putaretur, ad monasterium Nonhertic in primis religionis erigè ablegabatur, ubi ex D. Cornelij caluaria bibit unde

unde eam melius habuisse, fallò dicebatur à monialibus.

Postea ubi hæc grauius cœpisset exagitari, aliæq; item puellæ, ad ariolum itum est. is opinionem ingessit de Elsa Kamensi coctrice, cunctas nimirum maleficio ab ea læsas esse. Hinc neruum sortitus diabolus, non solum eas multifarijs conuulsionum generibus torquere incipit, sed incitare quoque ut se mutuò & alios morderent, cæderentque, subueherentur item & deijcerentur citra noxam, sicut plumæ sibi uisæ, unde etiam non suæ potestatis se esse sentirent. Si autem à percussione uel quacunque alia uiolentia inhiberentur, cor afficiebatur grauius: at suæ libertati relicta, etiamsi seipfas lædere, concutere aut morderi uiderentur, nihil inde sentiebant mali: at in proprium sæuire corpus, necessarium esse imaginabantur. Si quando Anna in paroxysmo loqueretur, fiebat id quasi altero inspirante & expirante: ipsa interim seipsam dum loqueretur intelligebat, sed finito sermone penitus menti exciderant prolata uerba: uerùm si ea ab alijs illi repeterentur, tum quidem se dixisse meminerat, sed pudore suffusa tacuisse maluisset. Quandoque etiam orationi se dederet, eam cum attentione prosequi, aut mouere huc linguam minimè ualuit, à maligno turbata. At si preculas suas horarias, quas uocant, sine mente obmurmuraret, tantum abest ut tum præpediretur, quòd etiam inde leuius habere recrearique uideretur. Nequiuit insuper ulli rei uel bonæ uel malæ seriò attendere, tanquam mente stupida, sine sensu, discretionem & iudicio. Si etiam pius aliquis suoq; Deo ex animo deuotus, eam alloqueretur, tum quasi à diabolo puniri uidebatur. Si quando autem huic loquerentur aliæ fœminæ de rebus suis ludicris, mirè ijs afficiebatur, leuabaturque. Hæc deinde quum exorcisaretur, incredibilem sanguinis

guinis copiam uidebatur fundere per os, unde nihil mali tunc temporis sensit. Omnibus uerò illis uirginibus ita à dæmonio affectis, is erat cum dolore inæqualiter serpente sensus sub pedum plantis, quasi aquillas calida combussisset. Quanquam etiam uariè torquerentur, cunctis tamen æquè uigebat appetitus & nutritio. Ex iunioribus mentis impostibus frequenter & multum loquebatur dæmon: quibus se etiam forma nigra objiciebat in specie felis nigræ, uel Elfæ Kamensis, aut eius matris uel fratris, ut ab ijs omnes tam crudeliter exerceri, crederetur perperam. Vbi postremò Anna firmiter animo constituisset, non redire in monasterium, unde parentum ductu cesserat, sed suo Deo extra illud saniori iudicio piè inseruire, desijt calamitas: si uerò solummodo à collegij præfeta ad eam epistola mitteretur, toto horrebat corpore, quasi relapsura. Postea autem uiro nupsit, citra nulum eiusmodi noxæ sensum.

Affirmabat adhæc, Elsam Kamensem eodem morbo, uelut epileptico, quo aliæ, excruciatam fuisse, loquutam similiter sine sensu: quapropter eam sibi ipsi hoc malum consciuisse, ne alijs maleficium inuexisse putaretur, dicebāt moniales. Hinc omnes à dæmonibus afflicte, sua tormenta nec Dei uoluntati subijciebant, nec diabolo imputabant: sed ad Elfæ Kamensis, in cœ nobis coëtricis, maleficas artes uno ore & consensu ex arioli indicio referebant: quæ quidem capta, tragicum hoc spectaculum à se editum fuisse fatebatur primum, uenenata mixtione: moritura autem, nihil unquam uirulenti à se alicui propinatum fuisse: sed quicquid esset mali, se mente & mala imprecatione effecisse confessæ est. Num uerò hoc ita fieri potuerit, paulo post explicabitur. *Vide lib. 6. cap. 10.*

Ab eius & matris exustione tanquam suæ potestatis iam neruum adeptus satanas, oppidi proximi ciuibus

*Damonia: s
ciues Ham-
monenses.*

Cap. 19.

bus non paucis uario cruciamentorum genere insultat: è quorum numero quinque, ubi ecclesiastes Carolus Gallus in suum acciuisset cubiculum, ex Sacris literis eos aduersus satanæ ludibria instructurus, muniturusq; : atque hi Decem præcepta, Symbolum Apostolorum, & orationem Dominicam recitassent, hinc alter alterius nomen inquit, mutuoq; ludicrū nimis indicat, primo Libro inter ficticia dæmonū nomina expressum. atq; unus ecclesiasten irridēs, in hæc erumpit uerba: Quid nunc facturi sumus? expellere nos conatur pastor? Respōdit alter: Se uelle in hirco nigro equitare, ad quandā mulierem non ita seiunctæ habitantem, quam etiam nominabat, se gratum illi fore hospitem iactans: ut maleficæ artis nomine redderet illam suspectiorem. Identidem se facturum alter quoq; narrabat, ac eodē uectore profecturū ad aliā feminā, nomine designatā in eundē finē: ac uterq; sed insidens tanquā fatuus, cōtinuò uocis indicijs ad dictas equitando uidebatur ferri mulierculas, quū interim ne à loco quidem dimouerentur. Tertius adhæc quasi in globum cōuolutus, contractusq;, ad clausum cubiculi abripiebatur ostium, per quod inopinatò apertum, è gradibus decidit illætus. In pago Houel appellata, circa Hammonem, multi quoq; inde uidebantur energumeni. Nec procul hinc in alia ciuitate similiter diris torqueri modis à dæmone interea cœperūt oppidani: quare aliquæ fuerunt uinculis traditæ mulieres, at plures accusatę, quemadmodum in negotio eiusmodi diabolico fieri assolet.

Ita lac ductile & filatum siccum, ex Comitatu Marcensi, ad Cancellariam Cliuensem, ex accusatione cuiusdam ineptæ mulieris allatum est, quæ lacti eam fuisse redditam formam incantamenti à uicina sua asseuerauit: quum ignitum titionem ollæ in qua lac coquebatur subditum, hæc abstulisset, quo domi ignem foue-

foueret. Rei autem ueritas sic elucescet. In lacte tres sunt substantiæ, butyrum, caseus, & serum. Si iam lac uetustate non nihil subacescere incipiat, quod æstate citius, hyeme tardius euenire solet, & tum coquatur: mox dissolutus caseus cum butyro coit, concrefcitque, ut ad ductilis lini modum etiam longissimè filamentum tenaci deduci extendique possit: ac si circum distēsa ligna circumuoluatur, ad tantam peruenit siccitatem, ut fragile reddatur, atque in puluerem redigi facillè queat.

De uirginibus in monasterio Nazareth Colonie
à dæmone exagitatis, & alibi.

Cap. XII.

HAud dissimilia Colonie passæ sunt uirgines religiosæ in Nazareth monasterio occlusæ: quibus hoc tamen accessit, quod licet annis aliquot antea uariè & multifariam à diabolo uexarentur, torquerentur, conuellerenturq̄: tamen anno sexagesimo quarto supra sesquimillesimum, præter aliud spectaculum horribili modo frequenter editum, prosternebantur sæpenumero deorsum, infima corporis parte succussata ad eum modum, qui ueneri solet ascribi, oculis interim clausis: qui postea cum pudore aperiebantur, quum uelut à multo labore respirarent. Ansam autem huic malo dederat quædam Gertrudis, anno ætatis suæ decimo quarto monasterio inclusa, quæ ludibria hæc sæpius dissoluto cachinno patiebatur in lecto, licet amasiū singulis noctibus ferè conredientē stola consecrata abigere conaretur: quâ uelitationē quū altera uirgo in secundo decubens lecto (hoc nomine adiūcta sociæ, ut tutior esset ab amasij insultu) audire uideretur, tota exhorruit, ac tādē quoq; diaboli hospitium facta miris conuulsionū generibus distrahebatur. in paroxysmo quandoq; cęcutiebat: ac licet

Virgines religiose in collegio Nazareth Colonie à diabolo uexata.

licit mente appareret constare, uaria tamen inconstanter nimis, & quæ desperationem spectarent, proferebat. Itidem & aliæ multæ. Ita pestis hæc uelut contagio proserpsit, maximè quum primùm ad legitima non confugeretur consilia. Dictam uerò amantissimam suo proco horrendas scripsisse literas, postea inuentas, in inquisitione à me in eodem collegio facta, Anno 1565. 25 Maij, præsentibus nobilitate & prudentia clarissimo uiro, Domino CONSTANTINO à Lyskerken, consule dignissimo, D. IOANNE Altenano, decano olim Cliuen. D. IOANNE Echtio, medicinarum doctore ornatissimo, & filio meo HENRICO philosophiæ & medicinarum doctore, cognoui: eas autem ab illa ut energumena, nec mentis compote fuisse exaratas, non est quòd ullus dubitet.

Constantinus
à Lyskerkē.

Dum hanc carnificinam adhuc exerceret diabolus, harum uirginum quædam peste correptæ, inter ea dum ea laborarent, nihil diabolicæ uexationis sentire, ex Dei solius benignitate singulari, qui torquendi in hoc seculo limites præfigit satanæ, ultra quos ferri nequit.

Porro calamitatis initia subministrasse uidentur iuuenes lasciuui, qui per coniunctum sphæristerium contracta amicitia cum una aut altera, clam in monasterium conscenderunt, libidinemque explerunt. Quibus postea exclusis quum re ipsa amplius frui nequirent, eius imagine mentem uitiauit, taliumque motionum ignominiosam spurcitiem, astantium oculis obiecit Mille artifex. At quo conuenienti Christianoque consilio huic tragædiæ obuiam iri possit, peculiaribus literis eò missis fusè explicui.

Puella à dæ-
mone uexa-
ta.

Huic albo accenseatur uirgo sacra Iudith nomine, quam haud ita pridem Busciducis in collegio iuxta ædem D. Ioanni Baptistæ dicatam, uidi crudelissi-

delisimis intorqueri à satana conuulsionibus: eiusq; fauces ne cibum admitterent, comprimi: linguam itē inhiberi quandoq;, ne proloqui posset: uoces interim reddi & ridiculas & horribilas audiui.

Accedat & cognita mihi puella, uirgini nobili in cœnobio famulans, cui fidem dederat rusticus, qui deinde ad aliam animum adiecit. Qua recognita, mœrore turbari illa cœpit: ablegataq; medium circiter miliare à monasterio, in eximij iuuenis forma obuiū habet dēmonem, qui se familiari colloquio in eius insinuans amicitiam, omnia rustici amati secreta huic detegit, cunctosq; cum altera puella habitos sermones enarrat, ut ad restim illam illiceret, cogeretq;: & cū ad angustū peruenissent ponticulū, ille assumpto oleo, quod ea manibus gerebat, ut minus impeditē transiret, eam iuuat: inuitauitq; tandē, ut ad notū comitaretur locū. Quonā eò sequerer (respōdit illa) ubi paludosæ tantūmodo sunt aquæ? Hinc ipse euauit, illaq; perterrita in animi incidit deliquiū: quare iussu dominæ, mihi familiaris, bigis in cœnobiū reducebatur. ubi uelut mente turbata, multifariā sensu distrahebatur, querebaturq; se etiā nū miserē ab illo dæmone uexari, ipsumq; aliquando per fenestrā uel aliō uelle eam abripere. Nulla certē alia huius maleficij extitit causa, quā meditabundus animi mœror, ob amoris impotentiam: quam illudendi perdendiq; occasionem præproperē arripuit satanas. at puella, rustico eodem postea marito freta, bellē ualuit.

Admirabilis historia de puella, cuius è latere culter excelsus fuit. Cap. XIII.

Hic minimē prætermissum oportuit, id quod accidit in pago Leuensteet, sub Duce Brunswic. ubi sorori cōmorabatur puella nōmine Margarita, Henningi Achils filia, annū agēs uicesimū: quæ Anno millesimo quingentesimo sexagesimo secundo,

B aite

altero die Iulij, nimirum diuę Virginis uisitacioni sacro, sororis calceos abstersura, eius cultrum (duo autem erant in uagina coniuncti eiusdem formę, capsulis æreis incisis ornati) extrahit, seque in humiliorem sedem demittit, propterea quod uiribus diuturna febrili consumptis imbecillior adhuc esset. Præter opinionem domum ingreditur uetula, num puellam febris etiamnum fatigaret rogans, & quomodo sese ex morbo haberet? Responsum illi ut fuit à puella, rursum extra ædes nullo uerbo facto egreditur. Calceis mundatis cultrum in sinu deponit: qui quum postea studiosè ab illa quæreretur, nec repertus esset, metu perculsa, dum singula uestigando diligenter & sollicitè perlustrat, horribili specie canem nigrum sub mensa uentri incubantem animaduertit: eo abactò sperabat fore, ut amissus culter detectus, ad pristinum dominum rediret. Vnde indignabundus ille, cum fremitu dentes ostentauit, simulq; se cū saltu trans ostium in fugam coniecit. Mox puellę uidebatur à capite uersus dorsum defluere quiddam tanquam humoris frigidi, cui etiam accedit animi deliquium, perduratque ea uelut mortua sine sensu ad diem tertium: quo tandem nonnihil respirare, cibo & potu refici cœpit. Summo autē studio rogata, qui nam hoc malum inuasisset? respondet, se certo certius scire, cultrum illum, è sororis uagina à se extractum, in sui corporis latere sinistro defixum hæere: eo enim in loco se dolorem persentiscere. Cui licet contradicerent parentes & alij, quod eā melancholia agitari, uel diuturni morbi, ieiunij, aut alterius rei molestę fortuito casu obuiatione nonnihil delirare arbitrarentur: perstitit tamen usq; ad eò in suis querelis, lachrymis assiduis & insomnijs, ut mente caperetur, nec cibū diebus duobus sæpenumero admitteret, quanquam blandè inuitaretur, uel seriò minisq; urgeretur. Sua tamen habuit plerumq;

plérumq; interualla & intermiffiones, ut étiam quies
 ré decumberet. licet non tam diu, ob dolorem conti-
 núum, à quo ita exercebatur, ut totam incuruatá bá-
 culo inniti oportuerit. Auxit & hoc eius animi dolo-
 rem, solatiumq; minuit, quòd quú illa in corpore cul-
 trum defigi certissimè crederet, alij tam constantet
 contrauenirent, proponerentq; *à diuinitatibus*, & phantad-
 siam corruptam esse iudicarent, præsertim quum nul-
 lum quidem uestigium indiciumue appareret, præter
 quotidianos eius luctus, qui iam circiter trës perdurá-
 rant menses. Hinc prominere occipit in sinistro late-
 re supra lienem intra infimas duas costas spurias uo-
 mica, oui ferè gallinæci magnitudine; & lunæ instar:
 cuius incremento aut decessu, uel intumuit, uel rese-
 dit. Tum inquit illa: Hactenus fidè mihi denegastis;
 quòd in meo corpore hæreat cultellus: at ubi uisita-
 tionis Mariæ solennitas denuò apparuerit; eú in cor-
 pore figi, manifestissimè intelligetis, uidebitisq;. Sic
 tricesimo Iunij erupit ex ulcere tanta copia puris, ut
 tumor non nihil sese remisertit, & inde cuspis uelut cul-
 tri apparuerit: quam puella arripere cupiens, præpe-
 ditur à parentibus, qui chirurgum ducis Henrici ex
 arce Vuolffenbüttel eo nomine accersunt. Hic quar-
 to Iulij accedens, parochû rogat, ut prius puellâ allo-
 queretur, solaretur; Dei uerbo institueret, atq; ipsius
responsò uigilanter attenderet, quòd eam à dæmonio
 quandoq; exagitari plerisq; omnibus uideretur: & si
 mul cum responsò illa subiungit, se libenter curatio-
 nis huius modum admissuram, etiam si sciret sibi mo-
 riendum esse. Tum eodem die, Dominico scilicet, cul-
 telli cuspidem sub costis prominere uidens chirur-
 gus, eú cû suis instrumētis attrahit, q̄ alteri conformis
 erat. uerû circa ferri acuti medietatē non nihil absum-
 ptus erat. Chirurgi opera hîc ulcus coaluit. Sic habet
 historia germanicè de hoc prodigioso opere euulgata.

*Puella dāmo-
niaca.*

*Cultellus eū
trahitur:*

QUum admirabile hoc spectaculum citra ulla diaboli præstigias uerè editū fuisse, nec ulla admittere glossas aut explicationē, clamet una uoce quilibet, meam hīc simplici interpretatione sententiā interponere nō grauabor: cultrumq; nō fuisse in corpore, sed dæmonis præstigias & ludibria omniū oculis fuisse offusa, puellamq; à dæmonio fuisse obsessam, quoad fieri potest, breuiter ostendere cum Dei beneficio, ad eius gloriā, ac dæmonis eiusq; sequacis turbæ delusæ contemptum, adnitar: quanquā uoce Stenorea multos occlamaturos minimè ignorem.

*Dæmonis ad
minicula in
hoc aëtu præ-
stigiōso.*

*Sexus.
Ætas.
Morbus lon-
gus.*

*Humor melā-
cholicus dia-
bolo cōuenien-
tissimus.*

Cap. 24

Solitudo.

Primū obseruari debuit, simplici puellam longa exercitā fuisse febre, quā ex eius diuturnitate, quartanā fuisse colligo, natā ex grauissimi a terribiq; humoris melancholici, qui in corpore putruit, copia: qui sepe numero etiā lienē obstruit, in eoq; tumorē, duritiē & apostema gignit, eaq; occasione talem sobolē quartana febris etiā nō rarò post se relinquit. Hoc iacto fundamento, nimirū sexu fæmineo, ætate iuuenili, & diuturni morbi tædio, reliquū suū opus uigilanti in defesoq; studio superstruit & fabricatur dæmon. In hisce enim facilius multo, quàm in uiris, ætate matura & bona ualetudine fidem cōsequitur. Hic in opificij subsidium, humorē suis actionibus cōuenientissimū, quippe melancholicū, à quo puellæ cerebrū & corpus tantū abest ut expurgata forent, quò etiā eo summè adhuc grauarentur, assumpsit. Enim uero, quāto affectu in hunc ut succū ἀναλογικῆς sibi suisq; actionibus peculiarē se immergere solet, eiusq; ad miniculo admirabilia inducere phantasmata & imaginationes raras, superiori libro ea demonstratione ostendi, ut repetitione minimè opus esse iudicem.

Ut porrò institutū tragædiæ actū psequeretur dæmon,

mon, solitudinis ansam arripuit, exorsus manè semotis alijs, qui fortassis fide uiua eius conatus impedissent: primūq; uetulę faciē induit, quę de puellę ualetudine sciscitaretur, ut quū eam postea cultri in corpore sepulti opinione demētasset, in suspicionē procliuius ipsa indueretur de lamia, quę carmine id effecisset. Hoc etenim in primis sanguinario ueteratori studio est, ut lites moueat, cædesq; struat, maximè infontiū, & falsam psuasione aduersus uerū Dei cultū inducat imprimatq;. Vt quoq; alti⁹ animo postea infingeretur, cultrū ex sinu in latus à uetula lamia (cui cū diabolo cōmunio est) translātū esse, in canis nigerrimi forma apparuit, quē menti nonnihil restituta dēmonē fuisse sentiret. Hinc in obsessiois initio eā aggressus dæmon, sensum uelut catarrhi, uel humoris frigidi à capite ad tergū destillātis inducit, ut post redditā mētē, eo momēto cultrū hoc frigoris sensu in corpus sibi inuectū esse crederet. Inde mox ingressus, sensuū organa ita turbauit, ut ad tertiū diē uelut mortua haberetur: interea tā ualida psuasione de cultro in latere defixo imbutā phantasiā cōfirmat, ut secus in animū inducere illa nequierit, quā ita uerè rē gestā esse. Antea enim norat ueteratorius ille medicus, ex diuturna febre reliquias maligni succi ea in parte collectas esse, quę putredini erāt obnoxia, & ulcus excitaturæ: uel quas ille, ut spiritus, ad putrefactionē pmouere, eoq; protrudere: uel quod etiam humorem frigidum ad huiusmodi collectionem aptum, à capite accersere quierit. Talem abscessum inter abdominis musculos sinistros ex destillatione post longam febrem genitum, uidi in Electore Coloniensi archiepiscopo, D. Antonio, scelicis memoriæ, cuius in iustorū resurrectione ex gratia meminerit misericordiarū pater unicus. Cæterū ulcus in eū finē fabricatus est in loco & humore cōuenienti, ut cultri cuspidē eo aperto o-

Vetula idolū.

Canis nigerrimi species.

Antonius archiepiscopus Coloniensis.

Culter in corpore
non fuit.

stendere, & exectionis occasionē subministrare uideretur. Sic obiecta cuspidis forma, uel uera cultri allati cuspidē, interim reliqua eius parte crasso aere tecta, puellæ, parentū astantiū & chirurgi oculos p̄strinxit: quod facile uel aeris uel infecti spiritus uisorij adminiculo potest. Hac ratiōe cultellū ex sterquilinis aliis cubi ubi rubiginē cōtraxit, eductū, supra ulcus deponit sathā: ibiq; cuspidē q̄stēdit, reliquā cultelli portione p̄stigijs uelat. hunc nō nihil à diabolo retentū, ut trahi uideretur, chirurgus instrumētis attrahit: sed nō ē corpore, ubi hēsit neutiquā, uerū ex eius superficie. Ibi enim adumbratus delituit, tātillo tēpore dū cuspidē cōspicitur, & chirurgus trahit, antea minimē. Nec mirum id uideri oportuit, quū à circulatorib. & agyrtis quotidie talia fieri cernas, cū uel per maxillas, uel per brachia, citra sanguinis effusionē & pugiones & graphia traijciunt: uel cum seram ori labijs que affigunt, uel globulum in os iniijciunt, & stercus educunt: sic mille alia rerum miracula oculis obijciunt, quibus tamen nihil inest præter fucum & dolum.

Si nondum tibi satisfactum hac interpretatione putabis, & cultrum ē corpore eductum esse contendas, cedō, qui & per quos meatus iniectus hic fuit: immissum enim prius oportuit, quod alicunde extrahitur. A capite dorsum uersus, & ad latus inferi à dæmone citra manifestam læsionem, quemadmodum humorē stillare per poros obseruamus, nequaquam potuit. Per os non aliō, quàm ad gulam, stomachum, intestina & anum apta materia deferri potest, minimē uerò culter: quem licet quoque per os inuectum esse concederem, non tamen ad eam lateris partem perferri potuit, nisi dissecto prius à latere uentriculo, peritoneo que, cum grauissimo uitæ naufragio. Ab uno uicissim non alius patet meatus, quàm ad intestinorum inuolucra, stomachum, gulam, fauces & os.

Hic

Hic denuò uia huic cultello circumquaque præcluditur. Si per carnem exteriorè insertum esse uoles, ubi dolor, effusus sanguis, uulnus, uel leuissimum eius ue stigium, aut cicatrix? Hic autem à uersutissimò spiri- tu id neglectum fuit, quòd cuspidem sursum in uul- neris ore ostenderit, quàm potius capuli formã certiori cautela exhibere oportuerit, si cuspide deorsum inser- tus fuisset culter: quæ in corpore non nisi cum lethali multarũ partiũ incisione inuerti potuit: nisi primò ab infima uentris parte sursum innoxie protensum esse, stultè dixeris, quum eo loco nihil unquã doloris sen- serit: eas uerè interiores partes omnino fuisse illæsas, docet breuis curatio abscessus, quã impedire noluit: prorsusq; à suo opere, obsessio, afflictio, diuexa- tio & cruciatu destitit diabolus, quòd institutę sue tragædiæ finem iam se consequutũ uideret: quum nimi- rùm in eã sententiã omnes perduxisset, ut cultrũ ex latere excisum esse certò crederet. Sic diabolo maior tribue- batur potètia quàm debuit, puerſa de Lamiarũ uirtu- te opinio accreuit, ac in Dei patrocinio, Christiq; po- testate minus fiduciæ collocatum est: maximè in illis ditionibus, ubi ex præstigiariũ diabolicarum indicijs per fas & nephas carnificinę exerceri non desinunt.

Si fortè obijciatur, ferrũ ita in carne fuisse exesum: respõdeo, dæmonè cultrũ è puellæ sinu exẽptũ, in ter- rã uel in liquorè falsum inseruisse, aut alibi ea dexteri- tate reposuisse, ut in medio ferrũ exederetur toto an- no, quo absoluto fabulę catastrophẽ addere statuerat. Cõsideretur quoq; locus ferri exesus, qui digitos ferè duos latos à cuspide distat, & tanta quoque exesionis deorsum est magnitudo: quum uerò cuspide in carne, ac ulceris maligna putredine hæserit, qui sit quòd cus- pis ab acri pure illęsa, & reliqua pars ferri, quę in uen- tris uacuo hæserit, fuerit erosa? Vel si uoles, ferrũ cum parte absumpta in carne defixum fuisse: respondeo, id fieri nequiuisse, nisi secũdum longitudinẽ deorsum

cultellus in musculis hæssisset . quod si factum defen-
das, ego uicissim hac ratione nego, quòd manus ille
ille potuisset extrinsecus contrectari, quinimò uisu
dijudicari. Adhæc ferrum totū carni insertū simul &
ferè æqualiter ab acri humore arrodi debuit. Quum
uerò in medio saltem acies exesa fuerit, alibi quàm in
corpore exesionē fuisse factam sequitur: & diaboli il-
lusione, operatione q̄; translātū cultrū, & in sterquilini-
um, aut alium liquorem salsum, aut acrem, aut pu-
trē immissum eò usq; , ut materia rodens aciei medie-
tatem solummodo attigerit. Haud dubiè cautius hūc
fucum intituisse, si has eius actiones ea solertia ex-
cussū iri præuidisset.

Quòd insuper in rei uerè gestæ assertionem obtru-
datur, eam baculo innixam perquàm curua inclina-
tione ingredi oportuisse: hinc quilibet rerum natura-
lium peritus luculenter intelligit, cultrum in corpore
non hæssisse, qui ex qualicunq; inclinatione uel deor-
sum uel antrorsum, uel uersus utrumq; latus graues
cruciatus excitasset, uulnerassetq; : nec alia corporis
constitutione, quàm erecta, habuisset mitius puella.

Si adhuc urgeas historiæ ueritatem, quæso ubi-
nam toto anno illa cultri longitudo delitescere, aut
firmiter hære ualuit? si in sinistri lateris musculis:
hoc tactui & oculis apparuisset. nec in liene recondi

tantò

*

tanto tempore, tamque innoxie potuit, multo minus extra musculos introrsum in uentris cavitae: sic enim in imas partes concidisset, cum multo uitae discrimine. Hæc siquidem fuit cultri longitudo & forma: * * *

Cæterum puellam à dæmonio obsessam fuisse, non est quòd ullus ambigat: quemadmodum plerique etiam peritiores coram attestati sunt. argumento esse debent multa eius uerba & actiones: quòd sæpius mente caperetur, cibum & potum ad dies aliquot reijceret: amici cum ea blandè, serio, & minis agerent, nec tamen promouerent: quòd ipsa itidem uaticinaretur, prædiceretque tribus mensibus, palam fore in uisitationis Mariæ festo, cultellum in corpore figi. Quis certum hunc diem norat, indicatue? naturali profectò ratione ab ea imperita stupidaque præsciri poterat minimè. Has ergo uoces haud dubie ex ea edidit diabolus, qui circa illum diem abscissum perruptum iri iudicarat, & commodam eam amplexus ansam, suas simul præstigias obijcere statuerat. Erupit autem sanies tricesimo Iunij, quo cuspidem prius ostendit præstigiator: inde uisitationis feriæ agebantur secundo Iulij, & quarto cultrum extraxit chirurgus. Sic in exacta sua ratiocinatione fallitur quoque mendax sæpe uates.

In diei prædicti certitudine fallitur diabolus.

'B 5 *Ridiculus*

*

Porrò modum quendam ineptum, futilemque, quo eiusmodi materies duræ in corpus ope diaboli à Lamijis ingeruntur, describit Doctòr quidam in libello Germanico, qui Iacobi domini Liberi in Lichteberg nomine, prædicatur, circumferturque. Hunc itò approbasse Ludouicū Milichiū, uirū alioqui piū & eruditū, in lib. Germanico, Magicus dæmon inscripto, miror. Ab his asseritur, corporis poros à diabolo extēdi, per eosque inferi stramē, fetas porcinas, assulas, corium, præsegmina, fila, pisciū & fruticū spinas, & quascūque materies acutas. deinde poros occludi, ut quando cunq; uolet architectus, recōditæ res rursus extrahi queant. Subiūgit doctòr has similitudines: Quemadmodū, ubi quis sub aqua lapidē recondit, nec eo ibi relicto manuque retracta, quomodo eò deuenierit lapis, scitur: sic quoque naturali ratiōe uaginæ poros absque læsione penetrat, ferrūque liquefacit fulminis radius. Nō dissimili modo in hisce delusiōib. fit, quæ magis noxia stigmata, uulneraque inferunt. Hæc eius uerba.

Rationes has admodum esse ieiunas, quilibet rerū naturaliū cognitione leuiter tinctus, intelliget haud difficulter. Siquidē poros illos natura ex prima creatione strictissimos, à dæmone eò usque distrahi innoxie posse, ut stramina, coria uel cultros transmitterent: deinde conciderent, emitterentque suo tēpore ad Satanæ arbitriū libidinēque. conseruatā tot diebus uel mensibus substantiam, prorsus ἀδύνατον esse, nec ullo modo fieri posse affirmo. Pori enim corporis à conditore tā angustè ab initio constricti sunt, ut præter tenuissimū liquorē, uelut sudorem uel uaporem, crassius aut solidius nihil transmittant: quemadmodum etiam in duris crassisque lapidibus, maximè coctilibus, & lignis obseruamus: quorum pori quidem liquorem transmittunt,

mittunt, at nihil durum aut solidum sine incisione, fractione ué. Talia quidem phantasia facillè imaginantur, at in actum non item deducuntur. Similitudo de lapide in aquam manu demisso, profectò multū absona existit: ridiculūq; est, conferre hominis corpus solidum, compactūq;, cum humida, tenui & fluitante aqua, omnium capaci, quæ naues, & quodcunq; uoles, natura admittit. Sic nec igneus ille subtilissimus radius uaginæ poros peruadens, quicquam habet similitudinis cum crassa & dura re, quam in corpus humanū per poros illæsq; intrudi cōtendit doctor ille. Nisi demonstrationis uanitate quilibet palàm cerneret, in confutando prolixiorē me ostenderem: probationes uerò non dissimiles sparsim in eo libro sunt obuæ.

*Similitudo
absona.*

*In corporibus reperiuntur quedam naturaliter, que
ad maleficia quandoq; referuntur.*

Cap. XVI,

INterim naturali etiam ratione in steatomatum & atheromatum, aliorumque apostematatum sinibus, carne exesa, ex uiscosis & putridis humoribus ac fibris calore coquente exiccatis, materias lapidibus, topis, arenis, urceolorum testis, lignis, carbonibus, capillis & amurcæ similes nasci, incatationibus ab imperitis ascriptas, scimus ex Galeno & Cornelio Celso. Curauit aliàs D. Solenander in Lucensium Burgo matronā prouectioris ætatis, uxorem Hieronymi Luchefini patricij Lucensis, ab abscessu, quem diu sustinuerat supra clauiculam sinistram: ex eo aliquot dies aperto extraxit, præter crassioris puris multā copiam, quiddam tenax ac lentum, quod cum non facile posset diuelli, eluebatur diligenter: elotum tam simile erat hapsō lini madentis, ut uix persuaderetur ægrotæ & astātib. excrementū esse toto genere præter naturā ex uiscida materia, calore & mali diuturnitate cōcretum;

Varia apostematatum contenta, apud Galenum li. 2. ad Glauc. & li. 14. met. & Celsum li. 8. cap. 4.

tum: omnes siquidem maleficium esse arbitrari penitus maluissent.

Tophi in uncluria.

Nonne in morbo articulari plerisque à pituita cruda, resiccata, crasso terrestrique humore indissolubili- ter impacto, resolutis partibus tenuioribus, tophos, Græcis *ωύφστ*, uelut calcem, in iuncturis enasci uide- mus: quàm etiam exemptam materiem, paulatim ex- cipit alia? Qui post longam frequentemque tussim ex thorace uiolenter calculum expectorant, supra recensuimus. In panniculo item epar cingente, lapilli aliquo numero inuenti sunt lethales, & grandes, ex ipso epate excisi. Vnum similiter ex intestinis expul- sum fuisse, & alium porraceo colore quantitate unius articuli digiti ex fellis uesicula, uelut & è matricis acetabulis duos excisos memini. De tophaceis cal- culis in utero natis, uide Aetium libro 16. cap. 100. At ab eadem causa in his partibus, qua in renibus uel ue- sica, generari potuerunt, ea coctionis specie quam *ιωύσιω* dicunt, nimirum ab humore crasso, uiscido, ter- reo, & calore igneo: quandoque uerò & naturali, sed non analogo materię, humorem hunc atlassante, co- gente, & in lapidem indurante, qui interdum uarię & admirabilis inuenitur formę. Galenus se pilos meiando excreatos uidisse narrat, & cùm ex colore, tum ex mole credidisse dicentibus eos ex crassa len- taque materia, quam calor calfecit exiccavitque, in uenis consistere, & se longitudinis ipsorum causam ignorare. In lotijs quoque eorum qui lue uenera in- fecti sunt, multoties innatare uidentur minuta ani- malcula formicis affinia, aut ijs præsertim qui æ- stiuis mensibus in aqua cœlesti uolutari conspici- untur.

Anton. Be- nuenius de abdit. Morb. caus. ca. 3. 18. 24. 94.

Calculi ex thorace & in testinis expulsi, inuenti e- tiam in epa- te; fellis folli- culo, & ma- trice.

Lib. 6. cap. 3. de Loc. af- fect.

Pili & ani- malcula cum urinu excre- ta.

Li. 2. Ana- tom. cap. 22. Calculi mu- lierum.

Tradit Alexander Benedictus, mulieres calculis minus affici in uesica, præter calculos fetarum, ueluti quædam capillamenta, qui non sine diro cruciatu in- nascun-

nascuntur ex mucosa materia. additque, aliquibus quædam in vesica concrefcere, quæ nihilo à conchilijs specie differunt. Simile quiddam se uidisse in nobili quadam domina adhuc superstite, indicauit excellentissimus medicus Ioannes Euvichius, quæ cum longo tempore renum calculo afflicta fuisset (nulla enim quantumuis eruditorum medicorum ope iuari potuit) post aliquot annos primùm quidem aliquandiu lanam tenuem, nonnunquam inuolutam, interdum fila longa, alba, duplicata, instar eorum quibus utuntur uestiarij, & quod fidè superat, sæpe cum nodo, ac si ad usum consuendi aptata fuissent, per urinam excreuit. Deinde uerò, quæ res etiam aliquantum temporis durauit, arctius cōpactam, uelut ochra commixtam non tam lanam, quàm membranam lanosam, quali integunt sese illi uermiculi qui ex Seribus insulis ad nos adferuntur, cum lotio reddidit. Postremò non rarò, præter reliqua, pilos longitudine unius digiti, partim utrinque albos, in medio nigros: partim contrà, principio nigros, cætera albos: præterea acutos in una parte tanquam extremitate, obtusiores in altera quasi profunditate ac radice (etsi radice carere oportuit) fortiusculos, durabiles. Atque eiusmodi materiæ tantum nõ miraculosæ ipsa secum plenam portauit arculam, & pluribus uidendam exhibuit, eiusque partem Euvichio donauit. Sed mea sententia, si res has monstrosas in renibus uel vesica non genuerit natura, meienti ægrotæ dubio procul eas subiecisse dæmonem ob incredulitatem certum est, maximè si illi suspicio fuerit ingesta de maleficio.

Cum Pisis experientissimum medicum & chirurgum D. Gabrielem Fallopium præceptorem sectaretur collega noster, simulque accessissent quendam mercatorum internuncium natione Lucensem, cuius

ius uxor ualeudinaria colicis subinde doloribus laborabat, tum uerò iisdem torquebatur grauissimè: post alterum aut tertium curationis diem, à multis remedijs ex arte adhibitis, tandem præter omnium expectationem deiecit pilam, uel tophum potius non admodum grauem, magnitudine maiorem paulò columbæ ouo, à cuius reiectione paulatim desijt dolor, pristinaq; redijt ualētudo. Hęc reliquis demirantibus affirmabat Fallopius, idem aliàs nobilissimo medico Frisimelicæ doloribus colicis uexato, & cuidam tertio accidisse.

Lutra & lacerta in corporibus inuēta.

Anno 1549. commemorantur in Vngaria circa Thaysæ flumen inuenti homines, in quorum corporibus absolutæ lutræ & lacertæ essent inuentæ: num uerisimile uideatur, aliorum esto iudicium. licet non ignorem, uermes prodigiosos ex causa naturali quandoque in hominum sinibus ingigni. De qua etiam puella suspicio spargeretur falsa, serpentem stomacho inhærere, cruciamenta excitare, & subinde ad fauces conscendere, sub mea fuit cura, belleque iam habet.

Vermis longi tudinis octo pedum.

Contigit & ante annos quinque, ut retulerunt fide digni, in insula prope Mafecum, rusticum quendam post continuum uentris dolorem, & sumptam aliquando aduersus id mali theriacam, uermem excreuisse octo pedum longitudine, & digiti unius, quasi cornuto ore, non admodum dissimili anatis rostro. Sæpius item uisuntur uariæ formæ lumbrici ore reijci.

Pilas magnas nigras, instar magni pugni, æqualiter orbicularas, sine sutura, pilis paruis mollib. arctissimè infartas, ex bouum ueniorū sanorū lanienę destinatorū uentriculo & intestinis exēptas, aliquot annis penes me habui. Incātatione ingestas has, exclamarent multi: genoratarū tamē harum pilarū causam inuestigare natu-

naturalem libet. Vituli adhuc lacte uiuentes mater-
no, si quando alimonia destituti, uel alioqui petulca
ætate insolescentes, ad parentem uel aliam accurrūt
uaccam, eius furas uel quemcunque contigerint ore
locum hirtum, maximè posteriorum coxarum, tam
exugunt auidè, ut etiam depilem reddant: pili que ua-
lido crebroque suctu in uentriculum attracti, & fre-
quenti motu saltuq; lasciuo paulatim conglomerationi,
plerunq; lacte uel chylo obuoluuntur, aut pituitoso
succo lento: qui temporis successu tenacior redditus,
membranæ induit faciem: quemadmodū substantia
limosa albida statim à sectione uisa est primū obdu-
cta hæc pilarum pellicula: quæ deinde exiccata pede-
tentim, corio tincto etiā nigricie assimilabatur. qua
una in parte cultro nonnihil excisa, eiusmodi unifor-
mes pili molles (quales in illis dietis pecorū locis in-
ueniri cernimus) admodū cōpacti apparuerūt. Citius
huic sententiæ astipulabuntur, fidèq; habebūt, quicun-
que ueterinariæ rei assueuere, & iumentorū educatio-
nem attentius obseruarunt. Ita nihil omnino rationi
derogatum uolo, si quando ea in rerum miraculis uel
manifestò adesse, aut occultè foueri uideatur. Verūm
quæ præter naturæ ordinem & rationis cognitæ mo-
dum à milleartifice satana, dolo & præstigijs, ut non
credentes in suam illiciat nassam, nemine uerè, licet
quidem phantasticè cooperante, effinguntur, & in-
cantamenta putantur (quorum nomine frequenter
incusantur puniunturq; innocentes) propono, quò
ueritas à mendacio secreta cognoscatur, & dæmonis
ludibria penitus nota negligantur, atq; sanguini in-
noxio posthac parcat: æquioriq; sententia accusa-
tores, peculiaria diaboli mancipia (diuinos alij uo-
cant, mihi uerò erunt malefici) conuersa male inoli-
tæ consuetudinis fori forma exhibentur.

Seruat quoq; alius apud se eiusmodi pilā leuem ad-
modum,

modum, oui magni quantitate, sed orbicularem, Pifis extractam ex colo intestino iuuençæ bubulæ: hæc pomo citrio uel aurantio tam erat similis, ut si eo fuisset color e (erat autem nigro) uisu solo discerni non potuisset. Arbitrabatur quidam tum, ex integro aurantio deglutito eam ita in uentre induruisse, sed arbitrium hoc & ridiculum: cultro autem uix ægrè cortice una in parte inciso & detracto, inuenta fuit tomenti nigrioris congeries, & suffarcinata, uel potius tota concreta ex pilis. Huius pilæ meminisse uidetur Plinius in hæc uerba: Et in iuuençarum secundo uentre pilæ rotunditate nigricans tophus reperitur, nullo pondere: singulare (ut putant) remedium ægrè parientibus, si tellurem non attigerit. Ineptè autem tophum appellat, si de nostra loquatur pila. Ille siquidem inter lapides numeratur foraminulentos: hæc uerò pila ex pilis compacta, nihil habet uel lapideū, uel arenosum, uel foraminulentum: sed est circūquaque spississima, & solidissima.

Valer. Max.
lib. 1. cap. 8.

Nec minus admirabile Aristomenis Messenij cor, quod Athenienses ob eximiam calliditatem excetum pilis refertum inuenerunt, cum eum aliquoties captum, & astutia elapsum cepissent.

Cap. 9.
Acies scal-
pelli chalybeæ
per uenas tor-
tuosas ascen-
disse, non mi-
hi sit uerifi-
mile.

† Cuspis ferrea
in thorace re-
lieta, quæ in-
secta aliu post
biennium ex-
cidit.

Rerū adhæc miracula alia huc facientia Alexáder describit lib. tertio Anatom. in hæc uerba: Acies scalpelli fracta, dum uenam imprudens chirurgus cuidam incautè secaret, meatus penetrauit diuersos, postque aurem constitit, ubi continuo ferè punctioibus sentiebatur: qua molestia sæpe à nobis leuari uoluit. Supra fidem est, quod ipsi cum in Creta essemus, uidimus. Rusticus in quodam tumultu seditioso sagitta circa dorsum impacta uulneratus fuit: euulsa sagitta, ferrum in thorace relinquebatur. ac uulnus, perquisita frustra † cuspe ferrea, chirurgus sanauit. at post biennium per inferna ea excidit: quæ miraculi gratia, bar-

tia, barbata figura duorum digitorum latitudinis ostentabatur. Secundum enim diaphragma prius mucrone penetrauit, ubi pars carnosior est: deinde secundum intestina delapsa, iuxta aluum sensim podicem secuit, uiamque sibi ad exitum fecit semiexesa: qua de re magna medicorum fuit concertatio: Idem libro 2. Anat. Qui uenarum mesenteriacarum orificia inter intestina ampliora putant in uiuente; que in caduere delitescant, longè decipiuntur: arbitrantur enim, ciborum frustra per easdem fibras tenuissimas attrahi posse: putantque, uirginem ætate nostra Venetijs, dum hæc conderemus, quæ crinali acum quatuor digitorum longitudine, quam inter dentes dormitura continebat, incauteque in somno deglutierat; per urinam post menses decem maximis emisisse cruciatibus: quoniam in uesica collectis uiscosis humoribus, lapis circum acum coaluerat, gallinacei oui magnitudine: & à uenis mesenteriacis acum prius haustam fuisse contendunt. Obiter hic adijciam, acus illius per urinam redditæ exemplum plurimos dissectionis ignaros commouisse, qui eam per uenas mesentericas à stomacho ad iecur, ac per uenam maiorem ad renum angustias, inde ad uesicam penetrasse, falso arbitrantur, ora fibrarum in uiuentibus patentiora esse ad acum suscipiendam putantes: acus enim sua acie paulatim multoque tempore per intestinam penetrauit (siquidem uiam sibi facit, quod à natura propellitur) hinc per uesicam qua parte carnosam est, inde per urinarium inreatum excerni potuit. Ad eundem censeatur modum, de sagittæ ferrea cuspidè, quæ bientium naturæ ductu commodas secuit partes: quod

& alijs mirabilibus facillè comprobauero exemplis.

⊙

A dæmo

Cap 92

Acus degluti-
ta, cum lab-
bro extretide

Puella à dæmone obsessa.

Medicus irridetur à dæmoniaca.

Cogitationes hominū ignorat dæmon.

De diffinit. ecclesiæ dogmas.

Illis porrò dæmonis actionibus sæpius uel peritissimos, & in artis operibus exercitatissimos medicos circumueniri deprehendimus. Exemplum erit memorabile, quòd haud ita pridem, cum melancholia puellam uiginti annorum afficere iudicaret clarissimus medicus, noctesque ea infomes circiter undecim transegisset, hic ex arte pilulas de cynoglossa somnum conciliaturas offerret: quarum una deuorata, digito alterum ægrota ocludens oculum: Vide, inquit, quam nunc dormiam. Mox, à dæmone eam obsidione subiugata, nec perperam, asserit medicus: à quo se irrideri animaduertit. Cum uerò hinc hominum cogitatus dæmonium prospicere arbitraretur, quod nulli se eas ad somnum exhibiturum pilulas aperuisset (id quod tamen satanæ puellam obsidenti innotuisse, docuit ironica illa de somno ex pilula exigua deglutita generato, obiectio) inquam ego: Medicum ad obsessæ curationem accitum fuisse nouerat dæmon: quare omni eius instituto curandi hanc modo, & medicamentorum præparatione uigilanter obseruata, ut spiritus est, eas somno puocando destinatas fuisse pilulas, ex ratione naturali promptè intellexit: quo nomine captata occasione, medicum illudere, ridereque, illi non fuit difficile. Nec hominum cogitationes nouisse dæmonem, tradit quoque Augustinus. In ea etiã puella, horrenda conuulsionum atrocium facies, crepitantibus quoque iuncturarum compagibus aliquando conspiciebatur. Ad aquæ lustralis aspersione mirè etiam uidebatur exhorrescere. Hunc fucum quem alias detegere conaretur Melanchthon, dæmoniacum accessit, quem lustratis aquæ aspersione mirandum in modum exerceri exagitarique intellexerat, aquam uerò simplicem sub pallio clam contulit. Iniecta itaque à quodam lustrali aqua, suos cruciatus confestim

tonfestim mirè ostendit dæmonium Hinc ex sua pura aqua eundem aspersit Melächthon, cuius iniectione non minus affici uidebatur energumens. Proinde is se diabolū fefellisse aliquando narrare solet, qui antea ipsius actiones, & cuius esset animi, minus obseruauerat.

Recenset Langius historiam de quadam muliere, *Lib. 1. Epist. med. 1. 178* quæ, cum Bononiæ rei medicæ operam ille nauaret, circa pudenda ulcere sanioso, meliceride scilicet, laborabat: simulatq; uero spem consolidationis maxime mæsto chirurgo ostentaret, tum repente nouus humor melli simillimus ubertim erumpebat, donec dæmon, quo obsidebatur, deprecationibus diuinis expelleretur: tum eadem nocte, nullo relicto cicatricis uestigio, ulcus sua sponte consolidabatur.

In hac muliere, quam obsidione constrinxerat dæmon, sua ipsum ostentasse ludibria, & ulceris illius speciem, certum est: atq; allato illitoq; humore melli simillimo, chirurgi oculos fascino delussisse, ut hic ex ulcere promanasse crediderit: quem à dæmonè inuectum fuisse in ulceris consolidati uestigium, uel in ulcus phantasticum, ipsa momento peracta dæmonij secessu testatur curatio.

Narrat præterea insignis philosophus & medicus *De abditis h. r. causis l. 2.* Ioannes Fernelius; quod quum non ita dudum quidam per æstus nocte uehementer sitiret, è somno surgens, potu non inuento, obuium malum fortè apprehendit: id mandens, fauces sibi quasi manu præcludi strangularique sensit: simulque à subeunte dæmonie iam obsessus, uisus est in tenebris uidere se à prægrandi nigerrimoque cane uorari: quæ postea, restitutus integra mente, ordine recensuit. Huic non pauci ex pulso, ex calore & scabritie linguæ febricitare, ex uigilijs & mentis perturbatione simpliciter delirare iudicabant. Alios eiusdè ordinis uiros deorsum non:

qui eas symptomatum laruas conspicati, aliorumque relatu fidentes, uenenum morbi causam esse censuerint, frustra que propinarent antidota, & cauteria imprimerent.

Equestris ordinis quidam demoniacus.
 Tradit adhæc Fernelius, iuuenem alium equestris familiaræ, paucis antè annis, corporis concussione, & quasi conuulsione ex temporù interuallis laborasse, qua nunc solum sinistrum brachium, nunc dextrum, interdù etià digitum unicù, aliàs crus alterù, aliàs utrumq; aliàs corporis truncù tanta celeritate exagigaret, ut uix à ministris quatuor decumbès cohiberetur. Caput autè inconcussum iacebat, lingua & locutio libera, mens sana, oēsq; sensus integri, uel in cōuulsionis ferocia. Decies ut minimù quotidie corripiebatur: in interuallis sanus, sed labore cōfractus. Vera epilepsia iudicari poterat, si mentis sensuūq; læsio accessisset. Peritissimi quiq; adhibiti medici, conuulsionē epilepsie finitimā à maligno uene natoq; uapore, spinæ dorsii impacto censuerunt: è quo uapor in eos nervos emanaret, q; à spina in artus quoquo uersum, non autè in cerebrù disseminatur. Hæc credita causa ut sum moueretur, clysteres imperatur frequètes, purgationes generis ois & ualidæ, cucurbitulæ infiguntur neruorù initijs, fodus, unctiones, emplastra primùm quæ discuteret, dein quæ roboraret, uenenatamq; malignitatem obtereret. His parù pficientib. sudores pliciantur balneis, æstuarijs, & Guaiacinæ hebeni decocto: quæ nihilo magis pfuerunt, quoniã oēs longè aberamus à cognitione ueri. Nam mēse tertio primùm deprehensus demon quidã totius mali author, uoce insuetisq; uerbis ac sententijs tum Latinis tum Græcis (quanquã ignarus linguæ Græcæ laboras esset) se p-dens. Is multa medicorù secreta detegebat, ridens, q; eos magno periculo circumuenisset, quodque irritis pharmacis corpus hoc penè iugulassent. Quoties laboran-

horantem pater inuisebat, is procul à conspectu in-
clamabat, Appellentem hunc arcete, & ab ingressio-
ne propulsate, aut torquē è ceruice detrahite. ex hoc
enim, ut Gallorum torquatis equitibus in more est,
diui Michaelis imago propendebat. Ad hanc Ferne-
lij narrationem, uelut parenthesi interiecta, respon-
deo: hūc dæmonem se Michaelis imaginem usque a-
deò uereri simulasse, ut astantes falleret euidentius:
quasi uerò hic ullius exhorrescat simulachrum, qui
ne quidem ipsum Christum, expressam Dei imagi-
nem timuit, quem aggredi, assumere atque tentare au-
sus est: Paulum, uas electionis, colaphis cædere: Io-
bum iustum affligere: Euam in innocentia constitu-
tam, uastro affatu fallere. Interrogatus hic (prosequi-
tur ita Fernelius) quis esset, aut quo modo. & qua hæc
potestate moliretur? dixit, multa intus esse domici-
lia, in quibus se recondit, & in quiete ad alios commi-
grare: se in hoc corpus iniectum à quodam cuius no-
men non efferret: à pedibus ingressum in Regia, & à
pedibus egressurum, cum præstitutus dies aduen-
tarit.

*D. Michaelis
imaginem se
formidare si-
mulat demo-
nium.*

*Matt. 4.
Mar. 1.
Luc. 4.
2. Cor. 12.
Job. 1. 2.
Gen. 30.*

*Confutatio illius, quòd se in corpus à quodam iniectum pro-
ximè dixerit diabolus, idq; prorsus à nemine
fieri posse. Cap. XVIII.*

HÆc (mea quidem sententia) mendacij parēs
fingit, libenterque fatetur, non coactè: licet ce-
remonijs & execrationibus se compelli simulet, ut a-
lios ludat, à Deo auocet, sinistram de innocente opi-
nionem iniiciat, quo authorem iniecti dæmonis mox
credant hunc de quo illis uolitet suspicio peruersa:
ita rerum suarum fatigisse arbitratur, si hac quoq; ra-
tione hominum diuellat animos, cædesque struat.
Enim uerò ut ne dæmoni quidem licitum est, corpo-

C 3 ra aut

*Demoni ne
pro alicuius im-
precando po-
tenti immitte-
re.*

ra aut hominum aut bestiarum ingredi pro sua libidine aut arbitrio: sic nulli uetulae, nulli obstetrici (quae corrupta multorum est opinio) nec ulli homini, quantumuis maligno aut scelerato diaboli mancipio, concessum est, corporibus demonas imprecando immittere. aliam satanae potentiam exuperaret hominis uirtus maligna, si homo pro corrupta sua uoluntate hic posset, quod demoni denegatum scimus: quum hunc nihil omnino aut intus aut extra posse, citra peculiarem Dei assensum, ex Sacrarum literarum traditione manifestum sit: quo suffragante, in procinctu stat spiritus ille nequam, opinione celerius corpus uel ingrediens, ual collidens. Haec unica est eius uoluntas, spes & expectatio: Dei nutum obseruat, & calculum expectat, non uero maliciosam ullius hominis imprecationem. quae si tantillum haberet momenti, uix homo in rerum natura superesset, qui non uel daemonum myriadibus infarciretur, uel ab ijs auferretur, uel peste tolleretur, uel lue Gallica, aut Iobis ulceribus foedissimis conspurcatus lugeret: ita domos, copita, uicos & urbes, his diris & imprecationibus personare ubilibet uideas, ut nec parentes liberis, nec liberi parentibus parcant, imò seipsos leui de causa plerique deuocant horribiliter, sitque eiusmodi execrabilis salutatio coniugi à marito plerumque etiam hora matutina expectanda, & ediuersò. Saepenumero ira perciti nonnulli, usque adeò his assuescunt uotis, ut in habitum ea degeneret: & pro decoro tandem habeatur, atque orationis lenocinio, si in familiari colloquio, uel amica salutatione, uel risu iucundo, horrendae eiusmodi corepent uoces, quas tamen nullum sortiri effectum in alium, palam cernimus: tantum maledici hominis, olim rationem reddituri, nisi penititudine conuertatur, laedunt animam. Atqui potius, si quid imprecationes ualere quis urgeat, omnibus esse indubitatae aeterna salus expectanda: cum nemo sit,

*Malum im-
precandi co-
muniendo uul-
gata.*

cui

cui non aliquis salutem precetur perpetuam: quæ præcatio ex Dei uoluntate fit, quemadmodum ex satanæ impulsu illa maligna. Si quandoque ex maliciosa parentum in filios imprecatione sinister aliquis euetus sit uisus, nihil contra nos facit, ob peculiarem ingentamque parentum cum filijs sympathiam, cuius nomine exemplum quandoque horrendum proponere solet Deus. Quamobræm Plato quoque, nihil parentis imprecatione filijs censet periculosius. Contrà uerò accidit pijs: quemadmodum in Iacobo, Isaaco, eiusq; liberis, item Tobia & eius filio apparuit.

*Lib. 7. de
Leg.*

*Gen. 27. 42:
Tob. 5.*

*Dæmoniacarum imprecationum punitarum
exempla. Cap. XIX.*

Spectacula interim non uulgaria subinde oculis nostris à Deo proponuntur, ut ijs terri, inueteratam malè imprecâdi, uel etiam temerè iurandi, & sæpe falso, consuetudinè declinaremus. Sic fertur, militarè peditem ante paucos annos iter per Marchâ fecisse: ac nûmosos loculos cuidâ suæ hospitæ, apud quâ decubuit ægrotus, custodiendos tradidisse. Post dies paucos restitutus, pecuniam reposcit ab hospita quæ iam cû marito eâ esse retinendâ statuerat. Se itaq; eâ habere negat, iniuriarû alterû accusans. Iratus pedes, hospitâ uicissim infidelitatis insimulat. Quo audito, cõiugè purgat hospes, peditèq; ex ædibus deturbat. Hic rei indignitate permotus, extractû ensem in ostiû infligit incõsideratè. Vim suæ domui fieri ab hoc homine, proclamat hospes. Quare à magistratu in carcerè cõijcitur: agitaturq; sentètia, ob illatâ uim, illum gladio feriendû. Iâ extremus dies iudicialis præ forib. erat, ipsiq; captiuo moriendû esse, in carcere nûciat dæmon: at si se ipsi dederè uellet, ut nihil sit periculi, se facturû pollicetur. In innocentia se mori malle, respondet captiuus, quàm ea ratione liberari. Proposita de-

nuo periculi immensitate, ubi se aerem uerberare, & nihil proficere animaduertit dæmon, gratis suam illi defert operam, quæ apud aduersarios uindicaretur: consultitque, Quando iudicio sisteris, tuam in causa forensi prætendes inscitiam, præsertim in dicendo: eapropter tibi patronum, quem aduocatum dicunt, concedi orabis: atque me non procul stante pileo cyaneo plumis insignito, postulabis causæ defensorem. Annuat captiuus, qui postridie in iudicium productus, cognita magistratus accusatione & instituto, rogat sibi in extrema illa necessitate permitti patronum: qui conceditur. Multa disputat hic doctor Iuris uersutissimus, & argute defendit, falso accusatum esse & condemnari peditem: hospitem enim illi pecunia spoliato uim intulisse, ostendit: rem omnem ordine quo gesta est, & ubi seposita conseruaretur pecunia, aperiens. Hospite uerò audacius inficiente, & se diabolo deuouente, imprecanteque aliquoties, ut ab eo sustolleretur, si pecuniam haberet: destitit tandem à defensione causæ LL, doctor pileolo cyaneo ornatus, ac hospitem abreptum per forum in aerem auehit, ut ubi manserit, nemo cognouerit unquam.

Ab diabolo auferitur hospiti ob impressionem maleficam.

Ab demone aueritur femina, ob nefaria iuramenta.

Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo primo, in Megalopolicis finibus, non procul à Vuilstadia, in Pentecostes ferijs, plebem cereuisiæ poculis indulgisse scribitur: cui mulier intererat, quæ sæpe numero diabolum suis immiscebat iuramentis. qui, spectantibus omnibus, eam per ostium in aerem altius sustulit. Reliqui perterriti insequuntur, uisum quò deduceretur femina: cernuntque eam extra pagum in aere aliquandiu pendulam, inde redditam in agro præcipitem compererunt mortuam.

Tertio

Testes carmine non adimi, & concubitus impotentiam
etiam à dæmone modo naturali in-
uchi. Cap. XX.

Illorum insuper sensus à dæmone obtundi, & oculorum aciem perstringi censeo, qui carminè sibi testiculos toraqué pudenda auferri existimant: quibus quum aliquandiu orbati uideantur, in integrum postea restituantur. Hic satanæ potentia & arte nerui testium pudendorumque ad suam conuelluntur originem, quemadmodum plerunque in deploratis morbis uidemus fieri, maleque notæ argumentum dicit esse Hippocrates: Testiculi pudendaque retracta, uehementes dolores atque lethale periculum significant. Intermoritur enim facultas uitalis, & nerui uersus originem retrahuntur. In dæmonis uerò operibus minimè illud uitæ naufragium hic pertimescendum: nec naturalis ea subest causa. ille etenim ad tempus fascino obiecto deludit, uel dolosa neruorum retractione fallit. Ita fit, quòd postea, ubi ad uenta consilia tales adegerit, impietatisque reos effecerit, libenter ab opere desistat, coactus minimè: licet se compelli simulet, ut superstitionem qualemcunque confirmet, aliosque arctius irretiat. Si enim hæc membra uerè adempta fuere, quando hoc factum est, & quibus medijs? num citra sanguinis effusionem, partium læsionem & uulnerationem, omni adempto sensu id fieri potuit, & uel momento sanari? Et si hoc quoque, licet à *Διούκτισσ*, demus: unde quæso contingit restitutio, si prorsus ea à corpore auulsa, & proinde alimento & uitali fomite destituta, tanto tempore mortua, putredini que obnoxia fuere? Num satanæ est, & angelorum eius, noua creare: aut ablati omnino partibus uitali uirtute destitutis, redintegrare pro suo arbitrio uitam, ac ueluti colla eas agglutinare, aut

Clem lib. 5.
Reiog.

Testes carmine
non adimi.

Lib. 2. 10.
Præfug.

Lucæ 22. sua potentia genuino affigere loco: quemadmodum à Christo aurem Malchi, à Petro abscissam, indubitanter credimus restitutam? Minimè gentium: Antea auditum est, nihil planè dæmonem posse condere: explicatumque, quid illi ἀμύστην, uel inimicabile.

Tristes monacho sano uolens exelli.

Cæterum uerè, non profectò imaginariè auferebantur testes, anno millesimo quingentesimo quinquagesimotertio in Iunio, cuidam monacho Hermanno Vuolfratgen Euerfeldensi, custodi templi in monasterio Cruciferorum Dufeldorpj. Hic ubi societatis actionisq; Veneræ cum muliere nupta insimularetur à monachis, qui ea quoq; frui dicebantur, & hinc sententiam ex actione aduersus se instituenda coram Generali, uelut carnificinam grauitè timeret, morbum fingit, nimirù rupturam in umbilico. Quocirca accitur M. Engelbertus Holter Euerfeldensis, illustrissimi nostri Principis chirurgus, malū hoc curaturus. Huic, detecto figmento, animi morbū insinuat Hermannus, meditaturq; quib. rationibus collegarū manus pœnamq; euitare possit. Hinc conuenitur, ut Priori à chirurgo persuaderetur, rupturā illā non posse restitui, nisi ægrotus apud se Euerfeldi aliquandiu decumberet, ac interea temporis uterq; illi testis excaretur: ut se in iuuentute fuisse castratum, & propterea impotentem, falsoque accusari, quodcumq; eo nomine iudicio coram generali sisteretur, conuinceret. Inducitur Prior ab Engelberto, ut secū ille transigat de mercede duodecim modiorum uulgarium secalis, post umbilici rupti (ut Priori persuasum fuerat) curationem soluenda, Inde Hermanno bene ualenti utrunque testem illæsum clam domi excuit Engelbertus, soluiturque ex pacto secale. Facinus hoc non semel cum iactantia narrari à chirurgo audiui, sed flagello certè dignum. Excussa tandem quoque euculla post

post annos aliquot, dux tadhuc uxore hic monachus,
quæ postea eum reliquit.

Adhæc, quod incantamentis quidam vinciri puten-
tur, ut concubitus omnino impotentes, quasi euirati,
reddantur: hoc naturali occasione varijs de causis u-
suenire potest, uitiatas, impeditis uel natura, uel
ex accidente congressus organis, quæ etiam propina-
to pharmaco labefactari queunt. Vnde legem de fri-
gidis & maleficiatis, & ad libidinis usum ineptis, tulerunt
Theologi. Propterea non semper erit incanta-
tioni imputandum illud uitium, nec statim suspicio-
ne aggrauandus infons. A dæmone tamen ut quidẽ
genituræ instrumẽta posse cõcubitu inidonea reddi,
tateor: ita quoq; spurcissimæ anus maligna uolũtate
& insulsa imprecatione id effici, cõstanter nego: quan-
quã illa, iniqua à dæmone persuasione inducta, secus
aliquãdo credat. Eodẽ authore, aliàs cũ certa femina
cõgressus, sæpe eidẽ homini permitti, relictis eius or-
ganis liberis, potest: aliàs cũ altera uicissim præpedi-
tis ueneræ actionis instrumẽtis inhiberi, ubi nullo al-
terius adminiculo illi opus est. Sic in Italia, & cũ pri-
mis Romæ, uiros se quoq; impotẽtes reddere arbitra-
tur nobilissima ac eadẽ putidissima scorta, si antea
subligaculi ligamẽ furtiuẽ alicui subtractũ colligẽt: eo
etiã reddito, ab ea impotẽtia se rursus eundẽ liberare
autumant. Idẽ de lupi uirga in alicuius nomine ligata
uel soluta creditur. Si quis itẽ maleuolus, cubiculi in
quo spõsus cũ sua sponsa decũbit, ostiũ solũ pulset, in-
clametq; infigẽs ianuz cultrũ: si ille respõdet, tũ abru-
pta cultri cuspidẽ, atq; in ligno relicta, is qui adornat
maleficiũ, discedat tacitus, spõsum ea nocte nihil pos-
se in re ueneræ fertur. At nugæ sunt. Quidam narrat,
quendã cõterraneũ suũ, uirum nobilẽ, iurasse ligatum
se fecisse, ne cũ mulieribus cõgrederetur: ac restitutũ
dexteritate quadam, quã hic alterius persuasione con-
firma.

*Impotentia
concubitus
quomodo ef-
fici potest.*

*Decretal.
Greg. 9.
tit. 15.*

firmabat, adducens ei librum Cleopatrz, quem de
feminarum informanda speciositate fecerat: legens.
que locum, ubi eo modo ligati corpus totum inungi
iubet coruino felle, mixto cum sesamelæo, & ita iuuari.
Hoc audito confusus ille Libri uerbis, id fecit, cito.
que augmentato libidinis æstu restitutus est. Quem
admodum impia credulitate quis læditur: sic & leuari
eadem, credibile est, usq; obseruatur.

De ludicro incuborum & succuborum cum homi-
nibus cōgressu, prolixè superiori Libro, ubi sagarum
discutiuntur ponderanturque actus, egisse mihi uideor.

De ligaturis uarijs. Cap. XXI.

Ligatura
uaria.

Hic leuiter uelut in Catalogū reducantur multip-
licis ligationis deliria: quemadmodum ligatio in amorem uel in odium, in ægri-
tudines & sanitates, & similia: item ligatio furum & latronū,
ut in aliquo loco furari non possint: ligatio mercatorum,
ut in aliquo loco emere uel uendere nequeant: ligatio exercitus,
qui limites aliquos transgredi prohibeatur: ligatio nauium,
ut nulla ui uentorum, etiam infinitis uelis uento obuersis,
portum egredi ualeat: item ligatio molendini, ut nullo impetu
uolui possit: ligatio cisternæ uel fontis, qua aquæ extractio
inhibetur: ligatio agri, ne progerminet: ligatio alicuius loci,
ne quid in eo possit extrui: ligatio ignis, ut in aliquo loco
quo loco accendi nequeat, nec aliquid combustibile adimoto
etiam igne uehementissimo ardeat: item ligatio fulgurum &
tempestatum, ne noceant: ligatio canum, qua uetatur
latratus: ligatio auium & ferarū, qua uolatus uel fuga
præpediuntur: atque id genus reliqua, si dem profectò
exuperantia, quæ partim ficta sunt: partim, si euentus
eiusmodi spectentur, non impijs imputandi hi erunt
ligationibus, sed ad causas

Fidelib. 4.
cap. 17.

fas naturales, impiam credulitatem, dæmonis collusionem, uel ad occultam Dei uoluntatem referendi.

Cum aliàs in Gallicano Lucensium sub Apennino uersaretur cum amico D. Solenander, de uia audiebantur acclamationes rustici, uulpem uoce persequentis: ubi illi suspicerent, ecce ad montis latus ascendit ocysimè uulpes gallina præpingui onerata. Ibi Solenandri comes, Quid, inquit, auferam illi prædam? ac mox uerso non admodum prægrandi lapide, fortè in uia obuiò, uulpem firmat, quæ deposito onere substitit. Accurrit ille, fugienteque uulpe, prædam aufert. Deinde sola lapidis uersione se id effecisse narrat, quem ablata præda semper ponderosiorẽ esse oporteret: uidebatur tamen in ipsa lapidis euatione aliquot immurmurare uerba. Cum redirent in Gallicanum, rusticus cui erepra erat gallina, eam repperit, alter reddere recusat. uocatur inde in ius, & ablatae gallinae accusatur: qui id quidem non inficiatur, sed se eam optimo sortitum esse iure, quippe è uulpis faucibus ereptam, defendit. Tandem uentilata aliquandiu causa, sententiam pronunciat iudex, ut gallinam simul coquerent, eaque unanimes cum aliquot bonis amicis fruerentur. Ioãnes Sohetius Eburo lepidi ingenj medicus, quum aliàs disputaretur de ligationibus, narrabat se aliquoties obseruasse à matre, quando sub intempestam noctem non redirent ad præsepia boues, nec errabunda iumenta inuenirentur, matrem tum arreptã securim obuiam uel quoduis aliud ferramentum proiecisse per fenestras, addendo, Ecce pignus pro his aut illis: nam hac ratione, illa à lupis aut id genus feris illæsa superesse credebatur. Quibus annumeretur conscripta ab Olao historia magi Gilberti nomine, apud Ostrogothos, ut immobilis maneret, ligati in specu à præceptore Catillo, cui ille insultare solet.

*Lib. 3. hist.
Sept. cap. 2.
Ligatus in
specu Gilberti.*

Porro

Porro uariarum eiusmodi ligationum opinio perficitur per maleficia, collyria, unguenta, potiones seu philtrea, certas designatas materies: per alligationes, suspensiones: per fortes item imaginationes, & animi excessus: per imagines, characteres, annulos, lumina, sonos, numeros: per imprecationes, inuocationes, coniuurationes, sacrificia, consecrationes, uota, nomina, uerba, perque uaria obseruationum & superstitio-
num deliramenta.

His autem nugis commiscere solent, si quæ ex Sacris literis instituto accommodari possint. quemadmodum in serpentum adiuratione, maledictionem serpentis in paradiso terrestri commemorant: item Num. 3. serpentis erectionem in deserto, aptè admodum, si Num. 21. dijs placet: insuper uersum illum, Super aspidem & Psal. 90. basiliscum ambulabis, &c. Superstitio etiam hic plurimum ualet, translatò ritu aliquo Sacramentali ad id quod uincire uel impedire statuunt. Se quoque ligari simulant dæmones: at certè non alijs uinculis, quàm quæ ipsi tradiderunt, mendacijs scilicet, sacrilegijs, adeoque uanis ac obscœnis rebus, ut eas referri pudor sit.

Homines ullius rei potentia in bestias transformari nequire. Explicatio fabularum de Ulyssis & Diomedis socijs, atque Arcadibus transmutatijs.

Cap. XXII.

In bestias nõ transformari homines maleficio. Plerosque etiam sagarum maleficio in bestias conuerti, uoluit credula superstitiosaque uetustas. Sic quoque Demarchum commemorat Plinius, degustatis pueri immolati in sacrificio extis, in lupum se conuertisse (meritò uorax dicatur lupus, qui hominis exta uorat) & Circe poculo socios Ulyssis in illo errore diuino fertur mutasse in feras, ut est apud Virgilium:

Quos

Quos hominum ex facie dea sæua potentibus herbis
Induerat Circe in uulnus & terga ferarum.

Item Eclog. 8.

Hæc herb. is, atq; hæc Ponto mihi lecta uenena,
Ipsa dedit Mæris; nascuntur plurima Ponto.
His ego sæpe lupum fieri, & se condere syluis
Mærim, sæpe animas imis excire sepulchris,
Atq; satas aliò uidi traducere messes.

Huc facit Boetij carmen

Vela Naricij ducis,
Et uagas pelago rates,
Eurus appulit insulæ:
Pulchra qua residens dea,
Solis edita semine,
Miscet hospitibus nouis
Tacta carmine pocula.
Quos ut in uarios modos
Vertit herbipotens manus,
Hunc apri facies tegit,
Ille Marmaricus leo
Dente crescit & unguibus:
Hic lupis nuper additus,
Flere dum parat, ululat:
Ille tigris ut Indica,
Tacta mitis obambulat,
Sed licet uarijs malis
Numen Arcadis alitis,
Obfitum miserans ducem
Peste soluerit hospitis:
Iam tamen mala remiges
Ore pocula traxerant,
Iam fues Cerealia
Glande pabula uerterant,
Et nihil manet integrum
Voce & corpore perditis.

*Libro 4. de
Consol. phil.*

Sola

Sola mens stabilis, super
 Monstra quæ patitur, gemit.
 O letum nimum manum,
 Nec potentia gramina,
 Membra quæ ualeant, licet
 Corda uertere non ualent.
 Intus est hominum uigor
 Arte conditus abdita.
 Hæc uenena potentius
 Detrahunt hominem sibi,
 Dira quæ penitus meant,
 Nec nocentia corpori,
 Mentis uulnere seuiunt.

In dialog. de

Asino:

Hicse figmentis, & Apuleij in asinum uersi fabulæ, ascribatur Luciani metamorphosis: qui in Thessaliam profectus, ut magicas artes disceret, in hospitium fortè diuertit, ubi mulier se unguento illinens, in coruum mutabatur. Lucianus eodem linimento se uolens inungere, in aliud errore incidit, quo unctus uertitur in asinum. Inductus autem in theatrum uarijs conspersum herbis, ex ancillæ institutione per rosarum esum restituitur.

Herbis & uenenis non sunt uires attribuendæ, quæ nec ad manifestas qualitates, nec ad totam illarum substantiam referuntur. his uerò rationibus homines ab illis non transformari in bestias, notum est: carminibus itaque eam imprimi illis efficaciam, sequitur. Augustini hic audiatur sententia: Si dixerimus ea non esse credenda, inquit, non desunt etiam nunc qui eiusmodi quædam uel certissima audisse, uel etiã expertos se esse asseuerent. Nam & nos cum essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, ubi mulieres stabularias his malis artibus imbutas, in caseo dare solere dicebant, quibus uellēt seu possent uiatoribus, unde in iumenta illic uertentur,

De Cin. Dei
 lib. 18. cap. 18.

rentur, & necessaria quæque portarent: postque perfuncta opera, iterum ad se redirent: nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem humanamque seruari: sicut Apuleius in libris quos Aurei asini titulo inscripsit, sibi ipsi accidisse; ut ueneno accepto, humano animo permanente, asinus fieret, aut indicauit, aut finxit. Hæc uel falsa sunt: uel tam inusitata, ut merito non credantur. Et libro de Spiritu & anima: Dicit humana opinio, quod quadam arte mulierum & potestate dæmonum homines cōuerti possint in lupos & iumēta, & quæque necessaria portare, & post peracta opera iterum ad se redire, nec fieri in eis mentem bestialem, sed rationalem humanamque seruari. Hoc sic intelligendū est, quoniā dæmones naturas non creant: sed tale aliquid facere possunt, ut uideantur esse quod non sunt. Deinde proximo etiam capite de Ciuitate Dei citato subiungit: Non itaq; solum animum, sed nec corpus quidem ulla ratione crediderim dæmonū arte uel potestate in mēbra uel liæneamenta bestialia ueraciter posse conuerti: sed phantasticum hominis (quod etiam cogitando, siue etiam somniando per rerum innumerabilium genera uariatur, & quum corpus non sit, corporum tamen similes mira celeritate formas capit, sopitis aut oppressis corporeis hominis sensibus) ad aliorum sensum nescio quo ineffabili modo figura corporea posse perducī, ita ut corpora ipsa hominū alicubi iaceant, uiuētia quidem, sed multo grauius atq; uehementius quàm somno suis sensibus obseratis. Phantasticum autem illud ueluti corporatum, in alicuius animalis effigie appareat, sensibus alienis, talisque etiam sibi homo esse uideatur, sicut talis sibi uideri posset in somnis, & portare onera: quæ onera si uera sunt corpora, portantur à dæmonibus, ut illudatur hominibus, partim uera onerum corpora, partim iumentorū falsa cernētibus.

D Nam

Lib. 3. & 4. ubi se à Fortia de maga in asinum uera sum, & quid tum egerit, describit: ut mera sunt uerba, ut etiam que in reliquis illis leguntur libri cap. 26.

Lib. 18. cap. 18. & lib. de Spiritu & anim. c. 18.

Præstantij
pater in lon-
go altoq; som-
no se equum
putabat fa-
ctum.

Nam quidam nomine Præstantius, patri suo contigif se indicabat, ut uenenum illud per caseum in domo sua sumeret, & iaceret in lecto suo quasi dormiēs, qui tamen nullo modo poterat excitari. Post aliquot autem dies eū uelut euigilasse dicebat, & quasi somnia narrasse, quæ passus est: caballum se scilicet factum, annonam inter alia iuméta baiulasse militib. quæ dicitur Retica, quoniam ad Retia deportabatur: quod ita ut narrauit, factū fuisse compertū est, quæ tamē ei somnia sua uidebātur. Indicauit & alius, se domi suæ per noctē, antequā requiesceret, uidisse uenientem ad se quendā philosophū sibi notissimū, sibiq; exposuisse nōnulla Platonica, quæ antea rogatus exponere noluisset. Et quū ab eodē philosopho quæsitū fuisset, cur in domo eius fecerit, quod in domo sua petenti negauerat? Nō feci, inquit, sed me fecisse somniaui. Ac per hoc alteri per imaginē phantasticā exhibitum est uigilanti, quod alter uidit in somnis. Hæc ad nos non quibuscunq;, qualibus credere putaremus indignū, sed eis referētibus peruenerunt, quos nobis non existimaremus fuisse mentitos. Proinde quòd homines dicuntur, mandatumque est literis, à dijs, uel potius à dæmonibus Arcades in lupos solere cōuerti, & quòd carminibus Circe socios mutauit Vlyssis, secundum istum modum mihi uidetur fieri potuisse, quem dixi, si tamen factum est. Diomedæas autē uolucres, quandoquidem genus earum per successionē propaginis durare perhibetur, nō mutatis hominibus factas, sed subtractis credo fuisse suppositas: sicut ceruā pro Iphigenia, regis Agamēnonis filia. Neque enim dæmonibus iudicio Dei permisisis, huiusmodi præstigiæ difficiles esse possunt. Sed quia illa uirgo postea uiua recepta est, suppositum pro illa ceruam esse facilè cognitum est. Socij uerò Diomedis, quia nusquam subito comparuerunt, & postea nullo loco apparuerūt, per-

denti-

dentibus eos ultoribus angelis malis: & p̄o eis aues occultè ex alijs locis, ubi est hoc genus auium, ad ea loca perducte sunt, ac repentè suppositæ, ideo creduntur esse conuersi. Quòd autem Diomedis in tēplum aquam rostris afferunt & aspergunt, & quòd blandiuntur Græcigenis, atq; alienigenas perlequuntur, mirandum non est fieri dæmonum instinctu, quorū interest, id est, ad quos persuadere p̄tinet, deum factū esse Diomedē, ad decipiēdos homines, ut falsos deos cum ueri Dei iniuria multos colant: & hominibus mortuis qui nec quum uiuerent, uerè uixerunt, templis, altaribus, sacrificijs, sacerdotibus (quæ omnia quum recta sunt, non nisi uni Deo uiuo & uero debentur) inseruiant. Hactenus Augustinus.

Nisi uerò altius dormientem Præstantij patrē obseruassent, ipse omnino ratus fuisset & narrasset ea reuera à se gesta fuisse, quæ tantummodo per somnum cognouerat, atque ita ueritatis opinionem apud multos fortitū fuisset rumor falsus. Sed mera sunt somnia & phantasmata: cui opinioni suffragatur Di. Thomas, in quæstione de Miraculis. Pagano quoq; & infideli deteriorè esse indicant Decreta, qui credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius deteriusue transmutari, aut in aliam speciem uel similitudineth transformari, quàm ab ipso omnium Creatore.

Socios porrò Vlyssis in bestias uersos, & Diomedis comites in aues, atque Arcades stagnū quendam transgressos in lupos cōmutatos, fabulosa esse, & poetarum commenta, multi credunt cum Plinio: qui scribit, homines in lupos uerti, rursumq; sibi restitui, fabulosum esse, cōfidēter existimari debere, aut credere omnia quæ fabulosa tot seculis credimus. Inde subiūgit: Mirū est quò pcedat Græca credulitas. Nullū tā impudens est mendaciū, ut teste careat. Hinc illud de Diomedis socijs ideo cōfictū à poetis tradit, quòniā

D a aues

i. Part. 10.
q. 5. epist.

Et. 8. cap. 222
L. 10. c. 442
de Diomede
& Vlyssis socijs, atq; Arcadib. in aues & feras conuersis, fabulosa rō explicatio.

aves Diomedæ, à Iuba cataractę dictæ, in solo totius orbis loco uidentur in insula, ubi tumulus & delubrum Diomedis extant, contra Apulię oram, fulicarum similes. Et quoniam aduenas barbaros clangore infestât, Græcis tantum adulantur, miro discrimine, uelut generi Diomedis hoc tribuentes: ædemq; eam quoti die pleno gutture madentibus pennis perluunt, atq; purificant: unde origo fabulæ, Diomedis socios in earum effigies mutatos. Sunt qui ea ad mores referât: nimirum quod Arcades luporum more uiuebant, ut homines uoraces & immanes, crudis uescentes carnibus, & forte humanis. Idem de mutatione sociorum Vlyssis, iumentis assimilatorum ob prauitatem morum, intelligi potest: quemadmodum quoq; de Nabuchadnezare Babylonis rege conuerso legitur.

Dan. 4.

De λυκανθρωπίæ morbo, quo se in lupos conuertunt credunt homines. Cap.

XXIII.

Vide li. 3. cap.
10. lib. 6. cap.
12. huius operis.

Literarum monumentis tradit Guilielmus Brabantinus in sua historia, uirum prudentem diaboli arte eò perductum fuisse, ut aliquibus anni temporibus non secus sciuerit, quam se rapacem esse lupum, qui per loca syluestria & specus oberraret, ac maxime pueros persequeretur, & eum sæpè uelut amentem per nemora uagari inuentum fuisse: qui tandem Dei gratia ad mentem redijt. Adhæc Patauij lupus sibi uidebatur agricola, Anno millesimo quingentesimo quadragesimo primo: multosque in agris insiliijt, trucidauitque. Tandem non sine multa difficultate captus, confidenter asseuerauit se uerum esse lupum, discrimen solum existere in pelle cum pilis inuersa. Quapropter quidam omnem exuti humanitatem, uereque lupi truces, uoracesque, tibias & eius brachia gladio feriunt, amputantque, ueritatem rei exploraturi: cognita

Job. Finel.
li. 2. miracul.

gnita uerò hominis innocentia, eum chirurgis tradūt curandum, sed post dies non multos expirauit. Hos ea melâcholiæ specie exagitados fuisse dubiū est minime, quæ Arabibus chatrab dicitur, deriuato nomine à bestiola, quæ irrequieto motu super aquas modò huc, modò illuc absq; ordine uagatur. Latini, ut quidâ uolunt, tipulam id insectum uocant, in palustribus locis frequens. *λυκανθρωπίαι*, id est hominis in lupum conuersionem uocant Græci: quidam melancholiam quoque lupinam appellant ex Marcello, item insaniam lupinam: plerique *λυάων*, alij *λυκανθρωπίαι*. Eo malo correpti, ex atræ bilis fuligine se in lupos, uel etiam canes credunt mutatos. Quapropter domo egrediūtur, potissimū noctu, in cunctis lupos imitati, aut canes. Hi pallent, oculiq; ijs sunt concaui & sicci: crassè imbecilliterq; uident, linguam habent siccissimâ, ualde sitiunt, os saliuâ caret. Tibiæ his sunt ita ulceratæ ut curari nequeant, propter frequentes offensiones, & canum morsiones. Curantur hi sanguinis missione usque ad animi deliquium, uictu boni succi, balneis dulcibus, sero lactis, hiera ex colocynthide, Ruffi, aut Archigenis, aut Iusti, theriaca, & reliquis melancholiæ utilib. Caput his ante accessionem irrigatur soporiferis, nares opio inunguntur. Quandoque & somniferum medicamentum propinari oportet. Hoc naturæ uitium & humanæ mentis alienationem fabulæ apud Ouidium subministrasse occasionem uerisimile est, de Lycaone Arcadiæ rege, quem à Ioue in lupum ob sua scelera mutatum finxit. Interim atræ bilis morbi, lycanthropiæ dicti, adiungit notas, quemadmodū ridicula poetarum commenta naturales sæpè solent habere causas.

Chatrab. A-
micen. lib. 1. 3.
fen. 1. tract. 4.
cap. 21.
Tipula.
λυκανθρωπίαι
Paul. Aeg-
gin. li. 3. c. 16.
Actius li. 6.
cap. 11.
Melancholia
lupina. Insa-
nia lupina.
λυάων.
λυκανθρωπίαι

Lib. 1. Meta-
morph.

Territus ipse fugit, naetusq; silentia ruris,

Exululat, frustra q; loqui conatur, &c.

Plerosq; etiâ atrâ bile uitiatos, se leones esse, uel dæ-

*Aulo. lib. 3.
 seg. 1. Tract.
 4. cap. 29.*

mones, uel aues, imaginari, annotauit Auicenna. Plinius & Edouardus scribunt, cerebrũ urſi deuoratum ingignere imaginationes, quaſi in urſum quis trãſmutatus ſit. Id noſtro hoc ſeculo cuidam Hiſpano nobili oblatũ fuiſſe edendũ traditur, qui per deſerta & montes uagabatur, ſe in urſum eſſe conuerſum phantafia uitiata ratus, Atqui dæmonem aut ullam creaturam, nihil poſſe condere, aut reuera immutare, rationibus, & ex Decretis abundè demonſtratum eſt: & euidentiffimè conſtat ex eorum qui hæc fuerunt paſſi ludibria, confeſſione, quam lib. 5. cap. 11. deſcriptam, qualicunq; explicatione ſum interpretatus.

*Part. 3. cauſ.
 16. q. 1. epiſc.*

De naturali ſexus humani mutatione.

Cap. XXIII.

Natura miracula in ſexus immutatione.

*Lib. 7. ca. 4.
 Gallus lib.*

*cap. 4.
 Lib. 6. Epiſ.
 decem. part. 8.
 aph. 45.*

CÆterũm quæ mihi fortaliſis hic obtrudere conabuntur alij naturæ miracula, ipſe referam, Plinius; Ex fœminis, inquit, mutari in mares, non eſt fabuloſum. Inuenimus in Annalibus, Licinio Craſſo, C. Caſſio Longino Coſſ. Caſini puerum factum ex uirgine, ſub parentibus, iuſſuq; haruſpicum deportatum in inſulam deſertam. Licinius Mutianus prodidit, uiſum à ſe Argis Arefcontem, cui nomen Arefcuſæ fuiſſet: nupſiſſe etiam, mox barbam uirilitemq; proueniſſe, uxoremq; duxiſſe. eiufdem ſortis & Smyrnæ puerum à ſe uiſum: ſubditq; ; Ipſe in Africa uidi mutatum marem nuptiarũ die L. Coſſitiũ ciuem Tuſdritanũ. Liuius lib. 4. ſecund. bell. Punic. tradit, Q. Fabio Maximo & M. Claudio Marcello Coſſ. uirum ex muliere Spoleti factum, Hippocrates autem ſcribit, Phaetuſæ cuiſiam Pythei uxori corpus uirile, & in uniuerſum hiriſutum & piloſum fuiſſe redditũ, barbamq; eam emiſiſſe, uocẽ item aſperam fuiſſe effectã. Quod ipſum etiã Namyſiæ Gorgyppi uxori in Thalo eueniſſe, ſubiungit. Præterea Amatus Luſitanus conſcribit

*Centur. 2. con
 ſtit. curat.*

17

scribit historiam eiusdem argumēti, his uerbis: In oppido Esguerra, nouē leucis à Conybrica, nobili apud Lusitanos ciuitate, puella quædam genere nobilis erat, cui nomen (si rectè memini) Maria Pacheca erat: quæ cum ad ætatem peruenisset, in qua mulieres primum menstrua emittere solent, uice mensium priapū usque ad id tempus intus latitantem extrà eiecit. Et sic ex femina factus est masculus: & uirili toga indutus, ac sacra aqua respersus, Manuel fuit uocatus. Qui ad Indos perueniens, & diues ac clarus factus, postea ad suos redijt, & uxorem duxit. Sed an liberos genuerit, non satis compertū habeo. Conscij tamen sumus, imberbem hunc semper mansisse. Hactenus ille: quæ eo à me adducuntur studio, ut probè non solum hanc sexus permutationē & uerissimā esse, & naturaliū rationum basi inniti: sed etiam feminas transire in masculos, saltē aduersus inanem Ausonij assertionē, qui duorū exemplorū auctoritate etiam tueri conatus est cōuersionis huius oppositionē. Verū ubi causa incredibilis istius effectus fuerit cognita & perspecta, illic cōsequutionis necessitas alterius falsitatem detegit: quæ ut inuestigatione acquiratur, duo ponēda sunt fundamenta demonstrationi naturæ prorsus cōuenientia. Primum est, post animantis productionē, uirtutē cōformatricē nō esse ociosam: alterū, particulæ alicuius prærogatio iure dotata mulieres. huius præsentia subministrabit generationi materiam, illius cōfessio efficiētis actionē. Quæ si uera sunt, ut profectō sunt, oportebit circa pudēdū muliebri latitare ali quod membrū priapi figuræ persimile: quia ex Physicæ speculationis certitudine cōstat operationē naturæ nō exerceri in subiecto quolibet, sed idoneo & prædisposito: quæadmodū etiā uis cōformatrix, animāte iam edito in lucem, non procreat de nouo partes ob materiæ conuenientis & reliquarū occasionum defectum,

ctum, sed imperfectas adimplere facile potest. Proinde his ita constitutis, sciendum est, eiusmodi particulam reperiri in *καλωῶ γυναικίω*, quæ cunctis mentule uirilis conditionibus prorsus respondet, adeo ut prædita sit ligamētis, neruis, uenis, arterijs, musculis, præputio, glande, ne quid omnino desideretur. Eius exquisita obseruatio hæctenus ferè fuit neglecta, ob pinguedinis uelamen, à recentioribus: at ab Auicenna describitur sub nomine Albathara, uel Albandar: & à Ruffo Ephesio *κλυτῆρις* uocatur, unde obscœnum uerbum *κλυτῆριζον*, uel *κλυτῆράζον* deriuatur: nec non Nympha, Myrton, ὑποδέρμις. Atque exigua hæc caruncula paulatim molis augmētatione exurgit tandē in priapum omnibus suis numeris absolutum: quod cōtingit præcipuè aut menstruæ expurgationis initio, aut connubij tempore, quoniam in eo Naturæ impetus incrementum molitur: in hoc uerò, propter primi coitus uehementiam, effringuntur particulæ istius carceres, quibus exonerata uirtus formatiua dein elaborat in promptiori expulsione. Ita etiam fit, quòd tunc corpus & hirsutius euadat propter mensium suppressionem, & robustius ob sexus uirilis successione, Hoc autem mēbro quum saltem mulier dotetur (unde omnes feminæ licet actu tales sint, potentia tamen masculos nominarim) necessariò elicitur, hunc mutationis ordinem progredi tātum à sexu femineo ad masculum, non conuerso: quia natura semper addit, nunquam demit: semper expellit, nunquam reprimat: semper mouetur uersus dignius, nūquam indignius. Itaque Ausonio uanitatis crimen adstringo, quòd Beneuenti puerum quempiã repenti uirginem factum refert:

Nec satis antiquum, quod Campano in Beneuento

Vnus ephëborum uirgo repenti fuit.

Poetas eiusmodi fabulas excogitasse uel inde liquet,

*Lih. 3. sen.
21. Tract. 4.
cap. 23.
Albathara.
Albandar.
Klytoris.
Nympha.
Myrton.*

quet, quòd fingunt Tiresiam uatem Thebanum, cuius supra meminimus, cum coeuntes angues baculo percussisset, mutatum in foeminam fuisse, postque annos undecim, iterum à se cæsis anguibus, uirilem naturam recepisse.

Horum item miraculorum meminere Sabellicus & Pontanus. Sed quod abstrusa naturæ operatione contingit, atque in ea metamorphosi, & quidem solius sexus, continuo perdurat, nullum hic meretur locum, ubi tantummodo de fictis momentaneisq; dæmonum formis & præstigijs, quo ad fieri potest, explicandis agitur.

*Sabell. lib. 9.
cap. 8. de O-
stentiu.*

Quòd pleriq; putantur dæmoniacy, qui melancholia agitantur, & è diuerso.

Cap. XXV.

DE melancholicorū imaginatione deprauata, & subsequentibus eorum interdum deliris ridiculisque actionibus: nonnunquam etiam grauibus, serijs, horrendisque operibus, supra lib. 2. cap. 23. satis multa dixi, ut repetitione minus opus sit. hinc tales uel fatui uel à dæmonibus obsessi sæpe iudicantur, quemadmodum quoque energumeni uicissim melancholici interdum dicuntur. Exquisitum itaque desideratur hic iudicium, ut inter utrosque discernatur affectus: qui plerunque etiam complicantur. Humori etenim melancholico, uti materię suis ludibrijs consentaneæ, diabolus se, ut antea memini, insinuat libentissimè. Non tamen à dæmonijs cuncti exercentur melancholici: at contrà ferè fit, ut omnes dæmoniacy ob acerbos cruciatus affectusque graues, reddantur melancholici. Mulier quædam Budericiæ singulis annis eiusmodi melancholia, uel potius mania agitabatur, ut septimanas aliquot multas noctu circa sepulchra in cœmiterijs degeret: excurreret e-

D 5 tiam

tiam subinde in plateas, effringens huius ianuas, & illius fenestras perrumpēs, interdiu aufugeret ad loca secretiora & syluestria. Et quia is paroxysmus maxime incideret in diē festū Paschæ, hoc est, tempus uernum, huic morbo ex humorū motu aptū: credebatur tum temporis à uulgo, illam à spiritu exagitari maligno. Vide item historiam dæmoniacæ, quæ melancholla infestari reputabatur suprà cap. 16.

*Ficti obsidij diabolici historie memorabiles duæ:
alterum autem ad incantamenta relatum. Cap. XXVI.*

*Obsidij dæmoniaci figmentum.
Mendicus In fuis fidei dæmoniacus.*

IN hæc eorum qui à dæmonum maleficio exagitantur, historica serie, non extra institutum fuerit, recensuisse naturale, rarumque tamen, diabolicę obsidionis figmentum, à me olim Neomagij apud Gethros uisum, in quodam mendico nomine Iusto. Hic ut iusta occasione pecuniam emendicaret largiorem, ante templi fores decubuit, dæmonij in se dominium simulans. Nam perpetua inquietudine exiliebat, concidebatque iacenti uenter: interdum & fugam minacē, insultum uiolentum, & toruam faciei inuersionē fingebat. Custodes latus utrinque clauderant, eius coniunx & scortum: quæ profiliēti renixæ, ferramentis appositis eum coercendum mentiebantur: interea oratione mendicorum rhetorica oppidò instructę, strenuam nauabant operam, ut eleemosynam à populo die Dōminico mane hunc adeunte locum, elicerent uberiorem. Tandem in dolosi machinamenti opinionem uenit magistratus. Adhibiti lictores, qui à cœmiterio discedenti, sub prandio, quo tempore ab hominum frequentia hic tutus est locus, manus iniicerent. nam hic eiusmodi apprehendisse hominem, erat religio, nefasque ducebatur, ob prophanationem loci scilicet sacri. Postremò tamen cognito latrocinio quater

quater perpetrato, abreptus, in uinculis artem cōfessus est, qua uentrē, ut pro suo nutu exundaret subito, relabereturq; continuo uortice, coegisset. Prius obice altius podici indito, & multo butyro simul deuorato, quo antea obliniebantur præmuniebanturq; uentri- culus & intestina aduersus uim hydrargyri deleteriā, argentum uiuum deglutiebat, quod suo pondere ex uentriculo per pylorum in intestina ferebatur. ubi ob pessulum ostio obditū, præcisa erat exitus uia: quare quum uehementer id humidum sit, & tenuium ualde partium, ac cognata mobilitate inquietissimū, quan- quam à calore naturali excitatum, non tamen ob in- testinorum butyro inunctorum anfractus euaporare (etiā si ea fuisset caloris uehementia) potuit. Hinc ciebatur ualida illa uentris perturbatio, & iactus inæ- qualis, quam augebat uehemens & uoluntaria uen- tris succussatio, illæsis interim ob præsumptū butyri antidotum partibus interioribus. Stipe autem colle- cta, & arbitris semotis, inquietum dēmonem, captiuū quippe Mercurium, extracto pessulo liberabat. Hunc tragœdum decimo post editum hoc spectaculū die, propter latrocinium, Germanica punitione imponi rotæ uidi: ex qua horis duabus post descendit, eodem tamen repositus die, strangulatusq;.

*Hydrargyrū
ualde humi-
dum & te-
nuium par-
tium.*

Ad hunc numerum referatur impostura, uerè commenticijs ligaturis ascribenda, cuiusdam Ioan- nis Patris nomine, Germanis Hans Vatter, nati in pago Mellinge, medium miliare dissito à Duringorū Vuymaria. Hic professione bubulcus, triennium per celebres aliquot Germaniæ ciuitates uagatus est, simulans se ipsis D. Ioannis ferijs hora matutina, quū boum curam gereret, à Nicolao Gottel, postea ob sua flagitia Vuymariæ exusto, incantatum, pane as- sumpto cyaneo ex sextuplici sanguine cōfecto, nimi- rum infantis nondum baptismo initiati, & ab eo oc- cisi,

*Ioāni Patris
commenta.
Ligatura fi-
cta.*

cisi, serpentis, bufonis, echini, uulpis ac lupi, ut duodecim annis atrociter à diabolo diuexaretur. Hoc Nicolauum in carceribus confessum fuisse asseuerabat. Hinc dæmonem excruciasse ipsum multifariam ait, actam strictè momento colligare manus sæpe in tergo uinculis expilis equinis & sericeis lacinijs intortis, ut nisi mox eorum incisione laxaretur, sanguinis subsequeretur eruptio. Coartabatur enim singulari artificio ligaturæ nodus inexplicabilis. Ac antea præ angore sanguinem è sinistra aure atque ore frequenter effluere querebatur: & inter reliqua, semel Mansfeldia in aere euectum se, & ualido uento Halam ultra muros translatum, ibique catenis argenteis colligatum fuisse narrabat: item Bornæ, ubi in turre inclusus fuerat, ut nonnihil à diaboli torturis leniretur, atque ab eius laqueis tutus conseruaretur, per foramen angustum crassi formicis à diabolo perruptum, se indulsio solummodo rectum, à dæmone extractum fuisse, atque in uastam traductum solitudinem: sed quomodo, se nescire: atque ibi tres noctes sine ulla cibatione humana peregisse. Addidit quoque, se catenis ferreis crebrò à dæmone constrictum fuisse circum corpus, pedes & collum: ac semel ita in patibulo ad hoc spectaculum à satana ex ingentibus lignis constructo, in quodam horreo alligatum fuisse. Admiranda quoque phantasmata, apparitiones & spectra annexuit, nec omnia enarrare breuibus se posse inquit: sed cuncta ordine, uelut seriem historicam, conscripta esse, tandemque per typographiam lucem uisura, ut mundo innotesceret, quanta crudelitate plurifariam à dæmonio excrucietur, dilanieturque. Nec prætermisit suum in orandò, concionibus sacris audiendis, & communicatione Sacramenti corporis & sanguinis Domini singulis quatuor septimanis, studium. Ad respiciendam quoque ut populum hortaretur, se impelli affirmabat.

mabat. Post diutinam huius tragœdię ostentationem, Norimbergam tãdem uenit, ubi iisdem usus technis, à prudenti & circumspecto Senatu obseruari cum uigilanti sagacitate industriaque, semotis custodibus solitis, iubebatur: & licet primùm abitionem urgeret, desperationem deinde simularet, & nescio quæ non comminisceretur ad artis suę fucum: eò tamen ad extremum redactus est, ut se nunquam à diabolo ligatum fuisse, sed sibi ipsi laqueos à se paratos, celeriter semotis arbitris iniecisse, ubi item eorum materiem suffuratus fuisset, fateretur. Vinciendi etiam specimen ostendebat liberè: & suctu sanguinem ex gingiuis extractum fuisse narrabat, quem quoque manu quàm ocysimè in aurem seorsum instillabat. Reliqua item enarrata miracula, mera fuisse mēdacia fassus est: uniuersamque huc spectasse fabulam, ut inde rem faceret. Quapropter ob facilem, nec extortam cōfessionem, sententiam mitigauit, reumque publico palo in spectaculum & irrisionem ad horæ dimidium alligatum, exilio puniuit amplissimus eximiæ prudentiæ, iudicij, uirtutis atque authoritatis ordo Senatorius, y Maij, Anno millesimo quingentesimo sexagesimo secundo. Id uerò diabolicæ uexationis per incantamenta figmentum, tanquam rem ueram, alius antea epistola typis excusa præmaturè euulgauit, tecto dolo falsus.

*Magistratus
Norimber-
gensis pruden-
tia summa.*

Eiusdem simulate obsessionis iuuantibus sacrificis historię. Cap. XXVII.

Eodem anno, nimirum sexagesimo secundo, in Martio, Dusseldorpium uenit puella quædam Vuerlensis, circiter annos uiginti nata, bene habitata, sed uultu torua. Hæc, ut mendicandi solennior esset occasio, literis munita testantibus, eam à dæmonio obsessam, ad D. Hubertum Ardennatem professionem

Puella Vuerlensis epileptica, putatur dæmoniacæ.

ctionem instituerat, ut ibi à satanzæ iugo solueretur. Cum patruo & conducticio homine comitem etiam habebat monachum, annum propè trigessimum agentem. In collo, tanquam amuletum contra diaboli scilicet impetum, dependebat stola ecclesiastica. Ab eximix pietatis & doctrinx uiris ornatissimis, ecclesiaste suo, & medicis collegis meis coniunctissimis (qui bona fide rem omnem mihi exposuerunt, tum enim aberam) quicquid id esset negocij, solertissimè inquiri uoluit Princeps noster illustrissimus, quibusuis imposturis non tam faciles, ob non uulgares ingenij doctes, offerens aures. Quantum itaq; ex ægrotæ & aliorum relatu conijcere illi poterant, epileptica putabatur. At monachum comitari, quòd ob ecclesiastici uiri præsentiam, minus à dæmonio impeteretur, dicebat: tandemq; eò adacta est, ut illum in eodem secum decumbere noctu lecto fateretur, non autem à suis exuuijs prorsus nudatum, sed qui indusio adhuc tectus esset. Quum uerò hora quadam matutina è somno excita, patruum, atq; alterum custodem uestitos in lecto secum conquieuisse obseruaret (fortassis uespere præcedèti potu adeò consopita, ut minorè horum concubitorum habuerit rationè) se aliàs eos pedibus è lecto expulsuram minitabatur, si redirent: at nullam patiebatur repulsam monachus. Rogata etià, quomodo alize monachi lupæ aut concubinæ (quas duas illum Vuerlæ reliquisse nò negabat) ipsius peregrinationem ferrent? À gerrimè, respondit. Monacho quoque iactanti, se tribus uerbis horribile in ea posse spectaculum excitare, quòd à collegis meis permitteretur, ut quicquid ad hanc rem ualeret, ostendere non grauaretur, nihil omnino potuit.

*Obsessionis
diabolica cõ-
mensu premi-
um.*

Maubusæ in Hannoniæ finibus huiusmodi contigit facinus, mihi rarratum à uiro cui fidere quis possit, & qui modò mihi affinitate iunctus est, doctus & pius,

pius, totiusq; ætus spectator. Nam tum fortè diuersabatur apud urbis illius præpositum, suum consanguineum, quem salutandi gratia conuenerat. ibi subsistens præ foribus, uidit undiq; populum confluere, & uelut agmine factò ad templum concurrere. rogabat quid rei esset? Tum illi quidam: Obsessum à dæmone quèdam aiebat ibi exorcisari: quod ut uidèret, accessit. Ingressus tēplum, uidit sacrificū quendā peragentē sacrum, & dēmoniācū altari proximum, qui a spectu horridulo & turbato sedebat tacitus. hunc sacrificus ille per finitimas undiq; regiones circūduxerat, subinde exorcismis tentans dæmonium eijcere. is dum pronūciaturus Euangeliū, se in illud latus ubi erat dæmoniācus, contulisset, & ad Euangelij locum peruenisset, Dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis: tum dæmoniācus, quasi horū sermonū impatiēs, sese cōcutere, agitare, & altūm clamare incœpit. perleto Euangelio subticuit, donec finita missa, sacrificus illū suis aggredederetur exorcismis, qui quidē & ridiculi fuerūt, & stolidi ac inepti. Subinde inculcabat illud, Maledicte diabole, dic maledicte diabole. At dæmoniācus ad pauca respondebat. Tandē exorcista: Dic, inquit, maledicte diabole, quid nā est omnīū tibi inimicissimū, maximeq; cōtrariū? Subticuit aliquandiu, ac tergiuersabatur dæmoniācus. exorcista uerò acriter urgebat atq; instabat: tandē dæmoniācus ueluti uictus, clamabat, Aqua lustralis. Tū ea aqua craterā argenteam impleuit exorcista, ac ori dæmoniāci admotam cœgit illū exhaurire: qui torquere se, & sic grunnire planè cœpit, ut porci solent, dum cultrum iugulo infigit lanio: ac paulo pōst totus intumuit, gutture potissimūm, ita ut supra naturam id contingere quouis dixisset. Hinc exorcista ueluti præsentissimum alexiterium ad expellendum dæmonem, illius gutturi applicuit D. Gundulæ reliquias, theca argentea recon-

Marc. 16

reconditas. Tum ille agitare sese, & intorquere, sicque clamare cœpit, ut Stentora illum dixisses vincere, uel quantum Gradius Homerus: ut inquit ille. Deinde quasi uictus, ad interrogata respondebat omnia: uerum quæ sciscitabatur exorcista, talia erant, ut uel ad aliquorum contumeliam, uel uindictam producta uiderentur: certè stolidi erant, indigna, minimeque ferenda. Altero die denuò subiectus est exorcismis dæmoniacus: sed ut accessit hic meus affinis, ilico destitit exorcista. Audierat (ni fallor) hunc cum præfecto, & nescio quo alio prudente sene habuisse sermonem de hoc dæmoniaco: & in hanc incidisse illos suspicionem, ut omnia ista fictè agi & fraudulenter crederent. Vnde huic obuiam ueniens ait, idque Latine, quo uidelicet perspecta esset illius eruditio, & Latini sermonis lepor. ait inquam, Ipse est extra: hominem à dæmone liberatum inuens. Postridiè urbem reliquit. Non ita multo post detecta re, palàm fuisse imposturas patuit: quare tandem uterque meritas ob tantum flagitium dedit pœnas.

Eiusdem argumenti eleg ns historia.

Cap. XXVIII.

*Historia fe-
luna siemen-
is: semelle
dæmoniacæ.*

Aliud diabolicæ obsessionis & exorcismi figmentum legitur in libello Gallico ante triennium Parrhisij edito, inscriptoque Narrationes mundi fortuitæ, narratione 32. In pago cuidam arci proximo inter Delphinatus & Sabaudie montes, qui à rudiori plebe incolitur, sacrificus magis bigis agendis quàm parochiæ administrandæ aptus, in pastorem eligitur, quòd lectionis scientia tantummodo reliquos præcellere rusticos uideretur. Et quò ex recepto more nihil ferè in pagis illis citra pastoris cognitionem perficiatur, hic pedetentim apud omnes illius pagi feminas factus est compater: quibus quum

quum ea occasione uteretur familiariter, una tamen Lisetta nomine, à curatore magis habebatur in delicijs. Huius maritus, qui in bello Gallico uictum for-
 diendo aliàs quærirasset, & iam ad easdem decreuis-
 set redire operas, cœpit nonnihil angi ob nimiam pa-
 tochi cum uxore familiaritatem, eiq̃ue omnium sacri-
 ficorum consuetudine interdixit. Mœrore itaque of-
 fusus pastor bonus, aliud captat ex tempore consi-
 lium: mittitq̃ secretò anum maleficam, cum sua com-
 matre, quam uocant, consulturam, quibus modis ad
 consuetam amicitiaẽ uelitatione reuertiturò possent.
 In eiusmodi comœdiæ actu exercitata apprimè uetu-
 la. Lisettæ aures hoc blando demulcet affatu: Mea fi-
 lia, te animi admodum esse anxiam cõperio: eisdemq̃
 doloribus conficitur tuus compater, propterea quòd
 legitimum suum amorem præpediri uideat. cõpatior
 & ego quidem, quòd iuuenula eandem olim sim ex-
 perta aleam, & duram perpeffa fortè: nihilominus re-
 bus afflictis remedium inuentu facile, si prudentiam
 quis prouidè adhibeat. Auderes ne fingere te dæmo-
 ne obsideri? Helas mea mater, respondet iuuenula,
 personã hanc non inscitè induerem, si ea ratione pro-
 fici posse, spes affulgeret: quando quidem in mentem
 redit, uicinam nostram, me puero, simili uulnere sau-
 ciam, quotiescunque cum alijs puellis illi obuiã eram,
 bellè & artificiosè cruciamentũ hoc simulasse. A for-
 tilega hac, deinde accuratius instructa Lisetta, ante tẽ-
 plum audita missã intorquere oculos, contrahere mã-
 nus, spuma defœdare os, & lupi eiulatũ edere incipit.
 Accurrens mox uulguẽ stolidum, præcipiti & nouo
 hoc malo attonitum, eam dæmonio agitari censuit.
 Miser maritus nõ ita procul ob zelotypiã sedulò eam
 obseruans, haud leuiter turbatus, illam domum redu-
 cit, ubi consolatum uicini confluunt. Sic ille ob grauẽ
 torturã, qua oppressam inopinatò arbitrabatur con-
 E iugem,

iugem, suspicionis non immeritò conceptæ oblitus, rectâ ad parochi ædes, uelut mentis impos, properat, oratum, ut suis exorcismis tam malitiosum ex uxore spiritum exturbare dignaretur. Dominus Mauricius quanta poterat dexteritate sese continens, mirè exclamat, lugetq; insperatum huius ægræ infortunium, inquit: Ha ha ha, mi compater, morositas in uxorem nimia, & suspicio ob causam non satis iustâ, probum maritum certè decet minimè: siquidem eo nomine in sensus communis errorem quandoq; etiâ dilabuntur matronę inculpatissimæ. Inde arrepta stola atq; organis coniurationi idoneis, ægrotam liberè adit, atq; post suffragia infinita occulto murmure deblaterata, interrogat spiritû, quis'nam esset? Lisetta pbrè instituta à uetula, uoce rauca submissaq; respondit: Ego patris huius iuuenulæ spiritus sum, ut hanc pœnitentiã decē annis ex uno corpore in aliud trãgressus agerem, condemnatus. Maritus præsens ubi intellexit foceri esse spiritû, non sine lachrymis in has euestigiò erūpit preces: Mi pater, per Deum te oro, ut ex eas, nec amplius torqueas misellam filiam. Spiritus respondit: Hinc equidē egrediar, sed in te cōmutato hospitio rursus cōmigrabo, ubi designatū pœnitentiæ tempus absoluam. Sabaudus hic horribili eã sententia territus, usq; adeò exhorruit, ut incunctanter stola parochi arrepta cinxerit collum, exclamans: Mi cōpater, mi amice, aliquem'ne modum nosti, quo grauis illa sententiã mutari queat, per preces, ieiunia, eleemosynas, uel alia pietatis officia? Tum Lisetta uidens ex uoto succedere institutū & fucū, uoce artificicia: Amice pauperior es, quàm ut qualia conueniunt euitandæ huic pœnitentiæ bona conferre ualeas, sed horum loco quadraginta inuisere templa, & in quolibet orationes fundere attentas oportet, quibus apud Deum offensarū remissionē impetres: alio
qui

qui ordinationē cœlestē euasurus neuitiquā Hæc pœnitentia marito ea ratione imperabatur à Lisetta, ut propter templorū distantia in ea peregrinatione, temporis satis furori spiritus extinguendo donaretur. Vt autuoti cōpos minus impeditē redderetur, spiritus uoce facticia sermone psequitur, cum homine expostulans, q̄ iniqua suspicione suū aggrauarit cōpatrē, uirum scilicet sanctum, cuius preces quoq; Deo ap̄primè forent gratæ: eo nomine uxoris curā huic cōpatri esse cōmendandam, interea dum religionis ergō peregrē illū agere oporteret, studiosē horratu est. Miser hic Ioannes, à purgatorij pœnis se facillē absolutū fuisse ratus, in genua ante parochū prouoluitur, ut ignoscatur obsecrans. Remissione haud grauatim exorata, ne deterius quid illi contingeret, religiosam ilico exequitur peregrinationem. Interim commissæ sibi Lisettæ qua potuit uigilantia fidelē nocte dieq; præstitit operam D. Mauricius, ut p̄fligato hoc spiritu, alter eius locō successerit, cuius paulatim in uiui infantis imaginem adolescentis, patrem se esse post absolutum pœnitentiæ tempus, credebat maritus.

De ijs qui ueneficium patiuntur. Cap.

XXIX

CÆterum si q̄ ueneno oblato, uel illito, uel eius uapore attracto, à ueneficis infecti sunt, iudiciū esto penes medicos: qui hîc inter uenena (quorū uis cæca & delitescens uario symptomatū cruciatu fatigat) & inter morbos ex illis natos (q̄ nō tantū manifestis qualitatib. sed totius etiā substantiæ dissidio, uitæ nostræ primordia demoliri cōstat) atq; inter morbos alios uulgares, raros, occultos, naturales tñ, secundū p̄culiaries quorūcunq; notas, discernēt. Siquidē uenenati, p̄ pharmaci hauisti uel applicati qualitatib. apertis, uel occulta totius substantiæ proprietate, multifariam afficiuntur: ut stomachi, alui, intestinorū, iecoris,

*Veneficium illud
secti.*

*Diagor. li. 6.
in Proximitate.*

E 2 coris,

coris, renum & uesicæ cruciatibus grauius exercean-
tur, ut singultiat, erodantur, cõtremiscant, refrigeren-
tur, obmutescant, conuellantur, pulsus difficilis fiat,
ueternus premat, uertigo obuersetur, caligent sensus,
sanguis erumpat: ut ite strangulentur, siti aut febre cõ-
sistuntur, ægrè lotiũ reddant, torminibus uexentur,
nausea premantur, crebrò uomant, frequēs animi de-
liquium ex nimia cordis angustia sentiant, dysenteria
flaccescant, rubescant, tabe putreant, liuore suggillen-
tur, pallescant, desipiant, stertant, uiribus deficient:
imò ex tarantulæ morfu alij perpetuò rident, alij plo-
rant, alij clamitant, alij dormiunt, alij uigilijs afficiun-
tur, plerosque uomitiones torquent, nonnulli saltat,
sunt qui sudant, alij trenebundi fiunt, quidam pau-
ribus infestantur: alij alia patiuntur incommoda, &
phreneticis, lymphaticis ac maniacis assimulantur: &
mirum, quòd auditis continuò musicis instrumentis
tripudiantes, donec ueneni uis insensibiliter per cu-
tis meatus & per sudorem discutiatur, liberentur.

*Tarantula
morsus h̄m
ptomata &
curatio.*

*Li. 6. de Ma-
teria med.*

*Venena intrò
assumpta.*

*Contactu læ-
dentia.*

*Halitu feri-
entia.*

Venena autem, eorumque tam generalia quàm pri-
uata indicia, præter reliquos, non minus diligenter &
exactè, quàm etiã doctè, descripsit Dioscorides: nec
segnem in eo opere explicando, exornandoque præ-
stitit operam, solertissimus simplicium inuestigator
Matthioli. Inter ea uerò quæ intrò assumuntur, mul-
to præsentius ac atrocius, quàm quæ contactu, offen-
dunt. At quæcunque contactu lædunt, hebetiora, mi-
nusque efficacia sunt: neque in solo spiritu uel in æ-
re, uerùm in humore quodam promouente, uires for-
tiuntur. Porrò quod halitu ferit uenenum, omnium
præsentissimum & efficacissimum est, nec humoris
nec crassioris materiæ tanquam uehiculi indigum, ut
in nos agat, commigretque. Enimuerò tenuissimum
quum sit, spiritu attractum, ocysimè per pulmones
in cor, uiscus uitæ primarium, & in arterias propaga-
tur, in

etur, in uniuersum denique corpus prorepens : primumque spiritus, deinde humores, postremò ipsam partium substantiam uitiat. Morbi, teste Hippocrate, 2. de Nat. hum. qui à corporis membrorum ualidissimo proficiscuntur, grauissimi sunt : atque si, ubi cœperunt, permanferint, necesse est ualidissimo membrorum laborante, totum corpus affici. Interim meminisse oportet, ex putredine longius grassata, uel alia abditiore ex causa, uirus etiam in nobis prouenire gignique posse. Hanc quæstionem ueteres disputasse, docet Galenus : ratio Lib. 6. de Lo en affect. nibusque apertissimis collegisse, eosdem affectus fieri & à lethalis ueneni hauſtu, & à corruptione que à corpore scaturire potest.

Huc pertinent eorū notæ, quos *phaganda* læsit : ubi scilicet philtrea ad amorem ciendum porriguntur, esu haurienda, uel potu. Sic in uita Marci Antonij Plutarchus de eodem refert, quòd magicis carminibus & amatorijs poculis deuincta mēs, amissa libertate propria, in Cleopatrarū uultu hærebat infixæ, longè redeundi quàm uincendi cupidior.

Pecudes quandoque uenenis tolli, sed ut plurimum peste. Cap. XXX.

VEneno adhæc propinato, uel ita collocato ut halitu lædat, iumenta perniciose affligi quandoque, inficiatur nemo : sed ea numerosa, sæpius ad internecionem grauissima prosterni peste his peculiariter, homines non infestante, item præcipitibus alijs morbis in suo quæque genere, partim hominibus quoque familiaribus, partim plerisque pecoribus proprijs, subito tolli, ab optimis agriculturæ & ueterinariæ artis uel mulomedicinæ scriptoribus tam ueteribus quàm recentioribus memoriæ proditum est : qui tamen morbi à uulgaris ingenij hominibus, ne alios nominem, maleficia frequenter creduntur.

Pecudum uenenatio.

Pestes animantium.

E 3 Sæpe-

Sæpenumero id contuemur, & superioribus annis contigisse meminimus, ut solos iugularit boues pestilentia quædam. irrepit etiam, quæ sues, & quæ oves, alia quæ gallinas interimat. Pecudes ferasque tollentem pulchrè describit Virgilius:

*Hic quondam morbo cæli miseranda coorta est
Tempestas, totoque autumnu incanduit æstu,
Et genus omne neci pecudum dedit, omne ferarum,
Corruptaque lacus, infecit pabula tabo.*

Discrimen uerò paulo antè expresserat:
*Quam multæ pecorum pestes, nec singula morbi
Corpora corripunt.* —

Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, medicinam faciente in Lucensium balneis collega meo, narrabat Franciscus de Pergula, eius loci Lucensium nomine uicarius, ibi circa pagum Menabiam, supra balnea, in fine Maij, morbum quendam inualisse pecora tam pestilentem, ut statim correpta, tumescentia conciderent mortua: rusticos uerò cum id animaduertissent, quædam subito affecta, euestigio mactasse: in quibus id erat obseruatum, ut si horum infectorum sanguis nudum contingeret hominis corpus, anthraces procrearet, qui (quod mirum uidebatur) non patefacti, erant innoxij: aperti aut, & confestim cauterio non notati, latissimè serpebant, & aliquibus mortis erant causa. Caro pecorum recens læsorum & mactatorum cocta, comestaque, nihil inferebat incommodi. at ius carnis, lethale potanti deprehensum est.

Therionarca in Cappadocia & Misia nascente, omnes feras torpescere, quibus fuerit admota, nec nisi hixenæ urinæ aspersu recreari, tradidère ueteres.

*Pestis pecorum
& frugum sterilitas accidit
sæpe ob nocentia peccata.
Exod. 7.*

Pestem etiam pecorum, quemadmodum & frugum sterilitatem, interdum à diuina uoluntate ob populum flagitia prouenire, obseruatu necesse est. Sic ob Pharaonis duritiam pestis grassatur in pecus, ulcera in homines

mines & iumenta, grando item in uniuersa Ægypto. Et Iohelis 1. Dissipata sunt horrea, disiectæ apothecæ, confusum est triticū, ingemuit animal, mugierūt greges armenti, quia nō sunt pascua eis, sed & greges pecorū disperierūt. Et Aggæi 1. Ponite corda uestra super uias uestras, dicit Dominus. Seminaſtis multū, & collegiſtis parū: comedisti, & non estis saturati: bibiſtis, & non estis inebriati. Et infrà: Respexiſtis ad amplius, & ecce factū est minus: & intuliſtis in domū, & ego exufflaui illud. Propter hoc, inquit, super uos prohibiti sunt cœli, ne darent rorē: & terræ prohibitū est, ne daret germen suū: & uocaui siccitatē super terram, & super montes triticū, uinū, oleū, & quæcūq; progignit humus, & super homines iumenta, & omnē manū uestrarū laborem. Et cap. 2. Percuſi uos uēto urente, & aurigine, atq; omnia manū uestrarū opera, & non fuit qui ad me cōuerteretur. Itē Leuit. 26: Si nō feceritis mandata mea, dabo cœlū uobis deſuper ferreum, & terram æneam, & cōſumetur incassum labor ueſter, immittamq; in uos beſtiā agri, quæ orbos uos faciet, atque exterminabit pecora ueſtra, & imminuet uos. Si autē in præceptis meis ambulaueritis, dabo uobis pluuias temporibus ſuis, & terra gignet germen ſuum. Reſipiſcētibus ijs denuò, hæc ubertatis fit promiſſio, Iohelis 2. Zelatus eſt Dominus terram ſuam, & pepercit populo ſuo, & dicit: Ecce ego mittam uobis frumentum, uinum & oleum, & replebimini in eis: & non dabo uos ultrā opprobrium in gentibus.

Eam autem rerum ſuarum iacturam impatienter quidam tolerantes, non cum Iobo eam Deo acceptam ferunt: uerū ad diuinos & ariolos, ſacrificos, diabolicarum actionum patronos, quaſi à Lamia, ſatanæ adminiculo, ad eam deuenire ſtragem iumenta, confluunt: qui inde ementitis uotis, & quacunque

E 4 possunt

Dent. 32

possunt fallaci persuasione, hos damno & incredulitate bis miseros homines, in maliciosa opinione semel concepta obfirmant: adhibita etiam non solum superstitiosa, sed & impia curatione, quam Libro sequenti explicabo: ubi quoque ostendetur, quod stercore lupi in præsepibus posito, iumentorum maleficium aliquando fingitur, At quo modo in animalium uentriculis ex pilis, iustæ quantitatis pilæ increuerint, paulo ante dictum est.

Matth. 8. Gadarenorum porci, satanæ maleficio adacti, in
Marc. 5. mare præcipites lati perierunt: ut Scriptura docet.
Luc. 8. Docuisse quoque senem Hilarionem, tradit Hieronymus,
In uita Hilarionis eremita. diabolum hominum causa etiam iumenta corripere: & tanto eorum ardere odio, ut non solum ipsos, sed & ea quæ ipsorum essent, cuperet interire. atque huius rei proposuisse exemplum, quod antequam beatum Iobum tentare permetteretur, omnem eius substantiam interfecerit.

Iob. 1.

C V R A

CURATIO EORVM QVI LA-
miarum maleficio affici, uel dæmonis
obsidione subigi creduntur,

Liber V.

Vbi eadem opera, ob argumenti communionem, curatio-
nes à maleficio diabolico non alienæ interferuntur: &
ligaturarum, characterum, annulorum, periaplorum, &
effigierum tam in sanando, quàm in lædendo, siue claustris
aperiendis, siue furibus inuestigandis & simi-
libus, uanitas ostenditur.

De curatione præseruante ab hoc mali
genere. Cap. I.

CURATIONIS ratio hic partim
erit *προφυλακτικὴ*, exoptatissima medi-
cationis pars, ut à fascino & incanta-
tionum ludibrijs quis præseruetur:
partim etiam *μεθεδικὴ*, ut ij quos iam
maleficio collisos credimus, ritè legi-
timoque restituantur ordine. atque erit illa aliquo
modo communis, ex Sacrarum literarum fontibus
deprompta: non autem magica uel superstitiosa, tan-
topere à multis desiderata, exultaque. Quum uerò,
quicquid hætenus rerum monstrousarum in hanc re-
latum est historiam, diaboli sint artes, opera, ludifica-
tiones, laruæ & spectra: contra hanc nos circumqua-
que ualidis aggeribus, præsidijsque infallibilibus com-
muniri est operæ precium. Atqui spiritus quum sit,
spirituali accingamur armatura: quam ex diuina Pau-
li exhortatione cognoscere, atque uniuersis comple-
cti neruis decet, qui ita hortatur: Quod superest, fra-
tres mei, sitis fortes per Dominum, perque potetiam
roboris illius. Induite totam Dei armaturam, ut ad-
uersus diaboli assultus consistere possitis. Quoniam

*Curatio ad-
uersus dia-
boli comatus
præseruans.*

Ephes. 6.

E 5 non

non est nobis lucta aduersus sanguinē & carnem, sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus mundi dominos, rectores tenebrarū seculi huius, aduersus spirituales astutias in cœlestibus. Quapropter

Armatura Dei.
1. Thessal. 5. assumite uniuersam Dei armaturam, ut possitis resistere in die malo, & omnibus peractis stare. State igitur lumbis circūcinctis balthæo per ueritatē, & induti thoracē iusticiæ, & calceati pedibus, ut parati sitis ad Euāgelium pacis: super omnia assumpto scuto fidei, quo possitis omnia iacula mali illius ignita extinguere. Galeāq; salutaris accipite, & gladiū spiritus, qui est uerbū Dei, in omni deprecatione & obsecratione, orantes in omni tēpore, in spiritu, & ad hoc ipsum uigilantes cum omni sedulitate. Petrus itē fideliter admonet: Sobrij estote, uigilate, quoniā aduersarius uester diabolus tanquam leo rugiens obambulat, quærens quem deuoret. Cui resistite solidi in fide, scientes easdem afflictiones, uestræ quæ in mundo est fraternitati consummari. Hic enim agit in incredulis.

Gladus spiritus.
1. Pet. 5.
Ephes. 2.

Hic & saluberrima Tertulliani exhortatio suū habebit locū, qui nos uelut Iobū, fortissimū Dei athletā, aduersus tentationū insultus pugnare uoluit: itē serico uestiri probitatis, purpura pudicitie, chlamyde patientiæ. In animū quoq; inducendū suadet, cūcta quæ dæmon ad nostræ integritatis euerسیونē machinatur, in gloriā cōstantis casura: & eius machinamēta in hūc finē à Deo permissa esse, ut qua cōstantia perferre aduersa uelimus, experiatur quemadmodū apud Hieremiam prophetā quoq; legimus: Dominus exercitūū iusti probator est. D. Maximus in lib. de Charitate, demones nos infringere interficereq; iubet: atque illud haud dubie perfici, quando cum præceptorū Dei obseruatione affectus in nobis efferuescētes uincimus: hoc uerò, quum prorsus affectibus carentes, illis uniuersam calumniandi occasionem præscindimus, cum
 prophe

propheta dicētes: Vade homicida, Dominus mecum est, bellator fortis: tu cades, & deleberis apud me in æternum. Olympiodorus cap. 10. in Ecclesiasticæ historiæ interpretatione, omnes sensuum aditus occludendos censer, sic ut neque per oculorum illecebras, neque per aurium pruriginem, neq; per nocentis lingue petulātiā dæmon admittatur: hoc enim signaculum contra dæmones absolutissimum habeatur, Quidam duobus in pugnam progrediendum armis monent: precatione quidem pura, quæ in cælum subuehat affectus: & scientia uera, quæ salutaribus opinionibus cōmuniat intellectum, & suggerat quid sit orandum, ut ardentem oremus, non hæsitantes. D. Antonius ita suos confratres aduersus dæmonum insultus munit: Magna, inquiens, dilectissimi aduersum dæmones arma sunt, uita syncera, & intemerata ad Deum fides. Credite mihi experto, pertimescit satanas rectē uiuentium uigilias, orationes, ieiunia, mansuetudinem, uoluntariam paupertatem, uanæ gloriæ contemptum, humilitatem, misericordiam, iræ dominatum, & præcipuè purum erga Christum amorem. Nōquit teterrimus Coluber ex præcepto Domini, sub iustorum se iacere uestigijs, qui ait: Ecce dedi uobis potestatem calcare super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici. Hic porro præclara longaque oratione contra quascunque dæmonum præstigias uexationesq; suos instruit.

Rectē Hermes Trismegistus tradit, unam & solam custodiam hominum à dæmonum astu, esse pietatem. Pium enim hominem nec dæmon malus, nec fatum tenet. Et quemadmodum uera fides mirabilia aduersus diabolum, eiusq; potentiam in credentibus operatur: sic & falsa credulitas, Deo permittente, euentus cooperante diabolo inauspicatos interdum gignit, uel potius demeretur. Cum Dauide ergo con-

Lactant. de
Orig. err. l. 2.
cap. 16.

Psal. 117.

Adenter

fidenter dicamus: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo.

Omnium itaque primum tanquam rei caput desideratur, ut in uera doctrina & genuino Dei cultu instituti, nos totos resignemus, tradamusque ipsius uoluntati, fide uiua & spe indubitata, nos illi curæ esse, sub ipsius patrocínio & tutela securos degere, ipsius primùm gratia progenitos esse, singulari que nos consecretante misericordia seruari: uerè confisos, Christum in hoc nobis natum, & filium nobis datum, qui peccata nostra super humeros suos in ligno pertulit: & per potentiam Patris, à morte suscitatus, mortem uicit, & satanæ imperium demolitus est, ut hinc iam inde irrito conatu suas nobis machinetur insidias, si sepulti unà cum Christo per baptismum in mortem, & peccatis mortui, in nouitate uitæ ambulemus, iusticiæque uiuamus. Si etenim Christo insiti, in illum atque Patrem eius credimus, illius mandata obseruamus, uestigijs insistimus, abnegato dæmone, omnibusque eius consilijs, uniuersa denique impietate, opera spiritus sectantes, fructusque fidei edentes, in charitate non ficta erga Deum & proximum, in mansuetudine, benignitate, lenitate, temperantia, continentia, castitate, sensuum cohibitione, constanti cuiuscunque aduersitatis, iacturæ & iniuriæ tolerantia, uitæ demum innocentia, puris manibus extensis orationi assidue intenti, peccati inquinamentum ut ueneni perniciosissimi perditissimi que halitum, intercessionis periculo repente nos obijcientem, declinantes: maleficorum profectò minas haud difficulter cauebimus, uel negligemus, uel tolerabimus. Si uerò quis peccauerit, inquit Ioannes, aduocatum habemus apud Patrem, IESVM CHRISTVM iustum. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.

Et

Esai. 9.
Ioan. 3.
1. Petr. 2.

Rom. 6.
1. Petr. 1.

Galat. 5.

1. Ioan. 2.

Et per hoc scimus, quoniam cognouimus eum, si iusta illius obseruamus. Qui dicit, Noui eum, & præcepta eius non seruat, mendax est, & ueritas in eo non est. Qui uerò seruat sermonem eius, uerè in hoc charitas Dei perfecta est. Per hoc scimus, quòd in ipso sumus. Qui dicit se in eo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Qui committit peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli. Omnis qui non facit iusticiam, non est ex Deo: & qui non diligit fratrem suum. Hinc Paulus, in Christo I E S V neque circumcisionem, neque præputium ualere asserit: sed fidem, quæ per dilectionem operatur: cuius fidei loco nouam creaturam, sequenti capite ad Galatas, locat: & obseruationem mandatorum Dei, ad Corinthios, supponit.

1. Ioan. 3.

Galat. 5. 6.

1. Corinth. 7.

Vnde satis liquet, de qua hic fide loquar: quam amplecti, cuique firmiter insistere oporteat. Non simplicem formulæ fidei præscriptæ enarrationem propono, quam & facile pronunciat diabolus: non etiam ore iactatam ab ijs quorum cor à Christo procul est, quæ consopita, mortua, sterilisque delitescit, nusquam se prodens, uelut infœcunda arbor excindenda, ignique mandanda: sed hanc urgeo, quæ totum innouat hominem, uirtute uiua se in Christi membris exerens, fructificans, efficax potentia Dei ad salutem habenti, sacra saluationis nostræ ancora. prora & puppis, petra contra quamcunq; satanæ tempestatem impetumque immobilis: in qua quicquid superstruitur, inuiolatè perdurat, imò aduersus hanc ne quidem inferi portæ præualent.

Matth. 3.

Vera fides.

Matth. 16.

Augustini hic audiatur consilium: De ista tota demonstratione ludificatione, ait, nos quid dicamus, qui hæc legent, fortassis expectant: quid Christiani agere debeant, quando inter idola gentium miracula fieri asserunt.

De Cinitat.

Des lib. 18.

cap. 18.

serun.

Hierem. 51.

feruntur. Et quid dicemus, nisi de medio Babylonis esse fugiendum? Quod præceptum Propheticum ita spiritualiter intelligitur, ut de huius seculi ciuitate, quæ profectò & angelorum & hominum societas impiorum est, fidei passibus, quæ per dilectionem operatur, in Deum uiuum proficiendo fugiamus. Quanto quippe in hæc ima potestatem dæmonū maiorem uidemus, tanto tenacius mediatori est inhærendum, per quem de imis ad summa cōscendimus. Hactenus ille. Cyprianus ad Fortunatum, de exhortatione martyrij: Aduersarius, inquit, uetus est, & hostis antiquus, cum quo prælium gerimus. Sex millia annorū plene cōplentur, ex quo hominem diabolus impugnat. Omnia iam genera tentandi, & artes atq; insidias deijcendi usu ipso uetustatis edidicit. Si imparatum Christi militem inuenerit, si rudem, si non sollicitum ac toto corde uigilantem, circumuenit nescium, fallit incautum, decipit imperitum. Si quis uerò Dominica præcepta custodiens, & fortiter Christo adhærens, cōtra eum steterit, uincatur necesse est: quia Christus, quē confitetur, inuictus est.

Huic fundamento firmiter insistentes, tantū abest ut ulla unquā ratione, satanæ artib. siue astutijs à uera in Deum uiuentem fiducia dimoueri possint, ut etiam uarijs ac multiplicibus illius conatibus & insultibus impetiti, exercitati, ac uelut aurū in fornace examinati, indies seipsis sanctiores iustioresq; euadant. Quare dæmonibus imbecillitatem in eos, quos diuina non destitisset gratia, exprobrare solet D. Antonius, in assiduis suis aduersus illos luctis: & eos expauescere uerè credentes, asserit Petrus apud Clementem. item iustissimo Dei iudicio, in huiusmodi cogitationum uanitate languentibus, labores & afflictiones pro remedio conferri, idem Clemens tradit, postea subiiciens: Dæmonem, nisi quis uoluntatibus eius

Li. 4. Recog.
Dæmones ex
pauescunt ue
rè credenti.

eius se sponte subdiderit, potestatem aduersus hominem non habere, ut uincat scilicet. Vitæ igitur emendatione, & attenta assiduaque oratione ad Christum cõfugiendum est, exemplo Chananeæ mulieris. Hæc, Chryostomo authore, non iuit ad diuinos, non quæsiuit ligaturas, non defectionis reas mulieres: sed omnia reliquit tentamenta diabolica, & uenit ad Iesum. Si enim uolumus Deum sententiam mutare suam, nostram in meliorem mutemus uitam. Ritè hic hortatur Iesus Sirach: Conuertere ad Dominum, & relinque peccata tua: precare ante faciem Domini, & minue offendicula. Reuerte ad Dominum, & auertere ab iniusticia tua, & nimis odito execrationem, & cognosce iusticias & iudicia Dei, & sta in sorte propositionis & orationis altissimi Dei. Non demoreris in errore impiorum. Nec minus piè quàm prudenter, in tribulatione inimicorum consulit Iosaphat rex Iuda: Cum ignoramus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te Deus. Hic suum habeat locum Psalmus Dauidis 90.

*Matth. 15.**Cap. 17.**1. Paral. 19.*

Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur.

Dicet Domino, susceptor meus es tu, & refugium meum, Deus meus, sperabo in eum.

Quoniam ipse me liberabit de laqueo uenantium, & à uerbo aspero.

Scapulis suis obumbrabit tibi, & sub pennis eius sperabis.

Scuto circundabit te ueritas eius, non timebis à timore nocturno.

A sagitta uolante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurso & dæmonio meridiano, &c.

Saluberrimū insuper aduersus dæmonū machinamenta

*Hemil. 21. de
Ornato mulie
rum.*

menta consilium, in conscripta hac præseruationis lege, subiungam ex Chrystostomo his uerbis: Sicut sine calceamentis uel uestimentis uestrum nemo in forum descendere uellet, ita sine Dei uerbo nunquam in forum prodeas. sed quum es ianuxæ uestibula transgressurus, hoc prius loquere uerbum: Abrenuncio tibi satana, & coniûgor tibi Christe. Ne unquam absque hac uoce exeas: hæc erit tibi baculus, hæc armatura, hæc turris inexpugnabilis. Cum hoc uerbo & crucem in fronte imprime: sic enim non tantum homo obuius, uerum nec ipse diabolus te quicquam lædere poterit, cum his te cernens armis ubique apparentem. Et hæc te ipsum iam hinc doce, ut cum signum cæperis, sis miles paratus, & contra diabolum trophæum erigens, iusticiæ coronam capias, quam nos assequi cõtingat gratia & benignitate Domini nostri I E S U Christi, per quem & cum quo Patri gloria, simul & Sancto spiritui potestas & honor, nunc & semper, & in secula seculorum.

Quomodo ab ecclesiarum pastoribus in maleficio curando seducatur populus.

Cap. 11.

AD huius fundamenti iacti perpendiculum, si recto filo superstruerent ecclesiarum pastores, obstructis quibuscunque adulterinæ doctrinæ impietatisque fenestris, saluberrima præcautione subditis prospectum consultumque foret contra dæmonis artes, præstigias & ludibria: quibus non usque adeo temerè illaquearentur incauti, quemadmodum quotidie cum animarum iactura usuuenire cernimus, non modò pastorum (quorum intererat, munusque postulabat præcauere) negligentia: sed eorum instinctu, consilio, peruersa doctrina, fallaci que operatione, qua imperitum uulgus in rebus afflictis, morbis subitis,

*Quidam pastor
res ecclesiarum
magis.*

subitis, longis, cognitis, incognitis, ex causa naturali uel præter naturã, mox ad inquisitionem illicitis opis illectant. Imò eam sæpenumero iisdem promissa certa salute ostentare, uenalemque prostituere non erubescunt: homines planè inepti, rudes & indocti, sacræ medicinæ (quam ne à limine quidem salutarunt) cognitionem nefandè mentientes (de ijs saltetn hic loquor, non de uiris bonis, pietatisque nomine spectatis) ut uel hac suspensa hedera, ueluti specioso pallio actiones suas tegant fraudulentas: potissimum quum professione sint uiri scilicet ecclesiastici, sacerdotes uel monachi, de quibus, ut gregis exemplaribus doctoribusq̃, in sinistram tantummodo impegisse suspicionem nefas ducitur.

Sed fortassis hæc artis quasi per manus traditæ prærogatiuam, iure sibi uendicant hæreditario hi magi: quod Ægyptiorũ sacerdotes (à quibus Pythagoras, Empedocles, Democritus & Plato magiã didicerũt) quo quisque remedio sanitati restitutus esset, id simul conscriptũ, Memphis in Hephæstio, Vulcani & Ifidis sacrario, deponebant: quemadmodũ & Græcorum sacerdotes magiæ antistites, suas obseruationes in adytis tẽplorum Apollinis & Æsculapij in Pergamo etiã repositas custodiebant, quas uelut Æsculapij oraculo edocti sacerdotes, ægrotis communicabant, à quibus summa eum fiducia eæ acceptari solent. Sancta extat in horũ impudentiã, eximij Hippocratis, quam religione ethnici, sententia: qua non argutè tantum, sed & piè hos redarguit, & impietatis insinulat: Qui, inquiens, lustrationibus & magicis incantamentis morborum, affectationes depellere se iactant, hi tictus indigi, uerba eorum ad dæmonium referunt, ut quiddam se amplius scire uulgo ostētent, & homines decipiant. Expiant enim morbo correptos, sanguine & sceleribus inquinatos, iniustos & intoxicatos,

Galen. lib. 4
de Cõp. med.
ser. gen. li
6. Epidem.
Herod. li. 11

De Morbo
sacro.

ac expiamenta alia sub terram defodiunt. alia in mare proijciunt: alia ad montes desertos, ne quis ea contrectet, asportant. At Deus, ait, qui maxima & sceleratissima peccata purgat, nostra est liberatio.

*Pontifices Ro-
mani pleriq;
infames ma-
gi.*

Nec eò impudentiæ illos arbitror dilapsuros in li-
berioris incantationum usus defensionem, ut mihi
obtrudere audeant, plerosq; Romanos pontifices ma-
giam infamem edoctos, eam quæstuosè uoluptuarie-
que exercuisse: cuiusmodi erat Syluester secundus,
qui (teste Platina & Nauclero) eo artificio pontifi-
catum adeptus est: quemadmodum & anno 1032, Be-
nedictus nonus, antè Theophylactus dictus, postea
ob maleficia Maledictus nuncupatus: item Ioannes
uicesimus, & Ioânes uicesimus primus (authore Ben-
none cardinale) qui Laurentio, Ioanne Gratiano &
Hildebrando, cardinalibus, incantamentorum con-
scijs, ut & Malfitano & Gerardo Brazuto familiariter
usi traduntur. Nam à Syluestre secundo ad Grego-
rium septimum, magum eximium (qui, ut Benno re-
fert, quando uolebat, manicas discutebat suas, unde
ignis in scintillarum modum dissilijt, ijs miraculis ue-
lut sanctitatis signo simplicium oculos ludificans)
omnes pontifices fuisse incantatores, scribitur in eo-
rum Vitis: ubi eius farinæ exempla execrabilia, qui-
bus mulieres in amorem pellicerent, dæmonum sacri-
ficijs in syluis & montibus dediti, leguntur: quæ silen-
tio sepeliri malui, ne hominum in eo dignitatis fasti-
gio collocatorum flagitia ueneficiaq; commemoras-
se, in reprehensionem rapiatur. Licet etiam pauci ta-
les fortassis exititè, maiorem tamen numerum à ma-
gis artibus fuisse liberum, nulli in dubium uenit. Non
est itaq; quòd hoc pallio se tegant, aut aliud prætexât
hi nostri recentiores malefici. Hoc tamen deploran-
dum, quòd nusquam ullum genus hominum compe-
ries tam iniquū, impunitumq; , atq; horum plerosq;
qui ubi

qui ubi in aliqua calamitate corporis uel animæ re-
bus perditis, uel quacunq; alia aduersitate, in confi-
lium à simplicioribus uocantur, neutiquam eos ad-
monent, hæc à Deo uel immitti, uel permitti, ut tari-
quam in igne probentur: & propterea ad Deum uni-
cum afflictorum patronum confugiendum, ac diuina
& à Deo in nostrum usum iusto ordine instituta auxi-
lia ritè inquirenda: uerùm impietatis incredulitatis-
que uiam iterant, ore impudentissimo ac menda-
cissimo ad maleficium uel incantationem uicinæ a-
licuius matronæ, quicquid id est mali referentes, si-
asq; quasdam notas, quibus mali genitrix dignosca-
tur, insinuantes, næ sacrilegi perditionis authores. O-
dij certè plusquam Vatiniani seminariũ hoc, frequen-
ter inter proximos quosq; uti pestilentissimum, ita &
durantissimum, ut non modò integræ uicinæ admo-
dum antea pacatæ, hac arte grauib; conturbentur
disidijs, cædibusq; diuexentur, sed & pagorum atq;
urbium auita societate unitarum compages disrum-
pantur, ac inusta familijs calumniarum stigmata in
longam propagentur posteritatem. Eius sectæ noui
sacrificum, qui (designatum numerum exprimerè
propemodum pudet) trecentas sagas in oppido mi-
nus amplo aut populoso, ubi iam dego, quod fortè in-
grediebatur ille, aliàs ipsi incognitum, commorari,
mendaciter fingere non erubuit.

Quemadmodum ea ratione satanæ regnum accre-
scit, confirmaturq; : ita Christo summa fit contume-
lia, iniuriaq; : ac eius Ecclesiæ immedicabilia infliguntur
uulnera ab illis, quorum studio ex professo sanari
eam sauciam luxatamq; magis decuit. De eius fami-
liæ hominibus manifestò Paulus, ueluti digito com-
monstrans, suo uaticinatur Timotheo in hæc uerba *i. Tim. 4.*
Spiritus certò loquitur, quòd in posterioribus tem-
poribus desciscant quidam à fide, attendentes spiri-
tibus

tibus impostoribus, ac doctrinis demoniorum, per simulationem falsiloquorum, cauterio notatam habentium conscientiam, prohibentium contrahere matrimonium, iubentiū abstinere à cibis, quos Deus creauit ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus, &c. Rectissimè igitur à Basilio scribitur: Qui in cantatorem audit, illumq; obseruat, quacunq; pressus est necessitate, tametsi uerbo dicat in Deum se fidere, re tamen ipsa ex futilibus uanisq; rebus auxilium sibi asciscit. nam iusto uerum auxilium Deus est.

Quibus rebus in demoniaci mali curatione decipiant magi ecclesiastici. Cap.

III.

Sacrilegij hu-
ius seculi ma-
gi.

PRÆter mendacem illam persuasionem, qua uulgo nimis credulo hi malefici imponūt, ut aliquid scire præter doctorum hominum cognitionē in hoc inscitæ theatro illi *àve Aquabuloi*, imperiti & impij uendent, suis hinc inde emendicatis blasphemis exorcismis, se mendaciorum unicum authorem in speculo uel urnæ aqua, incantationis conscij imaginem præ se ferentem cogere, qui rei ueritatem tanquam irrefutabilis testis detegat, profitentur: nec minus blasphemiarū, multifarijs crucibus sæpenumero scelerata manu consignatis ornatarū, inter miserorū hominū curationē effundere audent, mente reprobī: cum Ianne & Mambre olim pœnas daturi, nisi maturè resipiscāt.

Hic suam sortitur uim aqua extra primā Dei consecrationem benedicta, uel sæpius inspersa, uel propinata: sal item exorcismo expiatus, cereæ Paschalis eadem ui consecratæ particula, uel eiusdem thus, candelarum in die Purificationis contra pauidum (si dijs placet) dæmonem lultratarum incensus, ramorum & frondium in die Palmarum sacratorum, item herbarum in ferijs D. Ioannis Baptistæ ante ædes suspen-
sarum,

farum, uel in solennitate assumptionis D. Virginis in templo aspergine lustralis aquæ solenni, ex more, uirtute ex alto aduersus satanæ potentiâ maiore, quàm in prima Dei creatione indutarum suffumigia, & nescio quæ non eiusdem religionis ostenta, quibus in admirationem imprudentes illiciant, stuporemq; incutiant.

Scribit in hanc sententiam Martinus de Arles, Theologiæ professor: Multi eius sunt sententiæ, ut quando campanæ ipso die D. Ioannis, uel pridie D. Agathæ pulsantur, nō solum profligare Lemures, sed & Lamias, ne hinc inde uehi queant, aut etiam nocere credant. Idem in eodem tractatu: Quòd præstigiōsi & pythones & necromantici sunt isti, ad quos quotidie populus stultus & insipiens concurrir, ut futura cognoscat, uel perdita restituantur: quibus fiunt, ut uulgò fertur, dæmonū apparitiones in uitrīs uel annulis, ubi ueniunt inuocati ad uocata prædicenda, uel ablata manifestanda: & ut dicitur, isti arioli semper miscere conantur sacra inter suas superstitiones: ut qui ad eos concurrunt, simplices hi attestantur. Nam & infœlices ipsi eodem die quo similia nefanda perpetrare non uerentur, sacrificiū eucharistiæ celebrare infœliciter audent. quod Magister Ioannes Nider in suo præceptorio ostendit, dicens: Malefici instrumenta suæ maliciæ per Ecclesiæ sacramenta, uel per alia diuina contingi uolunt: ut filum trahendo per chrisma sanctum, imaginem terream sub pala altaris ad tempus ponendo, & similia faciendo. Nam eucharistiæ sacramento (ut fertur) utuntur in suis maleficijs, & plurima talia committunt, immiscentes res sanctas suis superstitionibus. Sed ex instinctu dæmonis ista fiunt triplici de causa, ut recitat idem doctor. Primo, ut non solum homines talium occasione perfidiant, sed etiam sacrilegi, diuina quantū in eis est con-

*Tract. de superstit. num.
8.9 & 14.*

taminando, ut magis creatorem suum offendat, & intimius animas proprias cōtaminent, & plures in peccata ruere faciant. Secundò, ut Deus grauius ab hominibus offensus, secūdum beati Augustini sententiā, dæmoni maiorem potestatem in hominibus malis tribuat: cui Deus concedit iratus, quod denegaret propitiis. Tertiò, ut sic sub specie boni apparētis, plures simplices facilius decipiat, qui tacta diuinis rebus & orationibus à Deo putant aliquid numinis obtinuisse, ubi solū grauiora erant cōmissa peccata. Hęc ille. In alijs autē superstitionibus, quæ fiunt ab istis ruralibus, etsi dæmones non expressè inuocentur, interserūt tamen se actibus & superstitionibus, ut hominum decipiantur mentes. Hactenus theologus ille. Et 2. q. 8: Episcopi à diabolo captiui tenētur, qui relicto Creatore, à diabolo auxilium quærunt. Et post: Attende ubi maleficiū occulto Dei iudicio permittitur, non ad magos & necromanticos & sortilegos est recurrendum pro solutione & remedio, ut hac nostra tempestate ad quosdā nefandos sacerdotes passim isti vulgares concurrere non uerentur: sed ad Deum, per humilē confessionem & deuotam orationē: ut habetur 33. q. 1. cap. ultimo. Nec faciēda mala, ut eueniant bona. Plura ibidem. Idem postea: Quare autem ad prædictos necromanticos factilegos & diuinos nullus debet concurrere, ultra hæc quod peccant mortaliter, & participes efficiūtur culpæ & damnationis ipsorū, ratio est: quia ipsi, etsi Deo permittente, aliquādo uera dicunt: eorū tamen testimonio non est utendū, quia sæpius fallunt & mentiuntur. Patet, quoniam in spiritu ueritatis, falsitas non est: in spiritu autem mendacij, plurimæ quoque sunt ueritates, ut unica latente falsitate decipiat, ut dicit Gerson de Probatione spirituum: Hac ratione, inquit, prohibuerūt à testimonio ueritatis, quàm latebantur, Christus dæmoniacos, & Paulus Pytho-

nissam.

nissam. Hic Augustinus: Fratres, ait, nostis me supplicasse frequentius, ut consuetudines paganorum & maleficorū minimè seruare deberetis, &c. ergo apud Deum me absoluo, dum iterum atque iterum admono & confestor, ut nullus ex uobis diuinatores aut sortilegos requirat, nec eos de qualibet re aut causa aut infirmitate interroget. Nam qui ad hos consultum accedunt, eos fidem abnegare, probant Theologi ex Augustino, 27. q. 7. non obseruabitis. ubi enumeratis multis superstitionibus sic concludit: Qui hanc & quascunq; obseruationes aut facta aut auguria obseruat, aut attendit, aut consentit obseruantibus, aut talibus credit, aut ad domum eorum uadit, aut in domum suam introducit, aut interrogat, sciat se fidem Christianam aut baptismum præuaricasse: & ut paganus & apostatam & Dei inimicum, iram Dei in æternū grauitè incurrere: nisi Ecclesiastica pœnitentiā emendatus, Deo reconcilietur.

In Sermonibus
de augurijs.

Sacræ scripturæ & nominum Dei abusus execrabilis, in curationibus morborum magicis. Cap. IIII.

HVc, ut *μυῖστα* suis fucata coloribus, multorum demereatur animos, atque in sui amorem emendicato lenocinio, alios cautè illiciat, uerba Scripturæ sacræ pura, uel instituto immixta, item Dei nomina, uelint nolint, cōtorquētur: uerū quā conuenienter, iudicent illi, qui penitus mysticū Dei uerbum, eius essentiam ac uiuam uim intelligunt. Sed hunc uerbi Dei abusum prorsus detestabilem esse, & hanc sacratissimi Dei nominis prophanationem, scelus horribile dicendam esse meritò, fateamur necesse est. Nec profectò mendacium auditur impudentius, atque in Deum contumeliosius, quā ex prolata Scripturæ sententiā, aut nomine Dei pronūciato con-

tra designatum à Deo Scripturæ ordinem, & sacratissimi nominis usum, in rebus quibuscunque uel ludicris uel serijs, aut contra morbos, nouam exilire uim effectricem, qua id obtineamus quod proposuimus. Cuiusmodi hæc sacrosancta de Christi ossibus à Iudæis non confringendis existit propheta: Os non comminuetis ex eo. Si quis hæc uerba proferens, dentes cōtingat, dum Missa peragitur, dentium dolorem sedari credunt. Alius ante febris accessionem manus cum ægroto lauat, secretò ad febris sanationem Psalmum illum enarrans, Exaltabo te Deus meus rex. Est qui laborantis prehensa manu dicat: Æquè facilis tibi febris hæc sit, atque Mariæ uirgini, Christi partus,

Exod. 12.
Ioan. 19.
Cōtra dentium
dolorem.
Aduersus
febrem.
Psalm. 144.

Contra eandem. Recipe tres panes Missales, in uno scribe, Qualis est Pater, talis est uita: in altero, Qualis est Filius, talis est sanctus: in tertio, Qualis est Spiritus, tale est remedium. Hæ tres hostiæ sic inscriptæ, dandæ sunt febricitanti, ut eas singulis trium continuorum dierum uesperis deuoret: sed ea conditione, ne ijs deuoratis quicquam cibi aut potus eodem die sumat, Iubetur quoq; singulis uesperis quindecies recitare orationem Dominicam, & toties salutationem Angelicam, ad gloriam & laudem sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Aliud aduersus eandem: Duc ægrotum feria sexta ante solis ortum uersus Orientem, qui expansis ad solem manibus stabit, deinde hæc uerba dicito: Hodie dies illa est, qua Dominus Deus ad crucem accessit: sed sicut crux nunquam amplius ad eum ueniet, ita nunquam amplius ueniat ad te tam æstus quàm frigus: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Deinde recitato nouies ternas orationes Dominicas, & ternas salutationes Angelicas. Hæc ut efficacia sint, non uno die, sed tribus continujs diebus perficienda sunt.

Ut ui-

Vt uinum eo anno non peruertatur, uasi inscribit
Aphricanus: Gustate & uidete, quòd bonus est Do-
minus.

*Ne uinum
inuertatur.
Psal. 33.*

Sunt qui ad sanguinem restringendum accipiunt
aquæ frigidæ cyathum, cui instillant profluentis san-
guinis guttas tres, & inter unamquamque legunt ora-
tionem Dominicæ, & Angelicæ salutationē. Hinc
patienti propinant, rogando, Quis te iuuabit? Re-
sponderetur: Sancta Maria. Tum subditur: Sancta Ma-
ria hunc fluentem sanguinem firma. Inscribunt alij
laborantis fronti sanguine effuso, Consummatum
est. Sunt qui in sanguine sistendo hæc recitât: Sanguis
mane in te, sicut fecit Christus in se: Sanguis mane in
tua uena, sicut Christus in sua pœna: Sanguis mane
fixus, sicut Christus quando fuit crucifixus. Ter re-
pete. Item, † In sanguine Adæ orta est mors: † in san-
guine Christi redempta est mors: † in eodem sangui-
ne Christi præcipio tibi † ô sanguis, ut fluxum tuum
cohibeas.

*Cardanus de
Subt. lib. 18.
Ad sangui-
nē sistendū.*

Ioan. 19.

Aliud: De latere eius exiuit sanguis & aqua. Item,
ex quacunque corporis parte profluentem sangui-
nem cohibere nituntur his uerbis: Christus natus est
in Bethlehem, & passus in Hierusalem, sanguis illi
turbatus est: dico tibi per Dei uirtutem, & omnium
sanctorum auxilium, ut consistas, quemadmodū Ior-
danus, in quo sanctus Ioannes Dominum nostrum
I E S U M Christum baptizabat, in nomine Patris &
Filij & Spiritus sancti. Tene innominatum digitum in
uulnere, & fac cum eo tres cruces super uulnus, dic
quinquies Pater noster & Aue Maria, & semel Sym-
bolum in sanctorum quinque uulnerum honorem.
Hic insignis philosophus Iulius Scaliger ad Carda-
num scribit: Declarasti præcantantis fidem magno-
pere conferre ad efficaciam præcantationis, in tuis
Antilogijs: exire à fascinatricis animo facultatem,

*De Subtil.
exerc. 112.*

atque aerem immutare, cuius corruptione ueneficæ spei finem illa consequatur. Quod si uerba tua sanguinem sistunt ex incisa uena profluentem, nulla cum eorum robore magnetis potentia comparari mereatur. Haud minor, propè dixerim, impietas in alia ratione.

*Homil. 21 de
Mulier. or-
natu.*

Chrysoſtomus ad ſeduc̄tos ligaturis & incantamenti ob immixtum Dei nomen. Non ligaturas (inquit) tantum, ſed etiam excantamenta tibi conducis, uetulas ebrias & utubantes domum ducens. Nec confunderis, nec erubescis, poſt tantam ad hæc trepidans diſciplinam, & quod grauius eſt errore, quando hæc admonemus & diſſuademus, putantes ſe excuſari, dicunt: Chriſtianã eſſe hanc mulierem excantantẽ, nihilq; aliud loqui quã Dei nomẽ. Propterea enim magis eam odi & auerſare, quod Dei nomine ad contumeliã utitur, dum ſe dicens eſſe Chriſtianã, gentiliũ opera facit: etenim & dæmones Dei nomen fatebantur, ſed tãmen erant dæmones, Chriſtoq; ita loquebãtur: Nouimus te, quoniam es ſanctus Dei. & tamen ipſos increpauit, & eiecit. Propterea obnixè oro, ut uos ab hæc fallacia pueros conſeruetis: & tanquam baculum, Dei uerbum habeatis.

Luc. 4.

Vidi haud ita pridem apud magnæ authoritatis uirum nobilem, libram conſcriptum execrabilem, ſtammiſ digniſſimum, plenum exorcismiſ, frequenti crucis conſignatione, & ex ſancta Scriptura formulis in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti finitiſ, contra equorum nõ modò morbos quolibet, ſed & quæcunque eorum impediementa: ut ſi uel calceus equo ferreus in itinere excidiſſet, ſtatim precatione eiſmodi recitata, illæſus ungula ad ſtabulum progredi præderetur, etiam longiſſimè diſſitum.

Contra uermes equum infeſtantes, tribus diebuſ antè ſolis ortum quæ ſequuntur, dicitõ & facito, ſuper equo:

equo: In nomine Pa tris, & Fi lij, & Spiritus t sancti, exorciso te uermem per Deum Pa trem & Fi lium, & Spiritum t sanctum, ut nec carnem nec sanguinem nec ossa huius equi edas aut bibas, & ut fias tanta patientia, quantus fuit sanctus Iob, ac tanta bonitate, quantus fuit sanctus Ioannes, quum baptizaret Dominum nostrum in Iordane, in nomine Pa tris & Fi lij & Spiritus t sancti. Recita deinde ter orationem Dominicam & salutationem Angelicam, in dextram equi aurem, ad gloriam sanctæ Trinitatis:

† † † †

Dominus, Filius, Spiritus, Maria.

O curas hominum, o quantum est in rebus inane.

Carminibus equos apud Nigritas etiam strenuiores & in bello tutiores reddi, docet Aloysius Cadamustus. Interim scelera hæc & blasphemix exterminandæ suos habent & admiratores, & cultores: & à quibus impunè exercentur, noui. Atqui uix hæc merentur ut Cabalistarum commentis assimilentur, qui decem Dei ueri nominibus, & angelorum, quorum in sacris Biblijs fit mentio, ea quæ magnificè pollicentur (quemadmodum & illi nefandæ impietatis patroni diabolo operante, & Deo ob præfractam eorum incredulitatem coniuente, plerunque conficiunt) peragere se asseuerant. Horum Cabala ligaturis & nefarijs magix nugis scatet, fœtetq: de quib. etiam librum cōscripsit Costa ben Luca apud Hebræos. Verè hic Clemens ait: Usque ad hoc res denique

*In nauigat,
cap. 32.*

Li. 8. Recog.

** Serpentes à
Nigritis fasci
nari, scribit
Aloysius Ca
damustus in
nauig. ca. 28.*

Dei

Dei contraria reperit ars magica ministeria, animarum suscitationes, contra hæc & figmenta dæmonum ponens.

Magici modi furis inuestigandi, lædendæ sage, & maleficij amoliendi, cum blasphemo diuini nominis & sacre Scripture abusu.

Cap. V.

Inuestigandi furis modus demoniacus.

Non alienum ab hoc argumento modum inuestigandi furis interseram, quem sic experientum quidam præscribunt. Conuersus ad Orientem, in crystallo crucem facito cum oleo oliuæ: & sub cruce scribatur, Sancta Helena. Inde puer castus, ex legitimo toro natus, annorum decem uel circiter, capiat manu dextra crystalum. à cuius tergo tu genibus flexis prouolutus, ter summa cum ueneratione hanc recitabis orationem: Deprecor te domina sancta Helena, mater regis Constantini, quæ crucem Domini nostri IESV Christi inuenisti, per illam sanctissimam deuotionem & inuentionem crucis, & per illam sanctissimam crucem, per illud gaudium quod habuisti, quando illam sanctissimam crucem inuenisti, & per illam dilectionem quam erga filium tuum regem Constantinum habuisti, & per illa summa bona, quibus frueris perpetuò, ut cõmonstres in hoc crystallo quicquid peto & scire cupio, Amen. Et cum angelum in crystallo uidebit puer, rogabis quæcunque uolueris, & respondebit angelus. Hoc autem facies in solis ortu, cum iam emerferit, & ær serenus clarusque extiterit.

*Li. 16. ca. 93.
de Rer. uari-
etate.*

Irridere eiusmodi commenta (inquit Cardanus) semper consueueram, quanquam hoc ipsum experimentum à multis probaretur, habereturque secreti loco. Verùm contigit, ut puer quidam conturbernalis ac sciolus affirmaret, se uidisse in phialæ collo furem, de

rem, de quo interrogabatur, qui in imum descendisset, nec amplius apparuisse, idemque alios duos spectasse: in aduentu item ipsius quasi fulgur illuxisse, ac manum capiti imaginem admouisse, capitiumque ante retraxisse. Erat autem phiala vitrea, nitidaque, aqua sacrata plena, in linteo expiato collocata: linteum uero erat instratum scamno, tres candelæ cereæ accensæ & illustratæ: super os phialæ duo oliuæ folia, transuersè in crucis formam imposita. Perbreuis accedebat coniuratio: Angele sancte, angele candida, per uiam sanctitatem, meamque uirginitatem, ostende mihi furem. & hæc super os phialæ obmurmurant: prius uero precationem Dominicam, & salutationem Angelicam, singuli genibus flexis proferunt ter, ac singulis uicibus pollicis ungue crucem super phiala signant. Soli astant in obscuro. Videbant integrum hominem, pallium habentem, capite prono, caluum, ascendentem descendentemque in phialæ collo, non aliter quam solent atomi in sole. Visus est autem ferme ad octauam horæ partem. Totum hoc spectaculum ad tres horas perdurauit: nihilominus, ut author rei ait, fur non est deprehensus, neque inuenti calices duo argentei, qui perierant. Referunt, eum qui sustulit, si ritè hæc peragantur, aliquid pati, dum peraguntur. Hæc dum ille narraret, experiundi talia incessit cupido, adfuitque occasio. Mulier quædam contubernalis desiderio uidendi quædam capta, aduocat aliam mulierem admodum eiusmodi rerum peritam: adornant sacrificium, tres puellæ (ut referebant ipsæ) uiderunt multa: ego tunc temporis aberam. Denuò mulierem aduoco, paratur sacrificium: folia oliuæ non intererant, nulla precatio Dominica, nulla salutatio Angelica, sed tentoriolum solum undique conclusum aditur. Adest & ipsa femina, quæ non solum uidebat, sed & puellæ: non in phialæ collo, sed in cono
illo

illo qui super eius fundo consistit: non in aqua, sed vitro: non perfectas imagines, sed quasi partem solum superiorem: non magnas effigies, sed non minores minimi digiti ungue: non descendentes è superiore parte; sed ex imo quasi coni uacuo ascendentes, uidere se referebant puellæ, puerque ille de quo iam antea dictum est, qui & fratrem tunc in Hispanijs degentem conspiceret se afferebat, puellæ alios sibi cognatos: mira res, seu fabula. Cum ab initio filium magè cernebant (is erat puer & monachus) illiusque aspectu delectarentur, rogabant eam ut dimitteret: negauit se facturam, quòd interim ipsius filius torqueretur. Referebat aliquando Iosephus Niger, harum rerum maxime peritus, dæmonem pueris se sub forma Christi ostendisse, petijseque ut adoraretur: quod cum polliceretur quidam se facturum ea conditione, si dæmon eius cogitationes aperiret: inde iratus hic euadit. Spectabant præterea in phialæ collo quid rubens, quod quasi in extrema erat aquæ superficie (nā phialæ aqua tantum ad collum usq; , aut paulo altius con surgebat) hoc saga angelum, cum nauicula textoria in manu, esse dicebat: puellæ illius faciem in uacuo se uidere aiebant, tanquam pueruli: puer, solum brachium cum nauicula. Hic, ut referebant, perpetuò circumfertur ac uidetur: nam reliquæ imagines statim abeunt. unde anus illa imperare uidebatur, ut pueris ludimagistri, unâq; imaginē statim post aliam euocare. Cūq; ipsa alijs commonstraret, sciscitatus sum, quo modo ipsa quæ iā filios quinq; pepererat, spectaret quæ ego non uiderem? se facturam respondit ut conspicerem: uerum opus esse festo D. Ioannis baptistæ, aut Natalis Domini, ait. Iam in foribus erat id festum, accedo media nocte, docet arcana: ea erāt sex uerba, quæ multiplici sensu explicari poterant, sed (meo iudicio) in Christi contemptum potius maximum, quàm gloriam.

riam.

riam. uelut, Iesus transit, significare potest quòd moriatur, quòd transeat per uiam, & quòd finem habeat. qui sensus uidetur uerior esse, cum, subijciat, Ego sum: deinde, Angele sancte, & reliqua. Deprehendi meras esse fabulas, nec quicquam illam scire præter nugas. Cum enim bullas in aquæ margine excitasset nescio qua arte: ut margaritæ mihi uiderentur, uolebat. Forsitan constanti illa sua intrepidaque opinione puerulos, alioqui faciles, in suam trahit sententiã: atque ita se uidere fatentur, quæ minimè uident. Etenim puellas, de quibus dixi, tandem eò adégi, ut nihil se uidisse faterentur: cum multæ, ne uideantur corruptæ, se uidere simulent. Huc usque Cardanus.

Vt in hoc actu blasphemus nominis Dei & Sacramentorum literarum abusus euidentius innotescat, exëpla prodèdi furis uel sage, ex sacrifici libro clam à me subtracta, annectam. Accede fluentem aquam: inde collectos tot numero lapillos, quot sunt de quibus furtum commissum suspicaris, domum confer, & ignescant: hinc sub limine sepeliantur, per quod ingredi consueuerunt homines, & triduum relinquatur: postea ante solis ortum eximantur: deinde scutella cū aqua imponatur circulo, transuersa obliqua; mixtim cruce insignito, cui inscriptum est, Christus uincit, Christus regnat, Christus imperat. Scutella adhæc cruce signata, & formula coniurationis per Christi passionem, mortem & resurrectionem adhibita (quam propter impiè curiosos celo) in aquam singuli lapilli in cuiusque suspecti nomine conijciantur: & ubi ad rei lapillum fuerit uentum, tum calculus tanquam igniturum ferrum, feruorem concitat. Vt in fontem grauet, fraudetque, eiusmodi fingere ebullitionem, diabolo non est difficile.

Ut fur deprehendatur.

Ex oculo excusso sic fur cognoscetur. Primum leguntur septem Psalmi, cum Letania: deinde for- *Quomodo foris oculus excusiatum*
mida.

mirabilis subsequitur oratio ad Deum patrē & Christum, item exorcismus in furem: hinc in medio ad oculi similitudinem uestigio, figuræ circularis nominibus barbaris notatæ: figitur clauus æneus triangularis, conditionibus certis consecratus, incutiturque malleo cypressino, & dicitur: Iustus es Domine, & iusta iudicia tua. Tum fur ex clamore prodetur.

Psal. 118.

Impius modus ledendi furis, sigæ & inimici.

Si furem, sagam, inimicum secus lædere uoles, & malum tolli: ante solis exortum, die sabbathi, ramum auellanæ anniculum abscindes, sic dicens: Ego te ramum huius æstatis refeco, in illius nomine, quem cedere aut mutilare institui. Inde in mensa sternatur tegumentum, additis his uerbis: † in nomine Patris † & Filij † & Spiritus sancti †. ter hæc & sequentia recitetur, & incute, droch, myrroch esenaroth † betu † baroch † ass † maaroth. postea dic: Sancta trinitas puni hunc, qui id mali designarit, atque hoc aufer per magnam iusticiam tuam, † eson elion † emaris ales ege: in tegumentum incute.

Vt res furto sublata restitatur, anathema

Magicum. Cap. VI.

Anathema hoc S. Adalberti magicum potius ob diuini nominis & sacræ Scripturæ abusum, quàm Christianum, hic ea adijcio ratione, ut occulta eiusmodi actionum plerisque religiosis hominibus usitatarum impietas oculis omnium magis eluceat. Cautionem tamen lucri inde fraudulenter eliciendi nomine adhibent, ut nemo scilicet præsumat anathematizare anathema huius sancti sine licentiâ prælatorum sancti Adalberti & Diocæsani loci, sub pœna anathematis prædicti, &c. ut ipsi loquuntur. illud autem tale est:

Anathemæ S. Adalberti Magicæ.

Ex autoritate Dei omnipotentis Patris & Filij & Spiritus sancti & sanctæ Mariæ uirginis matris Domini

mini nostri I E S V Christi & sanctorum angelorum
 & archangelorum & sancti Michaelis, & sancti Ioan-
 nis baptistæ, & ex uice beati Petri apostoli & aliorum
 apostolorum, & sancti Stephani & omnium marty-
 rum, sancti Syluestri & sancti Adalberti & omnium
 Confessorum, & sanctæ Aegundis & sanctarum uir-
 ginum & omnium sanctorum qui sunt in cælo & in
 terra, quibus data est potestas ligandi atque solu-
 endi: excommunicamus, damnamus, maledicimus uin-
 culo anathematis, & à liminibus sanctæ matris Eccle-
 siæ segregamus illos fures, sacrilegos, seu raptores,
 operarios, consiliarios, coadiutores, coadiutrices,
 qui hoc furtum siue malum perpetraverunt, siue sibi
 inde aliquid usurpauerunt: sit pars eorû cû Dathan &
 Abiron, quos terra propter eorum peccata & super-
 biam deglutiuit: sit etiam pars illorum cum Iuda tra-
 ditore, qui Dominum precio uendidit, Amen: & cum
 Pontio Pilato, & cum eis qui dixerunt Domino Deo,
 Recede à nobis, uiarum tuarum scientiam nolumus:
 fiant filij eorum orphani: sint maledicti in ciuitate,
 maledicti in agro, in cæpo, mal. in sylua: sint maledicti
 in domibus, in horreis, in lectulis, in cubiculis: mal. in
 curia, in uia, uilla, mal. in castro, mal. in flumine, mal.
 in ecclesia, in cœmiterio, in tribunalibus iudicij: mal.
 in foro, in bello, morando, loquendo: mal. tacendo,
 maled. manducando, uigilando, dormiendo, biben-
 do, mal. palpando, mal. sedendo, iacendo, maled. stan-
 do, mal. in ocio, in omni opere, mal. in toto corpore,
 in tota anima & in quinque sensibus corporis, mal.
 in omni loco, mal. fructus uentris eorum, mal. fructus
 terræ eorum, maled. sint omnia quæ eorum sunt, ma-
 ledictum caput eorum ora, nares, nasus, labia eorum,
 fauces eorum, dentes eorum, oculi, pupillæ eorum,
 cerebrum, palatum, linguæ eorum, guttura, pectora,
 corda, uenter, iecur, uiscera omnia, stomachus: mal.
 G splen,

Anatome
 hominis.

splen, umbilicus, uesica, mal. crura, tibia, mal. pedes,
 pedicæ eorum, mal. colla, mal. scapulæ, mal. dorsa eo-
 rum, mal. brachia, mal. cubitus, mal. manus eorum,
 digitus, mal. ungues in manibus & in pedibus, mal.
 costa, genitura, genua, mal. caro eorum, mal. ossa eo-
 rum, mal. sanguis eorum, mal. pelles corporis eorum,
 mal. sit medulla in ossibus eorum, maled. sit superior
 pars à capite usque ad plantas eorum: quicquid inter-
 est, totum maledicatur, scilicet quinque sensus sui, ui-
 sus, auditus, gustus, odoratus, & tactus. Et maledican-
 tur in sancta cruce, & in Christi passione, & cum quin-
 que uulnerib. Christi, & cū effusione sanguinis Chri-
 sti, & cum lacto uirginis Mariæ. Adiuro te *Lucifer* cū
 omnib. satellitib. tuis, ^a cū Patre & Filio & Spiritu san-
 cto, & cū humanitate & natiuitate Christi, & cū uirtu-
 te omnium sanctorum, ^b ut nullam habeas requiem
 diebus neque noctibus, donec perducas eos ad inter-
 ritum, siue mergantur in fluminibus, siue suspendan-
 tur, uel deuorentur à bestijs, siue comburâtur, siue in-
 terficiantur ab inimicis, & odio habeantur ab omnib.
 uiuētibus. Et sicut Dominus beato Petro apostolo &
 eius successoribus, ^c quorum uices tenemus, & nobis
Verè indi- quamuis indignis potestatem contulit, ut quodcun-
gnis. que ligarem in terris, ligaretur & in cœlis: & quod-
 cūq; solueremus in terris, solueretur & in cœlis: *sicil-*
lis si emédare noluerint, cœlum claudimus, & *terram*
 ad sepeliendum negamus, sed sepeliantur in *pascuis*
asinorum. Insuper sit terra maledicta, in qua sit *sepul-*
tura eorum, pereant in futuro iudicio, conuersatio-
 nem cum Christianis non habeât, neque corpus Do-
 mini quum in mortis articulo sunt, suscipiant: *fiant*
 tanquam puluis ante faciem uenti: & sicut *Lucifer*
 abiectus est de cœlo, & sicut *Adâ* & *Eua* de *Paradiso*
 expulsi sunt, sic expellantur de quotidiana luce. *Item*
 confociati sint cum illis, quibus Dominus dicit in
 die

die iudicij, Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius: ubi uermis non morietur, nec ignis extinguetur. Et sicut candela de manibus meis eiecta extinguitur, sic opera eorum & animæ eorum in fœtore barathri extinguentur, nisi reddant quod furati sunt, infra certum terminum; Amen dicant omnes: postea cantabitur, Media uita in morte sumus, &c.

Matth. 18

a Præter uniuersam huius impietatis farraginem en quàm conuenienter hic coniungatur Lucifer eiusque satellitium cum Patre, Filio & Spiritu sancto, &c. Quàm profecto hic exclamare lubet, quæ communio Christo cum Belial? 2. Corin. 6

b Hinc constat (si quid ualent imprecationes) theologicum anathema mortalibus quæcunque infortuna, morbos & inquietem ciere, non Lamias, quæ ut plurimum nec legere, nec eiusmodi conuersionum portenta ob extremam ferè ætatem, fœmineum sexum, & nimis grauem ingenij stuporem fingere, multo minus usurpare norunt.

c Tam impium hoc esse anathema sentio, ut publici ed. cti anathemate, eius etiàm nomen exulare deceret. Dabo tibi clauas regni cœlorum, Petro prædixit Christus, doctrinam scilicet cœlestem, cuius potentia quicquid ligaret, ligatum foret, &c. Non blasphemorum eiusmodi anathematum fulmina concessit, minus multo mandauit. Matth. 18

Alij quidam uiri Ecclesiastici eodem ferè modo, hoc est, tanquam magico incantamento usi sunt Psalmo 108. secundum uulgarem distributionem; certa persuasione ducti, contra quencunque ardua hæc & dura pronunciaſſent solum uerba, illum protinus uel interiturum, uel ut longissimè, annū superuierè

G 2 not

non posse. Verùm aliò prorsus spectat hic Psalmus, querelis, lachrymis & suspirijs potissimum aduersus eiusmodi scribas & phariseos plenus, cuius & genuinam sententiam sine negotio capias, si eum personæ Christi applicueris, grauitèr expostulantis de Iuda proditore, & Iudæorum sanguinem innocentis sitientium crudelitate. Ipsa Davidis uerba ascribo, ut quantam uim sæpe patiatur sacratissimus ille sermo, nemo non intelligat.

Deus laudem meam ne tacueris, quia os peccatoris, & os dolosi super me apertum est.

Loquuti sunt aduersus me lingua dolosa, & sermonibus odij circumdederunt me, & expugnauerunt me gratis.

Pro eo ut diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam.

Et posuerunt aduersum me mala pro bonis, & odium pro dilectione mea.

Constitue super eum peccatorem, & diabolus stet à dextris eius.

Cum iudicatur, exeat condemnatus, & oratio eius fiat in peccatum.

Joan. 17.
Act. 1. Fiant dies eius pauci, & episcopatum eius accipiat alter.

Fiant filij eius orphani, & uxor eius uidua.

Nutantes transferantur filij eius, & mendicet, & eijciantur de habitationibus suis.

Scrutetur fœneratur omnem substantiam eius, & diripiant alieni labores eius.

Non sit illi adiutor, nec sit qui misereatur pupillis eius.

Fiant nati eius in interitum, in generatione una deleatur nomen eius.

In memoriam redeat iniquitas patrum eius in conspectu Domini, & peccatum matris eius non delea-

deleatur.

Fiant contra Dominum semper, & dispereat de terra memoria eorum, pro eo quod non est recordatus facere misericordiam.

Et persecutus est hominem inopem & mendicum, & compunctum corde mortificare.

Et dilexit maledictionem, & ueniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.

Et induit maledictionem sicut uestimentum, & intrauit sicut aqua in interiora eius, & sicut oleum in ossibus eius.

Fiat ei sicut uestimentum quo operitur, & sicut zona qua semper præcingitur.

Hoc opus eorum qui detrahunt mihi apud Dominum, & qui loquuntur mala aduersus animam meam.

Et tu Domine Domine, fac mecum propter nomen tuum, quia suavis est misericordia tua.

Libera me quia egenus & pauper ego sum, & cor meum conturbatum est intra me.

Sicut umbra quum declinat, ablatum sum, & excussus sum sicut locustæ.

Genua mea infirmata sunt à ieiunio, & caro mea immutata est propter oleum.

Et ego factus sum opprobrium illis, uiderunt me, & mouerunt capita sua.

Adiuua me Domine Deus meus, saluum me fac secundum misericordiam tuam.

Et sciant quia manus tua hæc, & tu Domine fecisti eam.

Maledicent illi, & tu benedices: qui insurgunt in me, confundantur, seruus autem tuus lætabitur.

Induantur qui detrahunt mihi, pudore, & operiantur sicut diploide, confusione sua.

G 3

Confi-

Confitebor Domino n inis in ore meo, & in medio multorum laudabo eum.

Qui astitit à dextris pauperis, ut saluam faceret à persequentibus animam meam.

Aduersus uniuersam nimisq̃ inolitam pluribus in locis apud religiosos, anathematis consueti impietatem, hoc sacrum diuini Chrysoctomi consilium ex sermone de Anathemate, cunctis amplectēdum propono; Ea propter uos oro, inquit, ne uobis uerba hæc mente excidant.

Dogmata enim impia, & quæ ab hæreticis profecta, arguere & anathematizare oportet, hominibus autem parcendum, & pro salute ipsorum orandum.

De sacrilego, itemq̃, genuino uerbi Dei usu,
& impio sanandi malefici modo.

Cap. VII.

Porro, quod nam sacrilegium grauius existimaueris, quàm omni propriæ salutis memoria peritinaeiter excussa, tam sceleratè uenerabili Dei nomine abuti, & sacrosancto eius uerbo uim inferre, & rapere intorquereq̃; ad dæmonij præstigias in Dei contumeliam tegendâs, quod ex arcano Patris æterni sinu humani generis amore uictus Dei filius CHRISTVS IESVS deprompsit, promulgauitq̃; miserorū & perditorū hominū causa: ut hi cum essent lapsi primorum parentū à Deo separati, omniq̃; gratia excidissent, ex hoc se in gratiam repositos discerēt, haberentq̃; certa & expressa diuine erga se uoluntatis testimonia, quibus se ip̃ ueris animorū cōsternationibus, & ancipitibus distractorum sensuum fluctibus erigerent & erudirent: ut prolixius docet Peucerus in suo de Diuinationibus commentario,

Uerbi Dei genuino usu.

2. Tim. 3.

De genuino sacre Scripturæ usu sic Timotheo scribit Paulus: Omnis Scriptura diuinitus inspirata, est utilis

utilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad institutionem, quæ est in iusticia, ut integer sit Dei homo, ad omne opus bonum apparatus. Item Romanis: Euangelium est potentia Dei, ad salutem omni credenti. Ad Hebræos 4. Viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrantior quouis gladio utrinque incidente, ac pertingens usque ad diuisionem animæ & spiritus, compagumque & medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis. Ad hos usus, nimirum ad renouandam hominum corruptam naturam, traditum est Dei uerbum. Hæc præstat fide apprehensum in cordibus credentium, cooperante Spiritu sancto, qui per uerbum efficax est: non, ut mentitur diabolus, à sceleratis & impijs ipsius ministris ore solū prolatum, alias exerit uires, quàm quò destinatum ab initio fuit. Cumque pronunciet Dei lex: Non assumes nomen Domini Dei tui in uanum: non enim in fontem habebit Deus, eum qui assumpserit nomen Domini Dei sui in uanum: certissimum est, & irrefragabiliter uerum, eos omnes qui eiusmodi incantationum Scripturæ sanctæ fucos uelatarum, ritibus & modis utuntur, atrocissimas manere pœnas. Quare si quis effectus sub horum uerborum pallio, uel uerè uel fascino uideatur consequi, dæmonis esse opus ne dubites. Nihil aut accedit, aut decedit uirtuti uerborum, ab impijs his hominibus pronunciatorum. Confirmat hæc Augustinus, dicens: Verum est, fratres charissimi, quia permittit hoc Deus diabolo, ad probandum Christianum: ut cum interdum per illa sacrilegia, aliqua remedia, in illa infirmitate percipere, & aliquid uerum potuerint agnoscere, facilius diabolo credant. Sed qui totam religionem Christianam desiderat custodire, oportet ut hæc omnia tota animi uirtute contemnat.

Memorandum fallacis curationis maleficij demoniaci, cum certa benedictionis formula exemplum,

Cap. 4.

*Sacrilegii cu-
rationis ma-
leficij modus.*

ob historię continuatum tenorem, superiori Libro cõ-
scriptum inuenies. Cui obiter adjiciatur alter modus
superstitione priorem uincens, atq; ex sacrifici libro
exscriptus, ut hinc de reliquis eiusmodi sanationibus
præiudicium concipiatur. Accipe tres olei uiolacei
mensuras: & consistens contra solem, ante eius or-
tum, exprime nomen hominis læsi, & matris eius, &
angelos gloriæ qui stant in gradu sexto, septem die-
bus, ter in die. Septimo autem collocetur ille nudus
sub sole, & oleo uniuersa inungatur caro: hinc coram
sole suffumigetur myrrha, olibano, & præcipuis aro-
matibus: deinde istos honoris angelos inscribe in ar-
gentilamia, quæ cum aromatum incenso suffita, in
collo suspendetur. Viceßima die mensis hoc fiet cum
successu, ut maleficio affectus curetur.

*Magica & superstitiosa morborum curationes, adhi-
bitis carminibus uel uerbis ignotis, quæ etiam om-
nino non conueniunt cum imaginibus
cœli. Cap. VIII.*

Hæc pertinent superstitionũ & uerborum igno-
torum, quibus utrum benè aut malè preceris
ignoras, monstra: haud dubiè à malis inuenta
hominibus, & pro libidine excogitata, quæ cum Dei
contumelia in sacrosanctæ nostræ medicinæ cõspur-
cationem calumniamque furtim irrepsere. cuiusmo-
di hi usurpantur rhythini contra epilepsiam:

*Curationes
magica, su-
perstitiosa
& impii.*

*Caspar fert myrrham, thus Melchior, Balthasar aurum:
Hæc tria qui secum portabit nomina regum,
Soluatur à morbo Christi pietate caduco.*

Ita antiquitas credebat, uerba scum cum sua ra-
dice tusum, uino aspersum, folioque inuolutum, & in
cinere calefactum, strumisque impositum, eas abige-
re. si hoc fecisset uirgo ieiuna ieiuno, & manu supino
tangens dixisset: Negat Apollo pestem posse cresce-
re,

re, quam nuda uirgo reltinguat. Atque ter hic despu-
endum putabat. Narrat Beniuenius, quòd ariolus
duobus digitis uulneri militis superpositis, & carmi-
nibus nescio quibus infusurratis, telum in dextram
pectoris partem immissum, ossi que sinistrae scapulæ
infixum, redire ex osse iusserit. unde (scribit) etsi abs-
que ægroti noxa, non tamen sine utriusque animæ di-
spendio miles curatus est. Facile fuit dæmoni, ad ma-
gi murmur colludenti, telum extrahere, ut magis a-
lios suis fraudulentis perniciosisque actionibus sibi
deuinciret.

*De Abdi-
tu morb. ca-
sis cap. 26.*

Adhæc, ut sanguinis fluxus inhibeatur, in usu est:
In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Chunrat
cara sarite confirma consana imaholite. Hic meritò
dixerim: Quæ communitio luci cum tenebris, aut quæ
concordia Christo cum Belial? Addam, quòd carmi-
ne apud Homerum, sauciato Vlysi sistere sanguinè
potuit Autolyçi filius. Sic Theophrasto ischiadicos
sanat carmen: Catoni luxata membra cantio hæc,
Danata, daries, dardaries, astararies, & reliqua. Si
duo maleficio læsi, mutuo se grauiter prosequantur
odio, in pane missali hæc inscribantur uerba: Abrac-
amon filon. & offeratur utrique edendus panis: hinc
perpetuus utriusque subsequetur amor. Contra can-
nis rabidi morsum, panis inscribitur: Irioni khiriori
essera khuder fere. inde uoratur. Non infimæ sortis
nobis cognoui, simili curationis ratione celebré, qui
pomi particulæ inscribit, Hax pax max Deus adimax,
atque edendam illam uenenato à cane rabido porri-
git. A singulis autem medium stuferum Brabanticum
postulare eum audio. qua pecunia congesta, sacellum
prope arcem suam extruxit, missis aliquot ea impie-
tatis mercede redemptis cohonestatum, uti fertur. Ut
uerò huic mysterio ponderis aliquid accederet, ad
maximum natu ex sobole uelut iure hæreditario pro-

*1. Corinth. 6.
Plin. lib. 22.
cap. 2.*

pagari eam curationis efficaciam, nec ad alios posse deriuari, temerè credulis persuadetur. Similibus diabolicarum uocum portētis contra dentium dolorem utuntur, Galbes galbat galdes galdat. Ridiculū quoq; hoc scriptum appenditur: Strigiles falcesq; dentatæ, dentium dolorem perfanate. Quidam ad febrem omnis generis intermittētem, uirgas duas parallelas uerborum ui medijs partibus committit, ipsoq; contactu uincit crucis effigie, quam collo subnectit: sic quidem multos leuat, sed qui ferè grauius recidunt. Contra febres, thoraci lignum rotundum applicant Turcæ, deinde illud alio simili ligno percutiunt, nesciō quid submurmurantes. In collo schedulam contra eandem suspendebant quidam superstitioni monachi, iubentes singulis accessionibus quasdam effundere preces, & post tertiam accessionē bene sperare. Quis non animaduertit fucum? In primis plurimūm ualet confidentia, nec in principio consilium quæritur: deinde in acutis, iā morbo adulto, uix fieri potest quin post tot paroxysmos mutetur morbus. Si Dei aut dæmonis uirtute ob scriptum euenit sanitas, cur non euestigiō ea sequitur? Exaratas has uoces, Gibel got gabet, rostro pulli imponunt: inde stylo præacuto huic caput recta in medio pertundunt, pullusq; exilit ac uiuit, maximè in æstate. Ea autem delitescit causa, quod pulli caput cerebrūq; osse utrinq; diuiditur: inter quod in medio distinctum, stylus quā facili potest, penetrat: nec quicquam, illæso cerebro, uitæ decedit. Verbis porrō eam inesse uim existimat uulgus, earum rerum imperitum. Atqui ab illis si uirtus ea promanat, cur transfixo hædi siue hominis aut canis capite, non idem contingit? His adde illud Constantini, in piscium captura: Iao Sabaoth. Iure itaque optimo Galenus, quanquam ethnicus, Chariachirum & Bamachium derisit: ipsiq; Dioscoridem prætulit,

xi. 6. Simpl.

lit, qui non imprecationibus & uerbis superstitio-
sis, uelut illi, tradiderit medicinam. Idem lib. 10. Sim.
Substantia est, ait, quæ suspenditur: non uoces bar-
baræ, ut quidam præstigatorum facere assolent.

Illud porrò omnem superat stulticiam, quòd quas-
dam uoces cum imaginibus quibusdam cæli conue-
nire, pleriq; autument: & uerba quæpiam cum solen-
nitate prolata, mutare sensus hominum & brutorum:
hinc in speculo consecrato uideri imagines, hinc mo-
ueri feminas in amorem, hinc mutari elemēta, terram

uariè affici, ignem ab uisione cessare, morbos curari.
O delirium incomparabile. Quæ nā uis hæc quæso,
unde deriuata, ubi recepta? Si etenim pendet ab har-
monia cælesti tota uerborū uirtus, ut Alchindus con-
tendit: cur non ipsa per sese operari id potest, cum sit
causa superior? Dicit fortasse, cælum media & proxi-
ma causa, hoc est uerbis agere. At hoc doceat, in sono
ne, aut in uoce, an in uerbis exteriorib; operādi uis re-
cipiatur. prior enim natura sonus quā uox, & uox
quā uerba: hæc enim ex illa, illa uerò ex alio cōficiū-
tur, cū uerba uocē & sonū includant, & in definitione
uocis contineatur sonus. Sine uoce sonus esse potest,
quia natura prior: pari ratione sine uerbis uox. sine
uoce aut & sono uerba non sunt. Si igitur uis in sono
recipitur, & qua sonus mouet elementa, omni sono e-
tiam inanimatorū corporum poterit ea uirtus com-
municari: quare nec uoce, nec uerbis opus erit. Si au-
tem in uoce, cum ea plerisq; etiā animantibus præter
quam homini competat, id ipsum poterit à brutis etiā
fieri. Si uerò in humanis uerbis tantum recipi dixeris,
rogo unde accipiatur uis, in prima ne syllaba, aut me-
dijs, aut ultima? Si in syllaba, iam non in uerbis: ea ue-
rò mox perit. eadē in alijs erit ratio. Quare colligitur,

nullo modo uerbis inesse hanc posse uirtutem
cælitus operantem.

*Nulla uoces
cum imaginibus
cæli conueniunt.*

*Fuse de q̄s
contra Al-
chindum di-
sputat Ioan.
Franc. Picus
lib. 7. cap. 6.
de Pranot.
superstitiosa
aduersus ma-
giam.*

De ma-

De magica sanatione per ligaturas, perisapta,
characteres, effigies, annulos uel sigilla. Cap. IX.

*Ligaturarū
& perisapto-
rū uanitas.*

Hic ligaturæ magicæ & perisapta tum alia, tum ex Sacris maximè literis furtim tracta, suū habent locum, quibus contra dæmonum studia, incantationes & maleficia homines quoque demerentur. quemadmodum cum primum Euangelij Ioannis caput minutissimis literis in schedula pictum, & Missæ recitatione consecratum, collo alligatur, mirum contra incantamenta & diaboli machinationes creditur esse amuletum. At si chartula hæc alicuius habebit efficaciam, prærogatiuam certè singularem aduersus satanæ molimina obtinebunt illi, qui sacram Scripturam ex professo in manibus uel manicis continuo circumferunt. Sed ea nisi animis sit irradicata nostris, ubi uelut à fomite uitali in actum excitetur, mortua permanet litera, etiamsi millies suspendatur, alligetur, portetur, affricetur, obmurmuretur, inscribatur, sigillis aut annulis imprimatur, bibatur, edatur, uel etiam uoretur. Cōfirmat hæc Chrysostomus: Quidam, inquit, sacerdotes aliquam Euangelij partem scriptam circum collum portant. Sed dic sacerdos insipiens, non ne quotidie Euangelium in Ecclesia legitur & auditur ab omnibus? cui ergo in auribus posita Euāgelia nihil profunt, quomodo possunt circa collum suspensa seruare? Deinde ubi est uirtus Euangelij? in figuris literarum, an in intellectu sensuum? Si in figuris, bene circa collum suspendis: si in intellectu, ergo melius in corde posita profunt, quàm circa collum suspensa. Eiusdem est sententia: Quādo in grauem lapso morbum, aliqui incantamenti succurrendum esse consulant, alij rebus collo alligandis, alij aliter: & tu constanti animo, quicquid id est, ob
Dei

*Verbum Dei
no mortua est
litera, sed spi-
ritus & uita,
Ioan. 6.*

*Homil. 43. in
6a. Matt. 23.*

Dei timorem sustines, patique fortiter malis quam eorum aliquid sectari, hoc te martyri facit proximum. Hac ratione docet Athanasius quoque, dæmones plurimum formidare uerba Psalmi 68, si quis ea attentè ex animo oret. Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant à facie eius qui odiunt eum. Sicut propellitur fumus, tu propelles eos: & sicut liquefcit cera à facie ignis, sic pereant impij à facie Dei, & reliqua.

In lib. de Vitijs quæst.

Hac etiam oratione sathanam abegisse D. Antoniũ in acerbissimo illo certamine aduersus dæmonũ turbas, testatur idem. Aliàs & illud Psalmistæ occinebat, Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum.

In Vita D. Antoni.

Minus insuper momenti habebunt manu efficti characteres, effigies, annuli uel sigilla, hac illaue figura delineata, sculptaue, uel imaginibus ad certos cœli situs hoc momento, & illo loco insignita. Atque ut nulla astrorum uis in ea quæ manibus conficiuntur opera imprimitur: ita etiam si infinitè diuinis notis, nominibus, aut Scripturæ sanctæ uerbis ornentur, substantijs nihil ex figuris quibuscunque, ueræ uirtutis uel accedit uel decedit: quibus singulis mirandas peculiareq; uires certarum actionum effectrices ab initio Deus indidit. Nec enim iam noua ibi instituitur qualitatum mixtura: non materię, ex prima ordinatione, conuenienti qualitatum temperamento induta, noua & essentialis forma infunditur: sed corpori antea conformato, sua materia & forma, quibus existit, conseruantur, suaq; adornato temperie, arte duntaxat noua affingitur species: ad quam nihil sidera, nihil eo tempore existentes in aere qualitates conferunt: immò, ut semel dicam quod res est, uniuersam hanc commenticiarum specierum congeriem, uanam esse, & inefficacem, non pudet liberè profiteri. etiam si hic mihi offundent Thebit philosophum, & magiæ antisti-

Characterũ, effigierum annulorum & sigillorum nugæ.

Plato lib. 2.
de Rep.
Li. 2. Atine-
ral. Tract.
cap. 1 & 3.
Marsilium
Ficinum hoc
nomine no-
tat Ioannes
Franc. Picus
lib. 7. cap. 6.
Philostr. l. 3.
Breuiola cō-
tra febres.

antistitem, annulos conficiendi modum docentem, quibus animum exhilarari, hostes, cacodæmones & morbos arceri, miraculaque edimentuntur: cuiusmodi annulorum commēta Eudemum philosophum quoque fabricatum esse tradunt. Obijcient & Albertum sui semper similem, & horum annulorum sigillorumque à ueritate sæpenumero diuariantē fabrum. Accedet quoq; Marsilius Ficinus, doctissimus alioquī philosophus, & pleriq; alij. Nec Gygis Lydorū regis annulus menti excidat, ut magica annulorum cathena ornatus prōdeat Lamia, Menippi Lycij sponsa: cuius digito, ne comitali morbo correpta cadat, à philosopho redarguta, annulus applicetur argēteus, hoc modo intus notatus: † habi † haber hebr †. atque hinc breuiola, quæ uocant, contra febres à quodam nebulone quæstore ficta, offerantur:

Ananias apta ferit, mortem quæ ledere querit.

Est mala mors capta, dum dicitur ananias apta.

Ananias apta Dei, iam miserrere mei. Per nuptialem uerò annulum sponsus mingat, ut ab impotētia ueneris & fascino soluatur, auctore Nicolao & Guilielmo Variagnana medicis, & Petro Argelate chirurgo: si amorē quis dissolui uelit, in amātis calceo stercus amatē collocetur, odorq; perceptus amorē infringet. Causam profectò eius uirtutis nimis manifestam, nō est quod ad occultam proprietatem torqueas.

*De characteribus, imaginibus, figuris, exorcismis, et
busq; illicitis, quibus thesaurus inquiritur, claustra aper-
riuntur, capillitio suspenduntur maleficæ, obij-
ciunturq; re iqua diaboli ludibria.*

Cap. X.

*Magicos the-
saurus in-
quiritur.*

Thesaurum porò sic inquirunt hi magi. Virgæ auellanæ tritus signata crucibus, coniuratur nō modò superstitione, sed & impietate blasphemē:

Addun-

Adduntur caractères cum barbaris nominibus & in fodiendo leguntur Psalmi, de Profundis: missa, Misereatur nostri: Requiem, Pater noster, Ave Maria, & Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo, Amen. A' porta inferi, Credo uidere, &c. Expectate Dominum, Requiem æternam, cum oratione certa. Et si fodiendi tempus neglexeris, à diabolo tollitur thesaurus.

Vt claustra aperiantur, in particula cereæ baptismo designatę flores uolubilis imprimuntur, liganturque in anteriore indusij parte: ac ubi referare uoles, ter inflabis, dicesque hæc uerba: Arato hoc partiko hoc maratarikin tuo nomine aperio hoc claustrum, quod infringere cogor, quemadmodum inferna confringis, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen.

*Diabolica
claustrorum
apertio.*

Æthiopidis etiam herbæ tactu clausa omnia aperiri, quibusdam simul adinurmuratis cantilenis, traditur: eodem referendum, quod cuidam ad laqueum damnato Venetijs, omnes patefactę fuerint fores, disiectis feris, una tantum adnota herba, signaculis quibusdam decantata. At si uis ea inest herbis, quorsum admurmurantur cantilenę, aut adhibentur signacula? Vel si uirtutem hanc obtineant cantilenę & signacula, cur aduocantur herbę? Si simul coniuncta hanc efficaciam, sortiri dicas, meram esse superstitionem, contra obijcio. rerum alioqui naturalium miraculis ut nihil derogatum uolo, ita eiusmodi cantiunculis & signaculis nil penitus tribuendum esse, ingenuę affirmo. Quum autem herbę illę non operentur nisi cantionibus & signaculis applicatis, consequens est, ijs etiã nihil eiusdem uirtutis adesse. Si effectum subsequi respondes: cõtingit is profectõ dæmonis opera hic colludētis ratione cãtilenę uel signaculi, ut eiusmodi ludibrijs incautos alliget strictius, cau-

*Plin. lib. 14.
cap 4.*

tiusq;

Lib. 24. ca. 2.

tiusque fallat, nec ullo modo iuuet. Dicam hic cum Plinio, non satius fuisset Æmilianum Scipionem Carthaginis portas herba patefacere, quam machinis claustra per tot annos quærere?

Pro defensione, figura cum creta in terra notatur, & miræ affinguntur nugæ, recitanturque Psalmi, & Orationes, nec non Missæ actum cohonestant, & in arbore clauus figitur ferreus.

Vt mille hominibus uel equis cinctus quis appareat, anniculus falicis ramus unico inflatu abscissus usurpatur cum exorcismo, barbarorum nominum recitatione, & characteribus absurdis.

*Imagines
damnosæ.*

Damnum alicui inferre se credunt, si imaginē conficiant in eius nomine quem læsum cupiunt, ex cera uirginea noua, sub cuius axilla dextra hirundinis cor locetur, & hepar sub sinistra. Item, collo appenditur filo nouo effigies, quæ acu noua in membro lædendo figitur, recitatione uerborum, quæ ob curiosos studio prætermittenda censui. Ea ex ære quandoque apparatur, cuius membra ad diriorem deformationem inuertuntur, ut pes manus loco formetur, & pedis uicissim locum subeat manus, faciesque inuertatur. Ad atrocius malum similis imago adornatur in hominis forma, in cuius capite nomen certum scribitur, & in costis ea nomina, Alif caseil zaza hit mel meltat leuiatan leutatace: ea in sepulchro defoditur. In eundem usum, ut ipsi uocant, in Martis dominio, parantur duæ imagines, una cerea, altera ex hominis mortui terra: & ferrum quo homo necatus fuit, traditur alteri imagini, ut alterius necandi simulachri caput transfigat. In utraque duo inscribuntur nomina, & characteres seorsum peculiare: & certo altera reconditur loco.

In mulieris amore conciliando, conficitur in hora Veneris imago, ex cera uirginea in amatæ nomine: cui

tui character imprimitur, & circa ignem calefit: & inter agendum, cuiusdam angeli memoria in mentem reparat. Non abfimile monstrum fingitur, ut quis tibi in omnibus obsequatur.

Vt tandem capillitio suspendatur nostra hæc malefica, & huius nugatorij æctus scena tragicum sortitur exitum, apparatus effigies ex terra capitis mortui hominis, in alterius nomine baptifanda, cui nomen cum caractere inscribitur: hinc osse putido suffitur, & inuerso ordine leguntur Psalmi, Domine Dominus noster, Dominus illuminatio mea, Domine exaudi orationem meam, Deus laudem meam ne tacueris, &c. Deinde duobus diuersè locis ea sepe litur.

Imago, ut capillus suspendatur malefica.

Vt periaptorum, characterum, figurarum, annulorum, imaginum, reliquorumque id genus prodigiorum uanitas ubique explodenda, omnium obtutui lucidissimè pateat, formulas has sacrificio surreptas suppressere nolui, quo de cæteris eiusmodi hominum ludibrijs facilius pronunciaretur sententia: quibus si uel ueritatis momentum inesse leui solum cogitatu suspicatus fuiffem, eas haud dubiè euestigiò, cui debentur, consecratas excepisset Vulcanus.

Quibus uerbis stupor ac taciturnitas in tormentis & quæstionibus induci creditur, & solui.

Cap. XI.

INueniuntur, qui cum scelus aliquod capitale admiserint, uel antequam subijciantur quæstioni, uel interea dum torquétur, quorundam aut scriptura, aut prolotione uerborum consequi sibi uidentur, ut & tacere possint, & nihil omnino sentire. Id quod tam firmiter sibi persuasum habent, ut fuerint qui hac fiducia ultrò se tum carceri, tum quæstioni obtulerint. A^o diabolo enim, cuius interest scelera non puniri, sed indies accumulari, confirmantur in malo, nec solum

Quomodo tormèta quidam non sentiant.

H orga.

Verba stupore & taciturnitatem inducentia.

organis uocis obstructis impediuntur, ne loqui possint, uerùm graui etiam somno opprimuntur, ut nec audiant interrogata, nec tormenta sentiant. Interim tamè his illi penduli uerbis ac uersibus, sanè perquam anáthysi utuntur:

Imparibus meritis tria pendet corpora ramis,
Dismissus & Gestus in media est diuina potestas:
Dismissus damnatur, Gestus ad astra leuatur,

Psal. 44. Sunt qui uerba Prophetæ eructent: Eructauit cor meum uerbum bonum, ueritatem nunquam dicam regi. Alij autem hac prece se muniunt: Quemadmodum lac beatæ gloriosæ Mariæ uirginis fuit dulce & suaue Domino nostro I E S U Christo, ita hæc tortura siue chorda sit dulcis & suaui brachijs & membris

*Luca 4.
Ioan. 19.*

meis. Alij uerò saltem hæc proferunt: I E S U S autem transiens, per medium illorum ibat. Os autem non comminuetis ex eo. Et tamen contrarium uidemus euentum. Licet enim *αιδουρίσι* ita dæmon occupet, ut nihil sentiant: ossa tamen illis comminuuntur & confringuntur. Qua etiam ratione probari posset, eorum uerborum nullam esse uim: quin ridicula potius

Diabolus cur non semper linguam & sensus impediatur.

Rom. 13.

De ciuit. Dei lib. 10.

Thom. q. 5. prima parsu ira fl. qq. tit. de miracul. De Sent. excôm. c. ut fama. l. 1. ta uulnerat 9. D. ad l. Aq.

Tractat. de quest. et tort. q. 4. num. 14.

esse, quàm credibilia, quæ iam proposuimus. Enim uerò nec diabolo quidem esse permissum ut efficiat aliquid eiusmodi, interea dum ijs ut supersticiosè utuntur flagitiosi, ppter duas mihi causas uidetur. Primò, quòd cum omnis potestas à Deo sit, diabolus nec ipsi nec legitimis ipsius actionibus possit resistere, ut nocentes publicæ eripiat iusticiæ: sicut docet D. Augustinus, & Thomas Aquinas: Secundo, quòd impunitas scelerum Deo non placeat, & malefaciendi licentia minimè permittatur: Alioquin institutus ordo & iusticia Dei sibi inuicè repugnarent. Sed tamen hominum impietate sic merente, sæpius hæc accidisse fateor. Testatur enim clarissimus Iuriscòsultus Paulus Grillandus, se bis id & uidisse, & in factò comperisse, his

his uerbis: Primò Pisis dum essem assessor magnifici domini Capitanei illius ciuitatis: deinde Romæ dum essem auditor criminalium causarum reuerendiss. domini Auditoris Cameræ, ubi quidã fur sagacissimus, & duplicis maliciæ reus, contra quem erant examinati quindecim testes super diuersis indicijs magni furti 137. ducatorum aur. habens notiçiã quòd curia præfati domini Auditoris procedebat cõtra ipsum, antequam personaliter compareret, accepit nonnulla sortilegia contra torturam: quibus expertis iterum atq; iterum uidens quòd sufficiebãt ad parangonem, quadam die dum ego essem in ædibus turris nouæ ad examinãdum quosdam alios reos, ille sponte ueniens accessit ad me, & se constituit in carceribus ipsis, dicēs, quòd ultrò uenerat ad purgandũ indicia, & notã infamix sibi illatæ. Contra quem tamen necesse fuit deuenire ad torturã, tot indicijs contra ipsum laborãtibus. In qua dũ erat eleuatus, dormiebat capite cliuo, ac si iaceret in lecto, absq; ulla penitus lametatione, aut clamore: & ad tractus chordę erat tanquã statua marmorea. qui dũ eleuabatur à principio, dicebat quædã uerba submissa uoce, deinde silebat ut dormiens. Statim ego suspicatus fui, ne gestaret aliquod sortilegiũ siue facturam maleficam penes se, aut ex illis uerbis captaret aliquod suffragium: perquisiui quã diligẽter per omnes partes corporis sui, demumq; reperi in capite; sub scuffia scilicet inter crines, quandam paruam scedula hęc uerba continentem, uidelicet: † I B S V S autem transiens † per medium illorum ibat † os non comminuetis ex eo † cum crucibus ita signatis: quam illico abstuli ab eo. qui licet illa sic ablata satis conquereretur, nihilominus iterum positus ad torturam, & eleuatus iterum, illud idem sicut antè faciebat. & in principio ipsius eleuationis nonnulla uerba submissa uoce dicebat, quæ percipere nunquam potui, nec

Tortura hinc curans fuit.

Nihil sentit doloris.

quicquam confessus est. Demum mutatis tormentis, sub tormēto taxilli subiectus fuit, & similiter spernendo dolores, nihil unquam confessus est: sed in sua negatiua semper audacius conualuit, adeò quòd necesse mihi fuit eo instante, ab inquisitione eundem absolue re. Similis casus occurrit Hippolyto de Marsilijs, dum erat officialis ducis Mediolani.

*Hippolyt. de
Marsil. in l.
repeti. col. 4.
ff. de quest.
Aliud exem-
plum.*

Iterum ait Grillandus, nec dum est annus elapsus quòd audiui alium Romæ positum ad torturam, & repetitis uicibus grauiter cruciatum, qui uerba de lacte Mariæ uirginis submissa uoce proferebat, & nullum dolorem pati, sed cuncta spernere uidebatur: & dormiebat sicut alius in tortura, adeò quòd à tribus iudicibus presente procuratore fiscali examinatus, nulla unquam ab eo confessio extorqueri potuit, licet corrus & criminis socius id fateretur expressè, & illum in socium nominaret: cuius processum uidi, illumque cognoui.

*Exemplū ma-
leris.*

Aliud exemplum quod similiter in facto accidit mihi Romæ cuiusdam maleficæ mulieris, quæ antequam eleuaretur in tortura, uerba quædam submissa uoce dicebat: deinde eleuata silebat penitus uelut mortua, & nigrior apparebat in uultu carbone extincto, oculos extra caput ualde tremendos more illorum qui strangulantur emittens, & nihil penitus loquebatur neque boni neque mali. Vltima autem hæc historiola minimè nostro obstat instituto. Nam si ex *lamis* nostris illa fuit malefica, quid mirum si diabolus linguam ei faucesque præcluserit: ne scilicet illa suam innocentiam probaret, & dæmonis ludibria detegeret.

*Carnificis per
unacia.*

Superioribus uerò exemplis simile nuper habuimus Antvverpiæ, in carnifice eius urbis, natione Gallo: quem cum innumera, eaque notiora flagitia commisisse nemo non sciret, adigere tamen nullum tormentorum genus, quauis immane, potuit, ea ut confiteretur,

fiteretur, in tantam statim *anesthēsiā* ac sensuum penē omnium alienationem incidebat. De qua cum prudentissimus Senatus Medicos ordinarios consulisset, eiusmodi stuporem non nisi pharmacis quibusdam somniferis induci posse deprehendit: cuiusmodi suprà Libro secundo, capite trigesimo quarto & quinto descripsimus.

Nisi hac ratione inducta sit ea torturæ tolerantia, ut immentos ille cruciatus perferret, Deus permittere potuit, quò ipsdē ad resipiscentiam tandem cogeretur, uel ut reprobus, acerbiores dignasq; extremè pœnas læret. Siquidem gladio tandem celsus est citra ululum pœnitentis animi indicium ebrius, qui multis retrò annis se hominum utriusq; sexus innumerorū sanguine inebriarat, quos multifario supplicij genere ob fidei confessionem, uita spoliarat.

Nonnulli tamen, ait Grillandus, dixerūt, quò aduersus istas coniurationes & maleficia taciturnitatis reperiuntur remedia quædam, quæ diuersis precibus conficiuntur. Ex quibus dicunt, quò omnes ligaturæ & maleficia huiusmodi dissoluuntur, & reus grauissima tormenta & cruciatus patitur in corpore: & inter alia solent dicere uerba illa prophetæ: Eructauit cor meum uerbum bonum, dicam cuncta opera mea regi: & Dominus labia mea aperiat, & os meū annuntiabit ueritatem: & Confundatur nequitia peccatoris, perdes omnes qui loquuntur mendacium: & Contere brachia iniqui rei, & lingua maligna subuertetur. Ex quibus uerbis, precibus & exorcismis, dicunt maleficia ipsa resolui, & reum mirabiliter cruciari. Vide Paridem de Puteo, in Tractatu de Syndicatu, c. tortura. lo. 3. folio centesimo decimotertio. & Syluestr. Prior. in Tract. de Strig. demonstr. mirand. libro quarto, capite quinto. Super quibus tamen cogita, quia de uirtute ipsorum remediorum non possem quicquam cer

*Tractat. de
quest et tort.
q. 4. num. 16.
An uerbis
dissoluantur
taciturnitas &
stupor.*

*Psal. 44.
& 118.*

*Psal. 50.
Psal. 7.*

Psal. 9.

attestari, ex quo illa nunquam expertus fui, nec per alium experiri haecenus uidi. Ego uerò, licet & D. Grillandus, & mille alij oculis id uidissent suis: tamen uirtute uerborum siue prolatorum, siue pictorum, siue sculptorum, fieri nunquam credam.

Eniuuero sur ille etiam schedula spoliatus, nihil adhuc, crudelius licet distractus, cōfitebatur: nec submurmurata uerba insensilem habitum inducere queunt. Quare uel somnifica re assumpta, aut à diabolo, qui cum antea pepigisse animo tales, ei que se deuouisse, & etiam traditos esse necesse est, insensibilitate illata id fieri sentio, quum dæmoniacos complures Libro quarto à me enarratos, uarijsque cruciatibus à diabolo exercitos, nihil eorum sensisse, sed postea uelut è somno surrexisse, commonstrauerim.

*Figurato nullam inesse uim ratione
figure. Cap. XII.*

HInciliquet, quantum fidei sit adhibendum fūco dæmoniacō, ab Hieronymo in uita D. Hilariōnis eremitæ descripto: Eiusdem, inquit illé, Gazensis emporij oppido. uirginem Dei uicinus iuuenis deperibat: qui cum frequenter tactu, iocis, nutibus, fibilis, & cæteris huiusmodi quæ solent morituræ uirginitatis esse principia, nihil profecisset, perrexit Memphim, ut confesso uulnere suo, magicis artibus rediret armatus ad uirginem. Igitur post annum doctus ab Æsculapij uatibus non remediantis animas, sed perdentis, uenit præsumptum animo stuprum gettiens: & subter limen domus puellæ tormenta quædam uerborum, & portentosas figuras sculptas in æris Cyprij lamina defodit. Illic insanire uirgo, & amictu capitis abiecto, rotare crinem, stridere dentibus, inclamare nomen adolescentis. magnitudo quippe amoris eam in furorem uertērat,
Perdu

Perducta ergo à parentibus ad monasterium, seni traditur, ululante statim & confitente dæmone: Vim sustinui, inuitus sum abductus: quàm bene Memphis somnijs homines deludebam? O' cruce, ô tormenta quæ patior. Exire me cogis, & ligatus subter limen teneor. Non exeo, nisi me adolescens, qui tenet, dimiserit. Tunc senex: Grandis, ait, fortitudo tua, qui licio & lamina strictus teneris. Dic, quare ausus es ingredi puellam Dei? Ut seruarem, inquit, eam uirginem. Tu seruares, proditor castitatis? Cur non potius in eum qui te mittebat, es ingressus? Ut quid, respondit, intrarem in eum, qui habebat collegam meum, amoris dæmonem? Noluit autem sanctus, antequam purgaret uirginem uel adolescentem, signa iubere perquiri, ne aut solitis incantationibus recessisse dæmon uideretur, aut ipse sermoni eius accommodasse fidem: asserens fallaces esse dæmones, & ad simulandum esse callidos. & magis reddita sanitate increpuit uirginem: Cur fecisset talia, per quæ dæmon intrare potuisset? Hucusque Hieronymus. Sed puellam magis obsedisse amorem mentiens dæmonium, quàm amorem, mea est sententia. nec uerborum aut figurarum in laminâ incisarum potentia id contigit: sed quòd diabolo occasionem subministrasset, quemadmodum exprobrat Hilario, eam exercendi facta illi fuit potestas.

D. Thomas credit, annulos, uel quicquid est figuratum ex arte, nihil operari ratione illius figuræ: neque ex illa figura maiorem uim recipere à corporibus celestibus, quàm non sic figuratum: quoniam quæ ex arte fiunt, non sequuntur materiam, neque formam. Identidem & de uerbis prolatis sentit: quoniam uerba nihil immutant, nisi auditum. Verissimè ergo, imagines ex ære, plumbo, auro, cera alba, rubra uel

Dæmonis mendacium. ut illis quisquilijs ipsum dæmonem persuaderetur alij.

In libel. de Occultis naturæ operibus, Figurato nulla inest uirtute figura. Lib. de Superst.

alia materia baptifatas uel adiuratas, consecratas, imò potius execratas, per magorum artes & sub certis diebus, uirtutes obtinere mirabiles, in eiusmodi artium libris recitatas, errorem esse scribit Martinus de Arles theologus. Et Porphyrij opinionem de talibus construendis imaginibus, fuisse falsam, comprobat D. Thomas Augustini testimonio, libro 10. de Ciuitate Dei. Verum quidem est, res naturales, formas suas & uirtutes consequi ex corporibus cœlestibus: sed imagines artificiales nullam ab arte uirtutem imbibere, aut aliam assequi uim queunt, nisi quam ratione materię obtinent. Figura autem non est alterandi uel actionis principium. ideo nec alius uirtutis causam habet aurum eius imaginis, quàm aliud alterius figurę aurum. Atqui si alium consequi effectum appareat, fit is dæmonum operatione, homines ludificantium, secundum Augustinum. Tales itaque imagines astronomicę uim adipiscuntur per dæmonem: cuius signum est, quòd illis imaginibus quosdam imprimi characteres oportet, cum naturali uirtuti eę operentur nihil. In hoc tamen à magicis simulachris discrepant astrologica, quòd in magicorum compositione fiunt expressę quędam dæmonum inuocationes, unde eiusmodi effigies ad expressa pertinent pacta cum dæmonibus inita. At in astronomicarum factura, tacitũ existit cum dæmonibus fœdus per quosdam characteres & figuras ab ipsis dæmonibus inuentas, ad quorum characterum impresionem, facientibus suffragantur dæmones. Hactenus ille.

Thomas
Aq. in lib.
contra gen-
tes, de Fato,
de Operibus
naturę ocul-
tu, & praci-
pue in 2. par-
te Summa
theologica.

Lib. 18. de
Subtil.

Scitè igitur à Cardano, philosopho & medico, scribitur: Licet sigillis uim non leuem tribuant, ut Solis ad magistratus honores & gratiam cum principibus, Iouis ad diuitias & amicos, Veneris ad uoluptates, Martis ad audaciam, Mercurij ad solertiam, Saturni ad laborum patientiam, Lunę ad populi fauorem:

non

non ignoro lapides prodesse, figuram autem nihil. Iden, ubi magicæ stulticię maximi in ea arte Arteprij placita enarravit, ut non solum dolosos, sed etiam mente captos fuisse magos dijudicetur, prodigiosos quoque planetarum characteres, item annulos terrificis planetarum notis insignitos, & sigilla monstrosis eorū formis munita delineat. at mox subiungit: Hi sunt characteres dolosa mente excogitati, quorum uirtutum nullam esse certum est. Nam quid his characteribus cum planetis ipsis rotundis commune est? At ne nomina putes aut Arabica aut Chaldæa, aut Hebræ: aut Græca: quod si etiam essent, quid plus eis inesset uirtutis quàm Latinis? Igitur figmenta mera esse oportet, nulliusque uirtutis: quam si contendas obtinere non nisi dæmonum pacto fieri potest. Quis etenim tlia inuenire ualuit, nisi dæmonū persuasionibus? At iam dæmones nihil docere constat. Dicent autem, formas esse in Nona sphaera, quæ in India uidentur. It. siquidem malus ille Aponensis finxit. Sed concedatur: quis uerò postmodum docuit, hunc characterem Solis esse, illum Saturni? Hinc clarè liquet, deridentium hominum hæc pura fuisse commenta. Plura inde nagorum deliramēta ordine ex Arteprij ibidem reciantur.

Si contentant magi, se rebus naturalibus uti, characteribus, figuris, herbis & uerbis, publica alioqui dæmonum cœmmercia abominanti: hinc refellentur, quum sit apud Aristotelem & omnes naturales philosophos comertissimum, actiuas uirtutes non posse figuris inesse, & literis uel quibuscunque characteribus, cum nihil aliud sint quàm compositio & ordo excogitatus ab artifice seu pingente seu fingente: præterea & materiaes imagines ultra suam speciē & formam operari non posse, testatissimum est, multo minus admirabiles supra naturæ legem producere effe-

H 5 etus.

Libr 16. cap. 90. de Varietate.

Similia apud Agrippam de Occul. philosoph. lib. 1. cap. 33. & li. 3. ca. 29. 30. 31.

ctus. Signa uerò si dicantur, ea quum diuinitus infirtuta non sint, quin potius reiecta, & à natura abhorrentia: restat ut plus quàm superstitiosa sint, & à dæmone inuenta, uel palàm fabricante, uel clàm in malè credulorum phantasiàm suggerente. Somnia itè sunt, quod figuras & characteres in elementalì materiis impressos pàrere radios fingat *Alchindus* Arabs, quibus motiones in rebus alijs excitentur, quum illi quatenus ex arte fiunt, nullo modo causarum superiorum influxus commoueant. His adde *Porphyrij* deliramenta, quibus figuras à dijs maximopere amari, eosque in sacrata imagine contineri imaginatur: contra *Aristotelem*, atque etiam *Theologos*, qui characterum, herbarum, aut etiam uerborum ui, separatas inentes supra hominem in aliqua materia coerceri posse negabunt.

Quapropter ociosa, patrocinate ueritatè, prodigioforum huiusmodi figmentorum permanebit fabrica: impiumque est comminisci, sacra uerba ea pollere uirtute, si denuò eò confugiatur, ut rotatis solis literarum figuris tam mirabiles progignatur effectus. Euangelij efficacia, non in exaratis characteribus, huic figuræ uel illi annulo, sigillo aut imagini applicatis, uerùm in uirtute mystica, ad salutem credenti, consistit. Verbum Euangelij in corde iuxta uiam factum, auditum, & non intellectum, rapit nalus ille: auditum autem, protinusque cum gaudio exceptum, radicem, ut in petra factum, non habens, continuo euanescit: auditum item, & cura huiusseculi suffocatum, ut semen inter spinas iniectum, infœcundum manet, inefficaxque: sed auditum & intellectum, firmaque fide apprehensum, efficax est, hominemque in nouam commutat creaturam, & mentes consolatur afflictas, aduersus dæmonis insultus communiens, ardenti que inuocatione in *Christi* nomine inflammans,

Rom. 1.
1. Corinth. 4.
Matth. 13.
Marc. 4.
Luc. 4. 8.

mans, exorante quæcunque petuntur: non autem hoc præstat chartis illitum uerbum, aut cuiunque materiæ impressum inculptumue, uel collo alligatum, siue superliminari impositum, aut subtrus limen in terra sepultum. Tantum enim abest ut intuitu pictarum aut incisarum inculptarumue Scripturæ sacræ uocum aut sententiarum, quacunque sint expressæ forma, terreatur, fugetur aut uinciatur diabolus, ut etiam ipse eandem probè calleat, nec allegare erubescat, quò fallat cautius: quemadmodum cum Christum tentatione impeteret, fecisse legitur. sed bona conscientia, uiua fide, ex uera Dei agnitione & Spiritus sancti inspiratione prognata, atque uerbi Dei potentia prosternitur ille, profligaturque. Hinc ligaturas omnes & remedia, quæ medicorum condemnat schola, iure optimo quoque Augustinus reijcit.

Matth. 4.

Marc. 1.

Luc. 4.

Psalm. 90.

Li. 2. de doct.

Christi.

*Formula curandi maleficij superstitiosa, item alter
modus futillis pellendi demonis, blasphemus
alius contra febrem.*

Cap. XIII.

Non inconuenientem curandi maleficij modum merè superstitiosum, quanquam mysterij loco habitum, hic asseribam, ut euidentius quorundam hominum eluceat impia credulitas. Hunc insignis doctrinæ, integritatis atque usus uir D. Ioannes Eclitius, *ἰατρὸς πολλῶν αὐτάρξει & ἄλλων*, pro suo candore, communicauit: non quòd eum approbaret, sed risui unà mecum exponendum arbitraretur: à matre aut̄ egrotos̄ nactus erat, quæ studiose religioseque omnia præscripta se obseruasse, filiaque inde curatâ, si dijs placet, affirmabat. Historia, cui annectitur curatio, sic habet: Clarissimi iuriscòsulti N. filia, annos nata circiter tredecim, monialis (quâ uocâr) inqonasterij nō procul à Sufa-

Ioa. Eclitius
medicus.

Superstitiosus
demon...
uirginis...
rati.

à Sufato fiti, maleficio laborare credebatur. nam uenter tumidior erat, ut hydropicam quis iudicasset: & cum lotio calculos excernere uidebatur, qui uerarent fragmenta latericia inæqualia, magnitudinis æuellanæ nucis, & minora, præcedente summo dolore. ad hæc, alterum crus habebat luxatum. quocirca quæ extrema metuerent moniales, & puellæ parentes, ea Coloniam deferebatur, accersebanturque duo celeberrimi eius urbis medici, D. Ioannes Echterius, & Hubertus Faber: qui re ad exactam artis trutinam uocata, pensiculataque, dæmonis opus foueri iudicarunt. Ad puellæ itaque curationem adhibebatur quidam ariolus uetulus, nomine Abrahamus, qui hanc sanandi formulam parentibus præscripsit. Omnium primò sacra administretur synaxis. Deinde potionis sequentis cyathus paruus plenus, uel uitreus, in aurtina hora & uespertina puellæ maleficio affectæ propinabitur. Recip. Rhabarbari electi drach. i. radices enulæ, artemisiam rubram uulgò dictam, centauriū minus, mentam aquaticam: hæc simul, præter artemisiam, in olla noua indentur, & in honore sanctorum trium nominum ebullient in uino albo: artemisia autem in aquæ pinta, quam hic uocamus, circiter uncias duodecim ponderante, decoquetur. Item pauperi alicui hominipio commendabitur recitatio orationis Dominicæ & salutationis Angelicæ, quinquies separatim repetendæ: primæ, in nomine puellæ maleficio læsæ, quòd Christus in hortum duceretur: secundæ, quòd Christus aquam & sanguinem sudarit: tertiæ, quòd CHRISTVS condemnabatur: quartæ, quòd IESVS citra culpam in crucem conijciebatur: quintæ, ob Christi passionem, quòd in cruce expiraret, ut sagam conuertere, & illatum malum amoliri dignetur IESVS. Præscripto modo hominem simplicem in genua prouolutum, attentione summa orare oportet;

Rhabarbarum quidem bilem uacuas, sed quorum hoc cum reliquis plantis pellendo dæmonio conferet?

tet: deinde octo diebus continuis Missam audire ægrotum, & consistere ubi recitatur Euangelium: atq; in cibo & potu aquam lustralem, salemque expiatum miscere.

Alia quædam puella exagitata aliquandiu à dæmonio, eius inspiratione ita liberabatur, ut itinere satis longo & recto singulis ferè passibus in genua pro-cumberet Marcodurum usque, nusquam è uia comuni trita deflectens, etiamsi fouea, aquæ, lutum uel excrementa essent obuia, in ijs quoque genibus deuolui oportuit: at in ara sacra D. Annæ (ad quam frequentissimus ibi religionis ergò concursus) missa celebrata, liberationis indicium iri ostensum pollicebatur dæmon. Proinde circa puellam sub missæ actione se conspexisse umbram candidam, ait sacrificus: quam quoque puella se obseruasse tanquam certissimam liberationis notam asseruit. En dæmonis fucum, quo *ἀδύνημασίαν* stabiliat.

Domum à lemuribus turbatam Theophrasti Paracelsi affectæ uindicant, liberantq; suspensis in quatuor domus angulis, membranis uirgineis, quas uocant, quibus inscriptum est: Omnis spiritus laudet Dominum: uel, Mosen habent, & prophetas: uel, Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius. Si eodem modo suæ artis statuunt principia, quo hanc cōmentati sunt curationem, dæmonesque fugare conantur, non est quòd ueterem medicinam euersum iri metuemus. Absurdè enim prima hæc sacri Vatis sententia in chartulis suspensa, ad dæmones exturbandos usurpatur. Nam omnis spiritus, hoc est, quicquid spiritu & uita fruitur, laudet Dominum: non autem ab impio, multo minus à diabolo, laudem suam celebrari uult Deus. Quomodo etiam instituto respondeant illa uerba Abrahæ, diuiti epuloni reddita, Mosen habent & prophetas, ipsi iudicent. Si tertiam urgeant sententiam,

Obsessa curatio fusilis.

Paracelsi. cadæmonum profugatio.

*Psal. 150.
Luc. 16.
Psal. 64.*

tiam, ad Caput octauum huius libri, de Periaptorum uirtute, eos relego.

*Blasphemia
j. bru cura-
tio.*

Huc pertinet curandi ratio cuidam extremè decubenti nuper à quodam chirurgo contra febrem adhibita, ut mihi eundem ægrotum paulo post accersito referebatur. Tres ille radiculæ partes huic offerebat, singulas semel mordendas. ad primam inquires: Vtinam Christus non esset natus. ad alteram: Vtinam mortem non obijisset. ad tertiam: Vtinam nec surrexisset. Deinde eas collo appendebat, iubens eum bono esse animo, si illæ perirêt. qui enim eas tolleret, illum simul febrem ablaturum prædicebat. Interijt tamen æger hic empyemate, mea quidem sententia.

Demonēs non aliter sanare morbos, quàm à læsione ab illis inuecta cessando.

Cap. XIII.

*Fortalitium
fides lib. 5. de
sicillo damo-
num.*

SI iam obijciatur fœlix curationem harum magicarum successus: respondeo, In uita sancti Bartholomæi legi, dæmonem curasse morbos: atque hoc fecisse non sanando, sed à læsione, quam ipse inuexit, cessando, ut tradit Abdias episcopus Babylonix lib. 8. Certam. apoitol. in hæc uerba: In idolo Astaroth apud Indos dæmon erat, qui se curare lægidos, & cæcos, quos ipse lædebat, illuminare fateretur. Erât enim sine Deo uero homines illi: & necesse erat ut à Deo falso iudificarentur, qui eiusmodi arte illudit, uerû Deum nõ agnoscetes. His concitat dolores, morbos, damna, pericula, datq; responsa ut ipsi sacrificent: & quum à se inuecta remouet, tanquam ab ipso sanentur, existimant omnes, uimurum stolidi: ille autem non sanando subuenit, sed à læsione cessando. itaq; cum lædere desinit, curasse putatur. Et post: Ipse diabolus arte reddit homines ægrotos, ijsq; suadet uenerari idola. & ut sibi eorum animas deuinciat, ab eorum

eorum uexatione desinit, ubi lapidi aut metallo dixerint, Tu es Deus meus. Et post ex Bartholomæi mandato fatetur dæmon, primò carnem hominum à se lædi, uerùm in animas nullam sibi concessam esse potestatem, nisi sacrificauerint. Deinde subdit: At ubi pro corporis sui salute nobis sacra fecerint, ab afflictione desinimus, quod tum in illorum animabus dominari inchoamus. Cum itaq; à læsione quiescimus, eos curare uidemur, & uelut dij colimur, dæmones interim existentes. Pulchrè id à Tertulliano etiam docetur his uerbis: Habent de incolatu aeris, & de uicinia siderum, & de commercio nubium, cœlestes sapere paraturas, ut & pluias, quas iam sentiunt, remittant dæmones, benefici planè & circa curas ualitudinum: lædunt enim primò, dehinc remedia præcipiunt ad miraculum noua, siue contraria, postquam desinunt lædere, & curasse creduntur. Adiungã quid in hanc sententiã Tatianus Assyrius contra Græcos differat: Nullus affectus, inquiens, per occultam alterius rei dissensionem tollitur, nec ægrotus aliquis curatur amuletis, ut pelliculis appensis. Dæmonũ istæ aggressiones sunt: & qui ægrotat, uel amat, uel odit, uel appetit ultionem, ittos sibi auxiliares asciscunt. Utuntur autem dæmones hoc artificij modo. Quemadmodũ figuræ literarũ, & uersus qui inde cõscribuntur, nõ per se possunt indicare, quod scribitur: sed hæc sibi cogitationũ suarum signa homines cõstituerunt, ex certa ipsorum coniunctione, ita ut ordo literarum definitus est, rem intelligentes: sic etiam uariæ fadices, & neruorum & ofsium adhibitio, non sua natura aliquid efficiunt, sed tanquam elementaris institutio sunt improbitatis dæmonũ, qui ad quid singula ualere debeat, præscripserunt. Vbi uerò ab hominibus usurpari uiderint ministeriũ uel curationem ipsorum, superueniunt, & eos ad seruitutem redigunt. Et post:

Non

*In Apolog.
cap. 22.*

Non sanant dæmones, sed dolo capiunt homines. & rectè Iustinus ille maxima dignus admiratione, dæmones latronibus similes esse docuit. Siquidem ut illi uiros aliquos capere solent, deinde pacta mercede familiaribus eos restituere: sic etiam qui à uobis existimantur dij, quorundam hominum membris se insinuantes, deinde per somnum suam in illis gloriā fabricantes, in publicum prodire iubent: & in conspectu omnium, postquam desideratis ex mundo rebus se expleuerunt, ab ægris auolant, & morbum suo dolo productum obliterantes, pristinae ualitudini homines reddunt. Testatur & D. Hieronymus, licet uirtute magica possunt aliqua fieri miracula, ut illa quæ pertinent ad curiositatem tantum, & uanitatem (sicut Simon magus fingebat statuas ambulare, loqui, ridere, & similia) ea tamen quæ sunt salubria, ut existunt curatio languidorum, illuminatio cæcorum, & huiusmodi, non posse artibus magicis siue à dæmonibus effici.

Hinc Augustinus, & legitur 26. q. ultima, admonent: Admoneant fideles sacerdotes populos suos, ut nouerint, magicas artes incantationesque quibuslibet infirmitatibus hominum nihil remedij posse conferre, non animalibus languentibus claudicantibusue, uel etiam moribundis quicquam mederi: sed hæc sunt laqueus & insidiæ antiqui hostis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur. & si quis hæc exercuerit clericus, degradetur, laicus anathematizetur. Idem ferè in libro de Ciuitate Dei legitur: & 26. q. 2. qui sine. ubi mortem potius esse dicendam eiusmodi curationem, quàm uitam, docetur.

Ad curationum harum dæmonicarum cognitionem facit, quod Sabellicus scribit: Talis, inquit, Ennead. 2. lib. 9. Circensium ludorum fuit pompa, quos tum instaurari contigit, quòd quidam è plebe homo T. Latinus, siue

sive Tyberius Atinius, ut alij scribunt, à Ioue erat monitus, ut consulibus nunciaret, non placuisse sibi proximorum Circensium præsaltorem: instare urbi periculum ingens, nisi darent operam, ut sibi ludi ex integro fierent. Id ille imperium quum fortè detrectasset, ueritus ne, si fidem non fecisset, pro ludibrio abiret in ora hominum: ita accidit, ut paucis diebus quibus species illa fuerat homini noctu oblata, filium nulla euidentiore morbi causa amiserit. At tum iterum simili oraculo interrogatus, an satis magnam haberet spreti numinis mercedem? Cæterum quum rem adhuc in occulto haberet, subita est corporis debilitate afflictus. Tum demum propinquorum consilio usus, lectica primò in forum ad consules, mox per illos in curiam delatus, ubi quæ per quietem fuerat iussus dicere, ordine exposuit. Miraculo accidisse aiunt, ut in pedes erectus, domum incolumis abierit. Sed malorum dæmonum aliquis Atinio in somnis affuit, qui futurum intelligens, ut paucis diebus ille filium amitteret, ipseque aliquanto breuius graui esset morbo defuncturus: ubi scilicet à se affligi desisset, hanc fallèdi ansam nactus, ut Romanum pop. in maiores adhuc tenebras conijceret, ridiculum illud ludorù schema oculis cæcæ multitudinis offudit.

Fictam esse dæmonum sanationem, & eam quandoque à Deo permitti ob imprudentium credulitatem, admodum sepe efficacem.

Cap. XV.

ITaque liquet, fictam saltem simulatamque curationem quandoque exhibere dæmonem, à cruciamento cuius ipse auctor extitit, desistendo libenter, cuius rei admiratione faciles hominum mentes illaqueet, sibi que infidelitate subiuguet spiritus in diffidetiæ filijs efficax: hoc unum cum primis annitens,

I ut hi

Ephes. 1.

ut hi quos defraudarit, eum diuino cultu & honore dignentur; uel Deum, ob contumacem hominum incredulitatem, plerunq; aliqua permittere credimus, ut uidentes non uideant, & audientes non audiant, nec intelligant. uel quo modo ex confidentia in medicum, medicamētis plus accrescere interdū uirium conspicimus: sic ex fide eiusmodi incantationū uerbis superstitiose adhibita, quanquā ex Scriptura frequenter furto fatiq; inconcinnè subtrāctis, aliquid singularis energiæ accedere, non temerè quis credat.

Lib. 1. Prognost. ca. 2.

L. 1. de Incantamēt. ca. 12.

Imaginatio intensa sanationis efficiat.

quod nec Galenum latuit: illum plures curare affirmantem, in quem plures confidunt. Tantum habet ponderis, intensa sanationis imaginatio. Quare Pomponatius dicere non ueretur, in sanatione acquisita ex ueneratione ossium Diuis ascriptorum, si essent ossa canis, & tanta & talis de eis haberetur imaginatio, non minus subsequeretur sanitas: imò multa corpora ueneratione dignamur in terris, quorum animæ patiuntur in inferno, auctore Augustino.

Ex maiorum historijs recentiq; patrum nostrorū memoria repetunt pleriq; exēpla, asseruntq; non paucos ad sola uota sanctis nescio qua credulitate & religione facta, aut ex contactu cōtuitu' ue ossium (non dicam thecarum) quæ de quorundam cadaueribus collecta ac reseruata ferebantur, recuperasse amissam uiriū integritatē, sanitatis restitutione *αδουλομαχιαν* stabiliente, uniuersi cultus impij auctore unico diabolo. Imò inde natā peruasisse in animos hominū opinionem, auctāq; ætate & roboratā inueterasse aiunt: ut plus ualere, longeq; ualidius obortas corpori ægri tudines euellere atq; extirpare sola uota statuis delata, quàm remedia censerentur. Eam inoleuisse consuetudinē addunt, ut si quid aduersi accideret, nō diuina desiderarētur auxilia, sed in subsidium illi inuocarentur sancti, quos talibus præsidere ac dominari malis

malis persuasum erat: neglectū ea ratione fuisse Deū, contemptuq; & pro nihilo habitam medicorū operam: preces quoq; Deo ad cœlestiū mandatorū præscriptum deferendas, directas fuisse ad sanctos, aut ad statuas: uim item medicatricem diuinitus remedijs in naturā ordinatis inditam, uotis fuisse tributam.

Quantum autem ualeat constans credulitas, apud vulgus propè innotuit. Credulitatem requirit superstitio, quemadmodum fidem uera religio. Tanta siquidem potest obfirmata credulitas, ut etiam miracula operari credatur in opinionibus & actionib. falsis. Quilibet enim in sua religione, etiam falsa, modò firmissimè credat ueram, spiritum suum ea ipsa credulitatis ratione eleuat, donec assimiletur spiritibus illis qui eiusdem religionis duces sunt, & principes: eaq; uideatur operari, quæ natura & ratio nō discernunt. Hæsitatio uerò & diffidentia, institutum opus non modò in superstitione, sed etiam in uera religione infirmant: & effectum quæsitum, licet multo usu confirmatum, eneruant. Quomodo autem superstitio imitetur religionem, exempla ostendunt, inquit Agrippa: uidelicet quando excommunicantur uermes & locustæ, ne frugibus noceant: quando baptizantur campanæ & imagines, & eiusmodi plura. Sed quia prisca illi magi, & qui eius artis auctores apud ueteres extiterunt, fuerunt Chaldei, Ægyptij, Assyrij, Persæ & Arabes, quorum religio omnis peruersa erat, & idolorum cultu inquinata: cauendum hōib; summopere est, ne permittamus illorum errores supra nostræ religionis Christianæ puram ueritatem dominari. Blasphemum enim hoc

Constantii
credulitatis
potentia.

De Occultis
phil. lib. 4.
cap. 4.

esset, & blasphemus.

I 2

Hijis

Historijs non illepidis ostenditur, quantum in magicis
curationibus ualeat temeraria credulitas.

Cap. XVI.

Idem ferè le-
gitur in Li-
bro Germa-
nico de lu-
dis & serijs,
cap. 427.

Schedula ri-
dicula collo
appensa.

Chartula in-
anis collo
subnexa.

Ceterum quid temeraria illa ualeat credulitas,
exemplis ostendam ridiculis: & prius non ille-
pidum, à uiro Ecclesiastico, non infimi nomi-
nis Theologo, accepi. Narrabat is: Ad mulierculam
quandam oculorum lippitudine aliquandiu laboran-
tem, casu nebulonem diuertisse, qui sanatione oculo-
rum certissimâ pollicitus, suspensa in ipsius collo sche-
dula, tam cauit strictè, ne ea auferretur aut aperiretur
aut legeretur, ut nihil hinc prorsus expectandū iuua-
menti asseruerit, si aliquo hîc modo delinqueretur.
Mulier in multâ erecta spem cõfidens, à lachrymis se
quoq; cõtinuit, quibus antea oculorū accrescebat ma-
lus: atq; hac ratione paulatim cõualuit. Demū ob ad-
eptam sanitatem schedula negligèter habita decidit:
eiusq; , cui hætenus unicè fidebat, animaduersa dein
iactura, redeunt lachrymæ, malūq; recrudescit. Sched-
ulæ interim ab alio inuentæ, referatæ & lectæ, inscri-
pta Germanico idiomate hæc aiebat fuisse uerba: *Der
teüffel kratze dir die augen auß, vnd scheisse dir in die læcher.*
Quod si uerbū uerbo reddatur, sonat: Diabolus eruat
tibi oculos, ac eorū foramina merda sua repleat. Si ho-
rum aliqua fuisset uirtus uerborum, euulsi perissent
oculi, cauitatibus dæmonis excrementis rursus infar-
tis. Nō omnino absimile, Plinio referēte, uidetur illud
Marci Seruilij Nouiani principis ciuitatis, qui in me-
tu lippitudinis, priusquā eam ipsam nominaret, alius-
ue ei prædiceret, chartā duabus Græcis literis P & A
inscriptam, circumligatam lino, subnectebat collo.
Si cuidam puellæ terrifico furore interdum à dæ-
monio agitatæ, chartulam corio tectam, antea quidē
in altari Missæ recitatione sacratam scilicet, suspendit
ec cle.

ecclesiasticæ professionis uir, sanationem pollicitus: ea tamen cautione adhibita, ut in officio & rei fiducia retineretur puella: si schedula neglectui habita periret, eam ad pristinum relapsuram. Idcirco de custodienda uigilâter chartula, singularis omnibus incumbat cura & studium. Tandem coniunx mea Iudith ad uillicum nostrum diuertit, è quo ubi miserabilem puellæ casum cognouisset, illam continuò uoluit accersiri. Atq; hic illa studiosè pieq; admonita ab uxore, ac rectius instituta, ut fiducia in Deum afflictorû patronum concepta, dæmonis negligat ludibria, sacrilegum quo sacrifici consilium contemnat: eam mensa apparsa cibo quoq; refici iubet coniunx, simulq; à collo periapton aufert. Qua re percussi territiq; procul fugiunt spectatores, relicta cum puella in domo coniuge sola, unâ cum Sophia filia: ueriti, ne ob suæ anchoræ sacræ iacturam, cui hucusq; nixa puella minus angebatur, tanquam in portu subsistens, mox exiliret furore percita, insultuq; uiolento assidentes suo impeteret more. Interea admonitioni acquiescēs, apposito fruitur uictu, citra ullam animi turbati notam, hilaris, ac, ne unquam amplius trâsuersam à uiua in Deum fiducia se auocari sineret, erudita: optimè inde, nostra quidem sententia, habuit. Corio autem conciso, implicata aliquoties chartula inerat sub lutea, plana, sine characteribus: quam confestim Vulcano consecrauit, præsentem puella, uxor,

Fallacem, captiosam, & periculosam huiusmodi esse sanationem, nemo non uidet. Ludit sæpe numero sub rerum harum ludicrarum specie diabolus: & hoc exequitur, quod machinatores illi malefici persequuntur, ut omnis uis ab eiusmodi figmêto proficisci credatur. Rectè itaque Rabi Moses ille Ægyptius, mendaces & stultos esse affirmat, qui soli figuræ, soli scripturæ, solis lineamentis, solis denique uocibus aere

*Libro 1. per
plexorum,
cap. 72.*

In Dial. phi
lofophi.
L. 2. de Do-
ctrin. Christ.
ca. 20. & 27.
q. 2. & illud.

fracto natis, tantam miraculorū uim & potestatem tribuant. Nec temerè Antoninum Caracallam imperatorem eos condemnare statuisse, tradit Ælius Spartianus, qui cōtra tertianas & quartanas febres peripra gestarent: quæ quoque à Luciano lepidè irridentur. Tales quoque curationum modos, ut superstitiosos, reijcit Augustinus his uerbis: Superstitiosum est, quicquid institutum est ab hominibus ad faciendā & colendā idola, pertinens uel ad colendam, sicut Deū, creaturam, partem uē ullam creaturæ: uel ad consultationes, uel pacta quædam significationum cum demonibus placita atq; fœderata: qualia sunt molimina magicarum artium, quæ quidem commemorare potius quàm docere solent poetæ. Ex quo genere sunt, sed quasi licentiore uanitate, haruspicum & augurum libri. Ad hoc genus pertinent omnes etiam ligaturæ, atq; remedia quæ medicorum quoq; disciplina condemnat, siue in præcantationib. siue in quibusdā notis quas characteres uocant, siue in quibusdā rebus suspendēdis aut ligandis, in quibus omnibus ars demonum est, ex quâdam pestifera societate hominum & angelorum malorum exorta. Vnde hæc cuncta uitanda sunt Christiano, & omni penitus execratione repudiāda atq; damnanda. Item Serm. de Temp. 215 Et si adhuc uideritis aliquos aut ad fontes, aut ad arbores uota reddere, fortilegos etiam & diuinos uel præcantatores inquirere, phylacteria etiam diabolica & characteres, aut herbas uel succos sibi aut suis appendere, durissimè tanta eorum peccata increpantes dicite: Quia quicumq; fecerit hoc malum, perdit Baptismi sacramentum. Idem Serm. 241. de Tempore.

Indusium
necessitatis.
Nothembd.

Hic prætermitti minimè oportuit indusium illud necessitatis nuncupatum, Germanis *Nothembd.* tantopere à proauis celebratum, quo induebantur, utiq; bellis à quocunq; telorum uel spherularum bombardi,

bardicarum ictu & armorum iniurijs liberi perdurarent, & quoduis aliud corporis incommodum declinarent securi. Eo quoque usæ sunt parturientes, ut citius tutiusque sætum deponerent. Hinc nomen sortitum est, quod in necessitate usurparetur, & suum præstaret auxilium. Hoc autem solenni modo adornabatur. In una eademque nocte feriarum Natalis Christi, filum ex lino in nomine diaboli à iunioribus notæ castitatis puellis neri textiq; , & indusium consui oportuit. In pectore uerò duo assuebantur capita, in quorum dextro longa propendebat barba, & uelut galea erat imposita: sinistrum autem horridum & corona ornatum regis illius magni Beelzebub fuisse diceres. latus utriusque muniebatur cruce. Longitudine à collo medium hominem contegit indusium cum manicis. Id apud eximie nobilitatis uirum uidi, cui à patruo milite strenuo cesserat, qui eo muniri solet, plurimum huic fesus: quemadmodum plerique, etiam Cæsares, alijque principes & magnifici cõsueuere. Hæc autem plus quam superstitiosa, sathanæ doctrinam crasse nimis redolent.

Quod eximij medici alligationibus, characteribus, carminibusque usi sint: & de Homericæ medicatione, ac Vespasiani miraculo.

Cap. XVII.

INterim excellentissimos quosdam medicos hic grauius impigisse non ignoro, qui non parum fidei his apposuere nugis. Ex horum numero est, doctissimus alioqui, Alexander Trallianus, qui Herculis erecti leonem suffocantis, & in lapide medico insculpti imaginem annulo aureo inclusam & gestatam, choliciis mederi affirmat: sic & calculosis, podagricis & febricitantibus. cõsuluit non solum alligationum, sed & characterum & carminis usu. Galenum quoque ab ijs quæ euidenter apparerent, persuasum temporis processu, adducit, uim ijs inesse sen-

Lib. 10. ca. 1. circa finem l. 9. ca. 4. & l. 11. in fine. l. 12. cap. 9. Hunc eo nomine taxat Ioan. Gerson. Annulorum, alligationum, characterum, & carminis usus apud medicos.

*Homericæ
medicatio.*

ti entem (in tractatu de Homericæ medicatione) quæ
tamen antea negauerat. Inscriptiois autem ea extitit
causa, quod Homerus suppressum uerbis sanguinè,
& mysterijs sanatos morbos tradiderit. Nec *Ætium*,
hærentes in gula & tonsillis spinas & ofsicula carmi-
nè superstitioso excantare puduit. Telum carmine
exthorace retractum, suprâ ex Beniuenio comme-
morauit. Marcellus etiam passim inculcat carmina:
his quoque usus est Octauianus in Euporistis: item
Q. Serenus, qui uerbum, Abracadabra, chartæ figura
à se tradita inscriptum, appensumque ex collo, à fe-
bribus, maximeque ab hemitritæo liberare docet.
Gordonius itidem, & plerique alij superstitionibus
addictiores medici recentiores, licet primarij, carmi-
na habuere familiaria, ut etiam ad sanguinis proflu-
uia, ad comitales accessiones, ad partus difficultatè,
ad febres intermittentes & erraticas, ad lumbricos,
uulnera, fistulas, luxationes, hernias, & nescio ad quæ
non, haud pauca inuenerint. Quorum experientiam
(inquit Augerius Ferrerius, cuius eruditam senten-
tiam non inconuenienter hic latius adducam) cum
ob oculos positam, & tot illustrium uirorum autori-
tate confirmatam uideris, quid facies? Nam ijs quæ
sensibus exposita sunt contrauenire, sani hominis nõ
est: doctorum uerò experimenta infirmare, temera-
rium. Tu uerò (dices) qui hæc inculcas, quid sentis?
Dicam liberè. Neque enim superstitiosus homo sum,
neque fabularum amans, sed ueritatis studiosus. In
quam cum toto animo ac studio omni incumbereim,
prodigiosas quoque has curationes attingere uolui,
ne qua parte in artis operibus deficerem. Deprehen-
di itaque, curationis huius euentum non è caracte-
ribus, non ex carmine promanare: sed tanta est uis a-
nimi nostri, ut si quid honesti sibi persuaserit, atque in
ea persuasionè firmiter perseuerarit, id ipsum quod
concep-

*Li. 2. method.
ca. 11. de Ho-
mericæ med.*

concepit, agat, & potenter operetur: modò alterius, in quem agit, animum non habeat repugnantem, neque diffidentem. Nam si etiam fidentem & coadiuantem habuerit, citius quod intenditur, perficietur: si neque fidentem neque diffidentem, nihilominus uis animi agentis operabitur. Id in dentium doloribus, in quibus frequentissima hæc est medicatio, apertè uidere licet. Nam præcantator ita mouet non reluctantis ægroti animum, ut dolor illo submurmurante, uel cum characteribus agente, sensim extinguitur. Quod miraculo non caret. At si fortè æger diffidat, aut planè ridiculum existimet remedium, aut circumstantes habeat qui fidem eleuent, & remediū coram illo contempnant, præcantanti nulla uis erit, quia persuasioni suæ repugnantem habet alterius animū. Hic illud interferam, quòd cuidam puellæ nobili dolorem dentis à nobili uiro carinine lenitum meminerim. sed illam redargutam ob impium curationis nodum admissum, facti pœnituit: quare recurrit dolor, qui tamen postea euanuit sponte. Qui uerò citra fidem ac persuasionem ad incantandum accesserit, operam suam ludet: nisi fortè tam stupidum alterius nanciscatur animum, qui simulatione se decipi non sentiat. Non sunt ergo carmina, non sunt characteres, qui talia possunt: sed uis animi confidentis, & cum patiente concordis, ut doctissimè à Poeta dictum sit:

Dos habitat, non tartara, sed nec sidera cæli;

Spiritus, in nobis qui uiget, illa facit.

Verùm confidentia illa ac firma persuasio committitur indoctis animis per opinionè, quam de characteribus & sacris uerbis conceperunt. Doctis & rerum intelligentiam habentibus, nihil opus est externis sed cognita ui animi, per eam miracula edere possunt, qualia de Apollonio refert Philostratus, cum ab

externis mundanisque negocijs in animi secessum se recepisset. Indoctus ergo animus, hoc est, suæ potestatis & naturæ inscius, per externa illa confirmatus, morbos curare poterit. Doctus uerò, & sibi constans, solo uerbo sanabit: aut ut simul indoctum animum afficiat, externa quoque assumet, non solum quæ uulgo prolata dicuntur: uerumetiam alia quoque à se inuenta, uel quæcunque illi ad manum aut in mentem promptè uenerint. Hactenus ille.

Ut porrò intelligatur manifestius, in illis quæ præter naturæ ordinem adhibentur curationibus, demonium sæpe operari & colludere in hominum exitium, uerba Antonij Sabellici hic adferam: Mirum, inquit, quantum præstigiorum, ipsius principis & aliorum oculis offuderunt mali dæmones per id tempus, quo Vespasianus Alexandriæ fuerit. Nam & Basilides libertus, qui aberat, uisus est illi sacrificanti ministrare, ut regium nomen futuro imperio omen fecerit: & mox paulò illum pro tribunali sedentem, duo è plebe uiri adierunt, opem sibi orantes à Serapide demonstratam: hic oculis captus, ille debili crure, per quietem se monitos dicere, fore ut cæco dies illucesceret, si ipse oculos sputo Vespasianus inunxisset: alterque firmior fieret, si calce contingeretur. Quum uix fides rei esset, nec res ullo modo successura crederetur, ne experiri quidem à principio Vespasianus ausus est. Cæterum amicis hortantibus, utrumque pro concione tentauit: nec defuit euentus. Verebatur scilicet dæmon ille, quæ sub Serapidis nomine colebat Ægyptus, errorum mater, ne piorum ecclesia recens ibi constituta, ex uetusto illo ipsum exturbaret domicilio: præuiditque futurum, ut duo ægri, uterque sua defunctorum esset clade: impulsitque proinde ambos, ut à Vespasiano cõpè implorarent, ut quum euentus secutus esset, eius favore qui erat rerum potiturus, oraculi maiestas augetur,

Ennead. 7.
lib. 3.

Vespasiani
miraculum.

retur, nec ex ipso Imperij fastigio ad ueræ lucis fulgorem animum intenderet.

De ligaturis, periaptis, & amuletis physicis: item demones nullis plantis aut terrena materia alluci aut fugari. Cap. XVIII.

N Vllam tamen hic fidem ligaturis, periaptis & amuletis physicis subtractam uolo. Pleræque enim substantiæ in earum generatione specificæ aut individualis (ut sic dicam) constitutionis ratione, cœlitus aliqua imbuuntur uirtute, quæ ingenita & occulta antipathia aliarum quarundam actiones inhibeat & liget: unde physicæ ligaturæ origo & nomen. Ita adamantis & alij præsentia, magnetis operationes, ne ferrum trahat, impedit: oleum, à palearum attractu uim succino adimit, ligatq;.

Oenothora (authore Crateua) collo alligata uel iugo suspensa, prius uino aspersa, omnium animalium feritates domat.

Periapta adhæc & amuleta uerè physica, ratione quoque fulciri naturali, & ab eorum substantia uapores quosdam uelut *ἀέρας* defluere, quidam contendunt medici: qui spiratione occultè attracti, morbi causam uirtute sua alterare, corpusque reficere possunt. Hac ratione radicem Pæoniæ maris recentem, & anagallidem rubro flore cōtra epilepsiæ minas suspendimus: stercus item lupi & intestinū, doloris colici cruciatib. afflicto alligamus, nō (ut opinatur Pamphilus medicus) ob incantationis uirtutē, sed causam naturalē (ut dixi) occultam, uel spiritus scilicet harmoniacos, ut Paracelsi sectatores sentiunt. Quocirca Galenus eorū experiētia doctus, periaptis sic cōfidere oportere admonet, ut substantia illorū, & nō incantationis magorū uerba, auxilietur. Eandem sustinuit sententiam Theophrastus: Potius, inquires, absurda illa puten-

*Ligatura
physica.*

*De periaptis
& amuletis
physicis, uide
Theodorum
Priscianum
medicum ad
Eusebiū lib.
postremo.
Galen. li. 6.
& 10. de
Simpl.*

Li. 10. Simp,

*Li. 9. de Hi-
stor. plant.*

putentur, quæ alligata & ueneficiorum aduerfantia uocantur, & tum corporibus tum domibus unice ospitulari creduntur: quæ commenta hominum planè esse uidentur, qui suas artes magnificare celebrareq; cuperent. Vnde nullam contra malignos spiritus antipathiam inesse moly uel hypericoni (etiãsi Fuga dæmonum à superstitiosè credulis nuncupetur: nec alia facultate quàm cœlestium gratiarum, noxios malorum dæmonum uapores à nobis arcere putetur) uel item luporum capitibus ianuis affixis (uix enim scio, an usquam laxior his spiritibus fenestra aperiat, quàm ubi portarum custodiam his capitibus demandatam conspiciamus) ingenuè assero: quanquam eas herbas in ædibus suspensas, ab hominibus & pecore maleficia arcere & fugare, quemadmodum cnebisij cardui (quem Cuus appellant Ægyptij) uiribus dæmonem in colloquium allici, grauissimè pronunciant authores: quibus tamen, extra ueritatis metam non est affectu danda fides, quum ijs multo citius imponi à simulatis dæmonum artibus potuit, quàm illis qui Christum induti, penitus satanæ ludibria cognorunt. Quare etiam rerum & uaticiniorum diabolicorum labyrinthis, præclarissima illa ueterum ingenia implicita magis, irretitaque fuisse perhibent historiæ: quæ Christi aduentu, multorum testimonio, prorsus desiêre & obmutuêre. Spiritus sunt dæmones, qui ut nullis alliciuntur plantis uel terrena substantia, ita nec fugantur: etiãsi plerunq; apud suos cultores, se aliquarum rerum potentia inuitari, allici, trahi, cogi, uel etiam abigi, ut impiâ credulitate eos sibi magis obstringant, fraudulenter simulent. Hic D. Thomas docet (allegans Augustinum 21. de Ciuitate Dei) dæmones allici per uaria genera lapidû, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum, non ut animalia cibus, sed ut spiritus signis, si modò

hæc

Moly.
Hypericon.
Fuga dæmonum.

Luporum capita.

Cnebisij carduus, Cuus.
Diosc. lib. 3.
cap. 37.

Plin. lib. 28.
cap. 10.

Diosc. lib. 3.
cap. 15.

Proclus de Magia & sacrif.

Graniter hic oppugnat Ioannes Franc. Picus lib. 7. ca. 5. de Prænot. superstit. aduersus magiam.

August. de Ciuitate Dei.

Euseb. lib. 5. cap. 1. 8. & lib. 8. cap. 6.

Plin. lib. 30. cap. 1.

hæc eis exhibentur, in signum diuini honoris, cuius ipsi sunt cupidi. His ergo rebus utitur maleficus in-
 stinctu dæmonis, per pactum inuocationis expressè
 uel tacitè, uel ad infamandum creaturas Dei, quæ de
 se bonæ sunt, uel ad maiorem credulitatem & dece-
 ptionem fidei animarum hominum perditorum, qui
 his & alijs utuntur ad inuocationem. Non igitur u-
 titur maleficus, immò uerius dæmon, huiusmodi tan-
 quam rebus efficacioribus ad tale maleficium: sed
 tanquam signis pacti illius inter se & ipsum malefi-
 cum, quem iam ut suum cultorem possidet tanquam
 hæreticum, & à fide alienum. Hæc ille. Possè tamen
 quædam corpora, uelut melancholica uel cholericæ,
 non tam grauitè à dæmonio exagitata, quibusdam
 adhibitis rebus uel harmonijs nonnihil immutari, &
 ab afflictione leuari, inficias ire nolo, quo modo Sau-
 lem musica per auditum demulcète quietiorem red-
 ditum legimus.

*Plut. arch. de
 Abol. or.
 1. Part. q. 115.
 ar. 5. ad. 3.*

*Quibus materijs dæmones & maleficia arceri cre-
 debat antiquitas, & ecclesia Romana.*

Cap. XIX.

IN eiusmodi religione suum habere locum crede-
 batur sulphur, ad expiandum suffitu malos dæmo-
 nes: quo in purificationib. sacerdotes uti solitos,
 uelut & asphaltu aut ablutione aquæ marinæ, scribit
 Proclus: quoniam purificat sulphur ob odoris acu-
 men, aqua uerò marina propter igneam portionem.
 Hinc Ouidius de Medea:

Sulphur.

*Asphaltu.
 Aqua ma-
 rina.*

*Dæmones
 expiantia.*

Terq; senem flamma, ter aqua, ter sulphure lustrat.

Expiare & pentaphyllon herba putabatur, proin-
 de in hanc rem usurpât eam sacerdotes antiqui: quæ
 admodum & oliuæ ramos, quæ tantæ esse puritatis
 dicitur, ut ferant oliuam à meretrice plantatam, uel
 infructuosam perpetuò manere, uel omnino exare-
 scere.

Quæ fascinū
& maleficiū
auferre cre-
duntur.

scere. Simili modo expiationi conferre arbitrantur thus, myrrham, uerbenam, ualerianā, phu Arabibus dictam, palmam Christi portatam, antirchinon, uel ra dicem bryoniæ siccam, ac radicis aristologiæ sicca suffitum, item benedictam, & gariophylatam, scillam quoque in limine domus suspensam.

Tantū glorię tradiderūt quidā herbę uetonicæ, ut domus in qua fata sit, existimetur tuta à piaculis omnibus. Holitha herba in Morauia nasci fertur rara, quæ spiritus malignos pellat.

Similiter fel canis nigri suffitum, uel eiusdem sanguis linitus per omnes parietes, maximè præstare dicitur tam ad expiandum dæmones malos, quàm maleficia, ubicunque fuerint. Sunt & aliæ antiquis contra fascinationes cōmendata, uelut palmarū lignum in pomo osseum dente limatum, radix satyrij Orchib cognominati, feminæ scilicet, quæ distinguitur inter nodijs & ramosiore frutice. Rutam fascini amuletum esse, tradit Aristoteles. Alissum in domo suspensum, salutare amuletū existere cōtra hominū quadrupedūq; fascinationes: item rhamni tertij ramum ualu is fenestris ue impositum, ueneficia omnia depellere, tradit Dioscorides. Contra hæc quoque ualere cynocephaliam, docet Appion Grammaticus. Baccharem herbam beneolentem, Virgilij testimonio freti, cōtra fascinum singulari pollere uirtute putant: in Bucol.

Sectione 20.
Probl. 34.

Li. 3. cap. 89.
Plin. lib. 30.
cap. 2.

— *Facchare frontem*

Cingite, ne uati noceat mala lingua futuro.

Resistere & fascino, frontis hyænæ corium legitur. Hæc etiam multi lapides tum ex alijs, tum ex Alberto, ut mendacibus diaboli nundinis accedat auctoritatis pondus, cōferri queūt. Iaspidē empusis & alijs idolis aduersari, refert Dionysius. Corallum rubrum collo infantium appensum, aut armillis insertum, in brachioque gestatum, uel etiam in domo re-
tentum,

tentum, prærogatiuam habere aiunt contra fascinum. Lyncurius lapis præstigias ab oculis auferre creditur: quomodo heliotropius lapis uisum perstringere, & gestantem inuisibilem reddere: lipparis suffitus omnes bestias euocare, synochitides umbras inferorum educere, anachitides diuorum imagines apparere facere: enectis somniantibus suppositus oracula reddere putatur. Oleum ex gagate sacratum, dæmoniis conferre, superstitione docet Mesue. Dicuntur & pennæ upupæ suffitæ, phantasmata fugare. Ouum quoque in lustrationibus acciri solet: hinc oua lustralia dicta sunt. unde Ouidius:

*Adueniat quæ lustrat anus lectumq; locumq;
Deferat & tremula sulphur & oua manu.*

Ligatum adhæc sanare creditur picus auis comesta suffumigium ex dente hominis mortui: si item corpus totum inungatur ex felle coruino & oleo sesamino, ex Cleopatra: uel si argentum uiuum in calamo uel auellanæ nucleo uacuo cum cera occlusum, sub puluinari maleficio læsi collocetur, aut sub limine ostij, per quod is in domum uel cubiculum ingreditur.

Hic nostri in primis confugient ad suffimentum prunæ, cui cor piscis & iecur impositum erat à Tobia: ex cuius odore in superiora Ægypti fugisse dæmonium legitur, ubi angelus illud ligauit. at non tam suffumigium fugatum hoc respondeo, quàm Tobia iunioris castitate, & attenta ipsius, eiusque coniugis ad Deum misericordem oratione, ex angeli institutione. Narrat & Eusebius Serapin, qui Græcis Pluto dicitur, apud Ægyptios symbola dedisse, quibus dæmones expellerentur: docuisse etiam supplices, quomodo assumptis brutorum figuris insidientur hominibus dæmones: quib. maximè obnoxij fiant, qui cibis subinde distendatur lautioribus. In sinu despuere, aduerso

*Lib. 3. de,
Antidoto.*

Oua lustralia.

Ligatus curantia.

Tobia 8.

Tobia 6.

aduersus fascinoes, ueteribus quoque in usu fuisse legitur. Sic apud Theocritum:

ὡς μὲν βροχαιοὶ δὲ λίτραι αἰεὶ ἰμὲρ ἰπύσσα κέλευον.

Ouidius:

Despuat in molles tam sibi quisq; sinus.

Vehelementiore adhæc strepitu & maleolentium graminum fumo dissolui & sedari aereorum dæmoniorum insultum, creditum est. Idcirco (ait Gaudenrius Merula) tanquam ex Academicorum officina fluxerint, etiam nunc Italæ mulieres tempestatibus imminentibus, diri odoris pabula sub dio comburunt: sacerdotes autem more Thracum (qui tempestate imminente, armati cum strictis ensibus & crotalis, horribiliq; clamore in nubes fremebant) ad obstrepera cymbala, quæ campanæ dicuntur, conuolant: magis confidentes in boatibus illis apud Deum inanimibus, quàm orationibus & ieiunijs. De suis conterreanis ferè quid simile scribit Olaus Gothus, qui concitato in nubibus fragore, sagittas ex arcubus in aera excutientes, ostendebant se opem ferre dijs suis uelle, quos tunc ab alijs oppugnari putabant. Nec ea temeraria superstitione contenti, inusitati ponderis malleos, quos Iouiales uocabant, ingenti ære complexos, magnaq; religione cultos, ad eum usum habebant, ut per eos tanquam per Claudiana tonitrua, & per usitatam rerum similitudinem, cæli fragores, quos malleis cieri credebant, exprimerent: tantiq; fonitus uim fabrilium specie imitantes, deorum suorum bellis sic adesse, admodum religiosum existimarent. Durabat is Iouialium malleorum usus usque ad annum à Christo nato 1130.

Apud nostros quoque proauos, non sana parochorum doctrina inoleuit longa annorum serie per suaio: artemisiam in ferijs D. Ioanni baptistæ sacris ante domos suspensam, item alios frutices & plantas, atque

*Lib. 1. cap. 5.
Memorab.
Contra tempestates.*

*Lib. 3. cap. 8.
de gent. Scptentr.*

Mallei Iouiales.

atque etiam candelas facesque, designatis quibusdā diebus celebrioribus aqua lustrali rigatas, uel nescio quo modo expiatis, & quando usus postulat incensas, contra tempestates, fulmina, tonitrua (in quæ etiam agminatim euestigiò ad omnium campanarum uiolentum continuumque tractum atque pulsum, ut præsentissimum auxilium & anchoram sacram, concurritur) & aduersus diaboli potestatem, opera, & quæcunque maleficia, uelut prerogatiua quædam ualere. Quosdam incendere ipso die Ioannis fasciculum lustratarum herbarum, contra tonitrua, fulmina, grandinem, & credere eo suffumigio diabolum profligari, tempestatesque sedari, tradit Martinus de Ar-

*In Tractat.
de Superstit.
num. 9.*

Matth. 4.

Marc. 1.

Luca 4.

les. At ueritati minimè oportet præscribere uetustatis obseruantiam. Fides est, spiritualis existens, quæ dæmonem exterminat: uerbum item Dei, spiritu efficax. Uetusta huius rei testimonia & exempla, in ueritatis libris sacrosanctis quàm plurima atque irrefutabilia leguntur.

Eadem religionis obseruatione in Apennino Italiæ intra Bononiam & Pisas, exorta tempestate mulieres foras procurrunt, eam eleuatis manibus consignantes caseo in die ascensionis Domini presso, decussatimque signato, crucis figura impresso fune, atque ita se fore illæsas arbitrabantur. Eodem in Apennino ouum in Ascensionis festo exclusum adseruant, summoque illigant tecto, atque hoc modo istas ædes à tempestatis iniuria tutas fore existimant. Alij strata mensam in medio cubiculi, imponunt inter duas cereas ardentes cerauniam lapidem (*ein donnerbeitel*) is tum sudat, quod ipsis uidetur miraculum: cum tamen non minus natura id fiat, quàm uitrearum fenestrarum sudatio aut tum temporis, aut in hypocausto calente.

In hanc insuper rem uariè quibuscunque substan-

K tuis

tijſ applicantur exorcismi, quibus herbæ ita consecrantur, ut sint utentibus eis sanitas animæ & corporis: fitque precatio, ut ex omnibus hominibus peccatoribusque quæ inde gustauerunt, putredo & cuncta diaboli phantasmata expellantur, &c. Ex agendis & obsequialibus hæc nota.

Ex pontificali.

Aqua exorcisata.

Huc pertinet aqua in usum innumerum ab omnipotente creatore condita, quæ nouas scilicet uires induerit ijs uerbis, Exorciso te creatura aquæ in nomine Dei patris omnipotentis, & in nomine I E S V Christi filij eius Domini nostri, & in uirtute Spiritus sancti, ut has aqua exorcisata ad effugandam omnem potestatem inimici, & ipsum inimicum eradicare & explantare ualeas cum angelis suis apostaticis. Alexander I. Romanus pontifex autor fuit, ut huiusmodi lustralis aqua consecraretur ad dæmones pelendos, & ut in templo domique conseruaretur: sed in Græcorum ecclesia, hæc aqua condemnatur ut superstitiosa.

Sal exorcisatus.

Habet item uirtutem suam peculiarem sal. Eo quoque Elizæus ex Dei mandato insalubrem aquam Hierichuntis reddidit salubrem: iam autem absque eo exorcismis redditur sanctior præstantiorque contra satanam hoc modo: Exorciso te creatura salis per Deum t uiuum, per Deum t uerum, per Deum t sanctum, per Deum qui te per Elizæum prophetam in aquam mitti iussit, ut sanaretur sterilitas aquæ, ut efficiaris sal exorcisatus in salutem credentium, ut sis omnibus te sumentibus sanitas mentis & corporis: & effugiat atque discedat ab eo loco, qui te aspersus fuerit, omnis phantasia & nequitia uel uersutia diabolicæ fraudis, omnisque spiritus immundus adiuratus, &c. Alexand. I. in epist. Decretal. I Idem textu, extan c. aquam sale conspersam, de Consecr. dist. 3. Huc referatur & nobile illud balsamum uirtutis uariæ, præter in-

ter insignem eius odorem. Quo ut reges & sacerdotes Leuitici inungerentur, in ueræ electionis confirmationem constituit in sua politia Moses, donec hominem indueret æternus Rex & sacerdos I E S V S Christus. In eâ ecclesia autem Romana grauibus exorcisinis & trina expiratione ad crucis modum facta lustratur, nouiesque cum multo murmure genua ter flexo salutatur, Ave sanctum oleum, ter Ave sanctum chrisma, ter Ave sanctum balsamum: atque huius ope & præstantia non solum creditur exturbari dæmonium, sed eius loco substitui Spiritum sanctum.

Nulla radice dæmonem extrahi, contra Iosephum:

et de radice Baaras nuncupata.

Cap. XX.

Ceterum quod Iosephus gloriatur, se præsentate Vespasiano Imperatore, uidisse quendam de gente Hebraica Eleazarum, naribus cuiusdam à dæmone obsessi annulum, cuius signaculo radix à Salomone reperta, erat subdita, applicuisse, & dæmonem è naribus odorantis extraxisse: qui cum in terram repente concidisset, Eleazarum coniurationis Salomonis cantico dæmonium proscripsisse: hic certè fatendum est, Iosephum Iudæum, ut & Vespasianum ethnicum, atque Eleazarum Hebræum, diaboli præstigijs illusos fuisse, qui se radicis Salomonis ascriptæ potentia attrahi simulabatur: cum non coactè, sed spontè, Dei assensu, cesserit (simulat enim se cogi, ut alios cautius dementet) quod plus fidei annulo, uel signaculo radicis, materiæ dæmoni exturbatio ineptæ, adhiberetur, nec ad Deum unicū satanæ propulsorè legitimo cõfugeretur ordine: atque ut fabulæ exitus cõsimili initijs cõmento absolueretur, nimirum decore tegeretur pallio actus hic per se impius: nec in doli quætionè uocaret, pòdusque acquereret, Salomoni ars ascribitur,

*Lib. 8. antiq.
Iud. cap. 2.
Criminus lib.
9. cap. 1.*

*Annulo in-
tusa radice
dæmonem est
trahenti hęc
flora.*

K 2 bitur,

bitur, cuius existimatione quascunque suas stabilire sanciretq; fraudes diabolus. At hunc diuinum ueræ sapientiæ antistitem, atque à superstitiosa dæmonum magia alienum fuisse constat: & secundum sacras Hebræorum historias, disputare solitum de arboribus & herbis, à cedro Libani usque ad hyfopum: item de iumentis, uolucris, reptilibus & piscibus. quæ omnia rerum solum naturalium cognitionem, uel si ma- uis, naturalem magiam præ se ferunt: nisi fortè idolatriæ postea in uxorū gratiam, eum curiosas annexuisse artes, quis obstinatius suspicari uelit.

*De bell. Iud.
lib. 7. cap. 35.*

*Baaras ra-
dix.*

Fortassis radix illa fuerit, quam idem Iosephus alio describit loco, cuius historiam, ut dæmonis figmenta & imposturæ magis elucescant, non pigebit adiungere: Vallis, inquit, qua Macherus Iudææ ciuitas à parte Septentrionali cingitur, quidā locus Baaras appellatur: ubi radix eodem nomine gignitur, quæ flammæ quidem afsimilis est colore, circa uesperam uerò ueluti iurare fulgurans accedentibus, eamque euellere cupientib. facilis non est: sed tam diu refugit, nec prius manet, quàm si quis urinam muliebrē uel menstruum sanguinem super eam fuderit: quinetiam tunc si quis eā tetigerit, mors certa est, nisi fortè illam ipsam radicem ferat de manu pēdentem. Capitur autem alio quoq; modo sine periculo, qui talis est. Toram eā circumfodiunt, ita ut minimum ex radice terra sit cōditum: deinde ab ea canem religant: illoq; sequi eum à quo religatus est cupiēte, radix quidem faciliè euellitur, canis uerò continuò moritur, tanquam eius uice, à quo herba tollēda erat, traditus: nullus eum postea accipientibus metus est. Tantis autem periculis propter unam uim capi eam, operæ precium est. Nam quæ uocantur dæmonia, pefsimum hominum spiritus, uiuis immerfa, eosq; necantia quibus subuentum

non fuerit, hæc citò, etiam si tantum modo admouea-
tur egrotantibus, abigit. Hucusq; Iosephus. At minus
fidei dabitur radici, si eius colligendæ modus sereno-
re mentis oculo perspiciatur.

Eadem propè scribit Aelianus lib. 14. cap. 27. de
Cynospalto herba magica, quæ alio nomine Aglaopho-
tis dicitur, & eadem cum baaras putatur. hæc per
diem inter cæteras herbas (à quibus ne minimū qui-
dè differt) delitescit, nec ullo modo agnoscitur, nocte
uero stellæ instar lucês, & igneo splêdore coruscâs, fa-
cile in còspectū uenit: itaq; signo ad radices eius defi-
xo discedunt, absq; eo neq; colorè eius interdium, neq;
speciem cognitari. Nocte iam exacta aduentât, & her-
bam ex signo agnoscunt: euellere uerò, aut circūfo-
dere tantum cauent. primum enim qui eius naturæ
imperitus, eâ attigit, perijsse ferūt. Canem igitur iuue-
nè adducunt, diei spacio famelicum, & funiculū uali-
dum arctissimè ad inferiorè herbę stipitè uinctū cani
etiâ alligant, & carnes assas multas ei obijciūt, quâ lon-
gissimè interim possunt recedètes. Canis nidore mo-
tus, impetu ad carnes fertur, & herbâ radicitus eruit:
eius radices si sol uiderit, canis mox expirat, & secre-
tis quibusdâ ceremonijs, utpote in ipsorū gratiâ ex-
tinctus, sepelitur. Plinius lib. 4. cap. 17. inter magi-
cas herbas à Democrito proditas Aglaophotin com-
memorat, quæ ex admiratione hominum propter exi-
mium colorè acceperit nomè, in marmorib. Arabiæ
nascentem Persico latere: qua de causa & in marmi-
tin uocari: magos utique ea uti, cum uelint deos
euocare.

Idem ferè commentum narratur de homunculo *Homunculus*
illo facticio, ex mandragoræ, harundinum, bryoniæ, *ex radice mā*
aliarumque plantarum radicibus concinnato. Scul- *dragora.*
punt enim impostores in his adhuc uiuentibus, tam
uirorum quàm mulierum formas, infixis hordei &
K 3 milij

milij granis, ijs in locis, ubi pilos enaici uolunt. deinde de facta scrobe, tam diu tenui arena obruunt, quousque grana illa radices emittant: id quod uiginti dierum spacio ad summum fieri dicunt. Demum eas eruunt, & adnatas è granis radices acutissimo cultello sciunt, aptantque, ita ut capillos, barbam, & ceteros corporis pilos referat. Vulgò autè ignaro & simplicibus persuadetur, has radices humanam effigiem representates, effodi haudquaquã posse, nisi cum magno uitæ periculo: cane qui effodiat, radicibus alligato, & auribus pice obturatis, ne radicis clamorem audiant effodientes: quòd audita uoce periclitentur, pereantque fossores. Mirum quantum uirium huic facticio homuncioni, quasi ex urina furis suspensi enato sub patibulo, ex uulgi persuasione tribuatur contra tempestates & nescio quas non calamitates. Merè autem sunt nugæ.

Cap. 16 q. 5.
episcopi.

Memorable est, quod 2. Decret. legitur: Sèper diabolus sub uelaminibus latens, prodit se, dum ea confingit quæ hæret personis, per quas fallere nititur. Si autem quilibet opponit & dicit, Quomodo eueniunt illa, quæ illi diuini prædicunt futura: aut quomodo possunt ægris præbere medelam, aut sanis immittere ægritudinè, si aliquid propriæ uirtutis aut potestatis nõ habeant: hoc à nobis accipiat responsum: Quòd ideo quisquã non debet eis credere, quia aliquando eueniunt quæ prædicunt, aut sanare uidetur languidos, aut lædere sanos: quia hoc permissu Dei fit, ut ipsi qui hæc audiunt uel uident, probentur, & appareat quæ fide sint uel deuotione erga Deum. sicut in Deuteronomio legitur Moses ex diuino uerbo Dei populo præcepisse: non esse credendũ prophetæ aut somnatori, etiamsi euenerit signum atque portentum quod loquutus est, si à uero Dei cultu is abducatur.

Deut. 18.

Graviss.

Grauissimus exorcistarum uulgarium sacrificiorum abusus. Cap. XXI.

AD hæc, ad eorum qui maleficio affecti creduntur, uel à satana obsidione pressi, curationem inepti, temerarij & audaculi homines, professione Ecclesiastici, sed uitæ spurcicia nimis mundani (quales in hoc ministerium & scenam postulat fabulæ actor) suis præscriptis exorcismis & formula eorum ceremoniarum obseruata accurrunt, ut morbum soluant, pellantq; dæmonium: quod interdum horum diris & deierationibus cedit uolens & colludens, ut impietatē corroboret. Næ incantatorib. iure optimo hi accensendi erunt exorcistæ. Hic ut quasdã eorum obseruationes breuib. enarrẽ, unde (ueluti ex ungue leonem) reliqua metiaris, post confessionẽ illius qui cõiurationibus expiabitur, per singulos domus angulos, in lectisternijs & eulcitrjs, uel sub limine ostij, diligẽti indagatione quæritur, nũ aliqua maleficij materies possit inueniri, mox exurenda. Ab Apóstolis sanè uel primitiua Ecclesia, id pmanauit minimè. Si enim à diaboli malefico actu, exorcismis integrè quis curetur: quorsum ex quisquilæ in angulis reconditæ, uel terra obrutæ, corpus nullo modo contingentes, aut halitu ferientes oberunt? Inde candelam benedictam continet manu genibus flexis maleficio læsus, qui aqua etiã aspergitur lustrali, & collum stola cingitur: ac præter orationes recitãtur Litanie uulgares, addendo ad sanctorum inuocationem, Ora pro eo, uel Orate, & Propitius esto, Libera eum Domine. Et orationum loco adhibentur exorcismi, qui quoque ut minimum ter in septimana continuantur: ut multiplicatis intercessionibus, gratia obtineatur sanitatis. Hanc formam præscribunt Mallei maleficarũ authores Theologi, contra euentẽ Christi do-

*Diabolica.**Superstitiosa malefico affecti curatio.**Exorcismorum abusus.**2. Secũda pars in. q. x. cap. 6.*

K 4 Strinam:

Matth. 11.
Ioan. 14. 16.
Matth. 6.

Ceremonia
inania rerum
simulachra.

Fusus item
hæc in Tra-
ctatu de mo-
do exorcizan-
di maleficia-
tis. Auemo-
ni excuso, ut
de paulo post.

Tract. 7.

ctinam: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos: Ego sum uia, ueritas & uita: Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis. ite: Orates ne sitis multiloqui, sicut ethnici: putant enim fore, ut ob multiloquium suum exaudivantur. ne igitur efficaciamini istis similes. nouit enim pater uester, quibus uobis opus sit, priusquam oratis ab illo. De ceremoniarum lenocinijs nihil aliud dicam, quam ea quidem pietatis præbere speciem: sed quoniam inania rerum existunt simulachra, non arcent impiorum spirituum assaultum: at maioris impietatis quandoque sunt occasio.

Præterea extra ordinem exorcista procedere potest per orationes: & si legere nouit Scriptura (sic illi Theologi loquuntur: unde exorcistam quandoque non nouisse legere, multo minus intelligere quæ legit, manifestum est) legat Euangelia quatuor prima Euangelistarum: item euangelium, Missus est angelus: & passionem Domini: quæ omnia magnam habent uirtutem ad expulsionem operum diaboli. Item, Euangelium sancti Ioannis, In principio erat uerbum, scribatur, & ad collum suspendatur, & sic gratia sanitatis expectetur. Hæc eorum sunt uerba. Hic plura Scripturæ testimonijs conuelli possent: quemadmodum, si exorcista quandoque non intelligat quæ legit, solumque lingua loquatur, quomodo uerè pronuntiabitur Amen? uide Paulum 1. Corinth. 14. Nā breuis esse laboro.

Commodè hic Augustinum in Ioannis Euangelium me adducturum uideor, qui ita habet: Fingunt spiritus mali umbras quasdam honoris sibimetipsis, ut sic decipiant eos qui sequuntur Christum: usque adeò, fratres mei, ut illi qui seducunt per ligaturas, per preces, per machinamenta inimici, suis præcantationibus misceant nomen Christi, quia non possunt

sunt seducere Christianos, ut dent uenenum: addunt mellis aliquantum, ut per id quod dulce est, lateat id quod amarum est, & bibatur ad perniciem, usque adeò, ut ego nouerim aliquo tempore illius Palleati sacerdotem solere dicere: Et ipse Palleatus Christianus est. Ut quid hoc, fratres, nisi quia aliter non possunt seduci Christiani? Ne quærat is ergo alibi Christum, quàm ubi se uoluit prædicari Christus. Et quomodo uoluit prædicari, sic illú tenete, sic in cordibus uestris scribite. Murus est aduersus omnes impetus, & aduersus omnes insidias inimici. Nolite timere: nec tentat ille nisi permissus fuerit, aut missus. Mittitur tanquam malus, à potestate dominante. Permittitur, quando aliquid petit: & hoc, fratres, non fit nisi ut probentur iusti, puniantur iniusti. Quid ergo times? Ambula in Domino Deo tuo: certus esto, quòd te non uult pati, non pateris: quod te permiserit pati, flagellum corrigentis est, non pœna damnantis. Ad hæreditatem supernam erudimur, & flagellari dedignamur? Hæc Augustinus.

Quare Christi nomen præcationibus & exorcismis misceat sedulo.

Quomodo autem ad exturbandum dæmonem, uel opera eius euertenda, ualebit illa Euangeliorum recitatio, cum non sint instituto huic, intellectu consona? & ubi dæmonia ei iecerent Christus, eiusque discipuli, & uiri postea sancti, uerbis huic negocio aptis consignatisque loquebantur, & respondebant (ut fertur) ad fornam. Si etenim in uerborum inconuenientium pronuntiatione simplici uirtus consistit desiderata, non minus, imò maius præstiterunt quidam è circumeuntibus Iudæis exorcistis, qui tentarunt super eos qui habebant spiritus malos, inuocare nomen Domini I E S U, dicentes: Adiuramus uos per Iesum, quem Paulus prædicat. Erant uerò quidam filij Sceuæ Iudæi, principis sacerdotum, septem, qui hoc faciebant. At respondens spiritus ma-

Verbis instituto cõsonus opus est in eliminando sãtana.

Act. 19.

lus, dixit: Iesum noui, & Paulum scio, uos autem qui estis? Et insiliens in eos homo in quo erat dæmoniū malum, & dominatus eis, inualuit contra eos, ita ut nudi & uulnerati effugerent de domo illa. Hęc autem innotuit omnibus Iudæis simul & Græcis, qui habitabant Ephesi, & timor incidit super omnes illos, & magnificabatur nomen Domini I E S V. Multi uerò ex ijs qui curiosas exercuerant artes, comportatos libros exusserunt coram omnibus, & supputatis illorum precijs, pecunię quinquaginta millia repererunt.

Officium adhęc super energumenis, item conuersionis malignorū spirituum in hominum corporibus existentū, prout fit in sancto Petro Rom. (sic scribitur) prius Romæ excusa sunt, postea Auenioni anno decimoquinto supra sesquimillesimum: ubi inter orationes uarias, & exorcismos etiam insulsos, eiusmodi interferitur oratio, quæ anatonem corporis humani Christo proponit, qui alioqui nesciret, quam eius partem esset sanaturus. Ea ita habet: Obsecro te Domine I E S V Christe, ut extrahas omnes languores ab omnibus membris huius hominis, à capite, à capillis, à cerebro, à frōte, ab oculis, ab auribus, à naribus, ab ore, à lingua, à dentibus, à faucibus, à gutture, à collo, à dorso, à pectore, ab uberibus, à corde, à stomacho, à lateribus, à carne, à sanguine, ab ossibus, à tibijs, à pedibus, à digitis, à planta, à medulla, à neruis, à cute, & ab omni compagine membrorum eius, &c.

*Anatome
hominis.*

Historia memorabiles quorundam exorcistarum. Cap. XXII.

Raram, sed memorandam historiam cuiusdam exorcistæ, ex eorum numero qui ad se solum spectare exorcismis dæmones expellendi officium, persuasum habent, prætermittere oportuit minime.

nimè. Quidã pastoris munere fungens in pago Durweifs, circa Eſuweiler, puellam nomine Helenã diaboli obſidione preſſam in Loen pago, prope Aldenhouiam ſito, in Iuliã ducatu, ſuis execrationibus ſe liberare uelle, elato ſupercilio promittebat, conuocatis ad huius miraculi ſpectaculũ ſolenne aliquot eccleſiaſticis uicinis: quorum unus, paſtor nimirum in Biecht Ioannes Vuindelius, qui actioni interfuit, rem omnem mihi recensuit ordine, atque ex mea petitione ſcripſit. Exorciftæ huic aliquandiu ſuis deierationibus fruſtra ſudanti in exturbando dæmone, hic tandem ait, ſe manſurum propterea, quòd circa uitrum loco illi illuſtrando, ut fieri ſolet, applicatũ uerſarẽtur multi eius collegæ, qui ipſum cõfirmarent. Miſer ille paſtor mendaciorũ authori cõfiſus, ad eos per uitrum expellẽdos, quod hic ſcilicet cõmonſtrarat, haud mora conuertitur: atq; ubi ſe operã ludere uideret, indignabũdus tandẽ in hæc erupit uerba Latina, quæ nõ intellecturũ dẽmonẽ fortaliſis ſperabat: Si ullã habes poteſtatẽ trãſmigrandi in Chriſtianũ ſanguinẽ, transmigrã ex illa in me. Cui incũſtanter Latine, & quidẽ

*Exorcifta
Latine re-
ſpondet dæ-
mon.*

juridicẽ reſpõdit diabolus: Quẽ pleno iure in poſtremo die poſſidebo, quid opus eſt illũ tentare? Poſtea dæmonis testimoniũ de Miſſa cognoscere cupiẽs Ioannes Sartorius parochus in Loen, materna lingua rogabat dæmoniũ, quare puella mox ad ſonũ campanæ, indicantẽ miſſæ actionẽ celebrandã, ſemper ab eo cogeretur ad tẽplum: num Miſſa tam eſſet bona, aut mala? Ad hanc quæſtionem ſe non reſpondere poſſe, ſed deliberaturũ, inquit. Actus hic celebratus Anno 1559. circiter 17 Auguſti.

Si exorcifta ille aſſueuiſſet lectioni uitæ Franciſci,

*In lib. Con-
form. Fol. 84.
Iuniperus
Chriſti nau-
ta.*

non difficilem dæmonis fugandi modum inueniſſet. Cum enim Franciſcus in eo pellendo quandoque ſe acẽ uerberare intelligeret, Iuniperum Chriſti

nautam

nautam se missurum minitabatur: quo nomine audito, fugam sine ulla mora arripiebat diabolus.

Pol. 154. 155.

In eadem narrationum obscurarum historia legitur, Franciscanum suis exorcismis diabolum compulisse ad ueritatis confessionem quater alta uoce repetitam, de uirtute indulgentiarum ad D. Virginem, uti dicunt, pro pœna & culpa, tam efficacium, ut quiduis in ecclesia remitteretur, etiamsi uniuersi mundi homines quis trucidasset. Querebatur item, earum potentia omnes subtrahi animas, quarum antea potestatem obtinuerat: & proh dolor, non paucas ex purgatorio euolantes animas summam indulgentiarum energiam mirè prædicare: mulierem quoque e ratione à se obsideri, ut maxima earum uis innotesceret: fatebatur rogatus, earum contemptori consultius esse, ut asinum cauda traheret Rauenna Mediolanum.

Monachus dæmonem expulsurus, cum numerosa & solenni supplicatione, quam Processionem uocat, ad obsessum uenit. Quare huic cœtui illudens *Satan*,

Michæa 6. Latinè ait: Popule mi quid feci tibi?

Superiori adhæc anno, nimirum millesimo quingentesimo sexagesimo tertio, quum apud Vuesaliam inferiorem nouerca priuignam annorum circiter duodecim, Gerardam nomine, tam premeret duriter uerbis, uerberibus & fame, ut in morbum illaberetur caducum: dæmonium ex ea pellere conatus est exorcismis, & pixide cum pane missali gulæ admota, monachus quidam Vuinandus, ex Dominicanorum cœtu: qui & uaccæ exorcismos applicuit, stolæque Missalis portionem in pascuis iussit fodi, ubi pascebatur uacca. Demirandum sanè, tam impunè eiusmodi dæmonum mancipia tolerari à magistratu: ægerrimè etiam hospitium concedente pijs quibusdam, uel certè pio zelo ductis, si propositæ confessionis for-

Vuesalensis
exorcista.

nis formulæ subscribere grauentur. Qua in re, ut & id genus reliquis, moderationem & iudiciũ præferre decet consulis in uenerando illo ordine clarissimi, D. THEODORI GRONII, ob non uulgarem doctrinam, pietatem, prudentiam ac humanitatem, sua laude multa citra controuersiam dignissimi, quo & coniunctissimè fruor, etiamsi rumpantur illa Codro.

Qui diabolo bellum Colonizæ facit, pater est collegij Conuersarum, nomine Godhardus ab Hagen. Sunt & ex Paracelsi assæctis, qui nonnihil se hîc posse glorientur: at oculos suos uitrioli fumo læsos, demonijs præstigijs faciliè nimis uinci patiuntur.

*Exorcismi ficti historia insignis: item
diabolum egisse exorcistam.*

Cap. XXIII.

Ficti exorcismi historiam aliam sanè lectu dignissimam hic subiungere placuit, ut aliæ eius generis actiones ex *αἰαλογία* penitus dijudicentur. Est autem ea ut mihi notissima, ita & certissima. Nam eo ferè tempore Lutetia Aureliam ueni, ubi cognomine meo Latino, nimirum Piscinario, notior, Natalis Ramardi medici regis Francisci & reginæ Nauarræ, filios duos, Natalem apud sanctum Lazarum in suburbijs Priorem, & Ioannem, item Ioannem Vernetum nepotem, instituendos suscepi: quos etiam post paucos menses Parrhisios reduxi. Hic tum familiariter utebar multis nõ obscuri nominis uiris, potissimum medicis, Gerardo Fabro Cadurcago, Vitale Besumbæo, Ioachimo quodam ex Prouincia oriundo, Michaele Villanouano, & reliquis. Ibi tunc temporis quoque cum Ioanne Sturmio, multijugæ eruditionis uiro, simul degebat doctissimus ille Ioannes Sleidanus, qui institutam tragædiæ narrationem ea fide & ordine

*Visiers.
Piscinario.
Natalis Ra-
mardus.*

ordine explicat, ut à me nihil debeat immutari.

*e Aure-
lianensi spiri-
tu historia
memorabilis.*

Anno millesimo quingentesimo supra tricesimum quartum, Prætoris uxor Aureliæ testamento cauerat, ut sine pompa sepeliretur, atque strepitu. Quum enim è uita quis excessit in Gallijs, præcones funebres ad hoc conducti per urbis loca frequentiora circum-eunt, & cymbalis excitato sono multitudinem con-uocant: deinde nomen eius qui discessit, atq; titulos edunt: & hortati populum ut pro mortuo Deum pre-centur, quando sit & ubi sepeliendus, pronunciant. Cum autem funus defertur, adhiberi solent plerunq; monachi mendicantes, & multa præferuntur lumina-ria. certatim ista fiunt, & æmulatione quadam: & quo magnificètius est apparatus, eo maior est populi con-cursus & admiratio. sed ea, quã dixi, fœmina nihil eo-rum sibi fieri uoluit. Maritus ergo qui coniugis me-moriam diligeret, morè ei gessit: & Franciscanis, quo-rum in templo sepulta fuit iuxta patrem & auum, mu-neris loco dabat sex tantum aureos, quum illi spera-sent multo maiorem prædam. Et cum deinde syluam cæderet atq; diuenderet, petenti bus illis ligna dari si-bi gratis, denegabat. Tulerunt hoc ualde grauer: & cum antea minus illum probarent, ulciscendi ratione hanc excogitabant, ut dicerent, ipsius uxorem in sem-piternum esse damnatam. Architecti erant huius tra-gœdiæ Colimannus & Stephanus Atrebatensis, am-bo Theologi doctores: & ille quidem erat exorcista, totumq; suum apparatus in eiusmodi rebus adhiberi solitum, habebat in promptu. rem uerò sic admini-strant. Nouitium querdam adolescentem supra testu-dinem templi collocant: is intempesta nocte, cum ad demurmurandas preces illi more consueto uenirent, magnum excitat strepitum. adhibentur adiurationes & exorcismi: sed nihil ille proloquitur. iussus edere si-gnum, quo declararet, num sit mutus spiritus, denuò

sumul

tumultuatur & pertrepidat: id erat loco signi. Eo iactato fundamento, ciues aliquot, & celebres quidem, ac ipsorum studiosos adeunt: narrant sibi triste quiddam accidisse domi, neque tamen quid rei sit exponunt: sed rogant, ne grauentur adesse nocturnis precibus. Cum hi uenissent, & precationum esset factum initium, ille de superiori loco turbam excitat. rogatus quid uellet, & quis esset, significat non sibi licere loqui: iubetur ergo per signa respondere ad interrogata. Foramen autem erat factum, per quod ad motis auribus exorcistæ uocem haurire poterat, & intelligere: deinde tabulam habebat ad manum, quam interrogatus feriebat, sic ut infra posset exaudiri. Primum itaque rogatus, num ex eorum sit numero, qui ibi sint sepulti: postea multis ordine recitatis nominatim, quorum erant ibi corpora condita, uenitur tandem ad uxorem Prætoris: ibi dato signo, se spiritum eius esse demonstrat. An sit damnatus, & quo nam suo merito seu delicto? num propter auariciam, aut libidinem, aut superbiam, aut non præstitam charitatem, an uerò propter nuper natam hæresim & Lutheranismum? Deinde quid sibi uelit illo strepitu & inquietudine? num ut corpus loco sacro sepultum effodatur, aliòque transportetur? Ad hæc omnia sic, ut iussus erat, per signa respondet, quibus aliquid uel affirmabat uel negabat, prout bis aut ter tabulam feriret. Cum autem & damnationis suæ causam esse Lutheranam hæresim, & effodiendum esse corpus significaret: monachi petunt à ciuibus quos adhibuerat, ut ijs quæ coram uidissent, dent testimoniū: & actis, quæ iam erant confecta superioribus diebus, subscriberent. Hi, re deliberata, ne Prætorē offenderent, aut molestiā sibi crearēt, id facere recusant: illi nihilominus panē azymū, quæ uocant hostiā & corpus Domini, cum reliquijs omnibus diuorum aliò transferunt, & Missas ibi suas peragunt: quod

lege

lege pontificia fieri solet, quum locus aliquis propter intamiam & prophanationem est expiandus. nam certa quædam eius rei capita sunt, ipsorum comprehensa libris. Episcopi autem uicarius iudex, Officiale uocant, ea re cognita, ut propius omnia cognosceret, uenit eò, comitatus honettis aliquot uiris, & exorcismos fieri se præsentem iubet: ac deligi nonnullos petit, qui supra testudinem ascendant, & uideant num spectrum aliquod appareat. Ibi Stephanus Atrebatensis admodum repugnat, & ualde dehorrtatus ne fieret, aiebat non esse turbandum spiritum: & quantum is, quem dixi, uicarius multum instabat ut adiurationes fierent, tamen impetrare nihil potuit. Interea Prætor, ubi reliquos iudices urbanos, quid fieri uellet, docuisset: ad Regem profectus, rem omnem commemorat. Et quia suis priuilegijs ac immunitatibus freti iudicium monachi declinabant, Rex è senatu Parisino deligit, qui de causa cognoscat: ijsque plenam potestatem attribuit. facit idem Cancellarius Antonius Pratenfis, Cardinalis & legatus per Galliam pontificius. Itaque quum nullam haberent exceptionem rei, traducti Lutetiam, coacti sunt respondere: sed nulla potuit ab eis exprimi confessio. Postquam singulis erant custodæ separatim, & nouitius quidem tenebatur in ædibus Fumæi senatoris, & sæpe sollicitatus nihil uoluit fateri, metuens ne post interficeretur ab illis ob inuistam ordini maculam, & factam ignominiam: sed quum iudices & impunitatem ei promitterent, & fore dicerent ut in ipsorum potestatem minimè rediret, totam actionem ordine receisset: & adductus ad illos, idem adfirmat. Illi, quanquam erant conuicti, & in ipso propè maleficia deprehensi, recusabant tamen iudices, ac priuilegia sua iactabât: uerum id frustra fuit, & de communi consilio lata sententia damnati sunt, ut Aureliam reducti, & in carcerem

rem

rem conditi, publicè deinde producerentur ad primarium templum, & ad eum urbis locum ubi supplicia sumuntur de maleficis, atque ibi suum scelus ipsi profiterentur. Postea in prouerbium abijisse memini, ubi figmentum aliquod narraretur, Spiritus est Aurelianus, dici solitum.

De alijs sacerdotibus, simulatum dæmonem exorcismis fallaciter expellentibus, item de simili dæmoniaca muliere sanata: uide capita 26 & 27 Libri quarti. At hoc hominum genus prærogatiuam hæreditariam haud dubiè hic prætendit: adiurabat enim Christum quoque per Deum uiuentem princeps sacerdotum.

Matth. 17.

Exorcismi modum nouit quoque diabolus, eo quæ adoriri Christum ipsum audeat: Adiuro te, dicens, per Deum, ne me torques. Sed sua potentia dæmoni uni uel pluribus imperauit Christus: Exi, Abite: & euestigiò ad obedientiam sunt coacti. ut rectè Eusebius ille Cæsariensis in Panegyrico dixerit: Communis quidem omnium Seruator rebelles potestates, quæ circum hunc qui terris imminet aerem peruolantes, humanis animis insinuabant sese, inuisibili ac diuina potestate, uelut feras agrestes, suarum ouium ceu pastor bonus, procul fugauit. In ipsius nomine egredi dæmones iusserunt paucissimis uerbis Apostoli, & illius discipuli, totius naturæ dominium & imperium omnis abstrusæ uirtutis in cælo & in terra, & spiritum omnipotentis ore suo gerentes.

Marc. 5.

Matth. 8.

Marc. 5.

Luca 8.

Act. 16.

Explosis itaque exterminatisque nostris diuinis, ariolis, magorum occultis antistitibus, & quibuscunque alijs superstitionum collegis uulgaribusque exorcistis: abijciamus Ægyptiacas disciplinas, feralia carminum arcana, uanos furores, execrandas artes, & philtrea uim factura dijs, & Colchicos succos, & dæmoniacas factiones, Plutonica denique uolumina, & um-

L brarum

brarum libros, Stygiasq; coniurationes, atq; Acheron-
teos ritus membrana chartaue contentos, Pyriphle-
gthonti, hoc est, igni focoq; (ut Capnion inquit) tradi-
mus, & fidamus Deo: ac in Christo Dei filio, per que
uiuimus, mouemur & sumus, sinceriter simpliciterq;
spem omnem fixam habeamus. Quare & genuinam
maleficij curationem iam proponamus.

Curandi maleficij methodus certissima.

Cap. XXIII.

Ecclef. 38.

*Curandi male-
ficij metho-
dus certa.*

1 Timoth. 3.

Tit. 1.

Nobis hic longè alia, quàm inolita iamdudum
consuetudine acceperimus, in *profligando* sa-
thana, eiusque sanandis maleficij, ratio *ine-*
unda uidetur, doctrinæ Christi & Apostolorum *con-*
formior. Omnium uerò primùm, ubi malum aliquod
præter naturæ ordinem in aliquo se prodere uidetur,
ad eum ex Dei ordinatione confugiendum est, qui
professione, doctrina atque artis utu celebris, mor-
bos, eorum differentias, signa, & causas penitus di-
gnoscat: nimirum ad bonæ conscientiæ medicum. E-
nim uerò tam rara sæpenumero & grauias in morbis
suboriuntur symptomata, quæ licet naturæ impetue-
xorianitur, tamen ad maleficium mox referunt rerum
imperiti atq; exiguæ fidei homines: quemadmodum
in diuersis conuulsionum speciebus, melancholia, e-
pilepsia, uteri suffocatione, putrescente semine, & mul-
tifarijs uenenorum effectibus frequenter apparet. At
inter hos affectus & accidentia discernens *prudens* &
circumspèctus medicus, ubi ea pèficularit exacta tru-
tina, adhibito etiam ad diligentem causarum natura-
lium indagationem iusto, quoad fieri potest, perpen-
diculo, ubi naturæ limites malum exuperare egredi-
que, ac satanæ, qui spiritus est, motus actiones que a-
nimaduertit, in spiritualem medicum, Ecclesiastem
nempe, aut Ecclesiæ ministrum inculpatum, sanæ do-
ctrinæ,

strinē, tenentem mysterium fidei cum pura conscientia, uitæ innocentia notum, non turpiter lucri cupidum, non uinolentum, cui etiam bonum à pijs perhibetur testimonium, curationis onus transferet. Intērim meminisse operæ precium est, multa non ex maleficio euenientia, sed ex occulta naturæ occasione, medicos quandoq; latēre, ut enim rebus inest secreta iu-uandi proprietas, ita & nocendi: quam tamen nō per-petuo agnoscit medicus.

Tantum tamen operæ à medico hic accedet, si for-tè eger natura, uel ex morbo, aut aliunde humore me-lancholico (cui, uti aptæ suis operationibus materiæ non illibenter se insinuare solet dæmonium) aut aliò succo maligno grauari uideatur, ut hic prius blandē expurgetur medicamēto. Tradit enim Pomponatius; priscos exorcistas, quos præcātatores uocāt, ante con-iurationē; obsessorū corpora ab atra bile expurgasse. Morbis siquidem geminis ut plurimum hi infestātur, corporis nempe, ex melācholico succo genitis: & ani-mi, ut amentia, mœrore, timore, uitæ odio, & despera-tione, quibus nocte diuq; eiusmodi homines macerat-uratus humani generis hostis, & ueluti lugubrib ten-tationib. ita uellicat; ut quasi aquila apud inferos Titij iecur arrodere uideatur. Obsessos expulso eo humo-re, nō amplius mirabilia facere, experimēto se uidisse; in expositiōe illius problematis dicit Cōciliator. Vxo-rem quoq; cuiusdā sutoris à dēmonio agitātā, uariaq; sonātem idiomata, eo modo perfectē curauit Gālga-randus medicus, Mantuæ celeberrimus.

Puella quædam in Burgo melancholica, se Virgi-lij spiritu obsessam esse fatebatur, diu coniurata: quod creditum est facilius, quia puella simplex, admo-dum pia, & quæ semper domi latuerat, Hetrusca, af-fectaret exprimeretq; Mantuanum, hoc est, Lon-zogobardicum idioma, ut subinde Latinum aliquid so-

naret. Cum nihil proficerent coniuratores, medicus ex arte adhibitis melanogogis primùm, & deinde alijs roborantibus illam optimè per Dei gratiam restituit. Exonerato itaq; corpore, promptius in reliquam sanationis obseruantiam, uelut à naturali iam impedimento leuatus, ab Ecclesiæ ministro inducetur *Ανοσιπυτο*.

Ille tū de obsessi uel maleficio læsi uita & moribus, item de eius in religione Christiana, institutione, & in præcipuis fidei nostræ capitibus, & qua fuerit, uel etiamnum sit in Deum confidentia, uigilanter inquireret. Qua de re ubi penitius fuerit instructus, procliuor, & propemodum strata erit restitutionis uia. Etenim fatanę in corruptorū morum, spurcę uitę, itemq; diffidentię filijs efficaciam & illusionis potentiã permittit Deus, quorum sensus excæcauit deus huius seculi, ne illucescat illis lumen Euangelij glorię Christi, qui est imago Dei. Affectuum quædam requiritur *απαλογία*, ut sit, quod dici solet, mali corui malū ouum.

Ephes. 2.
2 Thes. 2.
2 Corinth. 4.

Vbi ergo uigilanti inquisitione & artificiosa coniectura, affectus causam aliquatenus cognouerit Ecclesiæ minister, conueniens huic medicamentum applicet, ut si uisa fuerit antea dissolutior, ex sacrę Scripturę libris admoneatur, corripiatur, exemplis auocetur, & ad emendationem inuitetur, tandem respiscentia in ordinem redigatur. Apud præfractę indolis hominem instandum, urgendumq; tempestiuè & intempestiuè: item redarguendus hic, & iusto Dei iudicio in contumaces, subinde terrendus. Pusillanimis, & diffidentia deiectus, in spem certam & fiduciam indubitam de ineffabili Dei bonitate & misericordia incomprehensibili erigendus, & undequaq; confirmandus erit: in quam sententiam plena consolationis testimonia extant quamplurima, quę suo loco & tempore adducentur. Si quoque peruersa doctrina aut fanaticis opinio-

opinionibus, uel superstitionum ludibrijs quosdam trāsuersē raptos esse, uelut anfa eo modo demōni subministrata, comperiat: zizania hęc erunt eruncanda, atque salubriora doctrinę purioris substituta semina cum omni uigilantia sedulō inferenda. Nec cognitione recitationis Dominicę orationis & symboli Apostolici secundum literam, contentum esse oportet (tantum etiam posset quiuis maliciosus) uerūm illud uiauum Dei uerbum ita in animis implantetur, ut *Rom. 1.* apprehensum efficaciter, sentiatur potentia esse Dei ad salutem omni credenti, contra quoscunque dæmonum conatus: ut item uiuifica fide inuocare Deum uerum, æternum, omnipotentem, & multę miserationis parentem, in nomine filij pro nostris peccatis mortui, & ad nostram iustificationem per gloriam Patris, absorpta morte, uicto satana, debellato inferno, patēter exuscitati, ijdem ualeant. Si quis inter nos affligitur, orare iubet D. Iacobus. *Rom. 6. 2.* *Iacob. 5.*

Quomodo demonis maleficio affecti, de eius præstigijs & imbecillitate deinde erunt instituendi. Cap. XXV.

DE diaboli item operibus & præstigijs erudiantur, & quā eneruatus imbecillisque sit, ut nihil etiam possit, nisi Dei permisso: nec Deum quæcunque permittere, sed in re concessa illi limites, ultra quos ferri nequit, præfigi: quinimō Christum profectum in cælum, sedere ad dexteram Dei, subiectis sibi angelis, potestatibus & uirtutibus: cui si tanta fuit subiugandi potentia, inulto magis satanam subegit, coercuitque, ut nihil omnino ualeat, nisi peculiariter illi concedatur. Quod itaque clementer in nobis permittit Deus, non potest esse malum. illi enim cura est de nobis: qui cum omnis gratiæ sit Deus, nos ad *Pet. 3.* *Pet. 5.* æternam suam gloriam per **I E S U M C H R I S T U M**

L 3 uocatos,

uocatos, iam parumper afflictos instaurabit, fulciet, roborabit atque stabiliet. Quis est qui nobis noceat, si boni æmulatores fuerimus? Quicquid enim fidelis irrogatur, id illi bono commodoque cedit, iuxta illud

1. Petr. 3. Pauli: Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Precationem ergo perpetuam esse decet, quò fiat uoluntas cœlestis Patris in nobis. Quicquid patimur, teste Hieronymo, nostris peccatis meremur.

Mattib. 6. Nò habet dæmones, inquit D. Ioan. Damasc. uirtutes aduersus aliquè, nisi à Deo dispensatè cõcedatur: sicuti in Iobo, & in porcis. Permissiõne uerò Dei facta, & fortitudinè habent, & transmūtatur & trãfiguratur in quãcunq; uolunt figurã secundũ imaginẽ, id est phantasiã. Item Gregorius: Absq; omnipotentis Dei cõcessiõne nullam habet potestatem contra hominem malignus spiritus: qui etiã in porcos transire nò potuit, nisi permissus. Rectè quoq; Chrysostomus: Homines nò quantũ uult, tentat diabolus: quoniã quantum ad se, nunquã cessaret à tẽtatione. neq; enim habet aliũ actum: non enim manducat, nec dormit, nec aliud operatur, nisi ut tentet, fallat & subuertat. Non magis itaq; timèdam diaboli potestatè, quàm Deum impediẽtem, docet Ambrosius super Lucam. Spiritus enim mali, etiam Dei uocatur spiritus, quòd eius captiui sint: nec attingere, castigare, tentare quicquã ausi, nisi à Deo concedatur, Iobo ne pilum quidẽ lædere potuit satanas, nisi impetrata permissiõne, eaq; limitata. Quocirca nò est formidandus diabolus: sed Deus, qui ursum hunc catenis alligauit captum, ut nihil omnino absque eius singulari nutu ualeat. Hinc Christianus quæcunq; aduersissimã à Dei digito excipiet, qui omnia in sua continet manu. Nec Christiani nomen merentur, qui malignæ alicui mulieri aut diabolo imputant malũ inuectũ, ad Dei uoluntatem id minus referentes, Iobus affligitur à dæmone, at à Dei

Dei manu accipit dicens: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut illi placuit, ita factū est: sit nomē Domini benedictū perpetuò. Non cædentis uirgæ rationē ille habet, sed uolentis patris. Virga punit filiū: at non eam fecisse hic dicit, nisi mente nondum constet: sed patrem, qui uirgam in manu habet, eaq; utitur. Sine eius uoluntate, ne pilus quidem capiti excidit, quin omnes pili numerati sunt: ipse uirgam usurpat, quàm grauitè, & quàm multum, & ubi uelit. Matth. 10.

*Quomodo ad tolerantiam inuictam erunt exci-
tandi demonum maleficio lesi.*

Cap. XXVI.

Propterea æquo patientiq; ferendum nobis erit animo, quicquid afflictionū acciderit carni, siue id lege naturæ, siue supra naturā contingat. Idē quoque faciendum, si animum immēsus inuadat dolor, angor, mœror, tristitia, tentatio. Ob oculos uelut speculum semper reuocetur exemplum sanctissimi illius Iobi, qui tot exercitatus modis, & tantarum calamitatum ac miseriarum mole pressus, Deum laudibus extulit (quanquam malorum interim pondere impar, in uerba animi parum patientis erupisse uideatur) ac licet nullius malæ occasionis sibi conscius esset, non dæmonem accusat tamen, nec ab illo aut ullo homine tantas sibi inflictas ærummas queritur: sed ex Dei æquissimi uoluntate sibi ista accidisse agnoscit. ut cum uxor ei exprobraret, Vbi nunc tuus est Deus, cui confisus es? non animum abiecit, sed respondit, Vt fatua loqueris? Si bona à Deo acceperimus, quare mala non tolerabimus patienter? Sic nos quoque in afflictione nostra, ad Deum oculos mentemque dirigere decet, & iustissimæ eius uoluntati nos nostraq; placidè submittere: Qualiscunq; afflictio patienter ferenda.

L 4

tere:

tere : quandoquidem ille nihil uult, nisi quod optimum, quanquam nobis interdum secus uideatur.

- Proverb. 2.* Quos diligit, castigat: nec peccatoris uult mortem,
Hebr. 12. sed ut conuertatur & uiuat. Suorum famulorum, ut
Ezech. 18. diaboli uel cuiusuis alterius, ministerio utitur, quò
Cur diaboli nos ob nostra scelera aut incredulitatem puniat, &
& angelorũ hoc modo ad rectam conuersionis uiam reducat: uel
eius ministr-
rio utatur
Deus. etiam sic tentat nos Dominus Deus noster, quemad-
Aug. serm. modum Deuteronomij 13. legitur, ut palàm fiat, utrũ
24. de Tem.; diligamus eum, an non, in toto corde & in tota anima
 nostra. Pro summo gaudio itaque ducite fratres (*in-*
Iacobi 1. quit D. Iacobus) quoties in tentationes *incideritis*
 uarias: illud scientes, quòd exploratio fidei parit pa-
 tientiam. Ceterũ patientia opus perfectum habeat,
 ut sitis perfecti & integri, nullaque in parte imminu-
 ti. Beatum item prædicat uirum, qui suffert tentatio-
 nem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronã
 uitæ, quam promisit Dominus his, à quibus fuerit di-
 lectus. Hinc admonet D. Petrus: Charissimi, ne mire-
 mini, dum per ignem exploramini, quæ res ad experi-
 mentum uestri sit: perinde quasi nouum aliquid uo-
 bis obtingat: imò in hoc quòd consortes estis affli-
 ctionum Christi, gaudete, ut in reuelatione quoque
 gloriæ eiusdem gaudeatis exultantes. Timotheum
1. Petr. 4. hortatur Paulus, ut afflictiones ferat tanquam bonus
 miles IESU Christi. Non enim quis coronatur, nisi
 legitimè certauerit. Exemplum accipite, fratres *mei*
Iacobi 5. (monet Iacobus) afflictionis & patientiæ, prophe-
 tas, qui loquuti sunt in nomine Domini. Ecce bea-
 tos dicimus eos qui sustinent. Tolerantiam audistis
 Iobi, & finè Domini uidistis, quòd ualde misericors
 sit Dominus, ac commiserans, qui pios è tentatione
 nouit eripere, Petro teste. Iobum totum (excepta il-
1. Petr. 2.
Iob 1. 2. lius anima, quam illæsam permanere uoluit Domi-
 nus) etiam in suis substantijs & sobole durissimè,
 Deo

Deo annuente, affixit satan: uerum post inuiolatam illius patientiam, cum multa eius usura, cuncta illi uberrime reposuit Deus: cuius iam non est decurtata *Iob 42.*

manus, id ipsum potest, & infinitis partibus maiora. Quorsum ergo alicuius hominis, aut etiam ipsius demonis, nos terreat uolentia aut malignitas? cur ab horum iaculis usque adeo expauescimus? quæ si in nos uibrentur, figanturque, non tamen ad internecionem transigent, si constanti fide reuerberemus, re-
torqueamusque. Resistendum diabolo, & fugiet à nobis: nec illi locus est dandus: sed Christi uerbo pellendus, Abi satana. Fidelis est Deus, qui non sinit nos tentari ultra id quod possumus: imò faciet unà cum tentatione exitum, quò sufferre queamus. Nouit ille, quibus nobis opus sit, priusquam petamus. Ne exhorrescamus, hortatur Dauid, à timore nocturno, tentatione scilicet occulta: nec à sagitta uolante in die, tentatione quippe manifesta: nec à negotio perambulante in tenebris, nempe à spectris in tenebris uersantibus: nec ab incurso & demonio meridiano, quod Paulo nuncupatur angelus lucis, in quem se transigurat diabolus. *Iacob. 4. Ephes. 4. 1. Corint. 10. Matth. 4. Psal. 92. 2. Cor. 12. 12.*

Ad tolerantiam inuictam contra dæmonum insultus, & constantem in Deum fiduciam, ita afflictis sedulo excitandi sunt patrum quoque exemplis: uelut Antonij Ægyptiaci, quem in tumulo latitantem tam grauiter lacerarunt dæmones, ut tanquam mortuum ad hospitium reportarit illum minister: ubi non nihil respirans & quasi reuiuiscens, clam alijs ad tumultum se referri iubet: ibique expriorum uulnerum dolore prostratus, cum ex animi fortitudine ad conflictum dæmones prouocasset, nec illi cunctarentur, assumptisque uariarum bestiarum & serpentum formis, Antonium dentibus, cornibus, unguibusque impeterent, & denuò lancinarent, subito lucis quidam ra-

L 5 dius

*Iacob. 4.
Ephes. 4.
1. Corint. 10.
Matth. 4.*

Psal. 92.

2. Cor. 12. 12.

Tolerantia.

*Antonij
Ægyptij
lucis cum
demonibus.*

dius dæmones & tenebras fugauit. statimq; sanatus Antonius, Christum præsentem esse intellexit, dicēs: Vbi eras Iesu bone, ubi eras? quare à principio non adfuiti, ut uulnera curares mea? Ex uox ad eum facta: Antoni, inquit, hic eram, sed distali ob tuum certamen, quod prius obseruare libuit: iam autem, quoniam strenuum te pugilem præstiteris, in toto orbe celebre tuum erit nomen. Hæc in uita S. Antonij ab Athanasio descripta, & è Græco per Euagrium Presbyterum translata, ubi lucta cum diabolo uaria mireque acerba, & insignis diuini uiri patientia constantiaque legitur.

*Anton. Sa-
bell. libro 10.
Exempl. c. 13.*

D. Hilarius Antonio contemporaneus, sed iunior, à dæmone mirè excruciatu, oratione uincebat. Hic ubi paululum ab oratione quiesceret, mox à dæmone in tergo & lateribus appetebatur, ipsum irridente ijs uerbis: Hordeum iam ne an paleas fesso tuo asino offeres? Nam suam carnem non nihil obstreperam, antea sic affatus fuerat: Ego te asine non hordeo, sed palea pascam, ne posthac recalcitres. Hic uidet Franciscum non satis nouisse hominis pij uires in toleranda quauis afflictione dæmonis. Legitur enim in eius uita, fratrem Egidium interrogasse Franciscum his uerbis: An diabolus sic sit terribilis, quòd homo per unum Pater noster non posset sustinere? ipsum respondisse, Quòd nullus possit sustinere diabolum per medium Pater noster, quin statim moreretur, Huc referatur Cypriani sermo de Bono patientiæ, ubi & impatientiæ exempla proponuntur: item sermo quartus Chrysostomi.

*In li, Conf.
Fol. 42*

*Communium precum in maleficio sanando
efficacia. Cap. XXVII.*

*Communes
preces.*

VT insuper maleficio læsorū fidē adaugeat, uulneraq; tortore dæmone eius iussu fugato, sanare dignetur misericordiarū pater, comunibus ad eum

ad eū ex animi penetralib. fufis confidenter precibus erunt iuuandi. Id ab authore epiftolæ ad Hebræos difertè mādatur: Memores eftote uinctorū, tanquā unā *Hebr. 13.* cum illis uincti: eorū qui affliguntur, uelut ipfi quoq; uerfantes in corpore. Orate pro uobis inuicē, ut fanifitis: piè monet D. Iacobus. multū enim ualet depre- *Iacobi 5.* catio iufti efficax. Helias homo erat fimiliter obno- *3. Reg. 17.* xius affectionibus ut nos: & precatus eft ne plueret, & non pluit ſuper terram annos tres, & menſes ſex: & rurſum orauit, & cælum dedit pluuiam, & terra produxit fructum ſuum. Item: Infirmatur quis inter uos, & accerfat ſeniores Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & obſecratio fidei ſaluū reddet laborantem, & eriget eum Dominus: & ſi in peccatis fuerit, remittentur ei. Hinc orationum fidei publicè & ſeorſim à Chriſti fidelibus ad rem præſentem accommodatarum reſpondentiumq; energia, liquidò conſtat. Ne Petri fides deficeret ſatanæ inſultu, qui expetiuerat ut eum uelut triticum cribraret, Chriſti oratione intercedente impetratum eſt. Cōtra diaboli aſtutias ut uigilēt cū omni ſedulitate & deprecatione ꝑ omnib. ſanctis, Ephēſios ſtudioſè exhortatur Paulus. Admonet itē Timotheū, ut ante omnia fiāt deprecationes, obſecrationes, interpellationes, gratiarū actiones pro omnib. hominibus. Fidē quoq; Chriſti operā ſibi augeri orāt Apoſtoli. Per Moſis orationē ad Dominū, ſoror illius Maria liberatur à lepra. Sic patris oratione, Chriſto genua flectētis, dicētisq; Domine miſerere filij mei, quoniā lunaticus eſt, & miſerè affligitur, &c. increpatur dæmoniū, puerq; ſanatur. Se autē credere teſtabatur hic uir in ſuis precib. & orabat Chriſtum, ut ipſius incredulitati ſuccurreret. Mulier quoq; Græca, Syrophœniſſa genere, ad pedes Chriſti, puoluta, rogabat eū, ut dæmoniū à quo filia miſerè cruciabat, exturbaret: & ob eiꝑ interpellationē, *Num. 12.* *Matth. 17.* *Marc. 9.* *Luca 9.* *Matth. 15.* *Marc. 7.*

exoneꝑ

Iudith. 8. exonerabatur filia. Multum confidebat Iudith in oratione fratrum, quando dixit: Orate ut firmum faciat propositum meum Deus, &c. Nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum. *Petrus & Ioannes* orant pro Samaritanis, ut acciperent Spiritum sanctum.

Ieiunij in operibus diaboli uincendis energia. Cap. XXVIII.

Ieiunia. **I**ndicantur etiam ieiunia, si fortè caro, nimia sui indulgentia proteruiens, locum dæmoni dederit: ut hoc restricta freno, in ordinem redeat. Quare Porphyrius tradit, ieiunium & castitatem maximè laudari, non quia ijs placatior in primis efficiatur Deus: sed ut retroagantur qui sanguine & immundicia gaudentes, quo perfrui possint his, utentium corpora inuadant. Est enim aliquod dæmoniorum genus, quod non nisi orationibus & ieiunijs eijcitur, Christo auctore: incredulitatis, propter quam illud expellere nequiverunt, discipulos redarguente. Eleachim quoque sacerdos Domini magnus, sic omnem Israellem alloquitur: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces uestras, si manentes permanseritis in ieiunijs & orationibus in conspectu Domini. Et Raphael Tobia docet, bonam esse orationem cum ieiunio.

Math. 17. *Marc. 9.* *Luca 9.* *Iud. 4.* *Tob. 12.* *Lib. 8. histor. Scot.* Historiam in hanc rem mirè commodam narrat Hector Boethius, in Gareothæ scilicet regionis uico quodam, quatuordecim uix passuum milibus ab Aberdonia dissito, eximie formæ adolescentem coram Aberdonensi antistite questum esse palàm, sese à dæmone succuba (ut dicunt) gratissima omnium quas uidisset forma, multos iam menses infestari, eandemque occlusis foribus noctu ad se ingredi, & blanditijs in suos compellere amplexus: dubia luce eam penè sine strepitu abire, nec ullo se modo, cum pluri-

fariam

fariam tentasset, à tanta tamque turpi uesania libera-
 ri. Iubet continuo circumspèctus & pius Episcopus,
 adolescentem aliò se conferre: & ut secundum Chri-
 stianam religionem magis laudatis ieiunijs & oratio-
 nibus solito attentius accommodaret animam: hinc
 fore arbitrabatur, ut pijs operibus intento, uictus ca-
 codæmon tandem terga daret. Nec felix defuit suc-
 cessus salubri consilio: quòd adolescens religiosè exe-
 quutus, paucos post dies omnino ab illis uindicatur
 ludibrijs. Sic incubum dæmonem non amplius infe-
 stasse Nauetis mulierem, post cõfessionem & sacram
 communionem, quæ ieiunia & preces comitari so-
 lent, legitur in uita D. Bernhardi. Hic ieiunij, uti the-
 riacæ præsentissimæ, uires & encomium, oculis om-
 nium semper opponendum hoc seculo dissolutissi-
 mo, exulceratissimoque, ac animi & corporis mor-
 bis dæmonumque insultui apprimè obnoxio, ex A-
 thanasio & Cypriano adducam: Ieiunium morbos
 sanat, destillationes exiccat, dæmones fugat, malasque
 cogitationes expellit, & mentem nitidiorem reddit,
 & corpus purgatius, & corpus salubrius, & ad thronum
 Dei hominem sistit. Et post: Quisquis igitur ab im-
 mundo spiritu uexatur, certum habere debet, hoc phar-
 maco, ieiunio inquam, statim spiritus malos afflictos
 abscedere, uim ieiunij metuentes. Valde enim dæ-
 mones oblectantur crapula, & ocio corporis.

*Ieiunij uir-
 tus & en-
 comium.*

Cyprianus de Ieiunio & tentationibus Christi: Ie-
 iunium, inquit, si discretionè regatur, omnem carnis
 rebellionem edomat, & tyrannidem gulæ spoliat &
 exarmat. Ieiunium extraordinarios motus in cippo
 claudit & arctat, & appetitus uagos dstringit & ligat.
 Ieiunium si humilitate ornetur, seruos Dei contem-
 ptos mundi efficit. Ieiunium carnes azymas munda-
 dat & solidat, & putredines quæ ex adipe prodeunt,
 consumit & siccatur. Ieiunium Scripturarum delicijs
 pasci-

pacitur, contemplatione reficitur, gratia stabilitur, cœlesti pane nutritur. Danieli interpretatio somniorum reuelatur ieiunio, & tres pueri de Babylonio illæsi egrediuntur incendio. Moises in monte quadraginta diebus cum Domino perseuerans, & Dei familiaritate colloquium & legis ministerium promeretur. Helias quoque eodem dierum numero abstinens, eremo conuersatur. Et post: Efficax est oratio præcedente ieiunio, & sacris studijs antecedentibus non patitur postulatio deuota repulsam. De ieiunij potentia insignes duo sermones Basilij Magni, item unus Chrylostomi 18.

Elemosynarum uirtus. Cap. XXIX.

Elemosyna.

Accedat adhæc, pro facultatum ratione, earum communicatio, & in pauperes erogatio, oblatioq̃: quem odorem bonæ fragrantiz, hostiam acceptam gratamq̃ Deo, appellat Paulus ad Philipp. qui Romanos etiam impensè adhortatur ad tolerantiam in afflictione, & precationi ut instarent, necessitatibusq̃ sanctorum cõmunicarent. Cornelius item cêturio ex cohorte Italica, religiosus ac timens Deũ, præstas elemosynas plebi multas, deprecansq̃ Deũ semper, quã audiuit ab angelo uocẽ: Corneli, orationes tuæ & elemosynæ tuæ ascenderunt in memoriã corã Deo. Et Raphael angelus ad Tobiam: Bona est, ait, elemosyna magis quàm thesauros auri recondere: quoniã elemosyna à morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit inuenire misericordiã & uitã æternã. Itẽ Tobias pater ad filiũ, ante mortẽ: Ex substantia tua fac elemosynã, & noli auertere faciẽ tuam ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec à te auertatur facies Domini. Quomodo potueris, ita esto misericors. Si multũ tibi fuerit, abundãter tribue: si exiguũ penes te fuerit, etiã exiguũ libẽter imperiri stude. Præmium enim bonũ tibi thesaurizas in die necessitatis:

quo

commodius fideliusque institui & sanari queant, restitutionis habito pro cuiusque necessitate delecta: ne uno (quod aiunt) calopodio (quorundam ineptorum, mendacium, impostorum, superstitionis impietatisque antistitum more) quis calceare conetur omnes, & dissolutis præscriptorum uerborum minus conuenientium formulis, commenticijsque quibusdam ritibus & substantijs ad rem minimè facientibus, profligare pergat dæmonem, in ijs ridentem illudentemque, & fugam plerumque simulantem egregiè, quasi compulsam, licet ultrò cedentem, ut nos incredulitatis labyrintho altius inuoluat, si ueritatis eum medijs fugatum credamus: hac ratione è corporibus cedit sæpenuerò, & quidem libenter, ut animas minus impeditè possideat, eisque dominetur. Quæ uerò uirgines arctius occlusæ cohibentur, nec egredi permittuntur, quod equidem in eiusmodi casu comprobare nequeo: uel quæ in designato eo loco clementem Dei manum, patrisque uirgam, cum uera sui abnegatione fortiter tolerare cum lobo in animû induxerint, mutuam hic præstent in suorum cruciatuum interuallis operam, se mutuò consolantes, modumque præscriptum, quoad fieri potest, obseruantes: nec ad huiusmodi spectaculum admittantur iuniores, ne territæ tormentorum raritate & uehementia, quid mali contrahant, cum eis auidè admodum insidietur diabolus.

*Iuniores ad
talc spectaculo
lum non ad-
mittenda.*

*Memorâda
historia cura
tarû monia-
liû apud Ma-
ria arborem
prope Xan-
cios.*

Cum aliàs ad piam puellam in cœnobio obseratâ literas dedissem, quibus uirginum eo in loco olim incredibili cruciamentorum genere à dæmonio exercitarum (quarum superiori memini Libro, cap. 10.) historias mihi cupiebam describi, ea in hanc ferè sententiam respondit: Duas adhuc ex illis superesse octogenarias propemodum, à quibus sæpius audiuisset, ne magno quidem se uelle graui illa caruisse calamitate,

mitate, ex Dei uoluntate nata, quòd inde peculiare gratiæ diuinæ donum & illuminationem se consequutas sensissent: nec secus earum testari uitâ. Quid Antonio nocuit, seueros in suis ceruicibus tulisse magistros? cui eos secundum Dei uoluntatem perpeffo in maius celsit lucrum & gloriam. Scribet at quoq; , missos eo tempore fuisse undecunque uiros doctos, qui terrificorum eorum symptomatum laruas conuerti, eas penitissimè scrutarentur, amolirenturq; : sed quo in eiusmodi consilijs confidentius perterritè, eo malum recruduit grauius, ut tandem Dei opus esse singulare faterentur: à cuius manu cum id exciperent, & se toto corde sub potenti eius brachio submitterent, semet integrè abnegantes, humilitatemq; usqueadeò amplexæ, quo etiam cunctis suis affectibus restiterint, eosq; uicerint: & breuiter, ad diuini uerbi normam toto animo uitam conformarint, tunc paulatim euanuerunt uniuersæ illæ diræ. Piam epistolæ illius uirginis partem iustis de causis inserere uolui, quod id còsiliu meo instituto prorsus responderet: & ne eiusmodi uirgines usqueadeò à piorum numero alienas esse, quis temerè in animũ inducat, etiamsi adhuc multa in ijs desiderari nõ diffitear, quæ inscia & non sana informatione præmittuntur.

Porro monasterium id ingressus, coràm cum altera contuli uetula, quæ id mali decem sustinuerat annos, eo nomine gratias Deo agens quàm maximas: ac si ætas admitteret, se libenter denuò ijsdem uelle calamitatum fluctibus obijci asserbat. Hortata autem me est maximopere, ut si in consilium ad ita afflictas accerferer, ne exorcismos admitterem unquã. Quædam in eo tormentorum teatro constituta, à fratre uirgis ex quorundam consilio excarnificabatur: quemadmodum ab ineptis etiamnum hodie cõ-

M sulitur,

Vera abnega-
tionis exem-
plum.

sulitur, quasi dæmonem profligent uirgæ, & non potius eo modo ille carnificinam procuret. ea rei indignatione & pudore illa perculsa, contabuit pedetentim, & moritura cecinit. rogata uerò cationis causam, respondit: eo quòd de salute sua æterna minimè hæsitaret. Altera quoq; iam diu à dæmonio excruciatæ, & morti proxima, se totam attenda oratione Deo offerebat, ut cum ea pro suo arbitrio quicquid uellet, in tempore & in æternum ageret, dum modo ipsius glorificaretur nomen, obsecrans: rogabatq; reliquas uirgines, ut post eius mortem nò ex more, *Miserere mei Deus*, canerent: sed, *Gloria patri*. Memorabile abnegationis ueræ exemplum.

Curandi de-
moniaci ex-
plū insigne.

Singularem insuper, & suo loco imitandā aliquando curationis eorum quos uexat diabolus, rationem, ex sequenti colliges historia. Philippus Vuesselich Coloniensis, monachus abbatiæ Knechtenstein, integer & simplex, à spiritu referente abbatem macilentum, ante multos annos mortuum, exagrabatur miserè & multifariam, circa annum quinquagesimū supra millesimum quingētesimū: interdum auehebatur sub tectum, aliàs per ligna transuersa coniunctiora supra campanam intrudebatur, plerunq; per murum transferebatur inopinatò. inuentus quandoq; est corpore super piscinam proiecto, capite autem in terram reclinante. Tandem se prodit spiritus, diutinæ & multiplicis uexationis causam explicās: se nimirum esse illum abbatem Matthiam Durensem, tot annis sepultum: ac eo torqueri, quòd suspensam D. Virginis effigiem exquisitè depingi curarit: nec satis fuisse factum pictoris Nouesiani laboribus & impensis, qui inde iacturam senserit, ac sibi ipsi uim fecerit: uerum id fuit. Subnecebat hinc solutionis modum, cuius nomine hanc exorsus erat fabulam diabolus: expiari scilicet hoc delictum non posse, aut ulla se liberari ratione, nisi religionis

gionis ergò apud Treueres & Aquisgranum peregrinaretur hic Philippus (quem ob simplicitatem accomodatam suis ludibrijs organum ratus est diabolus) & tres Missæ, de trinitate scilicet, de domina, & de tempore, in eius assertionem recitarentur. Vt hic spiritus uoto satisficeret, cõsuluerunt Theologi Colonienfes: & capitulariter (ut illorum more loquar) id reliqui potestabant quoq; monachi, à suo superstite etiamnum abbate D. Gerardo Strailgen Morsensi: qui saniori institutione atque acri increpatione in aliam potius sententiam Philippum existimauit traducendum, ut uidelicet fide uiua omnis miserationis Deo patri, & Christo assertori nostro unico confusus, dæmonis imposturas animo negligeret forti: redeunti que spiritum obijceret, se non esse sui iuris, at sub aliorum degerè imperio, propterea nec posse ob rerum penuriam à se obediri eius uotis. Quo facto, spiritus respondit: Dic Suppiori. de eo enim confirmandi sui instituti spem conceperat. Quare Abbas, ubi dæmonem perseuerare, nec monachum illius illusionibus satis confidèref resistere animaduertit, ipsum denuò rectius instituit, studiosè hortatus ut resipisceret, nec tam pronas offerret satanæ technis aures: si uerò manes, uti hætenus, audire pergeret, se illum flagris, & quidem capitulariter cæsurum, seuerissimè minitatus est. Hinc irritos suos spiritus uidens conatus ob abbatis constantiam, & animum Philippi magis erectum fiducia in Deum aduersus fraudulentia exitialiaq; dæmonij studia, nunquam redijt, alioque migravit. Hanc curandi methodum, in eo fraudum diabolicarum genere, quandoque in usum reuocandam arbitraret.

M 2 *Ut con*

Muliercula Bartholomæa nomine, quum in pa-
go Vuell, præter morem sub Missæ actione hy-
mnus ille qui incipit, Gloria in excelsis Deo,
Germanica lingua caneretur, mox uelut dæmonio
correpta, in extasin conijci uidebatur, cum maxima
hominum perturbatione: in eo tormento semper per-
durans, donec absolueretur cantio. Quum ad hunc a-
ctum aliquandiu conuiueretur, nec tamen desineret
scœmella, tandem à pagi domina, Anna à Virmont, in
arcem uocatur: quæ humaniter & amicè causam ro-
gat, cur sub ea cantilena se ita uinci sineret, quæ eadem
essent uerba Germanica quæ Latina, absq; mutatiõe?
eiq; hymnum Germanicū prælegit, & uerba interpre-
tabatur, quibus nihil absouum, nihil impiū, aut quod
ullam offensionis deberet dare causam, inesset. lubet
itaque eam forti esse animo, se iam eundem hymnum
Germanicè cantaturam in cubiculo, præmonens: &
si illa deijci se pateretur, adhibituram se remedium,
quod pellendo eiuscemodi dæmonio esse cum primis
usui didicisset, minitabatur. Ita mox in cantionis ini-
tio, muliercula loco prius obseruato, quo se prosterne-
re uellet, in terrâ prouoluitur. cui haud mora uestitu
prius leuato, domina prudens & cordata matrona, si-
mul cum filia Katarina Bilandia, præclaræ indolis scœ-
mina, uirgas imprimat acres, eo quo decuit studio: illa
interim retracta manibus ueste, earū conabatur arce-
re titillationem. Extremis enim morbis, teste Hippo-
crate, extrema exquisitè remedia optima sunt. Hoc
propinatum pharmacū, contra huiusmodi dæmonis
insultū existere antidotū incomparabile, atq; se à do-
ctis uiris didicisse, mulierculæ denuo persuadet domi-
na, hortaturq; eam cōfidentiori esse animo, neruū dæ-
monij

Aphor. 6.

monij hoc medicamēto iam esse haud dubiè infractū: eamq; rursus concinere iubet. Sic dulci modulamine simul repetitur cantilena, finiturq; sine ullo commotionis iudicio. Hoc comœdiæ actū à famulis ante ostium obseruato, feminā illi egressā arripiunt, unaq; hymnum alta uoce canunt: & consilium hoc fuisse ex turbando huic satanę ut certissimū, ita & saluberrimū compertū est. Oportet autem habere delectū in usurpanda hac theriaca. nō enim omniū oculis uno medēdum est collyrio: solū eius generis dæmonio profigādo præsentissimum citra ullam morā aut hēsitationē erit alexipharmacū, quod hominē inuadit exercetq; pro ipsius energumeni uoluntate, arbitrio & libidine. Se ea ratione fuisse sanātam, à domina in arcem Vuel reuocata Bartholomæa, coram me confessā est. Hic qua'lemcunq; sortitus fuit effectum Canon 60, de his qui se simulant dæmoniacos, qui ita habet: Eos qui se dæmone correptos esse simulant, & morum improbitate eorū figuram & habitum simulatē præ se ferunt, uisum est omnimodo puniri, & eiusmodi afflictionib. & laboribus eos subijci oportere, quibus hi qui à dæmone uerè correpti sunt, ut à dæmonis operatione liberentur, uerè subijciuntur.

Se uidisse Romæ quendam nomine Iulium, narrat Rondeletius, qui catalepsi putabatur corripī, quoties illa Passionis uerba audiret, Consummatū est. Voluit autem probare, num uerè corriperetur, an fingeret. 1042. 19.

Quū itaq; simul essent apud Alexandrum linguę Hebraicę professorē, & huius uxor fortē in alterius gratiam recitaret duo illa uerba, statim sacrificus hic exstasi uidebatur affligi: eoq; uiso, alter baculum adferri iussit, quo morbū profligaret: proinde haud mora ad se redijt. Auxit suspicionē, quod quū eo malo asficeretur, prius undiquaq; spectaret, ubi suum tutò repone-ret caput. Auditū postea est, illum ob hęc simulationē

M 3 missum

missum fuisse à Venetis in exilium, cum quadam meretrice, quæ simili morbo se prehendi simulabat.

*Catalepsis à
melancholico
sanguine.*

Porro figmentum non erat, sed catalepsis, à sanguine melancholico cerebri substantiam occupante, quam patiebatur puella in quodam pago non procul à Nemauso in Simeneis montibus. Hæc erat annorum uiginti quinque, nupta cuidam iuueni quem parum amabat: uixitque tantum dies octo cum eo, ubi hoc morbo ob animi ægritudinem corripereetur. Quam ob causam in parentum ædes redijt, in quibus tam diu à malo illæsa permanebat, quam mariti obliuio duraret: recrudescere uerò, quum de marito cogitaret, uel illius mentionem audiret: aut etiam quando ad illam insciam maritus fortè ueniret, priusquam eam uel uideret uel audiret. Quòd si in uia aquæ hydriam gestaret, eam quandoque deponebat, aliquot horas in eodem loco sedens uel decumbens, oculis & ore apertis, sine sensu & motu, nisi quòd uentris & costarum infernarum muscoli multum inouerentur.

In concubitus maleficio quid faciendum.

Cap. XXXII.

*In cap. Si per
fort. 33 q. 1.*

DE naturalis congressus, satanæ opera præpediti, curatione ita scribit Igmarius Remensis archiepiscopus: Si per sortiarias atque maleficas artes occulto, sed nunquam Dei iniusto iudicio permittente, & diabolo præparante, concubitus non sequitur: hortandi sunt quibus ista eueniunt, ut corde contrito & spiritu humilitatis, Deo & sacerdoti purè confiteantur, &c.

*Decretum in
concubitus ma-
leficio.
In Tract. de
Iam. &
S. 7. 1. 1. 1. 1.*

In controuersia, ubi maritus ad congressum ineptus esse ex maleficio accusaretur, in foro Constantiensi decretum fuisse scribit Vlricus Molitor, ut primum à medicis ille, quem leges dicunt maleficiatum uel

uel frigidum, inspiceretur, num alia illius impotentiae naturalis foueretur causa: deinde ut triennium adhuc uxor cum marito conuueret, qui suas interea temporis experiretur uires: utque eleemosynas liberalius erogarent, & ieiunijs uacarent, quò matrimonio institutor Deus eiusmodi malum amoliri dignaretur. Decretum sanè ad imitationem reuocandum. Huc accersantur etiam, quæ in cuiuscunque maleficij curatione hætenus proposui.

Cæterùm ridiculam admodùm, nimisq; religiosam plerisq; bona fide ne prodant, in aurè exemplo insinuare uolui. Mulier Katharina Lor nomine, cuius mihi nota soboles, uiro nupta, hunc in initio comperit impotentem. Quare à uario temerè quæsito consilio, hæc in ara D. Antonio sacra Euerfeldi in ducatu Montensi, ubi degebat, ceream membri uirilis effigiem religionis ergò, ut à suo malo leuaretur maritus, suspendit offertq;. Sacrificus rei ignarus canone ad altare demissis oculis recitato, ut fieri solet, suspicit, priapumque illum cæreum inopinatò intuitus, Tollatur dæmonium illud mox inquit.

*Exorcismi quando, & quomodo, & à quibus
adhibendi. Cap. XXXIII.*

PORRÒ si dictis rationibus nondum cedit inflicta calamitas, opusque satanę perdurat, eum ingredi pare licet ex Christi doctrina Marci decimosetto, quod credentes per eius nomen dæmonia sint eicituri. Eapropter Apostolorum & primitiue purioris Ecclesie exemplo, per Christi nomen expellat minister, uero ductus zelo, conscientie bonæ testimonio fretus, habes peculiare illud Spiritus sancti donum, eijciendi nimirum dæmonia: gladio spiritus, quippe Dei uerbo accinctus, atq; diuina panoplia circūquaq; inuictus, absupto sup omnia fidei scuto, quo omnia iacula

Quando adhibendi exorcismi, & quomodo.

Qualem oportet esse exorcistam.

Ephes. 6.

In ecclesia Carthaginensi 4.

2. dist. 7. exorcista. ca. 7.

de Coset. dist. 1.

M 4

malis

s. e. omne die. mali illius ignita queat extinguere (qualem armaturam in huius Libri initio ex Paulo proposui) ne cum discipulis Christi dæmonium fugare nequeuntibus à Christo audiat: O' natio incredula & distorta, quò usque tandem ero uobiscum? quò usque patiar uos? firmiter hinc infallibili nitatur promissioni: Amen dico uobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet, quia ego ad Patrem uado. Et: Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur pater per filium. Si quid petieritis per nomen meum, ego faciam. Scribit item Lucas, septuaginta reuerfos ad Christum cum gaudio discipulos, dicentes: Domine etiam dæmonia subiiciuntur nobis per nomen tuum. At autem illis: Videbam satanam sicut fulgur de cælo cadentem. Ecce do uobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici, & nihil uobis nocebit. Ita in Christi nomine flectuntur genua cælestium, terrestrium, & infernorum. Nec aliud nomen sub cælo datum est hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Solo hoc Patris æterni uerbo creata sunt cælum & terra, & quicquid in eis consistit. Eius nutu in præcipitium ruit illa immensa angelorum caterua. Ad Christi aduentum imperiumque horruerunt & profugerunt, quotquot arctissimo uinculo in sua custodia miseros mortales constrinxerant diaboli. In hoc nomine credentes discipuli, dæmonia exturbauerunt. Pythonis spiritum in Macedonia, ex puella dæmoniacâ eiecit Paulus his uerbis: Præcipio tibi in nomine I E S U Christi, exire ab ea. & exijt eadem hora. Sic à Petro iussi sunt dæmones egredi, qui uel unicum diem sibi indulgeri, ut in subiugatis permanerent corporibus, rogabant: teste Clemente.

Apud Hieronymum presbyterum in uita Hilari-
 nis Pa.

nis Palæstini eremita, legitur de quodam Constantij Imperatoris candidato, ex Francia Germaniæ orto, quem à teneris unguiculis dæmon obsederat malignus. Ductus igitur ille Gazam ad Hilarionem, exponensque tam Syraquàm Græca lingua (quas tamen nusquam didicerat dæmoniacus) multiplicem obsidionis causam, ei respondit uir sanctus: Non curo quomodo intraueris, sed ut ex eas in nomine Domini nostri I E S V Christi impero. In hoc nomine Simon apostolus simulachrum Solis comminuit: & Iudas Lunæ, dæmonibus inde uisibiliter Æthiopum forma expulsis. Dæmonem ex Solis idolo fugauit D. Thomas: draconem sub mortis statua in Scythia exeuntem profligauit Philippus apostolus: septem dæmones similitudine canum inter monumenta commorantes secus uiam, prætereuntesque grauius lædentes, abegit D. Andreas. Sic in Capitolio draconem clausisse Syluestrem, & Philippum Leuitan fugasse, traditur.

Abdias episcopus Babilon. li. 6. Histor. Apost. item lib. 9. 10. 13.

Ioannes euangelista superato ueneno, dæmonem in Dianæ templo ducentos & quadraginta nouem annos commoratum, his uerbis loco expulit: Inter dico tibi in nomine I E S V Christi Nazareni, ne ultra hic habites: & confectum decessit Epheso. Quocirca iussu Domitiani in Pathmon insulam exul deportabatur uir sanctissimus. Hic cum Cynops magorum princeps in Phara oppido contra Ioannis doctrinam, & edita in Christi nomine miracula, ex falsa sacerdotum Apollinis in Ioannem criminatione, maleficijs populum dementaret, auocaretque, mortuos etiam se excire iactabat: quorum facie assumpta etiam dæmones apparuerunt, è mari emersi. Tandem Ioanni ait Cynops: Veni sodes ad portum, ut aspicias potentiam meam, & amplius admiraberis. Igitur Ioannes cum uniuersa multitudine redijt, præcipiens illis

Ioannis euangelista in fugando dæmone contra magum Cynopa miracula.

tribus dæmonibus, qui sub imagine hominum nuper resurgentium comitabantur, ne discederent. Concussis itaque manibus, & terribili maris sonitu peracto, Cynops se, ut antea, dimisit in mare, atque sic ex oculis hominum euanuit: qui clamare non cessabant, laudando dicentes: Magnus es Cynops, & nemo præter te. Ioannes interim orabat Dominum, ut inter uiuos ultra nequaquam connumeraretur magus ille. Tum repente uehemens est pelagi murmur auditum: & procellis ingruentibus ei loco, ubi se præcipitauit, nusquam apparuit. Et dæmones qui sub humana figura stabant, quasi iam pridem resuscitati à mortuis, adiurabantur ab Apostolo Dei, dicente: In nomine crucifixi I E S U Christi hanc insulam exite, nunquam redituri: & statim ab uniuersorum oculis disparuerunt, frustra expectantium Cynopa, si fortè ex freto resurgeret. Sic apparet, quantum uerè Christianis magiltri nomen profuerit. & imitatio iuuerit.

*Cynops magus submersus
per oratione
D. Ioannis.*

*Isaia 28.
Ephes. 2.*

Hæc est coniuratio, hic uehemens fortisq̄ue exorcismus, hic modus fugandi dæmonis certus, hæc breuis formula, hi sunt characteres, quibus inuocatur omnipotentia rebus supra communem uitæ rationem agendis: hæc doctrina uera, hoc fundamentum solidum: hic philosophorum lapis, longè quidem exuperans eum, de quo Alchimici hallucinati contendunt: imò lapis angularis, in quo omnis structura firmiter coagmentatur. Hæc sunt diuina testimonia, hæc sacrorum nostrorum monumenta, hæc ueri sacerdotis memoralia, hæc purissima signa, hæc nostræ in exturbandis dæmonibus ceremoniæ, paucis contentæ, facili usu, uili apparatu. Hæc ars cælo sublimior, tartaro profundior, libera periculis, umbrarum hostis, cōtemptrix laruarum, simulachrorum perosa, nec þuris nec meri indiga, uniuersis mani-

manibus, lemuribus, laruis imperitans, omnia busta, omnia sepulchra & species mortuorum contemnens, & inania terriculamenta, & noctium occurfacula, & inferorum commeacula (ut Capnion inquit) exporrecta fronte fugans, fatum & naturam uincens, & quicquid unquam ritè optamus, si modus à magistro traditus obseruetur, indefinenter perficiens, & indeficienter adimplens. Verbo languores uniuersos sanauit, & dæmones expulit Christus. Si ergo securè operari uoles, necessariò illud Pauli consilium ob oculos pone: Quodcunque facitis in uerbo & in opere, ut omne id in nomine Domini nostri I E S U Christi faciatis. Hoc est salutiferum medicamentum: quin ipsa panacæa, uel potius hæc salus nostra & medela. Rectè hinc Nazianzenus in Defensorio ait, Dæmones adhuc contremiscere, quando Christi nomen inuocatur. Contra hunc nullæ ligaturarum præstigiæ, nulla maleficiorum ostenta, nec ulla dæmonij opera, momentum quidem perdurant, quin dicto citius euanescent. Proinde à Lactantio quàm uerissimè dictum est: Dæmones iustos, id est ueri Dei cultores metuere: cuius nomine adiurati, de corporibus excedunt: quorum uerbis uerberati, non modò se dæmones esse cõfitentur, sed etiam sua nomina edunt. Quia nec Deo, per quem adiurantur: nec iustis, quorum uoce torquétur, mentiri possunt. Itaque maximis sæpe ululatus editis uerberari se ac ardere, & iam iamque exire proclamant. In hoc ordine curationis, Scripturæ sacræ fundamento innixæ, nullam erroris suspensionem, nihil idololatriæ, nullam blasphemix opinionem foueri, luce meridiana clarius contuemur.

*Matth. 8,
Coloss. 2.*

*Li. 2. c. 16. de
Orig. erroris,
Idem apud
Clem. lib. 9.
Recog.*

Dæmones

Ceterum ne quis hoc nostrum consilium uelut ab usitata nostrorum hominum ecclesiasticorum ratione alienum calumnietur, & explodendum decernat, bona fide hic beati Clemētis uerba subiungam, quibus pellēdi satanæ formam in Ecclesia ueteri & puriore familiarem, nostroque præscripto conformem, pulchrò describit lib. 8. cap. 32. de Constit. S. Apostol. Iacobus Alphæi: Exorcista non ordinatur, spontaneæ enim beneuolentiæ est hoc certamen, & gratiæ Dei per Christum superuentione Spiritus sancti. Nam qui accipit charissima curationum, per reuelationem à Deo declaratur, quum pateat omnibus gratia, quæ est in ipso. Et lib. eodem cap. 7. Postquam exiuerunt Catechumeni, dicat diaconus: Orate energumeni, hoc est, uexati ab immundis spiritibus: intentè omnes pro ipsis orate, ut benignus Deus per Christum increpet immundos & nequam spiritus, & eripiat seruos suos ab imperio inimici, qui increpauit legionem dæmonum, & principem malorum diabolum, ipse nunc increpet pietatis rebelles, & liberet figmenta sua à uexatione ipsius, & purget ea quæ ingenti sapientia condidit. Etiam attentè oremus, Salua & excita illos Deus in uirtute tua. Inclinate uos Energumeni, ut benedictionem accipiatis. Et Episcopus oret dicens: Qui fortem armatum ligasti, & omnia uasa eius diripuisti: qui dedisti nobis potestatem ambulandi super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici: qui homicidam serpentem ligatum tradidisti nobis, tanquã passerem puerulis, quem cuncta pauent & horrent à facie uirtutis tuæ: qui eum deiecisti, sicut fulgur è cœlo in terram, non lapsu locali, sed ab honore in ignomi-

Energumeni.

Cap. 8.

Lucæ 10.

gnominiam, ob uoluntariam nequitiam: cuius aspectus siccat abyssos, & minæ liquefaciunt montes, & ueritas Domini manet in æternum: quem laudant *Iob 8.* infantes, & lactentes benedicunt: quem celebrant & adorant angeli: qui aspicit super terram, & facit eam *Psal. 103.* tremere: qui tangit montes, & fumigant: qui minatur mari, & siccat illud, & omnia flumina deserta facit: cuius nubes puluis pedum eius: qui ambulat super mare sicut pauimentum: unigenite Deus magni *Iob. 9.* patris filii, increpa spiritus nequam, & libera opera manuum tuarum ab alieni spiritus uexatione: quoniam tibi gloria, honor & adoratio, & per te tuo patri in Sancto Spiritu in secula, Amen.

Iudicium Philippi Melanchthonis de demoniacis, ex Epistolarum libris.

Cap. XXXV.

ET si sunt interdum physicæ causæ furorum seu *παραφροσύνης* seu *μασίας*: tamen certissimum est, diabolos in aliquorum hominum corda ingredi & efficere furores & cruciatus in eis, uel cum physicis causis uel sine eis: quia manifestum est, tales homines interdum etiam sine physicis re medijs liberari. Et sæpe hæc diabolica spectacula sunt prodigia & significationes rerum futurarum. Ante annis duodecim mulier erat in Saxonia, quæ nullas literas didicerat: tamen quum agitaretur à diabolo, post cruciatus loquebatur Græcè & Latinè de futuro bello Saxonico: Erit magna angustia in terra, & ira in populo, *ἔσται ἀνάγκη ἐπὶ τῷ γένει καὶ ἐργὴ ἐν τῷ λαῷ τότε.* Ante annos sedecim erat in Marchia puella, cui rapienti pilos à uestibus, uertebantur illi pili in nummos Marchicos, quos deuorabat puella longo fragore dentium. Et figuræ illæ nummorum interdum ex manibus eius subito extortæ, erant ueri nummi, qui adhuc à non-

à nonnullis seruantur: ac subinde magnos cruciatus sentiebat puella: sed à toto illo morbo liberata est post aliquot menses, & adhuc uiuit sana. Sunt autem crebræ piorum preces pro ea factæ, & consulto omiffæ sunt aliæ ceremoniæ.

In Italia audio fuisse mulierem, quæ etiam nullas didicerat literas: quæ quum agitaretur à diabolo, interrogata, qui uertus Virgilij sit optimus? respondit,

Discite iusticiam moniti, & non temerè Diuos.

De illis miseris uirginibus, quas Romæ cruciari audio, eas à diabolis torqueri iudico, & significantur pœnæ Italiæ & aliarum gentiũ. Nec uerò dubito uerã piorum prece non tolli id malũ, & expelli diabolos posse. Rectè etiam facient, si qui homines non Epicurei, sed uerè inuocantes filium Dei Dominum nostrum I B S V M Christum, seriò præcipiant diabolis, ut ab illis miseris discedant, & de uenturo iudicio filij Dei, in quo malitia diabolorum ostendetur palàm uniuersæ ecclesiæ, dicent, & de pœnis diabolorum. Sed hæc fieri oportet seriò, & omittendæ sunt ceremoniæ ⁷ *apotelesmas* & lustralis aquæ & falsarum inuocationum Cornelij & similiũ. Scio plura exempla, in quibus profuisse piorũ prece certũ est.

*Ineptus maleficij bestiarum curandi modus uulgaris,
 * tempestatis item sedatio impia.*

Cap. XXXVI.

CVius uerò Scripturæ testimonio, aut quo exemplo fulciatur uulgaris illa & aliquãdiu malè inuolita maleficij per quẽcũq; ineptũ, & quãdoq; bis cæcum, curandi, & dæmonis eliminandi ratio, me profectò latèret ubi præter inutile ceremoniarũ congeriẽ, exorcismos ij homines adhibent diros, ne dicã blasphemus: Stetõ rea etiã uociferatione, p̄fuserũq; uerbõrũ turbine, uolèter abigere dæmonẽ uelle uideatur, Euãgelia à p̄posito dissona, Symbolũ Apostolorum,

lorū, orationē Dominicā, salutationē Angelicā, & nescio quæ alia, iterum atq; iterū repetentes. Quorsum hæc ad satanæ expulsionē cōferent? ubi mandatū, ubi exemplum, apud Christum, Apostolos, uel eius discipulos, siue etiam primitiæ ecclesiæ ministros? Rei propositæ non respondet uerborū intellectus. Christus, eiusq; imitatores in fugando diabolo cōuenientibus sunt usi uerbis. Illam autem uerborū recitationem cum instituta actione minimè cohærere, nemo non uidet. At abominabile suū sacrilegiū ponderent illi, qui eum modū nedū usurpare audēt, uerū etiā bestijs & inanimatis rebus, præter subnascētis Ecclesiæ syncerioris exemplū, execrandas cōiurationes & frequentē tremendi nominis Dei nūcupationē solenniter applicare, item signū crucis cū oratione Dominica & salutatione Angelica ter uel sæpius repetita (sic Mallei referūt authores) uaccæ cōsecrare. Hos ut minimū, ut in secūdi Præcepti transgressione haud leuiter delinquere, ne quid grauius addā, sentiūt alij.

Bestijs & rebus inanimatis in cōiuratione superstitiosè applicatur.

2. secunda pars quæst. 2. cap. 7.

Describit præterea Iacobus de Chusa chartusianus, quomodo sal, panis & aqua exorcismis consecrantur, & quomodo panem cum aqua gustari oporteat nouem diebus continuè, quibus etiam recitantur tria Pater noster & Aue Maria in honore sanctæ Trinitatis, & sancti Huberti, &c. aduersus quemcunque morbum tam hominum quàm pecudum, item insultum satanæ, & morsum canis rabidi. At bonas horas hunc nimis malè collocasse sentio. Alibi eiusmodi sale asperguntur, & thure coniuurato suffiuntur homines & bestię, & recitantur Letaniæ. Consilium item contra maleficas, ne animalia, &c. ab eisdem inficiantur, sic describitur: Recipe tempore Paschali de candela Paschali benedicta uidelicet, stillas uel particulas à superiori parte collectas, ubi ardebat, & fac de illa
cera

cera candelam paruam: & tunc in die Dominica surge manè, & accende ceram, & accipe lumen illud, ut stillæ aut particulæ cadant super cornua & aures illius animalis, In nomine p. & f. & duplex ff & combure illud animal modicum cum lumine illo benedictò infra cornua aut aures, &c. & quicquid residuum fuerit de cera aut candela, affige ad modum crucis circa stabulum supra ianuam aut subianua, ubi animalia solent intrare & exire, tunc illo anno animalia tua non inficientur à maleficis.

Benedictionē in super hanc pecorum, quibus abstrahitur per incubos lac &c. ut hic scribitur, ita docet libellus. Recipe ramos palmarum, & fac crucem, deinde scribantur hæc nomina, Tetragramaton Adonai, Otheos, Iesus, Maria, Ioannes: & ponantur in modum crucis super crucem præfatam, & tegantur hæc de cera consecrata in uigilia Paschæ: aut scribantur prædicta nomina in cera benedicta ad modum crucis posita super lignum crucis de ramis palmarum prosterntatis ante crucem in die Palmarum, & tunc super hoc ponatur in modum crucis parum de corporali & stola benedicta: & illud sui aut inuolui debet panno lineo, imponendo modicum de abrotano & folijs palmarum, & istud ponatur in uasculo, trans quod colari debet lac extractum à bestijs: & debet bestia sumere nouem uicibus de aqua consecrata seu benedicta: & debent in quibus lac funditur, aspergi cum aqua benedicta, ut supra, &c.

Item, istud etiam ualet cōtra omnia maleficia siue sint in braxatura & cultura, tinctoribus & hominibus, bestijs: & sic de alijs, ut infra.

Item, præscripta nomina contra maleficia scribi debent in cera benedicta, ut prædictum est, & ponatur in ceruisia recenti antequam ascendat, & incipit laborare ad caput, &c.

† I E S V S

† I E S V S Nazarenus † rex Iudæorum †. Non percuties eos qui signati sunt hoc signo | thau τ. Istud præscriptum ualet pro hominibus & pecoribus, qui sunt per Pythonicam infecti, & debet dari in ferculis aut potibus eorum, uidelicet in chartula scripta, ut suprâ. Hactenus ille.

Idem adhuc hominû genus in foramen cornu uaccini terebra impressum, contra incantamētum quandoque intrudere solet mixturam ex cereæ Paschalis, & eiusdem thuris ac stolæ momento.

Huc accedat lactis uaccini restitutio per cōsecrationis modum in frequenti usu habitum apud ancillam Theodori Lopers, uicarij in nosodochio Kreueliensi, tres alentis uaccas: quæ ubi domum reuersæ, non satis lactis pro more redderent, ancilla Christina nomine, uaccas in mille diabolorum nomine egredi, atque suum repetere lac iubebat: inde ad cuiusdam mulierculæ ob maleficium suspectæ ædes progredi, consistereque aliquandiu cum ualido & frequenti boatu illę uidebantur: deinde ad stabulum regressę, lac refundere solitum dicebantur. Nugæ sunt, & mera ludibria.

*Ridicula est
secratio.*

Contra grandines uerò & tempestates, ultra crucis signum, lapilli tres ex grandine in ignem sub inuocatione sanctissimæ Trinitatis conijciuntur, oratio Dominica cum Angelica salutatione bis aut ter recitatur: adiungitur Euangelium Ioannis, In principio erat uerbum: atque signum crucis undiq; contra tempestatem antè & retrò, & ex omni parte terræ subinfertur. Demum quum in fine ter repetierit exorcista, Verbum caro factum est: & toties annexerit, Per Euangelica dicta fugiat tempestas ista: subito tempestas, si eam maleficium excitarit, cessabit. Hæc uerissima experimenta, nec suspecta iudicanda, dicunt Theologi illi. Qui sanè illud ipsum uitium cōmittere

*Grādinis
tēpestatis ex
maleficio na-
ta sedatio sua
perstitiosa.
Ab Augu-
stino inter-
dicitur, & le-
gitur 26. q. 7.
nō obseruati.*

N uidens

uidentur, quod in alijs emendare cupiunt: & ut ille canit poeta Satyricus,

Dum stulti uitant uitia, in contraria currunt.

Quantum enim deest eiusmodi coniuratoribus, ut non uerè exprimant rationem præstigiatorum & incantatorum? Et tamen ista & similia non in leuibus solum experiuntur rebus, sed etiam in benedictis Dei creaturis, imò in mysterijs & institutis Christi perfidè abutuntur. Sed absurdiora hæc sunt, quàm ut longiori confutatione indigeant. In secundum Decalogi præceptum hic quoq; haud dubiè impingitur, quanquam secus ab illis doceatur.

Atqui si in nomine Dei & Christi pronunciato preces & exorcismos finire, & exoptatum finem interdum cõsequi obijciant, Christi ueracis quæso uicissim uerba audiant: Multi dicent mihi in illo die, Domine Domine, nõnne in nomine tuo prophetauimus, & tuo nomine dæmonia eiecimus, & tuo nomine multas uirtutes præstitimus? Ac tum confitebor illis, Nunquam noui uos. Discedite à me qui operamini iniquitatem. Impiorum itaq; exorcismi uirtute nõ cedit diabolus, sed sponte: ut impietatem cõfirmet, & erroribus alios immergat altius.

Rectè itaque D. Thomas de potentia Dei, quæst. 6. art. 10. in solutione 3. argumenti, ait: Si Salomon fecit exorcismos eo tempore, quando erat in statu salutis, potuit esse in illis exorcismis uis cogèdi dæmones ex uirtute diuina. Si autem tempore illo fecit, quo idola adorauit, ut intelligatur eum per magicas fecisse artes, non fuit in illis exorcismis uis dæmones compellendi.

*Si iumenta præter naturam quid pati uideantur,
item contra uenena, quid faciendum.*

Cap. XXXVII.

si

SI uerò præter naturam quid pati iumenta credan-
tur (quod tamen cognitu difficilimum, cum sæpe
in palcuis uenena uel depascatur, uel spiritus at-
tractu illiciant) primùm omnium his pharmacum cõ-
tra uenena uel similia uitia offerri potest, & reliqua ad
ministrari, quæ ex naturali coniectura & arte (quam
doctè copioseque tradit Vegetius de arte ueterinaria
uel mulomedicina libris quatuor, item Columella, Ce-
sar Constantinus, & pleriq; alij ueteres & recetiores) Columel. de
re Rust. lib. 4
C 7.
Casar Consti
lib. 17. 18. 19.
usui fore arbitrabimur, successum toleratè expectan-
tes. Quæ si minus iuuerint, sed morte armentum abri-
piatur: uelut speculum, mentis oculis opponenda erit
lobi patiëntia: & quicquid id est calamitatis ac damni,
Deo sic uolenti (qui dedit & abstulit, idq; sicut illi pla-
citum est, ita facit) ferendum erit acceptum: nec ad a-
riolos aut diuinos, aut Pythonis spiritu turgidos, con-
tra euidens Dei mandatum, impiè cõfugiendum. qui
profectò imitatione sacrilega comprobare uidentur
M. Catonis idololatriam in agro lustrando certis ce-
remonijs, solennibus sacrificijs, uerbis atq; uotis Tel-
luri dicatis, ut insuetas alat arbores: ipsis etiam arbo-
ribus exoratis ut transmigrent, & in alieno solo accre-
scant: rapis quoq; obsecratis dum seruntur, ut sibi &
familiæ uicinisq; benignè conferant: precibus Marti
fufis, ut ager pecoraq; seruentur.

Suffimentum autem animantium morbis prohibe-
dis utile, legitur apud Vegetium. qui licet id quoq; lu-
strare animalia, fascinum tollere, dæmones fugare, &
grandines inhibere, ab alijs malè persuasus scribit: ta-
men odore suo, causa quippe naturali, tam hominum
quàm animalium morbis resistere, & aerem defecare
addit. ita habet:

Recip. sulphuris uiui lib. ij. bituminis Iudaici lib. j.
opopanacis, achanti, galbani, castorei, irios crudi, an-
unc. sex. salis Ammoniacy unc. ij. salis Cappadoces,

N 2 9972

cornu ceruini, lapidis gagatis masculi, lapidis gagatis feminæ, an. unc. iij. lapidis hæmatitis, lapidis sideritis, lapidis argeritis, an. unc. j. equuleas, id est, caballiones marinos, caudas marinas, ungues marinos, an. numero septem. uuæ marinæ unc. iij. medullæ ceruinæ, cederei, picis liquidæ, an. pondera iij. ossa sepiæ numero 7. auri semiunciam, ballucæ siliquam. Hęc uniuerfa commisceantur, & succendântur. Sed si memoratos lapides aut inuenire nequieris, aut enormitate precij ab emptione cessaueris, reliqua efficaciter profunt.

Pecora doloso maleficio acta.

Interea tamen studiosè inquirendum, num aliquid inôstri alatur, aut fucus alicubi foueatur: quemadmodum à quodam latomo apud Batauos factum meminimus, qui stabula ingressus, lupi sterces clam in præsepibus absconderebat: cuius odore, ut uoracis sui hostis præsentia, ob antipathiam, ueluti malefico actu, territæ pecudes, ultrò citroque exultare, & insolito concitari furore uidebantur, unde turbati rustici incantamentum esse conijcerent. Quocirca ad fabulæ actorem, uelut è specula hęc obseruantem, atque sanandi maleficij nomine celebrem concurrebatur: qui tecta fascini materia, lupi nimirum excremento, occultè ablata, ocyus malum amoliebatur. Sublata enim causa, tollitur effectus. Sic rem qualemcunque ex hac professione faciebat: à uiris tamè bonis admonebatur, ut maturè eiusmodi falsitati renunciaret, ne merita falsarium consequeretur punitio.

Cōtra ueneficum quid faciendum.

Porrò contra quæcunque uenena, oblata philtrea aut cupidinis pocula, medicorum imploranda erit opera: ut postquam perspicaci indagine exrelatu, circumstantijs & symptomatibus obortis, si non in ueneni essentia absolutam cognitionem, saltem ad eius qualemcunque coniecturam illi peruenerint quam ocyssimè (in mora enim hic sæpe periculum existit) tum pro eius qualitate deleteria & uehementia, quam poterat

poterunt artificiosa & exacta methodo admoliti euestigiò manum, alexiteria, & quæ ars dictabit, ordine administrabunt. Morbi si tolli posset causa cognita, concideret simul effectus. Venena, eorumque assumptorum uel aliàs inficientium indicia, simul & propria antidota, medicorum nouit schola: nec ea hic explicare, nostri est instituti. Si uerò ita affectos, ad temerarios alterius scholæ homines aberrare cõtingat, mortis aleam profectò haud rarò, etiamsi pestifera ueneni uis sit lenta, uirulentia pedetentim accrescente, tandemque cordis uitalem fomitem feriente, experiuntur infelices.

DE MAGORVM INFAMIVM,
Lamiarum & ueneficorum pœ-
nis, Liber VI.

Quòd magis infamibus uarijs diuersa sit infligenda pœna. Cap. I.

VO'D meam hic sententiam à uulgari, & iam multis annis inueterata dissentientem, uelut appendicem, qua tuor superioribus Libris annectâ: nõ mihi professione medico, uerti uitio decet, quasi uocationis meæ sepes tranfiliam. Veritatem enim in profundo abstrusam inuestigare licet cuiilibet, nec illi uetustatis auctoritatem præponderare oportet ullam. Negocium uerò illud dæmoniacum tam inextricabilibus cum sit inuolutum labyrinthis, ut non facilè quis hinc se explicet, etiamsi ducem habeat emunetarum narium Theseum: inde si aliquis pro ingenij modulo ueritatem elicere studeat, non is reprehensione coercendus: at potius iuandus, suamque merebitur laudem, si uel bonæ operæ momentum præstiterit. Quare autem non con-

N 3 cedetur

cedetur medico, rerum absconditarum ex professo indagatori, qui huic scholæ aliquandiu nauarit operam (quàm uerò felicem, erit penes alios iudicium) in forum prodire, & suam proponere opinionem, citra eorum quorum interesse agnosco, præiudicium? Iurisperito uicissim, aut cuius alij, nedum non inuidebimus medici, sed eum cum fœnore honorem libenter etiam deferemus, ut in re apud nos magis placitis aut longi usus obseruantia, quàm rationum firmitati nixa, uel alioqui controuersa, ingenuè suam interponat sententiam: à nobis certè *obuijs amplectendam* uulnis, si in ueri cognitionem aliquo ducat modo: reijciendam autem, si à ratione comperiat aliena.

Cum bona itaque Iurisconsultorum ueniam dicam, magos infames uarios quum suprâ inulto discrimine à sagis & ueneficis meritò distinxerim, non eadem debet his simul confusè & indifferenter statui pœna.

Magis omnibus non eadè debet infligi pœna.

Quotquot enim magorum nomine dignatus sum, non ignoranter, aut coactè, sed studio sedulaque uigilantia, factis etiam grauibus impensis, interdum & peregrinationibus huc institutis, curiosas has inquirunt artes, & blasphemiarum plaustra, libros uidelicet execrabiles magno frequenter ære redimunt, è quibus satanicæ scientiæ mysteria, si dijs placet, exurgant diaboli mancipia & nutricij: ut post non uulgarem & eximiam suo doctori primario præstitam operam, merita donentur laurea strenui discipuli (nisi ex Dei gratia, conscientia aculeo pungente adacti, satanæ nuncium remittant, ac maturè resipiscant) quos suos cohonestare solet, quos sibi & animo & corpore mancipatos, in præcipitium rapit. Eiusmodi magos olim capitali supplicio multauit Moses. Fuisse itè postea punitos, ex Petri uerbis apud Clementè liquet. Ille, fratres, (inquit) quem ostendo uobis, paulo antè

*Ierit. 10.
Deut. 13.
Li. 3. Actoz.*

uenit

uenit ad me, de Simonis mihi malis artibus nuncians, quomodo ipsam sceleris sui officinā piecerit in profundum, non quasi pœnitentia ductus, sed metuēs ne deprehensus publicis legibus subiaceret. Propterea etiam in Iudææ Antiochiam fugit territus, putans se à Cæsare quæri ad pœnam. Tradit quoq; Calsidorus, Athalarici regis Gotthorū esse sententiā: Maleficos, uel eos qui ab eorū nefarijs artibus aliquid crediderint expetendum, legum seueritate puniri oportere. Quia impium est circa eos esse remissos, quos cœlestis pietas non patitur impunitos. Huc referatur Augustinus, qui ex Ciceronis sententia dicit, in XII Tabulis, antiquissimis Romanorū legibus conscriptum esse: Ei qui has artes exercuerit, supplicium sit. Magus & ueneficus hic intelligitur, non illusa uetula, cunctarum expers artium. Illorum artem exterminant respublicæ omnes bene constitutæ.

Sunt interim plerique magi non ita extremè cum aliorum iactura, flagitio scelereque exorbitantes, qui pro suo nutu ex occulta quadam, quam ex uoluntatis & studiorum consensu cum dæmonibus contraxerunt, societate, recitata superstitiosæ uel impiæ coniurationis formula, uel submurmuratis secretò insulis uocibus, cuiuscunque forinæ requisitæ imaginem aut spectrum, præstricto oculorum acumine, in urna uel speculo uel aere aut alibi ostentant. nihil autem uerè in rei essentia, non phantasticum uel imaginarium, hac ratione præstare hi queunt: quemadmodū omnes Pharaonis magi, eiusdem cum his hominibus professionis & potentæ, nihil præter rerum præstigiōsam exhibuere faeiem. Hoc magorum genus non perinde alijs noxium, ut repudiata dæmonum communionē ad mentem redeat pœniteas, & adinonendum & compellendum est. Idem in republica ritè composita circumforaneis illis præstigiatoribus

Abdi. lib. 12
hist. Apost.
L. 10. Recog.

Li. 9. cap. 15.

Lib. 8. ca. 198
de Cui. Dei

Exod. 7. 8.

Magorum
alios nō
dela. d. t. u.
pœn. s.

& ioculatorijs *ἀγέπταις* meritò accidat, ne ea impunitate, curiosarum rerum studiosæ plebis oculis cautè in posterum insidientur.

Quicumque uerò diris execrationibus, exorcismis, precationibus, blasphemio nominis diuini contra secundum Præceptum abusu, barbaris uocibus authorem prodentibus, quemcunque effectum præternaturæ ordinem, aduersus uerbi diuini institutam à Deo rationem extorquere, in rebus serijs uel ludicris satagunt: ij ut curiosarum artium ad propriam perniciem cultores, saniori doctrina primùm instituti, stricta lege coercendi sunt, & ad resipiscentiam cogendi. quòd si præfracti perseuerent, arbitraria esto multa, qua constringantur, ne tandem in legem contra blasphemos à Mose latam deliquisse iudicentur.

Leuit. 24.

*Magorum
religiosorum
multa.*

Cæterùm magorum plurimi professione sunt religiosi, quos uocant, qui occultam mentiti artem, maleficij dignotionem curationemque iactare non uerentur: ut si morbo aliquo contumaci, imperitæ plebi ignoto, nec uulgari quis conflietetur, atque eorum fictæ confusus scientiæ, consilium quærat, maleficium esse uel incantationem persuadent morbum ex naturalis causa ortum, medicisque doctioribus non obscurum: additis etiam indicijs, quibus uelut digito commonstratur innocens sæpe femina: hi & morbum comminiscuntur, & inuincibilem calumniam infanti impingunt, illusores utroque nomine non modò inter perniciosissimas iniqui quæstus *ἀγέπταις*, adulterinæ monetæ (quod pietatis prætextu alios inescant, & dæmonio deuoueant, offerantque) architectos & falsarios reputandi, uerùm etiam illis qui libellos spargunt famosos annumerandi, & uelut ciuilibus, ne dicam, publicæ tranquillitatis turbatores censendi, si hoc controuersiarum & atrocissimorum odiorum,

diorum, quibus miserrimè conflictantur in tonantèq; uiciniaz, pagi & urbes, feracissimum seminarium, ad iustam trutinetur bilancem. Suos tamen hi inueniunt patronos, ob religionis fortè titulum. Hos enim qui tangit Christos, Dei configere pupillam clamatur. Hoc grande nefas, & morte piandum. Interim tamen, ut minimum, ab hoc instituto coercendi sunt, à bonorum fruitione suspendendi, uel etiam exilio puniendi: at pro sceleris enormitate, ijs quorum interest, ne sutor (quod dici solet) ultra crepidam, pœnam decernendi, augendi uel immutandi potestatem relinquo.

Zach. 2.

In horum magorum albo censendi suo quodam iure, quotquot contra diuini uerbi maiestatem & genuinum usum, in medicinæ, omniumque artium & sacratissimæ & utilissimæ non tolerandum despectum, contra quoscumque tum hominum tum bestiarum morbos, salem coniurationibus uerbisque sacris huc contortis execratum, & aquam eadem potentia expiatam propinant, uel exorcismis ueræ uirtutis exortibus, aut inconditis incongruisque uerbis, sacro aliquo nomine, uel diuinæ Scripturæ uocibus, scitè fucatis ut dolus lateat, teste Augustino: uel sacris aut alioqui horrifonis sine intellectu dictionibus recitatis aut scriptis, & collo suspensis, aut alibi alligatis utuntur. Superstitionis limites hos transiisse fatendum est, & propterea redarguendi acriter refrenandi que, ne in immane idololatriæ scelus & sacrilegium utriusque, & actores, & qui admittunt, incurrentes, illius olim diras subire se pœnas, serò querantur.

Magorum
medicorum
punitio.

Quam pœnam arioli, & qui in annulo uel uitro captiuum circumferunt demonem, mereantur, & quod magici libri sint exurendi.

Cap. II.

Divini & arioli ut Rei publica turbatores & falsarij habedi.

Plerique insuper magi Pythonis spiritu inflati, artem diuinandi profitentur: & res perditas quis suffuratus fuerit, aut ubi eæ recoditæ sint, & alia abdita, uel etiã ancipitia, se manifestare posse iactant. Quum autem hi uel *quætorias* fumo inducti, ut aliquo habeantur saltem numero, sibi artem uendicant occultam, & scientiam quam ignorant: uel propria cõpulsæ malicia, ut fraudet: siue auariciæ illecti studio, ut questum fraudulenter faciant, etiam si interdum per satanæ cooperationem nihil aut parum nouerint, gloriatur nihilominus de diuinandi cognitione, siue etiã aliquibus exorcismis, execrationibus, uotis & ceremonijs, quod pollicentur, peragant: utriusque mendaciarum & mendaciorum auctori, uelut testi certissimo innixi confisi que, quum furti aut alterius sceleris notam inurant ijs qui hic ut innocentissimi agnoscuntur, ita & illæsi nominis inter uicinos antea semper uixerunt pacificè: at hoc notati cauterio præter meritum, calumniam in posteritate multam sustinent, ut hac ratione graui simultate & odio diuellantur conturbenturque: numerosæque familiarum, & celebres uiciniæ antea continuo pacatissimæ: discordiæ huius exitialis & calumniarum execrandarum auctores non alio habendos esse loco, quam seditiosos Reipublicæ turbatores & falsarios, equidem sentio. Quibus, ut minimum, cum primis silentium à magistratu imponi decet: deinde arbitrariam pro delicti qualitate, pecuniæ irrogari multam: ac nisi à maleficio desistant, exilio puniri: quemadmodum in quodam ariolo Ioachimo, ab ornatissimo Senatus Regij ordine apud Geldros, olim prudenter factum memini. Enimvero

uerò pœnam à Mose, ex Dei uoluntate sub lege ueteri, eius farinae hominibus constitutam, illis non imprecor. Ea ita sonat: Vir & mulier in quibus Pytho

Leuit. 10.

uel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos, sanguis eorum sit super eos, uel capitali pœna digni sunt. Item: Anima quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra illam, & excindam eam de medio populi mei. Et Deut. 18: Non inueniatur diuinus qui diuinando futura prædicit, nec mathematicus, nec ueneficus, nec maleficus, nec incâtator, nec consulens Pythonem, nec magus, nec à mortuis sciscitans. Abominatur enim Dominus quicumq; ista facit, & ob istas abominatiões excindit eos Deus tuus ante te. Sic interijt Ochofias rex Israel, quia infirmus spreto Deo uero, & legitimis medijs, misit ad consulendum Beelzebub deum Accaron. Quapropter à populo Israelitico illos publico edicto designata pœna exulare uoluit rex Saul, qui magos & ariolos abstulit de terra, atq; interfecit eos qui Pythones habebat in uentre. Nec pœnas idè ille euasit debitas, quòd huius familiarum mulierculam in Endor consuluerit. Contra Manassem quoque, & Israelitas, Deus mirè excanduit: grauiterq; puniti fuère, quòd diuinos sustinuerint. 4. Reg. 17 & 21. horum etiam meminit Esaias cap. 19 & 44.

Pœna diuini, magus & ueneficus à Mose. conuicta.

4. Reg. 1.

1. Reg. 28.

Suus hic locus quoque debetur ijs, qui, ut ipsis iforumque uoluntati obediatur, & ad nutum respòdeat, miserum circumferunt dæmonem, in deditionem extremè suffitibus & ceremonijs adactum, & iam annulo ab aurifabro sanè subtili artificiosoque incarcerationatum: uel qui eum ostentant in duro, nec fragili scilicet crystallo, aut uitro (mirum est, id à diaboli, ex tartaris continuò ardentibus euolantis, calore non colliquescere) tam strictè & irremissè còcatenatum, ut suis

Eorū qui in annulo uel uitro dæmonem captiuum circumferunt, pœna.

ut suis solum nunc dominis uelut seruus captiuus & mancipium (quemadmodum ipse naturalis postulat ordo reciprocus, uti dominus serui dominus, ita & seruus domini seruus) suam diuinando, aut res abstrusas detegendo, strenuè præstaret operam. Hi quum animæ suæ consulant malè, & alijs imponant, impietatisque inquinamentum affricent, minimè tolerandi sunt. Præclarum iustæ pœnæ, imitationeque dignissimum exemplum ante paucos annos in huius professionis hominem, Iacobum Iodoci de Rosa nomine, Cortricensem, Arnhemiz apud Geldros proposuerunt, promulgaruntque Cæsaris auctoritate eximij uiri Senatorij: eius ordinis clauum uigilanter gubernante amplissimo doctrina, existimatione & prudentia uiro D. Adriano Mario Nicolai, cancellario mihi multis nominibus obseruando. Annulum ille circungestabat, in quo exorcismis colligatum putabat dæmonem, quem singulis quinque diebus, ut minimum, alloqui, & de rebus nouis alijsque consulere cogebatur: libros quoque maleficas artes coniurationesque impias continentes habuit, qua occasione non modò hominum & bestiarum morbos ex maleficio ortos ab alijs discernere, sed & curare uoluit. Quapropter post suos carceres, heros ille publico loco ante ædes Senatorias circa forum solenniter spectatorum corona cinctus, malleo simulatum captiui dæmonis carcerem, annulum uidelicet, postpositum, sententia ritè lata aperire, atque omnino perfringere cogebatur, eoque modo captum liberrate donare: nisi fortè uiolento mallei impulsu contritum dæmonem credatis, qui annuli solido munimento illum constringi posse ratus fuit. Accessit quoque, ut libros in ignem idem ille conijceret: astaretque tantisper, donec flammis eos absumpisset. Exilio insuper puniebatur, post exolutas huius actionis

*Adrianus
Marius Ni-
colai Geldria
cancellarius.*

nīs causa factas impensas. Actum Arnheimiæ, 14. Iulij, Anno 1548. Eadem ratione erunt crystallus, uitra, & reliqua nefario usui consecrata organa, sententia solenni condemnanda, & palàm infringenda. Horum artificibus & patronis pro delicti magnitudine, ex æquioris magistratus arbitrio infligetur pœna.

Porro de curiosarum harum artium libris quid decerni debeat, ne quidem in quæstionem uocandū: quum memorabile & posteris omnibus sine contro-

uersa imitandum hic exemplum legamus in Apostolorum Actis, ubi Pauli apostoli prædicatione Ephesi

comburuntur cuncti eò comportati execrationum libri, pecuniæ quinquaginta millium precio æstimati.

Hermogenes item magus librorum magicorum copiam magnam offert Iacobo apostolo, qui exurebantur. Eos qui magiam admirati fuerant, uolumina

combussisse, tradit Athanasius de Humanitat. uerbi.

Hos quoque libros prorsus corrumpi uoluit Ulpianus Iurisconsultus, l. cæteræ. §. i. ff. familiæ hercif.

Huc uniuersum illud diuinorum dæmoniaco- rum theatrum, secundo Libro inter infames magos relatum, accenseatur. Ob necromantiam accusatus est L. Apuleius à Sycionio Emiliano, coram Clau-

dio Maximo Africæ proconsule: & , ut quidam uolunt, damnatus: licet plerique secus arbitrentur.

Quid leges & decreta de magis, & ariolis, cõf- demq; consulentibus statuunt.

Cap. III.

Quid deinde leges & decreta de tota illa magorum colluie proposita statuunt, subiiciendū duxi. Potissimum uerò, quod ab ijs quoque obijcitur, qui Lamias in tempestate cienda & grandine prouocando nihil posse cõcedunt, illud est.

l. multi.

Annalium, crystallus, uitra, & reliqua nefario usui cõsecrata, solenniter infringenda.

Magorum libri palàm exurendi.

Act. 19.

Abdias lib. 4. hist. apost.

August. de Ciuitat. Des lib. 8. cap. 19.

*Aliàs ma-
nes accitos.*

l. multi. C. de maleficis & mathematicis, multi magis
cis artibus usi elementa turbare, uitam infantium la-
befactare, non dubitant, & * inanibus accitis audent
uentilare, ut quisque suos conficiat malis artibus ini-
micos : hos (quoniam naturæ peregrini sunt) feralis
pestis absumat. Data Non. Decembris Constantino
Aug. IX. & Iuliano II consulibus: quorum ille Con-
stantinus secundus dictus, hic non multo post Cæsar
factus, & tandem Apostata cognominatus.

Lamias autem nostras, ut indoctas, uetulas & de-
liras, artes exercere nullas, nec ulla ratione elementa
mouere aut uitare posse, ut nec ullum hominē, item
demonēs cogere ut alijs noceant, omnino non posse,
satis superque demonstratum est. Quocirca eas de-
cretum hoc minimè concernit. Si quæ sunt, quæ uitæ
hominum insidiantur, ei que uim faciunt, ueneno id
fieri oportet: proinde etiam ueneficæ tales dicuntur,

*Contra diui-
nos, magos, sa-
crilegos, & ue-
nificos lata
Imperatorū
leges.*

& sunt: ex hoc edicto puniantur. Item lib. 9. Co-
dicis, Imperator Constan. A. ad Maximia: Nullus aru-
spex, nullus sacerdos (id est, uetitæ magiæ doctor)
nullus eorum qui huic ritui assolent ministrare, ad li-
men alterius accedat, nec ob alteram causam: sed hu-
iusmodi hominum amicitia, quamuis uetus, repella-
tur, concremando illo aruspice qui ad domum alien-
nam accesserit: & illo in insulam deportando post ad-
emptionem bonorum, qui eum aduocauerit suasioni-
bus uel præmijs. Idem Imp. p. ad populū: Nemo aru-
spicem consulat, aut mathematicum, nemo ariolum:
augurum & uatum praua cōfessio conticescat. Chal-
dæi ac magi, & cæteri quos maleficos ob facinorum
magnitudinem uulgus appellat, nec ad hanc partem
aliquid moliantur: si eat omnibus perpetuò diuinan-
di curiositas. Idem Imp. Const. A. & c. ad Thaurum
præfectum prætorium: Et si excepta tormentis sunt
corpora honoribus prædicatorum, præter illa uidelicet

*Chaldæi, ma-
gi et malefici.*

crimi-

crimina quæ legibus demonstratur, et si homines magi, in quacunque sint parte terrarum, humani generis inimici credendi sunt: quoniam tamen qui in comitatu nostro sunt, ipsam propemodum pulsant maiestatem, si quis magus, uel magicis certaminibus affuetus, qui maleficus uulgi consuetudine nuncupatur, aut aruspex, aut ariolus, aut certe augur uel mathematicus, aut narrandis somnijs occultans artem aliquam diuinandi, aut certe aliquid horum simile exercens in comitatu meo uel Cæsaris fuerit deprehensus: presidio dignitatis exutus, cruciatus & tormenta non fugiat. Si uero conuictus fuerit, & ad proprium facinus detegentibus repugnauerit pernegando, sit eculeo traditus, unguisq; lubricantibus latera perferat pœnas proprio dignas facinore.

Nullus debet consulere diuinatorem, & quilibet à diuinando debet cessare: & contra faciens punitur, h. d. secundum Salicet.

Nullus debet consulere incantatorem de his quæ futura sunt, nec Chaldæos, nec maleficos: & qui contra fecerit, ultore gladio capitali pœnæ subiacebit. Viuianus.

Qui dæmones inuocant, uel imagines cereas incantant, puniuntur, h. d. Salicet.

Facientes incantationes ad finem mali, sunt puniendi: de Iure uero Canonico, etiam si faciant ad finem boni. 26. quæst. 2. cap. illos. & c. extuarum extra, de Sortilegis. & c. fin. d. tit. ubi Glosa. Bart. Salicet.

Vlpianus in l. item apud Labeonem. §. si quis. ff. de Iniur. dicit teneri constitutionibus principum eos, qui aliquam illicitam diuinationem pollicentur, iuxta in nemo habet. C. de Mathematicat.

Diuinatio diuinorumq; consulta in Toletano synodo, & in epistolis Decretalibus condemnantur.

Grego-

Phylacteria.

Gregorius, & hab. 26. q. 5. si quis: Si quis ariolos, aruspices, uel incantatores obseruauerit, aut phylacterijs usus fuerit, anathema sit. Gloss. Phylacteria dicuntur hic chartæ, in quibus continentur incantationes. Idem, & hab. 26. q. 5. contra: Contra idolorum cultores uel aruspices atque sortilegos fraternitatem tuam pastorali uehementius hortamur inuigilari custodia: quòd si emendare se à talibus nolle repereris, si serui sunt, uerberibus uolumus castigari: si uerò liberi, inclusione digni, districtamque sunt in pœnam dirigendi.

Augustinus, & legitur 26. q. ultima, admoneant: Admoneant fideles sacerdotes populos suos ut noverint, magicas artes incantationesque quibuslibet infirmitatibus hominum nihil remedij posse conferre, &c. Et si quis hæc exercuerit clericus, degradetur, laicus anathematizetur.

Idem ex concilio Ancyritano, cap. 34. Qui diuinationes expetunt, & morem gentilium subsequuntur, uel in domos suas huiusmodi homines introducunt, exquirendi aliquid arte magica aut expiandi causa, sub regula quinquennij iaceant secundum gradus pœnitentiæ diffinitos. Gloss. Secundum legem isti concremantur: sed ille in cuius domo hæc fiunt, post publicationem bonorum in exilium mittitur: ut. C. de malefic. l. nullus.

Idem ex concilio Martini papæ: Si quis paganorum consuetudinem sequens, diuinos aut sortilegos in domum suam introduxerit, quasi ut malum foras mittant, aut maleficia inueniant, uel lustrationes paganorum faciant, quinque annis pœnitentiam agant.

*Cōtra nostros
incantatores
Ecclesiasticos.*

Item ex concilio Laodicensi, cap. 30: Non oportet sacris officijs deditos uel clericos, magos aut incantatores existere, aut facere phylacteria, quæ animarū sua

suarum uincula probantur: hos autem qui talibus rebus utuntur, proijci ab ecclesia iussimus.

Item ex concilio Toletano 4. cap. 30. Si quis episcopus, aut presbyter, uel diaconus, uel quilibet de ordinibus clericorum, haruspices, aut incantatores, aut hariolos, aut ceteros augures uel sortilegos, uel qui profitentur artem magicam, aut aliquos eorum similia exercentes, consuluisse fuerit deprehensus, ab honore dignitatis suæ suspensus, monasterij curam accipiat: ibique pœnitentiæ perpetuæ deditus, scelus admittum sacrilegij soluat.

Gregor. Hadriano notario: Peruenit ad nos, quod quosdam incantatores atque sortilegos fueris insecutus: & omnino nobis sollicitudinem zelumque tuum gratum fuisse cognoscas. studij enim tui sit, sollicitè quærere: & quoscumque huiusmodi Christi inimicos inueneris, dillicta ultione corrigere.

Item ex concilio Aurelianensi: Si quis clericus, monachus, uel secularis, diuinationes uel auguria crediderit obseruanda, uel sortes quas mentiuntur esse sanctorum, quibuscumque putauerint intimandas, cum his qui cum eis crediderint, ab ecclesiæ cōmunionem pellantur.

Item ex concilio Carthag. cap. 39. Augurijs & incantationibus seruientem, similiter Iudaicis superstitionibus uel ferijs inhærentem, à conuentu Ecclesiæ separandum præcipimus.

Ex concilio Acquirensi, part. 2. caus. 26. quæst. 5. episcopi: Episcopi eorumque ministri omnibus modis elaborare studeant, ut perniciosam & à Zabulo inuentam, sortilegam & magicam artem ex parochijs suis penitus eradicent: & si aliquem uirum aut mulierem huiuscemodi sceleris sectatorem inueniunt, turpiter dehonestatum de parochijs suis deiciant. Ait enim Apostolus: Hæreticum hominem post primam &

Tit. 3.

O secun-

secundam correctionem deuita, sciens quod subuersus est, & is etiam qui eiusmodi est. Subuersi sunt, & à diabolo captiui tenentur, qui relicto creatore suo, diaboli suffragia quærunt: & ideo à tali peste debet mundari sancta Ecclesia. Canon 61. de sortilegis damnandis: Qui se uatibus tradiderunt, uel ijs qui Centuriones dicuntur, aut ijs similibus, ut ab illis discant, si quid sibi reuelari uelint, secundum ea quæ prius à patribus sunt sancita, Canonique qui est de sexennio subiiciantur. Eidem pœnæ subiicere oportet eos, qui uasas aut similes bestias ad lusum & perniciem simpliciorum circumferunt: & eos qui fortunam, fatam, genealogiam, aut similibus uerborum turbam ad nugas deceptorias obloquuntur: eosque qui nubes fugare dicuntur, & imprecatores & amuletarios & uates. In his autem perseverantes, nec mutant sententiam, nec fugientes hæc perniciofa & ethnica instituta, omnino deiciendos ab Ecclesia definimus, sicut sacri Canonis dicunt. Nam quæ luci cum tenebris communiatur aut quæ concordia Christi & Belial?

Hic nulla in legibus aut decretis, Lamiarum à nobis descriptarum, aut attributorum iisdem scelerum fit mentio.

Quamcunque item diuinatorem artem condemnat lex Mahumetica, asseritque Deum solum arcana & futura nosse, quare à Mahumetanis Inquisitoribus nunquam apprehenduntur, conijciunturque in uincula illius disciplinæ sequaces.

*De magorum infamium & diuinorum pœnis
edicta Imperialia Germanica.*

Cap. IIII

DEcreta adhæc contra magos infames & diuinos promulgata inter statuta Imperij Germanica

manica de Actionibus criminalibus & torturis, hoc loco adiungam, paucis meam subiecturus explanationem.

Artic. 17. Ex indicijs magi infamis uel cuiuscunque alius diuinatorix artis, nullus carceri tradetur, aut quæstionibus subijcietur: magus autem ille & accusator pœnas propterea dabit. Si quoque iudex ex eiusmodi accusatione magi processerit, is puniti hominis impensas, cruciatus, iniuriam & iacturam præstare rependereque tenebitur.

Artic. 35. Si quis aliquem docere artem magicam uoluerit, siue eadem alicui fuerit minitatus, & incommodum sequatur: uel idem incantatoribus aut incantatricibus familiariter usus fuerit, uel suspectas eiusmodi res, modos aut uerba incantationes spectantia usurpauerit: atque idem ille telis magi nomen sustinuerit, indicia hæc uidentur rationi satis consentanea sufficientiaque, ut quæstionibus subdatur.

Via autem qua iam proceditur, multò est alia, dum solum ex maliciosa accusatione, uel falsa aut imperita suspicione ineptæ rudisquo plebis, uetulæ à diabolo delusæ & obsessæ, quinimò maleficio & dæmonio læsæ in terribiles latronum speluncas, & casodæmonum antra à præfectis conijciuntur, & mox crudelibus tortoribus excarnificandæ traduntur, excogitatis multifarijs ineffabilium tormentorum modis tyrannide non toleranda. Nam uelint nolint, sint & innocentissimæ, non tamen & cruenta hæc carnificina prius desistitur, quàm delictum illæ confiteantur. Sic fit, ut temporis momento semel inter sanguinarios eiusmodi homines in innocetia semel Deo suâ offerre malint animâ inter flâmas, quàm tragicorum truciumq; tyrannorum Phalarides

larides & equuleos continuo sustinere. Si uerò torturarum acerbitate uictæ inter carnificum manus expirant, uel spiritu uitali uiribusq; eousq; fuerint tormentis inter umbras exhaustæ, ut in lucem productæ, mox exoluantur, animamq; reddant. eho cum iubilo exclamatur, eas nimirù sibi uim fecisse (quod & ex cruciatuum uehementia & carcerum squallore fieri posset) aut dæmonem ijs collum infregisse. Sed ubi tandem is apparuerit, quem nihil latet, scrutator cordium & renum, ipsius abstrusissimæ etiam ueritatis cognitor & iudex, uestri actus palàm fient, ô uos præfracti tyranni, ô Phalarides scquissimi, ô iudices sanguinarij, ô carnifices, tortores & latrones truculenti, hominè exuti, & cœcitate ab omni misericordia pcul remoti: ad ipsius extremi iudicis tribunal iustissimù uos puoco, qui inter uos & me decernet, ubi sepulta & cõculcata ueritas resurget, uobisq; in faciem resistet, latrociniõrum ultionem exactura. Tum palàm fiet uestra Euangelicæ ueritatis cognitio, quam tantopere quidam uestrum eructant: tum experiemini quanti apud uos uerù Dei uerbum fuerit: tum remetietur uobis eadem mensura, qua emensi estis. Exemplis manifestissimis mihi passim in Imperio Romano, ubi hoc promulgatum edictum, obuijs, hæc demonstraui haud difficulter: sed unico iam desinam, reliqua præter ea quæ sparsim in toto hoc Opere leguntur, mundo suo tempore ostensurus, nisi ab ea incredibili & plusquam Turcica tyrannide cessetur.

Comes quidam mihi non ignotus, intra biennium ob maleficij suspiciõnem mulierculas duas torturis distractas exussit, quarum altera cruciatuum acerbitate, priusquam in lucem producta esset, expirauit. Ex unius confessione, quæ nobilem uirum suo maleficio ad insaniam adactum, subsidio cuiusdam uirginis nobili matronæ famulantis, præ tormentorum magnitudine

dine fatebatur: hæc eadem in carcerem quoq; incun-
ctanter abripitur cum uiro quodam, atq; ea crudelita-
te excarnificatur uterq; à tortore, ut ipse quæstor à Co-
mite ad me missus, quod priorum seminarum exulta-
rum confessionem petijssim, suo ore mihi fassus est, se
nihil què mirari, quàm quod incredibilem cruciatuū
sæuitiam sustinere quiuerit. Experimento adhæc in
puella hac tentatum fuerat, num aquæ iniecta super-
nataret: quod & accidit, ut etiam hac nota pronuncia-
retur Lamia. Falsitatem hoc unico argumento ostendi,
quod nobilis ille nullo maleficio læsus deprehenderetur,
sed à dæmone obsessus: quapropter quum sacrificus
quidam & monachus in eo abigendo frustra laborassent,
nostrum fuit requisitum consilium. Oraui insuper Comitem
per eius quæstorē & literas ea causa scriptas, ut in
domus meæ ministerium ob innocentiae eius certitudinem
destinaretur puella dimissa. post menses uerò multos
ea cum uiro tanta carnificina soluta est. Antea tamen
etiam in Comitum familiam (& nisi memoria fallar) in
fratrem eius nothum grassatus fuerat suis ludibrijs præ-
stigijsq; cacodæmō. Affigitur & iam lecto ipse Comes
menses plures mutilus in ætate nondum decre-
scente.

Nunc ad articulum 42. Constitut. Imperial. Si quis
maleficij se reum statuat, inquiretur causa & circum-
stantiæ (ut prædictum est) quibus uidelicet organis,
quomodo & quando, quibus uerbis & quali operatio-
ne id perpetratum sit. Si cōfessionem addat, à se aliquid
sepultum esse uel cōseruatum, incantationi perficien-
dæ idoneum, hoc ut inueniatur, curandum erit: si au-
tem uerbis aut alio opere designatum id intelligatur,
similiter attendendum erit, num malefica sint, aut eò
spectent: quærendum adhæc, à quo incantamenta e-
doctus sit, & quomodo huc deuenit: an in alijs quo-
que eiusmodi maleficio usus fuerit, & in quo, & quod

consequutum inde fuerit incommodum.

Cum primis hic iubetur, ut prius inuestigatione prudenti inquiratur, qua materia, quibus modis, quo loco & tempore maleficium sit commissum: an ueneficium sit uel ars & ludibrium diabolicum, an etiam in rerum natura existat, & perfici queat: an quoque talibus organis aut medijs: an hæc etiam rei propositæ conueniant: quapropter ab ijs rogandum consilium, qui substantias earundemque uires penitus intelligunt: quid adhæc detrimenti harum ope inuexere, uel inferre potuerunt, quum eæ ut plurimum res nihili & inefficaces, imò quisquiliæ comperiantur, ut postea Capite septimo fusius docebitur.

Artic. 98. Si quis per incantamenta alicui damnum fecerit, punitor hic mortis supplicio, & quidem flammis.

Qui uerò incantamenti citra alicuius iacturam usus fuerit, pœnas luet pro delicti magnitudine: atque ea in re consilium inquireret iudex, quemadmodum de eo quærendo supra scriptum est.

Hic in dubium uenire omnino non debet, quin incantamentorum ui hic aliquis iacturam senserit: quod si factum sit, ueneficium fuisse necesse est, alioqui non: quum intuitu, uerbis, imprecatione, aut inepta quauis materia sub ostij uestibulo aut alibi abstrusa, nulla induci possit læsio, quemadmodum in his Libris multifariam demonstratur.

*Magis resipiscentibus proponitur Syluestri secundi
papæ historia, cui figmentum annectitur de mi-
serabili cuiusdam maleficæ mulieris
fine. Cap. V.*

Resipiscentibus autem, pontificis Romani St. *Syluestri 2. magi histo-
ria, cuiusq; re-
sippiscentia.*
Syluestri secundi famosum exemplum ex Pla-
tina, Nauclero, Petro Præmonstratensi, Benno-
ne cardinale, Chronico fratris Martini ordinis præ-
dicatorum, & alijs, proponere uolui. Hic Gilbertus
antea uocatus, natione Gallus, malis artibus (ut a-
iunt) Pontificatum adeptus est. Adolescens enim, in
Floriacensi cœnobio diœcesis Aurelianæ inauguratus
fuit monachus: relictoque monasterio, diabolum se-
cutus, cui se totum mancipauerat, Hispalim ciuita-
rem Hispaniæ bonarum artium causa profectus est,
ubi se philosopho Saraceno magiæ perito insinuat.
Apud magum uerò hospitem uiderat librum necro-
manticum, quem ille clam surreptum cupijt. Cum
autem religiosus cautiusque custodiretur, per ho-
spitis filiam cum qua illi domestica intercesserat fami-
liaritas, tandem secretò ademptum ut perlegeret, im-
petrauit Gilbertus: qui eo bona fide accepto, medita-
tur abitionem, periculū tamē ex furto sibi metuens.
Gilbertus igitur ambitione & diabolica dominandi
cupiditate impulsus, largitione primò quidem archi-
episcopatum Remensem, inde Rauennatem nactus:
pontificatū postremò, anno millesimo (ut tradit Pe-
trus Præmonstratensis: ut alij uerò, anno 997) maio-
re conatu, adiuuante diabolo consecutus est: ea ta-
men lege, ut post mortem totus illius esset, cuius frau-
dibus ad illud dignitatis fastigiū conscendisset. Quan-
quam interim artes magicas in Papatu dissimularet,
caput tamen æneū in abdito conseruabat loco, à quo
responsa accepit, si quando à spiritu maligno quic-
quam

quam postularet. Demum cum Gilbertus regnandi cupidus, diabolum sciscitaretur, quamdiu in pontificatu uicturus esset? respondit humani generis hostis ambigue, ut solet. Si non attigeris Hierusalem, diu uiues. Dum itaque Pontificatus sui anno quarto, mensis uno, die decimo in basilica sanctæ crucis in Hierusalem Romæ sacrificaret, graui statim correptus febre, fato se moriturum cognouit ex dæmonum strepitu (teste Petro Præmonstratensi) qui pensum sibi soluendum exiltimarunt. At pœnitentia ductus Pontifex, & scelus magici erroris sui coram populo falsus deplorat: omnesque primò posthabita ambitione & diabolicis fraudibus, ad bene sancteque uiuendum adhortatus est: deinde unumquenq; rogauit, ut post mortem trûcum corporis sui laceri & dissecti, quemadmodum merebatur, bigæ superimponerent, eoque loci sepelirent, quo sponte ab equis uectum foret. Inter ipsas uerò mortis angustias supplicat (inquit Benno) sibi manus & linguam abscindi, per quas Deum blasphemasset, dæmonibus sacrificans. Ferunt igitur Dei nutu & prouidentia (ut ait Platina) equos ipsos spontè ad Lateranensem peruenisse basilicam, eoque in loco sepultum eius fuisse corpus: ut scelerati sciât, apud Deum uenix locum sibi relictum esse, si uita aliquando pœnituerint.

In Spec. hist.
li. 26. cap. 26.

Malefica &
diuinatrix
quid à morte
accidit.

Tristiore[m] maleficæ Anglicanæ finem describit ex Guillerino Vincentius, licet figmentum esse credat: tamen ut misceantur seria iocis, Lectorum iuuabit fabula, uel historia fabulæ non ab similibus. Mulier, inquit, eodem tempore apud Berheliam Angliæ uillam, malefica & diuinatrix, cum quodam die conuiuaretur, cornicula quam in delicijs habebat, uocalis solito nescio quid cornicata est. Quo audito, dominus cultellus de manu excidit, simul & uultus expalluit: itaque diutissime ingemiscens, in hæc prorumpit: dem

dem uerba: Hodie ad ultimum sulcum peruenit aratrum meum, hodie incommodum grande & audiam & patiar. Adhuc ea loquente, aduenit nuncius, eodem die eius filium & totam familiã subita interijſſe morte narrans. Ea re intellecta, continuo ſaucia dolore decubuit: iuſſitque acciri ſuperſtites liberos, monachum & monacham, quibus cum gemitu ait: Ego miſerabili meo quodam fato dæmoniacis artibus hætenus operam nauaui, uitiorum omnium ſentina, & illecebrarum magiſtra, ſpe tantum ueſtræ religioni innixa, quum à me ipſa deſperarem. nunc itaq; quandoquidem me dæmones habituram exactores pœnæ ſcio, quos habui ſclerum ſuaſores, per materna uos rogo uiſcera, ut mea tentetis leuare tormenta: erit enim de animæ perditione ſententia irreuocabilis. Corpus ergo meum in corio ceruino inſutum includite in theca lapidea, operculum deinde ferro plumboque conſtringite, & lapidem ipſum tribus magnis circumdate catenis. Si tribus noctibus ita ſecurè iacuero, quarto die me ſepelietis, quanquã terram corpus non admiſſuram ob mea maleſicia uerear. Cantentur pro me Pſalmi quinquaginta noctibus, & Miſſæ celebrentur totidem diebus. Matris uoluntatem exequuntur liberi, at nihil promouerunt. Primis enim duabus noctibus, cum clericorum chori Pſalmos canerent circa corpus, dæmones oſtium templi immenſo obice clauſum, leui negotio cõfringentes, duas extremas thecæ funeralis diruperunt catenas, media autem operoſior permansit illæſa. Tertia nocte circa gallicinium, ſtrepitu eorum qui oſtio appropinquabant, totius monaſterij fundamenta uidebantur ſuccuti. Vnus autem cæteris uultu terribilior, & ſtatura cælior, ianuas maiori uirtute colliſas in fragmenta deiectis, arrogantiusque funus petit: in clamotoque mortuæ nomine, ut ſurgeret imperauit. ea mox re-

spondente, Nequeo ob uincula: Soluêris, inquit, & malo tuo, statimque catenam, quæ reliquorum ferociam eluserat, nulla conamine ueluti stupam infregit, thecæque funeralis operculum pede detrusit, & apprehensa manu palàm omnibus eam ad templi fores protraxit, ubi in procinctu stabat equus niger superbè hinniens, undiquaque prominentibus uncis ferreis: quibus imposita misera, ab intuentium oculis cum uniuerso comitatu euanuit. Suppetias tamen orantis clamores miserabiles per quatuor ferè audiebantur miliaria.

Lamias hæreticis non esse annumerandas: item de custodia & carceris discrimine.

Cap. VI

QVoniam uerò Lamix, quas ita nuncupant, sunt sexu mulierculæ, ut plurimum uetulæ, natura melancholicæ, mentis impotes, animum temerè despondentes, exiguæ in Deam fiducia: ijs uelut idoneis organis libētius se diabolus adiungit, ac promptius insinuat, ut earum mētes uarijs conturbet formis: quarum ludibrijs effascinatæ, se fecisse existimant, fatenturque id quod ab ipsis fuit alienissimum. Enimuerò si perspicaciori mētis acie rem omnem ad normam exigas eorum quæ à dæmone & agi possunt, & aguntur, ac quæ ab hominibus, illius opera ac instrumentis propositis perfici creduntur: à dæmonio, quicquid id est, designatum esse comperies. Vix itaque inducor, ut eas in hæreticorum numero collocare audeam: quum hoc nomen nemo, nisi semel atque iterum admonitus, & tamen fanaticis imbutus opinionibus, constanter & præfractè perduret, mereatur. Error in mente non facit hæreticum, sed uoluntatis pertinacia. Quare hæ mente prorsus à fatana corruptæ, & falsis imaginationibus distra-

*Quimodo
Lamix delu-
sa dæmoni o-
pera putant
esse sua.*

*Hæreticum
qui.
It. y.*

distractæ, si nihil aliud ipso actu in alium commiserint, erunt examinandæ, & rectius in præcipuis nostræ fidei Christianæ capitibus instituendæ, ut quod in suæ huius religionis inchoatæ primordijs sponderint, diabolo renunciantes, atque eius tamen clandestino fraudulentoque inductu (quod primæ parenti Euz quoque contigisse scimus) postea declinarint incautæ, id iam relapsascentes, ex salubriori institutione præstare per Dei gratiam, omnibus suis viribus satagant. Quid hic dæmonio minus poterit, suasionem contraria fidelis I E S V Christi minister? qui ouem satanæ suggestionem perditam requireret, atque ad ouile Christi reducet. Facile uerò, factò attentè periculo in ipso articulorum Fidei examine, si fortè alicubi aberrarit malè persuasa, elucescet: & num saniori doctrinæ pertinacius reluctetur melius docta, mereaturque hæreseos notam, an conuersa, & à seductionis uitiatæque mentis ueterno excitata, in Ecclesiæ membrum denuò recipi, & pro se orari ex toto pectore cupiat, obsecretque. Propterea non tam procliues esse decet Christianos, ut fide & mente propter sexum ac ætatem imbecilles uetulas, ex sinistra alicuius maleuoli opinione, suggillationeque, in tæros illos, squalidos, hominû custodiæ non designandos carceres, horrida cacodæmonû captos torquentium domicilia, præcipites agant, atque crudelissimo cuiuis tortori immaniter excruciatas quouis etiam atrocissimo tormentorum genere, uelut in Phalariidis tauro cõclusas, in carnificinam, humanitatis profectò affectum omnem exuti tradant: quemadmodû multis in locis non tam prudenter, quam seuerè fieri constat.

Præter exorbitantium cruciatuum doloris iniquè inflicto, animaduertendum etiam, inter carcerem & custodiam multum discriminis constitui à Iurispe-

*Discrimen
custodia &
carceris*

rito.

Cod. lib. 9. de
custodia reo-
rum, l. 1.

ritorum schola: quæ, eorum qui postea plectentur vi-
ta, custodiam ne utiquâ uult esse pœnam: quam à car-
cere horrido diram irrogari etiam infontibus sense-
runt, qui præter meritum quandoque in illum fuere
detrushi. Verùm ut æquitatis commiserationis que ra-
tio labefactata negligitur, contemniturque: sic & cu-
stodiæ nomen cum usu apud plerosq; propemodum
euanuit. Ita fit, ut solitudine diutina, carcerum squa-
lore, caligine tetra, uarijsque dæmonum spectris ex-
horrescentes misellæ Dei creaturæ, antea non nihil
diaboli assidua suggestione, fascino & delusione, mē-
tis sensu luxatæ, & iam denuò torturis uarijs excar-
nificatæ, dum quæstionibus atrociter subijciuntur,
cum morte semel momento acerbissimam eiusmodi
uitam commutare malint, quæcunque proposita fla-
gitia libenter confessæ, quam ferocius in eisdem pu-
tidissimorum carcerum speluncas & equuleos præ-
cipites retrudi.

Hoc modo factum est, quod haud ita pridem ani-
culam tormentis eò adegerint, ut iam Vulcano litan-
da, fateretur se hyemis proximæ anni sexagesimi-
quinti supra sesquimillesimum, asperitatem incredi-
bilem, frigus extremum, & durantissimam glaciem
genuisse. Nec defuere uiri graues, qui ueris ueriora
hæc crederent, quum in uniuersa rerum natura nihil
extet infulsius, quemadmodum ad me scripsit D. An-
tonius Houæus, uir doctrina, pietate, atque existima-
tione amplissimus, abbas Echternacensis, nominibus
multis mihi unice & semper obseruandus.

*Experimenta in dignoscendis Lanijs falla-
cissima. Cap. VII.*

CÆterùm quod manibus pedibusque colliga-
tis, uel pollice manus dextræ, magno digito si-
nistri pedis, & uicissim pollice sinistrae, digito
magno

magno dextri pedis transuersè uinculo astrictis, Lamias maleficij reas, aquæ iniectas nunquam submergi, at supernatare, uelut certum experimentum, nec fallax indicium esse, apud magistratum & carnifices in plerisque ditionibus obseruetur: nã illud nimis est ridiculum, mirumque, huic insulsæ persuasioni ullum hominem, uel leuiter rationis sensu præditum, fidei tantillum apponere. Natationis siquidē causas, uti leuitatem, raritatem, spiritus sustinentis cõclusionem, corporis uiui habilitatem, idque genus reliquas naturales occasiones, non magis inesse his corporibus, etiam fontibus, ut quidem fateor, ita asserere audeo: si quid eiusmodi præter naturæ ordinem uideatur, id fieri suffulciente feminas, de quibus etiam falsa est suspicio, diabolo, ne submergantur (conniunte Deo ob incredulitatem magistratus, fallax hoc experimentum admittentis) quo in sententiã iniquam iudicem tandem inducat hac fraude impostor ille, ab initio sanguinarius. Mulierem quoque rariore carne præditam, & teneriorem esse, quàm uirum, docet Hippocrates. Tradit uerò Philarchus, in Ponto genus Thibiorum esse, & multos alios, quorum notas in altero oculo duplicem pupillam, in altero equi effigiem asignant: nec eosdem posse mergi, ne quidem uelste degrauiatos. Id si uerum est, connatum esse oportet.

Similis temeritatis & superstitiosæ dæmoniacæque falsitatis experimentum est, quod in Malleo legitur: Die Dominico sotularia iuuenum axungia seu pinguedine porci, ut moris est pro restauratione fieri, perungunt: & sic ubi ecclesiam intrant, tam diu maleficę ecclesiam egredi nequibunt, donec exploratores aut exeant, aut illis exeundi licentiam expressè concedant. Nec absimile erit, quod in hanc dignotionem plerisque in locis obseruatur admodum impiè, ubi ex terra quam ter sparta primùm in sepultura iniiciunt pastores

*Natationis
causa.*

*Li. 1. de Mor
bis mulieb.
in initio.
Plin. lib. 7.
cap. 2.*

*2. Secũda par
ti, quæst. 2.
in initio.*

pastores, portiuncula Missæ sacrificio scilicet sanctificata, calcando templi limini supponitur: nec sagam, si in templo sit, tum posse egredi putatur. Item assulas sume ligni quercini, in quo aliquis sit suspensus, uel se strangularit: inspergantur illæ aqua lustrali, collocenturque in templi ingressu: nec egredi ea poterit, nisi assulas summoueris.

In libello Coniurationum Romæ & Auenioni impresso sic legitur: Ad corrigendum & notificandum maleficam, accipe mulctram nouam, & formalam casealem nouam, & stanneam nouam, & mulge de omnibus uaccis, quas habes, tantum lactis, quod possis formare uel facere unum caseum in nomine illius maleficæ, & forma per prædicta uasa unum caseum: & cum factus est caseus, perfora cum armilla acuta totum caseum: & per hoc denudabitur ipsa malefica in facie, &c. Considera item maleficam in fronte illius, quia diabolus abradit eam cum ungula post consensum ad delendam sacram unctiorem baptismatis, ita ut stigma in fronte gerat: id quod tamē semper, quantum potest, cum peplō uelare nititur. An hoc uerē ita contingat, uide lib. 2. cap. 20.

Præterea regulus apum à Lamijis deuoratus, creditur has ne delictum in tormentis fateantur, confirmare. At eadem hic est ratio, quæ in alijs, superstitiosa nimirum credulitas. Contrà, Achemenidon plantam colore electri sine folio nasci in Tardistylis Indiæ, meminit Democritus, cuius radice in pastillos digesta, in diēq; ex uino pota, noxij per cruciatus nocte consistantur omnia per uanas numinum imaginationes. Vide & Caput II. libri huius nostri Quinti,

Que in maleficij perpetrati inquisitione sunt facienda, & confessioni soli non esse standum. Cap. VIII.

Regulam autem hanc minimè fallacem à quæstionibus obseruare decuit, ut de singulis illis flagitijs iam confessis, accuratè cum iudicio inquiratur, quas alios passos dicunt, fatenturque ærumnas & calamitates à se illatas, num ita se habeant, uel in rerum sint natura: & si comperiatur quosdam ita læsos, uel morbos aut damnum perpeffos esse, ut iam ab alijs hæc confessis, designata huiusmodi mala putentur: inde quibus medijs, materiebus aut organis perpetrata sint, penitius inuestigetur: & num illa media, materies aut instrumenta istiusmodi effectibus producendis sint apta, consonaque. Vbi naturalium rerum & uirtutum cognitione celebrium medicorum iudicia in consilium accerseantur, quemadmodum in alijs quoque casibus eos spectantibus fieri uolunt leges. Vt enim non est alicuius melancholici, aut mente uitiati standum confessioni: ita etiam ex harum confessione non est infligenda temerè punitio, nisi ex certis circumstantijs, & demonstrationibus eidentibus, indubitatum constet ueneficium uel uenenatio, pharmaco uidelicet propinato aut il-lito: aut eo loci, unde halitu inficere manifestū est, de-posito. Oportet siquidem probationes luce meridiana esse clariore, maximè in actione quam uocant criminali, quæ Iuriconsultorū laudabilis est sentētia. Nam in hoc maleficij negocio, multa turbulentiè, uel ex sinistra opinione aut suspicione, uel malitiosè ex maligno affectu, uel ob morborum difficultatem, aut rerum iacturam, ex incredulitate, quòd non satis Dei iustę uoluntati ex animo se totos quidem tradant, subijciantque, dicuntur, multa confusè de alijs spargun-

*Confessionis
mente lafo
non est stan-
dum.*

*In actione cri-
minali oportet probatio-
nes luce meri-
diana esse cla-
riores.*

sparguntur, cōfessione item illularum à dæmone uetularum fanciuntur, diabolo frigidam hic suffundente, & machinationis clauum fideliter dirigente: ut si quis aurem applicet facilè, accusationem & confessionem ratas existimans, ita se tandem delusum sentiet, quo tanquam in labyrintho inexplicabili inuolutus, nunquam sit exitum inuenturus, si ad legum normam & iuris rigorem cuncta ex auditis exequi statuat. Ea satanæ ars est, res usque adeò tricis subtilissimis implicare, confundereque, ut nec ulla Thesei sagacitate extricari, nec Oedipi prudentia explicari queant. Sic uel in principijs omnino *substitisse*, & intra metas se continuisse, aut inaturè *retrogressum esse* præstare, ne diabolo ab initio homicidæ, ob aperta mendacia aut ueritatem dolo falsitateque uitiatam, aperiatur fenestra, per quam se in actiones nostras infinet, ipsa re & usus obseruatione comperi. Nec omnem longius grassandi occasionem satanæ præcedendi, compendiosior unquam erit uia: alioqui mendaciorum, calumniarum falsarum, ueritatis momento interdum mixto ut dolus lateat, criminationum atque accusationum nullus uidebitur. modus aut finis.

De Variet. li.
15. cap. 80.

Huc Cardani sententiam adduxisse iuuabit. Constat has sæpe meritò plecti, inquit, quòd sint maleficæ, aut etiam ob impietatem: cæterum plerumque *subtæ* solum sunt, nec cōfessio integra, nec iudicium, uel de latronibus ac furibus, reliquisque sceleratis hominibus, ad mortis pœnam trahi posset. Sed omnia plena uanitatibus, mendacijs, repugnantia, inconstantiaque. nam illud quod dicitur, conuenire & cōtestari absentes, omnino falsum est: nec nisi de die congregationis conueniunt, cum uulgata sit quæ ueritas sit. Id uerò argumentum si rectè & diligenter examinetur, ostendit hanc artem esse prorsus falsam, & illas

non

non uerè in unum coire: nam una centum aut etiam plures detegere posset, cum illarum muliercularum opinione tot intersint. Verùm non nisi fama agnitas, aut uisu, accusant, quas non ex ludo (sic enim uisionem illam uocant) sed ex auditu & colloquijs agnoscunt: utrùm uerò uigilantes, an dormientes, certum est quòd in utroque tempore. Eadem autem uident atque audiunt, ob fixam contemplationem, fidemq; illius rei: uelut Rasis enarrat de illo qui se gallum ob stulticiam existimabat, statis horis gallorum more ad canendum surgens annis pluribus. Hæc autem opinio ac uisio mutuis inter se colloquijs multum confirmatur. Neque adeò frequenter ad hunc abeunt ludum. quædam enim uix ter in anno accedere sibi uidentur, nec quidem uolentes: quamuis & hoc per sæpe contingere putetur, maximè unguentorum auxilio. Hæc ille.

Trium muliercularum ob maleficij opinionem exustarum confessiones proponuntur, penitentijs excutiuntur. Cap. IX.

PORRò ut exemplis lucidior euadat res per se obscura, tenebrisq; inuoluta, duarum muliercularum in ciuitate Imperiali paucis abhinc annis captarum, exustarumq; confessiones, à me requisitas, Consulisque assensu ex codicillis iudicialibus communicatas, hic proponere uolui, quibus subiunxi tertiam. Primùm una quidè fatetur, se à Deo omnipotente desciuisse, & diabolo maleficio adhæsisse, ac amasium suum appellari Bernardum: deinde effecisse singulis uicibus pomo, ut matrona quædam N. sexies partum ediderit mortuum. Confitetur item, se cuiusdam uiri N. filiam, cereuisiæ haustu per maleficium enecasse: identidem & N. uxorem ita iam læsto tanquam ex morbo affixam, maleficio læsisse.

Prima muliercula uti Lania confessio.

P **Pro-**

Propter hanc confessionem, igni tradendam miseriam decreuit magistratus: & quidem non immerito, si uerè compertum fuerit illa scelera ab ea fuisse designata.

*Confessionis
refusatio.*

*Ioan. 8.
1. Ioan. 3.
Ex diabolo
est, qui peccatum
committit.
Matth. 12.
Luca 11.*

Amabò autem tribus excutiatur confessio uerbis. Quòd à Deo desciuisse se fateatur, & dæmonio adhæsisse, id in foro ciuili nò erit criminale. Quotusquisq; etenim nostrum est, qui id ipsum non facit? Siquidè omnis qui facit peccatum, seruus est (docente Christo) peccati. Qui còmitit peccatum, ex diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli. Omnis qui non facit iusticiam, nò est ex Deo: & qui non diligit fratrem suum. Qui non est mecum, ait Christus, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit. Sed admoniti respiscere possumus, & pœnitentiæ locus est. Quid ergo uetat, quo minus & illa redarguta, rectius què instituta, ad sui cognitionem ualuisset reduci? Sortiatur hic locum apud libri Conformitatum patronos, ubi legitur, uxorem ambiisse quendam monachum, ac ut eam adduceret, diabolù orasse, se illius fore pollicitum, tradito chirographo propria manu, & sanguine còsignato. Postea pœnitentia ductus, animi moribù fratribus fidis explicuit, qui Missarù pluriù turba dæmonio schedulam excusserunt. Quòd se concubitum dæmonis Bernardi passam dixerit, phantasticù & imaginariù prorsus fuisse, ex superioribus liquet: ubi ex p̄fesso diluitur illud phantasma, ut minus fidei uel hoc saltem nomine confessioni eius fuerit adhibendum, quæ ex mente hallucinante, erronea quoque censenda est. Quis alius rogo huic proco Bernardi nomen indidit, quàm ipse sibi: id corrupto auditu sensui uel uiu imaginatiuè ingerens, ut edito nomine inter Christianos usurpato, in maiorem confidentiam, mente utrantem mulierculam illiceret,

sibiq;

*Concubitus
cum dæmone
imaginar. uis.
La. 2. cap. 34.*

sibiq; deuincit. nec ob hanc satanz illusionē, mentisq; mulierculæ læsionē, mortis pœna irrogari debuit. Nec pōmo interim potuit fœtus, nisi accesserit uenenum, quod solert. us indagandū erat: quemadmodum quoq;, num ea fuisset illius ueneni efficacia fœtui enecando peculiaris, ut matri hinc nihil aliud inferri potuerit incommodi: & unicum illud uenenuū semel tantummodo exhibitum toties diuersis annis fœtum excuteret: nec solum inualidæ eius confessioni standum erat. Quod etenim ex Dei uoluntate & arcano cōsilio cōtingit, uel djabolo diuinitus permittitur, id uitiatō feminæ cerebro dæmon sæpe ingerit, quasi ab illa designatum sit: cuius tamen sceleris illam planè infontem esse comperiet is, qui singula ad rationis perpendicularum non somnolenter expenderit. Id ipsum de filia N. cereuisiæ haustu sublata per maleficium, dicendum est. Quid enim cereuisiæ immissum fuerat, quod interimendi uim deleteriam obtineret, adhibitis in cōsiliū medicis, in earum rerum cognitione insignibus, uigilantius erat inuestigandum. Nec minori studio inquirendum, quibus organis aut medijs coniugi N. morbum conciuisset. Nec uulgatæ & odiosæ carminis aut maleficij uoci pronas adeò offerre decuit aures. Enim uerò ubi sola incantatione infortunium quodcunque à se procreatum narrant amentes & inconstantes hæ uerulæ, peruerso dæmonis instinctu id fieri, easq; uera morbi eiuscemodi inuentione tam esse liberas, quàm quemuis alium, deierare non uererer. Vnde cuius se criminis reos faciant, qui tam inconsideratè immaturas effundunt interdum sententias, ipsi uiderint.

Iam alterius quoque eodem in loco igni adiudicatæ confessionem editam audiamus, leuiq; inuestigatione excutiamus. Cōfitetur hæc, quū ante sexen-

P a nium

Alterius
ex uita con-
fessionis

nium ferè, hora quadam matutina, præ animi desperatione, de ui sibi inferenda cogitaret, ad se accessisse uirum quendam proceræ staturæ, & formæ non inuenustæ, pallio nigro, & reliquo eiusdem coloris uestitu ornatum: qui eius dolorem solatus, inter alia inpsit eam non abiecto, sed confidenti esse animo, suū pollicitus patrociniū, seque semper illi res necessarias & pecuniā abundè prospecturum, si modò uicissim ipsius consilio & uoluntati se deuoueret. Atque magnum auri cumulum illi ostentabat hic uir. Ea uerò in ipsius assensit cōsiliū, abnegans Deum omnipotentem, Mariam matrem I E S V Christi, & omnes sanctos, Hinc chrisma ei ex fronte exemit uir, atque se perpetuum fore concubinū sponndit, nomen sibi esse Alexander, inquires. Fatetur adhæc, concubinū quater domi suæ in lecto opus uenerēum secum perfecisse: item, se cuidam cereuifę coctori N. felicem rerum fortunam carmine subtraxisse, resinæ uulgaris paxillo, uasi mancipato huic coctioni, subdito: item, se uectoris N. coniugem ualitudine bona per incantamenta priuasse, quod alicuius rei donationem ipsi denegasset: & puerum N. maleficio moribidum reddidisse ac mutilasse.

Confutatio
confessionū.

Punienda certè flagitia, si uera sunt. Atqui uides eam non sanæ mentis mulierculam ad restim prope modum uenisse, atque contractum inijisse uel imaginariū, uel nullius certè momēti, ut secundo Libro amplissimè ostēdi, cum amasio phantastico, qui ea imaginaria uestitus forma apparuit, quum solum spiritus esset uestiū & coloris expers. speciē auri præstigiōse hic protulit, qua illam delusit, non aurum: quæ admodum quoque cōcubitu eam exercuit ludibrioso. Chrisma præterea eximere simulabat, cuius uirtus qualis qualis sit, si in externa duntaxat applicatione cōsistit, uel cōsimili exēptione perit: iādudū aqua, qua frons
& reli

& reliqua toties mūdatur facies, eam omnino abster-
sisset. Baptismi autem uis secus nos docet, eam mini-
mē in carnis ablutione consistere, ut sordes abluan-
tur: sed ut bona apud Deum cōscientia bene respon- *1. Petr. 3.*
deat. Fusio rem omnium refutationem Libro secun-
do cāp. 19. 20. & reliquis inuenies:

Non plus habebit ponderis, huius mulierculæ in
fraudento contractu abnegatio: quin si admonita,
fideliusq; instituta, eas diaboli cognouisset artes, re-
sipiscens, erroremq; confessa, in Ecclesiæ sinu rursus
debuert admitti. Petr^o à Christo præmonitus, ipsum *Matth. 16.*
ter, sana mente & corpore, cōtra animi testimonium, *Marc. 14.*
abnegauit, etiam præstito iuramento: quem tamē cle- *Luc. 22.*
mentiz suæ oculis Christus usq; eò non est dedigna- *Ioan. 18.*
tus, ut ipsum etiam Ecclesiæ caput constituerit. Quid
frequentius impunitiusque (apud Italos maximè, si
quid illis ex uoto minus cedat, præsertim in illicito
alex lusu) quàm blasphemis horrendisque uocibus,
pollice etiam inter indicem & digitum mediū ten-
so, ac facie cælum uersus erecta, in eorum despectū,
Deum & Christum abnegare?

Num insuper resinæ modicum, uasi suppositum,
habeat eam potestatem uitandi cereuisiam, in quæ-
stionem exactiorem uocari oportuit. aliam etenim
corruptæ cereuisiæ causam necessariò fuisse asserent,
qui rerum naturalium fontes uera ratione scrutantur
& intelligunt. Nec sanitate fraudari potuit uectoris
uxor, nec puer mutilari, per carmen, nisi accesserit ue-
nenatio, cuius hic nulla fit mentio.

Tertia ita habet. Apud Hollandos in oppidīs ma-
ritimis, Roterodamo & Scheidamo, ex piscium ca-
ptura maximè uiuitur. Horum incolæ quum haleces
piscaturi enauigassent, & piscium copia onustas re-
ducerent naues Roterodami, retia lapidibus onerata
Scheidami retraxerunt. Quod insperatum infortu-

Tertia con-
fessio ridi-
cula.

num maleficio confectum imputabatur. Quocirca mulieri iniicitur manus, quæ incunctanter fatetur maleficis suis artibus id accidisse, & se per uitri foramen (quod ostendebat eius magnitudinis, ægrè ut digitum transmitteret) dum piscibus illi insidiarentur, transuolasse, & in mytuli testa (mosselscolp nostratibus dicitur) se mari commisisse, illudque traiecisse usque ad halecum stationem, & ibi incantamenti haleces fugasse, & earum loco subiecisse lapides. Lata hinc potissimum sententia, flammis illa deuoranda traditur.

Eius refu-
tatio.

In hac confessione expendendum erat. num in rerum natura sit, operante diabolo quomodocumque pro suo arbitrio & uiribus, per ætremam uitri rimam, ne digiti quidem capacem, adultum transferti posse hominem, non ex solo spiritu stabilem, aut ex substantia ductili liquabiliue concretum: sed ex solidis ossibus, tenacibus cartilaginibus, siccis tendonibus, ligamentis, neruis, membranisque præter musculosam carnem, compactum: qui si etiam in flatus resolui potuisset, eorum tamen simul perumpente ui illud uitrum infringi debuit. Ad rationis item normam oportuit uocari, quomodo in mytuli testula prouectæ ætatis femina cum tanto lapidum aceruo, fretum potuerit fulcare uarium turbulentumque. Sed nec traiectu hoc in testula opus fuit ei, quæ mox per uitri angustissimum foramen pernicissimè uolarit. Tam uerò omnis hæc confessio est insulsa, futilis, dissona, absurda & mendax, ut mulierculam hanc uel delirasse, uel melancholia fuisse agitatam, uel alioqui deprauata phantasia ductam, uel à dæmone obsessam, qui uel huius linguam rexerit, uel ex ea uocem ediderit, quilibet non omnino mentis impos dijudicasse ualuerit. Glossas comminiscantur quascunque uolente eiuscemodi iudices, sententiam ita sanguinariam ritè pronuciari posse in re uel incognita, siue extra rationem & rerum naturam
posita,

posita, nullis unquam conuincant rationibus. Quare autem non citius proniusq; credam, ex Dei permittu propter hominum incredulitatē ut ij punirentur, aut etiam probarentur, si adsint, fideles, diabolus qui potuit, eos inuexisse lapides ut deciperet, quod illi peculiare est, quam admittam, mulierculam, quæ omnino non potuit, ea perpetrasse. Si cum dæmonis subsidio, illam fecisse occlamatur, & id quidem constanter nego: si etenim diabolus uel milies hoc uellet & conaretur, per exiguam rimam posset neutiquam transferre mulierem: quod tamen accidisse, illa confessa est. Si hoc merum esse delirium, nugas & mendacium obtinuerō, mi patres conscripti, quæ reliquis eius farinae nanijs debetur fides.

Eodem modo infinitæ possent recenserī confessio num formulæ ex publicis magistratuū codicillis, quas si penitus expendere, & *Auxiliap* uel impossibilitatem, (si ita loqui liceat) in constantiam, uanitatē, mendacia ueritate fucata tectaq;, uarietatem, labyrinthum, inò fabulas comperies.

Alia confessio explicata: & uerbis aut imprecatione neminem posse ladi: item Lamias esse amentes. Cap. X.

HAud ita pridem quædam in uinculis detenta, se plurimas uirgines religiosas in cœnobio uarijs tetani cruciamētis exercuisse, indita oleribus mixtura ex aspide, bufone & sanguine mēstruo simul cōfufis, fatebatur. Hic omniū primū diligenter inquirendū erat, num ex horū uenenorū cōmixtione, eius modi resultent effectus, uel morbi, uel symptomata. Tandē illa publico iudicio flāmis tradēda, in hoc extremè perstitit cōstāter, illā calamitatē à se atq; matre ægrotis illis uirginibus irrogatam quidē, mortemq; perpeti uelle: hoc autem se palām cōfiteri, ne tantil-

Integram historiam lege lib. 4. cap. 11.

*Mente & im
precatone
infortunium
aut demonē
alteri non pos-
se inuehi, de-
monstratum
est Lib. 4.
cap. 18.*

lum unquam à se illis per os illatum fuisse. Quo igitur modo diram hanc induxisset sortem, rogata: se mente & imprecatione eam inuexisse falsa est. Quibus uerò medijs tolli possit illatum malum, deinde interroga-
ta, respondit: matre & me prius è medio sublatis.

Vnicum hoc dæmonis ab initio homicidæ studiū est & machinatio, ut quàm plurimis fundatur san-
guis. Vtraque enim exusta, nondum desijt horrendū spectaculum: sed à priore sacrifico secundus demum exorcista accessit cæcus, qui ex omnium ferme ægro-
tarum corporibus dæmonia fugā *simulantia* abegisse putabatur, à quibus tam atrociter antea fuerant qui-
busuis conuulsionum speciebus excruciatæ: necdum remisit se hæc pestis, at longius hinc in proxima pro-
serpsit oppida. Hic post muliercularum exustionem, se produnt morborum authores: num uerò illæ uir-
ginū corporibus dæmones cogitatu imprecatione uē
immittere ualuerint, Libro tertio decisum est. Eiusmo-
di hominum impotentiam penitius nouerat Impera-
tor Fridericus primus, Barbarossa nun cupatus, in cu-
ius exercitum contra Mediolanenses ductum, hi mer-
catorem Arabem ablegarunt, qui Fridericum ueneno
tolleret: qua re cognita, Arabem cepit Imperator, pu-
nijtq;. Ac licet Arabs magus grauitur Friderico mini-
taretur, se illū uerbis enecare, nisi dimitteretur, uelle:

*Lib. 8. de Pi-
stor. animal.
cap. 24.*

*De Varieta-
te lib. 16.*

*Lamia melā
tholica, amē-
tes, à damoni-
acis parū dif-
ferentes, opi-
nionum te-
naces.*

nullo tamen modo cōmouebatur Imperator, uerbis tantam non inesse uim sciens, propterea & acerbas al-
ter dedit pœnas. Verè itaq; uidetur dicere Aristote-
les, incantamenta esse muliercularum figmenta.

Cardani uerbis & historiæ suus hic erit locus, qui de Lamijis sic scribit: Sunt deformes, pallidæ & sub-
obscuræ, atram bilem ipso intuitu præ se ferentes. Sunt
taciturnæ, amentesq;: ac parum ab his quæ dæmonio
teneri creduntur, differunt: fixæ in suis opinionibus,
atque adeò firmæ, ut si solum ad illarum uerba respi-
cias,

cias, quàm intrepidè, quæ constantia ea referunt, quæ neque unquam fuerunt, neque esse possunt, tam uera illa esse existimes. Vnde nil mirum ab his moribus, ijs qui philosophiæ expertes sunt, egregiè imponi. Laborare autem eas atræ bilis morbo, tum uictus ratio, tum aeris qualitas, tum forma atque effigies ipsa uultus & corporis, tum uerba ipsa stulticiæ, & (ut ita dicere liceat) impossibilitatis plena, ipseq; toruus in dicendo aspectus, tum casus quidam qui Philippi uiccomitis Mediolani principis ætate contigit, declarant. Res uerò ita gesta est, ut pater meus retulit. Dánatus erat profanæ huius artis uillicus quidam nomine Bernardus: alioqui uir simplex & frugi, ob idq; domino percharus. Sed quia nec minis nec persuasionibus adduci poterat, ut pœnitere uellet, ad ignis pœnam poscebatur à iudicibus. Dominus, cuius pigebat, qui que principigratus erat, obtinuit, ut fidei uisione data, quanquam illis reluctans, liceret hominem apud se uiginti diebus habere. Cœpit ergo illum alere non ut medicus, sed ut rusticum nobilis amicus. quatuor oua recerzia manè, totidem uesperis, tum uinum dulce atque iucundum suppetebat, carnes quoq; & iura pingua. Postmodum ubi uidit hominem ex longo uetero resipiscere, hortatus est, ut omisis falsis atq; absurdis pericubisq; persuasionibus, Ecclesiæ adherere uellet. Sed paucis opus fuit, resipuit: optimusque Christianus actus, usq; ad mortem absque aliorum querela perseuauit: quem atrocitas iudicium immerito crudeli supplicio affecisset.

Quidam à iudicibus igni deuotus ob maleficium, resipiscit ab amentia meliori uictu.

Confessio eorum qui se in lupos fuisse transmurtatus crediderunt. Cap. XI.

Hoc loco subiungam eorum confessionem, qui se in lupos aliquoties fuisse cōuersos, arbitrati sunt: quam in hoc neo instituto sæpius obiecere uiri alioqui cordati & nagnæ existimationis, eamq; ue-

lut ex Tripode prolatâ cum summa religione & singulari fiducia, tanquam ueracem obseruant, quibus fortè coràm à me non esse factum satis uidebitur. Ut itaque illis, & quibuscunque alijs, mentis oculi nitidius contra eiusmodi præstigias abstergantur, nec usque adeò temerè illudi se, oculisque nebulas offundi sinant, neque uelut cæcæ talpæ, in sordibus à dæmone obtrusis perdurent, sed ab oculorum pupilla nebeculas, quinimò & ungues permittant sanari à medico, qui præsens hoc collyrium gratis offert cuiuscunque lucidos & à præstringente spiritu *liberos oculos* cupienti: historiam hanc raram uagamq; , nec minus admirabilem, ex Sabaudia finitimisq; ditionibus in Flandriam, Brabantiam, Geldriam & regiones alias translata, atque à me in qualemcunque ordinem breuiter ea fide ex Gallico scripto contractam, utiure nihil quod alicuius est momèti, desiderari debeat: deinde excussam, & uelut ueritatis lapide Lydio exploratam, proponere uolui.

Ad quæstiones M. Ioannis Bom, doctõris Theologiæ, prioris Prædicatorum in Poligni, & generalis inquisitoris fidei, ordinati in diocesi Besanconensi, confessio Petri Bourgoti, nuncupati Magni Petri, & Michaelis Verdang, captorum ob maleficij hæresin, uarijs diebus in Decembre extorta, Anno millesimo quingentesimo uicesimo primo, sed maximè coram multis & spectabilibus testibus repetita postremo eiusdem mensis die.

Confessus est Petrus, ante annos circiter nouendecim, ipso die nundinarum Polignensium tam ualidam procellosamque defluxisse pluiam. ut non solum nundinæ disturbarentur, sed & armenta quibus ille custodiendis tunc præerat, ita disijcerentur, ut ubi requiri possent, planè ignoraretur. Quum igitur cum reliquis agricolis pecudes uariè quæsitum collectûq; abiret,

abiret, & solus alicubi aberraret, tres equites nigros, atrumque indutos uestitum habuit obuios, quorum postremus rogabat: Amice, quò abis? uideris esse turbator. Verum est, respondit Petrus. id autem euenit ob pecora ex sæuo tempestuosoque nymbo dissipata, & perdita: & cum nullam ea recuperandi rationem uideam, animum equidem prorsus despondeo. Bono hunc animo esse iussit eques ille, pollicitus, si modò fidem ipsi daret, magistrum se donaturum, à quo insti tueretur, ne in posterum ipsius armentum à lupo uel quauis alia bestia impeteretur, aut ullum sentiret damnum, aut etiam ullum periret pecus: ut item ipsum redderet confidentiorem, perditas reperturum pecudes addicebat, nec desideratum iri ullas: pecuniam adhæc se daturum spondit. Conditionem hic acceptat, se in eundem locum post quatuor aut quinque dies reuersurum promittens. Hinc cum uillicorum comitatu indagatum pergat, armentumque quærendum inuestigat, & post quatríduum eodem ad equitem mox agnitu redit. Quærit ille, num operam suam ipsi locare decreuisset Petrus? quo uicissim interrogate, quis nã esset? respondit: Seruus sum magni inferorū diaboli: sed ne metuas. Tum ea lege suam dæmoni operam addixit Petrus, si promissis ille in conseruando pecore & beneficijs conferendis staret. Inde Deo, D. uirgini Mariæ, omnibus sanctis & paradisi incolis, baptismo & chrismati renunciare iubetur: quo factò, illi exosculandam manū porrigit sinistrā, nigrā, uelut mortuā, frigidamque: hinc in genua puolutus alter, aperto capite honorē sathanæ defert, cum appellas dominū. Ne quoque fidei symbolū recitaret, inhibebatur. Perstitit itaque in diaboli ministerio circiter bienniū non prius templū ingrediens, quàm in fine Missæ, uel saltē post aquæ lustralis cōsecrationē, qua illū noluit aspergi: sic quoque mandat ipsius præceptor, cuius etiam nomen tum

Spiritus car-
nem & ossa
non habet.
Luca 24

adhuc

adhuc latuit, sed postea se Moyset appellari significauit. Interim non erudiebatur Petrus, quomodo iumentum tutari posset: sed hoc officium conseruandi pecoris solum præstare uidebatur diabolus, si quando conspicerentur lopi, qui tum nihil iniuriæ inferebant. Post uerò pascendi pecoris cura exonerata, facile diabolus neglexit, frequentans templa, fideique confessionem recitans, annos circiter octo uel nouem: donec à Michaelē Verdung denuò in sui magistri obedientiam dicto in loco excitatus, ea assenserit conditione, si pecuniam ex promisso suppeditaret præceptor.

Ita simul in partibus Chastel charlon uespere quodam conuenitur in nemore, ubi ab alijs ignotis choreas duci concurriq̃ uisum est. Cernebat autem Petrus in cuiuslibet manu candelam uiridem, flammam cyaneam subobscuram euomentem.

Aliàs illi à Michaelē proponebatur, si modò fidem adhiberet, effecturum se, ut quantacunque uellet leuitate procurreret. Consensit Petrus, modò seruentur promissa, pecuniaque donaretur: alioqui se fraudem uereri ait. Pecuniam se curaturum abundè, pollicetur Michael: qui exutum Petrum nudum linimento inungit, quod secum ferebat, unde hic se mox in lupum uerè mutatum autumabat, & quatuor suos pedes lupinos ac pilos intuitus exhorruit: sed tam celeriter, quàm uenti flatus prouolat, se concurrisse asseruit. nec id fieri potuisse, nisi uehementis ipsum magistri opera, qui continuò in eiusmodi excursionum uolatu aderat: quamuis eum nõ prius uideret, quàm humanæ restitutus formæ. Michael itidem inunctus, unà tam pernici ferebatur cursu, quàm optaret, celeritate etiam uisum præuertens. Vbi eam fuissent passim metamorphosin horam unam aut alteram, rursus à Michaelē illiti, opinione citius in pristinam redière

figu-

figuram. Unguentum utrique donabatur à magi- 6
stris, Guillemis scilicet Michaelis magistro, & Moy-
set Petri.

Vbi de sua lassitudine post eiusmodi cursum, ut 12
se difficulter quandoque erigeret, apud magistrum
quereretur Petrus, nihil id esse, respondit ille, & mox
curatum iri.

Contigit quoque Petrum ex Michaelis institutio-
ne inungi, & conuersum in lupum, sex uel septem an-
norum puerum masculum dentibus comprehensum
occidere: quem tamen ob clamorem & eiulatum re-
linquere coactus, ad suas uestes confugit, ubi se her-
bis ex Michaelis doctrina fricans, in humanam reuer-
tebatur faciem. Simile quiddam Michaelem cū ipso
aliàs teptasse fatebatur, & quodam die in luporum i-
magine enecasse fœminâ piscam colligentem: superue-
nisse autem dominum de Chusnee, cui etiam nocere
uolentes, aliquoties insultabant frustra.

Confessus item est uterque, se in ea lycanthropia 7
trucidasse puellam circiter annos quatuor natam,
eamque totam deuorasse, excepto brachio: ac Mi-
chaelis palato placuisse carnem, licet parum come-
disset: non tamen ad Petri identidem uorantis sto-
machum ita fecisse. Quandam item puellam se iugu-
lasse, eiusdemque exuxisse sanguinem, & collum uo-
raste, falsi sunt: similiter tertiam perdidisse, eiusque
orificium uetriculi comedisse ob famelicas Petri fau-
ces. Aliàs etiam in horto puellam interemisse octo
uel nouem annorum, cui dentibus collum infregerat
Petrus, quòd rogatæ ibi eleemosynæ repulsam ali-
quando fuisse passus; & hoc perpetrato facinore, e-
uestigiò eleemosynam in Dei honorem ibidem oras- 8
se. Hic insuper confessus est, se capram iugulasse pro-
pe agrum magistri Petri Bongre; eâ scilicet momor- 9
dise, & guttur secuisse cultro.

Michael

- 10 Michael in lupum transfigurabatur uestitus, Pe-
 13 trus uerò exutus: qui etiam se ignorare quò pili de-
 uenirent, quando desineret esse lupus, retulit.
- 11 Lupas etiam se inijsse, & cum tanta uoluptate qua-
 si cum uxoribus congressi essent, confessioni ad-
 didere.
- 6 Aliquando transmutationis tempus designatum,
 opinione & uoto breuius erat.
- 14 Confessione tandem subiunxerunt, puluerē quo-
 que coloris uelut cinerei sibi traditum fuisse, quo cō-
 fricatum brachium sinistrum, & manus, quodcunq;
 animal contingerent, interirer.
- 15 Hos autem interrogatos, diuersè in eodem facto,
 & controuersè nonnunquam respondisse, operè pres-
 cium est meminisse.

*Confessio sigillatim explicata, & con-
 futata. Cap. XII.*

IAm conuellendæ huius confessionis usque adeò
 hætenus celebratæ, periculum pro uirium nostrarum
 imbecillitate facere aggrediamur.

In hoc rei cardo uertitur, num tota illa confessio
 sit uera. Spero autem me, suffragante ope diuina,
 ostensurum manifestè, eam in præcipuis capitibus
 ueritati claræ aduersari: & proinde non modò erro-
 neam, sed & falsam profus existere, imagines quere-
 rum per insomnia tantum cognitarum, uel præsti-
 giosè oculis obiectarum, pro ipsis rebus proponi: sic
 ei nullum deberi locum in concilio sano, sed exhibita-
 ri potius oportere, ut ueternosi uel cataleptici fabu-
 lam, liberè fateor.

*Confessio er-
 ronea.*

Primum de stipulationis factæ mutua manu uani-
 tate, nihil dicam: nec anxie contendam de promissa
 toties pecunia; & nunquam soluta: ut nec de custo-
 diendi illæ se pecoris arte ex pacto non tradita, cum

sa me D

tamen fœdus fuerit in initum illis legibus, ut pecuniam subministraret, & armenti à bestijs defendēdi artem doceret dæmon. Illam ut non habet nisi imaginariam, sic nec hanc tradere ita potuit aut uoluit, quum luporum simulachris, quæ pro suo arbitratu offundere quiuuit, Petrum solummodo territum circumuenire, & in officio continere, sagacius conaretur: quibus, ut rebus nihili, euanidis, nec ullam relinquētibz noxam, ille dæmonij studio & industria pecudes seruatæ esse cōsideret.

Quamquam etiam de fidei abnegatione & fœdere ficulneo, in tertiæ huius Operis libro, ubi sagarū historiam describo, copiosius disseruerim: id tamē adhuc leuiter hoc loco aspergere placuit, fœderis cōpedes tam omnino fuisse inualidos & exigui momenti, ut quum Petrus à sua pascendi pecoris functione desisteret, cōtractumq; dæmoniacū negligeret, octo aut nouem cōtinuis ferè annis in ueteri religione piè uixerit, unde citius delusi phantasticiq; hominis stultā fuisse persuasione dixerim. Dum enim pastorem ageret, & in campis solitudinibusq; seorsim uersaretur, ubi diabolo promptior erat præstigij illudendi occasio, eiusmodi exercebatur idolis, non ad eò renunciationis ratione, quàm solitudinis. Proinde & luporum species quandoque euocabat dæmon, quæ nihil damni faciebant, quòd nec poterant, ut nudæ rerum formæ: uel si ueros demus extitisse lupos, illos eò & egisse & abegisse sathanā credibile est, fabula in eum finem ab eo instituta, ut deliris suis inductionibz sibi Petrum arctius deuinciret. quod postea cum hic non amplius ea frequentaret loca, relicto pastoris munere, non ita potuit commodè.

Sic Anno quadragesimosecūdo supra millesimum quingentesimum, apparuit Constantinopoli luporū ingens turba, incolis usque ad eò infesta noxiaque,
ut ia-

ut inuiti domos egrederentur. Turca itaq; prius moris ciuitatis præsidio munitis, postridie cum magno comitatu equestri pedestriq; urbem circuiuit, tãdemque lupos circiter centũ quinquaginta ad muri eius angulum offendit: qui incunctanter impetiti, per murum euestigiò simul transiliri uidebantur, nec ullus postea in urbe aut uicinia apparuit.

3 Chorearum item & candelarum ludicras effigies à dæmone fabricatas fuisse, & solum fictè oculis apparuisse, uel in somno tantum fuisse cognitãs, ex Augustino, Decretis, atq; ipsis rationum fontibus, Libro secundo, tertio, & alibi satis superq; demonstrauit: ubi quoq; uniuersam illam *λυκανοδρομία* fabulam, meratitisse somnia ostenditur.

Lib. 3. cap. 9.
lib. 4. cap. 23.

Ceterum admirari satis nequeo, ullũ mortaliũ saltẽ leuiter mētis sensu tinctũ inueniri, qui eò demētiz sue dilapsus, ut hominẽ ad Dei imaginẽ & similitudinem creatum, cõformatumq; ex corpore, anima & spiritu Dei & Spiritus sancti templum, rationis hospitium, cupidum sciontiarum organum, sublimen, erectum, & ad cœli quasi cognationis domicilijq; pristini conspectum, excitatum, imò *μυθηκισμα*, cui Deus omnia subiecit, oues, boues, campi pecora, uolucres cœli, & pisces maris, eaq; propter solum hominem condidit: hunc inquam, in lupum, bestiam irrationabilem, pestilentissimum animalium gurgitem uoraginemque, siue in ullam aliam creaturam, rei ullius potentia uel uirtute manifesta, occulta aut specifica, uerè transmutari credat. Ordinis enim diuini prouidentia non admittit, occlamant Sacri & literæ, contradicunt decreta, ipsa rerum natura atq; ratio minimè patiuntur. Si itaque obtinuero, illam metamorphosin non reuera fuisse factam, quòd eti. in nemo mentis sanæ inficiari poterit, & propterea imaginariam esse confelsionẽ, atq; hac in parte falsam: quam fidem quæso merebuntur reliqua,

Homo
Gen. 1.
1. Thess. 5.
1. Corint. 3. 6.
Lactans li. 2
cap. 12. inst.
diu. & de
officio Dei
uel formatio
ne hominis
cap. 2. 8.
Seneca ad
Lucilium
epist. 77.
Cic. de Leg.
& 1. Offic.
Aristot. 1.
Metaphys.
& lib. 2.
Physic. P. al.
8. Chrysost.
super Matt.

reliqua, quæ contecti sunt, flagitia & homicidia: quæ in ea transformatione & larua lupina solum fuisse designata, nec aliter eo modo fieri potuisse, iam in confessum uenit. At mera profectò sunt deliria, & plusquam nugæ, immò insania. Dolendum sanè, prudentium uirorum oculos hætenus tam densa caligine fuisse obductos, ut sibi uel fidei momentum in his ludibrijs extorqueri permiserint. Sed ea fuit superioris potissimum sæculi labes & cæcitas, quo pro libidine cum hominibus crassè nimis, ridiculè & nocentissimè collusit ueterator ille. Utinam animo cuiuslibet hoc obstricti fascino, etiamnum ex immensa Dei misericordia insonet dulcissima illa uox Ephphata, ut quemadmodum ea ex Christi ore potenter prolata, *Mar. 7.* surdo aures aperiebat, ueritati inde conuertendas: & linguæ uinculum soluebatur, qua porrò ueritatem prædicaret: ita & ex hac gratia luminis diuini radius effulgeat, quo offusis tam impotenter à diabolo tenebris, semel tandem cœlesti luce discussis, profligatisque, in clarissimæ ueritatis conspectum & cognitionem citra præstigiæ impedimentum rectà perueniri possit. Ne uerò quis à me eludi obiectiones criminetur, paucis reliquum huius fabulæ commentum excutiam.

Linimentum quo ungebantur lupum induturi, 4
 hæud dubiè somniferum erat: quale etiam Libro secundo, capite trigesimoquarto descripsi: quod suam fortiebatur uim, quum nudis partibus corporis illiniretur, illicereturque à natiuo calore in actum: inde somno oppressis alto, simulachra cōuersionis eorum in lupos uagabundos, alijs insilientes, puellas iugulantes uorantesque, cum lupis item cœuntes, & quæcunque id genus alia idola ingerebat mille artifex: hinc & pernix ea subsequēbatur uelocitas, qualis imaginatiōe, cogitatu uel somno hæud difficulter per-

Q ficitur.

ficitur. Vbi deinde post horâ, uel lōgius, unguenti soporiferi uirtus elanguesceret, periret que, tunc uelut ex graui ueterno expergefacti, se homines esse uidebant, qui antea fuerant. Simile quid leges apud Augustinum de Præstantij patre: libro huius Operis tertio, capite decimosextimo & decimo octauo: ubi ex professo argumētum id fufius agitur, explicaturque, *λυκανθρωπικ* etiam morbus describitur.

- 5 Aliud autem linimentum, quo in hominem redituri se inungebant, uel phantasticum fuit, & in somno usurpari uisum, uel contra unguenti somniferi nocumenta facere potuit, uel etiam nihil efficere, ut eo tantum suos clientes illuserit dæmon, quasi id peculiare quippiam in ea metamorphosi ualeret.
- 6 Quòd etiam citius quandoque in hominum formam redirent, quàm tempus erat constitutum, id euenit, quòd minus linimēti soporiferi illitum fuisset, uel id ipsum non satis penetrasset: ac propterea celerius uis fatisceret, somniumque redderetur breuius.
- Quomodo insuper hæc cohærent, quòd se horam unam aut alteram, uel eo amplius in lupos conuersos, in fine puellam cum ossibus deuorasse falsi sunt, & mox hominum conditioni restitutos fuisse: in quo sinu amabò, aut uentre, ipsis tam subito in homines reuersis delituère illa puellæ caro & ossa? Adhæc, si integram puellam dempto brachio deglutierint, quomodo se parum comedisse, eidem confefsionis articulo adiungunt? Superuixisse præterea eas adhuc, quas à se iugulatas fatebantur, compertum forsitan fuisset, si uigilanter fuisset inquisitum: uel si quæ mortem oppetijissent, eam citra controuersiam quacunque alia occasione naturali accidisse, fuisset deprehensum.
- 8 Deinde quomodo in Dei honorem eleemosynam orare potuit diaboli mancipium, suo hero Dei iuratissimo hosti ex fœdere obligatum? Si item uerè in lupū

In lupū conuersus erat Petrus, quarum rogo manuū ope in refecanda capræ gula usus fuit? 9

Licet quoque Michael uestitus loca ueneno somnifero in aētiones perducendo commoda, ut temporum & manuum arterias, illinire ualuerit: non minus quam Petrus nudus, quomodo in suis uestibus oberare, homines mordicū apprehendere, morsuq; trucidare potuit ut uerus lupus? 10

Porro de ueneri congressus cum lupa uoluptate, hoc tantum subijciam, eam imagines somnorinas in illa somni profundioris ex linimento somnifico, illusionem admodū temerè ciere: quemadmodū etiā quotidie usuuenire in sanis obseruamus, quibus ex eiusmodi idolis uoluptas tanta pro obiecta in somno specie delectabili gignitur, ut cum multa titillatione seminis subsequatur quandoque effusio. Infinitis partibus citius faciliusq; in his hominibus id euenire potest, quorum phantasiā procliuē seruilemq; quibuscunq; uult imaginibus, imbuit soporis spiritus. *Esaiā 14*

Ad fatigationem à metamorphosi relictam; quæ memoriæ propemodum exciderat, respondeo, ab eo facile intelligi, quam lassitudinem pariat grauis & inquietus somnus, maximè pharmaco uolenter cum teterrimis insomnijs impressus: qui incubum in solo inuadentem somno nouit. Eo detentos difficilis comitatur motus, torpidus in somno sensus, suffocationis imaginatio, & uelut ingruentis alicuius detentio: uox etiam supprimitur, aut incerta indiscretaq; editur: plerique tam inanibus afficiuntur imaginibus, ut se opprimentes audire credant. Lassos certè redit tanta facultatis animalis exagitatio.

Laruarum rursus somnorinarum uanitatē amplius ostendit, quòd ubi pili post humanæ formæ restitutionem manserint, se dixerint ignorare.

Num quoque puluerem illum dæmon uerè exhibuerit, 14

buerit, uel acceptus ille tantæ etiam fuerit uirtutis, dubium est: quum illos eo fuisse usos, non posset conuinci. In ea etenim lycanthropia nullum animal præter capram se morfu & cultro iugulasse confessus fuit Petrus, nec alijs interempti meminit. Deinde si tantæ erat uenenositatis puluis, ut si uel manus eo confrieta quodocunque, animal etiam pelle crassa densaque, & pilis longis compactisq; communitem solo tactu enecaret, quomodo à tam effera pharmaci præsentissimi malicia tuti esse potuerunt *hi dementati uiri*, affriktionem pulueris in brachio *sinistro*, arteria & manu, unde ad cor proximè *celestimeq;* penetrare ualuit, tam innoxie tolerantés?

- 15 His ad extremum adde, auditam in confessione Gallica fuisse inconstantiam controuersiamque, ut quod aliquando hic affirmabat, negaret alter.

Si eiusmodi æquilibrio expenderentur singulæ confessiones, tormentis crudelissimis frequenter extortæ, uel etiam, si uoles, spontè à captiuis editæ, grauiorem profectò indies tyrannidis suæ iacturam sentiret funestissimus ille homicida: Christi autem, qui ueritas & uita est, gloria plurimum accresceret: suam item functionem ex Dei uoluntate prouidentius obiret magistratus: in meliorem quoque usum conuerterentur ligneorum fascium acerui, quibus insontes crebrò exuruntur, & parceretur sumptibus in carnificum mercede soluenda faciendis. Nunc porrò filum orationis eò ducatur, ut quo punitiois modo in hoc hominum genere emendando utendum censeam, intelligatur.

Exempla muliercularum innocenter ob maleficij opinionem punitarum.

Cap. XIII.

ADde his, celebre apud nostrates existere, prætorem quendam ex arioli iudicio, delusas id genus

genus mulierculas comprehendisse quàm plurimas, easq; incendio puniuisse: tandè ariolum uel Pythium hunc uatem, cui hæctenus ille fidem apposuerat, ad prætorem accessisse, adhuc unam maleficij ream indicaturum, nisi iniquè ferret. Prætor haud difficulter annuente, eius uxorem quoq; insimulat index: ac ne quid hac in re hæsitaret, palàm se id demonstraturum adducit: horamq; præfigit, qua eam reliquarum sagarum conuentui & choreis interesse, suis ipse maritus testaretur oculis. Consentit prætor: qui statuta hora quosdam amicos & cõsanguineos in eadem mēsa secum & cum cõiuge cœnare uoluit, suppressa interim conuocatæ societatis causa. Hinc designata ab ariolo hora, è mēsa surgit, iubetq; omnes simul cum uxore permanere: nec prius loco dimoueri, quàm ipse rediret. Deductus porrò ab ariolo quò is uoluit, lamiarũ cœtum, choreas, & nescio quas alias uoluptatũ illecebras, quibus ipsius intererat coniunx, reliquarũ delicias sectata, nõ obscurè uidebatur spectare. Mox domum reuersus, amicos uocatos eo quo reliquerat ordine, unà cum sua uxore, lætos mensæ asidere cõperit. Et cum studiose, num stationem deseruisset coniunx, percunctaretur: eam eidem affixam fuisse loco in ipsius absentia, uno ab omnibus affirmabatur ore. Itaq; rem omnem aperuit prætor, ob inflictam innocentibus pœnam serò pœnitundine ductus: & si rectè memini, Pythium accusatorem morte multabat.

Sic in arce Mindensis ditionis Raed nuncupata, de quibusdam fœminis ob maleficiũ, paucis ab hinc annis extremum fuit sumptum supplicium, ex accusatione mulieris Margaritæ Mindensis nomine, quæ aliàs incarcerata fuerat in castro Huisberch, circa Vifurgim sito. Eadem postea in oram & ciuitatem Verdensẽ uocata, quandam denuò accusauit ea lege, ut nisi illa uinculis tradita maleficio confiteretur, se

Q 3 ream

*Prætoris uxor
falso maleficij
accusata.*

Malefica ac-
cusatrix falsi
sp. pœnis

ream fore uouerit: nec certè fœlix defuit successus. Nam altera constanter in carcere flagitium negante, & ex grauissimis fortè tormentis eodem in loco expirante, attrahi in uincula iubetur accusatrix, quæ furibunda tanquam uenenum & ignem euomens, tormentum & quoscumque alios exterruit, abegitque: donec quidam rationum præfectus, cui penitus innotuerant eius technæ, manus iniiceret, aliosque ad eam apprehendendam excitaret. Sic illa tandem quæstionibus subiecta, crimen quod alteri *confidenter* inficianti impegerat, ipsa luit. Hæc etenim *falsa* criminatione detulisse alteram in carcere defunctam, atque alias antea flammis absumptas, constanti spargebatur rumore.

Nostra memoria Marcoduri, ubi hortorū olera ex grandine dissipata forent, illæsis proximi horti cuiusdam uetulæ plâtis, qui sæpius esse solet tēpestatū tractus, uetula maleficij accusata in carcerē pertrahitur: & quā maximā tyrānide dirissimis subiecta torturis, ad nullius criminis cōfessionē impelli posset, sed penes se nō esse, tēpestatē ciere uel aerē cōturbare, Deique solius id opus esse, ualde diceret prudēter, eā per trabē suspēsā, & onerosis ponderib. utrinque pēsilib. distractā, iāque animā agentē, relicturus in illis cruciamētis præses, carnificē ut secum simul abiret potatū hortatur: uetulā, ubi redirēt, alia falsurā inquit. Tum illa miserabiliter excarnificata, ut prius accerseretur cōfessionarius, quā ille pocula sequeretur, præsidem suppliciter orat: qui irridens discessit. Postea aut reuersus, eā ita adhuc suspēsā offendit inortuā, mentitus eam sibi manus interea dum abesset intulisse. Nec multo pōst tempore tyrannus hic in eiusmodi incidit maniam, ut ipse lacerandis uestibus, & excrementis faciei suæ illinendis, uim sibi faceret.

Iniqui iudicis
pœnia.

Nec ita procul hinc in alio oppidulo, ubi nulla car
nifici.

nificina ad sceleris alicuius confessionem adigi nequiret capta ob maleficij opinionē muliercula, hanc blandis adoritur uerbis sacrificulus, ut se nō amplius torturis ita distrahi sineret hortatus: at leuiter solummodō cōfiteretur delictum, inde se eam aqua lustrali à maleficijs expiatam, & uelut fartam tectam Deo restituere uelle promittebat. Hæc ita à sacerdote induceta, circūuentaq; blanditijs, se fortè quædam huiusmodi mala designasse falsa est, ea ratione quæadmodum persuaserat sacrificus, se sperans euasuram. Ob eiusmodi confessionem fallaciter & dolosè eblanditam, ut Vulcano ea litaretur, lata fuit sententia. Quæ præter expectationem audita, Videte quomodo me interficiatis, præmonuit surdos misera femina.

Confessio fallaciter eblandita.

Prope Elten pagum, miliare medium ab Embrica, in ducatu Cliuenti dissitum, circa uiam regiam loco ericeo ante annos circiter quadraginta duos, dæmoniū uiatores miris uarijsq; exercebat modis, cędens, uel ab equis deiiciens, seu uehicularum subuertens: nec aliud unquā uidebatur, quàm manus effigies. Eckerken huic nomen indebatur. Vicini increduli, nec satis hoc dæmonij ludibriū exercitiumq; dignoscētes, ad Lamix maleficiū referūt id facinus: quare manus mulieri Sibyllę Duiscops nomine, seruitutis iure Comiti Montési mancipatæ iniicitur: eaq; tandē exulta, desijt uexatio. nō ea causa, quòd illa præstigiōsi actus fuerit rea: licet quoq; ob crudelē carnificinā, uel etiā incredulitatē à dæmonio illusionē in facti cōfessionē induci potuerit: uerū ab eiusmodi diuexatione à diabolo solū inuecta, hic destitit ultrò, & quidē libèter, ut homines altius incredulitatis barathro immergeret, & reos sanguinarię sententię redderet, quā cūprimis in infontibus. auidē appetit, ut ab initio homicida. Si etenim industriè obseruatū, inq; sitūq; solerter fuisset eisdē horis, quib. man⁹ imagine hoc cerneretur ludibri-

Eckerken.

Sybilla Duiscops.

dibrium. Sibylla domi dormiens ut plurimum, uel aliud agens fuisset procul dubio deprehensa. Si confessionem urgeas; eam fuisse à lictore extortam, uel à uitiatæ phantasiæ muliercula editam, respondeo. Quo autem modo illa à diabolo corrumpatur, toties dictum est, ut crebræ repetitionis tædeat.

In accusatione ob maleficium, singularis quorundam principum prudentia.

Cap. XIII.

PORRò ut eiusmodi Syrtes & perpetua animarum naufragia prouidentius declinentur, memoria & imitatione dignissimam sententiam, quam haud ita pridem circa quadagesimam anni sexagesimitertij supra sesquimillesimū, pronunciauit illustrissimus Princeps noster D. Guilielmus dux Cluiz, Iuliz, &c. cunctorum oculis uelut speculum proponere uolui. Agricola quidam ex Marchiæ comitatu, armento numerofo locuples, cuius uaccæ solito minus lactis aliquantis per reddidissent, ad ariolum con fugit, capturus consilium; qui haud inora, se Lamiam eius iacturæ autricem ostensurū pollicetur. Hinc ad uillici huius ædes comitatus, filiam ex priori eius con iuge adhuc uirginem apprehendit, huic lactis maleficio imminuti crimen impingens. Hæc mox à dzmone illusa, malè persuasa & inducta, uerum esse fatetur: sed senon satis esse maleficij peritam subiungit, simul fœminas sedecim accusans, quas ea in arte absolutè doctas esse affirmauit. Illustrissimo principi hæc ilico significantur à satrapa, qui eas omnes carceribus incunctanter mancipari oportere consuluit. Ne tamen alicui hic man^o inijceret, grauitèr inhiuit Princeps: strictè etiã mandans, ut quocunq; modo aut infidijs in uincula per traheretur ariolus ille. Puellam uerò ab ecclesiæ ministro acciri uoluit eius Celsi, & in præcipuis

*Guilielmi du
611 Cluiz, etc.
prudentia.*

*In Imperial-
const. de a-
clion. crimi-
nal. artic. 21.*

cupis fidei Christianæ articulis examinari, deinde ab hac dæmonis illusionē doctrina saniori ad mentem reduci: gamq; cautiorem ea ratione à satanæ strophis redditam, fideiussoribus constitutis, si modò eos consequi posset (ut magis in officio contineretur) sin minus, tum propria fide interposita, cum bona gratia dimitti. Alias autem matronas hoc falsæ criminationis cauterio à corruptę mentis uirgine inuistas, nulla omnino re grauari permissum est. Ac prudentissimo hoc consilio, desijt hic fabulæ actus, & lac uaccarum qua solet copia fluxit. Vtinam hoc salubri exemplo moniziali, principijs harum tragœdiarum quibuscunque legitimis pijsq; rationibus irent obuiam deliberationes: non profecto in re, ubi parum certi posset statui, uelut inextricabili labyrintho implicati, ex simplici errore in mille ita prolaberentur cauti minus, unde tandem nullus uidetur euadendi aut finiendi modus. Eiusmodi telæ genus solerter contexere nouit, consueuitq; ueteratorius ille textor.

Sed maximoperè dolendum est, in ijs qui principibus sunt à consilijs, uel magistratum gerunt, aut rempublicam gubernant, desiderari quandoq; maturam deliberationē, discretionem, & absolutam rerum intelligentiam: unde fit, ut præcipientes nimis plerunque ferantur ad sanguinis effusionem tum in hoc negotio dæmoniaco, tum in causis quibusdam alijs non ita definitis. Quanta autem consiliorum maturitate ac prouidentia contra has dæmoniorum artes, sine innocentium carnificina, cuncta administrantur in amplissimo regno electoris Palatini D. Friderici, principis (quod citra palpum dictum uolo) sapientiæ insignis, memorandæ pietatis, & modestiæ incōparabilis, præterquam quòd res ipsa nō obscure docet, & testantur insignia edicta iam promulgata: accedit id quoq; in primis, quod D. Christophorus Probus, Ll. doctōr

Palatini electoris Friderici prudentia.

Christophorus Probus cællarius Palatini.

côultissimus, & cæcellarius uigilâtissimus, nuper in proximo Bingæ designato cõnuentu principum electorum Rheni, ubi huius mei operis fortè incidere mentio palàm disertè ac prudenter suam de harum officiarum & dæmoniacæ tragœdiæ controuersia sententiam explicuerit.

Comes Niu-
uuenarius
Hermânu.

Optimo iure in hunc referendus erit catalogum generosus & illustris Comes à Niuwenar D. Hermânu, uir profectò linguarum peritissimus, doctrinæ multijugæ, memoriæ fidelissimæ, & ingenij rari: qui haud ita pridem industriè admodum *Lamiam*, quæcunq; flagitia fatuo huic hominû generi assueta, sed imaginariè solum nota cõfessam, exilio punijt, quòd huius mulierculæ uicinos hoc incredulitatis fascino adhuc detetos, eâ minimè toleraturos uideret. Confessionè mihi ab eius clemètia cõmunicatâ ipse legi.

Guilielmus
comes Mon-
tensis.

Suam quoq; hic laudem meretur generosus comes Montensis Guilielmus, qui quum haud ita pridem in uinculis detineret uetulam octogenariam, ob incantamentorum suspicionem (quo nomine antea quoque capta fuerat, & quæstionibus subdita: cuius etiam mater ea ratione inter tortoris manus interiisse se perhibebatur) ad illam ingressus, studiose singula perquiro, licet mendacijs eam onerari, naribus minimè obstructis odorarè. Quum uerò obiectum esset, filium matri captæ, curruiq; ut auheretur, insidenti globum terreum, cuius potentia se à uinculis liberaret, porrexisset: eundem quoque matrem promissi admonuisse: quod sinistrè etiam torquebant accusatores, quasi effecturam se ne ea ratione finem uitæ faceret, pollicita fuisset mater. Hos articulos tam acriter apud Comitem urgebant alij, ut nisi ualidiore rationis neruo, atq; adeò ipsa rei ueritate seriò restitisssem, eam flammæ post dies non multos deuorassent. Inter colloquendum in animi deliquium quandoq; incidere

dere uidebatur, quare à me eius os aperiebatur, contractabantur & manus, & arteriæ motus pensculabatur: inspiciebã item linguam, donabam postremò pecuniolam, quod uulgò feratur, Lamias uirus suum eiaculari posse in eũ à quo aliquid fuerint cõsequutq̃.

Cæterum huiusmodi responso obiectionẽ priorẽ scitissimè diluit, à filio scilicet non globum terreum, sed in eam formam inuoluta lintea matri fuisse supeditata, quibus exulceratas grauitè tibias curaret, easq̃que mihi ostendit tantopere defædatas crudelitæ tormentorum aliàs ob eandem suspicionem in carnificina toleratorum, quum oleum quippe feruidum in tibias ut extorqueretur falsa confessio, infunderetur. En accusationis impudentiam, qua calamitatis huius extremæ facies deformatur.

Alteram partem, quòd nimirum pollicitationis recordaretur mater, ita explicuit, quòd filijs suis in assidua illa uulgi sugillatione ob maleficij famam, addixisset, si fortè ad supplicium ea propter abriperetur, se mortis suæ authorem ad æquissimum Christi iudicis iusti tribunal prouocaturam, ut tricesimo die à suo interitu se ibidem sisteret, sententiæ latæ rationem redditurus. Si itaque effectus consequeretur, argumentum fore non obscurum innocentia, filiosq̃que matrem extra culpam esse intellecturos, quum infontes orantes exaudiat Deus iusticiæ uindex unicus, qui ad fectas eiusmodi preces obsurdescit. Proinde Comes à me admonitus, & rectius in eo delusionum diabolicarum genere institutus, pauperulam causa prius uigilanter discussa dimisit. Nec prætermittendus hic eius leuir insignis, Dominus Adolphus, comes à Nassau, qui itudij multum impendit apud Danos in bello contra Suecum Anno 1564, ut ab his præstigijs heroum oculos uindicaret.

*Adolphus
comes à
Nassau.*

Pia &

Santissima pia.

Pia & laudabilis omnibus seculis sententia, suam apud hos principes & amplissimos uiros pondus & locum habet: Consultius nimirum esse decem nocentes dimittere, quàm in fontem unum punire.

De seductis errore, & hæreticis non interficiendis, sententiæ Patrum.

Cap. XV.

QUUM uerò horum plurimos mente corruptos esse, erroreque à satana seductos, iam satis demonstratum sit, ut citius hæreticorum pœnam, quàm uoraces mereantur flammis: qui rectius instituti, si conuertantur, corporali punitione minimè afficiendi sunt, sententias summorum patrum paucas adducere placuit. Augustinus ad Donatum, pro consulem Aphricæ: Ex occasione, inquit, terribilium iudicium ac legum, ne æterni iudicij pœnas incidant, corrigi inimicos cupimus, non necari: nec disciplinam circa eos negligi uolumus, nec supplicijs quibus digni sunt exerceri. Sic ergo eorum peccata compesce, ut sint quos pœniteat peccauisse. Quæsumus igitur, ut cum Ecclesiæ causas audis, quolibet nefarijs iniurijs appetitâ uel afflictâ esse cognoueris, potestatem occidendi te habere obliuiscaris, & petitionem nostrâ non obliuiscaris. Non tibi uile sit, neque contemptile, fili honorabiliter dilectissime, quòd uos rogamus, ne occidatur: pro quib. Dominum rogamus, ut corrigatur. Idem ad Marcellinum: Pœna illorum, quauis de tantis sceleribus confessorum, rogo te, ut præter supplicium mortis sit, & propter conscientiam nostram, & propter catholicam mansuetudinem commendandam. Ad eundem Epist. 159. Imple iudex Christiane, pij patris officium: sic succense iniquitati, ut consulere humanitati memineris. Nec in peccatorum atrocitatibus exerceas ulciscendi libidinem, sed

Epist. 127.
De seductis
errore, & hæ-
reticis nõ ene-
candis senten-
tia Patrum.

Epist. 158.

sed peccatorum uulneribus curandi adhibeas uoluntatem. Noli perdere paternam diligentiam, quam in ipsa inquisitione seruasti: quando tantorum scelerum cōfessionem non extendente eculeo, non sulcantibus unguis, non urentibus flammis, sed uirgarum uerberibus eruisti.

Et contra epistolam Fundamenti capite primo, Dominus per seruos suos regna subuertit erroris: ipsos uerò homines, in quantū homines sunt, emendandos esse potius quàm perdendos iubet. Nec est quòd de conuersione fratris in hæresim prolapsi desperemus. Nisi enim qui eiusmodi est, per gratiam Domini posset conuerti, prorsus inanis esset Iacobi admonitio. Sciebat hoc Augustinus, ideoque se totum conuertendis hæreticis mancipabat, atque id iuxta Apostoli monita cum magna lenitate ac mansuetudine spiritus, nec absque pij laboris fructu. Sic enim in Epist. 48. ad Vincentium scribit: De multorum iam correctione gaudemus, qui tam ueraciter unitatem catholicam tenent atque defendunt, & à pristino errore se liberatos esse lætantur, ut eos cum magna gratulatione miremur. Cum primis autem Christianum magistratum hæc decet moderatio, ut à sæuitia & crudelitate abstineat. Omnino citra dissimulationem me inter eos esse fateor, quibus admodum displicet, quod ubi interficiendi sunt errores, interficiuntur homines. Nullis bonis, inquit idem noster Augustinus, in catholica Ecclesia hoc placet, si usque ad mortem in quenquam, licet hæreticum, sæuiatur. Et libro primo contra literas Petiliani, capite uigesimonono: Diligite homines, interficite errores, sine sæuitia pro ueritate certate. Iterum contra epistolam Fundamenti: Illi in uos sequiant, qui nesciunt cum quo labore uerum inueniatur, & quàm difficile caueantur errores. Illi in uos sæuiant, qui nesciunt quàm

quàm rarum & arduum sit carnalia phantasmata piæ
 mentis serenitate superare. Illi in uos sæuiant, qui ne
 sciunt cum quanta difficultate sanetur oculus interio
 ris hominis, ut possit intueri solem suum : non istum
 quem colitis cœlesti corpore oculis carneis & ho
 minum & pecorum fulgentem atq; radiantem: sed il
 lum de quo scriptum est per prophetam, *Ortus est*
mihi iusticiæ sol: & de quo dictum est in Euangelio,
Erat lumen uerum, quod illuminat omnem hominẽ
uenientem in hunc mundum. Illi in uos sæuiant, qui
nesciunt quibus suspirijs & gemitibus fiat, ut ex qua-
licunque parte possit intelligi Deus. Postremò in uos
illi sæuiant, qui nullo tali errore decepti sunt, quali
uos deceptos uident: & cætera. Ergo sœuite in hære-
ticos, etiam admodum detestabiles, quales erant Ma-
nichæi, quibus Augustinus ita scribit, nō uidetur esse
piorum hominum, qui sciunt quanto cum labore ue-
rum inueniatur, & quàm errores difficulter cauean-
tur, quibusq; suspirijs & gemitibus fiat ut ex qualicũ-
que parte possit intelligi Deus.

Marc. 4.
 Luc. 13.

Ex libro Quæstionũ Euangelij secundum Matth.
 capite 13. Hinc est quod serui dicunt: *Vis imus, & col-*
ligimus ea? Quibus ueritas ipsa respondet: *Non ita*
hominem constitutum esse in hac uita, ut certus esse
possit, qualis quisque futurus sit postea, cuius in præ-
sentia cernit errorem: uel etiam quid error eius con-
ferat ad profectum bonoꝝ um: non esse tales auferen-
dos de hac uita, ne cum malos conatur interficere, bo-
nos interficiat, quod fortè futuri sunt: aut bonis ob-
sist, quibus & inuiti forè utiles sunt. sed tunc oppor-
tunè fieri, cum iam in fine non restat uel tempus com-
putandæ uitæ, uel p: officendi ad ueritatem, ex occa-
sione atq; comparatione alieni erroris. Ibidẽ quæst.
II. Nec tamen cor sequens, ut omnis hæreticus uel
schismaticus corporaliter ab Ecclesia separetur. Mul-

tos enim tales portat Ecclesia, quia non ita defendūt falsitatem sententiæ suæ, ut intentam multitudinem faciant: quod si fecerint, tunc pellantur. Idem de Vera religione, cap. 8. Utamur igitur etiam hæreticis, nō ut eorum approbemus errores, sed ut catholicam disciplinam aduersus eorum insidias asserentes, uigilā-tiores & cautiores simus, etiam si eos ad salutem reuo-care non possimus. Idem, & habetur 24. q. 3. dixit: Dixit Apostolus, hæreticum hominem post primam & secundam correctionem deuita, quia subuersus est huiusmodi, & peccat in semetipso damnatus. Sed qui sententiam suam, quamuis falsam atque peruersam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia suæ præsumptionis peperint, sed à seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt: quærent autem cauta sollicitudine ueritatem, corrigi parati cum inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi. Chrysostomus homilia quadragesima septima, in caput Matthæi decimum tertium: Vis igitur abeuntes colligimus ea? Dominus autem prohibet ne fortè simul cū zizanijs herbā etiā tritici euellant: qd' dicebat, ut bella & effusionē sanguinis prohiberet. Nā si trucidarentur hæretici, absq; fœdere pacis atq; inducijs bellum orbi inferretur. Duabus igitur rationib. prohibuit: altera, quia frumētis parū noceret: altera, quia nisi sanarētur, extrema supplicia nō euaderēt. Quare si puniri eos uultis, & frumentis nequaquā officere, opportunitas tēporis cōgrua expectāda uobis est. Quid autē est, quòd eradicabitis simul cū ipsis etiā frumēta? Certè aut, quia si arma capietis inquit, necesse est quum hæreticos trucidatis, multos sanctorū simul interimere: aut quia ab ipsis zizanijs multa cōmutata, in frumēti conditionē se ipsa cōuerterēt. Si ergo præueniētes euellatis, ea frumēta deperibunt, quæ à cōmutatis zizanijs prouenirēt. Nō
prohi-

*Hæreticorū
conciabula
dijspari pos-
sunt.*

2. Timoth. 2.

prohibet autem conciliabula hæreticorum dissipare, ora obstruere, libertatem loquendi concidere: uerum interficere & trucidare. Ex Homilia octaua, in caput Geneleos secundum: Hæretici simili modo adfecti sunt, sicut hi qui morbo laborant, & corporalibus oculis cæcutiunt. Illi enim ob oculorū suorū infirmitatem solis luci aduersantur, & ob aduersam corporis ualetudinem etiam optimos saluberrimosq; cibos aspersionantur: ita & hi anima ægrotantes, & mentis oculis capti, ad lumen ueritatis respicere non possunt. Idcirco nostro fungentes munere, manus eis porrigamus, magna eis māsuetudine loquamur. Nā & beatus Paulus ita nos admonuit, dicens: Utinam mansuetudine erudiantur aduersarij, si fortè det eis Deus pœnitentiam in agnitionē ueritatis, & emergant è laqueo diaboli, capti ab ipso in illius uoluntatem. Vides quomodo uerbis declarauit, q̄ quasi ebrietate obruti sint. Et iterum: Capti, inquit, à diabolo, quasi laqueis irretiti sunt. Vnde & nobis gemina opus est mansuetudine & longanimitate, ut possimus eos eripere & educere ex laqueis diaboli. Dicamus igitur eis: Emergite & respicite paulisper, aspiciate lumen iusticiæ, &c. Idem in sermone de anathemate: Dogmata impia, & quæ ab hæreticis profecta, arguere & anathematizare oportet: hominibus autem parcendum, & pro salute ipsorum orandum.

Athanasius ad Antiocheneses tomo duodecimo: Omnes qui uobiscum pacificè agere uolūt, in primis autem illos qui in ueteris ecclesiæ communiōe fuerunt, deinde qui ab Arrianis redierunt, elicite ad uos, eosq; ut patres assumite, & ut magistri & tutores recipite, coaptantes uos interim dilecto nostro Paulino, eiusq; socijs: nihilq; amplius ab illis exigatis, quàm ut execrentur Arrianorum hæresim, confiteanturq; sanctorum patrum in Nicæa fidem. Seuerus Sulpitius quoque

quoque D. Martinum noluisse hæreticos puniri, scribit in eius uita, Libro 3. his uerbis: Maximus Imperator pridie ex episcoporum sententia decreuerat, tribunos summa potestate armatos ad Hispanias mittere, qui hæreticos inquirerent, deprehensis uitam & bona adimerent. Nec dubium erat, quin sanctorum etiam maximam turbam tempestas ista depopulatura esset. Sed Martino illa præcipua erat cura, ne tribuni cum iure gladiatorum ad Hispanias mitterentur. Pia enim erat sollicitudo ipsi, ut non solum Christianos, qui sub illa occasione erant uexandi, sed ipsos etiam hæreticos liberaret.

Quomodo cum hereticis agendum, sententia

Erasmi. Cap. XVI.

IN Apologia aduersus articulos aliquot per monachos quosdam in Hispanijs, exhibitos, hæc scribit Erasmus ad Alfonso Mauricum archiepiscopum Hispalensem, titulo quarto sic à monachis distincto, contra sanctam Hæreticorum inquisitionem. In Paraphrasi Matthæi 13: Serui qui uolunt ante tempus colligere zizaniam, sunt qui Pseudapostolos & hæresiarchas gladijs ac mortibus existimant è medio tollendos, quum paterfamiliâs nolit eos extinguere, sed tolerari, si fortè respiscant, & è zizanijs uertantur in triticum. Quòd si non respiscant, seruentur suo iudici, cui pœnas dabunt aliquando. Hæc ille.

Ad hunc articulum abundè responsum arbitror in supputationibus ad Beddæ propositionem 32. respondi & Latio, qui nonnullis uisus est obliquè me suggillare, ut superuacaneum sit hic eadem repetere. Quoties mecum reputo, quam execranda res sit hæresis & schisma, non possum damnare legis licet durum cauterium: rursus ubi considero qua mansuetudine Christus plantarit, aluerit, prouexerit, stabilieritq; suam Ecclesiam multis sæculis, uix reperio quo-

R modo

modo tuear exēplum quod hodie uidemus in nonnullis, qui opiniones scholasticas ilico pertrahunt ad carceres & incendium: ueluti nunc exuri uidemus sacerdotes, qui puellam quicum habent consuetudinem, malunt appellare uxorem, quàm concubinam. Equidem talibus mederi soleo, non patrocinari, nec in hoc hæc mihi dicuntur, quòd tales uelim esse impunitos: tantum illud admiror, quomodo tanta seueritas conueniat cum ecclesiastica mansuetudine. Non est meum probare aut improbare principum mundanorum leges, habent suum ius, habent sua cōsilia, habent suum iudicem, cui redditori sunt rationem. Mea paraphrasis Euangelicæ parabolæ sensum explanat, qui si uerus est, si Christo dignus, si probatis orthodoxis interpretibus placuit, si multis seculis usa ecclesiæ comprobatus est, quur reprehenditur? aut si reprehendendus est, quur non pariter in ius uocentur & illi? Usque ad ætatem Augustini, hoc est plus quàm quadringentis post Christum natum annis, nulquam legimus orthodoxis implorasse Cæsaris præsidium aduersus hæreticos, quum id frequentissimè factum esset ab ipsis hæreticis. Nunquã tamen hoc exemplum imitari uisum est orthodoxis, donec Donatistarum & Circumcellionum huc perpelleret pernicax & insanabilis infania, nimium diu tolerata. Nam præter schisma, quo non aliud exitabilius si processisset, agitabant, uulnerabant, iniecta in oculos calce aceto temperata exoculabant orthodoxos, alios occidentes, alios ad homicidium metu mortis adigentes. Nec mitiores erant in se ipsos quàm in alios, ultio sibi uel gladio: uel si gladiorum non esset copia, præcipitio necem accercentes. Quid multis? tanta erat rabies, ut nec ab ethnicis principibus tolerari debuerint: nec à Christianis, etiã si nulla fuisset hæresis, aut schismatis crimen.

Per

Per hos quum nulli liceret esse quietum, nec ullus esset infanendi modus aut finis, tandem inter episcopos agitatum de implorando Cæsaris præsidio aduersus Donatistarum intolerabilem improbitatem. Mansuetioribus, inter quos fuit diuus Augustinus, non placuit imploratio prophanæ potestatis ad negocium Ecclesiasticum, existimantibus non decere episcopos alijs armis uti, quàm verbo Dei, precibus: & si malum foret insanabile, anathemate, hoc est, separatione à communione. Hoc erat tum extremum ecclesiæ supplicium, & sicut apud Iureconsultos, ciuilis mors dicitur exilium: ita apud Apostolos & horum successores, pœna capitis erat ab ecclesiæ consortio submouisse. Ad hanc sententiam non solum inuitabant exempla Christi, apostolorum & martyrum: uerum etiam metus propellebat, considerantes fore periculum, ut si ageretur terroribus, pro hæreticis fictos haberent Christianos, maiore Christiani gregis pernicie. Verum ubi uicisset aliorum sententia, resque bene cessisset multis hac se ueritate correctis, qui uel inuiti manserant in ea factione, uel ambigui, uel errore modo seducti, fortiter probauit Augustinus, quod prius improbauerat. Sed tamen aduersus tam furiosos latrones ac sicarios uerius quàm hæreticos, lex meo iudicio nimium mitis lata est, quæ primum nec corpus cuiusquam attingeret, nec quenquam facultatibus exenteret: sed tantum ecclesiarum hæreticarum facultates ad orthodoxorum ecclesias transferret: ad quas qui transire uellet, & ijs quas prius haberat, & ijs quas inueniebat, uti frui posset, tanta mansuetudine, ut nec clericis & episcopis respiciendis suis honos adimeretur, tandem & multis cæteris indicta non admodum graui: qui quum essent pauci, nollent respicere. & adeo nihil

R. à tenta

tentatum est de occidendis tam immanibus beluis, ut quum prius edictum Macedonij (ni fallor) præsidis sic ambiguus uerbis esset propositum, ut hæreticis uideretur minari necem, ni resipiscerent, Augustinus illum diligenter admonuerit, ne quæquam interficeret, quum hoc ius ex cōstitutionibus Cæsareis haberet, laudetq; quòd edicto posteriore uerborum ambiguitatem explicuisset. Idem admonet præter alios Dulcicium tribunum, ne quem capite plectat. Ex his fatis liquet, quantum illorum animus abhorruerit ab hac confiscationum, carcerum, suppliciorum, incendiolorum sæuitia, quæ nunc quibusdam & nimium & sola placet, præsertim ex eorum numero, qui perfectionem Christianæ pietatis profitentur, quorum omne studium esse decebat mederi potius quàm interire, & legum sinceritatem sua intercessione mitigare. Nunc etiam ultra principum edictum sæuitur ab istis clementiæ magistris. Cæsaris edictum habet, legitimè conuictis, quàm hoc interdum fiat legitimè, mea nihil refert: tamen multis incognitum non est. Nam hoc hominum genus ferè nullis legibus paret, nec ecclesiasticis nec prophanis: sed quicquid uolunt, sanctum est. Mihi nulla placuit unquam hæresis, nec ulli unquam faui, faueo, fauturus uel sum hæretico, nisi spe medicandi, ne quis me suspicetur hæc mea causa dicere. Nullum abstractum ab ecclesiæ caulis adiunxi mihi, sed ipse constantissimè persistens in ecclesiæ consortio, nonnullos ad illius societatem reuocaui. Tantum loquor de quorundam sæuitia, quos oportebat esse mitissimos, etiam si principes terrerent gladio, si qui episcopi pro sua autoritate potestatem ad improborum terrorem exercerent. Nunc contrà fit, ut illorum sæuitiæ monarcharum ac præsulum autoritas cogatur frenum imponere. Eo quæ huius negocij principatus summis ecclesiæ proce-

proceribus delegari solet, ne istis liceat, quicquid libet. Quid autem quorundam seditiosis apud populum uociferationibus, sæuitiaque profectum sit, res ipsa loquitur. Fortassis è longinqua regione nonnquam scribunt principi quod uolunt: ille rescribit, Si sic habet res, sumatur supplicium. Hoc rescripto non liberantur, sed onerantur illorum conscientiarum. Præterea quum iudex laicus pronunciat ex illorum relatione, non ex cognitione causæ, totum iudicij pondus in ipsos recidit. Iam mihi confer episcopos ecclesiæ proceres cum monachis, confer sicarios Donatistas cum his qui fortè dixerunt monachorum ordines non esse necessarios ecclesiæ, aut in concionibus Christi spiritum inuocari decentius, quam uirginem matrem, aut se dubitare, an horum temporum confessio sit instituta ab ipso Christo, & an sacerdotum cælibatus sit iuris diuini: confer lenitatem Cæsareæ constitutionis uix impetratæ à Theodosio, & confer atrocitatem suppliciorum, quibus nunc agitur cum idiotis, etiam in qualemcunque inductis errorem, desiderabis planè in nonnullis exemplum ecclesiasticæ mansuetudinis. Sed postea, inquit, lex non sine causa lata est seuerior. Non damno cauterium, tantum doleo tam asperum remedium Christianorum peccata meruisse: & parricidarum supplicijs indolesco, tamen hunc dolorem publicæ tranquillitatis respectu consolor. Eodem modo sum affectus erga illos, qui quoniam sanari non possunt, necessario tolluntur, ne plures trahant in lumen. Quicquid agit legum fortassè necessaria seueritas, certè sacerdotum & monachorum est studere sanandis potius, quàm extinguendis. Principum constitutiones nunquam improbaui, quanquam & ipsos oportet legum rigorem ad Christianæ moderationis lenitatem, quatenus licet, desistere.

Multum enim interesse debet inter principem ethnicum & Christianum: rursum plurimum inter est inter prophanum principem & ecclesiasticum, Postremò nonnihil interest inter præfulem autoritate publica præditum, & monachum aut theologum, quorum est cum omni mansuetudine docere. Quale est autem, olim nullis theologiæ scholis institutis, solo Dei uerbo feliciter pugnatum esse cum hæreticis: nunc quum orbis celebribus *Academijs* sit plenus, articulis & fasciculis rem tantum geri? Quid autem reprehendi potest in *Paraphrasi*, nisi quòd non meminerit de *Constitutione monarcharum* posterioribus annis inuenta? id non licuit, eo quòd illic Euangelistam facio loquentem, qui constitutionem illam non nouerat? nisi debuisset illum inducere loquentem, Usque ad annos octingentos Christus neminem hæreticum uult occidi, sed post illud tempus exorietur alia lex, ut exurantur. Ineptè nimirum imaginantur, sermonem hunc à medici his temporibus, quum dicatur ab Euangelista præfule ecclesiæ temporibus, Neque Christus illic agit de gladio principum, quum ecclesia tot à Christo passò seculis egerit sub principibus ethnicis: sed de studio loquitur Apostolico cū mansuetudine pertrahēdi omnes ad salutem, exemplo summi pastoris, qui uenerat non ad perdendas animas, sed ad seruandas. Ita fit, ut hæc mea interpretatio non officiat principum constitutioni. Nam illa docet mansuetudinem euangelicam, non adimit principi ius gladij: illa præscribit quid illi congrueret tempori, non quid in fine seculorum exactura esset hominum improbitas. Nonnullæ principum leges ad terrorem eduntur ueriusquàm ad exemplum. Atque ut prophani iudicis est eximere gladium interdum, quo unius interitu feruet multos: ita quoties error, aut casus, aut etas excusat

fat crimen, & spes est correctionis, debet meminisse Christianæ clementiæ. Quin & illud inspiciendum, an monarchæ ius habeant, ob quoduis delictum, capitis pœnam indicere. Tum illud etiam uidendum, an principes uoluerint ob quemuis errorem, qui uideri potest hæreticus, hominem tradi flammis. Etenim si certus est error, nihil hic opus est theologis, quum tantum sit cognitio facti: si dubius est, non est cuiusuis theologi, sed Romanæ sedis potissimum de Articulis fidei dubijs iudicare. Multo durius est ob articulos non solum dubios & controuersos, uerum etiam leuiculos hominem flammis tradere. Sed multo durissimum ob titulos, quos ipsi suo arbitrio confingunt subinde nouos, hoc est contra doctores scholasticos, hoc est suspectum, hoc scandalodes, hoc contra laudabilem consuetudinem, hoc malè sonans ut iacet, hoc impertinenter dictum, & huiusmodi innumeros, ut nihil sit, quod non aliquà pateat calumniæ, si maleuolus accesserit animus: & interim tamen disputant, an ecclesia possit condere nouum articulum fidei, quum isti quoties commodum est, gignant eos in ipsa cognitione, nonnunquam & post editam sententiam. Res agitur per relatores, deputatos, ac iudices monachos, nec sincerè, nec legitima iuris forma, pronunciant in carcere tres priores, monachis duobus testibus, & apparatus rogus. Hæc nescit princeps, cuius lex prætexitur, priuato quorundam odio feruens, quum in publicam utilitatē sit edita. Hęc quoniam fieri compertū est, admonendi erant principe: quæ tamen admonitio nec hæreticos ueros & insanabiles subleuare, nec sinceros inquisitores grauare debet. Constitutio quæ in Cod. libro primo, tit. de Hæreticis Manichejs & Samaritanis fertur octaua, solos libros & chartas iubet exuri: doctores tātū capite

plecti, discipulis decem librarum auri multa dicitur: eos uerò qui non solum audiuit illos, uerum etiam contemptis principum legibus, libros illorum apud se seruant, manifestum hæreseos fauorem præferentes, in exilium deportari iubet. Nec hæc tantum constitutio ferit quoslibet hæreticos, sed nominatim Manichæos, Apollinaristas, & Samaritanos, qui manifestam docebant blasphemiam. Huiusmodi ferè sunt quæ præcedunt eodem titulo, quæ iubent inquisitionem etiam usque ad capitis pœnam extendi: sed exprimunt certas hæreses. Similiter eodem libro, titulo de summa Trinitate, &c. Arianos exprimit. At hi spoliabant Dei filium, & multo magis Spiritum sanctum ueritate diuinæ naturæ. Quemadmodum Apollinaristæ uerum hominem negabant, detrahentes illi meliorem hominis portionem, nimirum animam humanam: Donatiani furiosi latrones erant, non solum pestilentissimi schismatici. Non hic agebatur, an hæc confessio sit instituta à Christo, an constitutio hominis pura obliget ad crimen, an symbolum sit frustulatum editum ab Apostolis, an Apostoli calluerint linguam Græcam: sed de maiestate Christi, de quæ summa Christianitatis. Iam per pontificum constitutiones, quæ sunt in Decretalibus libro 5. titulo de Hæreticis, & in sexto eodem numero ac titulo, conuicti, & in errore persistentes, aut in hæresim abiuratum relapsi, tantum iubentur tradi curiæ seculari: quanquam hic Glossematographi de suo adiecerunt, Aut comburantur. Quando Pelagianis aut Louinianis ex Cæsarum edictis dicta est multa. Nunc ad ignem pertrahitur, qui dubitet, an Romanus pontifex ius habeat in purgatorium. Et olim in synodo episcoporum hæretici, citati reddebant suæ doctrinæ rationem: conuictis libera erat optio, utrum malent ipsi in suum dogma pronunciare anathema, an
simul

simul cū dogmate feriri anathemate: hoc est, à communione separari. Nam hæc tum erat pœna ecclesiæ grauiſſima. Berengario qui non de confessionis origine, neque de purgatorio postulatus erat, sed de ueritate corporis Christi: ne tum quidem uis est adhibita, quum semel dimissus in eundem errorem esset relapsus. Nunc interdum monachi uanum spargunt rumore, mox ueluti suspectum pertrahunt in carcerem: ibi disputant suo more, notantur articuli, & parantur fasciculi.

Linum fumigans non extinxit Christus, nec arundinem quassatum confregit. Ouiculam ab initio persequutus est lupus, illa artem semper tolerantia uicit. *Esaie 42.*

Censura insignium Iurisconsultorum de Lamijs, quæ pœnitentes, pœnas euitant corporales: nec in criminalibus soli standum esse confessioni.

Cap. XVII.

AT in sagarum patrocinium annectam censuram eximij iurisconsulti Pauli Grillandi de Sortileg. 10. uolumine Tractatum, quæst. 7. fol. 44. pag. 235. Nota, ait, unum ualde singulare, quòd istorum apostatarum duæ sunt species. una est, quæ simpliciter retrocedit à fide, & sequitur cultum & obedientiam dæmonis: altera est, quæ postquam Christi fidem abnegando reliquit, & deiecit ex corde suo, iterum se baptizat expressè in nomine diaboli, & aliud nomen sibi superimponit, licet utraque species sit damnata: prior tamen, si peccatū suum reuocat, admittitur ad pœnitentiam, & euitat pœnas corporales: sicut hæretici. ut l. Manichæos. C. de hæreticis. Identidem theologi authores Mallæi, in tertiæ partis initio, quæstione 35. his uerbis docent:

Lamia pœnitentes euitat pœnas corporales.

R 5 Ex

Ex corde uerò apostatę si nolūt resilire, ut hęretici in pœnitētes, tradentur curię seculari. Si aut uelint, recipiuntur prout hęretici pœnitētes. iuxta c. ad abolendam. §. pœnitēti. de hęreticis lib. 6. Concordat Raymun. tit. de apostolica. c. reuertentes. ubi dicit: Quòd reuertentes ab apostasię perfidia, cum fuerint hęretici, tanquam reuertentes ab hęresi sunt recipiendi: & hic sumitur unum pro alio. Et in 2. parte Decretorum, caus. 26. quęst. 5. episcopi. Ex pręmissis auctoritatibus colligitur, quòd arioli, aruspices, incantatores & sortilegi, atque cęteri huiusmodi sectatores ab Ecclesia sunt eliminandi: & nisi resipuerint, perpetuò excommunicandi. Sed quod in ultimo Acquisitensi capitulo, ea quę fiunt per incantatores, non in corpore, sed in spiritu fieri dicuntur, Augustinus in libro de Ciuitate Dei idē uidetur asserere, ita dicens: Quę inagorum pręstigijs fiunt, non uera, sed phantastica esse probantur. Quare criminali actioni hic nullus erit locus.

Si urgeatur hic denuò propria earum confessio: cum D. Ioanne Francisco Ponzinibio Placentino, Tractatum uolumine decimo, de Lamijs, respondere audeo: Cum tales personę sint illusę, ut dictū est, ergo debere dici, earum confessionem etiã esse erroneam, nec admittendam. l. error. & l. cum post. C. de Iuris & fact. ignor. No. in l. de ætate. §. fin. ff. de Interrog. action. Confessio enim debet continere uerū & possibile: ut per gl. Bald. & alios in l. 1. C. de confess. per gloss. in c. fin. de confess. in 6. ff. ad leg. Aquil. l. inde Neratius. §. fin. Sed ista respuunt ius & naturam ergo non sequitur: Istę mulieres sic cõtentur, ergo sic est. Nam confessio longè distat ab actū (uel actus possibilitate) & quicquid est contra naturam, deficit in suis principijs, ergo naturaliter est impossibile. Pręterea in criminalibus regulariter non statur

tur soli confessioni rei, ut per Bald. & Ang. in l. 1. C. de confeſſ. & dicam infra in 2. no. Nec obſtat, quod dicit Bald. in d. l. ſi quis non dicam rapere: quia eius dictum procedit in hæreſi, in quantum perficitur in ſola mente & cogitatione: quo caſu bene, ut inquit ipſe: quia cogitatio mentis, quam ſolus Deus nouit, non poteſt aliter probari, quàm per confeſſionem: ideo ſtatur ſoli confeſſioni. ſed confeſſio, de qua in caſu noſtro, continet actum ab extra, & minus poſſibilem de iure & natura, ac etiam minus ueriſimilem: & ideo poteſt dici, quòd licet, quoad ea quę credunt, ſit ſtandum confeſſioni earum, quoad punitionem: quia talis credulitas pendet ab animo & uoluntate, non tamen quo ad hoc, ut quia ſic ſit, uel ſic fiat, ſicut aſſerunt. Hactenus ille. Nec eſt quòd hic lex Cornelia de ſicarijs & ueneficis mihi obrudatur, quæ ſuū paulo poſt fortietur locum, ubi de ueneficorum poenis agetur

In criminalibus non eſt ſtandum ſola confeſſioni.

Præclara eximij Iuriſconſulti Alciati ſententia, & ex

Grillando historia de Lamiarum innocentia.

Cap. XVIII.

N Arrat item D. And. Alciatus, hæreticæ prauitatis (ut uocant) inquiſitorem in ſub alpinis uallibus, aduerſus hæreticas mulieres, quas uereres Lamias, nos Striges uocamus, inquiſuiſſe, & ſu præ centum flammis conſumpſiſſe: quotidieque ceu noua holocauſta, alias ſuper alias Vulcano obtuliſſe, è quibus non pauçę helleboro potius quàm igne purgandæ uidebantur: donec ruſtici arreptis armis uim illam inhiberent, & negocium ad epiſcopi iudicium deferrent. Et poſt: Et quamuis aliqui ex maritis, magnæ fidei homines, aſſeuerarent eo potiſſimùm tempore, quo illæ in ludo & choreis ſub Tellina arbore

Lib. 8. Parergon iuris, cap. 22.

fuiffent

fuisse dicebantur, se exploratum habere, in lecto potius secum fuisse: tamen respondebatur, non illas, sed cacodæmonem potius, uxoris forma assumpta marito illusisse. Atqui ego replicabam: Cur non potius cacodæmonem cum suis dæmonibus, illam uerò cum marito fuisse, præsumis? Cur uerum corpus in ficto lusu, phantasticum in uero lecto cõminisceris? Quid hic opus est usque adeò augere miracula, & non tam Theologum quàm *ἰσχυροῦς* agere, sãuioremque partem in pœnis eligere? Constabat ex illis actis, semel in eo ludicro per quandam mulierculam nomine **I E S U** appellato, omnem illum apparatus, omnes salutarices cum amalijs suis repentè euanuisse: qui fieri id potuit, si uera fuissent corpora, & nõ phantasmata, & Tantalii horti? quod apud Philostratũ libro quarto, etiam Apollonius Tyaneus censuit: & apud Plutarchum in Bruti uita C. Calsius. Nam & medici maximos effectus corruptæ menti, imaginarij; ludificationi tribuunt: unde Ephialtici, afflati, superstitiosi, incubitati, amore furentes, imaginosi, Lycaones, Cynanthropi, qui tamẽ medicamentis curantur: uidenturq; hæc esse quæ Plinius & alij ueteres Faunorum ludibria appellant, pœoniaq; herba emendari censuerunt: ut etiam harum pleraq; curari posse sit uerisimile, nisi quòd pauperes & femellæ omnes sunt, quibus talis facultas non suppetit. Ego certè magis iuri Pontificio, cõmuniq; nostratium doctorũ interpretationi hac in quæstione, quàm Theologis istis tribuerim, maximè in re à synodo decisa in concilio Anquirensi. cap. I. ubi talia phantasmata mentibus à maligno spiritu irrogari ait. & rursus: Infidelis, inquit, non in animo, sed in corpore euenire opinatur: quis enim in somnijs & nocturnis imaginibus non extra seipsum deducitur? Quæ etiam uidetur fuisse Augustini sententia libro 18. de Ciuitate Dei, cap. 18. ubi: Verũ, inquit, corpus

corpus nulla arte dæmonū conuerti potest, sed phantasticum: quod etiam cogitando siue somniando per rerum innumerabilia genera uariatur: & cum corpus non sit, corporum tamen formam capit, sopitis aut oppressis corporeis sensibus, ita ut uera corpora alibi iaceāt, sensibus obseratis. Nec refert quòd ibi Hero diadi aut Dianę honor exhibetur. Hactenus Alcuius.

Paulus Grillandus de Sortil. 10. uolum. Tract. Quidam maritus ex oppido agri Sabinensis habebat uxorem maleficam siue strigam, ut uulgo dicunt. De crimine autem solum erat suspicio, non certa noticia. Nam quum aliquoties à marito rogaretur, num eius esset profersionis, negabat constanter. Crescente porò rumore, & uiris fide dignis apud maritum eius flagitij uxorem insimulantibus, quòd ea familiariter uteretur alijs mulieribus huius criminis ratione cognitis, cum quibus etiam se turpibus miscere sceleribus, & nocturnos agere cœtus uidebatur: decreuit maritus ipsam in eiusmodi operibus obseruare & apprehendere: & cœpit pluribus noctibus diligenter & attentè inuigilare. noctesq; circiter duodecim egerat insomnes, attendens studiosè, num illa aliquò ad dæmonum lusum uel aliud maleficium noctu euagaretur, & num penes se in lecto permaneret nocte tota, quando lectum conscendisset: nihilq; unquam fraudis comperit, sed manibus illam semper in lecto contrectauit. Quum uerò post dies paucos unà cum quibusdam alijs de eodem crimine accusatis in carcerem conijceretur, subdereturq; quæstionibus, confessa est demum, se tali interfuisse lusui unà cum alijs mulierculis incarceratis, flagitijq; huius reis, tali die, undecimo mensis, &c. tali nocte, hora tali, &c. Idem fatebatur & alię. Maritus uerò in coniugis patrocinium asserebat præstito iuramento grauissimo, eam illa nocte designata, & maximè illa hora, secum decubuisse
in eo-

in eodem lecto: & se eam tum studiose non semel tantum tetigisse, sed pluries, ac cum ea loquutum fuisse.

Pœna, qua Lamias afficere solent Bononienses. Cap. XIX.

Solent Bononiæ maleficos utriusque sexus, quorum damnatæ incantationes generi humano, uel uitæ bestiarum minus nocuissent (quos muliebri in sexu lingua uulgari le strige Itali appellant) nudos ad umbilicum usque ueteri ex palatio educere, asino impositos in uerso corpore, ita ut ligatis manibus caudam asini, quem lento ductu præibat licitoris minister, retinerent. Capiti imponebatur mitra characea, in qua terrifici cacodæmones, qui forcipibus suis ignes infernales mouerent, depicti erant. Interea dum solenni hoc progressu circumducuntur, à licitore comitante uirgis egregiè in pectore & dorso ceduntur. Cum uerò è foro publico peruentum esset in cœmiterium ædis Dominicanæ, nobilis sepultura gentis Germanicæ, deponerentur ex asino, & à carnifice in conclauem quoddam superum deducebatur, cuius pergula firmata cancellis ferreis, ijs que raris, cœmiterium uersus spectaret: quæ destinata pœnæ hæreticorum à monachis in monasterij illius, inquisitoribus hæreticæ prauitatis, perhibetur. Hinc capite galeato sedi curuli, quæ rotis quatuor forebatur, impositi, ter in pergulam prominentem detrudebantur, ubi & per horæ quadrantem consistebant. Interim à spectante foris turba, ridente, clamanteque lapidibus impetebantur: frustra tamen ferè, ob interpositos cancellos ferreos. Tandem uinculis soluti, & pro delicti qualitate puniti, ablegabantur in exilium.

In finitibus certè non odis præferri decet hanc moderationem magistratus Bononiensis, quæ non nihil ad-

huc

huc uetustatis Italicæ prudentiam sapere uidentur, præ aliorum quorundam tyrannide, qui ad igneum illud holocaustum præcipites nimis seruntur: eoque non minus affici, quàm innocentis sanguinis effusi fumo dæmones, uidentur:

O' cæcus hominum mentes, ô pectora cæca.

Mulieres minus puniendas esse uiris.

Cap. XX.

Dici solet, mulieres in eodem delicti genere minus peccare, minusque puniendas esse quàm uiros, cæteris tamen per omnia paribus: nempe ob imbecillitatem animi, mentis & ingenij. l. sacri-legij pœnam, in prin. D. ad legem Iul. pecul. & l. si adulterium. §. stuprû, & §. fratres, & §. incestam. D. ad legem Iul. de adul. & c. sicut dignum, in prin. extrâ de homicid. & c. indignantur. 32. q. 6. ubi scribitur: tanto grauius uiros puniri oportere, quanto magis ad eos pertinet & uirtute uincere, & exemplo regere fœminas. Et facit text. in l. quisquis. §. ad filias. C. ad leg. Iul. maie. ibi: Mitior enim circa eas debet esse sententia, quas pro infirmitate sexus, &c. Et quod uoluit Bald. in l. quicumque. col. 3. uersic. sed pone statuto. & uersic. & in summa. C. de ser. fug. In quam sententiam apud Saxonem historię Danicæ libro 6, Ericius uir quidam multæ prudentiæ contendit, muliebribus erratis sæpius ignoscendum esse, nec pœnam infligendam, nisi correctio culpam corrigere non potuisset. Et illud Æneæ apud Virgil. libro 2. Æneidos.

— Nullum memorabile nomen

Fœminea in pœna est. Plinius libro 8. Natur. hist. scribit leonem, ubi sæuit, in uiros plus quàm in fœminas fremere: ueluti natura eum docuerit, mulieres mitius quàm uiros, esse tractandas. Aristot. lib. Problem. 2. 9. capite II. Cur, ait, mulierem interficere iniquius, sit,

fit, quàm uirum, quanquam naturæ ratione masculina præstantior est? an quia mulier imbecillior est, minusq; proinde iniuriam facere potest: etenim eniti aduersus id quod longè infirmius est, nihil uirile, imò stolidum atq; iniquissimum est. Hęc ille, quæ tam ad animum quàm ab corpore referri possunt. Tradit Vopiscus, Aurelianum imperatorem, cum Zenobia ad pœnam uocaretur à militibus, quòd sibi Imperium usurpasset, illam uita donasse: quòd indignum existimaret, mulierem interimere. In quâ sententiam Euripides in Hecuba, *ὡς ἀποκτείνουσι θεὸν ἢ γυναῖκα*: Quam inuidiosum interficere feminas? Quandoquidem, ut idem in Hercule furète scribit, mulieres quodammo-
do sunt masculis miserabiliores.

τὸ θῆλυ γὰρ πῶς μᾶλλον εἰκρότερον ἀφροσύνην. Cui stipulatur Bald. consil. 96. factum tale est: Carolus lib. 2. quòd mulier miserabilior est uiro.

Quomodo Lamie mentis errore à diabolo effectæ, nec ulli noxiæ sint reducendæ, & quæ eis statuenda pœna: nec omnem uoluntatem esse puniendam. Cap. XXI.

QUum ergo errore & phantasia Lamie deluse & satanæ peruersa institutione seductæ cognoscantur: nec alicui ab ijs malum reuerà, at solum imaginatione illatum esse sciatur: saniori doctrina informandæ erunt, ut repudiatis dæmonij ludibrijs, Christo sacramentum rursus præstent, atque ut luxatae corporis compage membra, debita ligatura restituantur pœnitentes. Quantopere hic fidelem mysteriorum Dei dispensatorem eniti deceret, ut ad Christi ouile reduceretur ovis perditæ, nemo nõ nouit. Suum quoque hic habebunt locum publicæ & cõmunes preces ex animo susc. Admodum piè hic D. Iacobus admonet: Fratres, si quis inter uos errauerit à ueritate, & conuer-

conuerterit quis eum, sciat quòd qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uie suæ, saluam faciet animam à morte, & operiet multitudinem peccatorum. Nec hæresis solùm in errore, quòd quis dæmoniorum doctrinæ adheret, figitur: sed in sui confidentia quoque, concepto fastu & præfracta pertinacia, ubi nulla admittitur admonitio: errorem etenim, seductionemq; mentis cõfessus hæreticus, semper remissionem, ueniamq; ex Patrum consensu & Christiana mansuetudine meretur. Nam, teste Seneca, quem pœnitet peccasse, penè est innocens. & apud Ecclesiasticum legitur: Pœnitentibus dedit uiam iusticiæ. Eiusmodi itaque malè à dæmonio persuasæ, & resipiscenti feminæ, reëctiusq; iam in Christianæ fidei sanctissima basi confirmatæ, pecuniarum quoque (si eius res ferant) mulcta in pauperû subsidium imponi potest, & quæcunque alia arbitraria, non tamen uitæ pœna, pro delicti ratione & magnitudine. Vel si iniungere uoles mulctâ eiusmodi feminæ irrogatam à Romanis pontificibus in taxa sacræ pœnitentiariæ, ut ipsi uocant, per me licet. Ibi legitur: Mulierem incantatricè, postquam superstitiones abiurauit, in quolibet supradictorum casuum taxari, Turon. 6. duc. 2. Si etiam ex usu ob reipublicæ tranquillitatem conseruandam uidebitur, ut exilio ad certum tempus puniatur, donec uitæ innocentia uerè se conuersam esse, & fidelem, persistereq; comprobet, ac deinde libertate hospitij pristina rursus donetur, non contraierim. Eiusmodi esto pœna temeritatis, quòd dæmoniæ suggestioni & ludibrijs non satis constanter restiterit, immodè etiam consenserit fatua.

*In Thyestes
Eccles. 17.*

Quòd si quis contentiose uoluntatem seuerius punitèdam defendat, is primùm distinguat inter uoluntatem hominis sani perfectam, quæ in actum uerè dirigi cœperit: & inter uitiatæ mētis sensum, uel (si uo-

*Non omnis
uoluntas punitenda.*

S les)

les) corruptam amentis uoluntatem : cui suo opere, quasi alterius esset, colludit diabolus, nec alius infulsè uolentem subsequitur effectus.

Tale uoluntatis uitium impingi etiam possit melancholicis, fatuis & pueris, qui facile inducuntur, ut uel hæc uel alia se designasse mala falsò imaginentur, fateanturque : qui tamen à Deo renes & corda scrutante, non æquè plecti permittuntur, ac alij mentis compotes : multo certè minus ab hominibus id fieri oportuit. De ijs quid sentiam, qui ~~elementa~~ *com*mo- uisse, aerem turbasse, grandinè acciuisse calamitosum in frumenti & uinearum perniciem, & ~~rerum~~ *aliarum* stragem, creduntur, Lib. 2. cap. 30 explicui: ubi argumētum ea de re prosequi, ut continuum filum, ad certiorē intelligentiam malui, quàm eo diuulso Lectorem suspendere.

*Confutatio sententiæ Georgij Pictorij, qua Lamias
crudeli morte puniendas esse, defendit.*

Cap. XXII.

Argumenta, quibus Georgius Pictorius medicus, in libello de Sublunarib. dæmonibus, defendit, Lamias inclementer uel igne uel alio quouis tormēto esse tollendas, sparsim in his nostris libris tam solidè confutata esse arbitror, ut supernacaneum certè iudicem, illi uel paucis respondere uel plura his adijcere. Enimuerò earum phantasiā à dæmone uitiatam esse, ut neminem nisi opinione læserint, satis superque demonstratum est. quemadmodū etiam manifestè ostendi, dæmonem, uti spiritum, ossibus & carne, quæ in actum uenericum requiruntur, carentem, cum femina cōgredi neutiquā posse. Quod tamen Pictorius hic negat, & se Augustini & Conciliatoris sententiæ præferre ait cuiusdam Marci testimonium, qui insignis satanæ cultor, in Chersoneso
uitam

uitam egit solitariam, Michaeli Pfello familiaris: atq; dæmones genitalia habere, & fœcundos esse semine, docuerit: quod hi salaces istis deformosissimis pecoribus (sic Lamias appellat) generandi studio in locellos infundunt, & proles excitant, sed nostris dissimiles, & nanos fermè simias referentes. Vnde hæc Marcus nouisse potuit, nisi quod, dum familiariter dæmonum cõsortio uteretur, in ea forma ab ipso descripta, oculos illius deluserint, & præstigijjs umbram prore obiecerint, aut eius phantasiam, ut & Lamiarum, huiusmodi suggestionem uitiarint. Debit adhæc, ut philosophus, cõsiderasse, omne semen generare suũ simile. Quorsum ergo nani ex dæmonũ, qui spiritus sunt, semine gignentur? quæ eorum similitudo? in quibus cõueniunt? in quantitate? ne, aut in substãtia? simiane itidem referũt in generando dæmones, qui formã norunt mentiri quamcunq;, etiam angelorum lucis? Si procreandi his potetiam tribuere uoles, malos gignent genios uel spiritus. analogiam etenim rerũ hic statuere oportet. Accedet quoq; immortalitas, qua ratione à creationis primordijs in tam numerosam excreuerint sobolẽ ad hoc usq; seculum, ut nihil præter has laruas nostris sedulò obuersari oculis, nec usquã hominem ab harum infinitis myriadibus securum fore, non mirum sit. Hanc sententiam qui conuellere uolet, rationes adducat, quibus, ut nugis his, imò aupertissimis mendacijs credam compellar. Demiror fanè, doctum uirum hic sibi illudi, sensusque perstringi sinere. Aliam insuper punitionis occasionem nimis friuolam adiũgit, quòd harum Erynnarum numerus in tam immensum excreset pelagus, ut ab earũ incantationibus tutus degeret nemo, nisi comburerentur. Imò nusquam ab harum læsione securius uiuitur, quàm ubi hæc uictima locum habet nullum, nec ex igni mandantur, nimirum ubi diaboli dolus

artes & præstigiæ, quibus nocte diuque in suam illi-
cere nassam homines incredulos, uel modicæ fidei-
tagit, innotuere: ubi in cunctis afflictionibus Deus
omnipotens, iustus & misericors cognoscitur implo-
raturque: ubi ad Christum unicum diaboli supplan-
torem, eiusdemq; regni strenuum euerforem con-
fugitur, ubi ordinata à Deo media non negliguntur:
ubi quod solius diuinæ maiestatis est, satanæ aut ma-
leuolæ anui non attribuitur.

Ad Ludouici Milichij cœsuram de *Lamiarum pœ-
nis*, uti quoque ad Iacobi domini in *Lichtenburch*
iudicium, quemadmodum & illi qui legem *Impera-
toriam* in concione allegauit, & *Mosem* cap. 22. *Exo-
di*, abundè toto hoc *Libro* responsum esse existimau-
i, ut frequentiori repetitione minimè opus esse sen-
tiam.

Veneficarum pœnæ. Cap. XXIII.

*Veneficarum
pœnæ*

NON aliò torquenda erit lex *Cornelia*, quàm in
ueneficas. Quæcunque enim feminæ morbos,
siue mortem, aut iacturam, alicuius ueneni po-
tentia cuiquam induxerunt, *Veneficarum* nomen &
punitiorem merentur: atque his, pro criminis quali-
tate pœnam uel aggrauant, uel moderantur *leges*.
Quemadmodum si quæ philtro uel amatorio poculo
apud procos, aut alios, amorem extorquere conten-
dunt, eosque interim uel dementant, uel morbis ex-
cruciant, non tamen uita orbant: ijs noxæ magnitu-
dinem & uoluntatis studium, pœnæ grauitatem uel
moderationem præscribere iustum est. quod de quo-
cunque illato rerum dispendio dictum semel uolo.
Hic lex *Cornelia* de sicarijs & ueneficis celebratur:
Qui uenenum malum necandi hominis causa fece-
rit, uel uendiderit, uel habuerit, plectitur. Eiusdem le-
gis pœna afficitur, qui in publicum mala medicamē-
ta uédiderit, uel hominis necandi causa habuerit. Et

*Lex Corne-
læ. ff. lib. 46.
tit. 8.*

ex

ex Senatusconsulto relegari ea est iussa, quæ non quidem malo animo, sed malo exemplo, medicamentum ad conceptionem dedit, ex quo ea quæ conceperat decessit. Alio Senatusconsulto effectum est, ut pigmentarij temerè cicutam, salamandram, aconitum, pityocampas, mandragoram, cantharidas, aut quid iustramenti causa dantes, pœna teneantur eiusdem legis. Hic Mosis quoque edictum habet locum, *φάρμακός ἐκ σπιρίωντι*, aliàs *σπιρίωντι*. sic legis uoluntatem explicuerunt Septuaginta interpretes: Veneficos non patieris uiuere: aut, si mauis, ueneficas (genere feminino) ut uolunt Hebræorum interpretes. Eæ certè non aliæ erunt intelligendæ, quàm quas Moses & ilud seculum nouit: Sagas autem uulgò nobis dictas, & à me descriptas, ne quidem Christi tempora norunt, multo minus Mosis. quorum uerò incantatorum Scriptura meminit, omnes sunt magi infames.

Exod. 22.
Pœna ueneficarum à Mose constituta.

Porro feminas ab initio ad ueneficium fuisse procliuiores uiris, grauissimi testantur auctores. Refert Diodorus libro quinto de Antiquorum gestis, Hecatem feminam omnium primùm aconitum inuenisse, & ad uenena mortifera conficienda summum studium operamque impendisse. Quin apud Romanos feminae ueneficijs primùm usæ sunt, ut testantur Liuius libro 8. & Valerius libro 2. tit. de Institutis antiquis: & nonnihil D. Augustinus libro de Ciuitate Dei 3. capite 17. Plinius autem libro uigesimo quinto, capite secundo scribit, scientiam feminarum in ueneficijs præualere. Quid enim (ut subdit) non repleuere fabulis Colchis Medea, aliæque? in primisque Italica Circe, dijs etiam ascripta? Sed & præter istas, apud Horatium nunquam non uidebis magas & ueneficas mulieres memoratas: Gratidiam, quam & Canidiam appellat, Saganamque & Veiam Neapolitanas,

Femina ab initio ad ueneficium procliuiores.
Exod. 7.
Leuit. 19. 20.
Deut. 18.
Es. 8. 29. 47.
Psal. 57.
2. Paral. 33.
Ecles. 32.

Ouid. in epi.
Sapphus.

Foliam Ariminensem, & alias: uiros autem neutiquâ. Quin & apud alios scriptores, plures etiam alias reperies: Mycalen scilicet, Erichthonen, Dypfadem, Eriphiam, Guthrunem, Gygen illam Parysatis matris Cyri famulam, Martinam quandam Cornelio Tacito memoratam libro secundo Annalium, & Locustam apud eundem, ad fin. propemodum lib. duodecimi, & alias ferè infinitas. Vetus est prouerbium de mulierum ueneficijs, *δυνατὴν γυνῆς*, id est, Thessala mulier, Suidæ memoratum, quo scilicet utimur in ueneficas mulieres: quoniâ ea gens, & præsertim *scœminæ*, præ cæteris hoc nomine sunt notatæ. Quintilianus lib. 5. Orator. instit. tit. de Argumentis: Latrocinium, inquit, facilius in uiro, ueneficium in scœmina credam.

In Perside ueneficos plecti, ut in amplo lapide caput impingerent, rursusq; alio superinducto lapide illud effringerent, fertur. Quid autem hic statui debeat de ijs, qui uenena in hominum uel pecorum perniciem appararint, siue mares siue feminæ sint, prudentis Magistratus æquitati & iudicio relinquendum censui: ne sibi extra professionis meæ limites quicquam præiudicari queratur ille, cuius ordinationem à Deo esse testantur literæ Sacræ. Sententiam tamen incomparabilis prudentiæ Atheniensium Areopagitarum raram, consilioq; certè maturo pronunciatam aduersus ueneficam, tanquâ iudicij deliberati discretique exemplum, colophonis loco ex Aulo Gellio subiungere uolui: cuius hæc sunt uerba: Ad Cn. Dolabellam, proconsulari imperio prouinciâ Asiæ obtinentem, deducta mulier Smyrnæa est. Eadem mulier uirum & filium, eodē tempore, uenenis clam datis, uita interfecerat. Atque id fecisse confitebatur: dicebatq; se habuisse faciendi causam, quoniam ille idem maritus & filius, alterum filium mulieris ex uiro priore genitum, adolescentem optimum & innocen-

Lib. 13. ca. 7.
Val. Publiū.

tissimi-

tissimū, insidijs exceptū occidissent. Idq; ita factum esse, cōtrouersia non erat. Dolabella retulit ad consilium. Nemo quisquā ex consilio sententiam ferre in causa tam ancipiti audebat, quòd & confessum ueneficium, quo maritus & filius necati forent, non admitendum impunitū uidebatur: & digna tamen pœna in homines sceleratos uindicatū fuisset. Dolabella eam rem Athenas ad Areopagitas, ut ad iudices grauiores, exercitatioresq; reiecit. Areopagitæ cognita causa, accusatorem mulieris, & ipsam quæ accusabatur, centesimo anno adesse iusserūt. Sic neq; absolutū mulieris ueneficiū est, quod per leges nō licuit: neq; nocens damnata punitaq; est, quæ digna uenia fuit: Ex Valer. Max. libro 8. cap. 23. scripta hæc historia.

Anacephalæosis de Lamijs. Cap. XXIIII.

IAM tandem Lamias earum rerum omnium quæ illis ascribuntur passim nec naturali ratione, nec in factō causas esse, comprobatum satis arbitror. Nam si quid eiusmodi efficiunt, utiq; possunt etiam. actus enim præsupponit potentiam. Si uerò posse concludere uolumus, definiendum omnino prius est quo modo, quaque ratione possint. At neque per se, neque per incantationes, neque per dæmonem, neq; dæmones per ipsas ea præstare queunt.

Lamia non possunt, quod credunt, & facere.

Per se quidem ipsas non posse, triplici ratione demonstrauimus. Quæ enim ad omnem actionem, siue simplex illa sit, siue certo fine fiat, requiruntur, agentis nimirum facultas, aptitudo patientis & subiecti, conueniens & possibilis applicatio, tribus his planèarent. Nam quod ad ipsas spectat, mortales sunt: quorum omnis facultas cum ex analogia consonantiaque corporis & animi pendeat, hoc quidem nihil nisi intelligere & uelle: illo uerò tantū possunt, quantum terrenorum sensuum termini patiuntur. Itaque

Per se non possunt.

Agentis facultas.

nec ad superiora sua potentia pertingunt, nec quicquam omnino possunt operari, quod sensibus nō respondet. Sicut enim diximus, ad efficiendum aliquid, uel ad effectum producendum in aliquid, necessaria prorsus est uirtus ac potentia causæ efficientis, haud secus atque *wpôs xi*. Quantum etiam attinet ad id in quod agere creduntur, hac ipsa ratione fieri non potest ut terram concutiant, nubes dissoluant, grandines prouocent, uentos cieant, imbres inducāt, fulmina euocent, tonitrua eliciant. Nullus enim uel noster esse potest actus, uel alterius agentis, nisi in patiente apto, beneque disposito. Non est autem ea aut uniuersitatis ratio, aut elementorum conditio, ut homines in ea uel agere possint, uel ea ratione possint qua lamis creduntur, ut superioribus libris latius explicuimus. Per incantationes igitur multo minus hæc consequentur. Nec uerò causato, ut loquimur, plus uirtutis inesse potest, quam ab influxu beneficioque suæ causæ proficiscitur. Incantationum carminumque causæ sunt lamis, & ij qui ijs utuntur, quæ admodum uerborum omnium, quorum quis sit effectus, Aristoteles in secundo de Anima subtilissimè docet. Lamias autem hæc augendi nullā habere uim, nullam facultatem, iam ostendimus. Ergo nec incantationes talium effectuum sunt causa, nec lamiarum potentia suffragatur illa regula: Quicquid est causa causæ, etiam est eius causa quod causatum dicitur. Etenim licet priora duo quæ in omni actione requiruntur, non deessent, tertiū tamen hic deficere uidemus, Incantationes enim non esse mediū aptum inter homines & corpora cælestia, multis in locis docuimus. Itaque uel hoc ipso totum negocium non solum impediretur, sed nec institui posset. Medium enim inhabile & inconueniens, impedit ut extrema uel coniungantur, uel in agendo quid consentiant. Nisi forte cum

Subiecti in-
optuendo.

l. si adrogator. D. de adopt. l. iuris peritos. §. cum oriundus. D. de excus. tut. l. pupill. D. de tut. & cur. Alex. Conf. 128. uol. 1.

l. in omnib. 2. D. de oblig. et act. l. 1. C. de her. instit. l. si ego 1. D. si cert. pet. c.

2. §. hoc autē, qui feud. dar. poss.

l. et si amicis. D. ad l. iul. de adult. Doct.

l. si. D. de flu. l. qui sella. §. si. D. de seru. rust.

tè cum Platonis constitutam, mundum hunc esse quoddam animal quod etiam sentiat, & aures oculosque habeat: cumque Pythagora, cantibus eum delectari & moueri.

Macrobius in Som. Scip.

Sed nec per diabolū eas hæc præstare ostēdemus. Nam ut concedam etiam, quod aut diabolus incarnationibus suis possint cogere, aut diabolus hæc sponte faciat, cum inuocatur ab illis: tamen nec ad id agendum compellere, nec illud per ipsum possunt efficere, quod in eius potestate non est. Licet enim ipse & omnia quæ cōmemorauimus, & multa alia possit, quæ nobis miracula modò sunt, modò uidentur esse: non tamen ea præstare potest, quæ uel ipse, uel homo uellet: nec eo momento, quo uel ipse cuperet, uel clientes optarent & iuberent: sed ea quæ uult summus Deus, & tum demum cum illi placuerit. Itaque, si quando post incantationes id quod uolunt consequatur, quia non ex libito, imperioque dæmonis aut illarum procedit, sed ex uoluntate iubentis aut permittentis Dei, quæ nullius aut spiritus aut hominis nō solū in potestate, sed etiā in scientia est: fortuitū id & hominibus & dæmonibus esse oportet. Quare nec magis eorū causa sunt, quàm omnium rerum quæ non à nobis fiūt, sed fortuito nobis licet optantibus accidunt. Nec denique diabolicæ naturæ uis obiectionem illam nobis subministrat, idem esse siue per se, siue per ipsum ea quæ ipsis attribuuntur, faciant Lamiæ: nec differre, utrum effectum producant, aut causam immediatè præbeant.

Postremum est, quod dici posset, dæmonē per anus hæc quæcunque supra diximus operari, ut miseræ Lamiæ causæ sint iustrumentales. Quasi uerò mille artifex earum egeat opera? Sed ut hoc non sit, quis non uidet inepta profus ad cælum, aerem, nubes ac uentos commouendos edentulas anus esse organa? Ne

*l. is damnatum.
D. de reg. iur
l. 1. §. de iei. §.
D. de ui & uis
arm. l. nihil
interest. D.
ad l. Cornel.
desiccat.*

igitur illos nequam spiritus tantæ putemus & insipientiæ & inertæ esse, ut has adeant: & naturam eò recidisse, ut per eas moueatur. Ad agendum enim aliquid, instrumenti conuenientia requiritur, & habilitas. Quanquam, etiam Lamiaæ dæmonum ad ea quæ Deus opt. max. ijs permittit efficienda, necessaria essent, aptaq; organa, quâ inde pœnam mererentur miserè? Primum enim hoc eas pati uideremus: Ergo minime facere. Simul enim hæc non concurrunt. Tum etiam certum est, ex causa instrumētali actiones non censerī, nec finem eorum quæ fiunt ab organo dependere. argumento l. qui mihi donatum. *D. de donat. Finis* autē in maleficijs tantummodo punitur. *l. diuus. D. ad l. Cornel. de sicar.* Atque his propemodū rationibus fusius explicatis, firmissimisq; argumentis stabilitis, per naturam rerum, testem ueritatis optimam, fieri non posse declarauimus, ut quicquam eorū quæ dicta sunt, Lamiaæ uerè possint. quòd primū est argumentum, eos quoq; nihil eiusmodi facere.

*l. 1. §. caterū.
D. de Acq.
poss.
l. Vranus.
D. de fideiuss.*

*l. testium. C.
de test. Bald.
7. col.*

*Experientia
docet Lamias
id non facere,
quod ijs im-
ponitur.
g. in Auth.
& ministr. cau-
tel. in prin.*

*l. adigere. §.
ciamus. D.
de iur. patrō.
cum essate.
et. de appell.*

Secundum erat ex facto petitum, quod optimum ueritatis fundamentum est: quia ueritas est certæ rei noticia. habita maximè per usum. Vsu autē ipso deprehendimus, hos effectus falsissimè Lamijis tribui. Non solū enim illæ calamitates, quarum causæ dicuntur esse, durant, atq; adeò redeunt, postquam iam è medio sublatae in cineres redactæ sunt: sed ibi quoq; tam crebræ tamq; uehementes quandoq; sunt, ubi lamiarū nec potentia nec nomē cognita sunt. Effectus autē non debet ascribi causæ: qua remota, idē nihilominus contingit. l. conditionib. pupillus, in pr. *D. de condict. & dem. argumento l. antep. D. ex quib. causis maior.* Cessante enim causa, necessariò quoque cessat effectus. Cum ergo ex facto habeamus, lamias neque per se neque per alium hæc efficere: sed alium absque illis,

illis, hoc est uel Deum *ἀμωός*, uel diabolum, summi & omnipotentis Dei permisso: profectò nec æquum est, ut aut ex factò alieno onerentur, aut ibi pœna sit, ubi nœxa non est. l. sancimus. C. de pœn. Satis est ut unusquisq; ex suo admissò sorti subijciatur. Cum uerò natura sit impossibile, ut nò modò lamix, sed & reliqui homines eiusmodi rerù causæ sint efficientes: nostrù sanè nò est, in præiudiciù alterius id esse possibile defendere. Neq; uerò de iure qd est possibile, quod natura sit impossibile. l. i. gl. l. filius. D. de cond. instit. Et nihil est certius, quàm defectù potentix non solù actù, sed etiã actus præsumptionè impedire. Quã etiã ob ré non quæ quis aut uoluisse dicitur, aut potuisse probatur, attendût iudices: sed ea quæ quis cômisisse & fecisse demonstratur, quæq; p naturá rerù tâ in potestate quàm uoluntatè hominis cadût. Quod adeò uerù est, ut etsi quis uel spòte uel aliter cõfiteretur delictù, quod aut simpliciter cõmittere nò potuit, aut certis de causis naturaliter cõmisisse nò uideretur: tamè ex eo puniri nequeat. Confessionè enim & uerù & possibile cõtinerere debere, suprâ docuimus. l. inde Neratius. D. ad l. Aquil. c. fin. de confess. in 6. & ibi gl. l. i. C. de confess. ibi Bal. Et Angelus conf. 116. uol. 4. refert, mulierem quandam confessam, se marito uenenum propinasse, ex eoq; illum interiisse, ex tali confessione condemnari non debere: quia iudicio medicorum non erant lethalia pharmaca, quæ se dedisse confitebatur. Anno quoque 1563, uiderunt filij mei Patauij puerum rapientem in foro poma ab inuita muliere, leuiter uirga in dorso percussum, statim concidisse mortuum. Non tamen uerisimile erat, ex eo mortuum: difficillimum namque medicis uidebatur. Impossibile autem & ualde difficilium idem propemodum est in iure iudicium. l. apud Iulianum. §. constat. D. de leg. i. Quod etiam ad lamiarum spectat atrocium.

l. in caus. D. de procur.

l. crimen paternum. D. de pœn.

l. multum. C. si quis alter uel sibi.

Nil nisi possibile puniunt.

nium. Vt enim fieri posse per eas concedamus, quæ posse creduntur: quid tamen ijs ipsis homini esse posset difficilius? Vix igitur etiam uero sunt similia. At quod uerisimile non est, attendi non debet. c. quia uerisimile. de Præsumpt. l. fin. in prin. D. quod metus causa.

Causa finales calamitatum; quæ Lamij imputantur c. cetero. de homicid. gl. 1. & Panor.

Iniuria Deo quomodo fit.

Bart. Conf. 6.

Ratio anima legis.

Adhæc quum de causa calamitatum earum, quas lamij impingimus, certò non constet, hoc unum miseris etiam excusaret, quod multiplices ac uariæ earum possint esse occasiones & causæ. Effectus enim qui multiplici ex causa colligi potest, iustiori semper ascribitur. c. estote. de reg. Iur. in antiq. Nec in dubio delictum omnino præsumitur. l. 1. C. ad l. Corn. de sicar. Iam uerò cum & de remota constet, & de propinqua, quæ propriè causæ appellatione continetur, non solum innocentes affigerentur respectu nocentis, quo nihil est periculosius. (l. fin. infr. C. de his qui latr. l. prægnantis. D. de pœn.) sed ipsi quoque Deo summâ iniuriam inferreimus, si manum eius nõ agnosceremus: hoc est, si quæ nobis uel ad pœnam, uel ad probationem, uel ad monitionem immittit, ea uel ab alio quàm ipso, uel ob alias causas quàm eas, uel per alia media quàm quibus à mûdi primordijs usus fuit, proficisci, & nobis imponi crederemus.

Non obstat igitur l. eorum. nec l. multi. C. de maleficis & mathematicis! nec earum auctoribus Diuo Constantino Constantioq; fit iniuria, licet alioquin legum emendationem summè uitandam esse non negemus, l. præcipimus. infr. C. de appellat. Nam cessante ratione legis, cessat lex. l. quod dictum. D. de pact. l. adigere. §. quamuis. D. de Iur. patron. Ratio enim est anima legis. l. cum ratio. D. de bon. damn. c. ratio nulla. infr. ext. de præbend. Ex ratione lex omnis interpretationem accipit. l. cum pater. §. dulcissimis. D. de leg. 2. Doctores ibi. In l. multi, dicitur, mul-

tos artibus magicis elementa turbare, uitam inson-
tium labefactare, manes accire posse: In leorum, di-
citur maleficos morbos, imbres, grandines, uentos
& remouere posse, & auertere: nec eos esse punien-
dos, qui incantationibus utuntur ad finem boni, sed
eos qui ad finē mali. Bart. & Salyc. in sum. Atqui iam
& ratione, & experiētia, & auctoritate probatum est,
nihil istorum uerē per homines fieri. Correcta ergo
ratione legis, correctā mihi uidetur lex. gl. ord. in l. 1.
in uerb. prouidentia. D. de legit. tut. & in l. qua ratio-
ne. §. literæ. uerb. directam. D. de acq. rer. dom. Ratio-
nes autē non leues, quōd tempestates & aerem com-
mouere non possint Lamix, Libro tertio, cap. 16. ad-
duximus.

*Leges de ma-
leficis an locū
habeant.*

Experientiam suprā attigimus, nec certiozem ha-
bere possumus, quā in Libro quarto, quem ex meris
prope composuimus exemplis eorum qui cū uel
dæmoniis, uel naturalibus morbis ac uitijis labo-
rarent, maleficio tamen Lamiarum affecti credebantur.
Sed & illa clarissima est, quōd quæ posse uidentur
inducere & accire, nulla ui remouere possint, at-
que abigere. Sicut in magis Pharaonis notauimus, *Exod. 9.*
qui nec ranas nec cyniphes pellere, nec cauere sibi
potuerant, quin ulceribus affecti, suarum artium uan-
itatem detegerent Vt enim facere uidetur, qui cum
possit, non prohibet: l. adigere. in prin. D. de Iur. patr.
ubi gl. ita non facere, qui cum uelit, nō potest. Per spi-
ritū Dei non poterant. Quod si per ipsos stetit quo
minus abigerent, potuisse non inficiaremur. Idē hoc
est, aliquē posse, uel stare per ipsum quo minus possit.

*l. si bona fidei.
D. de nox.*

Restat autoritas, quam habemus maximam ex cō-
cilio Ancyrensi, 26. q. 5. c. episcopi. nec minorum à san-
ctis patribus, eorumque canonibus. 26. quæst. 2. c. il-
los. c. ex tuarum. c. fin. ext. de Sort. ubi Glossæ, & Do-
ctores: qui omnes expressē testantur, hereticum esse,
qui

qui credat huiusmodi per magos ac sortilegos fieri posse. 26. quæst. 4. c. igitur. & c. accusatus. §. planè. de hæretic in 6. quia tribuit creaturæ, quod uni soli que Deo conuenit. 26. quæst. 2. c. qui sine Salvatore. Ioan. And. in rub. ext. de Sort. & c. 1. eod. Panor. Andr. Sic. in cons. 55. Oldr. in cons. 210. Quæ cum ita sint, legum illarum uerba non eò sunt torquenda, quasi Christianus Imperator, uel ipse crediderit, uel alios credere uoluerit, eiusmodi siue miracula siue calamitates ab hominibus per malas magicasue artes edi ac perfici: sed ita potius accipienda, quasi desumpta & scripta ex opinione uulgi, & secundum communem loquendi formam: quam quidem obseruant & retinent plerumque legumlatores. Id quod ex l. nullus. eod. tit. aliisque ll. optimè patet. Etenim leges legibus conciliare modis omnibus debemus. l. uni. C. de inoff. dot. Quamquam si auctoritatem spectemus, quis est qui ambigat, in hoc negocio iuri diuino summam tribuendam & fidem & reuerentiam? In causis enim definiendis, ijs præsertim quæ spectât ad animum, cuiusmodi nostra est, dicta Patrum & Canonum, legibus sunt præferenda Panor. in c. super illa. defecundis nuptijs, neque leges ipsæ dedignantur sacros Canones imitari. Auth. ut cleric. apud propriû episcop. in fine.

Cæterùm aduersus ea quæ diximus pro defensione duarum istarum ll. instabunt fortassis & Molitor & alij, licet Lamias nihil eorum quæ dictæ ll. exprimunt, aut posse aut efficere concedatur, cupere tamen & uelle efficere: eadem autem seueritate uoluntatem sceleris, qua exitum, esse puniendum. l. quisquis, in prin. D. ad l. Iul. maiest. l. si quis non dicam. C. de episcop. & cleric. Illud uerò primam exceptione clarissima possem elidere, quòd nullam aliam ob causam miseræ & insontes anus uel capi
uel

Voluntas Lamias

uel plecti fateantur oportet, quàm quòd eiusmodi quid uel fecisse uel procurasse credantur: alioquin proprio se iugularent gladio. Nec enim aliter legio timè non modò condemnari, sed etiam torqueri possent. Secundò respondeo, illam iuris regulam, In maleficijs uoluntatem spectari, non euentum. l. diuus. D. ad l. Corn. de sicar. præterquam quòd uarias habeat limitationes, hic quoque non adduci posse. Est enim uoluntas illa, potentia facto proxima: & maleficium nihil aliud, quàm malum hominis factum. At facit, qui facere potest: & id facit demum, quod fieri per ipsum potest. Vnde nihil aliud illa definitio denotat, quàm paria esse, delinquere, uel delictum attemptare. dictis ll. l. is qui cum telo. C. de sicarijs. Lamijs uerò nostras hæc nõ posse, satis credo sæpe multumq; demonstrauius. Itaq; nec facere quid eiusmodi (defectus enim potentia impediat actum) nec uelle censendum est. Neq; uerò quis id uelle uidetur, quod non potest. l. Lucius. §. Impp. D. ad municip. l. si tibi. §. uñius. D. de opt. leg. c. cū à nobis. de sentent. excom. Quæ igitur horum facinorū uoluntas in Lamijs cadit, si modò uolūtas iudicanda sit, nõ nisi uana esse potest & debet. Inanis enim est uolūtas, nisi facultas adsit, & potentia. l. nolle adire, in prin. D. de Acq. her. & ibi notat Alex. l. pater Seuerinam, in prin. D. de cond. & demonst. Nihilq; est aliud quàm uel puerilis animi persuasio, uel fallax opinio, uel simplex destinatio, quæ in uiuentiū actionibus sola nihil efficit. l. si nondum. C. de furt. Vel cogitatio tantū, qua cum nihil sit liberius, eius nemo pœnā patitur. l. cogitationis. D. de pœnis. c. cogitationis. dist. 1. de pœnit. l. si fugitiuus. l. sæpe, in fin. de uerb. sig. d. l. inficiādo, in pr. de furt. Propositū enim in mēte retentū, nihil operatur aut in publicū, aut in priuatū alicuius detrimentum. Ideo cogitatio flagitiorū quorūlibet impunita manet,

d l. multum.
C. si quis alt.
uersib.

Voluntas, de-
stinatio, co-
gitatio male-
ficij.

manet, quæ quis & aggredi & perficere potest. Bal. in l. non ideo minus. C. de accusat. cum suis terminis contenta est. c. cogitatio non meretur, dist. 1. de pœnit. Quanto magis earum rerum quæ & naturaliter impossibiles sunt, & in nullius hominis potestatem cadere possunt? Enimvero huiusmodi cogitationes ac desideria non hominis sani, sed amentis reuera sunt. Sanæ mentis uoluntas, rei possibilis est uoluntas. In ea paria sunt, nolle, & non posse. l. 3. C. de her. inst. l. 1. §. usus. D. de procur. Amens aut & ratione caret, & uoluntate. Itaq; nec dolus in eo præsumi, nec culpa quidē ei qui suæ mentis nō est, imputari potest. l. sed etsi. §. 1. D. ad l. Aq. Lamijis autem nostris tum ætatem decrepitam, tum ex miseria desperationem, tum phantasiæ uitium, tum pharmaca furorem inducentia, tum dæmonem ita penitus omnem eripere mentem docuimus, ut quæ nec fecere, nec potuere, fecisse tamen se confiteantur, seque ipsas in apertam præcipitent sua sponte mortem. Quod nemo sanus, quantumuis fortis, unquam fecerit: quia uoluntas eius talis est, qualis esse debet. Est autem omnium terribilium maximè terribile mors. l. ultimum. D. de pœnis. Furiosorum illud est, amētium, ac infantium. His nullum omnino delictum imputatur. l. infans. D. ad l. Corn. de sic. Non si committant quod perduellionis & maiestatis rei. l. famosi. D. ad l. l. l. maiestatis. Cur ita? quia iudicio carent: hoc est, ea uoluntate quæ in maleficijs spectatur & puni-
tur. l. qui iniuriæ. l. fin. l. uerum est. D. de fart. Quam etiam ob causam ut maximè Lamiz nostræ possint quæ facere creduntur, & faciant quæ posse dicuntur: nihilo tamen magis puniri possent, quàm illi, quia non minus illa uoluntate carent malefaciendi, quæ pœnam meretur in maleficijs tantum, dictis l. l. si seruus, §. etsi puerū. D. ad l. Aquil. l. si quis testam-
mentum,

*Lamia confis-
centes ea qua
sibi imponun-
tur, amentes
sunt.*

*Bald. in l. 1.
col. 5. C. de
fac. eccl.
Aristot. in
Ethic.*

mentum. in fin. D. de furt. Hic enim locum haberet illa regula.

Veruntamen, quoniam initium cuiusq; rei spectandum est, l. Pomponius. D. de neg. gest. & causa: nodus hic alter injicietur, originem scilicet & causam huius siue uitiatæ uoluntatis, siue amentia attendi. Nam et si necessitatis esse uideatur, tamen ab initio uoluntatis fuit. Deo etenim relicto, cum diabolo contraxere eumq; secutæ sunt lamie, deuiantes à tramite Catholicæ religionis: quod non solum hæreticum est, l. 2. in fin. C. de hæret. & Manich. sed apostaticum etiam l. 3. in prin. C. de apost. Deniq; delictis semper obligatio naturalis inest ex tacito consensu delinquentis: quia delinquendo ipso facto sequenti pœnæ consentire, ad eamq; se obligare uidetur. gl. in l. 1. §. fin. D. de postul. & in l. si seruus. D. qui not. inf. l. Impp. D. de iure fis. uers. tu huic pœnæ te subdidisti. Et sanè nulla potest misellis alia imputari culpa, nullaq; iustior earum puniendarum causa uel à Grillando uel à Molitore uel ab alijs Iureconsultis assignatur. Atqui rationibus innumeris ostendere possem, contractum ac fœdus hoc nullum esse: itaq; nihil in alterutram partem operari posse, nihilq; huc facere regulam, uniuscuiusque contractus initium spectandum esse, & causam l. si procuratorem, in prin. ff. mandati. l. 1. §. non solum. de pos. l. si tamen. ad Maced. Ac primo quidem ratione personarum: quia inter quos nulla est communio, inter eos quoq; nullum potest esse ius, nullus naturaliter contractus. Ratione rerum: quia quæ dari fieriue nec de iure nec naturaliter possunt, eorum nulla penitus est obligatio. Ratione conditionis adiectæ stipulationi, pactoûe: quia nec in stipulantium est potestate, nec ita in casu posita ut natura sit possibilis. Ratione formæ: quia non ea sit quæ dat esse rei, cuiusq; omisio uitiat actum. Ratione dissensus: quia semper & de a-

*Fœdus inter
demonem &
lamias nullum.*

*l. non solum.
de act. & ob-
lig.*

*l. cum hi. §. si
pr. stor. D. de
transf.*

T l. o &

lio & aliter sentit dæmon, quàm homo. Postremò nõ nisi imaginarium est uniuersum negocium. Quæ autem in spiritu tantum fiunt, eorum per testes ueros ac certos, hoc est oculos, non potest haberi ueritas. Itaq; fœderis huiusmodi noticiam per experientiã, & ex facto consequi nequimus. Eorũ enim quæ nõ apparêt, quæue nõ sunt, nulla qualitas est. l. eius qui in p̄uincia, j. D. si cert. pet. l. fin. D. pro soc. Cæterum quoniã nõ id solum Libro secundo satis de claratũ est: sed etiã ipsas aniculas, quæ plerunq; lamix dicuntur, dolo circumuetas, ui coactas, metu cõpulsas, errore inductas, ignorãtia deceptas in hãc credulitatis temeritatẽ incidisse: p̄fectò nec hoc obijci miseris poterit, q̄ in cõtractibus attẽditur, quæ ab initio sunt uoluntatis, ex post facto fiunt necessitatis. l. sicut. C. de act. & oblig. nec illud quod in hæresi, delictum hoc sola uoluntate, & in mente cõmitti. c. excõmunicamus. §. credentes. de hæret. Bal. in l. si q̄s nõ dicã. C. de episc. & cler. & alij doctores. Nam ubi nullus est cõtractus, ibi nec contractus initium: ubi uerò dolus, uis, metus, error, ignorantia, ibi neq; uoluntas, ut dixi suprã, neq; consensus esse potest: quare nec hæreseos, nec alterius delicti, quod à solo animo pendet, suspicio, aut pœna. Sunt. n. ea omnia uoluntati cõsensuiq; cõtraria: in primis dolus ac uis. l. & elegãter. D. de dolo. l. in causã. §. l. de minor. l. 4. de reg. iur. l. 1. q̄ metus causa, ibi: Propter necessitatẽ cõtrariã uoluntati. Labeo. n. doli esse definit, calliditatẽ, fallaciã, machinationẽ ad circumueniendũ, fallendũ, decipiendũ alterũ. l. 1. §. 1. D. de dolo. Quid aut ad hæc tria grauius efficacius quæ lamij simplicib. accidere põt, q̄ dæmonis rætatio: cui lib. Pri mo docuimus nec uoluntatẽ deesse, ut totũ orbẽ terrarũ seducat: neq; diligentia, q̄a alium a se nõ habet: neq; technas artesq; quibus circumuenire, fallere decipere non modò fœminam. sed cõstantissimum prudentissi.

.i. de har. in-
stit. l. 4. §. fi.
de act. empt.
l. fin. de coll.
bon.

l. in cõmodo
§ sicut. D. cõ-
modati l. si
quis argentũ.
§. cum empt.
C. de don.

Lamia nihil
uoluntate, sed
omnia coacta
& decepta fa-
ciunt.

Apoe 12.
1 Pet. 5
Chrysoſt. su-
per Matth.
lib. 1.

dentissimumq; quemque hominum potest. 3. Sent. Gen. 3.
 dist. 19. q. 3. num. 22. 23. uerba S. Bonauenturæ. His il-
 lum nostris mulierculis imponere, mentemq; earum
 capere, tum Canones docent, tum secunda libri se- 26. q. 5. epist.
 cundi pars: partim intrinsecus, cum mala pro bonis, De lamys.
 bona pro malis proponit, suadetq; miris & in uisibi-
 libus (ut diuus Aug. ait) modis, per illam substantiã Lib. de diuin.
 suorum corporum, miserrimarum corpora non sen- dem. 2. c. 5.
 tientium penetrando, seq; cogitationibus earum mi- De Spirit. 1. c. 28.
 scendo: partim uerò extrinsecus, cū per imaginū simu- anima c. 28.
 landarū callidam operationē, ut idē inquit, se corã 26. q. 4. c. sciē-
 illis in angelum lucis transformat, & Deum mentitur. dum.
 Quare quomodo sæpe homo hominem dolo inducit Ad Simplic
 ad aliquid instituendum, quod alioquin ne cogitaret lib. 2. q. 3. d. c.
 quidem: ita mirū nō est, inquit Grillandus, ut mulier episcopi.
 ex se pudica, dæmonū tentationibus ad eam quã alio- 2. Cor. 11.
 quin odit, delabatur impudicitia. Illecebras enim oēs Tract. de fort
 & intus suggerūt, & foris ostentāt, ut in Libro primo leg. q. 5. nu. 5.

Veniamus ad uim, quæ maioris rei impetus est; qui repelli non potest. l. 2. D. quod metus causa. Quid aut dæmonis impetu uiolentius? quo cū repentinos & extraordinarios animæ infligat excessus; ut inquit Tertullianus, primū mentem harum mulierularū ita subiugat, captiuamq; ducit, teste concilio Ancyra- d. q. 26. De ci-
 no, & D. Augustino, ut credant ei quod nec est, nec ef- mit. Det lib. 2:
 se potest. deinde corpus uniuersum ita obsidet, ut cō- c. 10.
 tra corporis naturā moueatur: deniq; linguam earū sic occupat, ut non nisi quando uult ipse, nec aliud quàm quod ipsi placet, eloqui possint. Suppetit illis, ait Tertullianus, ad utramq; substantiam hominis læ- dendam subtilitas & tenuitas sua multū spiritualibus uirib. quas uel eo magis attēdere debem, in hac que- stione, q̄ & inuisibiles & insensibiles in effectu potius quàm in actu appareāt, eodē teste in Apologet. cont.

L. 1. §. filij. de
iniurijs. l. cū
donationis. C.
de transact.

gent. c. 22. Ita q; neq; culpa sua, neq; uolentibus hæc accidunt, quæ uel in mente, uel ope corporis, uel in lingua committuntur. Primùm enim, cui uolenti fit uis ac iniuria: deinde quis ui resistere potest? l. ex conducto. §. 1. V. Seruius. D. lati, Deniq; qua custodia conseq̄ui posset hominum quisquam, ne damnum iniuria dari possit? l. sed de damno. d. tit. l. si ea. de act. empti.

Metus.

Tertium erat metus: qui quid aliud est, quàm instantis uel futuri periculi causa, mentis trepidatio? l. 1. D. quod metus. At suprâ docuimus, ea omnia quorum metus merito & in homine constantissimo cadat, l. 6. d. tit. pericula, cruciatum corporis, mortem & uiolentam & naturalem, l. interpositâ. de transact. partim reuera miseris aniculis dæmonem intentare ac minari, partim ipsis etiam captis ac circumscriptis earum mentib. ut ait Tertullianus, tanto terrore obijcere ac inferre, ut cum eorum omnium sibi potestatem esse fingat, eas faciliè quiduis uideri facere ac pati cogat. Nam & præsentia mala quib. premuntur ac exercentur, paupertatem, odia hominum, calamitates uel se mentitur immisisse, uel etiam Deo permittente immittit, uel ita delusis earum sensibus imprimat: ut licet nihil eorum patiantur, tamen quasi perpetiantur doleant, ut aut amolitionem eorum ostentâs, aut successuum meliorum spem iniiciens, fidem ac obsequiū misellis extorqueat. Hic est certè illatus timor. l. metum autem. d. tt. Enim uero quosunque superat dæmon, per mœrorem superat, teste Chrysostomo libro 3. de Prouident. Timor autem, & tristitia quædam est. Omnes enim ex malo æquè timemus, si immineat, ut affuturū & dolemus, si præsens iam sit, & lædat. Nam quod lædit, naturæ contrarium, ac uoluntati est. Quicquid autem fit occasione alicuius inuoluntarij, inuoluntariū & est & dicitur l. qui leuandæ. D. ad l. Rhod. Hoc est, propter quod credulitatis temeritatem in la

7. Ethic. Aristot.

, m i j s

in ijs perfectæ uoluntati nequimus imputare.

Restat error & ignorantia. Clarum autem est, *er- Error.*
 rantis nullam esse uoluntatem, & ignorantis nullum
 consensum, l. si per errorem. de iurid. omnium iud. l.
 sed hoc. D. de public. & rect. Quin & hunc inuito simi
 lem esse, l. qui potest. §. i. de reg. iur. & furioso l. si à fu-
 rioso. D. si cert. pet. cui parcitur in omnibus. ut dictū
 est suprā. In lamijs autem nostris, error mentis ac cæ-
 citas uoluntatis primum à morbo pendet naturæ, cu
 ius factum æquo animo ferendum est, l. in summa. §.
 apud, de aqua plu. arc. Melancholicis enim morbis
 tam grauitè omnes plerunq; uexari, nos Lib. secūdo, *cap. 18.*
 & Alciatus suprā singulari capite, docuimus, ut nec ap-
 prehendere, nec dijudicare quicquam rectè possint,
 multo minus eligere, quodq; electionem consequi-
 tur uelle, quòd omnino liberum denotat arbitrium, l.
 fidei commissā. §. quanquā, de leg. 3. Tanto maius men-
 tis uitium est quod patiuntur, quàm amoris furor :
 quo tamen nihil esse uehemētius, dicitur in Aut. quib.
 mod. eff. leg. §. illud quòq; minusq; puniendum. Se-
 cundò, in tantam mentis alienationem incidunt dia-
 boli ludibrijs quibus diximus & mentem earum capi, *Ignorantia sa*
 ut nesciant quid agant, & oculos perstringi, ut scilicet *cti proprijs in*
 uideant credantq; quod non est. Ad eò facti quoq; nō *lamijs.*
 alieni modò, uerum etiam sui, quod mirū est, proba-
 bili certaq; laborant ignorantia. quo magis diuini iu-
 ris ignorantiam in ijs præsumendam & excusandam
 censeo. Nam si corruptum sensum omnib. animantib.
 communem habent, si deprauatam phantasiā & ap-
 prehensionē, si diaboli tum internis tum externis fit
 ludificationib. ut id ipsum quod & agunt, & uelle ui-
 dentur, nesciant : qui uel intelligēt, quale sit id ipsum,
 in quo consentiunt : uel dijudicare poterunt, facien-
 dum sit, an secus? Adhæc ut nec morbus uitiatæ ra-
 tionis, nec tantæ fraudes quātas adhibet dæmon in-

terueniant: fit quandoq; per neglectam diuini iuris ac sermonis tum promulgationē, tum interpretationem, eorumq; culpam ad quos eæ pertinent, ut in hęc credulitatis temeritatē incidant: nonnunquā ætatis infirmitate: semper autē sexus tum imprudentia, tum imbecillitate: cui ppter eas causas quas Lib. tertio retuli, specialiter indulgeri & faueri, suprā singulari capite docuimus, præterquam quòd generaliter deceptis subueniatur. l. & primo. §. uerba. ad Vell. & impotentib. l. non enim. D. ex quib. caus. maior.

Cap. 20.

Nunc igitur satis arbitror constare, in animum harum mulierularum delictum omnino, quod in sola mente cōsistit, ac uoluntate, nulla ratione cadere posse: nec eandem earum in fide rationem esse, quā aut hæreticorum, aut apostatarū. Hæreticū enim schisma facere, & p̄tinaciā uoluntatis suprā docuimus: apostatā uerò spontanea ac uoluntaria animi malicia reddit.

Quæcunq; uerò iam summatim diximus, eò recidunt omnia, ut quod Grillandus & Molitor Lamias animo cōmittere, & uoluntate facere uolunt, potius in mēte pati, quā facere, uideamus. Nihil enim agit in seipsum. l. ille à quo. §. tempestiuum. D. ad Trebell. Nihil autem magis differt inter se, quā agens & patiens. l. Vranus. D. de fideiuss. argumento l. prætor. de tut. & cur. Quare cōmiseratione potius quā pœna dignæ sunt, omniq; potius auxilio, quòd dolum, uim, metum passis, furiosis, deceptis, ignorantib. impotentibus aut ipso iure competit, aut ratione suadente tribuitur. Neq; uerò pœna pœnæ potest esse, nec afflictionem afflictō addere debemus. l. nauis onustæ. §. cum autem. D. ad l. Rhodiam. c. ex parte. de cler. & grotan. §. quod si uis fluminis. Instit. de rer. diuis. & 7. q. 1. c. cum percussio.

Lamie cōmiseratione dignæ, nō pœna.

Eccles. 4.

Atque hæc sanè naturalis est ratio, cur neq; furiosi, neq; phrenetici puniendi sint ex aliquo delicto, quòd
fatis

fatis suo furore torqueantur, & sua calamitate puniantur. l. diuus. D. de off. præf. l. pœna. §. sanè. D. ad l. Póp. de parric. Itaq; fati ut illos, sic & nostras, infœlicitas excusat. Animo enim illi ac rationis uñ destituti sunt, nec ullū habent aut mentis aut uoluntatis cōsensum, ut fati est superq; dictū. l. 2. C. de cōtrah. empt. Atqui neq; delictū sine consensu potest cōmitti, ac pposito. l. i. ff. si quadrupes paup. fec. dic. neq; iniuria inferri sine animo iniuriandi. l. illud. §. sanè. D. de iniur. Ergo nullo modo ex delicto uel Canones eos irregularitate puniunt. Clem. un. de homicid. neq; leges suis pœnis. l. infans. ff. ad l. Corn. de sicar. nullo modo ob parricidium cōmissum culeo insuuntur. d. l. pœna. §. fin. nullo modo inferunt iniuriā, sed eam patiuntur. d. §. sanè. nullo modo tenetur Aquilia, ob damnū datū. l. sed et si quēcunq; §. igitur iniuriā. ff. ad l. Aquil. nullo modo eorū factis leges uel præmiū uel pœnā pponūt; sed p talibus habēt, ac si fortuita sint, in quibus nullius spectari possit hominis uel deliberatio, uel actio, uel cōscientia. l. fin. in fin. ff. de administ. tut. At & nostras, de quib. agimus, animo (sine quo delinq; ufu capi, possideri neq; t) itē mēte, uolūtate, rōne, cōsensu, deliberatiōe, βελήσσει, cōsilio carere, iā ad nauseā ostēdim⁹. Quid igit grauius delinquūt, q̄ furiosi, quā phrenetici, quā dormiētes, q̄ illis eq̄parāt; c. maiores. §. si. ext. de bapt. Neq; pfecto absimiles sunt nostrarū mulierularū actiones, seu potis passiōes, illis dormientiū, quas Barr. in l. ut uim. ff. de iust. & iur. recenset, & Cardin. Zabar. in d. Clem. un. de ijs q̄ de nocte surg. hom. cōmis. Et tñ ille legum Coryphæus, talia cōmitta rectè excusat, tanquā ea hominis peracta operatione, quę sensu, quę uolūtate careat. Dd. l. pœna. ff. ad l. Póp. de parr. nō secey atq; à furiosis ac insipidis patrata. l. fluminū. §. uitiiū. ff. de dā. infect. l. q̄ occidit. ff. ad l. Aql. Cur ergo nostrę quarū similis est rō, magis peccēt illis. q̄ dicunt nō peccare

care. gl. in c. testamentū. 6. dist. Quid magis illarū urge tur confessio, quā furiosorū, quibus calamitate nō pares, sed superiores sunt: cum tamen illorum confessio nulla sit. uti p̄bauimus ex l. in negocijs. D. de reg. iur. l. 2. §. furiosus. D. de iur. codicil. c. fin. ext. de succel. ab intell.

Nisi fortè replicent, eas pro meritis uolūtatum diuino iudicio tradi illudendas ac decipiendas, illudendibus ac decipientibus eas præuaricatoribus angelis, ut ait D. Augustinus lib. 2. de doct. Christ. c. 23. Atqui fateor, diuinam iusticiam generaliter hominis meritum præsupponere, diuerso tamen effectu: quia sanctis afflictiones, post peccatorum remissionem, certamina sunt, & exercitationes, ut probentur: reprobis, sine remissione supplicia, pœnæq; iniquitatis. Itaq; non solum improbi & in corpore & in anima affliguntur, sed etiam boni, quos Deus diligit: nec ex uirga Dei flagellantis aliquem, præsumendum statim est facinus aliquod eius, quod etiam ab hominibus puniri debeat. Nam ea ratione dæmoniacos quosque maiori pœna esse aggrauandos à magistratu dicemus. Sed illa sibi relinquenda esse, uel uno hoc innuit Deus, quòd ipse puniat ac exerceat eos. Quod enim à magistratu puniri uult, id ipse uicissim illi detegit & relinquit, cuius opera sunt misericordia & iudicium. Etenim cum tribus tantum modis peccare possimus, quorum Primus completitur omnem interiorē motum ac conceptum in intelligentia uel affectibus, etiam si uoluntas non consentiat: Secundus tum incidit, quoties uoluntas cum motibus & affectibus consentit: Tertius, quoties re exequi conamur, quod cogitamus & uolumus: magistratus non ulterius procedit ad animum aut uoluntatem puniendam, quā si emerferit & constet: Deus autem in illa secretiora, inque animum ipsum ac cogitationem hominis animaduertit.

Augustinus
lib. 2. de Pecc.
mort & re-
miss. c. 33.
Iob. 23.

Magistratus
in qua ani-
maduertat.

Qua Deus si
bi reseruarit
punienda.

maduertit. Ea enim solus Deus cognoscit. In Clemēt,
 xlii. §. quāuis. de uerb. signif. Scrutator enim cordiū
 ac renum est : & tota intelligentia, tota anima, toto
 corde uult à nobis diligi. Nos uerò animum proba-
 mus uerbi factiūe præsumptione, nec alia habemus
 animi indicia. l. 15. qui. §. diuus. C. de tut. & cur. dat. l.
 Labeo. C. de sup. leg. l. reprehendenda. C. de instit. &
 subst. Neq; iudex uel uoluntatem uel maleficiū pu-
 nire potest, nisi consideret prius, & habeat factū quod
 animo metitur. Alber. in l. aut facta, uers. qualitate. de
 pœn. Breuiter, non nisi extrinseca inter homines pu-
 niuntur. Per ea intrinseca probantur. l. fin. infra, C. de
 sicar. & passim Dd.

Sed illud etiam omittendum non est, etiamsi uim
 hanc & metum ex præcedenti delicto patiantur: nec
 tamen facere posse quod pati miseras uidemus: nec
 ex eo quod non uoluntate faciunt, & animi iudicio,
 sed ex ipso præcedenti delicto puniendas esse. l. nec ti-
 morein. D. quòd metus causa. Quin cum dæmon e-
 tiam nihil eiusmodi rectè possit inferre sicut magistra-
 tus, l. 3. d. tit. uers. succurrendum illis esse potius, ex eo
 uidetur. Nam & contra dæmonis dolos officium sa-
 cerdotum sancti Patres in concilio Ancyrano requi-
 siuère, ut probet ea omnia esse falsa, quæ miseris per-
 suadet: tum etiam singulorum Christianorum, ut cõ-
 mune faciant se inuicem de tanti hostis fraudibus &
 potentia ac profunditatibus, ut uocantur in Apocal.
 c. 2. Contra uim autè habemus in primis panopliam
 Christianam, quam supra descripsimus Lib. quarto, c.
 1 & 2. dein uerò preces & obsecrationes tū publicas,
 quibus Deus moueri se confirmat, tum priuatas. Mul-
 tum enim ualet oratio iusti, & oratio humilis pene-
 trat cœlos. Contra morbum, medicorum opera, qui
 postquam unxerunt afflictas, hoc est, postquam adhi-
 buerunt ea quæ oportet, commendant eas Deo, sicut

Quomodo a-
 mia sint rati-
 tuenda.
 26. q. 5. cap.
 episcopi.

Coloss. 3.

Ephes. 6.

1. Tim. 2

Math. 22.

Iacobi 5.

Eccles. 38.

Vide supra l.
 bro 5. cap. 27

T 5 præ-

De Nat. & grat. c. 26.
Iacob. 5.
Iacobi 4.
1. Tim. 5.
Augustinus in Iean.
Iacobi 1.

præcipit D. Augustinus: Oratio fidei saluabit infirmum, hoc est S. Iacobi consilium. Contra metum diligens ad tolerantiam & constantiam admonitio, ut resistamus diabolo, quemadmodum Lib. quarto, c. 23. præscripsimus. Contra errorem prædicandus sermo, instandum tepestiue, in tepestiue, arguendum cum omni lenitate & doctrina. Semp aut orandus est Deus, ut ipse intellectum earum aperiat, cum proficiscuntur in Emaus: hoc est, cum in hos errores animi iudicijque delabuntur. Contra ignorantiam aut, magistratus officium postulandum, ut pastorum somnolentiam excutiat: ut quo tales oves & debiliores sunt, & incaute, magis propter ætatem delirant, & sexum foemineum: hoc diligentius ac melius ijs caueant à lupis, easque instruant de insidijs eorum. Hac demum ratione in integrum restituendæ sunt.

Ephes. 6.
Sexus, & a-
tas lamiarum.

Et si quoque nec assidua spiritualium astutiarum tentatio, nec tanti aduersarij ineuitabilis impetus, nec tam iustus metus, nec tantum corporis mentisque uitium miseram omni uoluntatis culpa liberaret, licet uel hæresi uel apostasia laborare concederetur: unica tamen aut ætatis infirmitas, aut sexus simplicitas, uel id ipsum præstaret illis, uel poenam certe mitigaret. Sic enim & crimen quodlibet attenditur, & animus delinquentis in quolibet crimine, ut expendatur an ignorantia quadam, imperitia, uel simplicitate, an uero dolo, malicia, pertinaciaque delinquat: ut ijs prospectis, officio iudicis poenæ temperetur. l. respiciendum. l. aut facta. D. de poen. l. quid ergo. de his qui not. infam. Dd. in l. 1. §. diuis. l. in lege Cor. D. ad l. Cor. de sicar. l. pen. D. ad l. Póp. de parr. Quarum aut foeminarum causam agimus, secundum plerumque senectutis gradum, & eam attigere partem, quæ decrepita dicitur & est. l. 3. §. ignoscitur. D. ad Sylon. & c. ult. dist. 80. &c. quæ & ipsa morbus est, ut Menander ait, & ferè semper cum animi delirio & iudicij lapsu naturaliter

turaliter coniuncta est, Itaq; remouetur à republica gerenda, honoratur tamen. tit. C. qui se ætat. excus. l. maiores. l. semper, in prin. de iur. immun. l. nõ tamen, in prin. de mun. & hon. & in criminibus pœnæ relaxatione & ueniam meretur, ut quos premit, eos & culpæ suspicione liberet. d. §. ignoscitur. & tormētis eximat, Bart. in d. l. & in l. de minore, in princ. de quæst. Angel. in tractatu Malefic. gl. fama publica. uers. quæro quæ. Hippol. in l. edictum. 3. col. de quæst. Anus autē nostræ non modò tum delirant, cum uiri, hoc est, in secundo ac extremo senectutis gradu: sed etiã quia mulieres sunt, magis repuercunt: uel certè non minus in primo, quàm uiri in secundo & ultimo, Primùm igitur uix est, ut crimen in mente ac uoluntate magis committant, quàm pueri, quiq; iudicio animi destituti sunt. Deinde uerò, ut tantum fauoris ac excusationis, ætatis lapsus non præstet: propter eũ tamen nec torqueri debent, ut nunc fit: nec ea pœna affici, qua pessimus quilibet multatur.

Quod etiam ad sexum pertinet, cuius ut Libro secundo diximus, tanta est tum simplicitas tum lubricitas, ut in eodem grauius peccet uir quàm mulier, l. in multis, de stat. hom. 32. q. 6. c. indignantur, & c. seq. c. forus. de uerb. sig. Itaq; leniorem etiam meretur pœnam: ut in adulterijs, uir ut sacrilegus punitur. l. quauis adulterij. C. ad l. Iul. de adult. fœmina castigata uel mulieribus in carceranda datur, uel in monasteriũ condemnatur ad biennium. ext. de testam. c. Rainutius. & Aut. sed hodie. quæ est. C. de offic. ciuil. iud. & Nou. ut nulli iudic. §. adulteram uerò. §. necessarium. Aut. sed nouo iure. quæ est l. quamuis. C. ad l. Iul. de adulter. sed & in crimine maiestatis: subuenitur enim simplicitati & ignorantie. l. 3. de iur. & fact. ignor. l. iuris ignorantia. C. qui admitti. Dd. & Bartolus in l. si quis id quod. de iurisdic. omnium iudic. latissimè docent,

docent, quomodo propter ætatem & sexum mulierem doli præsumptio cesset, etiamsi in iure civili errent. Alex. cons. 103, uol. 1. Cepol. cons. 21, col. 6. & col. 24. Bald. in l. error. C. de iur. & fact. ignor.

Nec obstat hisce fauoribus ætatis ac sexus, primùm quòd longè gratius sit æternam quàm temporalem offendere maiestatem, l. hi qui sanctam. C. de hæred. Aut. gazaros, c. ubicunq; de pœn. Secundò, quòd eà ob causam nulla sexus aut ætatis habeatur ratio in hæresi. Dd. in l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. Canonistæ in e. uergentis. de hæres. in antiq. & in c. tum secundum leges. eod. tit. lib. 6. Tertiò, quòd in crimine maleficiorum ac sortilegiorum specialiter excipiantur. l. etsi excepta. C. de mal. & math. quia in ijs omnes sine exceptione torqueri, notat. Hippol. in l. edictum. 3. col. D. de quæst. Nam ut à posteriori incipiam, magis ac ueneficis hic aduocatus nõ sum: sed delusis lamijs, quas multum tũ à magis infamibus, tũ à ueneficis distare declarauit Libro secundo. Ad alterum primò respondeo, quòd illi textus specialem prærogatiuam sexus & ætatis limitant tantum, quoad torturam, ut & in crimine læsæ maiestatis, l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. nõ etiam causam criminum. Semper enim hoc manet, qui iudicio animi caret, eum malè facere nõ posse. Secundò respondeo, satis magnum inter lamias & hæreticas esse discrimen, quòd singulari capite demonstrauimus. Demũ cum Oldrado dico, quòd etiam in his quæ formaliter, ac secundum leges canones quæ non sunt hæretica, licet hæresim sapiant, detrahendum sit ob eam quam diximus mulierum simplicitatem & lubricitatem, l. 1. C. de iur. & fact. ign. l. ult. §. fin. de iure delib. l. pen. de his quæ sibi ascr. Et hoc, etiam si articulo fidei errent, ut idiotæ ac rustici. Sufficit enim ijs, ut loquuntur, implicita fides, & ne pertinacia contumaciaq; quadam errorem suum defendant. Bald. in l. error.

Lib. 6. c. 6.

Consil. 110.

error. C. de iur. & fact. ign. Atq; hac etiam ratione prima cadit obiectio. Quanquam ut grauius esse non inficior, in maiestatem diuinam delinquere: sic illud quoq; sciendum est, & facilius & citius homines in hoc delictum incidere. Incomprehensibilis est enim, & longè à nostris remota sensibus, illa æterna, infinita ac spiritualis maiestas ac uoluntas. Quare qui in terrenis negocijs lyncei sumus, in spiritualibus & ijsque ad Deum spectant, talpæ statim efficimur: non secus atque ij qui cum summa se putent oculorum acie præditos, quando in terris ea quæ sensu percipi possunt, acerrimè contuentur: si solem aspicere uelint, omnè illam aciem, extremam esse præ tanto fulgore sentiunt caliginem. Duabus igitur de causis facilius hominũ in spiritualibus est lapsus, primùm, ob diuinorum naturam omni cogitatione humana superiorem: dein de, propter nostræ tum intelligentiæ cæcitatem, tum uoluntatis deprauationem. Quare si quis hac in parte delinquat & errer, mitior esse debet pœna, ac iustior uenia: & id quidem eò magis, si mulier, magisq; si decrepita muliercula cadat.

DETERMINATIO PARISIIS FACTA PER

almam facultatem Theologicam, Anno Domini 1798.

*super quibusdam superstitionibus nouiter
exortis.*

VNiuerſis orthodoxæ fidei zelatoribus Cancellarius ecclesiæ Parisiensis, & facultas Theologiæ in alma uniuerſitate Parisiensi, matre nostra, cum integro diuini cultus honore spem habere in Domino, ac in uanitates & insanias falsas non respicere. Ex antiquis latebris emergens nouiter errorum sæda colluue, recogitare cõmonuit: quod plerunq; ueritas catholica apud studiosos in Sacris literis apertissima

sima est, quæ cæteros latet: nimirum cum hoc proprium habeat omnis ars manifestam esse exercitatis in ea, sic ut ex eis confurgat illa maxima, Cuilibet in sua arte perito, credendum est. Hinc est Horatianum illud, quod Hieronymus ad Paulinum scribens assumit: Quod medicorum est, promittunt medici, tractant fabrilia fabri. Accedit adhæc in Sacris literis aliud speciale, quod nec experientia & sensu constant ut aliæ artes, nec possunt ab oculis circumuolutis nube uitiorum faciliè deprehendi. excæcauit enim eos malicia eorum. Ait siquidem *Apostolus*, quod propter auariciam multi errauerunt à fide. Propterea non irrationabiliter idolorum seruitus ab eodem nominatur: alij propter ingratitude, qui cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, in omnem idololatriæ impietatem (sicut idem commemorat) corruerunt. Porro *Solomonem* ad idola, *Didonem* ad magicas artes pertraxit, dira *Cupido*. Alios postremo misera timiditas tota ex crastino pendens in obseruationes superstitiosissimas impiasq; depulit: quemadmodum apud *Lucanum* de filio *Pompeij Magni*, & apud *historicos* de plurimis notum est. Ita fit, ut recedens peccator à Deo, declinet in uanitates & insanias falsas, & ad eum qui pater est mendacij tandem impudenter palamque apostatando, se conuertat. Sic *Saul* à *Domino* derelictus, *Pythonissam*, cui prius aduersabatur, consuluit. Sic *Ochozias* Deo *Israel* spreto misit ad consulendum deum *Accaron*. Sic deniq; eos omnes qui fide uel opere absque Deo uero sunt, ut à deo falso ludificentur, necesse est. Hanc igitur nefariam, pestiferam, mortiferamque insaniarum falsarum cum suis hæresibus abominationem plus solita nostra ætate cernentes inualuisse, ne forsan *Christianissimum* regnum, quod olim *monstro* caruit, & *Deo* protegente careret, in

bit, in

bit, inficere ualeat tam horrendæ impietatis & perniciosissimæ contagionis monstrum, cupientes totis conatibus obuiare, memores insuper nostræ professionis, proque legis zelo succensi, paucos ad hanc rem articulos damnationis cauterio, ne deinceps fallant incogniti, notare decreuimus, rememorantes inter cætera enumerata dictum illud sapientissimi doctoris Augustini de Superstitiosis obseruationibus: Quòd qui talibus credunt, aut ad eorum domum euntes, aut suis domibus introducunt aut interrogant, sciant se fidem Christianam & baptismum præuicasse: & paganum & apostatam, id est, retro abeuntem, & Dei inimicum, & iram Dei grauiter incurrisse, nisi ecclesiastica pœnitentia emendatus, Deo reconcilietur. Hæc ille. Neque tamen intentio nostra est in aliquo derogare quibuscunq; licitis & ueris traditionibus, scientijs, & artibus: sed insanos errores atque sacrilegos insipientium & ferales ritus, pro quanto fidem Orthodoxam & religionem Christianam lædunt, contaminant, inficiunt, radicitus quantum fas nobis est, extirpare satagimus, & honorem suum sincerum relinquere ueritati.

Est autem primus Articulus, quòd per artes magicas & maleficia, & inuocationes nefarias quærere familiaritates & amicitias & auxilia dæmonum, non sit idololatriâ.

Error: quoniam dæmon aduersarius, pertinax & implacabilis Dei & hominis iudicatur: nec est honoris uel dominij cuiuscunq; diuini uerè seu participatiuè uel aptitudinaliter susceptiuus, ut aliæ creaturæ rationales non damnatæ, nec in signo ad placitum instituto, ut sunt imagines & templa, Deus in ipsis adoratur.

Secundus articulus, quòd dare uel offerre uel promittere dæmonibus qualemcumq; rem, ut adimpleat desiderium

*Augustinus contra
Superstitionis*

desiderium hominis, aut in honorem eorum aliquid osculari uel portare, non sit idololatria. Error.

Tertius, quòd inire pactum cum dæmonibus, tacitum uel expressum, non sit idololatria, uel species idololatriæ, uel apostasiæ. Error. Et intendimus esse pactum implicitum in omni obseruatione superstitiosâ cuius effectus non debet à Deo uel natura rationabiliter expectari.

Quartus, quòd conari per artes magicas dæmones in lapidibus, annulis, speculis, aut imaginibus nomine eorum consecratis, uel potius execratis, cogere & arctare, uel eas uelle uiuificare, non sit idololatria. Error.

Quintus, quòd licitum est uti magicis artibus uel alijs quibuscunque superstitionibus à Deo & Ecclesia prohibitis pro quocunq; bono fine. Error. quia secundum Apostolum, Non sunt facienda mala, ut eueniant bona.

Sextus, quòd licitum sit aut etiam permittendum, maleficia maleficijs repellere. Error.

Septimus, quòd aliquis cum aliquo possit dispensare in quocunq; casu, ut talibus licitè utatur. Error.

Octauus, quòd artes magicæ & similes superstitiones, & earum obseruationes sint ab Ecclesia irrationaliter prohibitiæ. Error.

Nonus, quòd Deus per artes magicas & maleficia inducatur compellere dæmones suis inuocationibus obedire. Error.

Decimus, quòd thurificationes & suffumigationes, quæ fiunt in talium artium & maleficiorum exercitio, sint ad honorem Dei, & ei placeant. Error & blasphemia, quoniam Deus aliàs non puniret uel prohiberet.

Vndecimus, quòd talibus & taliter uti non est sacrificare seu immolare dæmonibus, & ex consequenti dam-

ti damnabiliter idololatrare. Error.

Duodecimus, quòd uerba sancta & orationes quædam deuotæ & ieiunia & balneationes & continentia corporalis in pueris & alijs, & missarum celebratio, & alia opera de genere bonorum; quæ fiunt pro exercendo huiusmodi artes, excusent eas à malo, & non potius accusent. Error. Nam per talia sacræ res, imò ipse Deus in Eucharistia dæmonibus tentatur immolari: & hæc procurat dæmon: uel quia uult in hoc honorari similis Altissimo, uel ad fraudes suas occultadas, uel ut simplices illaqueet facilius, & damnabilius perdat.

Tredecimus, quòd sancti Prophetæ & alij sancti per tales artes habuerunt suas prophetias, aut miracula fecerunt, aut dæmones expulerunt. Error & blasphemia.

Decimusquartus, quòd Deus per se immediatè uel per bonos angelos talia maleficia sanctis hominibus reuelauerit. Error & blasphemia.

Quindecimus, quòd possibile est per tales artes cogere liberum hominis arbitrium ad uoluntatem seu desiderium alterius. Error: & hoc conari facere; est impium & nefarium.

Sedecimus, quòd ideo artes præfatæ bonæ sunt, & à Deo, & quòd eas licet obseruare: quia per eas quandoque uel sæpe euenit, sicut utentes eis quærunt uel prædicunt, uel quia bonum quandoque prouenit ex eis. Error.

Decimusseptimus, quòd per tales artes dæmones ueraciter coguntur & compelluntur, & non potius ita se cogi fingunt ad seducendos homines. Error.

Decimusoctauus, quòd per tales artes & ritus impios, per sortilegia, per carminationes & inuocationes dæmonum, per quasdam insultationes & alia maleficia, nullus unquam effectus ministerio dæmo-

V num

num subsequatur. Error. Nam talia quandoq; permittit Deus contingere: ut patuit in imaginis Pharaonis, & alibi pluries: uel quia utentes seu consulentes propter malam fidem & alia peccata nefanda, dati sunt in reprobum sensum, & deimerentur sic illudi.

Decimus nonus, quòd boni angeli includantur in lapidibus, & consecrent imagines uel uestimenta, aut alia faciant quæ in istis artibus continentur. Error & blasphemia.

Vicesimus, quòd sanguis upupæ uel hædi uel alterius animalis, uel pergamentum uirgineum uel corium leonis & similia habeant efficaciam ad cogendos uel repellendos dæmones ministerio huiusmodi artium. Error.

Vicesimus primus, quòd imagines de ære, plumbo uel auro uel de cera alba uel rubea uel alia materia baptisatæ, exorcisatæ & consecratæ, seu potius execratæ secundum prædictas artes & sub certis diebus habeant uirtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitantur. Error in fide & philosophia naturali, & astronomia uera.

Vicesimus secundus, quòd uti talibus, & fidem dare, non sit idololatria & infidelitas. Error.

Vicesimus tertius, quòd aliqui dæmones boni sunt, alij benigni: alij omnia scientes, alij nec saluari, nec damnati. Error.

Vicesimus quartus, quòd suffumigationes, quæ fiunt in huiusmodi operationibus, conuertuntur in spiritus, aut quòd sint debitæ eis. Error.

Vicesimus quintus, quòd unus dæmon sit rer. Orientis, & præsertim suo merito: & alius Occidentis, alius Septentrionis, alius Meridiei. Error.

Vicesimus sextus, quòd intelligentia motrix cæli influit in animam rationalem, sicut corpus cælestis influit in corpus humanum. Error.

Viceli.

Vicesimusseptimus, quòd cogitationes nostræ intellectuales & uolitiones nostræ interiores immediate causentur a cælo, & quòd per aliquam traditionem magicam tales possunt sciri, & quòd per illam de eis certitudinaliter iudicare sit licitum.

Error.

Vicesimusoctauus, quòd per quascunq; artes magicas possimus deuenire ad uisionem diuinæ essentia, uel sanctorum spirituum. Error.

Acta sunt hæc & post maturam crebrâq; inter uos & deputatos nostros examinationē: conclusa in nostra congregatione generali Parisius apud sanctum Mathurinum de mane super hoc specialiter celebrata Anno Domini M. CCC. XCVIII. die XIX mensis Septembris. In cuius rei testimonium, sigillum dictæ Facultatis presentibus literis duximus apponendum. Originale huius determinationis est sigillatum magno sigillo facultatis Theologiæ Parisius, Ego inueni subiectam in fine Mag. sententiarum.

Epilogus Operis.

Non dubium mihi est, candide Lector, plurimos fore, apud quos malam iniero gratiam, calumniam mihi pro opera qualicunq; præstita reposituros: quorum pleriq;, ut iniquorum est iudicium, id quod non intelligunt, criminabuntur: alij, opinioni longa annorum serie, hominum animis irradicatæ, & uelut iure consuetudinario obfirmatæ, quacunque ratione patrocinari uolent: nec deerunt qui dentis Theonini pruriginæ insolescentes ex more, mordendi occasionem auidius quærent. Ad causas naturales quarumcunq; rerum miracula & monstra referent pugnaces Peripatetici: ac sacrosanctæ Scripturæ religioni, Aristotelis Platonisque rationes præscribere, uehementi pertinacia cōtendent. Hic Petri Pomponatij Mantuani,

V A tuani,

tuani, summi & clarissimi suo tēpore philosophi, de Naturalium effectuum causis, siue de incantamentis Opus, abstrusioris philosophiæ plenum, requiretur, accuratiusq; euoluetur, ut oppugner, pessumq; eam: nisi in inuictis Christianæ philosophiæ fundamentis constabilitus, sermonis probabilitatem contemnam: ex D. Pauli, uasis electionis, cōsilio, qui studiosè præmonuit, uidentum esse, ne quis sit qui nos deprædetur per philosophiam, & inanem deceptionem, iuxta constitutionem hominum, iuxta elementa mundi, & non iuxta Christum. Quoniam in illo inhabitat omnis plenitudo Deitatis corporaliter. Pomponatium quoq; ante redditum spiritus extremi halitum respuisse ex singulari Dei miseratione, nec per mansisse *ἀσπ*, sperare uolo. talem etenim fuisse, à clarissimo medicinæ ornamento D. Helidæo Foroliuensi, eius olim discipulo, non semel auditum est.

At sibi iniuriam fieri à medico, quædam Scripturæ sacræ loca excutiente, & suæ uocationis metas transiliente, acclamabunt morosiores plerique Theologi: Ne futor ultra crepidam, mordacius oblatrantes. His nihil aliud respōsum uolo, quàm, D. Lucam euangelistam medicum Antiochensem fuisse: ac me ex eorum esse numero, quorum huc spectat studium, ut si quo modo tādē ex immensa Dei misericordia atque ineffabili Christi gratia, ad regale illud sacerdotium pertingere queant, cuius D. Petrus apostolus & propheta Esaias meminerunt.

Regale sacerdotium.
1. Pet. 2.
Esaiæ 61.

Quòd maleficij quosdam Ecclesiastici collegij homines impuros insinularim, si quoque ægrè ferant, id non debui non facere, argumenti ratione: atque apertius etiam nominibus eorum expressis potuissem, nisi modestiam hanc ex Theologia edoctus, hos Christianæ fidei euersores ac reipublicæ sedatæ turbatores, ut adhuc desistant, statuissem præmonere.

Cum

Cum magicorum flagitiorum reis mihi controuersia est, non cum uiris pijs, quos unicè ueneror & colo, ut si quis alius. Si iniuste se tractatos illi conquerantur, ut in theatrum palàm mecum prodeant, suamq; tueantur causam, non detrecto.

Doctioribus quibusdam nostri ordinis uiris, uel etiam delicatioribus, si à me non sit factū satis (quod equidem libenter fateor: quàm sit mihi curta supellex, non ignarus) ijs tamen rem exactius perpendendi, altiusque perscrutandi, ac methodo doctiore, ordine magis cohærente, oratione dilucidiore, uerbis aptioribus, & ueritatis argumentis ualidioribus describendi, qualemcunque subministrasse occasionem pro ingenij tenuitate (quam certè magnā agnosco) uideo. à quibus si alicuius lapsus etiam admonear, conuincarq; plurimum à me reportabunt gratiæ: quemadmodum reliqui omnes, eodè me prosequuti studio: nec me errata retractasse pudebit unquā. non mihi usq; adeò Suffenus sum, nec ita *quæritus* afficit libido. Est aliqua prodire tenus, si non datur ultrà.

Quòd contra legum duodecim Tabularum auctoritatem, de ijs qui messes excantant, à uulgari opinione & Poetarum figmentis dissentiam, si grauiter tolerant Iurisperiti, mala mihi pro beneficio reponitur gratia: quòd ueritatis in hoc argumēti genere ab alijs inquirendæ, & criminalis sententiæ hic non secundum placita cæci in religione Christiana seculi, uerùm ex ipsis ueritatis mysterijs, debito ordine erundæ, pronunciandæq; ansam porrigere qualemcunque uoluerim. Enimuerò si alicui in legitima sua uocatione præiudicandi animus mihi fuerit, temerarij hominis notam meo quodam merito haud recuso. Cæterùm si hac mea purgatione non contentis mordacibus inuidisq; ingenijs, me conuicijs proscindere, imperitię redarguere, flagitij iniquè insimulare,

& calamum petulanter in me stringere lubeat: ea me Deum omnipotentem cōsumaturum tole: antia confido, ut quoscunq; aduersariorum dentes & insultus, patiēdo sim exuperaturus.

Irritas præterea suas apud me uident machinationes impij sacrilegiquē magi, quorum nec præstigijs, nec terriculamentis culmum quidem latum moueor, etiamsi me diris suis imprecationibus aut diabolicis exorcisimis transformare studeant, aut *ἀνίσταται*, uel (si malint) cloacas execrandis suis artibus compellere nitantur monstrifici malefici. Delphica in me diuinorum oracula, quibus nihil non sinistra mihi in Pythij templo cacanti, & ob id à Pisistrato tyranno statutæ pœnæ subijciendo, uaticinabūtur homines perditī, prorsus cōtemno. Incassum me nocturnis lemuribus, aut defunctorum manibūs uel laruis terredibit tenebricosus necromantes. Nec contra Geoticorum umbras aquæ lustralis asperginem, uel tædarū ignem iuxta sepulchra arcesso: suis hi spectris me neuiquam fatigabunt. Tartarearum uocum barbaric aut murmurū ludibrijs si me lacestat nefarius exorcista, non mihi curæ est. Incantatorum ligaturas, quibus prodigiosos accersere morbos, congressum impedire naturalem, imò eius organa pro suo arbitrio auferre & restituere posse credūtur, ne pili quidem facio, rideoq;. Si quid maligna imprecatione aut uitiatæ uoluntatis affectu in me possunt deliræ sagæ, eis & permitto, & remitto. breuiter, ut Horatius ait:

*Somnia, terrores magicos, miracula. sagas,
Nocturnos lemures, portentaq; Theffala risu*

Excipio. —

Vnicam solummodo ueneficarum pertimesco artem, quæ suis uenenis uel propinatis, uel admotis, uel spiritus attractione ferientibus plurima uerè, non phantasticè inferre nocumenta ualent: harum causam

causam defendendam hic cœpi minimè, sed iusta magistratus censura discutiendam decidendamque relinquo.

At ex labyrintho præstigiarum dæmoniacarum incantamentorumq; nonnihil extricatus, sinem dicèdo faciam de monstrosis his ludibrijs: excogitatis certè ut gloriam Dei, & doctrinæ utriusque, sacræ & physicæ, ueritatem obseurent, atq; maleficas diaboli artes occultèt, uestiantq;, quæ Domino Deo *β. Α. Ω. γ. μ. α. λ. α* suo abominationes sunt: has auersemur, fugiamus & excremur, quacunq; etiã artificiosa proponatur specie. Repugnemus & earũ illecebris & occasionibus obiectis, quæ prima fronte blandiri & allubescere uidètur. Nec solũ corpora nostra, non sponte mancipia & domicilia fatanæ faciamus: uerũ etiam illi, licet astutissimo *ν. j. π. α. σ. τ. ρ. γ. ο. ρ. α. τ. ω*, uera fide & uitæ sanctimonia omnes adoriundi nos aditus præcludamus, auxiliũ à Dei filio assiduè ardentibus uotis implorãtes, nosq; uiuo Dei uerbo & Spiritus sancti ope uigilanter, ueluti in excubijs sedulò cõstituti, ita muniètes, quò etiã si huiusmodi munimèto tãquã firmissimo uallo undique obseptos audacius insultet iuratus ille hostis, nõ tamen ualida hæc septa perfringat, expugnetq;.

Qualescunque etiam afflictiones nobis impositas, æquo animo cum lobo fortiter toleremus, aduersus Deum neutiquã cum gentibus fremètes, nec uetitam opem cum Saule inquirètes. Neq; etiam curiosi, cum Ephesijs, uel lasciui, quæ nouisse nos aut non interest, aut nõ licet, siue minus expedit, anxie indagemus: uel ex ijs, à quibus exquiri seuerè inhibuit Deus, sciscitemur: sed illis quas Euangelij ueritas cõmonstrat, semitis insistamus, inhæreamusq;, furiosas diaboli præstigias & lubrica triuia declinantes, ne quemadmodũ Iamnes & Mambres resistebant ueritati, nos quoque Dei præcepto recalcitrantes, cum his qui à sinistris

Iob. 1. 7.

Psal. 2.

1. Reg. 28.

Act. 19.

erunt, horrédum olim Christi sententiam audiamus:
Matth. 25. Discedite à me maledicti in ignem ætèrnum, qui pa-
 ratus est diabolo, & angelis eius.

Nihil autem hic ita assertum uolo, quod æquiori
 iudicio catholicæ Christi ecclesiæ non omnino sub-
 mittam: palinodia mox spontanea emendaturus, si
 erroris alicubi conuincar.

F I N I S.

CENSURA QVORVNDAM DO-
 ctorum piorumq; uirorum de hoc Opere, explicata
 literis ad D. Ioannem Vuierum datis. quarum hæc prima
 Theologi cuiusdam eximij est, & abbatis doctrina, uir-
 tute atque existimatione clarissimi: cuius nomen suppru-
 mere, ob quorundam qui se Theologorum nomine
 pallio pileoq; exornant, morosita-
 tem, malui.

S Alue uir, ut eruditissime, ita multis nominibus
 mihi commendatissime.

Miraberis, sat scio, quid mihi in mentem ueniat,
 quòd cum te ne de facie quidem nouerim, aliquid au-
 sus sim ad te literarum dare. Verùm non te lateat ue-
 lim, me huc uel inuitum, ac manibus pedibusque re-
 luctantem esse adductum, ingenij tui pulcherrimis
 monumentis: quæ profectò eiusmodi sunt, ut uel sa-
 xa muta, nedum bruta animalia, in amorè pariter ac
 admirationem tui raperes. Nam liber ille tuus de
 Dæmonum præstigijs, Deus bone, quantum habet
 solidæ doctrinæ, acris ingenij, ac iudicij consumma-
 ti? Quis putaret tam longè lateque patère ue-
 stram Physicam? Nunquam mihi magis arrisit de
 uobis, quàm in præsentia, grauissimum Homerite-
 stimonium:

Vir medicus multis alijs præstantior unus.

Certè

Certè librum illum nescio quo cum fructu, summa cum animi uoluptate, non tam legi, quàm penitus deuorari. Quem equidem uideo talem esse, ut haud dubiè nomen tuum immortaliter cum gloria ad posteros transfundat. O' fœlicem Cluiam, quæ tantos habet literarum heroes: fœliciore, quæ, ueluti eam decet, eos amplis stipendijs alit, meritisque auget fortunis: fœlicissimam, cui præest Princeps non modò doctus, pius, ingeniosus: sed etiam doctrinæ, ueræ pietati, nobilibusq; ac fœliciter natis ingenijs mirè, & utroque (quod aiunt) pollice fauens. Nam quanquàm hic princeps ob præstantes cùm corporis tum animi dotes, ubiq; terrarum optimè audit: tamen inter cæteras clarissimas eius uirtutes, clariorè existimo nullam, quàm quòd ut ipse doctus est, ita ad euehdendos, quos singularis aliqua eruditio commendat, fictus, natus & educatus uideatur, iuxta illud clarissimi uatis:

Principis est uirtus maxima, nosse suos.

Gaudeo me Hercule, & ex animo gaudeo, te diuine uir primum hanc glaciem perfregisse, & miserarum aliculas ab atroci quadam tyrannide uindicasse. Cardanus quidem nonnihil uelutatus fuerat in sycophantas illos: tu autem apertis uelis eos ipsos inuasisti:

Macte o ingenio, macte uirtutibus istis:

Rite uicrus eris, nunquam tua fama peribit.

Crede mi uuiere, non modò hac opera multos sani iudicij uiros, quasi Herculeo nodo tibi deuinxisti, sed optimè de religione Christiana meritis es. An non erat in detrimentum nostræ Reipublicæ, plus concedere diabolo, & nescio quibus malis genijs, quàm unigenito filio Dei? Paulus, ut uir prudens ac circumspèctus, non audet se dicere, cum ad tertium 1. Cor. 12. usque cœlum à Deo esset sublatus, raptum extra cor-

*Differit hæc
de re iuris.
mij D. His-
ronymus, in
prologo De-
niclii.*

pus: sed siue in corpore, siue extra corpus, inquit, nescio: Deus scit. & hoc in spiritu tantummodo accidisse, uel Lucas amplissimus in Gestis Apostolicis est testis. At nostri maiores (si dijs placet) credebāt ope dæmonum mulierculas uolitaræ per aera, ingentia corporaliter spacia regionum transmittere, subinde in feles mutari: atq; adeò, sit honos auribus, cum ipsis malis genijs actu uenero cōgredi, ac quali permisceri.

O cæcus hominum mentes, o pectora cæca.

*Cum demo-
nes spiritus
sint spirituum
quæ, ipsa uer-
itate teste, car-
nem & ossa
non habent.*

Luce 24.

Quis fascinauit quæso insensatū hunc mundum, ut tam imprudenter fabulis anilibus adhaerentes, à nulla ueritate aberrarent? Sed dicet mihi quispiam: Num tu H. credis, quæ ipsæ tormentis exagitate, ingenuè confitentur? Certè tormentis fidem non esse adhibendam, doctissimi atque grauissimi quique dicunt. Nam in torminibus mentitur qui pati multa potest, mentitor qui nihil pati potest: dum hic non uult fateri quæ fecit, alter plura fatetur se perpetrasse quàm unquam uel per somnium cogitauit. At quid sentiendum quæso, de mulierculis illis, quæ ea se fecisse aiunt, quæ in rerum natura sunt nusquam? Accidit hic intra triennium, huius ferè rei memorabile exemplū. Omnes monachi ex uino pessimo & pendulo, quo nimium sese ingurgitauerant, ad unum intra annū ferè perierunt. Sacrificulus quidā persuasit prædecessori, ut uocāt, meo G. in causa esse pauperum lam quandā aniculam, quæ certis sub gradibus posuisset præsentissima ueneficia, ubi monachis semper esset in coro standum. Quid multa? creditum est impostori, coniectaque est misera anicula, Vulcano lieta, in uincula. Statuit ueterator ille ciuibus diem, quando locus esset ab omnibus perlustrandus. Conuenerunt statuto die multi mortales: euolutoque lapide, mira manuum celeritate è manicis eius quædā emor-

emortuæ ranæ, lacertæ, quas è campis in hunc usum selegerat, ac limaces ceciderunt in foueam. Fuissentq; hæc omnibus credita, condemnataq; ad ignem fuisset anicula, nisi uir quidam acri iudicio fucû ac stropham sagacibus oculis cõsiderasset: qui tandem effecit, ut tota tragicocomœdia in fumum euanesceret: parûq; abesset, quin præstigiator cum suis quisquilis, putrib. ouis à pueris & colu à mulierculis impetere- tur. Verùm de his fatis superq;. Clarissimo uereq; generosissimo Principi tuo me cõmendabis, atq; in unico cõseruatore nostro perpetuò ualebis. Celerrimè,
E. tertio calendas Iulias, Anno 1563.

Tui nominis amantissimus

A. H. H. A. E.

CAROLVS GALLVS, EC.

clesiastes Hammonensis.

S. P. Per Christum. Vt tui codicis doctrinam diligenti-
us perlegerem, singulaq; accuratius pro iudicij
mei tenuitate examinarè, ponderaremq;, effecit hor-
ribilis ea Satanæ rabies, quæ superioribus annis in
hac ecclesia Hammonensi grassata est, & multos ali-
quâtiſper exercuit. Nosti mi Domine Uiere, uir præ-
stantissime, huic malo multiplicia excogitata adhibi-
tâq; esse remedia, uariaq; de eo iudicia, tam in nostra
Republ. quàm inter moniales uirgines uicini mona-
sterij Kenterpèn, unde hoc ipsum initio ad nos dima-
nauit. Interposuit suû iudiciû quidâ Simon exorcista
cæcus infœlicissimè, q; mox à ppria cõiuge demonia-
ca miserabiliter interfectus, suæ impiæ audaciæ pœ-
nas dedit. Ad eundè modum quidâ senex monachus
Franciscanus, cui nomen frater Lindemannus, tenta-
uit confidenter suis exorcismis: sed & ipse mox, dum
etiam instructus ad Missam celebrandam iret, repen-
tina morte percussus, interiit. Hos secuti sunt & alij
duo

duo eiusdem ordinis in hac ciuitate fratres, palàm in nomine mille dæmoniorum excitantes diabolicam tragœdiam, longè omnium terribilissimam, cuius historiam te accepisse arbitror. Nec defuit quidam suffraganeus episcopi, cum pastore quodam, adiunctis etiam medicis, omnes ab antiqui serpentis solertia delusi. Tandem etiam per Vulcanum ablatae sunt, quæ has dæmonum laruas suis incantationibus peperisse credebantur. Sed neque hæc seueritas medicamentum, quod expectabatur, attulit. Quod etiamnum præfens calamitas inter uirgines eiusdem cœnobij Kenterpen heu nimium testatur. Porro tuus codex mirum in modum exprimit Satanæ naturam, ingenium, solertiam, curam, studium & rabiem, quibus grassatur mille artifex, fallax & potens in incredulis: quorum aspectibus, uarijs artibus illudit, prout merentur eorum peccata. Et ego sanè iam experientia compertum habeo, eius generis diabolicis præstigijs & deimentationibus, non aliter quàm iuxta sententiã in tuo libro pulchrè expressam occurrendũ. Nam nostri energumeni omnes, nempe quindecim numero, iam Christo propitio liberati sunt, nõ exorcismis, aut externis ceremonijs elementorum: sed uirtute fidei in Spiritu sancto, per fidelem uerbi Dei instructionem, per assiduas preces & ieiunia, quibus ceu ueræ ad Deum conuersionis optimis medijs usi sumus sedulò. Huc accessit manifestissima experientia de incantationum uanitate, quam etiam in tuo libro urges argumētis grauisimis, & in eo iudicio demonstrationibus certissimis, quantumuis illæ à communi ueterum sententia dissentire uideantur. Ego namque iam aliquoties deprehendi ex ipsis lamijs & sagis, artes, quas præsertim de carminibus & impossibilibus incantationibus & fascinatiombus iactitare solent, meras esse ineptias, delirationes, & somnia, quibus se
admi.

admiscet Satan. Et anno superiori cognoui multas ineptias ex priuata confessione cuiusdam uetulae incantatricis, quae cum audisset in mea concione explicari locum ex Actis apost. cap. 19. quod multi Ephesiorum, ex eis qui curiosas artes exercuerant, cōportatos libros exusserunt coram omnibus, &c. protinus accessit animo planè consternato: & cum lachrymis arcana sui pectoris in sinum meum effundens, institutionem Christianam admisit. & cum diabolicarum imposturarum uanitatem Dei beneficio intellexisset, & apertis oculis spectasset, facilè relictis mendaciorum fumis, ad ueritatis lucem cōuersa est. Nec semel, admissa ueritate, sibi meridiana luce clarius eam apparere, satanamq; suorum mancipiorum oculos tantum perstringere, & nihil in ueritate geri confessa est constantissimè, cum detestatione diabolicæ suæ artis. Huius exempli historiam contexere plenius cum suis circumstâtijs fortè operæ precium foret: sed non ita tutum, propterea lubens supersedeo. Vno uerbo dicam, me satis experientia didicisse, bonam partem incantationum mera esse insomnia. Quod cognoscit clarius, quisquis saltem uel doctrinam de insomnijs penitus intropexerit. Probatum ex Aristotele, Hippocrate, Galeno, alijsq; philosophis, imò & quotidiana experientia constat, insomnium naturaliter esse in homine simul & brutis, & uisa uersari plerunq; circa phantasiam: quod maximè præ cæteris experiuntur uel cæci, uel dormientes, uel melancholici, uel phrenetici, & alij qui sunt in sensu communi & mente uitiati. Quod si uerò Sacras literas de insomnijs tradentes inspexerimus, deprehendemus etiam præter naturam sapientissimè immissa esse insomnia: idque uel per bonum spiritum, uel malum, aliquando obscurius, interdum clarius. Et aliquoties in ijs tam manifestas uisiones, imagines & spectra obijci, ut etiam sanctè iu-

rares,

rare, omnia sic uisibiliter, corporaliter, & in ueritate
 agi. Obscurius & extra naturæ ordinem à Deo pro-
 positas habuerunt rerum futurarum formas Pharao,
 & eius pincerna, & pistor, nec nō Nabucadnezar Ba-
 byloniorum rex, Iosepho & Daniele eorundem inter-
 pretibus. Euidenciores autem formas & species con-
 spexerunt Ieremias, cui olla feruens ostenditur ad A-
 quilonem conuersa, & alia quàm plurima. Item Eze-
 chiel, & impius Baltazar, successor Nabucadnezar,
 dum cernit in pariete manus scribentis articulos.
 Omitto insomnia & uisiones sanctorum in nouo Te-
 stamento, Iosephi uiri Mariæ uirginis, Petri, Pauli,
 Ioannis, coniugis Pilati, & aliorum. Porrò cacodæ-
 mon imitatur Deum ceu simia, in suis mâcipijs: quod
 præter quotidiana nostrarum Lamiarum exempla,
 etiam prisorum ethnicorum monumēta abundè te-
 stantur. Nunquid Satan olim sua oracula edidit in il-
 lis locis, ubi homines ad impetranda insomnia & ui-
 siones pernoctabant? quale fuit Amphiarai, Amphi-
 lochi, Trophonij & Æsculapij: pfectō ijs in locis dor-
 miētibus malignus spiritus monstrabat pharmaca &
 remedia, quibus iuarētur infirmi, simulq; de alijs ne-
 gocijs respondebat. Et ad obtinendum huiusmodi
 insomnia & uisiones mandabantur sciscitantibus ne-
 scio qui delectus ciborum, & secubationes, & puri
 quidam castiq; dies. Pythagorei fabis abstinebant, eo
 quòd turbulenta somnia gignant. Hæc & similia, mi
 Domine Viuere, quisquis exactè considerauerit, in-
 tellexeritq; , facillimè iudicabit lamiarū artium uani-
 tatē, probabitq; tuum iudiciū. Manet enim satan sem-
 per ius similis, & quas olim inter infideles operatus
 est illusiones, & dementationes, easdem etiamnum
 exercet: perpetuos nempe fumos, & uanissimas um-
 bras, somnia rectè dixeris, pro ueritate uendens. Ha-
 bes breuiter, mi Domine Viuere, sententiam meam.

Probo

Probo diuinum collyrium tui codicis, quo multorū caliginosos oculos purgasti. Diuinitus hoc datū esse, facile iudicabūt, obuijsq; ulnis complectentur, quin & magicarum artium incantationes minus formidabunt, quotquot librum tuum cum sano iudicio legerint, & intellexerint. Vale per Christum. Datū Hammonæ, 26. Decembris, Anno 1565.

D. BALDVINI RONSSEI MEDICI, doctrina & artis usu celeberrimi, iudicium.

O Porinus ille noster, homo iuuantis studijs natus, proximis nundinis Francfordianis ad me misit fragmentum operis tui (nondum enim, uti suspicor, supremā manum iam imposuerat) de Dæmoarum præstigijs: quod certè multo mihi gratissimum erat, tum quòd D. Daniel noster Brouchusius Reipub. Gorcomiensi à medicinis, aliquādo eius apud me mentionē fecisset, & singularem supra communem hominum conditionem ingenij tui dexteritatem prædicasset: tum quòd sperarem, aliquando detectis huiusmodi muliercularum neruis, idolomaniā, quæ multis abhinc seculis hominum mentes occupauit, penitus eradicatum iri. Nam quantūuis annis abhinc uiginti Iacobus Sauagius, Andouerpianus medicus, eiusdem argumenti mihi adhuc dum iuueni librum communicasset, quem aliquando, ni mors inopina uirum inuasisset, typis commendare decreuerat: non uidebatur tamen is esse talis, qui insitam iamdudum opinionem euellere posset. siquidem, etsi physicis quibusdam demonstrationibus deliramenta quædam esse declararet: concessit tamen multa, quæ tui argutissimè & maxima cum ratione refellis, neque is (ut bona uenia uiri alioqui doctissimi dicā) usqueadeò Scripturæ sacræ testimonio innitebatur,

tur, ut qui sua professione contentus, medicis physicisque argumentis tantum stabat. Tu contra, antiquissimorum Theologorum, Iurisperitorum, atque eorum qui de Magia scripserunt (ut interim medicos faceam) argumentis innixus, quum aliquid se iam egisse putant, nihil prorsus iam actum conuincis, & ut habet Græcorum diuerbium, *ὀυκ ἀποπρίλλαις*: Dignum meherculè cedro opus, dignum quod omnium manibus sceleratissimo hoc tempore circumferatur, dignum quod omnium mentibus imprimatur, &c. Scriberem aliquâto accuratius, ni Brouchusij nostri prope quædam festinatio, dicere simul ac scribere coegisset. Vale in eo qui cuncta potest. Goudæ, nonis Maij, Anno 1563.

D. IOANNIS EVVICHII, MEDICI

& eruditissimi & excellentissimi,

sententia.

Quantum uoluptatis cæperim ex tuis libris de Præstigijs dæmonum, *ὃ ἀγαθὸς καὶ ἰδιὸς ὡς ἁδὸν πικρὸτάτην* Vuiere, uix fatis uerbis explicare possim. Video enim singularem in ijs prudentiam, iudicium solidum, copiam rerum necessariarum, ordinem mirificum, sedulitatem incredibilem, denique animi pietatem (absit adulationis suspicio) & religionis Christianæ puritatem: eamque passim propagandi aduersus omnes impiorum hominum insultus, & dæmonum fraudes animositatem infractam. Deinde non solum, quod ipse sæpe mecum cogitavi, sed etiam quod unice & optavi & expectavi, in illis abundè sum consecutus. illud autem est præcipuè, quid de Lamijs (quos uocant) nostri temporis sentiendum sit, quid uanæ illarum incantationes efficere possint: & tandem, an pœna illarum ad mortem usque extendi debeat. Quæ tria tam uelim hodie omnibus esse rectè cognita, persuasaque, quàm plerumque

que indoctis doctisq; temerè credita. Pudet autè me propemodù noltri seculi, quòd tanto ueterno sopitū res tam utiles necessariasq; non diligentius inueltigari, & maturius in lucem ediderit. Omnes enim ferè tam Medici quàm Iurisconsulti & Theologi (quorum tamen maximè intererat, hæc ad unguè cognoscere) contenti maiorum consuetudine, nimis faciles aures præbuerunt fabulis: nimisq; temerariè, ne dicam iniquè, de uita morteq; multorum pronunciarunt. Sed cum cogito, idem hodie & ante ætatem nostram in illis obseruatum esse, qui iudicabantur hæretici (scilicet quòd à Rom. ecclesia in interpretatione quorundam articulorum doctrinæ, uel ulu ceremoniarū, nulla seditione dissentirent) quorum tamen, uel aduersarijs testibus, mens Deo deuotà uitaq; inculpata fuit: minus mirum uidetur, quòd in hac Lamiarum causa; quæ plena semper fuit tenebris & dæmonū ludibrijs; cæcutiant, cæcutiendq; infantes sæpe feriant. Equidem ab eo tempore, quo ætatis maturitate, accedente qualicunq; institutione, usuq; res humanas cæpi intueri, ualde semper deplorare soleo hominū ignorantem. Nam ea mihi causa uidebatur uniuersi in a; h, quod tam multiplex in uita nostra grassatur. Quod etsi ipse maximè adhuc ignorans; Dei tamen gratia cognouerim & desleuerim: nihilominus communi cæcitate impeditus in præsentem materia, oculos altius adhuc attollere, & ueritatem ipsam intueri nondum potui. Quare quando ingenij mei exiguitatem probè scirem, nec negare nec asseuerare statueram. At nunc iudicio tuo confirmatus; lucem mihi uideri uideor, & qua eundem & ubi sistendum sit, satis intelligo: agoq; immortalis Deo gratias, quòd tua opera eas res nobis patefecerit, quæ non eruditis modò & titulo doctoribus, sed etiam omnibus hominibus, multò uerò maximè Christianis cognita

necessariæ sunt. Proinde nequicquam credam post-
 hac illis, qui ita præsentī cuiunque usui in hærescen-
 dum putant oportere, ut nullo modo aliorum quam-
 uis piorum eruditorumque uirorum modestè pro-
 positam sententiā audiendam, cognoscendam, reci-
 piendamque esse uelint: longè à principis illius con-
 silio dissentientes, qui cum necessitas postularer, *Νῦν
 δ' οὕτως αἰτ, ἵς τ' ἀγ' ἀμάμωκ μῆτιρ ἰνίσκει, ὃ τὸς ἐν παλαιῖς, ἰσθ' δὲ
 ἐν ἀσμελίῳ τῆς.* Nam cū, ut dixi, omnis mali origo & fons
 ab ignorantia oriatur, & hæc primū à peccato, pec-
 catum porrò à diabolo (qui est uerè pater tenebrarū,
 falsitatis & confusions) principium suum ducat, me-
 ritò omnis boni causa uideri debet sapientia & cog-
 nitio: quippe quæ lucem, ueritatem, & ordinem in tota
 uita & omnibus actionibus nostris pariat, cōseruetq;.
 Facessat ergo omnis pertinacia & morositas: sitque li-
 bera ut audiendi, ita & dicendi scribendi que facultas:
 eatenus tamen, ut is labor utriusq; Reip. in signem uti-
 litatem spectet, & ad Christi Sequatoris nostri regnū
 propagandum, diaboli uerò & Antichristi tyrannio-
 dem labefactandam præclarè faciat. Vale clarissime
 Uuere, monstrosarum opinionum nostri qui non mi-
 nime Hercules. Vale inquā: & perge porrò esse, quod
 foeliciter glorioseque cœpisti, *κατὰ τὴν τῶ μέγα χάριμα πο-
 λῆτι, πάντι τὴ δῆμο, ἀσμελίσιρ μὲν πῶμα, κακίς δ' ἄγ' ἀμάμωκ
 αἰτοῖς.* Duisbergi, Anno 1563. i. p. s. Calend. Iunij.

CLARISSIMO VIRO BARTOLO

Richio, LL. Doctori, ac Illustrissimi Principis Henrici

Ducis Brunswicensis ac Lunenburgensis consi-

liario, Domino suo obseruando, Caspar

Borcholt S.

CVM nuper, clarissime uir, de Lamiarum uel sa-
 garum fraude, quas ueteres Striges uocabant.
 quæ iam à Magistratibus sine discrimine ad
 flamo

flammam rapiuntur, inter nos sermo erat: tua excellentia uerè grauius iudicauit, magnam in hoc maleficio dijudicando prudentiam adhibendam, ne temerè ac leuiter in pœnis intelligendis aliquid statuamus: cum & leges ciuiles proniores ad lenitatem nos esse iubent, ita ut etiam in grauioribus pœnis benignitatis respectum habeamus. I. respiciendum. & I. absentem. de pœnis. Quàm uerò in hoc maleficio negotio multa nunc confusè, turbulenterque, ex sinistra, fanatica ac pestilenti solum suspitione agantur, ex hoc liquet, quòd laudabile illud discrimen inter prophanos uel infames magos, Lamias, & ueneficos, qui ueneno uel propinato, uel illito, uel in eo loco ubi terram inficiat posito, bestias & homines lædunt, & propterea meritò lege Cornelia gladio feriuntur, sit confusum, & I. actenus confusè de his actum & pronunciatum. Ut autem præclarior hæc differentia, unde pro qualitate delicti pœna infertur, magis magisque tuæ excellentiæ innotesceret: promisi me transmissurum tibi librum clarissimi hominis, doctoris Ioannis Vueri, ante annos aliquot de Præstigijs dæmonum, incantationibus ac ueneficijs, tam ingeniosè, acutè & doctè scriptum, ut ab omnibus doctissimis uiris in Burgundia & toto Belgico numinis loco habeatur. Ego profectò quoties præstantissimi huius æui Iuriconsulti Iacobi Cuiacij, olim præceptoris mei Bitorigibus in Gallia, mihi omnibus modis obseruandi, recordor (recordor autem sæpe) tum cogor cum eo hoc fateri, nullum me librum maiori cum uoluptate percurrisse: & nãrias fabulasque nostros legum Glossatores, si posito affectu cum hoc scriptore cõferantur, nobis reliquisse, quoties hoc negociũ tractandum susceperunt. Cum autè & tuam excellentiã optimi iudicij esse nõ ignorem, peto, ut quantũ temporis

publicis negocijs suffurari queas, huic libro præsentī perlegendo impendas. Et mihi per occasionem tuam de hoc libro sententiam, quæ magni apud me ponderis est, rescribas. Si uerò quid toto hoc Libro perlecto ad propositam quæstionem de sagis uel lamijs non ita sine discrimine crudeliter comburendis, quod nunc tantâ contentione in Republica agitur, rectè iusteq; dictum inueneris: tu illud amplectere, ac quantum potes, innoxium sanguinem defende. Ac utinam talem omnes in hoc sanguinolento negotio animum Princeps gerent, qualem Illustrissimus, experientia ac literis doctissimus Princeps G V I L H E L M V S Iulizæ & Cluiæ Dux: cuius Principe uiro digna sententia de Lamijs, in Proæmio libri annexa est. Non etiam uereor, cum sis (uti Cicero de Catone refert) librorum helluo maximus, ut tædium aliquod in legēdo tibi obuēniat. nam ita historijs, & iucundis narrationibus liber est refertus, ut uix ullum librum hoc iucundiorem extare, affirmare auisim. Vale: Datum in castro Sturuuolt, 7. die Augusti, Anno 64.

F I N I S.

E' GEORG. BVCHANANI SCOTI
eximij poetæ Satyra, quam Franciscani
nomine inscripsit, descripta.

Nostra licet super has sit secta extructa columnas
Præcipue, non pauca tamen, nec parua supersunt:
Sed propè iam uulgata, nec artis egentia nostra,
Nec uocis: sed quisq; sibi quæ tradat, & usu
Addiscat, thalamos ceu conciliare iugales,
Aut malè coniunctas causando solucere tædas,
Aut ubi deprehensio rupta est concordia mœcho

Vxori

Vxori à duro ueniam impetrare marito.

illa tamen patribus seges olim uberrima nostris
 Fingere nocturnos lemures, Manesq; uagantes
 Lustrali compscere aqua, magicisq; susurris,
 Frigida nunc tota est: postquam nasuta iuuentus
 Pectora crassorum malè credula ridet auorum:
 Nec credit nisi quæ scriptura teste probaris:
 Coniurata licet magnis Sorbona sigillis
 Figmenta affirmet. Verùm melioribus annis
 Hæc thalami clausas frangebatur machina portas,
 Hæc testamenti tabulas mutabat, & ibat
 Vir peregrè Romam, aut Solymam, dum tædia mæchum
 Iam sibi permisi caperent lecti: ast ubi diues
 Umbra oblita sui paucas in funera Missas
 Legarat, potiusq; suis bonis linquere natis
 Duceret excedens, quàm nostros ungere caules,
 Non impunè nefas soliti id perferre Priores.

Is dolor arma dedidit generosis fratribus undam
 Ad Ligeris, quâ diues agri, quâ diues lacchi
 Ostentat longè formosa Aurelia turres.
 Et nisi cauta parum pietas in fraude paranda
 Inter tot uigiles Argos deprensa fuisset,
 Partus honor nostræ foret & dignatio sectæ.

Sæpe quidem nobis facimus mala multa: uelut cum
 Alter in alterius damnum sese ordinis armat:
 Berna nouum sibi Franciscum tam finxerat, & iam
 Stigmata clara pedum, & manuum confixa patebant:
 Ni uicina dolens aulescere commoda liuor,
 Ficta renudasset magno ludibria risu,
 Nec damno leuiore. Italæ sapientia maior
 Illa oræ, quæ Senensis tacitè Catharinæ
 Vulnera dissimulans pensat mendacia quæstu,
 Barbaricumq; ad sese his artibus attrahit aurum.

X 3

Sed

Sed tamen hoc auo temerè miracula fingi
 Noluerim, nisi monticolas inter crassosq;
 Pastores: nec pastores iam spernere tutum est:
 Quando etiam in solas migrat sapientia sylvas,
 Quis rigidos Scotos gelidi sub uertice coeli
 Aut animum, aut aures, oculosue habuisse putasset?
 Et tamen ille catus uctularum Langius auceps
 Cum teter locus errori, & nox caeca faueret,
 Non potuit celare pie ludibria fraudis.

Campus erat late incultus, non floribus horti
 Arri dent, non messe agri, non frondibus arbor,
 Vix sterilis siccis uestitur arena myricis:
 Et pecorum rara in solis uestigia terris:
 Vicini deserta uocant, ibi saxea subter
 Antra tegunt nigras Vulcania semina cautes:
 Sulphureis passim concepta incendia uenis
 Fumiferam uoluunt nebulam, piccoq; uapore
 Semper anhelat humus, caecisq; inclusa cauernis
 Flamma furens, dum luctando penetrare sub auras
 Conatur, totis passim spiracula campis
 Findit, & ingenti tellurem pandit histu.
 Teter odor, tristisq; habitus, faciesq; locorum:
 Illic sepe animas torqueri Langius, illic
 Sepe queri, & longas in fletum ducere uoces
 Audijt, aut uoluit credi audiuisse frequenter,
 Et uitulabundos Cacodæmonas, & per arenas
 Caudarum longos sinuatim ducere tractus.
 Sepe etiam infernae (quotus ieiunus adibat
 Antra) sibi uisus nidorem haurire culinae.

His ubi iam uulgi stolidas rumoribus aures
 Imbuerat, parat Exorcismum: circulus ingens
 Ducitur, hunc intra spacio breuiore minores:
 In medio stabat palus, iuxtaq; catinus

Plenus

Plenus aquæ, sed cui cineremq; salemq; sacerdos
 Addiderat multo cum murmure, nec sine anhelis
 Flatibus. hoc postquam scena est instructa paratu,
 Langius ipse pater sacro uenerandus amictu,
 Circum omnem irrorat setosi aspergine sceptri,
 Verbaq; præcipiti contortuplicata rotatu
 Conuoluens, cælum ac terras adiurat, & undas,
 Et tremefacta imis Acherontia regna cauernis.

Et iam nox aderat secreti conscia sacri,
 Iamq; è uicinis populus conuenerat agris,
 Matres atq; uiri, pueri innuptæq; puella,
 Scire auidi quò tanta cadant promissa, nisi ille
 Conscia secreti formidans lumina & aures
 Esse procul magna iussisset uoce profanos:
 Quiue sacerdoti non illa luce disertè
 Cuncta susurrasset taciturnam crimina in aurem.
 Laica ne trepidi fugiant commercia manes,
 Neue inhians prædæ uel iciunus Cacademon
 Inuolet, & laceret sceleratorum unguibus artus.

Ducitur ad palum uelut hostia Rusticus ipse,
 Ficta quidem gnarus cunctis, at formidine tanta
 Attonitus, quàm si Stygia egressurus ab aluo
 Aspiciat nudas mandentem Cerberon umbras:
 Siue animo timor à puero conceptus, aniles
 Fabellæ haud modicus pueris plorantibus horrore
 Siue locus fumo, & cæca caligine opacus,
 Et uelut infernæ terrebat imago culine.
 Cætera submoto clam cuncta peracta popello:
 Sed tamen audiri gemitus, uocesq; minantis
 Demonibus, mixtæq; preces, nulloq; rogante
 Interdum responsa dari: nunc tollere uultus
 In cælum, nunc figere humi, nunc plangere pectus
 Langius, & sacra templum conspergere lymphæ,

X 4

Donec

Donec auis lucis prænuncia spectra moneret
Cedere, & in ueterem se denuò condere nidum.

Tum templo egressi, dicenda tacenda referre
Langius, umbrarum pœnas. flammæ rapidam uim
Lustralis, quot carnifices Cacodæmones ollas
Admoucant, uerubus quot figant, fluctibus umbras
Quot mersent gelidis, quot Nisus cuiq; leuetur
Pœna, uelut ciuis Stygio uixisset Auerno,
Ordine cuncta recensibat, neq; credula deerat
Turba homini: purgatricis rediuiua fauillæ
Gloria crescebat multum indignante Luthero:
Et creuisset adhuc, nisi uel formidine captus,
Vel precio uictus, uel uimo rusticus ille
Anormis comes, Exorcismi proditor eheu,
Cuncta reuelasset taciti mendacia sacri.
Ex illo fluere, & retrò sublapsa referri
Spes prædæ, & nimium uiuacis gloria ueri
Crescere. Quapropter moneo dehinc fingite parcè
Somnia, nocturnos lemures, miracula, ni fors
Aut apud extremos fieri dicantur iberos,
Americosue, aut Aethiopus, calidoûe sub axe,
Et caput ignotis ubi Nilus condit arenis,
Vnde aderit nemo, qui testis dicta refutet.
Forsitan externos solertia fugerit hostes
Callida, sed pestem natam intra uiscera, & ipsis
Herentem uenis hominum uix ulla cauebit
Cura: nisi nostros uis prouida numinis olim
Respexisset auos, iam dudum Funiger ordo
Proditus à proprijs miserè periisset alumnis.
Si quis erit fratrum, qui suasu dæmonis ausit
Efferre in uulgus mysteria condita, fraudes
Occultas, ritus nocturni arcana, negatum
Depositum, cæsas post stupra nefanda puellas,

Quic

Quicquid & extinctis Frater patrare lucernis
 In fratres solet imberbes: hæc prodere si quis
 Audeat, ex templo scelerato sanguine pœnas
 Soluat, & æterna compositus pace quiescat.
 Hæc sunt, quæ nostro liceat sermone monere.
 Et iam plena epulis mensarum fercula fumant,
 Latrantemq; fame stomachum propè uerba relinquunt.

RERVM ET VERBORVM IN
 libris I. Vueri de Præstigijs memorabilium

I N D E X.

A ronis liber	<u>139</u>	cium, singularis quorundam principum prudentia	
Abacuci prophetæ		616	
uera per aerem translatio	<u>242.243</u>	accusator sanctorum fratrum	
Abaddon	<u>105.107</u>	<u>106</u>	
Abbaris magus	<u>135</u>	achemenis herba	<u>154</u>
abbates tres amatorio poculo necati	<u>344</u>	eius uis	<u>590</u>
Abdæ Babylonij locus	<u>494</u>	Achillis larua	<u>85</u>
Abelis cædes	<u>38</u>	Actorum Apostol. locus	<u>129</u>
Abelis liber	<u>139</u>	acus deglutita cum lotio redita	<u>401</u>
Aben Ezra	<u>126</u>	acus deglutitæ noxa	<u>355</u>
Aberdonia	<u>540</u>	Adæ angelus	<u>146</u>
Abirion	<u>43</u>	Adæ liber	<u>139</u>
abnegationis ueræ exemplum	<u>546</u>	adamantis herba	<u>155</u>
abominatio desolationis	<u>106</u>	Adolphus comes à Nassau.	<u>619</u>
Abracadabra uox magica	<u>504</u>	Adonis idolum	<u>43</u>
Abrahæ liber	<u>139</u>	adorationem à Christo petit	
Abrahamus Nino contemporaneus	<u>135</u>	diabolus	<u>62</u>
Abrahamus Nino contemporaneus eius gaudium	<u>118</u>	Adramelech idolum	<u>45</u>
abyssi angelus	<u>106.107</u>	D. Adrianus Marius	<u>572</u>
Accaronitæ	<u>41</u>	Adrianus Traiani successor	<u>181</u>
in Accusatione ob malefici-		aduersarius noster diabolus	<u>105</u>

X 5 adul-

I N D E X.

adulterij delusorij exemplū	315	agrorum lustratio impia	563
Aegeria nymp̄ha Numę con-		agrum à Lamijis excantari	
fultrix	112 (137)	aut lædi non posse	263
Aegyptij natura superstitiosi		<i>ἀερομαντία</i>	177
Aegyptiorum dij	43-44	Aiz rabini de Samuelis ap-	
Aegyptiorum mos	449	paritione sententia	169
Aegyptiorum sacrorum nu-		albę mulieres, dæmonum lu-	
merus	46	dibria	111
Aegyptus errorū mater	506	albandar	424
Aegypti spiritus	106	albathara.	ibid.
Aeliani locus	517	albedilon Auicennę quid	
Aenea necromantia	172	282	
Aenobarborum cognomen		Albertus Teutonicus	140
unde	159	Alberti annuli	478
Aepyridarum familia	48	Alberti scholiastę error	317
aerę potestates	115	Albucas chirurgus Arabs	
aeris potestatem se habere		294	
istitantes, impij 203. ius		alcaibum	122
209		Alchindus magus 135 Arabi	
aerem turbari à lamijis non		490	
posse	262	Alciati sententia, de Lamia-	
aerem turbari diuinitus	271.	rum innocentia	635
272		<i>ἀλκυών</i> Nereus	45
æthiopis herba	479	Alcoranus Franciscanorum	
Aethiopum dij	44	87	
Aetij superstitio	504	Alcoranus qua ratione sa-	
afflictio qualiscunque pati-		crum uolumē esse creda-	
enter ferenda	535-536	tur	99
cum Afflictis uariè, uariè e-		alcratum Auicennę quid	292
tiam agendum	543	Aldenhousa	523
Aganice Hegetoris cur lu-		alex inuentor dæmon	115
nam cœlo deducere cre-		<i>ἀλεξίθελεμαντία</i>	179
dita	212	<i>ἀλεξίθεμαντία</i>	177
agentis facultas	647	Alexandri Benedicti locus	
aglaophotis herba 154.517 un-		400.401	
de dicatur 517. cur marmo-		de Alexandro M. uaticinia	
ritis uocetur.	ibid.	59 & prodigia.	ibid.
Agna dæmon	113	Alex Trallianus etiam ma-	
		gicis curationib. usus	103
		Alfon-	

I N D E X.

Alfonfus Mauricus	625	anagallidis uis	507
aliffum	510	Anamelech idolum	41
ἀλίσφι & dæmon	108	anathema	627
Almadal magus	135	anathema S. Adalberti magi-	
alratica	244	cum	464
Alrunz à Faunis compressæ		anatomye hominis	465.522
305		Andreas Masius	126
amatoria pharmaca quæ	341	Andreas Theuet	113
amatorium poculum	339	And. Vcfalius	285
amatoria pocula citius furo-		Androgei cædes quomodo	
rem inducere, quàm amo-		expiata	49
rem cõciliare 342. & mor-		angelus abyssi	106.108
tem	343	angelus crudelis	106
amatoriz incantationes ua-		angelus Domini.	ibid.
niffimæ	344	angelus lucis	537
Americorum dæmon	113	angelus uel nuncius fatanz	
amor amore conciliandus,		106	
non philtris	345-346	angeli boni à malis quomo-	
amor an arte magica concili-		do discernantur	117
lietur	344	angeli quid, & quando creati	
amoris cõciliandi modus ma-		33-34	
gicus	480	angeli, qui & Heroes	205
amoris cõciliandi uera phil-		anima noſtra finita	248
tra quæ	346	animas beatorum cieri ma-	
amoris uis ac precium	305	gorum carminibus non	
amoris uis in pingendis ima-		poſſe	166
ginibus	331	animi iudicia	664
amori diſſoluendo magicum		animalia nulla ex ſe concipe-	
remedium	478	re	300
Amorrhæorum ſimulacra,		animalia perfectã alia, alia im-	
nymphæ ſanctæ	43	perfectã	299.300
Amphiarus Bœotorũ deus.		animalium à maleficis non	
ibid. terræ hiatu abſor-		inſciendorum ratio quæ.	
ptus	141	560	
Amphion magus	136	animantia quomodo lædant	
Amſterdamũ Hollandicẽ em-		uenefici	347
porium	371	animantium morbis prohi-	
amuleta phyſica	507	bendis ſuffimentum utile	
anachitides	411	563	
			anis

I N D E X.

animantium pestes	437	Aphrorum deus Mopsus	44
Anna à Virmont 458. eidem		Apollinaristæ	632
uenenum propinatum	335	Apollo Delphis cultus	44
Anna Lemgou monialis dæ-		Apollonia Dirrhachio uici-	
moniaca	379	na	314
Annebergius dæmon	110	applicatio inconueniens	648
annulo inclusæ radicis dæ-		Apollonius Tyaneus magus	
monem extrahentis histo-		136 eiusdem necroman-	
ria	515	tia 172 trāslationes 106 ua-	
annulorum nugæ	477	ticinia	154
ex Annulis diuinatio	175-	de Apolophane S. Dionysij	
176		iudicium	150
Anselmus Parmensis	140	<i>ἀπελλύειν</i> ,	<i>ibid.</i>
anseris in Scotia ex arboris		<i>ἀπεργίζωμαι</i>	128
fructibus nasci	500	apostatarum dux species	633
<i>ἀνδρομαχευρία</i>	51	apostematum uaria contenta	
Antichristi spiritus	106	395	
Antiochus, diaboli typus		Appionis Grammatici ma-	
108		gia	140.173
antiquitatis superstitio	173	aproxis herba	154
Antonius Houæus	588	L. Apuleius magus 136. nec-	
D. Antonij assidua aduersus		romanticus	573
dæmonas lucta	446.537	Apuleij asinæ nugæ	417. de
D. Antonio profuisse diabo-		deo Socratis liber	111
lorum tentationes	545	Apuleij locus	158.189
Antonij Beniuenij locus.		Apuscorus magus	135
293		aqua cribro hausta	158
Ant. Caracallæ de Periaptis		aquæ baptismatis ad magica	
sententia	502	abusus	150
Antonius Pratenfis	528	aquæ exorcisatio	514
Antonius Sucquetus	324	aqua lustralis dæmoni inuisa	
Anubidis amor in Paulinam		603	
simulatus	306	aquæ lustralis cōsecratio	574.
in Apëuino superstitiones ad		ulus	453
arcendam tempestatem.	513	aquæ in sanguinē mutatz mi-	
		raculum Moïsis quale	161
Aphion	279	aquam sacram se formida-	
Aphricæ sacrificia humana		re simulat diabolus	69.445
42		Arabum dij	44
		Arca-	

I N D E X.

Arcadum in lupos mutatio 418. 420.	arsenicum uino iniectum 334 in iure exhibitum 335. inde
Arcadum sacrificium 164	Arsinoes crocodilorum ora- culum 63
arena per aluū mulieris red- dita 369	artemisia rubra 492
Areopagitarum sententia in ueneficam 647	artemisiæ supersticiosus usus 512
Arescusa in Arescontem uer- sa 422	Artophius magus 136. 140 eiusdem incantationū ri- tus 158
Arfaxatis magi interitus 141	Artephij ars 153
argentū uiuum ab uxore ma- rito datum 335	arteria aspera 353
argentum uiuum humidum, & tenuum partium 427	ἀρρηματία 179
argenti uiui ad ligatos usus 411	Asima idolum 42
Ariani 632	asini mira docilitas 97
ariolorum pœna 570-571	in Asinū mutati iuuenis fig- mentum 237
de Ariolis quid leges & de- creta statuunt 573	Asmodæus 104
Aristæi animā ex ore euolare uisa 73	asphalti usus 509
Aristodemi in patriam amor 48 interitus cum filia. ibid.	aspis pro diabolo 107
aristologiæ radix 410	aspis furda 128
Aristomenis Messenij cor quale 400	assessores dæmones qui 109
Aristophanis Vespæ à Tur- nobo explicatæ 184	Assur, diaboli typus 108
Aristot. locus 294	Assueri regis lex 10
Aristoteli dæmones esse nul- los in rerum natura 33	de Assyriorū monarchia dia- boli prædictiones 59
armatura Dei 442	Astaroth idolum 42. etiam urbis nomen. ibidem. 61. 494
Arnoldus de Villanoŭa 140	Astarte idolum q̄i Syrorum dea. ibid.
ars Almadel, Artephij, Bula- phæ, Notoria, Paulinæ; Reuelationum, magicæ omnes 153	ἀστραγαλομαντεία 178 eius dis- uinationis superstitio un- de orta 179
	Athanasij doctrina ab Arria- nis suspecta reddita 98
	Athanasij locus 52-61. 477
	Athenagoræ de dæmonis tentā-

I N D E X.

tentatione sententia	101	ἀπειμαρτία	176
Athenarum dea Pallas	44		
Athenodori philosophi ob-			
firmatus contra dæmonis			
terriculam enca animus	78		
Athribitarum idololatria	44		
Arrebatu quid horreudi olim			
acciderit	256		
ἀρπύρα	294		
Auerrois locus	311		
Augerius Ferrerius	504		
augurari	128		
auguria obseruare.	ibid.		
augurijs fides quo'nā à dia-			
bolo paretur	59		
Augusti Cæsaris oculi	331		
Augustini de diabolo senten-			
tia	35		
Augustini locus 58. 86. 101.			
312. 409 de dæmonis im-			
posturis & tentationibus,			
&c. 520. de uero Samuele			
à saga non euocato sen-			
tentia 169. 171. mansuetu-			
do	627		
Augustini Steuchi de filijs			
Dei sententia	294		
Auicennæ locus	286		
aus pro diabolo	108		
Aureliana necromantia	308		
Aurelianensis spiritus, pro-			
uerb.	529		
Aurelianensium monacho-			
rum exorcistarum historia	526. 527		
Aureliani in Zenobiam cle-			
mentia	640		
Aufonij error	423. 424		
authoris libellus supplex	21		
		B	
		Baal idolum	41
		Baalberith	43
		baalim.	ibid.
		baaras radix	516
		Babylonica meretrix	106
		Babylonis rex, diaboli typus	
			108
		Babyloniorum idololatria	
			44
		bacchar herba	410
		Bacchus Aethiopum deus	
			44 & Arabum. ibid.
		Balis herba	173
		balsami consecratio	514. 515
		baptismi abusus	53
		baptismi sanctificatio ac uis	
			217
		Bartholomæus Pauen.	367
		βαρκαίρα	133
		basiliscus pro diabolo	107
		Bassianus Landus	334
		Beb Elloch suburbium	97
		βέλυσμα	155
		Beclerbecus	277
		Beddæ propositio	625
		Beelphegor idolum	41
		Beelzebub. ibid. Accaronita	
		rum idolum, dæmoniorum	
		princeps.	ibid.
		Behemoth	104
		Bel, Babyloniorū deus, quid	
			41
		bella donna herba	377
		Bellona dea 45 eius sacra	
			49
		Bellonij obseruationes	279
			béne

I N D E X.

benedictæ radix	410	Bothnici	156
benedictionis formula uul-		<i>βοττονεμοστάν</i>	177
gò in maleficij curatione		boum pestis	438
usurpata,	362	breviola contra febres	478
Benedictus Berna	322	Brigittæ sacræ uirgines dx-	
Benedictus v. 111. Pont. equo		moniacæ	377
nigro post mortem uehi		Brisiacum opp.	214
uifus	86	M. Bruti contra diaboli spe-	
Benedictus ix. Pont. Roman.		ctum magnanimitas	80
magus 450 . Maledictus		bruti dæmones	111
postea dictus. ibid. à dia-		Bruxæ	240
bolo iugulatus	86	bryonix radix	410 (uis 335)
Beniuenij iuperstitio	504	butonis in hydrope curando	
Berengarij error	633	bufonis usti puluis ueneno-	
Berith idolum	61	sus.	ibid.
Bernicla auis	300	Bulaphix ars	153
Bernatium monachorum		Busciducis puella à dæmona	
tragœdia uenefica	280	uexata	285
bestia habens septem capita		Bythix fascinatrices	330
106		C	
bestiarum maleficij curandi		Abala à magia infami	
modus uulgaris ineptus		conspurcata	139
558.559		cacodæmon	105
bestiola ex militis dormien-		cacodæmon Cassio Parmen-	
tis ore egredi, rursusque		si apparet 79. item Dio-	
ingredi uisa	75	nyfio tyranno, & M. Bru-	
Biecht	533	to	80
blasphemia, frequens aulis		Cælij Ludouici locus	184
uitium, Cluienti duci e-		Cæsaris dictatoris exta qua-	
xosa	11	lia	67
Boccatij fabella de Lom-		ceremoniæ, inania rerum si-	
bardo quodam nobili		mulacra	520
245		Cæsonia uenefica	343
Boethij carmen	415	Caini fratricidium	38
Bœotorû deus Amphiarus		Calchantis uaticinia	48
44		calculus tufsi eiectus	396
Bononienses qua pœna la-		calculi ex thorare & intelli-	
mias afficere soliti	638	nis expulsi.	ibid.
Bontenbrouch arx	367	calculi mulierum fetarum	
		instar	

I N D E X.

instar.	ibid.	carceris & custodiæ disci-
Caldenbroc arx	68	men 587-588
Calechut Indiæ emporium,		Cardani contra Duffi histo-
eiusq; dæmon	113	riam sententia 253 de fu-
Caligula Imp. ab uxore phil-		re inuestigando perincan-
tro potationatus	343	tationem; locus 460
callicia herba	154	Cardani locus 322
Callisthenes ueneficus	343	cardui cnebisij usus 508
cameli saltatio	98	Carlorû nomen per contem-
campanarum baptismus	53.	ptum obijci solitum 11
54		carmen 133
campanarum cõsecratio in-		carminum superstitio & ce-
ter grauamina Germaniæ		lebribus medicis usurpata
à Maximiliano Imp. nu-		504
merata.	ibid.	carnibus uesci dieb. à pont-
campanarum pulsu non pro-		Rom. prohibitus quando
fligari dæmones	453	liceat 221
campanas non baptizatas à		carnifex artis suæ quale spe-
diabolo auterra	54	cimen ediderit 347. qui
Canadæ dæmon	113	ratione breui diues euate-
candela ardens in quibus lo-		rit. ibi. eius <u>pœna. ibi. 485.</u>
cis appareat 93	eius ra-	carnificis mulier trium uiro-
tio.	ibid.	rum capita detrũcare ausã
candelarum consecratarum		337
superstitio	513	carnificis pertinacia 484
candelarum Purificationis		Caroli Bouillide Steganogra-
festi consecratarum usus		phia Tritemij sententia 150
452		Carpocrates Gnosticorum
Canidia uenefica	465	autor 223
canis nigri fellis & sanguinis		Casalis urbis ueneficium 333
utus	410	caseo tempestatem arcendi
canis rabidi morsus curatio,		superstitio 55
an diuis adscribenda	101	Cassiani locus 315
canis rabidi mortum curandi		castitatis laus 540
modus magicus	472	Castor & Pollux quale me-
cannabinus puluis	279	teorum 93
cantharidum uenenum	335	cataleptis exemplum 550
capillorum globi in uentri-		cataractæ 420
culo inuenti	373	M. Catonis idololatria 563
		causa

I N D E X.

causa sublata tollitur effectus. Canon.	374	Chasaph Hebraeis quid	126.
causitudo quae extollitur aduersus cognitionem Dei	105		127
Censura doctorum quorundam de hoc opere	680. inde	chatrab melancholicę species:	421
de Cerasorum nucleis e muliere pharmano expulsio	193	chirocineta herba	154
ceraunia lapis	513	chirurgorum inscitiam & errores temere diuisi impulari	195
Cerdoniani heretici	140	cholerae morus	354.
cerei paschalis usus	452	chrismatis uim, si qua est, non posse externa exemptione tolli	217
ceremonijs occidi pueros non posse	218	Chrysostomi locus	182. 225.
cerua Q. Sertorij numine afflata	112	448. 458. de animarum inspectionis sententia	166. de uerbi Dei abusu locus
Cethim terra, Macedonia	59		477
Chaldei magi & malefici	574	D. Christophorus Probus Patalini cancellarius	617
Chaldaeorum religio philosophica	137	Christus a diabolo in pinnae templi constitutus	243
Cham Noe F. qui & Zoroastres	134	Christus ad quid missus	52
Chami execratio	39	Christus qua mansuetudine ecclesiam suam aluerit	625
Chamos idolum	42	Christus diabolici regni euerfor	644
Chanan	43	Christus quomodo clausis uanis ad discipulos suos ingressus	248
Chananae mul. fides	447	Christus solus ex uirgine absque uiri semine natus	301
chantes piscis an ex seipsa concipiat	301	Christi miracula diabolo impossibile	123
characteres astronomici & magici	488. 489		630
characterum nugae	477. uarietas in imaginibus magicis.	Christi nomen daemionibus horribile	555
	489	Christo nato cessarunt oracula	52
charadrij uirtus	331	Christum aggredi, assumere & tentare ausus demo.	405
Charoibes daemionum sacerdotis	113		Y
Charondes magus	135		Chri-
chartula inanis collo appensa	500		

I N D E X.

Christū, & ad quid esset mis- sus, prius nouisse dæmones, quàm Apostolus <u>60.62</u>	Cluensiū ducū uetustas <u>319</u>
Christum etiam perdere con- tatur diabolus <u>62</u>	conebisij cardui usus <u>508</u>
Christum quare tentarit dia- bolus. <u>ibid.</u>	<i>καβάλαι</i> dæmones <u>108.111</u>
Christū tentare cur permis- sum diabolo <u>110</u>	cum Cœli imaginib. an ullæ uoces conueniant <u>475</u>
<i>χρυσαλλιαμαγία</i> <u>175</u>	cœlibatum cur è Rep. sua Pla- to exterminarit <u>299</u>
Christus unicus diaboli sup- plantator <u>644</u>	cogitationes hominū dæmo- ni incognitæ <u>403</u>
chymia non leuis medicinæ pars <u>197.200</u>	colicis dolorib. medetia <u>507</u>
Ciceronis locus <u>138</u>	Colimānus Franciscanus <u>526</u>
Cicchus Asculus <u>140</u>	collationum inter doctos stu- ctus <u>6</u>
Circe uenefica <u>207.210.414.</u> <u>645.</u> Vlysem arte sua reti- nere nequit <u>211</u>	columba Mahometi <u>98</u>
Circæ incantamenta <u>164</u>	Comethonis immolatio <u>48</u>
Circenses ludi <u>496</u>	comitis cuiusdam pœna <u>581</u>
circulatorū præstigię <u>95.390</u>	cómixtionis diabolicę signē tum cōprobātes historias, oēs esse fabulosas <u>316</u>
Circumcellionum incurabi- lis infania <u>626</u>	communes dij <u>46</u>
Citretæ dæmones <u>314</u>	Conciliator <u>140</u>
Claudius Imp. quādiu regna- rit <u>180</u>	cōcubitus cum dæmone ima- ginarius <u>594.</u> eiusdem ua- nitas <u>284</u>
Claudiani locus <u>187</u>	concubitus impotentia quo- modo efficiatur <u>411</u>
clausrorū aptio magica <u>479</u>	concubitus impotentia à dæ- mone etiā naturali modo inuehi <u>409</u>
clausura uteri <u>294</u>	de Concubitus maleficio de- cretum <u>450</u>
clauus ferreus, sub illæ facute latēs, cui dā uiuo exectus <u>372</u>	in Cōcubitus maleficio quid faciendum. <u>ibid.</u>
Clemētis locus 59. de diabo- lorū studijs sentetia <u>99</u>	confessio debet continere ue- rum & possibile <u>634 635</u>
Cleopatræ liber <u>412</u>	confessio eorum quæ in lu- pos esse mutatos credide- runt <u>601. inde</u>
Cluensis ducis de lamiarum potestate sententia 9. pieta- tis studiū 10. tēperantia <u>17</u>	confessio fallaciter à sacrifi- culo
Cluiæ principis laus <u>681</u>	

I N D E X.

culo elicita	615	Cornuti cuiusdã à Petro Bra	
confessione mente læsi non		batio decepti historia	185.
esse standum	591		186
confessione non soli standum		Corona rosea, specus An-	
in criminalibus	633. 635	nebergæ	110
in Confessione celare crimi-		corpus quid	249
na	222	corpus nõnisi per iusta spacia	
confessiones trium muliercu-		ferri, nec eodẽ tẽpori diuer-	
larum de maleficio suspe-		sis in locis existere posse	
ctarum	589	247	
confidentia uis in morborũ		sine Corpore an dæmon cor-	
uratione	498. 505	pora ferat	243
Conformitatum liber	87	corpora per aerem ferre, &	
coniurationes superstitionis		quomodo, & quando pos-	
bestijs & rebus inanimatis		sit diabolus	242
adhibitæ	559	corpora quomodo transpor-	
coniurationum libellus	590	tet dæmon 241 & quando,	
Connubialis lex	346	& an lamiarum	247
consecratio ridicula	561	corporum penetratio	248
Consentes dij	45	coruini fellis inũctio su. uis	
Constantinus à Lyskerken		412	
Colonienf. consul.	384	coruus, diabolus	107
Consultus esse, decem noc-		Cosmas Slotena principis Lu-	
centes dimittere, quã in-		liacensis chirurgus	199
fontem unũ punire: præcla-		L. Cositius ex fœmina in ma-	
ra sententia	620	rem mutatus	422
contrariorum esse medicinã		Costa ben Luca de ligaturis	
363		459	
Conybrica urbs	423	Craca saga	359
coracesia herba	354	create, folio dei est 121. 163 (410	
coralli rubri uis	510	create nihil dæmonem posse	
Cornelia lex de sicarijs & ue-		creaturã posse fieri aut muta-	
nesicis	644	ri ab alio quã creatore,	
D. Cornelij caluarua	379	qui credit, esse impiũ	124
Cornelij eleemosyna	542	credulitas, deceptionum ma-	
H. Cornelius Agrippa Vueri		ter	215
præceptor 147. falso eidẽ		credulitatis cõstantis effica-	
inscribi lib. 4. de Occulta		cia	499 500. 505. 506
philosophia. ibid. & 327		Creontis F. uictima	48

Y 2 Cretæ

I N D E X.

- dæmon militi apud iudicem patrocina-
tus [407.408](#)
- dæmon monachæ apparet [83.86](#)
- dæmon mulieris forma Cur-
tio Rufo apparet [77](#)
- dæmon nullum simulacrum
metuit, qui Christū ipsum
etiam tentare, Paulum co-
laphis cædere, Iobum affli-
gere, &c. est ausus [405](#)
- dæmon quatenus Dei mini-
ster 122. quomodo profes-
sionem illuserit [524](#)
- dæmonis adiurandi modus.
[186](#)
- dæmonis congressus cum mu-
liere imaginarius [281](#)
- dæmonis idolo infamis do-
mus Athenis [78](#)
- dæmonis institutum præci-
puum quale [600](#)
- dæmonis ludibrijs qui magis
expositi [239](#)
- dæmonis pellendi modus tu-
tilis [491](#). methodus certifi-
sima [530.547](#)
- dæmonis proprietas, & homi-
nis, diuersa [267](#)
- dæmoni corpora ingredi pro
sua libidine, non licitum
[406](#)
- dæmoni licere se in angelum
lucis transformare, nedum
animarum defunctorū spe-
tra effingere [167](#)
- dæmonem captiuum circun-
ferentes quā pœnam me-
reantur [570.571](#)
- dæmonem etiam ordinis ec-
clesiastici uiris illudere [70](#)
- dæmonem nihil posse conde-
re [410.422](#)
- dæmonem nulla radice ex-
trahi [515](#)
- dæmonem sub iustorū reli-
quijs iacere [443](#)
- à Dæmone maleficio affecto-
rum exempla [348.349.350](#)
- dæmones an homines uehe-
re per aerem possint [275](#)
- dæmones bruti qui [111](#)
- dæmones cur se hominū cor-
poribus inferere cupiant
[99](#). quomodo locus eis ad
hoc detur. [ibid. & 100](#)
- dæmones familiares cuiusmo-
di [111](#)
- dæmones ficticij & poetici
[109](#)
- dæmones hominib. familiares
cuiusmodi [112](#)
- dæmones in rerū natura nul-
li, Aristoteli & Peripateti-
cis [33](#)
- dæmones latronibus similes.
[496](#)
- dæmones montani quales [111](#)
- dæmones quomodo curent
morbos in maleficio affe-
ctis [494.495.497](#)
- dæmones quomodo præfide-
re locis, tanquam dij tute-
lares, uoluerint [40](#)
- dæmones quomodo pro dijs
haberi uoluerint [40.601](#) ū-
que nomina [41](#)
- dæmones quomodo terrenis
rebus

I N D E X.

reb. se allici aut fugarissimu		di <u>496</u>
lent	<u>508</u>	dæmonum nomenclaturis stu
dæmones rogati nomina sibi		dia eorundem prodi <u>41</u>
dant ridicula	<u>114</u>	dæmonum nomina ex actio-
dæmones tres uisi	<u>82</u>	nis uarietate <u>108</u> . inde. ex
dæmones unde res tam admi		officijs <u>109</u>
randas, & uaticinari etiam		dæmonum operatio, hominis
possint	<u>57.58</u>	euerfio <u>69</u>
dæmonum bonorū & malo-		dæmonum origo <u>34</u>
rum distinctio	<u>116</u>	dæmonū sanatio ficta, & cur
dæmonum cultus apud Aegy		à Deo interdum admitta-
ptios	<u>137</u>	tur <u>497.501</u>
dæmonum distinctio secun-		dæmonum præstigiæ <u>418</u>
dum Theologos & philof.		de Dæmonū studijs, patrum
<u>114.115</u> . inde		sententiæ <u>99</u>
dæmonum diuinationes un-		dæmonum uaria apud diuer-
de	<u>58</u>	fos distinctio <u>115</u>
dæmonū gradus nouem <u>114</u>		dæmonibus quatenus in ma-
dæmonū illusionibus qui ho-		gos potestas data <u>146</u>
mines magis expositi <u>223</u>		dæmonas alicui imprecando
dæmonum insultum strepitu		immittere, nemini licitum
& maleolentia etiam arce-		<u>406</u>
ri	<u>512</u>	dæmones esse spiritus, car-
dæmonum lapsus etiam phi-		nem igitur & ossa non ha-
losophis assertus	<u>35</u>	bere <u>682</u>
dæmonum ludibria ante rena-		dæmones expauescere uerè
tū Euangeliū crebriora <u>112</u>		credentes <u>446</u>
cōtra Dæmonū insultus quo-		dæmones metuere iustos <u>555</u>
modo animus sit munien-		dæmones non coire <u>397</u>
das	<u>443</u>	dæmones quib. materijs ar-
contra Dæmonum machina-		ceri crediderit antiquitas
menta consilium saluberri-		<u>509</u>
um	<u>448</u>	contra Dæmones signaculum
dæmonum maleficio pellen-		absolutissimum <u>443</u>
do stultarum ceremoniarum		de Dæmonib. Platoniorum
usus	<u>453</u>	sententia <u>33</u>
dæmonum malorum natura		dæmoniacæ naturæ uis <u>104</u>
qualis	<u>116</u>	dæmoniacæ puellæ historia
dæmonum miracula cuiusmo-		mirabilis <u>358</u>
		dæmo-

I N D E X.

dæmoniacarum actionum exempla	77.inde.	Danielis ieiunium	542
dæmoniacarū imprecationū punitarum exempla	407	Danielis liber	139
dæmoniacarū uirginū Vuerte ri oclusarū historia	374	Danielis locus	127
dæmoniacus apud Gadænos maleficio affectus	350	<i>Dagon ueritas</i>	177
dæmoniaci curandi exemplū infigne	546	Dardanus magus	136
dæmoniaci ferè oēs melancholici	425	Darij somnia	19
dæmoniaci ficti stulta exorcisatio	441	Dauidis larua	85
dæmoniaci omnes maleficio correpti	352	Dauidi insidiatus diabolus	40
dæmoniacorū, qui à lamijs affligi credebantur, historiæ	366	Decius Mundus	305
dæmoniacorū translationes	159	decreta de magis & ariolis	573.574.inde.
à Dæmoniis sæpe falli medicos etiā doctissimos	402	Decretorum locus, de prestigijs magorum	164
dæmonum meridianum	537	defensionis parandæ modus magicus	480
dæmonij simulati remedium opt. quale	448.449	<i>Delphic</i>	108
dæmoniorum genus quoddam ieiunio tantum & precatione eijci	540	Delphis Apollo cultus	44
dæmoniorum sacerdotes uel uates	113	Delphicum oraculū per Pythiæ pudgda edi solitū	129
dæmoniorum spiritus	106	delusionis ueneret̃ diaboli historiæ	322
dæmonia eijciendi modus ecclesiæ ueteris	556	delusiones diaboli quomodo inuestigandæ	329
Dagon idolum	42	Democritus magus 136. eiusdem magiæ studiū.	ibid.
<i>Dain. Aduuers</i>	104.105	Democriti dictum	7
Damasci dij	46	dentis mortui hominis suffitus	511
Damigeron magus	136	dentium doloris remedium magicum	456
Danae à Ioue compressa	305	ad Dentium dolorem incantatio magica	474
		Desuat	43
		Deumus dæmon qualis	113
		Deus cur nos tentet	584
		Deus huius seculi	105
		Deus quæ punienda referunt	664
		Deus ueræ essentia: fons	121

Y 4 Deus

I N D E X.

Deus unus ubiq; est	248	deorum cōmenticioꝝ nu-	
Dei filij apud Moſen qui	294.	merus	46
	295.296	deorum gentiliũ ſeries	45.
Dei nominis per incantatio-		cultus à diabolo inſtitu-	
nes ab uſus ſacrilegiũ	470	tus.	ibid.
Dei nominum ab uſus in cura		deorum libidines ab eorum	
tionibus morborum magi		ſacerdotib. exerceri ſoli-	
cis	455	tz	307
Dei uoluntati in omni tenta-		deos a c dæmones non coire	
tione acquieſcendum	534.		
535.536		297	
Deo quomodo iniuria fiat.		diabolus 94. uide Dæmon.	
652		diabolus an <i>proijci</i> ab alio in	
à Deo defectio, crimen nõ la-		alterius corpus <i>poſſit</i>	405
mijs tantum, ſed omnibus		diabolus cur Chriſtum <i>gen-</i>	
ferẽ hominibus nimis cõ-		tarit	63
mune	594	diabolus, mille artifex ſpiri-	
Deum ab impio gloriam ſua		tus	167
prædicari nolle	363	diabolus monſtroſa ſpecie ui-	
Deum ex homine non naſci,		ſus	109
& contra	299	diabolus non formidandus	
Deum nihil pmittere, quod		534	
in ſuo ordine fieri nequeat.		diabolus qualis aduerſarius	
121		446	
Deum ſibi p ſi non aduerſari,		diabolus quare & quomodo	
ibid.		Euam deceperit, & mun-	
dij alieni	47	dum corruerit	36
dij conſentes, ſelecti, commu-		diabolus quid	38.
nes, geniales, indigetes,		unde 35.	
præſtites, patrij, penates,		quid in Nohæ ſobole ſit	
tutelares	45.46	machinatus	39
dij Damafci	46	diabolus quomodo & qua	
dij filiorum Seir.	ibid.	ſubſtantię commoditate	
dij gentium, dæmonia.	ibid.	tam uaria machinetur	74
dij inferiores	45	diabolus quomodo rerum ſu-	
dij maiorum gentium	45.46	turarũ præficius <i>ludibria</i> fa-	
dij populorum, terrarum, ter-		ciat	110
ra, montium	46	diabolus quomodo uaticine-	
dij prouinciarum	43	tur 65. aut uaticinari ui-	
		deatur	234
		diabolus ſimia Dei	242
		diaboli	

I N D E X.

diaboli cibus	102	prodentia, quibus nuncu-	
contra Diaboli conatus præ-		patur in sacris literis	<u>103.</u>
seruans curatio optima,		<u>104.105</u>	
qualis	<u>441.442</u>	in Diaboli permissa à Deo pø-	
diaboli cultus in cuiuscunq;		tentia quid potiss. confi-	
materiæ uel nominis ido-		derandum	<u>120</u>
lis 53. etiam in uero Dei		diaboli potentia	<u>63.66.</u> inde
templo	37	<u>69.</u> uoluntate Dei limita-	
diaboli delusiones quomodo		ta	535
inuestigandæ	<u>329</u>	diaboli præcipuum studium	
diaboli diuinationes ex pro-		cuiusmodi	<u>389.391</u>
phetis desumptæ	<u>59.60</u>	diaboli præstigiæ	<u>125</u>
diaboli è cælo casus	<u>34.35</u>	diaboli simulationes	<u>69.</u> stu-
diaboli erga Deum odium im-		dia	<u>56</u>
medicabile	<u>36.ande</u>	diaboli studia & opera multa	
diaboli & angelorum eius mi-		breuiter comprehensa	<u>63</u>
nisterio cur Deus utatur		diaboli tentationes	<u>100.102</u>
536		diaboli uates	<u>51</u>
diaboli fallacia	<u>403</u>	diaboli uim neminem posse	
diaboli filij, qui peccant	594	per dimidium pater noster	
diaboli futurorum prædictio-		sustinere, D. Francisci di-	
nes quatenus ueræ	<u>170</u>	ctum	538
diaboli imbecillitas	533.534	diaboli unus idemq; cultus	
diaboli lingua uenenata &		etiam in longè disitis re-	
fallax	100	gionibus	<u>53</u>
diaboli lingua eos loqui, quo-		diabolo impossibilia quæ	<u>123</u>
rum corpora is subintra-		diabolo quare Deus multa	
uit	359	permittat, constitutis limi-	
diaboli ludibrijs etiam pios		tibus	<u>119</u>
infestari	53	diabolo quatenus liceat ue-	
diaboli machinationes	<u>103</u>	rum dicere	<u>171</u>
diaboli membra & expressæ		diabolo resistendum, nec lo-	
imaginationes	<u>108</u>	cus ei dandus	<u>536</u>
diaboli memoria, acumen in-		diabolo unde illudendi ner-	
genij, & rerum prudentia		uus accrescat	<u>361</u>
unde	<u>58.61</u>	diabolum cur homini aduer-	
in Diaboli nomine nihil boni		sarium constituerit Deus,	
feri	363	<u>103</u>	
diaboli nomina, ipsius studiũ		diabolum etiam egissè exor-	
		cistam	

I N D E X.

cistam	525-529	iudicium	350
diabolum etiam miracula e- dere	56	Diophanes diuinus	189
diabolum in omni opere hu- mano zizania seminasse	57	diuinatoria ars lege Mahume- tica condemnata	578
contra Diabolū M. Bruti ma- gnanimitas	86	diuinandi ars apud Turcos profiteri solita	189
diabolum nihil posse, nisi à Deo permissum	119-534	diuinare	128
diabolum nō semper corpora per aerem ferre posse	244	diuinatio ex mactatorum ho- minum uisceribus	51
diabolum per se maleficia o- perari, neq; lamiarum ope- ra opus habere	351	diuinationis spiritus	106
diabolū prius Christū nouis- se, quam Apostolos	60	diuinationes dæmonum un- de	53
diabolum suos pollicitationi- bus ditare	257	diuinationes magicæ	177
diaboli cur ueritatem inter- dum confiteantur	61	diuinationum imposturæ	190
diaboli quales spiritus	57	diuinus	150
Diana Cretæ dea	45	diuini quam pœnam merean- tur	570-571
Diana Ephesiorum dea. ibid.		diuis non ascribenda morbo- rum curatio	101
Diasares Arabum deus	44	diuis temerè imputari mor- bos quosdam	196-203
Didij Iuliani catoptromantia	175	Dodanim Nox F.	39
die mar tyden	282	Dodana, Epirus.	ibid.
diffidentia uis	499	Dodonæum oraculum	39-63
digitus Dei 164 sathanæ. ibid.		dolus quid	658
diluuium mundus interijt	39	Dominicæ diei ieiunium	220
Diomedes pro deo cultus	44	Dominicani inquisitores ha- reticæ prauitatis	254
Diomedea inf.	ibid.	L. Domitio barba quomodo mutata	159
Diomedis aues. ibid. 418. 419		domus dæmonis idolo infæ- mis quomodo purgata A- thenis	78
Diomedis focij quomodo in aues conuersi	419	Donatiani, furiosi latrones	632
Dionysiaci dæmones	108	Donatistarum pernicax infan- tia	626
Dionysius Syracusanus dæ- monis spectro territus	79	Doneualdus	251
S Dionysij de Apollophanæ		dormienti testes exesti	277
		Dorpij	

I N D E X.

Dorpij mercatores	336	elgadum	282
draco pro diabolo	107	Elicius Iupiter	43
draco magnus.	ibid.	Elfa Kamenfis	380.381
Druidæ Bardi	49	Elten pagus	615
Druides Gallorum. ibid. ea-		Empedoclis de dæmonum la-	
rum religio	138	psufententia	33(136)
Duffi origo & autoritas	255	Empedoclis magiæ studium	
Duffi regis historia	250	Empedufæ	109
Duffi dæmones	312	ἐμπεδοκρίτων interdū à dia-	
Dyfpas uenefica	645	bolo cieri	68
E		empufa	108
E Baudus Henrici Remen-		eneftis lapis	511
fis archiepifcopi cubi-		Enchadarum ludus	42
cularius	75	ἐγγασπίμουσι. ἐγγασπίται	129. uī
Eboracenfis liber magicus		ri quomodo uaticinentur	
139		184	
ebrios intrepidius periculis		ἐγγασπίται mulieres quo-	
feſe obijcere	278	modo uaticinentur	183
eccleſiæ extremum ſupplicium		energumeni	556
627		Engelbertus Holter chirur-	
eccleſiæ grauiſſima pœna		gus	410
quæ	633	Enochi liber	139
eccleſiæ miniſter in maleficij		enthuſiaſtæ	51
ſuſpicionē conſulendus: &		ἐπίδου 128. 133. ἐπαυδί. ibi d.	
qualis	530. 531. 532	ἐπαυδί	130
Eckerken	615	Ephesiorum dea Dians	45
ecnephias	247	ἐπιείλας	282
ἐκνεφίας	239	ephialtici.	ibid.
effaſcinare	133	epilepſia, morbus facer	102
effigies aſtronomice quid dif-		epilepſia morb. nulla ratione	
ferant à magicis	488	diuiniſ cæteris	204
effigies damnofæ	480. 481	epilepſiæ curandæ rhythmī	
effigierum nugæ	477	magici	472
Elath	43(543)	epilepſiæ curatio diuis non	
eleemoſynarum uirtus	542.	adſcribenda	202
Elementa emagica Petri de		epilepſiæ remedium	507
Abano	149	epilepſiæ uarias ſpecies uarijs	
elephas, diabolus cur in Io-		diuis perperâ adſcribi	203
bo dictus	104	Epirus,	

I N D E X.

Epirus, Dodona prius	39	Euam cur potius, quàm Ada-
<i>in 123, in 124</i>	132	mum, aggressus sathan.
ephimerus auis	300	225
ephimeri etymon	301	euangeliū, Dei potentia 533
Ephphata Christi uox	609	euāgelij efficacia ubi, & quo-
<i>in 124</i>	396	modo <u>476. 490</u>
episcopi arma <u>627.</u> cuiusdam		Euangelij Ioannis <i>superstitio</i>
de M. Lutheri ortu, concio		sus abusus <u>476</u>
qualis	302	Euangelio renato <i>sublatæ se</i>
equæ in Lusitania Fauonio		murū præstigiæ <u>112</u>
obuersæ an concipiant		Euchetarum <i>sacra nefanda</i>
301		222
de Equo furto substracto, Py-		Eucharis Rosenbader <u>373</u>
thij cuiusdam sacrifici fal-		Eudemi annuli <u>478</u>
sa assertio <u>194</u>		Eudoxus magus <u>156</u>
ad Equorum morbos incan-		Euerfelt <u>551</u>
tationes <u>458</u>		eugion <u>287</u>
equestris ordinis quidam dæ-		Eurycles magus <u>129</u>
moniacus <u>404</u>		<i>ἑρμηνεύει.</i> <u>ibid.</u>
Erasmi ad Alfonso Mauri-		exorcismi ficti historia in fi-
cum epistola <u>625</u>		gnis <u>525</u>
Erici & Rollerii historia ex Sa-		exorcismi in obsessis non ad-
xone Grammat. <u>258. 259</u>		hibendi <u>545</u>
ericius diabolus <u>107</u>		exorcismi quando, quem o-
Erichtho uenefica <u>172</u>		do, & à quibus adhibendi.
Eriphia uenefica. <u>ibid.</u>		551
error <u>660</u>		exorcismorum abusus <u>519. fa</u>
de errore seductis non inter-		perstitio <u>53</u>
ficiendis, patrum senten-		exorcismis cur Christi nomē
tiæ <u>620</u>		admixtum <u>529</u>
Esaïæ locus <u>34</u>		exorcista qualis esse debeat
Esaū à diabolo de fratris ca-		551
de sollicitatus <u>40</u>		exorcistæ <u>519</u>
Esgorra opp. <u>423</u>		exorcistæ prisce principio ab
Estuueiler <u>523</u>		atrabile obsessos euacua-
Ethauil quid Arabibus signi-		re soliti <u>531</u>
ficat <u>187</u>		exorcistarum quorundam hi-
Euæ quare & quomodo à dia-		storiæ memorabiles <u>521</u>
<u>bolo decepta 36. inde</u> <u>405</u>		exorcistarum sacrificulorum
		abusus

I N D E X.

abusus grauissimus	519	fœminæ in equam uersæ, & à	
expiationi conuenientia	510	duo Machario restitutæ	
expiationum in morbis ratio	<u>102.203</u>	historia	<u>237</u>
exploratores, dæmones	115	fœminæ ab initio ad ueneficium procliuius	645
exta duplicia Cæsari immolanti apparere	81	fœminarum in mares uersio.	<u>238</u>
extorum obseruatio apud ueteres	67	è Fœminis mutari in mares, an fabulosum	<u>422</u>
extensa mulier dicta lamij Maria	<u>214</u>	fœminei sexus credulitas & fragilitas	<u>224</u>
exterminium meridianū	<u>107</u>	feritas animalium quomodo donanda	507
Exurgat Deus, &c. Psalmi uerba, quatenus contra diabolum efficacia	<u>477</u>	Ferdinandus Corthesius	50
F		Feretrij dii	<u>45</u>
Familiares dæmones quales	<u>111</u>	Fescæ tria diuinorum genera	<u>188</u>
familiarum clarissimarū obscura initia	<u>319</u>	fidelibus omnia cedere in bonum	534
contra Fascinationes quibus usi antiqui	510	fides uera qualis	<u>445</u>
fascinum, fascinatio, fascinare	<u>133</u>	fidei aduersus diabolum uis.	<u>444</u> & qualem eam esse oporteat
fascini per oculos aut linguā in certis familijs ratio cuiusmodi	<u>239.330</u>	porteat	445
Faunus Arcadum deus	<u>44</u>	fidei Christianæ abnegatio.	<u>217</u>
Fauni 46. incubi	312	fidei scutum	552
Faunorum ludibria	<u>282</u>	fide dæmonem exturbari	513
Faustiano impressa Simonis magi imago	<u>237</u>	filij Dei ad filias hominū ingressi, apud Mosen qui.	<u>294.295.296</u>
febris curatio magica	<u>494</u>	Filunirus rex	302
febri curandæ remediū magicum	<u>456</u>	figurato nullam inesse uim ratione figuræ	<u>486.487</u>
ad Febres incantatio	<u>474</u>	Finnorum superstitio	156
felis cerebrum, phyltron	<u>341</u>	Florina dæmon	<u>322</u>
è Fellis uescula lapilli excisi	<u>396</u>	Folia uenefica	645
		S. Fontainus theologus	<u>304</u>
		folleti	<u>109</u>
		Ferres oppid.	251
		Fortali-	

I N D E X.

Galli facerdoes cur cybeles dicti	183	ficia	223
Gallorum superstitio	49. uir-	Godhardus ab Hagen exorcista	524
Æimæ humanæ.	ibid.	γινε 132. γουρωαρ. γουρια. 133.	134
gariophylata	510	Gog magus	136
Gasparis Peuceri de diuinationib. liber	174	Gomorrhæ exitium	40. 136
γασπεμαρτια	175. 182. 183	Gordiani imp. interitus	180
Gaudentius Merula	512	Gordonij superstitio	504
Gehennon uallis	47	Gothorum dij	46
Gellij locus	191	Græcorum idololatriæ	44
gelotophyllis	279	grâdinis ex maleficio ortę scdatio superstitiosa	561
gemma stuporem inducens	278	Gratidia uenefica	645
Geneuz ueneficium tentatũ	334	grauedo	282
gemmarum uires	510. 511	Grauia Vuieri patria	337
Geniales dij	45	grauidarũ mulierum imaginacionis uis	230
genii.	ibid. 102	Gregorius 2. pont. Ro. magus	450
genii mali	109. 115	Gregorij de diabolo sententia	119
gentium minorum dii	43. 44	Grigri dæmonium	113
Georgiana fodina	110	Grugnæ Stryacis Carossæ libri	210
Georg. Agricola.	ibid. 336	Guilielmus Brabantinus	420
Gerardus Faber Cadurcanus medicus	525	Guilielmi ducis Cluizę, &c. prudentia	616
Gerardus Strailgen Morsensis abbas	547	Guilielmus Malmes	136
Germa magus	136	Guilielmus Meineri Clatsii famuli dæmoniacus	367
de S. Germano historia	249	quomodo curatus	368
Gigantes unde	296. & qui	Guilielmus Montensis Comes	618
	297	Guil. Turnerus	300
Gilbertus magus in specu ligatus	150	Guineæ dæmon	113
Gisbertus Horstius medicus	335	D. Gundulæ reliquię quales	441
gladius spiritus	442	guteli dæmones quales	111
γινεωρ	130	Guthru	
Gnostici	140		
Gnosticorum nefanda facti-			

I N D E X.

Guthrune uenefica	<u>645</u>	ca	<u>645</u>
Gyge uenefica.	ibid.	Hecates infidiæ	203
Gygis annulus	<u>478</u>	Hecatæa terriculamenta	<u>108</u>
Gyraldus Hybernæ scriptor		Hectoris Boethii de Duffo re	
300		ge historia 250 à Cardano	
<i>γυρμαστία</i>	<u>186.187</u>	refutata.	ibid.
H		Hectoris Boethij narratio de	
Abar quid Hebræis	<u>128</u>	succuba quadam	<u>540</u>
Hadrianus Nicolai, can-		Hectoris larua	<u>85</u>
cellarius	<u>371</u>	S. Helena Constantini Imp.	
Hadrianus Turnebus	<u>184</u>	mater: eiusque in turis in-	
hæreticus quis	<u>586</u>	uestigandi <i>magico modo</i>	
hæretici ex magis orti	<u>140</u>	inuocatio	<u>460</u>
hæretici lippientibus similes		Helix Thesbitz ieiuniū	
<u>624</u>		preces	<u>510</u>
hæretici quid à lamijs distēt	<u>18</u>	Helidæus Foroluiensis	<u>676</u>
hæreticorū conciliabula dif-		& Paduanus medicus	<u>334</u>
lipanda	<u>624</u>	Helinandi locus	<u>75</u>
hæreticorum pœna	<u>627</u>	Heliogabali diuinitio ex	
cum Hæreticis quomodo sit		æatorum hominum uitæ	
agendum	<u>625</u>	ribus	<u>51</u>
de Hæreticis non interficien-		Heliotropius lapis	<u>511</u>
dis, Patrum sententiæ	<u>620</u>	Helisæi miraculum quale	<u>12</u>
hæreseos execratio	<u>625</u>	D. Henricus Barzius Olist-	
Hammonesæsiæ ciues dæmo-		gerus	<u>12</u>
niaci	<u>482</u>	Henricus Institorius	<u>8.110.</u>
Hammonis oraculum	<u>39</u>	<u>344</u>	
Hans Vatter fictè dæmonia-		Henricus medicus	<u>184</u>
cus	<u>427</u>	Henricus Vuesius LL. Do-	
hariolari	<u>127</u>	ctor	<u>261</u>
hariolus	<u>130</u>	Hephæstium Memphis quale	
Hartumim quid hebræis	<u>131</u>	<u>449</u>	
Hebræorum deliria qualia		Heptamerō libri <i>uauitas</i>	<u>149</u>
130		herbæ maleficijs <i>efficaciores</i>	
Hebræicæ uoces rem magicā		cur ad lunæ lumen lectæ	
spectantes, quæ & quot		209	
126		de Herbarum facultatibus su-	
Hecate Enodia 203. uenefi-		perstitio uerustatis	<u>173</u>
		herbarum in fœrijs diui Ioan-	
		nis	<u>113</u>

I N D E X.

nis cōsecrararum usus	<u>452</u>	lucta	<u>338</u>
herbis an uis inſit magica	<u>480</u>	Hipocus magus	<u>135</u>
Hercules cōmunis deus cur dictus	<u>299</u>	Hippocrates de epilepſiæ curatione dijs non adſcribenda ſententia	<u>202</u>
Hercules Boethij fabuloſa narratio	<u>316.317</u>	Hippocratis de incantationum uanitate locus	<u>211</u>
per Herculem iuramentum	<u>299</u>	Hippocratis in ſacerdotes magos ſententia	<u>449</u>
Hermānus comes à Ninuenar	<u>618</u>	Hippolytus de Marſilijs	<u>484</u>
Hermanno Vuolfragen monacho teſtes quomodo exiit	<u>410</u>	hippomanes <u>339.</u> unde dictum	<u>340</u>
Hermolina dæmon, amafia ſacerdotis	<u>322</u>	hippomanes furorem citius inducere, quàm amorem conciliare	<u>342</u>
Hermes magus	<u>136</u>	hippophanas herba	<u>155</u>
Hermætiſ libri magici. ibid.		ex Hirundinum pullis philtum	<u>341</u>
Hermippus magus. ibid.		Hiſpani uirginitatis ſigna diligentiùs obſeruare ſoliti	<u>287</u>
Hermogenes magus	<u>573</u>	hiſtoriæ uarię cur huic Operi inferretur	<u>7</u>
Hermotimi Clazomenij anima relicto corpore errare ſolita	<u>76</u>	Holiſthæ herbe uis	<u>510</u>
Heroes <u>109.298</u> unde dicti	<u>295</u>	Holleri magi interitus	<u>142</u>
Hefus Gallorum idolum	<u>50</u>	Homeri locus	<u>180.181</u>
Herruſcorum ſcincinatrices	<u>330</u>	Homerica medicatio	<u>504</u>
hieran luc puluis	<u>279</u>	homo, Dei hoſtis ex inobedientia factus	<u>37</u>
Hieremias Brachelius	<u>277</u>	homini cur aduerſarium conſtituerit Deus diabolum	<u>103</u>
Hierichuntis aqua quomodo ſalubris ab Elizeo redita	<u>514</u>	homines in beſtias transformari nullius rei potentia poſſe	<u>414</u>
Hieronymus Luchefinus	<u>395</u>	hominũ in beſtias transformatio phantaſtica	<u>236</u>
Hieronymi liber magicus.	<u>139</u>	hominum corporibus cuſſe immergere cupiant de-	
D. Hieronymi locus <u>113.486.</u>	<u>487</u>		
D. Hilarij cum dæmonibus		Z	mones

I N D E X.

mones 99.100 & quomodo id consequantur.	tatæ	<u>284.286.288</u>
ibidem.	hypericon herba, fuga dæmonis nuncupata	<u>198</u>
homicidia ab initio 106	hypericonis uis	<u>508</u>
homunculus ex mandragoræ & alijs radicibus quo pacto effingatur 715	Hyppanis fl.	<u>301</u>
Honorij liber 139	<i>ivridæpuit</i>	<u>424</u>
Horatij locus <u>181.211.208.209.670</u>	I	
Hornuar dæmon <u>114</u>	I Acobi de Chusa locus <u>70.</u>	
hospes in militem iniurius, & diabolo se deuouens, ab eodem abreptus <u>408</u>	<u>71</u>	
Houel pagi dæmoniaci <u>382</u>	Iacobi de rosa magica penna <u>572</u>	
Houioullura dæmon <u>114</u>	Iacobi liberi domini in Leuchrenburch libellus <u>304</u>	
Hubertus Faber medicus <u>492</u>	Iacobi locus <u>536</u>	
ad D. Hubertum Ardennarum dæmoniaci duci soliti <u>429</u>	Iacobus Rufus <u>322</u>	
Huisberch castrum <u>613</u>	Iacobus Sprenger <u>8.310.344</u>	
Hunorum ortus <u>302</u>	Iuda, & Iadua quid Hebræis <u>129</u>	
hyæna an sine mare pariat <u>301</u>	Iamblichus magus 136 eiusdem de dæmonibus sententia <u>116.161.316</u>	
hyænz frontis corium <u>510</u>	iaspidis uis <u>510</u>	
hyænz uteri philtrum. <u>341</u>	ibis, diabolus <u>107</u>	
hydrargyrum, humidum & tenuium partium <u>427</u>	Idanthresus Gotth. rex <u>302</u>	
<i>idæprouis</i> <u>176</u>	Ideliberta Mundi <u>305</u> nec. <u>307</u>	
hydropis curatio ex bufonis ustri puluere <u>246</u>	idola nationum <u>46</u>	
hyems aspera <u>588</u>	idolorum diuersa nomina <u>41.42</u>	
hymen <u>285.287</u> membrana aliâs crassior & ualidior, aliâs fragilior <u>288</u>	idololatria in populo Dei <u>46</u>	
hymene omnes uirgines do-	idololatria, Nohæ ætate <u>39</u>	
	ieiunium & oratio <i>codianæ</i> <u>220</u>	
	ieiunij in operibus diaboli uincendis energia <u>540</u>	
	ieiunij uirtus & encomium <u>541.542</u>	
	Iesus Christus in sacerdotâ ordi-	

I N D E X:

ordinem apud Iudæos co-	imprecandi mala, consuetus
optatus 291	do vulgaris 406
in sv. Christi nominis ad ex-	imprecationis bonæ maiore
pellendos dæmones uis	rem esse uim, quàm mala,
552.553	debere & cur 406
Iesu Syrachii autoritas 168	imprecationis malæ exem-
Igmarus Remensis 450	plum horrendum.
ignis cultus apud Persas un-	408
de 127	imprecationem neminem
igni damnatus quidam pro	posse lædi 599
malefico, relapsit ab a-	imprecatione parentis nihil
mentia meliore uictu 601	periculosius filii 407
ignorantia tacti proprii in la-	imprecationem dæmonica-
mis 661	rum punitarum exempla:
Iidoni quid Hebræis 130	ibid.
Iidontium. ibid.	incantaméta muliercularum
imaginatio formarum per sen-	figmenta 600
suum conceptarum thesau-	incantamentorum labyrinthi
rus 231	thus 19
imaginatio intensa sanatio-	incantare 128
nis efficax 498	incantare. incantatio 133
imaginationis uis ac ratio	incantationis uis 208 et
229.230	iisdem uanitas 210.
imaginatricis facultatis cor-	211
ruptio in melancholicis	incantationum Arcepii ri-
cuiusmodi 227.228	tus 158
imagines damnosæ 480	incantationum opinio nõ mi-
imagines, earum rerum no-	nima religionis ueræ pe-
minibus, quarum imagi-	stis 3. fecundissima cala-
nes, appellari solitæ 171	mitatum mater 4
imaginum superstitio uana	incantationum uarii modi
488	153.155.156
immundus spiritus 106	incantationum uerba nihil
ab Impio gloriam suam præ-	posse 263
dicari Deum nolle 163	incantatores diuini quando
impossibile, & ualde dif-	dicantur 174
ficilium, idem in iure iudi-	Incubus dæmon 282
cium 651	morbis 281
impostor spiritus 106	incubi dæmoniaci illusio 281

I N D E X.

incubi dæmonis uexatio per ieiunium & precationem sublata	541	Ioannes Echthius medicus <u>334-384. 492</u>
incubi & succubi dæmonis præstigæ	310.312	Ioannes euangelista in Path- mon relegatus 553
incubi illusionem infestare quandoque probas etiam matronas	314	Ioannis euagelistæ in fugan- do dæmone cõtra magum Cynopa miracula. ibid.
incubi imaginari passio, in sõmo	318	Ioannis Euuichij medici car- men 23 epistola 688
incubum dæmonem appro- bantes historiz omnes fa- bulosæ	316	Ioannes Fernelius medicus 405
incubum in somno patiẽtes, quales euadant	617	Ioan. Fernelij de spectris in speculo exhibitis testimo- nium 555
incubum passu sacrifici histo- ria	282	Ioan. Faustus à sacellano cur- mitius tractatus 143 ubi magiam didicerit 142 eius patria. ibid.
indusium necessitatis	545	Ioan. Franciscus Picus 8
indigetes dij	45	Ioan. Franc. Pici de Præno- tione libri 190
infans qualis Romæ genitus 174		Ioan. Franc. Ponzinibius L.C. 241
infantes è sepulchris effodi à lamijs, uanum	218	Ioan. Langius medicus 372- 403
ignis fatuus	93	Ioan. Legereti historia 152
inimicus	106	Ioannis Leonis Africæ de- scriptio 186
iniquitatis uasa	115	Ioannes Lithodius medicus 315
initium cuiusque rei spectan- dum	657	Ioan. Luder, M. Lutheri pa- ter 104
insidiatores dæmones	107	Ioannes Maria Betthus me- dicus 354
inuidus	106	Ioannes Nider 453
Ioannes ab Ettenstet	373	Ioannis Patris commenta, & ficta ligatura 427.428
Ioannes Altenanus	384	Ioannes Reuchlinus 141
Ioan. baptistæ portæ Nea- politani Magia naturalis 174		Ioannes Sertorius 533
Ioan. baptistæ in utero matris exultatio	118	
Ioan. Brachelij carmen	24	
Ioan. Bom	602	

Ioan-

I N D E X.

Ioannes Sleidanus	525	pro Iphigenia mactanda, cer- ua supposita	418
Ioannes Sohetius	Eburo medicus	413	Irmengardis comitissa cu- iusmodi uocem ex ima- ginis ore audierit 46 eius peregrinatio. ibidem ui- ta. ibid.
Ioannes Sturmius	525	iræ spiritus	106
Ioannes Tritemius	8	iræ uasa, dæmones	115
Ioannis Tritemij Stegano- graphia	150	Isigonus	329
Ioannes Vernetus	525	Isis Aegyptiorum dea	43
Ioannes xx. & xxi pontifex Romanus magi	450	Isidis sacerdotes lenones	306
Ioannes Vindelius	523	Isidis sacerdotes in crucem	307 & statua in Tybe- rimmersa. ibid.
Iacobus à dæmone afflictus	405	Israelitarum idola	47
Iacobus maleficio affectus	349	Issim	298
Iobi à diabolo tentati e- xemplum diligenter ex- pendendum	534. 535.	ischiadicos carmine sanandi modus	473
337		Italorum blasphemix	197
Iobi patientia uelut specu- lum, mentis oculis pro- ponenda	563	Italorum fascinatrices	330
in Iobum scire quatenus diabolo permissum	120	Iuba, Maurorum deus.	44
Ionibus peste laborantibus humana uictima litan- dum respondet oraculum	48	Iudas, diabolus Christo di- ctus	108
48		iudex quando Christianæ clementiæ meminisse de- beat	630. 631
Ioseph Israelis F. an magiæ peritus fuerit	139	iudicis iniqui pœna	614
Iosepho insidiatus diabolus	40	Iudith puella à dæmone ue- rata	484
Iosephi locus refutatus	515	Iudith Vuieri uxor	501
Iosephus Niger	462	Iulianus apostata magus	140
Iosux assistere ad dextram cur permissum diabolo	120	Iuliani catoptromantia	175
120		Iulij Obsequentis locus	80
Iouiales mallei	512	Iulij simulachrum C. Casio interfectori suo apparet	79
Iphigeniæ uictima	48		

I N D E X.

Julius Scaliger 316 eiusdem locus 457 de maleficijs sententia 272	ti, inigne exemplum 82 .
iumentum pro diabolo 108	84
iumenta si quid præter naturam pati uideantur, quid faciendum 563	<i>ιχθυομαστία</i> 177
junioribus magis insidiari diabolum 544	K
Juniperus Christiana 523	K Arentiz urbis obsecrum diaboli ludibrium 56
Iuno 109 Sami culta 44 Sparæ culta 45	Kasam quid Hebræis 127
Iunonis Monetæ responsio 64 templum. ibid.	Katarina Bilandia 448
Iupiter 109 Aethiopicus cultus 44 cælo præfectus 45	Katarina Lor qua ratione marito suo impotenti succurrere uoluerit 551
Iupiter Elicius. ibid.	<i>κατοπτρομαστία</i> 175
Iouis Hammonis oraculum à Chamo deductum 39 .	Kentorium cœnobium 14
65	Kentorpij monalium uentio diabolica 379
Iupiter imbre aureo Danaæ congressus 305	<i>καταλαύσε μαστία</i> 177
ob iuramenta nefaria mulier à dæmone abrepta, item hospes quidam 408	<i>νεφεμαστία</i> 178
iurandi temerè consuetudo uitanda 406	<i>κατάει</i> 159
Jurisconsultorum insignium censura de lamijs 633	Kimhi rabini de Samuelis apparitione sententia 169
Iustini de Iosephi magia locus 139	<i>καλομαστία</i> 177.178
Iustus mendicus fictè dæmoniachus 426	<i>καταρτίε, καταρτίσειο</i> 424
iusti deprecatio efficax 339	Knechtenstein abbatia 14
iusti, veri Dei cultores, diabolo sunt formidini 555	<i>κατανεμαστία</i> 176
Iuuenalis palatium 319	<i>καυασθουσία</i> 421
Iuuenalis locus 339.340	L
Iuuenis parentibus immorigeri, & ab ipsidem execra-	Abani dii 46
	Lacertæ in hominum corporibus inuentæ 398
	lacertæ philtrum 341
	lactis ductile & glutinum siccum etiam absque incantatione quomodo fiat 382.383
	lactis tres substantiæ. ibid.
	Lactantij locus 55.101.102.103.297
	lachus quid Hebræis 128
	lamia

I N D E X.

lamia delusa	131	ne	262
lamia diabolus	107	lamie quomodo sint resti-	
lamie non possunt, quod cre-		tuenda	665
duntur facere	647	lamiarum appellatio	132
lamie opera usum demonem		lamiarum confessionem esse	
in affligendis hominibus,		phantasticam	235
nusquam in toto Biblio-		lamiarum dignoscendarum	
rum opere reperiri.		experimenta fallacissima	
351		492	
lamie 17 quid à magis infamibus differant. ibid.		lamiarum doctor, corrupta	
16.17		phantasia	326.327
lamie commiseratione digna, non poena	662.	de Lamiarum innocentia Al-	
lamie de maleficio suspecte		cisti sententia	635
non statim in tetros carce-		à Lamiarum læsione quo-	
res abijcienda	687	do securius uiuatur	643
lamie hæreticis non annu-		lamiarum phantasiam quo-	
meranda	586	modo regat demon	260
lamie in quos uirus suam e-		de Lamiarum potestate con-	
iaculari possint	619	cepta opinio, secundis-	
lamie mentis errore affecte,		ma calamitatum mater.	
& nulli noxiæ, quomodo		4	
punienda	684	lamiarum professio diluitur	
lamie qua poena apud Bo-		215.	
nonienses affici solita.		lamiarum professionis mo-	
638		duz ineptus, nec coherens	
lamie quales esse plerunque		213	
soleant.	600	lamiarum sexus & ætas	666.
lamie quomodo deluse da-		667	
monis opera putent esse		lamiarum stulta phantasia	
sua	586	258	
lamie quomodo & quare à		lamiarum uana de sua poten-	
dæmonio demententur,		tia persuasio	9.15
ut quæ non potuere, fe-		lamiarum uires	112
cisse se fateantur & cre-		lamiarum unguenta	174
dant	239	lamiarum uoluntas	654
lamie quomodo in aere con-		lamie quæ calamitates impu-	
citando illudantur dæmo-		tentur	652
ni		lamias delusas à dæmone, sua	
		opera illum usum falso cre-	
		Z 4 dere	

I N D E X.

dere	<u>351-352</u>	ficaciones rerum futura-	
lamias esse amentes	<u>599</u>	rum	<u>109.110</u>
inter Lamias & diabolum fce		laruz	<u>8.109</u>
dus nullum	<u>657</u>	laruarum genus puerperis &	
lamias in spiritu, non corpo		infantibus lactantibus po	
re equitare	<u>241</u>	tiff. infestum	<u>112</u>
lamias naturalibus interdum		laruarum uariæ formæ exem	
pharmacis deludi à sata-		pla	<u>77</u>
na	<u>273</u>	larynx	<u>353</u>
lamias nemini nocere posse		Latij deus Mars	<u>45</u>
<u>9</u>		latinè respondet exorcistæ	
lamiarum uires	<u>122</u>	dæmon	<u>523</u>
lamias nihil uoluntate, sed o-		T. Latinus	<u>496</u>
mnia coactas & deceptas		Latopolitanorum idolola-	
facere	<u>658</u>	tria	<u>44</u>
lamias non esse domi simul,		Laurus cur Apollinea dicta	
& alibi	<u>249</u>	<u>178.</u> item Delphica & Fati-	
lamias non facere quod ijs		dica	<u>1bid.</u>
imponitur	<u>650</u>	<i>Λικανιμακονίαι</i>	<u>174</u>
lamias nō inuehere eos mor-		legio	<u>105</u>
bos, quorum se fatentur		Lemni Vulcanus deus	<u>44</u>
effetrices esse	<u>250</u>	Lemures	<u>46.109</u>
lamias pœnitentes euitare		Lemures quomodo pellant	
pœnas corporales	<u>633</u>	Theophrasti Paracelsi af-	
lamias puniendi modus	<u>18</u>	seclæ	<u>493</u>
de Lamijs anacephalæosis		Lemurum choreæ	<u>11</u>
<u>647</u>		Lemurum præstigiæ renato	
lapillus, tussi reiectus	<u>353</u>	Euangelio sublatæ	<u>113</u>
lapilli ex epate excti	<u>396</u>	Leo pro diabolo	<u>107</u>
lapidum pluvia	<u>247</u>	Lenocitij pœna	<u>307</u>
lapsus hominum in spiritua-		leonem in mulieres minus	
libus duabus de causis fa-		quàm in uiros scuire	<u>639</u>
ciliior	<u>669</u>	lepores an sine mare gignat	
lares 45.109 lares familiares		301	
<u>109</u>		Leuenter pagus	<u>385</u>
lares familiares Quiero in pa-		Leui Gersonis F. Hebræus	
ternis adibus obseruati		philosophus	<u>117</u>
<u>110</u>		Leuiathan	<u>104</u>
latium familiarium præsigni		lex duodecim Tabularum	<u>104</u>
		dea-	

I N D E X.

lupi uirga, & è cauda pilus, a-	<i>λυγαστρ</i>	morbis.	ibid.
matoria pharmaca	341	Lycaonis fabula	ibid.
lupi uirgæ uis	411	Lycapolytanorum	idolola-
in Lupum conuersionis mo-		tria	44
odus	604	lyncurius lapis	512
lupi Liuonici ex hominibus		M	
conuerſi	237	Acaronicorum	libri
luporum capita ianuis affixa		210	
508		Macedones	<i>μακεδόν.</i> Macedo-
in Lupos conuerti homines		nia, terra Cethin	59
ſe putare, morbus	420	Macedonum deus	Gabirus
corum qui in Lupos ſe muta-		44	
tos crediderunt, confeſ-		Macedoniũ de hereticis de-	
ſio	601	cretum	628
lupina infania, & melancho-		Machaffephin	117
lia	421	Magdalena famula Conſtan-	
ante Luſtralis aquæ confe-		tiæ à dæmone comprehen-	
crationem ſagas ingredi		288. 321	
templum, die Dominico		magarum ſcederis cum dæ-	
222		mone uanitas	218
Lutheraniſmus ab exorcifſta		magia. magi infamis. magi-	
monacho in uſus reddi-		ce. magica ars	131
tus	527	magia Aegyptiorũ duplex	132
Lutherus ex patris inſtin-		magia Cabaliſtica	139
ctu factus monachus	303	magia Græcorum quorum-	
quando & ubi natus	304	dam qualis	134
quo artificio orationem		magia infamis quando capere	
Dominicam explicuerit.		rit	139
ibid. de eiufdem ortu		magia naturalis quid, & eius	
commentum dæmonia-		commendatio	138
cum 302 mater	304	magia uenefica	132
Luthero cur Martini nomen		magiæ artes quædam	133
impoſitum	304	magiæ infamis cultores	140
ſpectrum		eorumque	interitus.
monachi ſpecie apparet		ibidem.	
92		magiæ præſtigii & Theolo-	
lueræ in hominum corpori-		gia & Medicinæ conſpue-	
bis inueniæ	398	ſcæ	138
<i>λυγαστρ</i> 237 <i>λυγαστρ</i>		magiæ origo	134 primi
morbis	238. 420. 421		139

I N D E X.

- ius cultores 135
 magica organa etiam pessun-
 danda 573
 magica res septem uocib. a-
 pud Hebræos expressa, &
 quibus 126
 magicæ diuinationes 174
 magicæ morborum curatio-
 nes superstitiosæ & impia
 472
 magicarum artium uanitas
 204. 205 à Mose interdi-
 cta. ibid.
 magicarum delusionum ra-
 tio ac modus cuiusmodi
 — 240
 magicis actionibus quate-
 nus colludat & cooperetur
 dæmon 154
 Magicus dæmon, liber Ger-
 manicus 394
 magici libri 139. 146 impro-
 batæ lectionis & igni ab-
 sumendi 153
 magici libri patribus falso
 inscripti 134. 139
 magicorum medicorum pu-
 nitio 569
 magicorum uatum oraculis
 non esse credendum, nec
 eos adeundos 72.
 magus homicidij reus Vulca
 no consecratur 145
 magus, qui & Python 129
 magus à dæmone oppressus
 145 à serpente necatus
 146
 magus illusor 131
 magus infamis quid. ibid.
 132 inde à lamia & uenefi-
 ca quid differat 138
 magi cuiusdam medicina
 144 honorem Dauidi de-
 negantis responsio 85
 magi nomine quem hoc scri-
 pto intelligat Vuerus-
 132
 magi uiui diabolo ablati e-
 xemplum 145 (165
 magi, qui & malefici uulgò
 magi celebriores qui 136
 magi Chaldæis, qui Græcis
 sophi 137
 magi ecclesiastici quibus re-
 bus in dæmoniaci mali cu-
 ratione decipiant 452
 magi infames 15 quid à la-
 miis differant. ibidem. 16.
 17 quibus nominibus in-
 uereri Test. significantur
 125
 magi infames uarii non ea-
 dem omnes pœna afficien-
 di 565. 566. 567
 magi malefici s; profani 139
 magorum alios non ualde læ-
 dentium pœna 567
 magorum artem omnem aspi-
 rationibus dæmonum con-
 stare 133
 magorum carminibus non o-
 bedire animas defuncto-
 rum 166
 magorum funestus interitus
 141. inde.
 magorum infaniam pœna
 578. 579
 magorum libri palam exu-
 ren.

I N D E X.

rendi	573	maleficæ Festsæ quales	309
magorum Persarum religio	138	maleficę lege Mosis tolli ius-	126
magorum Pharaonis actio-		sæ	126
nes præstigiøsæ	160	maleficarum mutua coniun-	308
magorum præstigiæ non ue-		ctio	308
ræ, sed phantasticæ	634	maleficorum circumstantiæ	581
magorum puniendorum mo-		inquirendæ	581
odus	18	contra Maleficia remedia	560. 561
magorum religiosorum mul-		maleficium	55
cta	568	malefici	126. 133.
magis quomodo Christi na-		655	
tivitas deprehensa	138	maleficij amoliendi modus	
magis resipiscentibus propo-		<u>magicus</u> 470 & <u>sacrilagus</u>	
nitur Sylvestris	11	<u>472</u> formula superstitiosa	
historia	583	491. <u>519.</u> inquirendi ratio	
magos benedicere non pos-		581. <u>582</u> methodus certifi-	
se, cui	363	sima	530. 533. 547
magos trāsferri etiam inter-		maleficij materies	210
dum	159	in Maleficij perpetrati inqui-	
ex Magis hæretici orti	140	sitione quæ facienda	591
de Magis quid leges & decre-		malefici uoluntas	611
ta statuant	573	maleficio affecti qui	342
magistratus in quæ animad-		<u>349. 350</u>	
uertat	664	maleficio affecti, quomodo	
magnetis uis quibus imper-		post restitutionem de dz-	
diatur	507	monis præstigijs & imbe-	
Mahometus quomodo com-		cillitate instituendi	533 &
mento se regem fecerit	99	ad tolerantiam excitandi	535
maiorum gentium dij	45	maleficio læsa mulier clauos	
maleficæ accusatrici falsa		& acus uomit	366
pœna	614	maleficia quibus <u>materijs ar-</u>	
maleficæ capillis suspēse mo-		ceri crediderit <u>antiquitas</u>	
odus magicus	481	<u>509</u>	
maleficæ corrigendæ ratio		de Maleficijs leges an locum	
590		habeant	653
maleficæ & diuinatrici quid		in Maleficijs uoluntatem spe-	
post mortē acciderit	584	ctari, non euentum	655
		malleus	

I N D E X.

malleus diabolus	<u>107</u>	Maria Patheca in marem uer	
Malleus maleficarum qualis		fa	425
liber, eiusque autores		Mariæ arbor cœnobium mo	
<u>13. 214</u> eiusdem fabulæ		nialium prope Xanctos	
329		544	
mallei Iouiales	512	marinæ aquæ ablutio	509
malus. malus ille	<u>106</u>	Marmaridius magus	135
mali esu quidam factus dæ-		marmaritis herba	<u>154</u>
moniacus	<u>403</u>	Mars, Baal	<u>41</u>
mali Genij	<u>104</u>	Mars Latij deus	<u>45</u>
Mammona	<u>106</u>	Marsij	<u>330</u>
Manassis flagitia	<u>134</u>	Marsilij Ficini locus	<u>229</u>
mandragoræ radicis homun-		Martina uenefica	<u>645</u>
culus	517	Martinus de Arles	310.
manes	<u>109</u>	<u>314</u>	
Manichæi	632	Maschlach	279
manium ciendorum & inter		materies uaria & dura ue-	
rogandorum consuetudo		mitu eiccta cuiusmodi	
nostra etiam ætate usurpa-		365	
ta	<u>173.174</u>	materiam corporeã nõ sub-	
Manilij locus	<u>208.210</u>	ijci potentie dæmonis,	
<i>καρτίου τοῦ δαίμονος</i>	1:7	quantum ad formæ muta-	
Marcelli medici superstitione		tionem	<u>161</u>
504		materies duæ quomodo in	
Marcionistæ	<u>140</u>	corpus à diabolo per la-	
mares cum sceminis canum		mias ingerantur	<u>394</u>
more cohærere apud Ka-		materias ore reiectas, non	
rentinos, diaboli ludibrio		omnes fuisse in corpore	
56		<u>352</u>	
Margareta comitissa Buren-		Matisconenfis comitis à dia-	
sis	<u>376</u>	bolo abrepti historia	<u>145</u>
Margarita Henningi Achillis		matrimonia inter collegas,	
F. maleficio affecta	385	ob functionum commu-	
Maria Christi mater lamij		nem usum, contrahi in-	
extensa mulier dici solita		terdum solita	<u>339</u>
<u>214</u>		matrix mulieris ualde attra-	
Maria etiam post partum &		ctua	311
Iosephuum mortuum, uir		Matthæus Curtius medicus	
go	<u>390</u>	334	

Ma-

Mathias Durenſis abbas.	195	medicorum multa etiam in mor-	
547		bis ex occulta naturæ oc-	
Maruta	109	caſione euenientia, latere	
D. Maximi de Charitate li-		531	
ber	442	medioximi dij	198
Maurorum deus Iuba	44	Medius fidius.	ibid.
Mechatiſepha quid Hebræis		melancholia agitati pleriq;	
126.127		dæmoniacy, ſed non om-	
Mechtheldis cuiuſdam faci-		nes	425
pus audax atque impu-		melancholia ante exorcif-	
dens	337	mos euacuanda	531
Medea uenefica	645	melancholia lupina	421
Medæq; incantationes	208.	melancholiæ remedia.	
<u>209.210.211</u>		ibid.	
medicina arrium uetuliſſi-		Melanchthonis amicti duo	
ma	193	ſpectra apparent	92
medicinæ hætenus traditæ		Mellinge pagus	427
euerſores, Theophraſti		melancholicus humor dia-	
Paracelſi ſectatores notâ-		bolo conuenientiſſimus	
tur	196	<u>388</u> 425.531	
medicus à puella dæmonia,		melancholicorum depraua-	
ca irriſus	402	ta imaginatio	227
medicus qualis in maleficij		Melchom idolum	41
ſuſpicione conſulendus		Meleager Atalantæ amore	
530		capta <u>265</u> eius exuſio.	
medici etiam ex imij alligati-		ibid.	
onibus, characteribus &		Meinerus Clatſus	367
carminibus uſi	503	quomodo dæmonem eſta	
medicorum magicorum pun-		mulo pellit	368
nitio	569	Memphites lapis ſoporifet	
medicis potiſſimum inſeſta		<u>278</u>	
illa de ſamiarum poteſtate		Memphodorus	329
perſuaſio uulgi	45	Menepiæ pag.	438
medicos etiam doctiſſimos		menais herba	154
à dæmoniacy ſæpe falli.		Menalippæ uictima	48
<u>402</u>		Menandri ſententia	346
medicos indoctos in male-		mendaciorum ſpiritus.	
ficiam & diuos referre		115	
inſcitiam & errores ſuos			

mendax

I N D E X.

mendax, pro diabolo: item	601
pater mendacij	106
mendax spiritus	106
Mendeforum idololatria.	
<u>44</u>	
Menippus Lucius delusus à	
sua sponsa	158
è Mèstruo muliebri philtrū.	
341	
Mercurius Trismegistus ma	
gus	136
Mercurio humanis uictimis	
litarum	49
meretrix Babylonica	106
Merlinus falso dæmonis &	
uirginis filius creditus.	
302	
Merlini natiuitas fabulosa.	
318.319	
Mesraim Chami F. magus	
134 qui & Zoroastres	
ibid.	
Messenijs humana uictima	
oracula præcepta	48
metallici dæmones quales.	
III	
Methodii liber <i>πρὸς πρῶτον</i>	
182	
Methotin magi interitu	
<u>141</u>	
metus quid	660
Mnei bouis oraculum	63
Micale uenefica	645
Michael Villanouanus medi	
cus	125
D. Michelis imaginem se	
formidare simulat dæmon	
405	
Michaelis Verdung confes.	
sio	601
militia cœli	43
militis ab hospite iniuria af-	
fecti historia	407
miluus, diabolus	107
Minerua cur sine matre nata	
singatur	226
Minerua Scytharum dea	44
minorum gentium dij	45
miracula dæmonum qualia	
<u>496</u> diabolo impossibi-	
lia quæ	123.124
miracula etiam à diabolo e-	
di	56
miracula in brutis	97
miracula manuum dexterita	
re circulatoribus edi uide	
tur	95
miracula quomodo discer-	
nenda, à bono an malo de	
mone sint profecta	117
Misraim magiæ infamis au-	
tor	39
missa super uirginis malè affe	
ctæ uentrem celebrata.	
<u>194</u>	
sub Missa uerba proferre iu-	
tilia	222
missæ ad magica usus	149
de Missæ bonitate rogatus	
dæmon, responsum differt.	
523	
Mithridates aruspicum iussa	
puellam Furijs immolat	50
Mycenis culta Iuno	45
myrton	424
mytulus	598
mæsticia dæmonis occasio	
660	
mæsticia	

I N D E X.

mæsticia dæmonis tentatio-	morbos magicis artibus non
ni magis obnoxia 223	curari 496
molæ mulierum 302	morbos maleficio affectorū
Moloch idolum 47	quomodo curent dæmo-
moly herbæ uis 52	nes 494-498
monacho oblatuſ dæmon	morituri cantio quid signi-
83-86	ficet 546
monachi, mentiti dæmones	mortis uasa, dæmones 115
à G. Sabino carmine depi-	mortui confecta de purgato-
cti 88	rio querela 184
monachorum Bernatium tra-	à Mortuis non querenda ue-
gædia uenefica 280	ritas 165
monachorum diuinationes	Moses diuinæ Maiest. legatus
magicæ 192	& scriba 34
monachis currus onustus	Moses magis à Plinio & Ta-
91	cito infimulatus 139 ite a.
moniales iuniores ad obseſ-	liorum in eundem calum-
ſorum ſpectacula non ad-	nix 140
mittendæ 544	Mosis ieiunium 514
moniales, organa ſatanæ lu-	Mosis locus declaratus 284.
dibrijs magis accõmoda	285.287 de filiis Dei ad fili-
543	as hominum ingreſſis ex-
monialium dæmoniacarum	plicatus 294
historia 374. 377. 378.	Mosis miracula uera, nõ præ-
383	ſtigioſa 160. 161
montani dæmones quales	cum Moſe Deus facie ad fa-
111	ciem locutus 34
Montaniani 140	moffelſcholp 598
Mopſus Aphrorum deus 44	Muhazzimin 186
morbus ſacer epileſia 201	mulier à diabolo agitata Græ-
morbo naturali etiam inter-	cè & Latinè loquitur 557
dum dæmonem præſtigijſ	mulier à mollicie dicta 225
ſuis illudere 370	mulier ob iuramenta à dæmo-
morborum curatio an diuis	ne abrepta 408
adſcribenda 201	mulier rationale an brutum
morborum curationes magi-	animal ſic, dubitatum Pla-
cæ & ſuperſtitioſæ 472	toni 226
morbis extrema remedia o-	mulieres maſculis miſerabi-
ptima 448	liõres. 649
	mulic

I N D E X.

mulieres infirmius uasculum cur dictæ Petro	225	Namyfia in marē mutata	422
mulieres minus puniendæ, quàm uiri	639	naphthæ uis	331
mulierum calculi	396	naribus se extrahi simul & diabolus	69
mulierum propriū decipi	225	Narrationes mundi fortui- tæ, libellus Gallicus	433
muliercularum innocenter ob maleficii suspicionem punitarum exempla	612.	Natalis Ramardus regis Gall. medicus	525
616		natationis causæ	189
mulieribus cur tutores & cu- ratores dari legibus soli- ti	226	naturæ cursum diuinitus in- stitutum impedire diabo- lum non posse	124
muliebris sexus cur dæmo- nis insidiis uirili magis pa- teat	126	naturæ miracula in sexus im- mutatione	422
muliebris sexus fragilitas & credulitas	225	naturam semper addere, nun- quam demere, & uersus dignius semper moueri	424
muliebri pudendo adesse mē- brum priapo simile	424	naturales res tū Hispaniæ	94
mundus an animal	648	Naucratitarum deus Sēra- pis	44
mundi domini	105	Naxi deus Libet. ibid.	44
mundi interitus per diluuiū	39	Nazaret monasterii Colo- niæ uirgines dæmooiacæ	383
Mundi & Paulinæ historia ex Iosepho	305	necessitatis indusum	502
muriū generatio an lamben- do constet	301	necromantia quid, & qui ea fuerint usi	172
mustelæ similis bestiola ex militis dormientis ore e- gredi, rursusq; ingredi ui- sa	75	<i>νιννομοτορία</i>	166 172
N		negocium perambulans in tenebris, quid	337
Nabuchodonozor malefi- cio dæmonis uexatus	349	Nembroth	43
in Nabucadnezarem quate- nus diabolo scuire per- missum	120	Neomagii monialium dæmo- niaca uexatio	378
Nahas quid Hebræis	128	Nephilim	295. 298
		Neptunus mari præfectus	45
		Nereus deus.	ibid.
		Aa	Ner.

I N D E X.

Nergal idolum	<u>42</u>	tionis certum testimoniū	
Nero etiam mægicarum ar-		<u>546</u>	
tium uanitatem expertus		obsessis pluribus uno in lo-	
205		co morantibus quomodo	
Nibbas idolum	<u>42</u>	succurrendum	<u>543</u>
Nicolaus Gortel maleficus		obsessos duplici morbo cor-	
<u>427</u>		poris & animi infestari	
Nisroch idolum	<u>42</u>	531	
noctis ludibria	<u>281</u>	obsessionis diabolicæ com-	
Noha ebrius, à filio Chamo		mentum punitum	<u>440</u>
irrisus	<u>39</u>	obsidij diabolici signa	
Nohæ ætate idololatria sta-		<u>426-429</u>	
tum à diluuiō.	<u>40</u>	Occultæ philosophiæ liber	
in Nohæ sobole quid machi-		quartus an sit Corn. Agrip-	
natus diabolus	<u>39</u>	pæ 9. eiusdem uanitas	<u>147.</u>
Nonhertic cœnobium	<u>379</u>	<u>148</u>	
Noricorum deus Tibilænus		Ochosias rex deum Accaro-	
<u>44</u>		nem consult 670. eius in-	
Norimbergensis Senatus pru-		teritus	<u>571</u>
dencia summa	<u>429</u>	Oceanus	<u>109</u>
Nothemd	<u>502</u>	Octauiani Euphoristica, & fur-	
Nōtoria ars	<u>153</u>	perfitio	<u>504</u>
Numa Pompilius magus	<u>136</u>	oculorum contagio natura-	
Numæ consultrix Aegeria		lis	<u>350</u>
nympha	<u>112</u>	oculorum fascinum	<u>135-330</u>
nuncius satanæ	<u>106</u>	Oddonis magi interitus	<u>142</u>
nuptiarum ratio & causa na-		Odhen Gothorū deus	<u>46.</u>
turalis quæ	<u>299</u>	50	
nymphæ muliebris	<u>424</u>	œnothoræ uis	<u>507</u>
nymphæ sanctæ Amorrhœo-		œsophagus	<u>354</u> . neruosus.
rum	<u>43</u>	ibid.	
nympharum cohortes	<u>45</u>	ohlim, diabolus	<u>107</u>
Nymphæum	<u>34</u>	<i>ei uis, obas</i>	<u>128</u>
O		Olai Gothi locus	<u>156-157.</u>
O B quid Hebræis & O-		<u>413-512</u>	
both	<u>129-130</u>	oliuæ ramorum usus . oliuæ	
obsesse monialis morituræ,		puritas	<u>509</u>
abnegationis suæ & à dæ-		Olympiæ erga pellicem hu-	
monis tyrannide libera-		manitas	<u>345</u>
		Omni-	

Omnicolor tibicen	85	D	bus ad rem præsentem ac-
Onen quid Hebræis	<u>127</u>		commodatarum efficacia
onocentaurus diabolus	<u>107</u>		538.539
onocrotalus diabolus.	ibid.		<i>ὄφις</i>
<i>ὄφις</i>	197		<u>179</u>
<i>ὄφρα</i>	176		Orpheus magus
Ophis	35		36
Ophitæ	<u>140</u>		Ofchanes magus
Opilij Macrini interitus	<u>181</u>		135
opinionis prævæ sine ratione			Osyris Aegyptiorû deus
pertinacia, inexpiabilis			43
tinctura	5		Orhinus magus
Opis	<u>109</u>		142
<i>ὄπιος</i> à diabolo inter-			ouum deglutiens suffocatur
dum cieri	<u>68</u>		<u>353</u>
opium optimum quale	279		oua lestralia
opij collectio <u>278.279.</u> & cul-			511
tus tritici loco.	ibid.		Ouidij locus <u>44 45 182.207.</u>
opij esus apud Turcos & Per-			<u>208 209.335.340.342.345.</u>
fas frequens	278		<u>509 511.512.</u>
opium comedisti, Prouerb.			ouium pestis
apud Turcos	279		<u>438</u>
oracula à dæmonibus excita,			P
diuinis contraria	<u>40</u>		Aconix radix
oracula Christo nato conti-			507
cuisse	52		Pages dæmoniorum sacer-
oracula edere	128		dotes
oracula uarijs locis celebra,			113
quibus illufit hominib. dæ-			<i>παράνομοι</i> dæmon
mon	63		<u>108</u>
oraculorum ambiguitates			Parætheoborum gentes fasci-
<u>59</u>			natrices
oratio & ieiunium coniuncta			330
220			Pallas Athenarum dea
orationis cum ieiunio uis in			<u>44</u>
eiiciendis dæmonibus.			palma Christi
540			510
orationis formula <u>21 522.556</u>			palmarum die <u>sacrorum</u>
orationum publicè à f. d. h. a.			frondium usus
			452
			Paphi Venus culta
			<u>44</u>
			Paracelsi sterco muris
			<u>198</u>
			Paracelsi assectæ quidam ex-
			orcistæ
			525
			Paracelsistæ cuiusdam impo-
			stura
			<u>199</u>
			Paracelsistica dæmonû pro-
			fligatio
			493
			<i>παράνομοι</i> dæmones
			<u>109</u>
			Paris de Puteo
			<u>485</u>
			Parisiensis determinatio qua-
			lis
			<u>669</u>
			Pafotes Iudificator magi-

I N D E X.

cus	<u>158</u>	pentaphylli uis	509
pattores ecclesiarū quidam		perdix, diabolus	107
magi	<u>448</u>	de Perdibus falsa opinio	
à Pastoribus etiam ecclesiarū		312	
in curando maleficio		Periapta physica 507. eorum-	
populum seduci.	ibid.	dem uanitas	476
patrii dii	<u>46</u>	periaptis quatenus fidendū	
patrum exēpla fiducia & to-		507	
lerantia contra dæmonū		Peripateticis nulli in rerum	
insultus	537.538	natura dæmones	<u>33</u>
Paulina ars	153	apud Persas ueneficorū pœ-	
Paulinæ & Mundi historia ex		na	<u>646</u>
Iosēpho	<u>305</u>	pestis in tenebris grassans	
Paulo <u>Grillādus I. C. 364. 482</u>		<u>107</u>	
Paulus à dæmone colaphis cę-		pestis pecorū ob nostra pec-	
sus	<u>405</u>	cata	438
Pauli liber magicus	<u>139</u>	peste infectorum linteaminū	
diui Pauli locus <u>133. 217. 220.</u>		contagio	334
<u>221. 240. 451. 536</u>		Petrinorum familia Bono-	
Paulinæ locus	<u>181. 313</u>	nix.	ibid.
peccandi tres tantum modi		Petrus Aponensis, Concilia-	
664		tor	140
peccatoris in uanitates decli-		Petrus Brabantius, eiusq; im-	
natio unde	<u>670</u>	postura	<u>184</u>
peccatum mutum	<u>378</u>	Petri Bourgoti cōfessio	602
peccati autor	<u>106</u>	Petrus Damianus	237
peccatum qui facit, ex diabo-		Petri de Abano Elementa Ma-	
lo est	<u>594</u>	gica	149
pecora à diabolo etiam pro-		Petrus de palude	<u>310</u>
pter odium hominum as-		Petri Lombardi de magica	
fligi	<u>440</u>	arte sententia	<u>146</u>
petudes quandoq; etiam ue-		diui Petri locus	<u>442</u>
nenis tolli, sed plurimum		Petri triplex abnegatio Chri-	
peste	<u>437</u>	sti	<u>597</u>
per Peluim diuinatio cuius-		Petrum cribrare non permis-	
modi	<u>174</u>	sum diabolo	120
penates dii	<u>45. 109</u>	Phadræ in Hippolytum pri-	
Penelopes proci quomodo		uignum amor	345
prodantur	176	Phaetusa in marem muta-	
		ta	423

I N D E X.

ta	<u>422</u>	nienſis	<u>346</u>
phantafia corrupta, lamiarū doctor	<u>326 327</u>	philofophi, Chaldæis magi	<u>137</u>
phantafię uis, & quomodo uietur	<u>229. 230. 235</u>	φιλτρίμ	<u>339</u>
phantafię quatuor effectus	<u>229</u>	philtera uera quę	<u>346</u>
phantafiã hominū quō corrupat diabolus	<u>233</u>	philtera citius ſurorem inducere, quã amorem conciliare	<u>342. & mortem 343</u>
phantafiã lamiarū quomodo regat dæmon	<u>241</u>	Phimofis	<u>294</u>
phantafiã trãſformatiõ hominum in beſtias	<u>236</u>	Phorcis	<u>109</u>
phantafiã uulgo qui, item phantafia	<u>260. 261</u>	Phu Arabicum	<u>510</u>
Pharao, diaboli typus	<u>108</u>	Phut	<u>43</u>
Pharaonis magi	<u>653</u>	phylaſteria	<u>576</u>
Pharaonis magorum actiones præſtigioſę	<u>160. inde</u>	Picatrix Hispanus	<u>140</u>
Pharaonis pertinacia	<u>167</u>	pici auis eſus	<u>511</u>
pharmaca in locis remotis ſepulta non poſſe lædere	<u>328</u>	pietas unica hominum à dæmonum aſtu cuſtodia	<u>442</u>
φάρμακός. φαρμακίως. φάρμακα	<u>126</u>	pietatis uim qui abnegarūt, circa fidem reprobi	<u>217</u>
φαρμακίως. φαρμακίωται. φαρμακίωται	<u>16. 332</u>	pila in bouis uentriculo nata unde	<u>399. 400</u>
Phauorini philoſophi de genethliaciſ ſententia	<u>191</u>	pili meiendo excreti	<u>396</u>
Phegor idolum	<u>41</u>	Pinneti amaſia, Florina dæmō	<u>322</u>
Pherecidi etiã aſſertus dæmonum lapſus	<u>35</u>	Pirithoum primum lunã cælo deduxiſſe	<u>212</u>
Philippaldus Hispanus medicus	<u>334</u>	piſcatio medicamentiſ facta inutiliſ menſę	<u>346</u>
Philippus ab angelo tranſlatuſ Azotum	<u>243</u>	piſcium captura per incantationem	<u>474</u>
Philippi Melanchthoniſ iudicium de dæmoniaciſ	<u>557</u>	planipes dæmon	<u>114</u>
Philippus Vuëſſelich Colo-		Plato an ex uirgine & Apollino natus	<u>302</u>
		Platonis de dæmonibus ſententia	<u>116</u>
		Platonis magię ſtudioſum	<u>137</u>
		Platonē philoſophiã ſuã ab Aegyptiſ hauſiſſe	<u>116</u>
		Platonicoꝝ de dæmoni-	
		A a 3 bus.	

I N D E X.

bus sententia	<u>33.116</u>	potamantis	280
Plinij error	<u>312</u>	potestates	<u>105</u>
Plinij locus	<u>76.77.400.414.</u>	potestates aeræ	115
<u>422</u>		præcantatores, exorcistæ	551
Plotinus magus	<u>136</u>	præcones funebres in Gallia	
plumifascis dæmon	<u>114</u>	<u>526</u>	
Pluto <i>Διμυναρχος</i> 41. infer-		præfagia	127
ris præfectus	<u>44</u>	præseruatiua ratio opt. me-	
Plutonis galea	<u>77</u>	dicationis pars	<u>441</u>
pluuia an cieri à maleficis pos-		Præstâtij pater equû se factû	
sit	<u>273.329</u>	putat	<u>418.419</u>
<i>πριγλίωυ</i>	282	præstigiæ <u>127.133.</u> magorum	
poeculorû certamen Assueri		Pharaonis	<u>160</u>
regis lege interdictum	<u>10</u>	præstigiator cum equulo in	
Pœnorum deus Vranus	<u>44</u>	aerè cõscendere uisus	<u>160</u>
poetarû assertio uel contra-		præstigiatores, dæmones	115
dictio parui ponderis in sa-		præstitites dij	45
garum negotio	200	prætoris uxor falso maleficij	
Poliziani locus	<u>343</u>	accusata	<u>613</u>
Pomponatius <i>ἀθι</i> <u>676</u>		precationis uis	558
Pomponatij de obfessis prin-		precum communium effica-	
cipio ab atra bile euacuan-		cia	<u>538.540</u>
dis sententia	531(95)	Priapus	<u>41</u>
Pomponatij liber <u>676.</u> locus		princeps tui potestas est æ-	
<i>ἑ πονονίης</i>	<u>107</u>	ris	105
Pontifices Rom. pleriq; infa-		princeps huius mundi. ibid.	
mes magi	<u>450</u>	principis Christiani & ethni-	
porci Gadarenorum malefi-		ci discrimen	<u>650</u>
cio affecti	350	principis uerè pij imago Chri-	
<i>πρίην</i> Nereus	<u>45</u>	uenfis dux	10 11
<i>πρίην</i>	396	principis uirtus maximè que	
pororum angustia	<u>324</u>	<u>681</u>	
Porphyrius magus <u>136</u> eius		principatus	105
delyria 490. de dæmoni-		proba materis, si probû nacta	
bus sententia 116. theurgia		sit artificem: prouerb.	<u>20</u>
133.134		probationes in criminalib.	
Portumnus	45	claras esse debere	591
possibile solum puniri	650	Proclus philosophus, magus	
		136. eius de sacrificio & ma-	
		gia	

I N D E X.

gia liber.	<u>ibid.138</u>	Pythiæ	51
prodigiorum fides quomodo a diabolo paretur	59	Pythiæ puellæ de Paulo & Barnaba testimonium	61
<i>πρόμαρτυρις</i>	182	Pythiam pro Samuele, diaboli spectrū excitasse	<u>165.167</u>
Propertij locus	<u>177.340.345</u>	Pythius cur Apollo	155
<i>πυθίαιος</i> apud Aegyptios	132	Pythius spiritus	106(182)
<i>πυθιακή</i> optima medicationis pars	<u>441</u>	Pythiū oraculū unde dictū Python.	ibid.
Proserpina	<u>41</u>	Python.Pythonicus spiritus	<u>129</u>
<i>πυροπόων</i> dæmon	<u>108</u>		
prouinciarum dij	43		
Pfal. locus	128.537		
Pfellus Christianus, eius que de dæmonibus sententia	74.116.315		
<i>ψυδδαι</i> dæmones	<u>114</u>		
Psyches uenera cum Cupidine uelitato	<u>317</u>		
Psylli	330		
puella, amoris dæmone obsessa	<u>487</u>		
epileptica, pro dæmoniacâ habita	<u>429</u>		
puellæ cuiusdâ pili in numos marchicos uersi	557		
puer in uirginē mutatus	<u>424</u>		
pueri dæmoniaci Amsterodami quales	<u>371</u>		
pulli caput quomodo citra noxâ stylo ptundatur	475		
pupillæ oculi spirituū copia	331		
pupillæ binæ quibusdam fascinatricibus	330		
Pyrrhoniæ disputationes	<u>137</u>		
Pythagoræ magiæ studiū	<u>136</u>		
translationes	<u>159</u>		
Pythia mulier	<u>182</u>		
		Q	
		Q Væ ligauit, eandē quoc que soluere necesse est: Canon, au uerus	<u>362</u>
		inde	
		in Quæstionib. siue tormentis stuporem ac taciturnitatem inducendi modus magicus	<u>481.483</u>
		R	
		R Abi Mosis de magicis miraculis sententia	501
		radix Solomonis quæ radice nulla dæmonem extrahi	<u>516</u> 515
		Raed Mindensis arx	<u>615</u>
		è Rana uiridi philtum	<u>341</u>
		ranæ Aegyptiæ	<u>163</u>
		Raphaelis angeli liber	<u>146</u>
		ratio, anima legis	652
		rationi quantum in rerum miraculis tribuendū	<u>399</u>
		<u>400</u>	
		rattos incantandi ratio	<u>118</u>
		Razielis angeli liber	<u>146</u>
		rectores tenebrarum huius seculi	105
		regale sacerdotium	<u>676</u>
		As 4 regi:	

I N D E X.

regina cœli	43	peritio multifaria	46
Remmon idolum,	ibid.	rosarbor dæmon	114
remora pisciculus phyltron	341.	Rudolphus Erfuitensis episcopus	87
Rempha idolum	43	Rugianorum superstitio	56.
Renerus Solenander medicus	277-405-413	57	
res monstrosæ ore reiectæ,		rusticus horarû iactus in corpore sentiens	372
an fuerint in corpore	352	ruta fascini annuletum	510
res naturales corporib innascenti, quæ ad maleficia quandoq; referuntur	395	S	
res naturales in magno mundo	93	Sadiæ rabini de Samue- lis apparitione sententia	169
res naturales & artificiales quandoq; iudicari dæmoniacas,	ibid.	Sabellici locus	313-332-496
res plerunq; esse ridiculas, quibus lamæ lædere creduntur	327-328	sacerdos magus à dæmone oppressus	145
reuelationum ars	153	sacerdotes Aegypti & Græci medicinæ studiosi	449
in Reuelationibus & apparitionibus quib hominibus interesse expediat	73	sacerdotes pro diis suis & comedere & coire	308
rex super omnes filios superbiæ	105	sacerdotes uictimarum humanarum à Tiberio suspensi	49
rhanni ramus	510	sacerdotum Beli fraus	308
Rhodigium Italiæ oppritium uarietas pro deorum multitudine	46	sacerdotum fucus in adulteriis	307
Robertus Anglicus	140	sacrificij Moguntinensis dæmonium familiare cuiusmodi	112
Rodicofani fabula	262	sacrificorum quorundam magica diuinitio	192
Sogerius Bachon.	140	sacrificiorum numerus apud Aegyptios	150
Rolleri & Erici historia, ex Saxone Grammat.	258	sagæ unde dicta 106. & quæ,	ibid.
Romani sacrorû ritus à Græcis mutuati	47	sagæ lædendæ per incantationem modus	464
Romanorum dii 45. religionis studium quale	137. tu-	sagæ ne Christi quidem tempore, nedum Moïsi, cogni-	12

I N D E X.

ta	645	missum	110
sagæ tales, quales nostra æ-		Satan. Satanas	34.105
tate comburuntur, priscis		fathanæ angelus	106. nūcius.
ignotæ	206.207	ibid.	
sagarum uocis abusus apud		fathanæ instituta omnia ma-	
Germanos	331	lè cohærere	213
Sagana uenefica	646	fathanæ limites torquendi à	
sagitta uolās in die 107. quid		Deo præfigi	384
Pfalt.	537	fatanz membra	108
sagittæ in æra eiaculari im-		fatanz profligandi metho-	
minente tempestate apud		du certissima	330.547
Gothos solitæ	512	fatanz in quos homines ma-	
Sahacæ	309	ior potestas à Deo permit-	
Saitarum idololatria	44	tatur	532
salis consecrati usus	452	Saturnus	44.109
salis uirtus 514. exorcisatio.		Saturni adulterium ab eius	
ibid.		sacerdote administratum	
Salomonis idololatria	670		307
Samaritani	632	Saturno infantes oblati	49
Samiorum dea Iuno	45	Saturninus	305
Samuelis apparitionem fuisse		satyrus animal 313. diabolus	
illusionem, etiam He-		107	
bræis uideri	169	Satyrus an dæmones 313. dii	
pro Samuelis imagine, diabo-		46	
li spectrum à Pythia exci-		satyrii radix	510
tatum	165.167	Satyrides insulæ	313
de Samuele uero non euoca-		Saul pythionissas consulit	
to, Augustini sententia		670	
169.171		Saulis reprobatio 171. præua-	
sanctorum inuocatio in mor-		ricatio	168
bis	598	saxea moles Coloniz	247
sanguinis fluxum inhibendi		Saxonis Grammatici locus	
modus magicus	473	56.258	
sanguinis humani uictima		Saxones à Sclauis cæsi	107
47.48		scalpelli acies fracta per ue-	
ad Sanguinem sistendum su-		nam ingressa, &c.	400
perstitiosum remediū	457	schedula ridicula collo ap-	
in Saræ uirginis uiros septē		pena contra lippitudinē	
curitalquire diabolo per-		500	

Aa 5 schif-

I N D E X.

schismatis execratio	625	an bono dæmone facta,	
<i>σχιματισμῶν</i>	166	sint discernenda	117
scorpio, diabolus	107	Simon magus è uirgine se na	
Sergius monachus Mahome		tum mentitus	302.319
ti præceptor 98 quo com		Simonis magi fascinum	133
mento propheta factus.		imago Faustiniانو impref	
99		sa 237 præstigiæ 112.223. sta	
serpens antiquus 34. tortuo-		tua 140. interitus. <i>ibid.</i>	
sus. <i>ibid.</i> & 107. diabolus.		simplicia sensus turbantia &	
<i>ibid.</i>		auferentia	276
serpentes à Nigritis fascina-		simplicitas est diaboli illu-	
ri	459	sionib. organum	547
serpentum incantatio. <i>ibid.</i>		simulachrum nullum exhor-	
de Seruati Sasseni puero hi-		rescere dæmonem	405
storia	277	simulachrorum miracula per	
M. Seruili Nolani supersti-		dæmonè fieri solita 65.66	
tio	500	in Sinum despuendi super-	
Seruius Tullus laris filius fal-		stitio	511
sò creditus	302.312	Snebergius dæmon	101
Q. Sertorii cerua, Dianæ sa-		Sodomæ exitium	40
cra, consultrix	112	solani furiosi radix	280
Seth filii, angeli appellati 295		solis cursus miraculose impe-	
& filii Dei	296	ditus	124
Seuaruaim Assyriorum urbs		Solomon à superstitione ma-	
42		gica alienus	516
Seueri Sulpitii locus	66	Solomonis liber 139. radix 515	
sexus humani mutatio natu-		quæ	516
ralis	422	somnifera lamiarum unguen-	
Sibylla Duislops	615	ta cuiusmodi	274.275
Sibyllæ Erythrææ de diuina-		somniorum obseruatio	127
tionis uanitate sententia		somnorinæ imagines	232
189		somnus grauis & inquietus	
Sibyllæ, à dæmone uelut cõ-		læsitudinem parit	611
ductæ	51	sophi, qui Chaldeis magi 137	
Sibyllæ albæ	112	Sophia Vuieri filia	501
sigillorum astronomicorum		soporis spiritus	106
& magicorù uanitas 477.		sortes uariæ unde	187
488.489		fortium etymon	181
signa quomodo à maloue,		fortilegi qui Isidoro 178. un-	
		de di-	

I N D E X.

de dicti	181	tempore	222. (237
Sofigenes Alexandri præceptor 94. eius locus. ibid.		stabulariæ fœminæ. stabulû	
fortilegium	177	Statores dij	45
Spartæ dea Iuno	45	Steganographia Ioannis Trithemij 150. eius ordo	151
speçtrum mirû 81. quo dicto uictus abiërit	93	Stella Christi natiuitatis index, qualis	138
speçtri syllögismi	92	Stella lunaria	94
speçtra cur fortes uiri nõ uideant	230	Stellio philtrum	341
Spira unde dicta	88	Stephanus Atrebatensis monachus	526. 528
Spirituales astutiæ in cœlestibus	105	Stercus muris Paracelsi	198
Spirituales naturas cû fœminis coire nullo modo posse	315	Stercora non habere philtruum	344
Spiritus agens in filiis contumacibus 105. Antichristi. 106. Aegypti. ibid. demoniorû 105. Dei malus 105. diuinationis 106. immundus. ibid. impostor. ibid. iræ. ibid. mēdax. ibid. mendaciorû 115. mutus & surdus, Pythius, soporis, timoris 106. uertiginis. ibid.		Strigæ. striges aues 206. unde dictæ	275
Spiritus ad uindictam creati. ibid. an possint corpora transferre 242. Imperatores, Duces, Comites, Serui, &c. qui 151. immundi & mali unde 36. mali, etiam Dei spiritus dicti 534. mundi 105. quales substantiæ 248.		Strumis abigendis curatio superstitiosa	472
Spirituû immundorum subtilitas & fraus 224. in Steganographia partitio	151	Struthio diabolus	107
spuere in terram eleuationis		Stupor in tormentis quomodo dissoluatur	485
		Stuporem in tormentis inducentia uerba	482. 483
		Subuersi qui	578
		Succini uis quibus impediatur	507
		Succot Benoth idolum	41
		Succubæ, dæmonis exemplû 320. 321	
		Succubi & incubi, dæmonis præstigiæ	310. 312
		Sueciæ regis in exercitu læmiæ circumductæ	268
		Suidæ locus	289
		Sulphuris uis	509
		Sumanus	41
		super-	

I N D E X.

superstitio quomodo religio nem imitetur	499	tentationis capsa	362
superstitutionis pellendis dæ- monū infidijs exerceri so- litæ	454	in Tentationē omni acq̄ue- scendū uoluntati diuinæ	534-535-536.
suppressiones	281	tentatores dæmones	115
suum pestis	438	<i>τηρομαυρία</i>	178
Syluani 46. qui & incubi	312	ternistratores dæmones	109
Syluester ij. pont. Rom. ma- gus 450. Gilbertus antea	583 de eodē historia. ibid.	terrei uirunculi.	ibid.
Synochrides	511	Tertulliani locus	49-56. 58.
Syrorum dea Astarte	44	69. 159. exhortatio	442
T		testes monacho sano nolen- tiq; execti	410.
T Aciturnitas in tormētis quomodo dissoluatur	485. eandem inducentia uerba	testiculos incāratione nō adi- mi	309.
Tages	81	<i>τάπειν</i> à diabolo interdū cieri	68(110
Tamerani	113	tetrici familiares dæmones	
tarantulæ morsus symptoma ta & curatio	436	Teutates Gallorū idolū	50
Tatiani de dæmorum tenta- tione sententia	101	thaninūm diabolus	107
Tatiani locus	37-495	Thamuz idolum	43
Tauricorum sacra	49	Thartac idolum	42
taurus Mahometicus	98	Thaysa fl.	398
taxilli tormentum	484	theangelis radix	280
Telchines fascinatores	331	Thebanorū idololatria	44
<i>τηλαται</i>	134	Thebit annuli	477
reli extrahendi modus magi- cus	473	<i>θηλαται</i>	129
Temixtitarum sacra	50(561	Theodorus Byzantinus	230
repestatis sedatio impia	558.	Theodorus Gronius consul Vuesaliensis	525
tepla ingressi cur se resperge re soluti etiā apud ueteres	204	Theodorus iurisc.	96. 184
in Tenebris cur aliqua collu- cere uideantur	94	Theodosij Iudæorum princi- pis cum Philippo argenta- rio colloquium	259
		Theophrasti Paracelsi lema- res pellendi modus	439-
		eiusdē Paragramon: item eiusdem sectatorum impu- dentia	196
		therianaræ uis	438
		the-	

I N D E X.

thesaurum inquirēdi modus magicus	478(645)	ma uisæ	80
Theſſalica mulier, Prouerb.		tolerantiæ exempla	537.538
<i>Θησάλια</i>	133	Tonantes dij	45(396)
theurgicæ cōsecrationis	134	tophatei calculi in utero nati	
Theutus dæmon apud Plato- nem	115	tophus 400 à colico laboran- tē deictus 398. in iuuenca rū uentre reperiri solitus, qualis 400. itē in iuncturis morbo articulari laboran- tium	396
Thibiorum gens 330. in Pon- to, non posse mergi	589	tormenta quomodo quidā non sentiant	481.483
Thilo à dracone interfectus, herbæ ui restituitur	173	tormentis fides non adhiben- da	682
<i>Θήλιος</i> cur Homero di- ctæ mulieres	225	in Tormentis stupor & raci- turnitas quomodo dissol- uatur	485
Thomæ liber magicus	139	Triballorū fascinatrices	330
Thor numen	46	Trismegistus Mercurius ma- gus 136. eiusdem de dæmo- nū lapsu sententia 35. item de spirituum nominibus tractatus	147
thus	510(452)	Tritemius magus 150. eiusdē Steganographia.	ibid.
thuris è cereo Paschali usus		Troianorum dea Vesta	45
Tiberij Cæs. oculi	331	Trophonij oraculum	93
tibicinis Omnicoloris Ham- melæ historia	85	trulli dæmones quales	111
Tibilænus Noricorū deus	44	Tuccia uirgo Vestalis	158
Tibulli locus	208	Tulli Hostilij interitus	141
timor nocturnus	106	Turcæ cuiusdam miranda 95	
timoris spiritus.	ibid.	Turcarum magica diuinatio	189
timorem fortes imagines gi- gnere	230	tutelares dij	46
à Timore nocturno nō me- tuendum quid	537	Tyberius Atinius	497
tipula	421	typho	146
Tiresiæ uaticinia 48. uatis in fœminam mutatio	425	Tyranni sacerdotis adulte- rium	307.308
Tiridates magus	205	Tyri interitus ab Esaiâ præ- dictus	
Tobiæ angelus	146		
Tobiæ castitate, & ad Deum oratione fugatum dæmo- nium	511		
in Tobiam nihil permiffum diabolo, cur	120		
rogarum species quando Ro-			

dictus	59	uentriculi dolores	354
V		uentriculi orificium neruo.	
Alentiniani hæretici	140	sum, & ualde sensile. ibid.	
Valeriana	510	uentri loqui 129. qui Aug. 183	
Valerij Max. locus	64. 181	uentri uenales	157
Varronis commenticiorum		Venus Arabum dea 44. Pa.	
deorum numerus		phi culta.	ibid.
uasa iniquitatis, & furoris, de		Veneris impotentiz reme-	
mones 155. item iræ mortis.		dium magicum	478
ibid.		in Venerea lue laborantiu lo	
uates diaboli cuiusmodi 51. 52		ratio animalcula quædã in-	
uestes portarum ueneno in-		natare	396
fectæ	333	uerbena	510
Veia uenefica	645	Verbum Dei non mortua lite	
uenator, diabolus	106	ra, sed spiritus & uita 476.	
uenefica magia	332	spiritu efficax	513
ueneficarũ appellatio 131. ars		Verbi Dei abusus 455. 464.	
sola pertimescenda 678 pœ		470. genuinus usus. ibid.	
næ	644. 645 (nis 131	uerba nihil immutare nisi au	
ueneficus pro mago Germa-		ditum 485. 487. stuporẽ &	
uenefici 16. lege Mosis tolli		taciturnitatẽ in tormentis	
iussi 18. 126. qui propriẽ di		inducentia 482. 484. 486	
cendi 332. quomodo læ-		uerbis imprecationũ nemi-	
dant animãtia 347. ratio 9.		nem posse lædi 599. 600.	
ueneficorum puniendorum		instituto consonis in eli-	
modus	18. (dũ 564	minando satana esse opus	
contra Veneficum quid agen		521	
uenefici genus quo pecus pe		uerbascum	472
rit, uariæ	345	ueritas, certæ rei noticia 650	
ueneficio infecti quales 438.		in profundo abstracta 7. nõ	
eorũ symptomata. ibid.		quærenda à mortuis 165	
ad Veneficia scæminæ uiris		ueritatẽ posse etiã à diabolo,	
procliuiores	645. 646	licet mendace dici 171	
ueneficiorum memorabilia		uermis octo pedum longitu-	
exempla	332	dine à rustico eiectus 398.	
uenena intrò assumpta 436.		equum infestantis cura	
cõtactu lædentia, itẽ hali-		ratio	458. 459
tu. ibid.		uermes prodigiosos inter-	
Venetianello funãbulus	96	dum tu hominum sicutus	

I N D E X.

cista	524	Zantese mulieris specie dia-	
Vulcanus Lemni cultus	44	bolus de S. Francisco men-	
uulturum partus	301	titus	87
Vuolfenbutel arx	387	Zamolxis magus	135
Vnymmaria Daringorú opp.		Zaratus magus.	ibid.
427		Zarmocenidas magus.	ibid.
X		Zarois magi interitus	141
X Anthus historicus	173	zauberer	131
X Xurgumina	240	Zenobia ab Aureliano cur di-	
Z		missa	640
Z Abulus magus	135	Zoroastres Persa Oromas	
Z Zachariæ Babylonij li-		F. 135. magiæ repertor. ibid.	
ber 139. prophetæ locus	52	idem qui & Mesraim. i.	
Zairagia ars difficillima	186	bid.	
		Zijm, diabolus	107

F I N I S.

